

मुद्रक व प्रकाशक

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी

मु. पो. बाहुबली, जिल्हा कोल्हापूर.

S. C. Rly. (महाराष्ट्र)

ग्रंथ मिळण्याचा पत्ता

१) श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी

श्री जैन श्वेतांबर धर्मशाळा

मु. पो. बाहुबली, जिल्हा कोल्हापूर

२) श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी ऑफिस

C/o श्री आत्मानंद जैन सेवा समिती

मु. पो. लक्ष्मीपुरी, कोल्हापूर.

मुद्रण स्थळ

श्री. कातीलाल मणिलाल मोदी

"दीपक प्रिन्टरी"

४४४, रविवार पेठ, पुणे २.

फोन - ५४८६६

शताब्दि
महोत्सवास
अभिनंदन

शा. नवलमल पदमाजी अँन्ड ब्रदर्स

टिबर मर्चन्ट अँन्ड जनरल कॉन्ट्राक्टर्स

प्लॉट नं. ६४-९२, न्यू टिबर मार्केट, भवानी पेठ, पूना २.

फोन : ओफीस २४२३८ • गोडाउन २४५९४

With best compliments from

Shah
Dhiraji Bhutaji
& Sons.

TIMBER MERCHANT

Disposal Dealer & Military Contractor

31, ABC New Timber Market,
POONA 2.

Phone 22705

Dealers in :

I C I (India) Pvt Ltd

Rallis Fertilizers

J K Engineer's Files

Sanyal Hasonjee Explosives Ltd

Sandvik Tools

K. C. Shah

95, RAVIWAR, POONA 2

Grams : Sora * Phone 54926

With
best compliments
from

Sha.
Varadichand
Ladhaji Oswal

BANKERS

MUDHOL, DIST. BIJAPUR.

Phone : 48

Sha.
Javerchand Bhabutmal
Oswal

MERCHANTS

MUDHOL, DIST BIJAPUR

With
best compliments
from

Dealers in
IRON AND STEEL, PAINTS, S. W., C. I. AND
G. I. PIPES HARDWARE, SANITARYWARE FITTINGS Etc

C. AMBALAL & Co.

Govt. Military & P. w. D. Contractors and Suppliers

195, Raviwar Peth. (New 927, Budhwar) Peth, Poona 2

Gram HASMUKH

Phone 22070

शुभेच्छा साथे

शुभेच्छा साथे

**मेसर्स
ताराजी घेवरचंद
आणि कं.**

जनरल मर्चेंट अँड कमिशन एजन्ट

कृष्णा बिल्डिंग, शनिवार पेठ, कराड.

जि साबारा (महाराष्ट्र)

ग्राम : राजेन्द्र * फोन * ४६९

शा.

**चुनीलाल लालचंद
आणि कंपनी**

जनरल मर्चेंट अँड कमिशन एजन्ट

३७, शनिवार पेठ, कराड, (जि. सातारा)

फोन २४० P.P. * ग्राम धीसाथोसघाण

With best
compliments
from *

M/s. P. Ramanlal

Organisers for Petroleum Products

30, Bhawani Peth, Poona 2.

Phone : 23089

शताब्दि महोत्सवास शुभेच्छा :

शा. डाह्याभाई अमरचंद

‡ सराफ, बॅकर्स अँड क्लॉथ मर्चन्ट ‡

तळेगांव (दाभाडे).

फोन : ५२

गतादि
महोत्सवास
अभिनदन

शा. चवुलाल शिवलाल गांधी
शा. मगनलाल भलाजी ओसवाल
शा. मोटमल दीलाजी गुंदेशा

मे. भारत उयुवेलरी मार्ट

बुलियन आणि चांदी मालाचे विक्रेते

भारत अँसेइंग होम

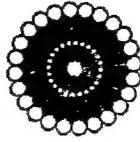
चांदीच्या गेरटेड टचासाठी

सी ८६, महादेव गल्ली, कोल्हापूर

• • •

फोन : १४८९

शताब्दि महोत्सवास शुभेच्छा

काशाप्पा शिवलिंगप्पा करंबळी

.. होलसेल क्लॉथ मर्चेंट ..

शाहु मिल्स कापडाचे अधिकृत विक्रेते

भाऊसिंगजी रोड, कोल्हापूर.

शताब्दि ग्रंथास शुभेच्छा .

शा. कांतिलाल फुलचंद

.. सोने-चांदी, मालाचे ठोकबंद व्यापारी ..

गुजरी बजार कोल्हापूर * * फोन : ९८६

रमणुलाल मोटाजी
धन्वंतर, सुरेशकुमार
विनोदकुमार रामलाल शहाजी
कोटी रा: व' इ ना :

Motaji Rughanathji

TIMBER MERCHANTS

TIMBER MARKET, POONA - 2.

शनाददी
महोत्सवास
अ भि न द न

शाह
मगाजी तोलाजी
आणि कंपनी

साडी, कापड व तयार कपड्यांचे व्यापारी
पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर.

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ,
कुंभोजगिरी शताब्दि महोत्सवने
अमारी वदना

मे. टी. गुलाबचंद जैन

चादी मालना ठोक व्यापारी

१०९, कासार गल्ली, कोल्हापूर.

जेमणे कषायनी कालीमा दूर करी,
मोहराजने महात कर्यो एवा
वीतरागी श्री पार्श्वनाथ जयवंता वतें

शा.

पुनमचंद भिकाजी ओसवाल

स रा फ अ ने वें क र्से

गुजरी बजार, कोल्हापूर. • फोन : ५२२

सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी अेवा पुरुषादानीय
श्री पार्वप्रभुना चरणारविंदे

शाह अमरचंद मोतीचंद राठोड

शाह शिवलाल कातीलाल राठोड

शाह सुरेक्षकुमार देवीचंद राठोड

शा. शांतीलाल मोतीलाल राठोड

का प ड ल्या पा री

पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर.

श्री कुमोजगिरीतीर्थ शताब्दी प्रसंगी

श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभुना कोटिश्च वंदना

मे. बाबुलाल गणपतलाल

किराणा आणि चहाचे होलसेल व्यापारी

पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर.

श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दि निमित्त
हार्दिक शुभेच्छा

मेसर्स चंदन
विविध वस्तु भांडार
पेठ चडगांव, जि. कोल्हापूर.

प्रोप्रायटर

गुलाबचंद घुडाजी राठोड
केसरीमल घुडाजी राठोड

गुरुषादानीय श्री पाणवप्रभुंच्या चरणी

शाह
उमेदमल हिरालाल
ब्रदर्स

किराणा माल आणि चहाचे
होलमेल व्यापारी

पेठ चडगांव, जि. कोल्हापूर.

पाप्रा गणेशमल घुडाजी राठोड

श्री जगवल्लभ पार्वनाथाय नमः
श्री कुभोजगिरी तीर्थनी प्रतिष्ठा अतर्हि
महोत्सव प्रसंगे शुभेच्छा

मेसर्स
एव्हरेस्ट
ट्रेडर्स

राजवाडा रोड, सांगली.

वॉल्विंग, इंजिनिअरींग व फाउंड्री
मटेरियल सप्लायर्स

मॅट्रिकिस्ट

बाँबे ऑक्सिजन कार्पो.
लिमिटेड मुंबई,
'प्रेस्टो' हॅंड टूल्स

पार्ष्वनाथ नामावली, जपुनि पुनित होजी भली
जैन नत्व मालाच मानवा मातेची सावली

शा. गुलाबचंद लीलाचंद

✽ चांदी मालाचे होलसेल व्यापारी ✽

भेंडे बाजार, कोल्हापूर.

फोन : ११२५

श्री कुम्भोजगिरी तीर्थ गतादि निमित्त
हादिक अभेच्छा

रामचंद्र रिश्मचंद्र मेहता
आणि कंपनी

का प ड दु का न

फराड • फोन ४५४

पुस्तपादानीय श्री पाण्डवप्रभुच्या चरणी

मेसर्स
शाह मेडिकल
स्टोअर्स
हायस्कूल रोड, सांगली.

फोन • ८८६

श्री जगवल्लभ पाण्डनाथाय नमः
श्री कुम्भोजगिरी तीर्थानी प्रतिष्ठा गतादि
महोत्सव प्रसंगे अभेच्छा

शा.

माणिकचंद्र

मुळचंद्र

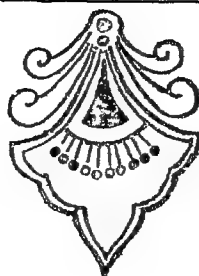
अॅन्ड कंपनी

टिंबर मर्चन्ट्स

न्यू टिंबर मार्केट, प्लॉट नं. ८३

पुणे २.

फोन • २६३३१

With
best compliments
from

Bhagwanji Manmalji

Wholesale Cloth Merchants

MAHAVIR MARKET, AHMEDABAD.

शताब्दी
महोत्सवार्ग
भ भि न द न

चो प डे
आणि कंपनी

चांदी मालाचे ख्यातनाम व्यापारी
गुजरी बाजार, कोल्हापूर.

फोन
१४६६

तुकाराम कृष्णाजी चोपडे

चांदी मालाचे ख्यातनाम व्यापारी

भेडे बाजार कोल्हापूर

सांगलीतील एकमेव आणि एकच

परिवार
साडी सेन्टर

परिवार
कटपीस सेन्टर

आमचे कडे सर्व मिल्सची प्रिंटेड
६ वार वायल, टेरिकॉट, कोडमनूर,
मेलम, काजीवरम, कलकत्ता प्रिन्ट
माड्या इत्यादि मिळण्याचे सागली
शहरातील एकमेव ठिकाण

← आम
ने
साम
ने →

सर्व मिल्सचे कटपीस कापड, टेरिकोट
टेरेलीन, कॉटनचे पॅन्ट पीस, व
बुशगर्ट, शर्ट पीस इत्यादि कटपीस
कापडाचे सागली शहरातील अग्रेसर
दुकान

भारत ड्रेस एम्पोरिअम

प्रसिद्ध शरीफ कंपनीचे शर्टस्, बुश शर्टस् तसेच इतर कंपनीचे पॅन्टस्, बाबासूट
फ्रॉक, टॉवेलस् तसेच उलन कॉटन होजिअरी मालाचे अद्यावत ठिकाण

मेन रोड, सांगली,

श्री जगवल्लभ पार्वनाथाय नमः
श्री कुम्भोजगिरी तिर्थनी प्रतिष्ठा शताब्दि महोत्सव
प्रसंगे शुभेच्छा

शाखा :

शाह

विजय ऑईल मिल्स

शेंगतेल, शेंगपेडचे व्यापारी

टबल फिल्टर, शेंगतेल मिळण्याचे ठिकाण :

बिटा, जि. सांगली.

रमणलाल शांतीलाल शाह

❖ किराणा व जनरल मर्चन्ट्स ❖

वाजार पेठ, जैन मंदीराजवळ, बिटा, जि. सांगली.   • •   फोन : ३

पार्श्वप्रभुना वंदनासह

मे. लालचंद अँड कंपनी

टोबॅको मर्चन्टस्

देशी, पंढरपुरी तबाखु व सिगारेट वेस्बचे
प्रमुख व्यापारी

जयसिंगपूर. जि. कोल्हापूर.

मे. धनराज तेजाजी चौधरी

⌘ टोबॅको मर्चन्ट अँड ओर्डर सप्लायर्स ⌘

पोस्ट बॉक्स नंबर ४, जयसिंगपूर, (जि. कोल्हापूर.)

Phone 353

* * *

Grams Choudharico.

अनंत ज्ञान तथा शक्तिना अधिनायक अंवा
श्री जगवल्लभ पार्श्वप्रभुना चरणे
कोटी कोटी वदना

मे. भारत एजन्सीज्

बर्मा - शेल डीलर्स

टायर-ट्यूब्स, रस्टर-विलियर्स, मयूर इंजिन्स, किलोस्किर-क्रॉन्टन,
इलेक्ट्रिक मोटर्स, स्टील फर्निचर, पॅरीची मिश्रवते
व ए सी सी सिमेंट इत्यादिचे विक्रेते.

मे. हिंद एजन्सीज्

बर्मा - शेल एजंटस्

राॅकेल, कूडऑईल, व सर्व प्रकारची लुब्रिकेटिंग ऑईल्सचे विक्रेते

मे. सांगली गॅस सर्व्हिसेस

बर्मा - शेल वरशेन गॅसचे विक्रेते ❄❄ स्वयंपाकाचें आधुनिक साधन

सां ग ली. (महाराष्ट्र)

With
best compliments
from

M/s. Hirachand Atmaram Mehta & Co.

Wholesale Grain Merchants and Commission Agents.

KOREGAON AND 9, MAHAVIR PETH, RAHIMATPUR.

Koregaon Phone P. P 35

+ +

Rahimatpur Phone . 26

स्टेशनरी, फटलरी, परपयुमरी
और
फ़ोकरी के लिये आधुनिक दुकान

मोहन स्टोअर्स

१७३, गुरुवार पेठ, कराड, जि सातारा.

फोन ३२२

गताव्दी
महोत्सवाम
अ धि न व न

नाम्ना

पोरवाल ब्रदर्स

टिक्क रोड, कराड

“ फिलीप्स ” लाइट के अधिकृत विक्रेते.

गताव्दी
महोत्सवाम
अ भि न न न

नियंत्रित दरान्त

कापड व तयार कपडे

मिळण्याचे एकच ठिकाण

लक्ष्मी विष्णू क्लॉथ शॉप

गुरुवार चावडी चौक, कराड. (जि. सातारा).

MEMBERS

The Indian Merchants Chamber

The East India Cotton Assn Ltd.

The Bombay Cotton Merchants & Mucaddams Assn Ltd

The Bombay Oilseeds & Oils Exchange Ltd.

The Grain Rice & Oilseeds Merchants Assn & Exchange Ltd.

The Bombay Yarn Merchants Assn & Exchange Ltd

The Indian Council of Foreign Trade.

The Southern Gujarat Oilseeds Merchants Assn.

: SISTER CONCERNS : .

The Padamsey Mulji Ginning and Pressing Company Private Ltd.

(Owners of cotton ginning and pressing factories)

(at SAILU & PARTUR)

The Mangotape Company Private Ltd.

(Mfg of magnetic tape for Tape Recorders)

The Lalji Ramji Ginning and Pressing Company Private Ltd.

LALJI RAMJI & CO.

COTTON MERCHANTS & EXPORTERS.

17, Keshavji Naik Road, Bombay 9. (B. R.)

Phone Office 334072 • Sewree 371200 • • Gram COMINGIN

(Fstd 1900)

*With best
compliments from.*

Rajaram Amarchand

Jaggery Merchant & Commission Agent

163, BHAWANI PETH, POONA 2.

Phone : 24349

With
best compliments
from

**TIMBER MERCHANTS
AND GENERAL
CONTRACTORS**

Phones

23057 (Extra) + 26119

26118 (Res)

**Sha. Godaji Manaji
& Sons**

Plot No. 37-B, 41 & 57, New Timber Market,
POONA - 2.

Shah
MOTEEJEE MEGHAJEE

Exporters, Importers, Wholesalers, Stockists
Commission Agents and Manufacturers
of Manure Mixtures

[Fertilizers Department]

131, Bhawani Peth, Poona 2

Phones : 25802

Resi. - 26158, 23635

Grams JAGGERY

With
best compliments
from

MOME

Bombay Office

98, Khand Bazar, Mandvi, Bombay 3

Phone . 324167-68, 326764

Gram Ajwan or Momeshah

Branch : BARAMATI, (Poona)

Head Office : BHAWANI, POONA 2.

With best
compliments from .

Dealers in
Dandeli & C. P. Teak, Teak Ballies,
Jungle Wood and Deal Wood

Sha. Manilal Sampaji & Sons

Timber Merchant and General Contractor

New Timber Market, Plot No. 94 A and 86, Poona 2.

Phone : 22111 With Extn.

With best compliments from

M/s. Dagdulal Dhanraj Bothra

WHOLESALE KIRANA MERCHANT

Guruwar Peth, Tasgaon, Dist. Sangli (Maharashtra)

Phone : 54

शताब्दि ग्रथास गुमेच्छा

मेसर्स

शहा गांधी आणि कंपनी

होलसेल तंबाखूचे व्यापारी व

अतूल जर्दा व सिंह छाप मिश्रीचे कारखानदार

वि टा, (जि. सांगली).

With
best compliments
from

Shah Group Enterprises

Shah Trading Company

Merchants & Commission Agents

Punpalia Building, Vakharbhag,

Post Box No 110, SANGLI (S. C. Ry.)

Phone : Offi 964 Resi 1066 + Cable Expert

Use Always

DOUBLE

Sparrow Brand

Turmeric

Joggery Powder

Our Associate Concerns

TRADING Co

SHAH

TRADING CORPORATION

AGENCIES

WARE HOUSING COMPANY

SALEM, ERODE, BOMBAY, COIMBATORE

With
best compliments
from

Shah Ramanlal Leharchand

MERCHANT & COMMISSION AGENT

Punpalia Bldg Vakharbhag and Samadhan Bungalow, Miraj Road,

SANGLI, (Maharashtra) + Phone 155

श्री छंटाकण्ण महावीराय नमः

मे. प्रफुल्ल स्टोअर्स

म चं न्त अँ ड क मि श न ए ज न्त
तासगांव, जिल्हा सांगली.

फोन - २८

*

मे. महाराष्ट्र ऑईल मिल्स

माफेट यार्ड, तासगांव, जि. सांगली.

गनार्वि ग्रथम शुभच्छा

मेसर्स

शा. रामचंद्र विठ्ठलचंद कं.

मिथयवें, पेट, किराणा मृदाग मालाचे विक्रेते.

विठा, जि सांगली.

विठ्ठलचंद
लक्ष्मणचंद
शा. प्रप्ररायदर

अनुक्रमणिका.....

विषय	लेखक	पृष्ठ
१ श्री कुभोजगिरी तीर्थ कमिटीचे निवेदन		१-७
२ सपादकीय		८-१०
३ सदेश		११-१७
४ गताव्दी महोत्सव समारंभ		१८-२८
५ साहाय्यक नामावली		२९-३०
६ शुद्धि पत्रक		३१-४०
७ श्री शंखेश्वर पार्वनाथ जिन स्तवन (काव्य)		४०
८ महाराष्ट्रातील तीर्थ नकाशा		
९ श्री शंखेश्वर पार्वनाथ जिन स्तवन (काव्य)		४१
१० श्री शंखेश्वर पार्वनाथ जिन स्तवन (काव्य)		४१
११ श्री पार्वनाथ प्रभु स्तवन (काव्य)		४३
१२ श्री पार्वनाथ जिन स्तवन (काव्य)		४४

१३ श्री कुभोजगिरी तीर्थ	मराठी	शांतिलाल लिलाचंद शाह	१-२५
१४ प.पू.प. रजनविजयजी गणिवर्य (परिचय) गुजराती			२६
१५ श्री चतुरदास नगिनदास शाह ,, ,,			२७
१६ लेखकाचे उशीरा उपलब्ध झालेले फोटो			२८
१७ प्रतिष्ठा दिवस कुडली	गुजराती	पू. मुनिश्री भद्रानंद वि. म.	२९-३६
१८ श्री कुभोजगिरी तळेटी धर्मशाळा	मराठी	शांतिलाल लिलाचंद शाह	३७-५०
१९ त्रिबन्धनो परिचय	गुजराती	पू. मुनिश्री वीरसेन वि. म.	५१-६०

२०	श्री पार्श्वनाथ प्रभूना १०८ नामो	(काव्य)	गुजराती	पू प रंजनवि	गणिवर्य	६१-६३
२१	दक्षिण महाराष्ट्रनो छ 'री' सघ		"	पू प. रंजनवि.	गणिवर्य	६४-६८
२२	श्री पार्श्वजिन सस्कृताष्टकम	(सस्कृत काव्य)		पू. वीरसेन वि म		६९
२३	निपाणी-कुभोजगिरी छ 'री' सघ		गुजराती	श्रेणिककुमार रसिकलाल शाह		७०-७४
२४	कुभोजाद्रि	(काव्य)	मराठी	सौ नवलवाई दामोदर शाह		७५
२५	भगवान पार्श्वनाथ चरित्र		मराठी	प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह		७६-८९
२६	मूरतसे बडी कीरत	(काव्य)	मराठी	भा ल रानडे		९०
२७	भगवान पार्श्वनाथ पूर्वभव		मराठी	प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह		९१-९३
२८	श्री कुंभोजगिरी तीर्थनी गौरवभरी कमनीय कहाणी		गुजराती	पू आ भुवनतिलकमुरीश्वर म		९४-९६
२९	पतित पावन	(काव्य)	गुजराती	अनंत		९७
३०	महाराष्ट्रनु शणगार तीर्थ श्री कुभोजगिरी		गुजराती	पू प कनकवि	गणिवर्य	९८-१०१
३१	तीर्थनी महत्ता		गुजराती	पू प. रंजनवि.	गणिवर्य	१०२-१०३
३२	पवित्र परिसर	(काव्य)	मराठी	वाळासाहेब नेमिनाथ चौगुले		१०४
३३	श्री उदसगंगहर स्तोत्र अने तेनो प्रभाव		गुजराती	पू प रंजनवि	गणिवर्य	१०५-१०८
३४	कुभोजगिरी गुण गाऊ	(काव्य)	गुजराती	पू आ कीर्तिचंद्र सुरीश्वर म		१०८
३५	नमिरुण स्तोत्र		गुजराती	पू प रंजनवि	गणिवर्य	१०९-१११
३६	नमितो तुमच्या पाया	(काव्य)	मराठी	अनंत		१११
३७	श्री कल्याण मंदिर स्तोत्रनी चमत्कारी रचना अने श्री पार्श्व- प्रभूनो अद्भुत प्रभाव		गुजराती	पू मुनिश्री पुण्यवि म		११२-११४
३८	जय जग बल्लभ पा स जि ने स र	(काव्य)	गुजराती	पू. प. रंजनवि.	गणिवर्य	११४
३९	कल्याण मंदिर स्तोत्र अने अवति पार्श्वनाथनो इतिहास		गुजराती	पू प. चरणवि	गणिवर्य	११५-१२१
४०	अप्रसिद्ध श्री विमल पार्श्व प्रभू		गुजराती	पू मूनिश्री पुण्यवि. म		१२२-१२४
४१	सोने झाले या भूमीचे	(काव्य)	मराठी	सौ. नवलवाई दामोदर शाह		१२५-१२६
४२	श्री पार्श्वनाथ भगवानाची विशेष प्रसिद्धी का ?		मराठी	मानचंदजी भडारी जोधपूर		१२७-१३१
४३	मुक्तिनगर	(काव्य)	गुजराती	अनु-दिलीपकुमार शा शाह आ भुवनतिलक सुरीजी म.		१३२

४४	श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथजी	मराठी	चंदुलाल भोगिलाल शाह	१३३-१३६
४५	श्री कुभोजगिरी गताब्दी महोत्सव (काव्य)	गुजराती	'धर्म रसिक' रसिकलाल भोगिलाल शाह	१३६
४६	श्री उपधान तप स्वरूप	मराठी	शांतिलाल लि. शाह	१३७-१३९
४७	तीर्थ महिमा- श्री कु भोज ती र्था धि प ति ज ग व ल्ल भ पा र्व ना था य न म (काव्य)	गुजराती	पू. आ. भुवनतिलकसूरी. म.	१४०
४८	जन्म सफल मुज आज (काव्य)	गुजराती	पू. आ. कीर्तिचंद्रसूरीश्वर म.	१४१
४९	अनेकान्त-स्याद्वाद	मराठी	प्रा. डॉ. सुभाषचंद्र अक्कोळे	१४२-१४९
५०	अणुवाद	मराठी	प्रा. श्री. वा. अत्रे	१५०-१५५
५१	मनहर मूर्ती (काव्य)	गुजराती	पू. आ. भुवनतिलकसूरी. म.	१५६
५२	प्रभुने वदु कोटिवार (काव्य)	गुजराती	पू. मुनिश्री भद्रवालवि. म.	१५७
५३	अद्वैत वेदान्त आणि जैन सिद्धांत	मराठी	प्रा. श्रीनिवास दिक्षीत	१५८-१५९
५४	वरसावो करुणा धारा श्री कु भोज गिरी (काव्य)	गुजराती	अनंत	१६०
५५	पाच कारण वाद	गुजराती	पू. मुनिश्री धर्मगुप्तवि म	१६१-१६३
५६	सहु चालो (काव्य)	गुजराती	शासनसेवा कमिटी, बगलोर	१६४
५७	प्रमु आज्ञानु रहस्य अने महामन्नो प्रभाव	गुजराती	पू. पं. भद्रकरवि गणिवर्य	१६५-१७३
५८	श्री देवाधिदेवनी अलौकिकता	गुजराती	पू. आ. कीर्तिचंद्रसूरीश्वर म	१७४-१८९
५९	श्री कुभोजगिरी यात्रा सध (काव्य)	गुजराती	मास्तर पानाचंद झुझाभाई	१९०-१९१
६०	जैन धर्मियाचे भारतातील स्थान	मराठी	प्रा. डॉ. रविंद्र राजाराम दोसी	१९२-१९६
६१	जैन संस्कृतीचा वारसा	मराठी	प्रा. माधव ज. कगालीकर	१९७-२०३
६२	श्री पार्श्वनाथ प्रभूची उज्वल कथा (काव्य)	मराठी	कविराज सुधाशु	२०४-२०५
६३	धर्म समाजवादाला पूरक आहे, मारक नाही	मराठी	प. वर्धमानशास्त्री पार्श्वनाथशास्त्री अनुवाद शांतिलाल रेठरेकर	२०६-२११
६४	ज्ञान साथे गम्मत	गुजराती	चंदुलाल शिवलाल गाधी	२१२-२१३
६५	धर्मकला (कथा)	गुजराती	पू. मुनिश्री सिद्धाचलवि म.	२१४-२१५
६६	मौननो महिमा (कथा)	गुजराती	पू. मुनिश्री चित्रभानु म.	२१६-२२२
६७	ज्ञाक्षरिया मुनिवर (कथा)	गुजराती	पू. प. रजनवि. गणिवर्य	२२३-२२५
६८	श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव गथ प्रकाशन गीत (काव्य)	गुजराती	'धर्मरसिक' रसिकलाल भोगिलाल शाह	२२६-२२७
६९	धर्मनो प्रभाव (कथा)	गुजराती	पू. आ. कीर्तिचंद्रसूरीश्वर म	२२८-२२९

७०	नवकार मंत्रना प्रभावने दशविती		
	श्रीमतीनी कथा	(कथा)	गुजराती पू आ. कीर्तिचंद्रमूरीश्वर म २३०-२३१
७१	न्याय सपन्न विभव	(कथा)	गुजराती पू आ कीर्तिचंद्रमूरीश्वर म २३२-२३८
७२	गाह् खेमा देदाणी		मानचदजी भडारी
		(कथा)	मराठी अनुवाद सौ ज्योति भडारी २३५-२४०
७३	त्रेसठ शलाका पुरुष		प्रा डॉ रविंद्र राजाराम दोसी २४१
७४	अक्षरावली स्तुति	(काव्य)	गुजराती संग्राहक :-
			नरेंद्रकुमार बाबुलाल परमार २४२-२४३
७५	श्रद्धा	(कथा)	गुजराती पू आ कीर्तिचंद्रमूरीश्वर म २४४-२४५
७६	गोठश्री मोतीशाह	(कथा)	मानचदजी भडारी २४६-२५१
		मराठी	अनुवाद शांतिलाल रेठरेकर
७७	मृगापुत्र	(कथा)	गुजराती पू आ कीर्तिचंद्रमूरीश्वर म २५२-२५४
७८	जैन श्वे सबाचा परिचय	मराठी	प्रा डॉ रविंद्र राजाराम दोसी २५५-२८१
७९	पुणे गहर व त्याचा उपनगर विभाग	मराठी	सोमचंद भाईचंद गाह् २८१-२८७
८०	चोवीस तीर्थंकराची माहिती		प्रा डॉ रविंद्र राजाराम दोसी २८८-२९१
८१	श्री पचासर पार्वनाथ स्तवन	(काव्य)	२९२
८२	श्री पार्वनाथ प्रभूनी आरती	(काव्य)	२९२

श्री कुंभोजगिरी तीर्थधिपति श्री जगदल्लभ पार्श्वनाथ भगवंत

जैनरत्न व्याख्यानवाचस्पति, कविकुलकिरीट, द्वादशारनयचक्र ग्रंथ सशोधक, युगधर

आचार्यभगवंत श्रीमद्विजय लब्धिसूरीश्वरजी महाराज

जन्म : सवत १९४०, बालशासन (गुजरात) ॐ दीक्षा : सवत १९५९ बोह (गुजरात)

जैनरत्न व्याख्यान वाचस्पतिपद : स. १९७१ ईडरगढ (गुजरात)

आचार्यपद : संवत १९८१ छाणो (गुजरात)

स्वर्गवास : स. २०१७ लालबाग-मुंबई

सिध्दातमहोदधि, कर्मोपनिषद्देदी, अपूर्व श्रुतना उद्धारक, स्वाध्याय मूर्ती

आचार्य भगवंत श्रीमद्विजय प्रेमसूरीश्वरजी महाराज

जन्म : वि स १९४०, व्यारा (गुजरात)   ✪   दीक्षा सवत १९५७ पालीताणा (गुजरात)

आचार्यपद : संवत १९९१, राधनपूर (गुजरात)

स्वर्गवास : सवत २०२४, खभात (गुजरात)

शासनप्रभावक सिद्धान्तमहोदधि श्री १००८ श्रीमद् विजयप्रेससूरीश्वरजी महाराजना
विद्वान् लिप्यरत्न

पट्टप्रभावक, शासनदिवाकर, स्वपरसिद्धान्तरहस्यवेदी व्याख्यानवाचस्पति, महाराष्ट्र देशोधधारक.

“आचार्य श्री १००८ श्रीमद् विजयरामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज ।”

जन्म वि.स. १९५२

देवण (गुजरात)

उपाध्याय पद वि.स. १९९१,

राधनपुर (गुजरात)

दीक्षा वि.स. १९६९

गधार (गुजरात)

गणि-पन्थास पद वि.स. १९८७

मुंबई

आचार्यपद-१९९२,

मुंबई.

जेमनी निश्रामां शताब्दि महोत्सव उजवी रह्या छिए

: दीक्षा :
संवत १९९४
जेष्ठ वद्य २
महेसाणा

: पन्यासपद :
संवत २०१५
माघ शुद्ध १०
भाभर

प. पू. पन्यासप्रवर श्री रंजनविजयजी गणिवर्य

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटीचें निवेदन

जैन संस्कृती

कर्माच्या मोहजालात गुरफटलेल्या जीवाचे वळण या ससारात रखडण्याकडे असते तेथे या जीवाना गातावेदनीय कर्माचा उदय असेल तर सुख आणि अगातावेदनीय कर्माचा उदय असेल तर दुःख भोगणे भाग पडते त्यात सुखाचा काळ अत्यल्प व दुःखाचा काळ बराच असतो अनंतजानी पुरुषोत्तमानी या ससारांतील क्षण-भंगुर सुखे आणि देवलोकांतील चढत्या श्रेणीची शाश्वत सुखे यांचा विचार करून, 'हा ससार दुःखरूप, दुःखपरंपरादायक व दुःखानुबधी आहे,' असे सांगितले आहे

या साठी या ससारातील पुन्ह पुन्हा जन्म आणि मरण अशा चक्रातून प्रत्येक जीवाची मुटका व्हावी व त्याने शाश्वत सुख मिळवावे म्हणून जैन संस्कृती अनादी कालापासून सूक्ष्मातिसूक्ष्म दृष्टीचे मार्गदर्शन करीत आली आहे एकूण एक जीवमात्राचा आत्मोद्धार व्हावा अशी तिची विशाल दृष्टी असल्याने तिला 'विश्वधर्म' म्हणतात या संस्कृतीने काळा-काळाचें अनेक तडाखे, त्याचबरोबर तिच्या

विषयीच्या अज्ञान अथवा अविवेक बुद्धीने, असहिष्णु अगर असूया वृत्तीने वेळोवेळी केले गेलेले धाव सहन केले आहेत, पचविले आहेत, व आपले गौरवपूर्ण स्थान अखंडित ठेवलेले आहे

संस्कृतीचा उत्कर्ष वा अपकर्ष होतो म्हणजे तिच्या अनुयायी वर्गाची सख्या जास्त-कमी होते संस्कृति केव्हाच नाश पावत नाही नाश पावत असेल तर ती संस्कृतीच नव्हे !

जैन संस्कृतीच्या अनुयायांनी श्री नवकार शिखरवर्ती परमात्म्याच्या वचनावर संपूर्ण श्रद्धा ठेवून, प्रभावित होऊन विष्वातील ऐकेंद्रिया-पासून पंचेंद्रिय जीवाचें कल्याण साधल्या जाणाऱ्या सर्व क्षेत्रात तन, मन, धन कामास लावलेले आहे 'जगाचा पसारा हे मोहजाल आहे, संपत्ति चंचल आहे, संपत्तीच्या परिग्रहापेक्षा कर्तव्याची पूर्तता करणे महत्वाचे होय,' म्हणून त्यांनी अपरिग्रहाच्या तत्वाप्रमाणे शास्त्रकथित मार्गानुसार, भक्तिभावपूर्वक श्री जिनेश्वर देवाच्या मूर्ती, स्थापत्य आणि शिल्पकलापूर्ण जिनमंदिरे, उपाश्रय, पाठशाळा, आयविल खाती, पाजरापोळ,

पक्षाच्या चाऱ्याच्या सोयी, आरोग्य भुवने, मुद्र्या गृहे, वमनीगृहे, अनाथाश्रम, पाण्यामाठी सोयी इत्यादी प्रमाणेच धार्मिक साहित्य क्षेत्र वगैरे मान क्षेत्रात पूर्वापारपासून त्रिपुल सद्ब्यय अखिरन करून, त्या सर्व मस्या निर्लोभ वृत्तीने समाजाकडे मुपुर्न केल्या आहेत, करीत आहेत

चिरम्भरणीय कार्य

गुजरान प्रातातील पेढामली आणि महाराष्ट्र प्रातातील गिरढेण या गावचे रहिज सुश्रावक श्रेष्ठिवर्य फत्तेचद मलुवचद गाह यांनी श्री कुंभोजगिरीच्या पहाडावर स्व आणि पर कल्याण साधावे म्हणून, मस्यग्दर्शनदायी तीन मजली, नात निवगवा एरु भव्य जिनप्रासाद बाधून नेये श्री जगप्रलभ पाश्वनाथ प्रभु आदी भगवनाच्या मूर्तीची महोत्सवपूर्वक प्रनिष्ठापना केली त्या नंतर या स्थानाचा विकास करावयाच्या कामात त्यांना त्या वेळी श्री. रावजीभाई नानावटी, गुलावचदभाई मेहता, कर्तुरचदभाई गाह, लळुचदभाई दोसी इत्यादी श्रावक बंधूंचे महकार्य लाभले

जन्माला आलेला प्रत्येकजण किती वर्षे जगला याचे मोजमाप कोणी करीत नाही परंतु त्याने आपल्या जीवन प्रवासात लोकोत्तर, उदात्त, नावाजण्याजोगे, परोपकारी असे काही स्मरणीय मन्कार्य केले असेल तर त्याम कोणी विमरु नग्न नाही म्याची आठवण होतेच ।

श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या या शताब्दी महोत्सवाच्या मूस प्रसंगी या तीर्थचे सत्स्थापक, त्याने महकार्य, माहाय्यक तसेच ज्यांनी ज्यांनी धाजपदने या तीर्थचे रक्षण, जीर्णोद्धार आणि निराम लानान माहाय्य केले त्या सर्व ज्ञात अनि ज्ञान अग्य श्रेष्ठिवर्यांनी केलेल्या

कर्तृत्वाची करामत आणि ओतलेल्या औदार्याची आठवण करून त्या सर्वांना धन्यवाद देणे यथोचित आहे

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ

श्री कुंभोजगिरी पहाडावर सर्वे न. ४९३ या नवरच्या जमिनीवर हा जिनप्रासाद पूर्वाभिमुख बाघलेला असून त्याच्या पुढे आणि मागे खुली जागा आहे या मदिरालग्न उत्तरेक्ष दगडी फरजी घातलेला मोठा चौक असून, त्यात तळापासून बाधून घेतलेली एक विहीर आहे या चौकालगत दक्षिणाभिमुख एक विवालय, गोभिवत, चिरेवदी धर्मशाळा बाघलेली आहे ती तीन जात्याची व त्यापैकी मधील जात्यावर दुमजला केलेला असून तिच्या मागील बाजूस (उत्तरेक्ष) खुले पटागण आहे. आपल्या या मदिराच्या दक्षिण बाजूस दिगवर बाधवाची मदिरे आहेत या पहाडावर चढण्यासाठी २५०।२५५ पायऱ्याचे बाधकाम झालेले असून, त्या पुढील बाधकाम अपूर्ण राहिलेले आहे ते पुरे होणे अगत्याचे आहे

दैनदिन व्यवहारात ज्या प्रमाणे नपयाचे वा तोट्याचे, उन्नति वा अवनतीचे काळ येतात, तसे या तीर्थालाही पडती आणि चढतीचे समय आलेले आहेत.

तीर्थाची चढती श्रेणी

वि सं १९९४ या वर्षी पू पा आचार्यदेव व्याख्यान वाचस्पति श्रीमद् विजय रामचंद्रसूरी-श्वरजी महाराज आपल्या शिष्य प्रशिष्यादिसह या तीर्थस्थानावर येऊन गेल्यापासून या तीर्थाची सर्वत्र प्रसिद्धी वाढत गेली व त्याच्या उत्कर्षाची वाटचाल मुरु झाली नंतर पू पा आचार्यदेव सिद्धांतमहोदय श्रीमद् विजय प्रेमसूरीश्वरजी महाराज आपल्या शिष्यवराच्यासह येथे येऊन

गेले स २००५ या वर्षी पू पा. आचार्यदेव कविकुलकिरीट श्रीमद् विजय लब्धिसूरीश्वरजी महाराज आपल्या शिष्य परिवारासह येथे आले. त्यांनी प्रसन्न चित्ताने या तीर्थास “दक्षिणं श्री शत्रुंजयसम तीर्थ” असे संबोधिले, आणि अगा या तीर्थस्थानाची आगातना होऊ नये म्हणून या पहाडाच्या पायथ्याला यात्रेकरूंची काही सोय असावी असे सुचविले मुंबई येथील दान-वीर श्रेष्ठिबर्ध मानेकलाल चुनिलाल शाह (J.P.) यांनी पायथ्याला धर्मशाळा बांधावी म्हणून या अगोदर सक्रिय उत्तेजन दिलेलेच होते

आपली सपत्नी सत्कारणी लागून तिचा मद्ध्यय व्हावा म्हणून योग्य स्थान शोधणाऱ्या आपल्या समाजबध्नी या तीर्थाच्या सर्वांगीण कामासाठी सहस्त्रावधी रुपये देऊन या तीर्थाच्या वह्निवाटकृत्याकडून आज पावेतो काम करवून घेतलेले आहे

आजपर्यंत दक्षिण प्रांतात आलेले सर्व साधु आणि साध्वींनी महाराज या तीर्थाची यात्रा करून गेले आहेत थांबक ममाज व्जनिग, आपल्या परिवारासह, काही वेळ बरोबर सव घेऊन येथे वाढत्या सूर्यने येऊ लागला आहे कार्तिक पौर्णिमा, चैत्र पौर्णिमा, पौष दशम (श्री पार्वनाथ जिन जन्म-कल्याणक तिथी) या पूर्व दिवशी येथे यात्रा भरतात. श्री जगबल्लभ पार्वनाथ प्रासादावर वर्षातून तीन वेळ ध्वजा चढते, त्या निमित्तानेही पुष्कळ भाविक येथे येतात श्री कुभोजगिरीवरील श्वेतावर मंदिर, दिगवर मंदिर, येथील पायथ्याची धर्मशाळा, लगतच असलेला श्री वाहुवली दि आश्रम या सस्थाच्या कार्यकारणभावाने देश तसेच पर-देशातील पुष्कळांचे येथे येणे वाढत चाललेले आहे कित्येकजण हवा फेर होऊन मनःशांति

मिळावी म्हणून येतात. विद्यार्थ्यांच्या सहली येतात येथील नीरव वातावरणात सर्वांना प्रसन्नता लाभते

अगा या तीर्थघामाच्या व्यवस्थेच्या काम-काजात ठिकठिकाणच्या सघाना सहभागी होता यावे, कायदेकानूच्या दृष्टीने शिस्तबद्ध काम असावे म्हणून या तीर्थाने आपली घटना केली असून वि.स. २०१७ पासून या घटनेनुसार येथील वह्निवाट चालू आहे हे तीर्थ पब्लिक ट्रस्ट कायद्याप्रमाणे नोंदलेले आहे येथील सर्व हिशोब, जमाखर्च चार्टर्ड अकाउंट याच्याकडून प्रतिवर्षी तपासले जातात

तीर्थ शताब्दी

या तीर्थावरील प्रभूच्या प्रतिष्ठापनेस माघ शुद्ध सप्तमी स २०२६ ला शत सवत्सरे पुरी होतात या निमित्ताने येथे एक शताब्दी महोत्सव करावा असे तीर्थ कमिटीने ठरविले थांबक समाजाने त्यास भरघोस पाठिंबा दिला

या शताब्दी निमित्ताने या तीर्थाचा इतिहास श्री पार्वनाथ प्रभूचे चरित्र, पू गुहमहाराज आणि विद्वज्जनांचे लेख, कथा, काव्ये, फोटो, सधाचा परिचय इत्यादीचे सकलन करून “श्री जगबल्लभ पार्वनाथ, कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव ग्रंथ” प्रकाशित करावयाचा, व त्यासाठी ‘शुभेच्छा प्रसिद्धी’ मिळवावयाच्या असे ठरविण्यात आले. या ग्रंथाचे संपादन करण्यासाठी एक संपादक मंडळ नियुक्त करण्यात आले या संपादक मंडळाने कमिटीच्या सल्यानुसार सर्वांच्या सहकाराने या ग्रंथाचे कार्य काळजीपूर्वक केले आहे या संपादकांच्या पैकी श्री बातिलालभाई रेठरेकर यांनी प्रकृतीचे स्वास्थ्य नसतानाही या ग्रंथाच्या कामात भरपूर लक्ष घातलेले आहे

याच वरोवर

प पू. प्रजात भूर्ती सुविहित शिरोमणी,
गणनायक, अनुयोगाचार्य स्व प
तिलकविजयजी गणिवर्य याचे गिप्यरत्न
(प पू आचार्य श्रीमद् विजय शांतिचंद्र
सुरीश्वरजी महाराज यांचे आज्ञावर्ती) प. पू.
ज्ञानन प्रभावक विद्वद्ध्य पन्थासप्रवर श्री रजन-
विजयजी गणिवर्य व त्यांचे शिष्यवर्य पू सुयश वि.
महाराज आणि पू. राजेश वि महाराज यांच्या
श्रुमनित्ये हा शताब्दी महोत्सव व चतुर्विध श्री
सय समवेत शांतिस्नात्र पचान्हिका महोत्सव
कगवयाचे निश्चित करण्यात आले

या महोत्सवासाठी प पू प चरणविजयजी
गणिवर्य आणि प पू प. गुणानंदविजयजी
गणिवर्य या गृहदेवांनी आपल्या गिण्याच्यासह
पुण्याहून, तसेच पू सूर्यमालाश्री आदी आणि
पू दर्शनश्री आदि माध्वीजी महाराजांनी कराड
आणि कोन्हापूर येथून या तीर्थाकडे विहार
करावा अशी तीर्थकमिटीने विनंती केल्या.

आपल्या ममाजाचें अग्रगण्य नेते, उद्योगपति,
भारतीय पातळीवर आपल्या धर्म क्षेत्रात कार्य
करणाऱ्या शेट आनंदजी कल्याणजी या धार्मिक
पेढीचे अध्यक्ष, शिक्षण, कला, धर्म इत्यादी
क्षेत्रात यशस्वी मार्गदर्शन करणारे, दानवीर,
हीरक महोत्सवी वयाचे लोकमान्य आणि राज-
मान्य पद्मनूषण शेटश्री कस्तुरबाई लालसाई
अमदाबाद यांनी 'या उत्सवाचे अतिथी विशेष
म्हणून येथे येऊन, ग्रथाचे प्रकाशन त्यांच्या शुभ
हस्ते करावे' या आमच्या विनंतीचा त्यांनी
स्वीकार केला

पद्म श्री देवचन्द छगनलाल शाह निपाणी
पानी या उत्सवाचे स्वागताध्यक्षपद स्वीकारून,
नळेंटी धर्मगालेवर दुमजल्या बाघावयाचा त्यांचे
शीतरोपण करणे त्याचप्रमाणे शेटश्री उमेदमल

वज्राजी संघवी मुंबई यांनी प्रमुखपद स्वीकारावे
या विनंतीला त्यांनी मान्यता दिली

वि स २०२६ च्या कार्तिक पौर्णिमा
यात्रेच्या वेळी या महोत्सवाचे चढावे करण्यात
आले. दि २३-१२-१९६९ रोजी एक गताब्दी
महोत्सव समिती व कामकाजाच्या पोट समित्या
नियुक्त करण्यात आल्या

या सोबत सपादक मंडळाचे निवेदन, गताब्दी
समारभाचे वर्णन स्वतंत्रपणे देण्यात आले आहे

मातृभूमी

अति प्राचीन आणि धर्मप्रधान असलेल्या
आपल्या मातृभूमीने धर्म संस्थापक, तत्ववेत्ते,
साधु, सत, महात्मे, प्राज्ञ यांना जन्म दिलेला
आहे त्यांनी अनेकविध साहित्य निर्माण करून
जगाला सर्वगोण मार्गदर्शनाचे अमृत-पात
करणाऱ्या भारतीय सस्कृतीला समृद्ध केलेले आहे.

येथे अनेक पथ, भाषा, जातिजमाती,
रीतीरिवाज आहेत येथील लोकसंख्या वाढत
आहे

या सुजला, सुफला सुवर्णभूमीवर
परकीयांनी अनेक वेळी आक्रमणे केली, दुष्काळ
भूकप, महापूर, रोगराई या सारख्या नैसर्गिक
आपत्ती आल्या तिला पारतंत्र्यात दिवस काढावे
लागले स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी पुष्कळ सगाम
करावे लागले आता या भूमीने स्वातंत्र्य
मिळविलेले असून, तिचा आधुनिक विकास
करावयाचे काम चालू आहे

ज्या ज्या वेळी या देशावर प्रसंग आले त्या
त्या वेळी या देशाशी एकनिष्ठ असलेल्या,
त्याच्या सस्कृतीविषयी श्रद्धा असलेल्या सर्व
आवालंबूदांनी आपले काही मतभेद वा मनभेद
असतील ते एका वाजूस ठेवून, एकोप्याने,
सघटनात्मक व रचनात्मक कार्य केलेले आहे,

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटीचे सदस्य (वि. संवत् २०२२-२०२६)

श्री. चतुरदास नगिनदास शाह, प्रमुख, बेळगांव

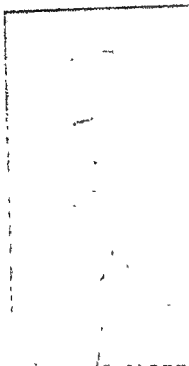
श्री. बाबुलाल वझाजी संघवी
उपप्रमुख, कोल्हापूर

श्री रतनसीसाई जेठासाई शाह
मानद् मंत्री

नीचं कमिटी सभ्य (वि. संवत् २०२२-२०२६)

श्री. सोनमल्लजी साकळबदनी गांधी
कोल्हापुर, महाराष्ट्र

श्री. मेनवद मंगाराम धाट, अहमदनगर
अहमदनगर

तीर्थ कमिटी सदस्य (वि. संवत् २०२२-२०२६)

श्री. शांतिलाल लिलाचंद शाह, रेटाईर कर सांगली

श्री. अमृतलाल हिरालाल शाह, कोल्हापूर

श्री. मनमोहन भोगीराज शाह, निपाणी

श्री. चक्रवर्त चक्रवर्त शाह, धुळे

शताब्दी ग्रंथ संपादक मंडळ

श्री अमृतलाल हिरालाल शाह
कोल्हापूर

श्री. सोनमलजी साकळचंदजी गांधी
कोल्हापूर.

प्रा. शांतिलाल हेमचंद शाह
बाशी

डॉ. रविन्द्र राजाराम दोसी
निपाणी.

श्री. शांतिलाल लिलाचंद शाह,
रेठरेकर सागली

त्या प्रसगावर मात करुन, आपले कर्तव्य कसोशीने करुन देगहित साधले आहे.

जैन समाज

या देशातील जनसंख्येच्या प्रमाणात जैन समाज अत्यल्प आहे तो व्यापार उद्योगासाठी येथल्याप्रमाणे परदेशात सर्वत्र पसरलेला आहे त्याने आपली कर्मभूमी म्हणून कोठलेही स्थान निवडले असले तरी आपले पूर्वज आणि आदण तारक तीर्थंकर भगवत याची जन्म आदी पाचही कल्याणके भारत भूमीत झाली, त्यानी येथे तीर्थस्थापना केली सिद्ध पद प्राप्त करुन घेतलेले अगणित परमात्मे येथे तप तपश्चर्या करुन मोक्षास गेले, शाश्वत तीर्थधामे येथे आहेत इत्यादी कारणास्तव त्याच्या ऐहिक व पारलौकिक स्फूर्ती, श्रद्धा व निष्ठा या परम पावन देगातच आहेत

या समाजाने आपल्या या मातृभूमी आणि जन्मभूमीसाठी पूर्वापारपासून सर्वत्र अत्रात आपले कर्तव्य पुरेपूर व जाबिलेले आहे

जैन समाज श्री अरिहन्त देवाची पूजा करणारा, श्री सिद्ध परमात्म्याना नमन करणारा, महाव्रतधारी त्यागी साधूची सेवा, भक्ति करणारा आणि श्री अरिहन्त कथित धर्मानुष्ठाने, अहिंसादी तत्वे याचे आचरण करण्यास प्रयत्नशील आहे. त्याने ऐहिक व पारलौकिक हित साधण्यासाठी पुण्यप्राप्ति व्हावी म्हणून, स्वयंप्रेरणेने, कोणावरही अवलंबून न राहता, स्व-पर कल्याणार्थ अनेक धर्म वास्तूची निर्मिती, त्याचे रक्षण आणि निर्मळ व्यवस्था या साठी कर्तव्यपूर्ण भावनेनवरोवरच आपल्या सपत्तीला सत्कारणी लावण्याचे कार्य चालू ठेवलेले आहे

विनंती :

अगा कर्तव्यपरायण आणि दातृत्वप्रिय समाज बाधवानी श्री कुभोजगिरी तीर्थाची सदैव आठवण ठेवून येथील विकास योजनाना सहाय्यक होत राहावे अशी आम्ही विनतीपूर्ण मागणी करीत आहोत अगा मागण्या वेळोवेळी कराव्या लागणार आहेत व त्या आपला समाज पुन्या करणारच अशी आम्हास खात्रीही आहे

या तीर्थाच्या आजच्या कांही गरजा

• तळेटी धर्मशाळेवर दुमजल्याचे बाधकाम करणे जरूर आहे

• तळेटी धर्मशाळेच्या चौकात एक बोअर, त्याचप्रमाणे तिच्या दक्षिण बाजूस पटागणात एक विहीर काढूनही पाण्याचा भरपूर पुरवठा होत नाही क्षणोक्षणी जरूर पडणाऱ्या पाण्यासाठी काही भरीव प्रयत्न करणे अगत्याचें आहे

• येथे अद्यावत स्वयंपाकगृह, स्नानादी स्वच्छतागृहे बांधणे जरूर आहे

• येथे चालू असलेली भोजनगाला स्वादलवी व्हावी म्हणून कायम तिथी नोंदवणे जरूर आहे

• पर्व तिथीच्या यात्रेच्या-मेळाव्याच्या वेळी यात्रेकरुना भाते देणे अगर त्याची 'स्वामिभक्ति' करण्यासाठी कायमची व्यवस्था व्हावी गेली ७१८ वर्षे कोणीना कोणी भाग्यवन्त सुधावक कार्तिक पौर्णिमेस येथे भाते देतात

• येथे एक मुसज्ज ग्रंथालय असणे आवश्यक आहे

आभार .

या तीर्थाच्या शताब्दी सोहळ्यास

प पू गुरु महाराज आणि माध्वीजी महाराज यांनी आशीर्वाद दिले, श्री चतुर्विध-सध आणि मान्यवर थोर मंडळी येथे आली, पुष्कळांनी शुभेच्छा सदेश पाठविले, धर्म उत्तम आणि ग्रंथ या साठी तीर्थप्रेमी सुहृदांनी चढावे घेतले व 'शुभेच्छा प्रसिद्धी' देऊन सक्रिय हातभार लावला, कुंभोज, नेज गावचे ग्रामस्थ तसेच श्री बाहुबली वि आश्रम याचा सहकार लाभला, शताब्दी महोत्सव समिती आणि ग्रंथ मपादक, धर्म विधि विधानकार, संगितकार, सर्व माधारण समिती आणि स्वामिभाई भक्ति, अतिथी व यात्रेकरू, स्वयंसेवक व देखरेख, सरकारी काम-काज या समित्या आणि त्यांचे सदस्य, तसेच पुजारी आणि सर्व कर्मचारी वर्ग यांनी यावेळी अविरत व शिस्तबद्ध कामे केली

हा समारंभ यशस्वी करण्यात बरीलप्रमाणे साहाय्यक झालेले सर्व कार्यकर्ते याचे तीर्थकमिटी अनेकश आभारी आहे

वाचक वधू, भगिनी

या तीर्थकमिटीच्या कारकीर्दीत कायमवे

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ

जिल्हा - कोल्हापूर

काल्पण शुद्ध २ वि स २०२६

ता १-३-१९७० सोमवार

स्मरण राहिल असा हा शताब्दी महोत्सव यशस्वी झाला, या वट्ट नोधं कमिटी आपले सद्भाग्य समजून जाते

प्रकाशक नात्याने हा शताब्दी महोत्सव ग्रंथ आपल्या हाती देताना आभाराने अत्यंत हात आहे हा ग्रंथ ८०० पानांचा तयार करावयाचा मनीषा होती पण तो आता ६०० पानांचा झाला आहे त्याचे यथोचित म्हागण आपणायकून केले जाईलच या ग्रंथाने कोठे काही चुका अगर उणीवा असल्या तर त्या आपण मनावर घेऊ नयेत, त्याबद्दल क्षमा असावी अशी विनंती या वेळी करीन आहोत

या ग्रंथाने आलेल्या लेखातील गतांशी तीर्थ कमिटी महत्तम असेलच असे नाही

या ग्रंथास शुद्धिपत्रक जोडावे लागले आहे त्या प्रमाणे सुधारणा करून ग्रंथ वाचन व्हावे

या शताब्दी महोत्सवामे जो सर्वांगीण सफल उठाव आला त्याच्या पाठीशी सर्वांच्या शुभेच्छा बरोबर शासन देवतांची कृपा आहे अशा आमच्या श्रद्धेसह हे निवेदन आम्ही पुरे करित आहोत

आपला,

चतुरदास नमिनदास शाह

प्रमुख, श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ कुंभोजगिरी, जैन श्वेतांबर तीर्थ तीर्थ कमिटीची कार्यकारिणी

सर्वश्री-

श्री वीर सवत २४९२-२४९६

विक्रम सवत २०२२-२०२६

चतुरदास नगिनदास शाह	बेळगांव	प्रमुख
बाबुलाल वन्नाजी संघवी	कोल्हापूर	उप-प्रमुख
रतनसीभाई जेठाभाई शाह	सांगली	मन्त्री
भिमराज लिलाचंद गुदेशा	कोल्हापूर	सह-मन्त्री
सोनमल साकळचंद गांधी	"	"
मणिलाल देवसी वसा	"	सदस्य
अमृतलाल हिरालाल शाह	"	"
सन्तकुमार भोगिलाल शाह	निपाणी	"
नेमचंद सखाराम शाह (अँडव्होकेट)	डचलकरजी	"
चन्द्रकान्त चन्बुलाल शाह	"	"
शांतिलाल लिलाचंद शाह रेठरेकर,	सांगली	"

* * *

- स त्ता गार मंडळ -

सर्वश्री-

बाबुभाई मांशिगजी परमार	कोल्हापूर
पुनमचंद दौलाजी गांधी	"
सोमचंद मानचंद शाह	सांगली
फूलचंद रुपचंद शाह	डचलकरजी
मोहनलाल राजाराम शाह	तासगांव

* * *

- शताब्दी ग्रंथ संपादक मंडळ -

सर्वश्री-

अमृतलाल हिरालाल शाह	कोल्हापूर
सोनमल साकळचंद गांधी	कोल्हापूर
प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह	बाशी
प्रा. डॉ रविंद्र राजाराम दोसी	निपाणी
शांतिलाल लिलाचंद शाह रेठरेकर,	सांगली

सं पा द की य.....

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु विराजित कुंभोजगिरी तीर्थाचा हा शताब्दी महोत्सव ग्रंथ वाचक वधूना सादर करताना आम्हास अत्यानंद होत आहे

या तीर्थावरील प्रभू प्रतिष्ठापनेस आता बभर वर्षे पूर्ण होऊन गेली आहेत मानव-मात्राच्या दृष्टीने या प्रदीर्घ कालावधीत येथे अनेक घटना घडून आल्या सवेगी साधु आणि साध्वीजी महाराजांचे दक्षिण प्रांतात विहार होऊन, डकडे आलेल्या सर्व गुरुदेवानी या तीर्थस्थानी येऊन देवदर्शन घेतले, ठिकठिकाणाहून श्रावक श्राविकांचे सध देवाधिदेवाच्या दर्शन-पूजनासाठी व तीर्थ स्पर्शनेसाठी वारवार आले, येथे जमणाऱ्या यात्राऱ्या वेळी तमेच दिनदिन येणाऱ्या भक्तजनांची सख्या वाढत जाऊ लागली, अनेक धार्मिक उत्सव वारवार होऊ लागले, शान्त देवाच्या जागृतीमुळे काहीं चमत्कारपूर्ण घटना येथे घडल्या

हा ग्रंथ म्हणजे अशा सर्व घटनांचा इतिहासच ठरावा असा प्रयत्न करून, त्याचप्रमाणे काही विषयावरील लेख, कथा, काव्ये, फोटो घेऊन तीर्थ कमिटीच्या सल्यानुसार या ग्रंथाची तयारी केली आहे

या तीर्थाचा, येथील धर्मगाळाचा, अनेक जैन श्वेतावर सद्याचा परिचय देताना जास्तीत जास्त माहिती मिळविण्याचा प्रयत्न केला असला, तरी त्यांत काही उणीवा राहणारे शक्य आहे तथापि या तीर्थाच्या एका शतकाच्या वाटचालीची कल्पना या ग्रंथावरून सर्वांना येईल, त्याच बरोबर कथा, काव्ये आणि लेख उद्बोधक होतील असे वाटते

या ग्रंथासाठी लेख, काव्ये, छायाचित्रे, वाठवणी वगैरे पाठविण्यासाठी अनेकाना विनंती केलेली होती त्यापैकी ज्या पूज्य गुरुदेवानी, कवि आणि विद्वद् जनानी आपले साहित्य पाठविले त्याचे आम्ही ऋणी आहोत

विविध लेखात व्यक्त झालेले विचार फक्त सवधित लेखकाचेच आहेत, हे या ठिकाणी नमूद करणे आवश्यक आहे.

अनेक समाज वधू, उद्योगपती आणि व्यापारी वाघवानी तीर्थ भवती आणि कर्तव्य भावनेने येथील शताब्दी निमित्ताने होणाऱ्या धर्मोत्सवाचे चढावे घेऊन व या ग्रथासाठी 'शुभेच्छा प्रसिद्धीस देऊन, त्याच प्रमाणे पुष्कळानी धर्मकार्य म्हणून द्रव्य साहाय्य देऊन' खर्चाचा मोठा वाटा उचलून मोठे सहकार्य दिले आहे हे सहकार्य मिळविण्यात सर्वश्रेष्ठश्री बाबुभाई वन्नाजी सधवी, रतनसीनाई जेठाभाई शाहू, भिमराजजी गुदेशा, सोनमलजी गाधी, बाबुभाई परमार मणिलालभाई वसा, नेमचदभाई वकील, सन्तकुमार भोगिलाल, चदुलाल शिवलाल गाधी प्रभृतीनी भरीव मेहनत घेतली आहे या आणि अगा सर्व कार्यकर्त्यांचे आम्ही आभारी आहोत

या ग्रथास प. पू प. रजनविजयजी गणिवर्य याचे मार्गदर्शन लाभले आहे जोधपूर येथील श्रेष्ठिवर्य मानचंदजी भडारी, सागली येथील सर्वश्री वा. के. सावईकर M. ED पी के दत्तवाडकर शास्त्री, जिवराज करमसी, जयतीलाल मणिलाल, नानासाहेब जोशी, कु. रजनबेन मनसुखलाल, पुणे येथील सर्वश्री रमणलाल नागर M A अवप्रमादजी पड्या, डाँ लालन, सौ गूळवणी इत्यादींचे अनेकविध सहकार्य या ग्रथ कामात मिळाले आहे मुखपृष्ठाचा आराखडा तयार करण्यात सर्वश्री व्हुनगरे ड्राईंग शिक्षक अर्जुननगर, अमरकुमार कोठडिश निपाणी, बाबुभाई परमार यांची मदत होऊन, त्याच्या आधारे श्री प्रमोद कैसरे पुणे यांनी मुखपृष्ठ तयार करून दिले आहे महाराष्ट्रातील जैन ज्वे. तीर्थस्थानाचा मार्गदर्शनपर नकाशा डाँ रविन्द्र दोसी निपाणी यांनी तयार केला, त्याची छपाई स्वस्तिक लिथो प्रिंटिंग, कोल्हापूर यांनी केली श्री लक्ष्मी प्रोसेसर्स कोल्हापूर व व्ही जोशी पुणे यांनी सर्व ब्लॉक्स करून दिले दीपक प्रिंटरी, पुणेचे चालक श्री कातिलालभाई मणिलाल मोदी व त्याचे सहकारी यांनी या ग्रथाची सुक छपाई करून दिली. अगा सर्व सहकार्यांचे आभार मानलेच पाहिजेत

येथे एका गोष्टीचा उल्लेख अटळ आहे ६।७ महिन्यांच्या अवधीत हा ग्रथ तयार करण्याची जबाबदारी तीर्थ कमिटीने आमच्यावर टाकली तीर्थ सेवेची विशेष सधी मिळाल्याच्या आनंदात सपादक मंडळाने आपले काम उत्साहाने सुरू केले खरे, परंतु विविध अडथळे आणि अडचणींनी नाउमेद होण्याची पाळीही अनेक वेळा आली या समयी तीर्थ कमिटीच्या सर्व सदस्यांनी वेळोवेळी प्रोत्साहन देऊन आम्हास कार्यप्रवण केले आहे. तीर्थ कमिटीचे आभार मानावेत तेवढे थोडेच आहेत

पद्मपूण गेठश्री कस्तुरभाई लालभाई अमदावाद यांनी येथवर येऊन या ग्रथाचे प्रकाशन केले स्वागताध्यक्ष पद्म श्री श्रीमान देवचंद छगनलाल शाहू आणि अध्यक्ष श्रीमान उमदेमलजी वन्नाजी सधवी आदींनी या प्रसंगी आपल्या सद्विचारा व्यक्त केल्या चतुर्विध श्री मघाने आशीर्वाद दिले, या साठी आम्हास धन्यता वाटते आम्ही सर्वांचे गतश आभारी आहोत

अशा प्रकारचा ग्रंथ प्रकाशित करण्याचा दक्षिण भारतातील ध्वे. समाजाचा हा पहिलाच प्रयत्न आहे. प्रामाणिकपणाने केलेल्या या प्रयत्नात छद्मस्थ-सुलभ प्रमाद, मुद्राराक्षसाचें टोप इत्यादीने काही उणीवा राहिल्या असतील त्या साठी वाचकवृंदाने उदार मनाने क्षमा करावी या ग्रंथाचे 'रसिके अक्षरे मिळविलेला' या प्रमाणे स्वागत केले जाईल अशा विश्वासासह, पुन्हा सर्वेचे आभार मानीत आहोत

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ

९ मार्च १९७०

संपादक मंडळ,

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव ग्रंथ

• • •

विशेष सूचना •

लेख देणाऱ्याचे फोटो लेखावरोवर छापावयाचे असे ठरविण्यात आलेले होते ग्रंथ छपाईचे काम सुरू होऊनही जे फोटो हाती आले नाहीत त्याचे फोटो पान २८ वर छापले आहेत

या ग्रंथास शुद्धिपत्रक जोडले आहे त्या प्रमाणे दुरुस्ती करून उपयोग व्हावा अशी विनंती आहे

Secretary to The President of India,
Rashtrapati Bhavan,
New Delhi 4

भारत के राष्ट्रपति का सचिव,
राष्ट्रपति भवन,
नई दिल्ली-४.

मार्च ७, १९७०

पत्रावली स. ११८-हि/७०

प्रिय महोदय,

राष्ट्रपति जी के नाम भेजा १० फरवरी, १९७० का आपका पत्र प्राप्त हुआ। यह जानकर प्रसन्नता हुई कि श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दी-महोत्सव मनाने तथा इस अवसर पर "श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दी ग्रंथ" के प्रकाशन का आयोजन किया जा रहा है।

समारोह की सफलता के लिये राष्ट्रपतिजी अपनी शुभकामनाये भेजते हैं।

भवदीय,

नागेंद्र सिंह

मुख्य मंत्री, राजस्थान,
जयपुर

५ मार्च १९७०

यह प्रसन्नता का विषय है कि दिनांक ९ मार्च, १९७० को श्री कुभोजगिरी तीर्थ गताब्धि महोत्सव मनाया जा रहा है और इस अवसर पर एक स्मृति-ग्रन्थ भी प्रकाशित किया जा रहा है।

गताब्धि महोत्सव एवं स्मृति-ग्रन्थ की सफलता के लिए मैं अपनी शुभ कामनाये भेजना हूँ।

मोहनलाल सुखाडिया

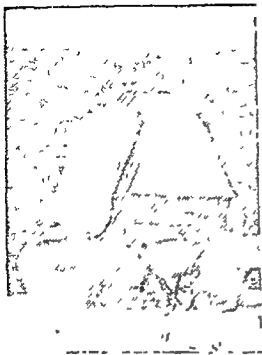

शिक्षण मंत्री
महाराष्ट्र
सचिवालय, मुंबई-३२

७ मार्च १९७०

कुभोजगिरी हे जैनांचे केवळ तीर्थस्थानच नाही तर ते जैनांचे एक महत्वाचे शैक्षणिक केंद्र देखील आहे. जैन धर्माच्या व संस्कृतीच्या अभ्यासकास तेथे उत्तमोत्तम ग्रंथ पहावयास मिळतात व चांगले मार्गदर्शनही लाभते अशा ह्या क्षेत्राचा शताब्दी महोत्सव येत्या ९ मार्च, १९७० रोजी साजरा होणार असून त्यानिमित्त एक ग्रंथही प्रकाशित केला जाणार आहे हे वाचून आनंद झाला आपल्या समारोहास मी हार्दिक सुयश चिंतितो

म. ध. चौधरी

पू पा आचार्यदेवश्री
कैलाससागर सूरिद्वरजी महाराज

श्रीमान् सभ्य महोदय,
श्री जैन स्वताम्बर तीर्थ कमिटी कुभोजगिरी

आचार्य श्री कैलास सागर सूरिजी महाराज साहेबका का धर्मलाभ जात हो ।

मुझे यह जानकर प्रसन्नता हुई कि दक्षिण के श्री कुभोजगिरी ए महान् तीर्थ का "गताब्दि समारोह" अक प्रकाशित होने जा रहा है । इस विशेषाक के माध्यम द्वारा अनेक आत्माओं को तीर्थ यात्रा की सद्प्रेरणा मिले तथा जैनत्व की महानतम सम्स्कृति से वे परिचित बने यही मेरी शुभ कामना है । आपका यह प्रयास इस दिशामे सफल हो यही मेरी भावना है ।

जैन उपाश्रय, लोनावला
(महाराष्ट्र)

९-२-१९७०

पू आचार्य भगवंत की आज्ञासे
मुनि पद्मसागर (पंकज) का धर्मलाभ.

પૂ. પા. દક્ષિણદેશોદ્ધારક આચાર્યદેવશ્રી
શ્રીમદ્વિજય લક્ષ્મણસૂરીશ્વરજી મહારાજ

પરમ પ્રભાવી શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ ભગવન્ત જ્યા તીર્થપતિ છે એવા ‘દક્ષિણના શ્રી શત્રુજયસમ તીર્થ શ્રી કુમ્ભોજગિરીના પ્રભાવ’ અંગે શુ કહેવાનુ હોય ? સસારની કપાય આગ બુઝાવવા માટે આવા પાવન તીર્થોની સ્પર્શના ઇટેલે પરમ મંગલ યોગ । વિષય મુહૂર્તમાથી સુપુષ્ટ ચેતનાને પ્રવૃદ્ધ કરવા જીવમાત્ર માટે સજિવની ।। જહતા તત્ત્વનો અઘ્ઠો અત ચક્ષુષ્ટથી ઊઠાવીને તીર્થોની સ્પર્શના કરે એનેજ એ સવેદન થાય ।

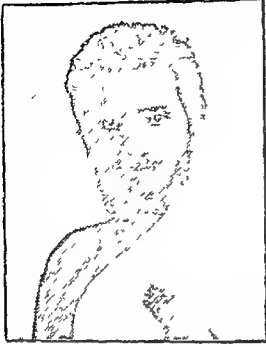
શ્રી કુમ્ભોજગિરી તીર્થ પ્રતિષ્ઠાપનાનો ‘શતાબ્દિ મહોત્સવ’ અને તે સમયોન્નિત એક દલ્હદાર ગ્રંથનુ પ્રકાશન થાય છે એ સર્વ કાર્યો પ્રેરણાદાયી થાય અને તેમાં આપ સહુ સફલતા પ્રાપ્ત કરો

શ્રી શાસનદેવ સર્વ જીવોને તીર્થયાત્રા, તીર્થોદ્ધાર તથા તીર્થ રક્ષણ માટે પ્રેરણા આપે અને તીર્થ મહિમા સમૃદ્ધ કરે એવી શુભેચ્છા ।।

લિ

આસો સુદ ૧૦ સ ૨૦૨૫
શ્રી આત્મ-કમલ-લલિત જ્ઞાનમંદિર
વાદર, મુવર્ડ ૨૮.

પૂ. પા. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય લક્ષ્મણસૂરીશ્વરજી
મહારાજના આચાર્યશ્રી શ્રીમદ્વિજય કીર્તિચંદ્રસૂરીશ્વરજી
મહારાજના ધર્મલાભ.

પ પૂ. પન્યાસશ્રી ભાનુચંદ્ર વિજયગી ગણિવર્ય

જેમ વડનુ બીજ નાનુ હોય છે પરનુ જ્યારે તે વડ વને છે ત્યારે તેની છાયામા હજારો જીવો આશ્રય મેલ્લવીને ગાતિને પ્રાપ્ત કરે છે તેવીજ રીતે આજથી સો વર્ષ પૂર્વે જ્યારે આ તીર્થની સ્થાપના થઈ ત્યારે અલ્પસંખ્યામા ભક્તજનો પ્રભુ ભક્તિ કરીને આત્મશાંતિ મેલ્લવતા હતા, પરનુ જ્યારે શ્રી કુમ્ભોજમિરી આજે ભારતવર્ષમા તીર્થ તરીકે વિશિષ્ટ પ્રકારે પ્રસિદ્ધ થયેલ છે, ત્યારે હજારો ભવ્યાત્માઓ દર વર્ષે આ તીર્થમા આવીને શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ પ્રભુની ભક્તિ કરીને સમારતાપથી નિવૃત્ત થઈ આત્મિક ગાતિને પ્રાપ્ત કરે છે તેવી રીતે આ ગ્રંથ પળ વિશાલ વટવૃક્ષની જેમ શાંતતા સાત્વિકતા અને અનેક આત્માઓને વિશિષ્ટ પ્રકારની માહિતી આપનારુ નિવડે એજ અર્થઘટના શુભભવતુ

કાર્તિક પોર્ણિમા સ ૨૦૨૬

વિલેપાલે મુવઈ ૫૬

सं दे श :

श्री कुमोजगिरी तीर्थना जताब्दि महोत्सव प्रसंगे त्याना तीर्थ उत्थान नी प्रवृत्ति तेमज शताब्दि महोत्सव, एटले कुभोजगिरी तीर्थ स्थपायाने सो वर्ष पुरा थता होवाथी कमिटी ए महोत्सव उजववानो निर्णय कर्यो, अने ते प्रसंगे एक दळदार ग्रथ पण प्रगट करी तीर्थ उन्नतिमा सारो प्रयत्न कर्यो गणाय

तीर्थ कमिटीना कार्यवाहको हरहमेगा तीर्थनी उन्नति थवा तरफ लक्ष आपता रहे एज शुभेच्छा

कारतक शु॥ १५ स २०२६
श्री जैन ज्वे उपाश्रय
जवाहर नगर गोरेगाम, मुंबई ६२

लि स्व समीवाला आचार्यदेव श्रीमद् विजय
भक्तिसूरीश्वरजी महाराजना शिष्यरत्न
पंन्यासजी प्रभावविजयजी गणिवर्य

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ,

कुंभोजगिरी श्री जैन ह्वे तीर्थ शताब्दी महोत्सव

या तीर्थावरील प्रभु प्रतिष्ठा महोत्सवास श्री वीर स २४९६, वि स. २०२६ च्या माघ शुद्ध सप्तमीस गभर वपे झाली. या निमित्ताने येथे वि स २०२६ माघ वद्य १३ गुरुवार दि ५-३-१९७० ते फाल्गुण शुद्ध २ सोमवार दि ९-३-१९७० पर्यंत पंचाहिका शातिस्त्राव महोत्सव करून, एक शताब्दी उत्सव ग्रंथ प्रकाशित करावयाचा असे येथील तीर्थ कमिटीने ठरविले

वि स २०२५ च्या श्रावण महिन्यात सर्वश्री अमृतलाल हिरालाल शाह कोल्हापूर, सोनमलजी साकळचंद गांधी कोल्हापूर, डॉ. रविंद्र राजाराम दोसी निपाणी, प्रा शातिलाल खेमचंद शाह वाशी आणि शातिलाल लिलाचंद शाह रेंठरेकर सांगली यांचे सपादक मंडळ नेमून त्यांच्याकडे ग्रंथ संपादन करावयाचे कार्य सोपविण्यात आले

वि स २०२६ च्या कार्तिक पौर्णिमेला येथे प्रतिवर्षाप्रमाणे जमलल्या यात्रेकरूंना या महोत्सवाची रूपरेखा सांगण्यात आली सर्वांचा उत्साह द्विगुणित झाला या वेळी त्या समारंभासाठी निरनिराळे चढावे करण्यात आले, त्यास

खालीलप्रमाणे प्रतिमाद मिळाला

मिति माघ वद्य १३ गुरुवार ता ५-३-१९७०

श्री पंचकल्याणक पूजा व अंगरचना

शेठ मणिलाल देवसी वसा, कोल्हापूर

सकाळचा नास्ता

शेठ उमेदमल हिरालाल ब्रदम

(फुगणीवाले), वडगाव (पेठ)

दोनप्रहर व सायकाळची नवकारसी

शेठ मुरतमल दर्जाजी ओसवाल

(महोबतनगरवाले) कोल्हापूर

मिति माघ वद्य १४ शुक्रवार ता ६-३-१९७०

श्री कुंभ स्थापना व अखंडदीपक

शेठ मुरजमल प्रागाजी

(रामसीणवाले) जयसिंगपूर

श्री नवाणुप्रकारनी पूजा व अंगरचना

शेठ मगाजी तोलाजी आणि कपनी

(फुगणीवाले) वडगाव (पेठ)

सकाळचा नास्ता

शेठ रतिलाल गेनाजी राठोड

(फुगणीवाले) कोल्हापूर

दोनप्रहर व सायंकाळची नवकारसी
शेठ गोदाजी मानाजी भंडारी
(चादुरवाले), पुणे २.

माघ वद्य ३० शनिवार ता. ७-३-१९७०

श्री अष्टापद पूजा व अंगरचना
शेठ कांतीलाल ताराचंद नानावटी
(कुभोजकर) इचलकरजी

सकाळचा नास्ता
शेठ अमरचंद मोतीजी (फुगर्णावाले)
वडगाव (पेठ)

दोनप्रहर व सायंकाळची नवकारसी
शेठ कानमल धनराज
(चादुरवाले), कोल्हापूर

फाल्गुण शुद्ध १ रविवार ता ८-३-१९७०

श्री सत्तरभेदी पूजा व आंगी
शेठ साकळचंद दौलाजी गाधी
(गुडावाले) कोल्हापूर

नवग्रह पूजन
शेठ नानचंद मुळचंद
(चडवालवाले), जुगुळ

बश दिगपाल पूजन
शेठ लिलाचंद भिमराज गुदेशा
(चादुरवाले), कोल्हापूर

अष्ट मंगल पूजन
शेठ रसिकलाल मणिलाल शाह, ताकारी
सकाळचा नास्ता

शेठ सुमतीलाल मणिलाल शाह, मुवई
दोनप्रहर व सायंकाळची नवकारसी
शेठ शेलाजी वन्नाजी संघवी
(चडवालवाले) कोल्हापूर

फाल्गुण शुद्ध २ सोमवार ता. ९-३-१९७०

श्री शांतिस्नात्र महापूजा व आंगी
शेठ रतनसी खिमजी कपनी सागली.

सकाळचा नास्ता
शेठ नगिनदास मळाराम शाह, कोल्हापूर
दोनप्रहर व सायंकाळची नवकारसी
शेठ सुरजमल प्रागाजी,
(रामसीणवाले) जयसिंगपूर

फाल्गुण शुद्ध ३ मंगळवार ता १०-३-१९७०
सकाळचा नास्ता व दोनप्रहर आणि
सायंकाळची नवकारसी

शेठ भवतमल सुनिलाल गुदेशा
(रामसीणवाले) कोल्हापूर

या महोत्सवाची आमत्रण पत्रिका श्री सधा-
तर्फे आपल्या नावाने लिहावयाची, त्याचा
चढावा कोल्हापूर येथील सधवी शेठ बाबुलाल
वन्नाजी, उमेदमल वन्नाजी, नवलमल वन्नाजी
आणि अशोककुमार वन्नाजी या वधु चतुष्टयानी
घेतला

तीर्थकमिटीने ठिकठिकाणच्या सधाच्या
सल्यानुसार ५१ सदस्यांची 'अताव्दी महोत्सव
समिती' नियुक्त करून, कार्यवाहीच्या दृष्टीने
पोट समित्या निश्चित केल्या त्या—

अताव्दी महोत्सव समिती —सर्वेष्टेश्री
वेळगाव — चतुरदास नगिनदास शाह,
उमेदचंद मोहनलाल

निपाणी —पद्म श्री देवचंद छगनलाल
शाह, सन्तकुमार भोगीलाल शाह लालचंदजी
साकळचंद ओसवाल, लालचंद चतुरचंद दिवाणी,
कातिलाल धोडीचंद शाह, प्रा रविंद्र राजाराम
दोमी

गोसाय—भगवानजी डायजी राठोड
 डिवाणर—बाबुभाई गुलाबचंद सधवी
 गणपतलाल पदमचंद सधवी

अदालाल बृधालाल शाह

मृदई—माणेकलाल चुनिलाल शाह J P

इंदर—कुमुदचन्द्र चिमनलाल कडिआ

• • •

जगन्नाथ—बाबुभाई वन्नाजी सधवी
 भिमराज उमाजी गुदेशा, मोनमल साकळचंदजी
 गांधी बाबुभाई भासिंगजी परमार, हुकमीचंद
 दुगाजी राठोड, पुनमचंद दोलाजी गांधी
 मूमचंद गेमाजी गांधी, बाबुलाल प्रागाजी गाह,
 लालचंद न्यानी शाह अमीचंद वरदाजी गाह,
 अमीचंद शरुलालजी शाह, चहुलाल शिवलाल
 गांधी, मणिलाल देवमी वमा, माणेकलाल
 हरगोबतदान शाह अमृतलाल हिरालाल शाह,
 मोतीलाल स्वल्पचंद दोमी, दिनकरलाल
 नगिनदास शाह, भोगिलाल मणिलाल शाह,
 रतनचंद पेमचंद शाह

गंगाधर (१८)—मगाजी तोलाजी शाह

गजलालजी—नेमचंद नयागम शाह
 अँडरजेंट, चंद्रदान चहुलाल शाह

जयसिंगपुर—नुरजमल प्रागाजी शाह

गांधी—रतनमीभाई जेठाभाई शाह
 शदनीलाल फकिरचंद गांधी, शातिलाल
 लालचंद शाह रेठरेकर अमृतलाल राजागम
 शाह

गंगाधर—चहुलाल यवगाज शाह

गंगाधर—शातिलाल वाटलाल शाह,
 नयागम नयागम शाह, पदमचंद हिराचंद
 शाह

गंगाधर—मनमल लाजारी

गंगाधर—प्रा शातिलाल पेमचंद शाह

गंगाधर—मीरदास मनाजी शाह, रमिलाल
 शाह, गंगाधर कपूरचंद शाह

व्यवस्थापक समिति—

चतुरदास नगिनदास शाह,	प्रमुख
बाबुभाई वन्नाजी सधवी,	उप-प्रमुख
रतनमीभाई जेठाभाई शाह	मंत्री
भिमराज उमाजी गुदेशा	उप-मंत्री
मोनमल साकळचंदजी गांधी	"
बाबुभाई भासिंगजी परमार	मदन्य
मणिलालभाई देवमी वमा	"
अमृतलाल हिरालाल शाह	"
नेमचंद मगाराम शाह अँडल्होकेट	"

• • •

धार्मिक विधि विधान समिती

चहुलाल शिवलाल गांधी	कोल्हापूर
अमीचंद शरुलाल शाह	"
वजोगज नुराजी शाह	"
चन्द्रकाल शिवलाल शाह	कराड
नुरजमल प्रागाजी शाह	जयसिंगपूर
भगवानजी डायजी राठोड	गोकाक
मगाजी तोलाजी शाह	वडगाव

• • •

स्वामिभाई भवित समिती

मणिलाल देवमी वमा, माणेकलाल
 हरगोबतदान शाह अमृतलाल हिरालाल शाह
 लालचंद हुकमीचंद राठोड अमृतलाल चुनिलाल
 मणिलाल लालचंद चतुरचंद दिवाणी
 वातिलाल धोटीचंद शाह, पदमचंद हिराचंद
 शाह भवनमयत्री लालाजी सधवी

पाणि, मंडप रोषणाई, समिती

बाबुभाई वत्ताजी सचवी, बाबुभाई माशिंगजी परमार, भिमराजजी उमाजी गुदेशा, सोनमल साकळचंद गांधी, पुनमचंद दौलाजी गांधी, अमृतलाल हिरालाल शाह, हुकमीचंद डुगाजी राठोड.

अतिथी व यात्रेकरू व्यवस्था समिती

रतनसीभाई जेठाभाई शाह, सन्तकुमार भोमीलाल गाह, नेमचंद सखाराम शाह, चंदकांत चन्दुलाल गाह, भवुतमल हेमचंद गाह, बाबुलाल प्रागाजी गाह, सोनमल साकळचंद गांधी

॥

अमृतलाल राजाराम शाह, रतनसी जेठाभाई शाह, नेमचंद सखाराम गाह, सन्तकुमार भोगिलाल शाह, लालचन्दजी साकळचंदजी.

सरकारी कामकाज समिती

अमृतलाल हिरालाल शाह, दिनकरलाल नगिनदास शाह, मोतीचन्द स्वल्पाचन्द दोसी

* * *

तीर्थरुमिटीने या समारंभासाठी प पु गुरुमहाराज, साध्वीजी महाराज त्याचप्रमाणे अतिथी विज्ञेय, स्वागताध्यक्ष, अध्यक्ष यांना आमंत्रणे दिलेली होती पचान्हिका शांतिस्नात्र महोत्सव व ग्रंथ प्रकाशन समारंभाची श्री सध आमंत्रण पत्रिका प्रसिद्ध वरून सर्वत्र पाठविण्यात आली

व्यवस्था समितीने कुभोजगिरीवरील जिन-प्रासादाचे तीन्ही भजले, शिखरे त्याचप्रमाणे येथील धर्मशाळा हे सर्व रंगवून घेतले. तळेटी धर्मशाळेत जरूर त्या दुफुस्ती करून, पटागणातील विहरीलगत व धर्मशाळेच्या पहिल्या

मजल्यावर पाण्यासाठी हौद बांधून घेतले ठिक-ठिकाणी फरशा वसवून साडपाणी दूर जावे म्हणून गटार बांधून घेतल्या येथील मनसतुष्ट प्रासादांत 'श्री शत्रुजय गिरी प्रतिकृती' असलेला हॉल रंगवून घेतला. धर्मशाळेच्या भोवतालचे व तिच्या लगतच पूर्वे बाजूस नवीन घेतलेल्या जमिनीतील खाचखळगे, चढउतार बुलडोझरने पातळीत तयार करून, धर्मशाळेच्या आवारातील वृक्षांच्या भोवती ओटे बांधून घेतले येथे जमणाच्या यात्रेकरूंच्या आरोग्याच्या दृष्टीने कोल्हापूर येथील नगरपालिकेचे सहकार्य मिळवून काही कर्मचारी नेमून घेतले कोल्हापूर, सांगली वगैरे ठिकाणाहून भाडी, पत्रे, जाजमे, ताडपण्या वगैरे सामान जमविले श्री वाहुवली दि आश्रमाची जागा मागून घेतली

स्वामिभाई भक्ति समितीने येथे होणाऱ्या एकूण सहा दिवसांच्या समारोहासाठी लगणाऱ्या वस्तु गोळा केल्या त्या नीटनेटक्या करावयाचे काम वेगाने केले आचारी वाढपी ठरविले

स्वयंसेवक समितीने गावोगावच्या सघाना कळवून त्याच्याकडून स्वयंसेवकाची मागणी केली त्याची यादी तयार करून त्याच्याकडे डोंगरावरील, तळेटी येथील कामे सोपविली

ग्रंथ संपादन करावयाचे काम गेले सात महिने चालू होते त्याची छपाई माघ महिन्यात पुणे येथे सुरू झाली

रोपणाई समितीने धर्मशाळेच्या समोर तसेच दक्षिण बाजूच्या पटागणात ठिकठिकाणी मंडप उभारले कमानी उभारून त्यावर मुवचनाचे फलक लावले सर्वत्र कागदी व कापडाच्या पताका लावल्या नेज येथून पाणि आणण्याची

व्यवस्था केली डोगरावरील श्री जगदल्लभ प्रभु प्रासाद, धर्मशाळा तसेच तळेटी धर्मशाळा यांच्या भोंवतालची झाडे, मडप यांच्यावर हजारी इंग्लिट्रक टयून्ज्, रंगी वेरंगी वल्ज् लावून आगमगीत रोपणाई करून घेतली

धर्म विधीविधान ममितीने तळेटी धर्मशाळे-तील सिंहासनावर श्री पार्व्वनाथ भगवताची प्रतिमाजी ठेवून एक तात्पुरते मुशोभित सुंदर गृहमंदिर केले धर्मोत्सवास लागणारी साधन सामग्री, उपकरणे इत्यादि जमवून 'मंगल घर' उभारले रथयात्रेसाठी 'श्री मृनिमुवत स्वामि प्रासाद, लक्ष्मीपूरी, कोल्हापूर' येथील चादीचा रथ यावयाचा होता या समितीने आपल्या जोडीला 'श्री जैन मुक्क मडळ, कराड' आणि 'श्री पार्व्वनाथ आराधक मडळ, सांगली' यांना बोलावून घेतले

उन्मवाचे दिवस जवळ येत होते तसतर्णी सर्वत्र कार्यकर्त्यांची धावपळ वाढत चालली पुष्कळ श्रावक 'आपण या महोत्सवात काही काम करू शकलो तर पहावे नाहीपेक्षा तीर्थयात्रा करावी' या भावनेने येत जात होते काही कार्यकर्ते येथे मुक्काम करून राहिले होते

सामान्य मुरु होण्यास ५ दिवसाचा अवधी होता यावेळी ५ पू ५ श्री रंजनविजयजी गणिवर्ध आपल्या गिण्याच्यामह सांगलीहून या तीर्थस्वानी आले पू सूर्यमालाश्री आदि साध्वीजी करुण व पू राजेन्द्रश्री आदी साध्वीजी कोल्हापूरहून येथे आल्या येथे उपस्थित अनन्यथा श्रावक श्राविकांनी त्याचे भव्य स्वागत केले श्री चतुर्विध मन येथे जमा झाला

७ पू ५ रंजनविजयजी गुरुदेवानी येथे आगमन व्याख्यानानून "श्री जिनेश्वर

भगवतानी सांगितलेल्या भोक्षमार्गाची आराधना आणि प्रभावना होण्यासाठी तीर्थे आणि तीर्थ सेवा उपकारक आहेत, येथे येताना आपण आपले प्रापचिक व्याप घराच्या उबरठ्यात सोडून श्री तीर्थकर भगवन्त, गुरुजन आणि सकल सध यांचे दर्शन करावयाच्या भक्ति-भावाने आला आहात, भक्ति भावना मनो-भावे साकार करून मिळालेल्या मानवभवाचा सदुपयोग करा, जगलामध्ये मंगल करावयासाठी येथे चतुर्विध सध जमलेला असून श्री कुभोजगिरी तीर्थाचा 'शत सवत्सर महोत्सव' संपन्न करून श्री जिनशाभनाची प्रभावना करावयास कटिबद्ध झालेला आहे, या शताब्दी महोत्सवातील प्रत्येक क्षण आणि क्षण स्फूर्तिदायी ठरून, भविष्यकाळात सर्वांना मार्गदर्शन होत राहिले पाहिजे असे करा" वगैरे सुचवून सर्वांना उत्साह वाढावा अशी प्रेरणा दिली या कारणाने मर्वाच्या प्रथमपासून असलेल्या उत्साहाला, भक्तीला वेग मिळाला, तेज आले.

माघ वद्य १३ गुरुवार दि ५-३-१९७० च्या सुप्रभाती गहनाई चौघड्याच्या मजळ स्वरांनी या शताब्दी महोत्सवाच्या सुरवातीची सर्वांना जाग दिली. गिरी वर व धर्मशाळेच्या प्रागणात "जैन जयति शासनम्" चे जैन ध्वज फडकू लागले

श्रावक श्राविकांनी देवदर्शन घेऊन, पू गुरुमहाराज आणि साध्वीजी महाराजांच्याकडे गुरुवदन करून प्रतिक्रमण केले व श्री कुभोज-गिरी वर देवाधिदेवाच्या दर्शन पूजनासाठी त्यांचा चढउतार सुरू झाला. त्यानूनच अशक्त भाविकांना घेऊन जाणारी व आणणारी डोली अधूनमधून डोकावत होती तळेटी धर्मशाळेपर्यंत येणाऱ्या एम् टी मोटारी, सायकली, टुरिग

गाड्या यातून येणारा समाज 'श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूचा', 'श्री जिनशासनाचा' जयजयकार करीत येथील गर्दीत भर घालीत होता या महोत्सवांतील पदाधिकारी, स्वयंसेवक कर्मचारी आपापली रंगी बेरंगी बोधचिन्हे लवून कामात गर्क असले तरी भेटेल त्याचे हसतमुखाने स्वागत करीत होते

पू गुरुमहाराजांचें ध्याख्यान दररोज सकाळी ९॥ ते ११ वाजेपर्यंत चाले तिकडेही गर्दी असे

स्वामिभाई भक्ति विभाग सकाळीं ७॥ वाजल्यापासून सायंकाळी ६ वाजेपर्यंत चालू असावयाचा या विभागाच्या कार्यकर्त्यांनी अविरत सेवाभावाने, सुव्यवस्थित कार्य केले त्यांना विसावा नव्हता अग्निशामक दलाच्या गाड्या नेज गावातून विहीरीतील पाणि आणीत होत्या धर्मशाळेतील विहीरीचे पाणि मोटारीने खेचून पाणी पुरवठा चालू होता

धर्मशाळेच्या पुढील पटागणात बऱ्याच व्याप्त्यांनी आपापली दुकाने आणली होती. त्याचा व्यापारही बरा झाला

दोन प्रहरी १२ ते ५ वाजे पर्यंत महोत्सवाच्या ठरविलेल्या पूजा होत रात्री स्तवने वगैरे भावना होत असे या कामी "श्री महावीर शासन मंडळ सगमनेर" व श्री सुरेन्द्रलाल मास्तर यांनी समाजाला उत्साहप्रेरक अशा भक्तिभावनेचा रंग भरला प्रतिदिनी श्री भगवताच्या प्रक्षाल पूजेचे, आरती इत्यादीचे

बढावे बोलले जात असत.

गुरुवार, शुक्रवार, शनिवार आणि रविवार असे चार दिवस बरीलप्रमाणे कार्यक्रम झाले. त्यापैकी दि ६-३-१९७० शुक्रवार व ७-३-१९७० शनिवार हे दोन दिवस श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाच्या प्रासादात अमृतस्त्रोत झाला हा स्त्रोत बराच वेळ चालू होता. डोंगरावर असलेल्या सर्वांनी तो पाहिला हा समाचार तळेलीला बऱ्यासारखा पसरला कित्येकजण घावत डोंगरावर चढून गेले त्यापैकी पुष्कळांना तो पहावयास मिळाला सर्वांनी पुन्हःपुन्हा भगवतांचें दर्शन घेतले, स्तुति गाडली. 'आम जनतेने केलेल्या आनंदोत्सवास साथ देण्यासाठी शमन देवतांनी केलेला हा आनंदोत्सव व अभिषेक होय,' असे सर्वांनी मानले. ५ वर्षांपूर्वी येथे कित्येक दिवसपर्यंत झालेल्या चन्दन-नाथ वृष्टीची सर्वांना या वेळी प्रकर्षाने आठवण झाली 'अज्ञातांनी केलेली सर्वज्ञांची ही भक्ति भावपूर्वक पूजाच नव्हे का ?'

फाल्गुण शुद्ध १ रविवार दि ९-३-१९७० हा महोत्सवाचा पाचवा दिवस उजाडला या वेळेपर्यंत या आणि दूरदूरच्या प्रांतातून आलेल्या भक्तगणांचा येथे जन सागरच जणू उफाळल्यासारखे दिसत होते ! अद्याप लोक येत होतेच-

सकाळी ९ ते १ वाजेपर्यंत श्री शांतिस्नान महापूजा भक्तिमय वातावरणात, धामधूमपूर्वक संपन्न झाली

दानद्वारी घनावदी महोत्सव ग्रथाचा प्रकाशन
मनारम ध्याव्याचा होना या महोत्सवाचे
अतिथी-विनीत पद्मसूत्र गेठश्री कस्तुरभाई
लालभाई अमदादाद हे विमानाने कोल्हापुराने
गव्याचे होते तेथे त्याचे स्वागत करण्यासाठी
कोल्हापुर महानगरपालिकेचे उपाध्यक्ष, कोल्हा-
पुरचे देवदर, मंदवी चतुर्दासभाई, देवचंदभाई,
उमेदमलजी मधवी आदी वरंज नागरिक
उत्तम होते येथे पुण्याहून श्री मुरजमलजी
नगरी, कानिनाळ चिमनलाल गाहू आदी
मंडळी यांनी गेठ कस्तुरभाई याच्याबरोबर
गिनातून श्री श्री डी उर्फ वादुभाई नानावटी
आदी कोल्हापुर महानगरपालिका, न.पं
मामडी, नानाटी ममिनी, आणि इतर अनेक
मंडळी यांनी घेऊन येथे गेठ कस्तुर-
भाईंना गार पावून त्यांचे मुस्वागत करण्यात
आल्याने तेथे तेथून ही मंडळी गेठ देवचंदभाई
यांना दयापार प्रीत देऊ आहून श्री कुमोज-
गिरी येथील घाटी येथी

प्राप्त झाल्यावर कुमारिनी गेठश्री
कस्तुरभाई यांच्याने जौराळ कुकुमनिलक
यांना यांना यांना स्वयंसेवकांनी मान-
प्राप्ती यांना यांना यांना त्यांचे उत्कृष्ट
यांना यांना यांना यांना यांना यांना

या यांना यांना यांना यांना यांना यांना
यांना यांना यांना यांना यांना यांना यांना
यांना यांना यांना यांना यांना यांना यांना

महाराज याच्यासाठी तीन निरनिराळी व्यास-
पीठे केलेली होती जमिनीवर गाद्या, जाजमे
आथरून आमंत्रित सद्गृहस्थ, श्रावक आणि
श्राविका यांच्या वसण्याची सोय केली होती हा
समारंभही सुव्यवस्थित व्हावा म्हणून सर्वजण
लहानमोठे हा भेदभाव विसरून खाद्याला खादा
देऊन झटत होते.

दोनप्रहरचे अडीच वाजले. धर्मशाळेच्या सर्व
प्रागणात जैन, जैनंतर म्त्री पुरुषाची गर्दी फुलून
जागा अपुरी वाटू लागली एवढ्यात गेठश्री
कस्तुरभाई, चतुर्दासभाई, देवचंदभाई, उमेद-
मलजी ही मंडळी व्यासपीठावर आली सर्व
उपस्थितांनी त्यांचे स्वागत केले

नंतर प पू गुरुदेव प श्री रजन वि गणिवर्य
व त्यांचे शिष्यवर व त्यांच्या नंतर पू माध्वीजी
महाराज येऊन आपापल्या स्थानावर विराजमान
झाले सर्व समाजाने उभे राहून त्यांना
वदना दिली

लढमीपुरी पाठशाळेच्या विद्यार्थींनी कु शैला
दर्पा, लता, चंदन आणि भावना या वालिकांनी
म्यागन गीतांच्या कर्णमधुर शब्दांनी सर्वांना
'मुस्वागत' म्हटले अर्धवपदाच्या मूचनेनुसार
गेठ उमेदमलजी स्थानापन्न झाले पद्म श्री गेठ
देवचंदभाई यांनी प्रथम सर्वांचे स्वागत करून,
या तीर्थाचा गौरव करून, 'या समारंभाचे अतिथी
जिसेप गेठश्री कस्तुरभाई लालभाई यांनी जैन
धर्म, जैन नीम व जैन नगाज यांचे रक्षक म्हणून
नेहिले अत्यंत कार्य सर्वांना प्रेरणादायी आहे,'

अतिथिविशेष • श्री. कस्तुरभाई लालभाई

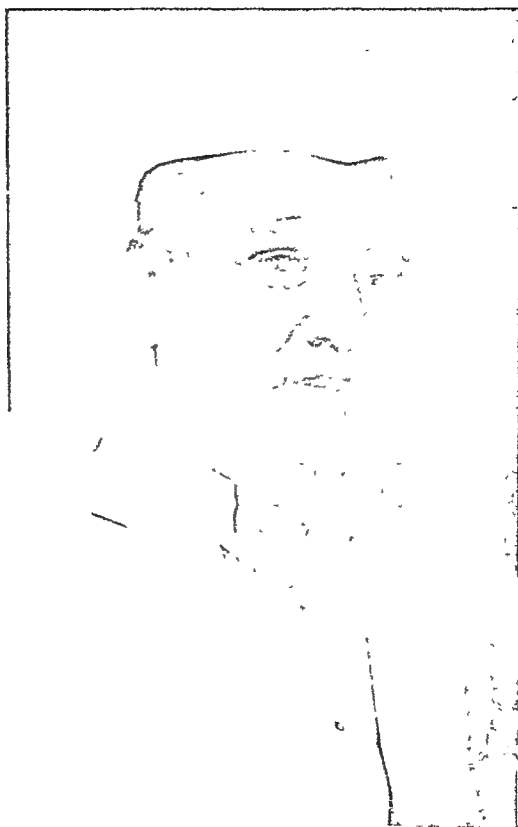

शेठश्री उमेदमल वल्लाजी संघवी, मुंबई.

समारम्भाचे प्रमुख

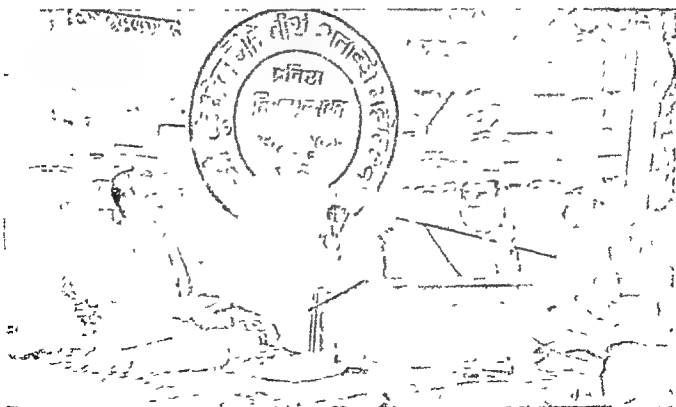

स्वागताध्यक्ष
पद्मश्री गेठ देवचंद छगनलाल झाह, निपाणी.

शेठश्री कस्तुरभाई यांचे कोल्हापूर विमानतळावरील स्वागत

कोल्हापूरचे उपनगराध्यक्ष, कलेक्टर, तीर्थ कमिटीचे प्रमुख, उपप्रमुख, स्वागताध्यक्ष आदी सडळी

समारंभाच्या वेळी भाषण करताना
पद्मभूषण शेठश्री कस्तुरभाई

शताब्दि समारंभाच्या वेळचा समुदाय

नळेटी धर्मशाळेवरील रोषणाई

असा शेटश्रीचा परिचय करून दिला. त्यांचे हे भाषण संपले ते कोल्हापूर येथील सकसिपत जैन श्वेतांबर वसतिगृहाच्या स्थापनेच्या घोषणेने. 'कोल्हापूर निवासी स्व. शेटश्री शैलाजी बभ्राजी संघवी या फर्मच्या वतीत ५१ हजार रुपयांची देणगी मिळाली असून त्यांचे नांव या वसतिगृहास द्यावयाचें आहे. या शिवाय दहा खोल्यासाठी देणगी मिळाली आहे. देणगी-वारांच्या नांवाची शैला खोलीवर लावण्यांत येईल,' अशी माहिती देऊन, आवश्यक त्या रकमेच्या पूर्ततेची जबाबदारी त्यांनी स्वतः कडे घेतली. 'या शैक्षणिक कार्यास सर्वांनी मदत करावी,' असे त्यांनी आवाहन केले. अताद्वी महोत्सवाची ही एक दीर्घकालीन आठवणच आहे !

शेट भिमराजजी उमाजी गुदेगा (सह-मंत्री) यांनी आलेले संदेश वाचून दाखविले.

महोत्सव समितीचा अहवाल मंत्रीश्री शेट रतनसीभाई याची ऐनवेळी प्रकृती बिघडल्याने त्यांच्या वती सह-मंत्री शेट मोनमलजी गांधी यांनी सादर केला.

शेट चतुरदासभाई यांनी या तीर्थाची माहिती सांगितली.

प ५ ५ रजनविजयजी गुन्देवानी तीर्थ-न्याने ही आत्मोद्धार साधण्याची व एकात्मता निर्माण करणारी ठिकाणे आहेत अशी सोप्यात नोंदींची महत्ता सांगितली

सर्वश्री मानचंद चतुरदास शाह, उमेदमलजी खोडा, मुरजमलजी संघवी, बाबुभाई परमार, भोगिलाल मणिलाल, ग्रंथ संपादक मडळाचें सदस्य प्रा. शांतिलालभाई शाह आदी वक्त्यांनी समयोचित भाषणे केली

संपादक मंडळाचे एक सदस्य डॉ. रविंद्रभाई दोमी यांनी अताद्वी महोत्सव ग्रंथाची रूपरेखा मागून, केवळ सात महिन्यांच्या अवधीत एवढा मोठा ग्रंथ पुरा करण्याची जबाबदारी संपादक मंडळाने कसोशी करून पार पाडण्याचा प्रयत्न केला आहे असे सांगून त्यातील विविध प्रकारच्या माहितीमुळे तो सर्वांना उपयुक्त होईल असा विश्वास व्यक्त केला

संपादक मंडळाचे दुसरे एक सदस्य श्री. शांतिलालभाई रंठरेकर यांनी सह्याद्रीच्या फाट्यावर असलेल्या या तीर्थाची, तीर्थ संस्था-पक व त्याचे माहात्म्य याची माहिती मागितली. ग्रंथ संपादन कामात ज्यांनी सहकार्य दिले त्या सर्वांचे आभार मानले.

या अताद्वी महोत्सवाची आठवण रावणान्या, त्या वेळी तयार होऊन आलेल्या गयाचे प्रकाशन शेटश्री कस्तुरभाई लालभाई यांनी केले प्रमुख पाहुणे या नात्याने बोलताना, ज्यांनी शेट आनंदजी कल्याणजी पेडीच्या कार्याची माहिती दिली, आणि ते म्हणाले, " या पेडीनार्फत ज्या ज्या जिनमंदिराचा जीर्णोद्धार केला गेला आहे, ती मंदिरे भारतीय शिल्पकलेचे अद्वितीय नमुने

ठरावेन इनकी अग्रतीम नाली आहेत भार-
चानन्याप्रमाणेच परदेशाच्या पाहुण्यानी सुद्धा
या कारागिरीबद्दल धन्योद्गार काढले आहेत
जैन मंदिर वाग्णी, जीर्णोद्धार या वाकतचे आरा-
खडे ही पेढी विनामृत्य कल्प देते ने काम या
पेढीमार्फत केले गेले तर ती मंदिर कारागिरीपूर्ण
होतोलच पण अल्पवर्चानही होतील "

शंवटी झाले अध्यक्षीय भाषण छोटेंच पण
कर्तव्याच्या जाणीवेने परिपूर्ण आपल्यासारख्या
वयाने वृषच लहान व्यक्तीला अध्यक्षस्थान
दियावढल गेठ उमेदमलजी भारावून गेले होते
त्यानी श्रुतजना व्यक्त कल्प जैन शासन आणि
ममात्र याच्यामाठी शक्य ते प्रयत्न आपल्याकडून
केले जानील अशी खात्री दिली

या शताब्दी महोत्सवाची कायम आठवण
देणारे आणि एक कार्य या वेळी झाले. तळेली
धर्मशालेच्या दुमजल्याच्या बाघकामाची कोन-
शीला श्रीमान देवचढभाई याच्या शुभ हस्ते
वसविंदी गली

गेठ आनंदजी कल्याणजी पेढी आणि शेठशी
कस्तुरभाई याचे नाते अनूट आहे या पेढीमार्फत
सुमारे २५० तीर्थक्षेत्राचा जीर्णोद्धार करण्या-
साठी लक्षावधी रुपये खर्च झाले स्वतः गेठशी
कस्तुरभाईनी जैन शासन, जैन संस्कृती, तसेच
सामाजिक व शैक्षणिक क्षेत्रात गौरवपूर्ण कार्य
केलेले असून त्या साठी लक्षावधी रुपये दिले
आहेत त्याच्या वयाच्या ७५ व्या वर्षी त्यानी
येथवर येण्याचे केले या साठी या वाजूच्या सर्व
समाजाला आपल्या भावना व सदिच्छा त्याना
'सन्मानपत्र' देउन व्यक्त करावयाच्या होत्या
तीर्थ कमिटी व महोत्सव समितीने सर्व योजना
केली होती परंतु श्रीमान् कस्तुरभाई यानी
'आपण आजपर्यंत कधीच मानपत्र घेतलेले नाही'
असे सांगून प्रथमतः ते सविनय नाकारले या
वेळी श्री चतुरदासभाई यानी समाजाच्या
मनाचा भाव प्रगट करून, सन्मानपत्र स्वीकारण्या-
बद्दल प्रेमपूर्ण आग्रह केला गेठशीनी मान्यता
दिली, व त्याना हे सन्मानपत्र चादीच्या फ्रेम-
मधून अर्पण करण्यात आले

(पान न २८ वर पुढे चालू)

॥ श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नमः ॥

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी तेमज शताब्दी महोत्सव समिती तरफथी

“ सन्मानपत्र ”

माननीय श्रेष्ठीवर्य जिनेवरशासन आराधक श्रीमान शेट्श्री कस्तुरभाई लालभाई
श्री राजनगर, असदाबाद

आपश्री अमदाबाद शहरना अेक प्रतिष्ठित सन्माननीय नागरिक अने उद्योगपति छो, अनेकविध प्रवृत्तिओवच्चे पण जैनधर्म, जैन तीर्थो, जैन सकृतीना रक्षण अने चतुर्विध सवना क्षेम अने कल्याणमाटे सतत प्रयत्नशील रह्या छो

आपश्री गन्त्रजय, समेतशिखरजी, राणकपूर, आवु जेवा केटलाक मुगटमणिसम पवित्र तीर्थोनो बहिवट अने व्यवस्था जे पेढी द्वारा चाले छे ते शेट आनदजी कल्याणजी नी पेढीना वर्षोथी अध्यक्ष रह्यी तीर्थनी रक्षा, जीर्णोद्धार विंगेरेमा सक्रीयरीते जाते रस धरावी जैन-शासननी अनुपम सेवा बजावी रह्या छो

आपश्री जैनशासन, जैन सस्कृतीमान्य ज्ञान भडारोनी सभाळ देखरेख साथे आगम-ग्रथोना ज्ञानभडारोने पुनर्जीवन आपी अमदाबाद नगरे स्वत्वर्चे लाखो रुपीया खर्ची प्राच्य विद्यामंदिर स्थापी जैन समाजने अमूल्य वारसो आप्यो छे

आपश्रीअे श्री माधु साध्वी, भावक, श्राविकारूप चतुर्विध सवना हित अने क्षेम माटे अमदाबाद खाते भारत भरना श्रमणोपासक सधोने आमंत्रित करी अनेक प्रयत्नो करेला हता

आपश्री अमदाबाद अंजुकेशन सोसायटी ना प्राण रूप होई ते सस्थाद्वाराअे कॉलेजो, शाळाओ, बोर्डिंगो स्थापी लायक विद्यार्थीओने आर्थिक मदद करी अनेकना जीवन उज्ज्वल बनाय्या छे

आपश्रीअे सामाजिक, धार्मिक अने केवळणी विपयक समस्याओने आपना ट्रस्टद्वारा लाखो रुपियाना दान कर्या छे, अने करी रह्या छो

आपश्री पचोत्तर वर्षनी उमरे पण जे उत्साह, उमग, चिवट अने कार्यकुशल रीते उद्योगो अने सार्वजनिक सस्थाओ चलावी रह्या छो अने जैनधर्म, जैन सस्कृती नी रक्षाकाजे जे श्रम अने मेहनत लई रहेला छो अेथी अमो खूबज प्रभावित थया छिअे.

आपश्रीनु उज्ज्वल, आदर्शमय जीवन जिनेश्वरदेव आवाद राखे अने आपश्री दीर्घायुपी वनो अे अमारी परमेश्वरप्रत्ये प्रार्थना छे

आजना शुभदिने पवित्र रीते उजवाई रहेला श्री कुंभोजगिरीतीर्थ शताब्दी महोत्सव प्रसंगे आपश्री अतिथीविशेष तरीके पधारी योग्य मार्गदर्शन अने अनुभवी वाणीनो लाभ आप्यो छे ते बदल अमो आपना खूब आभारी छिअे खूबज उल्हास साथे आ ‘सन्मानपत्र’ आपने समर्पण करता अमोने आनंद थाय छे

लि० भवदीय

चतुरदास नगरीदास शाह

नदनतर गेठश्रीना ठिकठिकाणचे सध, सस्था आणि व्यक्तीच्या तर्फे पुष्पहार अर्पण करण्यात आले

श्री अमृतलाल हिरालाल गाह यांनी या महोत्सवाची यशस्वी सांगता झाल्याबद्दल ज्या ज्ञान आणि अज्ञात असतील त्या सर्व कार्यकर्त्यांचे, महकाऱ्यांचे आभार मानून, कृतज्ञता व्यक्त केली येथे हा समारंभ पुरा झाला

गेठश्री कस्तुरभाई आदी पाहुणे मंडळीना श्री बाहुबली दि आश्रमास भेट देण्याबद्दल आमन्त्रण होते मान्यवर श्री. माणिकचंदजी मिस्रीकर येथील समारंभास उपस्थित होते. त्याच्यानमवेत ही मंडळी तिकडे गेली

आश्रमास भेट देऊन ही सर्व मंडळी डोंगरावर गेली तेथे देवदर्शन, चैत्यवदनादी करून परत आल्यावर, या टापूतील कार्यकर्त्यांना गेठश्रीनी मार्गदर्शन केले, व रात्री ते कोल्हापुरास गेले

सध्याकाळपासून श्रावक श्राविका वर्ग मिळेल त्या बाहूनाने येथील महोत्सवाची स्फूर्ती वरोवर घेऊन परत गेला, तरी पुष्कळाना मुक्काम करावा लागला दुसरे दिवशी ही मंडळी डोंगरावर जाऊन देवदर्शन, पूजन करून येथे त्या दिवशीच्या स्वामिभक्तीची सोय केलेली होती, त्यास लाभ देऊन परत गेली

सर्व कार्यक्रम सुव्यवस्थित, शिस्तबद्ध व आखीव रीतीने झाला त्याचा आनंद सर्वत्र पसरलेला होता.

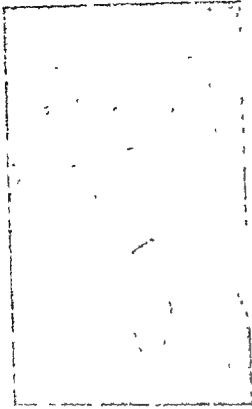
निपाणी कुंभोजगिरी चतुर्विध संघ प्रस्थान

पू गुरुदेव, साध्वीजी महाराज आदी समुदाय

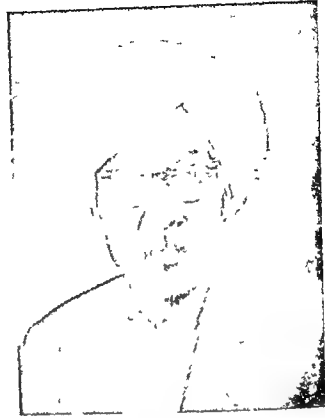
(अनुसंधान पान ७०-७४)

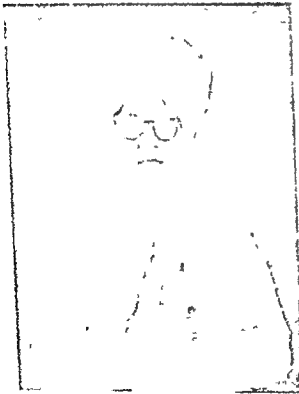
शासन भक्त तीर्थप्रेमी
शेठश्री बाबुभाई मांशिगजी परमार, कोल्हापूर
(तीर्थावरील ध्वजा - माघ वद्य १३)

श्री बलुलाल लालचंद शाह, इचलकरजी
(ता.वावरील ध्वजा - माघ शुद्ध ७)

श्री भवुतमल हेमचंद, कोल्हापूर.
(तीर्थविरील ध्वजा - ज्येष्ठ शुद्ध ११)

श्री महं मनीषद नाभाजून निरजम नाराय मेवा
श्री धुमचंद वीलाजी गांधी, कोल्हापूर

व्यव मडळाचे अध्यक्ष म १९९२-२००४
श्री हुकमीचंद दुगाजी राठोड, कोल्हापूर

॥ श्री ॥

‘शुभेच्छा प्रसिद्धी देणारे’ आणि ‘साहाय्यक’ यांचे हार्दिक आभार

शताब्दी ग्रंथ कार्यास पूरक व्हावे म्हणून साहाय्यक झाले
त्यांची शुभ नामावली.

इचलकरजी (जि. कोल्हापूर)

रु सर्व शेठश्री

५०१ फुलचंद रुपचंद शाह

२०१ चन्दुलाल लालचंद शाह

२०१ धोडीलाल राजाराम शाह

२०१ गणपतलाल केशवलाल शाह,
(बेनाडीकर)

२०१ गणपतलाल केशवलाल शाह,
(गिरढोणकर)

१२५ बाबुलाल सरदारमल शाह

१२५ केशवलाल बाळाराम शाह,
(ढोणेवाडीकर)

१२५ अमीचंद भाईचंद शाह, (लाटकर)

१२५ शाह वधू

१२५ कातिलाल ताराचंद नानावटी,
(कुंभोजकर)

१२५ गणपतलाल बाबुलाल शाह, (दुडगेकर)

१०१ नेमचंद रावजी शाह, (वोरगावकर)

७५ हिरालाल शिबलाल शाह,

७५ हरिचंद बाळाराम शाह, (ढोणेवाडीकर)

७५ चिमणलाल भाईचंद शाह

७५ तुळजाराम सुरचंद शाह

७५ नेमचंद सखाराम शाह, अँडल्होकेट
(रुक्डीकर)

७५ रुपचंद वेचरदास शाह

७५ अवालाल तुळजाराम शाह,
(ढोणेवाडीकर)

५१ बाबुलाल हिराचंद शाह, (लाटकर)

५१ नेमचंद रुपचंद शाह, (लाटकर)

५१ डॉ. शांतिकुमार चतुरचंद शाह

विटा (जि. सांगली)

रु सर्वशेठश्री

१७१ रतिलाल राजाराम शाह

१२५ गांतिलाल हिराचंद मणिजार

१२५ शाह एम्. कातिलाल

१०१ फुलचंद रुपचंद शाह

१०१ पोपटलाल पानाचंद शाह

५१ शिवलाल मयनलाल शाह

७७ रामचंद्र सवागम मेहता

रहिमतपूर (जि सातारा)

८ सर्वशेठश्री

१०१ मूलचंद नाराचंद शाह

५१ चंद्रकान्त मळालाल शाह

५१ उत्तमचंद नायालाल शाह

५१ फुलचंद पन्नाजी शाह

सांगली

२ सर्वशेठश्री

२५१ वालचंद रामचंद भेमोरिअल ट्रस्ट

५१ मोहनलाल बापुभाई शाह

३१ विण्वराज समरतराज,

(महावीर स्टोअर्स)

वेळगांव

५०१ शेट चतुरदास नगिनदास शाह

१५१ शेट चुनिलाल नरसिंगजी आणि क

कराड

८ सर्वशेठश्री

१०१ हिरालाल राजाराम (बापू) शाह

५१ गगाराम ललुचंद शाह

५१ रतनचंद नरसिंगजी शाह

५१ झुवरलाल छगनलाल छाजेड

२५ भुगराज ताराचंदजी शाह

हुवळी

२ सर्वशेठश्री

५१ गेनाजी कुमराज शाह

५१ जेष्ठमल सरमल शाह

२५ राजमल रमेशकुमार शाह

२५ भवरलाल वस्तीमल शाह

२५ मे परमार इडस्ट्रीज

पुसेसावळी (जि. सातारा)

१५१ शेट सूर्यकांत किसनलाल शाह

भवानीनगर (जि सांगली)

५१ शेट बाबुलाल चुनिलाल मेहता

५१ शेट मोतीलाल चतुरचंद शाह

तासगांव

१६१ मे जी आर् गुजर (दोसी) अँडव्होकेट

पुणे

५१ शेट मानचंद दिपचंद शाह

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी समयी वदना

※ विलास स्टील फेब्रीकेटर्स ※

प्रोग्रा चंडुलाल ए. ओसवाल + फोन २६३५३

ऑफिस

१२६० भवानी पेठ

पुणे ७

फॅक्टरी :

प्लॉट नंबर ३४-४९

इन्डस्ट्रीयल इस्टेट, गुलटेकडी पुता ९.

❖ आवश्यकच पुरते शुद्धि पत्रक ❖

कृपया जेथे छडरी, छरी असेल तेथे छ 'री' वाचा

अहमदाबाद अमदाबाद तेथे अमदाबाद वाचा

लेख—श्री कुंभोजगिरी तीर्थ पान १-२४

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१०	६३ व ६४	परमचद	पदमचद

लेख—तळेटी धर्मशाळा पान ३७-५०

३८	३३	बबुभाई	बाबुभाई
३९	५	मणिकलाल	माणिकलाल
४०	१५	धर्मशाळाओ	धर्मशाखाओ
४१	५२	कपिटीये	कमिटीए
४६	१३	राठोड	पोरवाल
४९	२	होचे अगप्याणे	होणे अगत्याचे
५०	११	आल्या	आल्यामुळे
५०	५२ व ५३	बद्य	शुद्ध

लेख—चित्रवंधोनी परिचय पान ५१-६०

५३	२४	भंगल	मंगल
५३	५३	येडस्मिन्	येडस्मिन्
५४	१५	स्वभाव	स्वभाव
५४	४४	नागाडक	नागाडक
५५	काव्य २ री ओळ	भलदवभुवन	भवदवभुवन
५५	३ री ओळ	विर्मलमतिमय	विमलमतिमय
६०	३ री ओळ	भवति	भवन्ति

लेख—श्री पार्श्वप्रभूंची १०८ नावे पान ६१-६३

६२	३	अहिछत्ता	अहिछत्रा
६२	९	नीलकठ	नीलकठ
६३	९	झीगडमल्ला	झीगडमल्ला
६३	१३	उवरा	उवरा

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
नेत्र—दक्षिण महाराष्ट्रतो (छऱरि) छ 'री' पाळतो संघ			
६५	२८	येऊर	देऊर
६५	८७	मुव्यवस्थित पार पडणे	सुव्यवस्थित केवी रीते पार पडणे
६७	६०	कर्तव्य	कर्तव्यो
६६	२९	लाव्यु	लाव्यु
६८	५	चडावो	चढावो

नेत्र—श्री पावर्जिन सस्कृताष्टकम् पान ६९

६९	५६	कैवल्यलक्ष्मीम्	कैवल्यलक्ष्मीम्
----	----	-----------------	-----------------

नेत्र—निपाणीयो कभोजगिरी छ 'री' पाळतो संघ पान ७०-७४

७१	२१	नेमिसूरीश्वरी	नेमिसूरीश्वरजी
७०	१७-२०	(साधुनी अपेक्षाए पाचनानी प्रतिज्ञाओ त्रणगुणत्रन अने चार शिक्षात्रन) एवा थावको जाणवा	(साधुनी अपेक्षाए पाच नानी प्रतिज्ञाओ त्रण गुणत्रन अने चार शिक्षा त्रन रूप) थावकना वार व्रतधारक, श्रमणसंस्थाना उपासक, दानादि गुण युक्त, शक्ति भुजव तप जपना आराधक, स्वदारा-सतोष अने परस्त्रीनो त्यागी, सात व्यसनना त्यागी, अभक्ष्य, अनतकाय तेमज रात्रि भोजनना त्यागी एवा थावको जाणवा
७२	५७	मोतिशालनु स्वागतपूर्वक	मोतिलालनु हारतोराना स्वागतपूर्वक
७३	६१	मादलगा	सोदलगा
७४	५	निपाणी गेठ	निपाणी निवासी गेठ

नेत्र—भगवान पावर्जनाथ पान ७६-८९

१२	६	क्रिस्तालाज्या	त्रियाकालाज्या
१३	३	पानांगुमार	पार्श्वकुमार
१४	२५	रवनपात	रवनपात
१५	७	मदनीदिपयी	मदनीदिपयी
१६	३३	कायास्त्रेज	कायास्त्रेज
१७	३१	नप आणि मरीरशोषण	नप आणि मरीरशोषण

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
८४	२८	त्यांत सर्व प्रकरणाची	त्यात सर्प प्रकरणाची
७४	५०	येईल ?	येईल ?
८५	५९	केवळ ज्ञानाच्या	केवळज्ञानाच्या
८८	२७	तिर्थच	तिर्थच

कविता—मूरतसे बडी कोरत

९०	१३	अस्ते यांची	अस्तेयाची
----	----	-------------	-----------

लेख—महाराष्ट्र नुं शणगार तीर्थ—श्री कुंभोजगिरी

९८	६	आरी	आरो
९९	१८	निवृत्ति द्रविण सफलता	निवृत्तिद्रविणसफलता
१०१	टीपमधील ओळ २	दुष्कृत गहीत	दुष्कृत गर्हीत
	,, ओळ ३	भुक्ति	मुक्ति

लेख—तीर्थनी महत्ता

१०२	१०	जगम - तरीके	जगम तीर्थ तरीके
१०३	२४	तिर्थच थवू पडे छे	तिर्थच गतिमां जवू पडे छे

लेख—श्री उवसगाहरं स्तोत्र अने तेनो प्रभाव

१०६	११	भयकर	भयकर
१०६	५३	निर्माण	निर्माण

लेख—नमिऊण स्तोत्र

१०९	१६	वैराग्य देवी	वैरोट्या देवी
१०९	२३	शासन प्रवणा	शासन प्रभावना
१०९	३२	स्त्रोत्र	स्तोत्र
१०९	३३-३४	मानदेव सूरेश्वरजी महाराजे करी छे	मानदेव सूरेश्वरजी म० ना पट्टालकार श्रीमद् मानसुग सूरेश्वरजी महाराजे करी छे.

काव्य—नमितो तुमच्या पाया

१११	९	निगात	नि गात
,,	१२	धावी	धावी

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
		लेख—श्री कल्याण मंदिर स्तोत्रनी रचना	
११३	३९	स्वाध्याय यज्ञ	स्वाध्याय-यज्ञ
"	४९	देवभाषणा मस्कृतमा	देवभाषां—संस्कृतमा
११४	१८	उपदेश वारिधी	उपदेश वारिधी
"	२२	मुरवरे	मुरीव्वरजीए

काव्य—जय जगवल्लभ पास जिनेसर

११४ या पंक्तितील प्रथम अक्षर उभे वाचावे ते

“ जय जगवल्लभ पास जिनेसर ”

काव्य — मुक्तिनगर

१३५ काव्य ओळ २५ लल्लिना लल्लिना

लेख—श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथजी

१३५	१८	इज	डच
१३५	५६	अपील न, ३९ वी १९०८	अपील न ३९ वी १९१८

काव्य—तीर्थ महिमा

१४० प्रत्येक पंक्तीचा प्रथम शब्द वाचा

“ श्री कुभोज तीर्थाधिपति जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम ”

काव्य ओळ १	चरणाराविदे	चरणारविदे
४	मुद्व	मुद्व
२१	मस्ती	म स्ती
काव्य ओळ २५	थमो = वल	थामो = वल

लेख—अनेकान्त - स्पाह्याद

१४२	२	आचार्य	प्राचार्य
"	९	उदय	उदार
"	११	पण जगत् स्वभाव निरीक्षण अथवा तत्त्वदर्शन हे सामान्यवादी आहे	पण जगत्स्वभाव निरीक्षण अथवा तत्त्वदर्शन याही वावतीत जैनदर्शन हे समन्वयवादी आहे.
१४२	१८	अनेकान्तवादी असणेच खरे अहिंसेचे आचरण	अनेकान्तवादी असणे म्हणजेच खरे अहिंसेचे लक्षण
"	३०	वाक्यरचना व्यवस्थित रीतीने	वाक्यरचना करित असताना त्यातून

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१४२	३०	व्यक्त होतात किंवा नाही—	विचार व्यवस्थित होतात की नाही—
१४३	५०	अद्धृत	उद्धृत
१४५	१४	साक्षेप	सापेक्ष
"	२०	तेडर्थकृत	तेडर्थकृत् ।
१४६	२६	एकात्मवाद	एकान्तवाद
"	३०	प्रत्येक वस्तु परस्पर विरोधी वाटणा-या अनेक धर्मात्मक वस्तूना जाणण्या पेक्षा	प्रत्येक वस्तु परस्पर विरोधी वाटणाऱ्या अनेक धर्माचा समूह आहे त्या अनेक धर्मात्मक वस्तूना जाणण्यापेक्षा
"	३५	अन्यधर्म विद्यमान आहेत	अन्य धर्म त्यात विद्यमान आहेत
१४७	१२	या चार शिवाय गणिताच्या	या चार शिवाय त्यात गणिताच्या
१४८	८	प्रमाण सत्ताचा	श्रमण सत्ताचा
"	३९	शुद्धी व सवादिता येण्यासाठी	जीवनात शुद्धि व सवादिता येण्यासाठी
"	५८	कल्पना	बल्याना
१४९	७	जैन दर्शनालाही प्रश्न	जैन दर्शनाला हे प्रश्न
"	११	चिंताची	चिंताची
"	११	आग्रह	आग्रही

लेख—अणुवाद

१५३	१२	पदार्थात नित्य परिवर्तन हाच विश्वाचा स्थायीभाव आहे	पदार्थात नित्य परिवर्तन होत असते प्राचीन ग्रीक तत्ववेत्ता हेराक्लिटस याच्या म्हणण्याप्रमाणे हाच विश्वाचा स्थायीभाव आहे
"	४६	आकर्षक असतात की त्याचा विकारांना	आकर्षक असतात की त्याच्या संयोगाने विकार आदि निर्माण होतात विकारांना
१५४	४५	स्वभावात व्यवस्थिती ॥	स्वभावात द्वयवस्थिती

लेख—अद्वैत वेदांत आणि जैन सिद्धांत

१५९	४०	जीवाचे परिणाम	जीवाचे परिमाण
"	५७	सम्यक् चरित्रात	सम्यक्चारित्रात

लेख—पाच कारण वाद

१६१	३	(२) स्वभाव	(२) स्वभाव
-----	---	------------	------------

પાન	ઓછ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૬૩	૨	ભવિનવ્યતા	ભવિત્તવ્યતા
,	૨૮	પુરુષાર્પ	પુરુષાર્થ
લેખ—પ્રશ્ન આજ્ઞાનુ રહસ્ય અને મહામત્રનો પ્રભાવ			
૧૬૫	૫	ઉપાદેયઞ્ચ	ઉપાદેયઞ્ચ
"	૭	ઇતીયમહિતીમુષ્ટિરન્યદબ્ધ્યાઃ- પ્રપમ્ચનમ્	ઇતીય માર્હતી મુષ્ટિરન્યદસ્યા પ્રપદ્ધનમ્
૧૬૫	૩૨	અજ્ઞાની	આજ્ઞાની
૧૬૬	૧૬	આલવનભૂત	આલવનભૂત
૧૬૬	૪૭	હિનનો	હિતનો
"	૬૦	સ્વીકાર થાય છે. ઉપેક્ષા એટલે	સ્વીકાર થાય છે, અને અજીવ તત્ત્વની ઉપેક્ષા થાય છે
૧૬૭	૨૮	કાયનો	કાયાનો
"	૩૧	કારણ	કરનાર
"	૩૩	સર્વજ્ઞાતાનુ	સર્વજ્ઞતાનુ
"	૩૯	મહાયત્ર	મહામત્ર
"	૫૩	નૈશ્ચમિક	નૈશ્ચયિક
"	૫૭	આશ્રવનો ત્યાગ કરનાર વિશુદ્ધ આત્મા છે	આશ્રવનો ત્યાગ કરનાર અને સવરનો સેવન કરનાર વિશુદ્ધ આત્મા છે
૧૬૮	૨	તત્તિક્ષા	તિત્તિક્ષા
"	૧૪	વિપ્રતીવ	વિપ્રતીપ
"	૩૨	કૃતજ્ઞાનો	કૃતજ્ઞતાનો
"	૬૧	સર્વોત્કૃષ્ટ ગર્હા સર્વોત્કૃષ્ટ અનુ- મોદના	સર્વોત્કૃષ્ટ ગર્હા સર્વોત્કૃષ્ટ અનુમોદના
૧૬૯	૧	પ્રાણિધાન	પ્રણિધાન
"	૨૭	ક્ષત્ર	ક્ષય
"	૪૩	તર્થાત્	અર્થાત્
૧૭૦	૬૩	વિનિર્મુક્ત	વિનિર્મુક્ત
૨૭૧	૩૯	તત્ત્વ	તત્ત્વ
"	૪૭	જ્ઞાનથી યુક્ત	અલ્પજ્ઞાનથી યુક્ત
૨૭૨	૫૫	અધ્ધર જ્ઞાન	અધ્ધર જ્ઞાન
"	૫૯	ટાકાવી રાખે છે	ટાકાવી રાખે છે

१७३	३७	मन्नु सकल्प विकल्पोथी	मन्नु सकल्प विकल्पोथी
"	३९	वडे तथु जीवन्नु रक्षण	वडे थतु जीवन्नु रक्षण
लेख— श्री देवाधिदेवनी अलौकिकता			
१७५	१३	शत्रूत्	शत्रून्
	६०	तीर्थकर देवो विचरता हता	तीर्थकर देवो ते वखते विचरता हता
१७७	४७	समुह जेमा एवा	समूह एवा
१७९	१८	मुके छे के आजे हमार	मुके छे तेमना जाणवामा आवे छे के आजे हमार
	५६	१६ हजार भद्रासनो, अने चारे दिशामा	१६ हजार भद्रासनो, अने इदनी पाछल सात सेनाधिपतिना सात भद्रासनो अने चार दिशामा
१८१	२३	तृणमपि गणयन्ति नैवनाक	तृणमपि गणयन्ति नैवनाक
	२५	परन्मानो	परमात्मानो
	५८	महा निर्णायक	महा निर्णायक
	६४	इष्ट मिथ	इष्ट मिष्ट
१८३	३१	चरित्र ग्रहण करे	चारित्र्य ग्रहण करे
	४०	कडक ने कडक तपश्चर्या होय छे परिपहो अने उपसर्गो	कडक ने कडक तपश्चर्या होय छे. वधीज तपश्चर्या निर्जल एटले चोविहारी होय छे परिपहो अने उपसर्गो
१८४	५५	वृष्टि करे छे आ फुलो सचित होय छे	वृष्टि करे छे अने ते ढीचण सुधी आवे तैटला प्रमाणमा होय छं आ फुलो सचित होय छे
१८५	१८	शके छे ते माटे	शके ते माटे
१८६	१७	अधो दिशापा एम ५०० गाउ सुधीमा	अधो दिशामा अने १२॥ जोजन उध्व दिशामा, एम ५०० गाउ सुधीमा
	२८	आहार—निहार	आहार, विहार
१८७	२६	चौदपूर्वनी रचना करे छे छता पृथक् निरूपण	चौद पूर्वनी रचना करे छे जो के चौद पूर्व ए वारमा दृष्टिवादतो ज एक भाग छे छता पृथक् निरूपण
"	३१	अगो मागधी भापामा	अगो अर्थमागधी भापामा
१८८	१११	अभिलाष्य	अभिलाष्य
	१०१		
"	२५	समय श्री सूदर गणिवरे	श्री समयसुदर गणिवरे
१८९	१२	सात्विक वाणी	सात्विक अने तात्विक वाणी

जैन सस्कृतीचा वारसा

१९७	१३	अनेकतेतून एकता हे भारतीय सस्कृतीत जैन तीर्थंका आणि	अनेकतेतून एकता हे भारतीय सस्कृतीचे विशेष आहेत या अतिविशाल भारतीय सस्कृतीत जैन तीर्थंकर
१९८	२८	चरित्र	चारित्र्य
„	४५	ज्ञानासहित आचरण या कारणाने	ज्ञानासहित आचरण अगर नुमते योग्य आचरण या कारणाने
२००	१	आचारणाने	आचरणाने
„	६३	इतियमहिती	इतियमार्हती
२०१	६२	सम्राट वर्ष	सम्राट अमोघ वर्ष

धर्म समाजवादाला पूरक आहे, मारक नाही

२०७	१८-१९	समाजवादाला पोपक राज्य-शामन प्रयत्नशील आहे	समाजवादाला पोपक राज्यशामन म्हटले जाते अशा समाजवादाच्या निर्मितीसाठी शामन प्रयत्नशील आहे
२०८	२२	किमान पालन करणाऱ्याला	किमान पालन न करणाऱ्याला
„	२८-२९	ज्याप्रमाणे मात आणि पत्नी या दोहोमध्ये स्त्रीत्व असून माता अमेव्य आहे, समाजाच्या उत्थानासाठी	ज्याप्रमाणे माता आणि पत्नी या दोहोमध्ये स्त्रीत्व असूनही माता अमेव्य आहे, पत्नी सेव्य आहे समाजाच्या उत्थानासाठी

धर्मकला

२१४	६	सर्व सुखीने धर्मसुख जीते छे	सर्व सुखीने धर्मसुख जीते छे
„	४४	वाळको	वाळको

मौननो महिमा

२१८	१४	अस्तित्व हली उठे छे, अवाजोनी दुनिया	अस्तित्व हली उठे छे, ए कपे छे, डरे छे, मुझाय छे अने दूर भागे छे. अवाजोनी दुनिया
२१९	६-७	मौनमा चितन करवु	मौनमा आत्मानु चितन करवु
„	२७	सखी, आ तो भार छे प्रिये ।	सखी आ तो भार छे देह अलंकारोथी नही पण आचरणथी शोभे छे प्रिये ।
„	४५	‘जन्ममा	गया जन्ममा
२२२	८	या ओळीनतर नवा पॅरा वाचा	शेठे तेमने उभा कर्था अने सन्मान्या एमने पोताना त्या मुनीम वनाव्या

उत्तरार्धमा धर्मनु ज्ञान अने संस्कार
आपी एमने जीवनमा मगल पथे दोर्या-

ज्ञाञ्जरिया मुनिवर

२२३	१७	प्रतिमाशाली	प्रतिभाशाली
"	२७	उजणीमा	उजवणीमा
"	३०	मागमा	भागमा
"	४०	लालासाए	लालसाए
"	४६	कर्यख पावामा रहेलु छे	कर्म खपावी आत्मस्वरूपनी प्राप्तिमाज रहेलु छे
२२४	१-२	आवी साधना आत्मस्वरूपनी	आवी साधना साधी शकातीज नथी
"	२५	पौरिसि भणाली	पोरिसी भणावी,
"	४३	थई नथी	थई नथी
"	६२	उघाडामा कोण राये ?	उघाडामा कोण भीजे ?
२२५	३१	खडगथी हणताज क्षणक श्रेणीए	खडगथी हणताज क्षणक श्रेणीए
"	३२	ज्ञाञ्जरिया	ज्ञाञ्जरिया

नवकार मन्त्रना प्रभावने दशवित्ती श्रीमतीनी कथा

२३०	६	तवकार मन्त्र	नवकार मन्त्र
"	२३	कथकर भोरिगने	भयकर भोरिगने

शाह खेमा देवाणी

२३७	३५	तिथिचिन्तामाठी	तिथी दिवशी
"	५९	नाटन	वाटन
"	६६	कामासासाठी	कामासाठी
२३८	१०	घोलतो	बोलतो
"	५८	परमोकारी	परमोपकारी
२३९	५	प्रहत्तानी	प्रयत्तानी
"	४१	अह्	अव्ह
"	५२	दातृत्वान	दातृत्ववान
२४०	३९	प्रजानन	प्रजाजन
२४४-४५		श्रद्धा	लेखक—पू पा शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय कीर्तिचन्द्र श्रीशिवरजी महाराज

२५२ भृगापुत्र लेखक—पू पा गतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय कीर्त्तिचंद्र
सुरीश्वरजी महाराज

२५३	६३	कथा	कथा
२५४	५	मारी	चोरी
२५४	१४	जवर दाह,	जवर, दाह,
२५४	५१	समागम थसे त्यायी पाछो	समागम थसे अने धर्मनो बोध थसे धर्मनी आराधनाना प्रभावे त्यायी ते देवलोकमां उत्पन्न थसे त्यायी पाछो

सधाचा परिचय

२५९	११	जिमराज	जितराज
२६०	११	मदीर व्लाक समोर कोल्हादूर	कोल्हापूर
२६०	११	वसुतमल	भवुतमल
२६१	१०	प्रसनीय	प्रगसनीय
२६३	६१	१२५ वर्षापूर्वी	५२ वर्षापूर्वी

चोवीस तीर्थंकरांची माहिती

	गणधराची मक्या	गणधराची सख्या
२८९	५ १७६	११६
२९०	६ ११६	१११

श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ जिन रतवन

(कार्लिंगडो)

अजब वनी रे सुरत जिनकी, खूब वनी रे मूरत प्रभुकी,	॥१॥ अजब
नीरखत नयनथी गयो भय मेरो, मिट गई पलकमें मूढता मनकी,	॥२॥ अजब
अगे अनोपम अगियां ओपे, झगमग ज्योति जडाव रतनकी,	॥३॥ अजब
प्रभु तुम महेर नजर पर बार, तन मन सब कोडाकोडी धनकी,	॥४॥ अजब
अहनिश आण वहे सुरपति शिर, मनमोहन अश्वसेन सुतनकी	॥५॥ अजब
<u>उदयरतन</u> प्रभु पास शंखेश्वर, मान लीजे खिलमत सब दीनकी,	॥६॥ अजब

(श्री जिनेंद्र रतवनादी काव्य सदोहमाथी)

श्री पार्श्वप्रभुनुं स्तवन

(तीरथनी आशातना नवि करीअे)

दादा पारसनाथने नित्य नमिये,

हारे नित्य नमिये रे, नित्य नमिये,

हारे नमिये तो भव नवि खमिये,

हारे चित्त आणीठाम, दादा ॥ १ ॥

वामा उर सर हसलो जगदीवो, हारे जगतारक प्रभु चिरजीवो;

हारे अेनुं दर्शन अमृत पोवो, हारे दीठे सुख थाय, दादा ॥ २ ॥

अश्वसेन फुल चद्रमा जगनाभी, हारे अलवेसर अंतरजामी,

हारे त्रण भुवननी ठकुराड पामी, हारे कहे सुरपति सेव, दादा ॥ ३ ॥

परमात्म परमेश्वर जिनराय, हारे जस फणिपति लछन पाय,

हारे काशी देश वाराणसी राय, हारे जपीअे शुद्ध प्रेम, दादा ॥ ४ ॥

गणधर दश द्वादशांगीना धरनार, हारे सोळ सहस मुनिवर धार;

हारे अडतीस सहस साहुणी सार, हारे रुडो जिन परिवार, दादा ॥ ५ ॥

नीलवरण नव हाथ सुंदर काया, हारे अेक शत वर्ष पाल्यु आय,

हारे पाम्या परम महोदय ठाय, हारे सुख सावि अनंत, दादा ॥ ६ ॥

जिन उत्तम पद सेवना सुखकारी, हारे रुप कीरति कमला विस्तारी,

हारे मुनि भोमविजय जयकारी, हारे प्रभु परम कृपाळ, दादा ॥ ७ ॥

(श्री जिनेद्र स्तवनाटी काव्य सदोहमाथी)

❖ श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ जिन स्तवन ❖

(सनेही वीरजी जयकारी रे)

तेवीसमा श्री जिनराज रे, नामे सुधरे सवि काज रे;
 लहे लीला लच्छी समाज,
 शंखेश्वर पासजी जयकारी रे, जूनी मूरती मोहनगारी शखेश्वर ॥ १ ॥
 अतीत चौवीसी मोहार रे, नवमा दामोदर सार रे,
 जिनराज जगत शणगार, शखेश्वर ॥ २ ॥
 आपाढी श्रावक गुणधारी रे, जिनवाणी सुणी मनोहारी रे;
 पास तीरथे मुक्ति सभारी, शखेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रभु पडिमा भरावी रगे रे, शशिसूरज पुजी उमगे रे,
 नागेंद्र घणे उछरगे, शखेश्वर ॥ ४ ॥
 सुरनर विद्याधर बृद्ध रे, करे सेवना अधिक आनंद रे,
 यदुवा रे पूजे धरणेंद, शखेश्वर ॥ ५ ॥
 यदुसेना जराये भराणी रे, पूछी नेमिने सारंगपाणि रे;
 करे भक्तिभाव चित्त आणी, शखेश्वर ॥ ६ ॥
 जरसिंधु जरादुख भारी रे, प्रभु तुम विण कोण निस्तारी रे;
 तुमे जगतजेतु हितकारी, शखेश्वर ॥ ७ ॥
 हरि अठुमे ते धरणोंद रे, आप्यो पास प्रभु सुखकंद रे;
 जिन न्हवणे गयु दुख दद, शखेश्वर ॥ ८ ॥
 शखेश्वरे आव्या जेण रे, शंखेश्वर नाम छे तेण रे;
 महिमा गवरावे कोण, शखेश्वर ॥ ९ ॥
 द्वारामती अस्थिर जाणी रे, बढियारमांही गुणखाणी रे;
 शंखेश्वर भूमि प्रमाणी, शखेश्वर ॥ १० ॥
 मध्य लोक ओक करी खास रे, पूरे त्रण्य भूवननी आश रे,
 दुश्मननी काढे काश, शखेश्वर ॥ ११ ॥
 पद्मावती परचो पूरे रे, धरणेंद्र विघन सवि चूरे रे;
 सेवकनुं वधारें नूर, शखेश्वर ॥ १२ ॥
 श्री जिन उत्तम पद ध्यावे रे, ते परम महोदय पावे रे,
 कवि रूपविजय गुण गावे, शखेश्वर ॥ १३ ॥

(श्री जिनेंद्र न्वनादी काव्य सदोहमाथी)

❖ श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ जिन स्तवन ❖

(प्रथम जिनेसर पूजवा)

मोहनगारो मारो, दुःखनो हरनारो मारो,
 प्राण पियारो मारो, साहिबो;
 प्रभु माहरा, दिलभर दरिसण आप हो,
 प्रभु माहरा, मुगति तणा फल आप हो मोहन ॥ १ ॥

कर जोडी ओलगा करूं, प्रभुजी माहरा, रात दिवस अंक ध्यान हो;
 जाणो रखे देवूं पडे, प्रभुजी माहरा, बात सुणो नहि कान हो मोहन ॥ २ ॥

करता नित्य भोळामणी, प्रभुजी माहरा, इम केता दिन जाशे हो,
 भीना जे ओलग रसे, प्रभुजी माहरा, ते केस आकुला थाशे हो, मोहन ॥ ३ ॥

देव घणा छे अनेरडा, प्रभुजी माहरा, ते भुज नवि सुहाय हो;
 फळ थाये जे तुम थकी, प्रभुजी माहरा, ते किम अन्यथी थाय हो मोहन ॥ ४ ॥

ओछा कदीय न सेविये, प्रभुजी माहरा, जे न लहे पर पीड हो,
 मोटी लहरी सायर तणी, प्रभुजी माहरा, भागे ते भवनी भीड हो मोहन ॥ ५ ॥

देता भाडूं भगतिनुं, प्रभुजी माहरा, तिहा नहि केहनो पाड हो;
 लेखूं फळ मन रीझवी, प्रभुजी माहरा, तिहां किशयूं कहेशे जाड हो मोहन ॥ ६ ॥

मुख देखी ढीलु करे, प्रभुजी माहरा, अे तो जगव्यवहार हो;
 गिरा अेहवूं न लेखवे, प्रभुजी माहरा, जिम ऊंचा जलधार हो मोहन ॥ ७ ॥

श्री शखेदवर पासजी, प्रभुजी माहरा, न्हाला प्राण आधार हो;
 काति कहे कवि प्रेमनो, प्रभुजी माहरा, तुमथी ओड कल्याण हो मोहन ॥ ८ ॥

(श्री जिनेद्र स्तवनादी काव्य सदोहमाथी)

श्री पार्वनाथ जिन स्तवन

(दरिशन ताहरु अति भलु)

पासजिनद जुहारिये, अहनिश सुर सेवे पाया रे;
नील कमलदल शामलो, त्रिभुवन जन केरा राया रे, पास ॥ १ ॥

पुरीसादानी गुणनीलो, श्री अवसेन महारो रे;
वामा उर सर हसलो, राणी प्रभावती भरथारो रे, पास ॥ २ ॥

वाडी पुखर पासजी, चोमुख निज घर सोहे रे,
नारगपूर नळियामणो, पंचासरो प्रभु मन मोहे रे, पास ॥ ३ ॥

शेरीसो, शखेसरो, खमायते थंभण पासो रे;
अमदावावे शामलो, चित्तामणि पूरे आशो रे, पास ॥ ४ ॥

वरकाणो फलवृद्धि पुरे, जेसलमेर कर हेडे रे;
आवू शिखर सोहामणो, दिन दिन सुखसपत्ती तेडे रे, पास ॥ ५ ॥

जीरावलो सोवनगिरे, अलवरगढ रावण राजे रे,
गोडी प्रभु सहिमा घणो, जस नामे सकट भांजे रे, पास ॥ ६ ॥

कुभोजगिरी दीपतो, श्री त्रेवीसमो जिनराज;
भाव भगतिशुं पूजतां, रीक्षे मनवाछित काज रे, पास ॥ ७ ॥

तुम दरिशनमें पामियो, अक बिनतडी अयधारो रे,
भवसागर विहामणो, कष्टा कर अब पार उतारो रे, पास ॥ ८ ॥

चिन्तामणि सुरतरु समो, जगजीवन जिनचदो रे,
रतननिधान सदा नमे, करजोडी नित गुणकदो रे, पास ॥ ९ ॥

(श्री जिनैन्द्र स्तवनादि काव्य सदोहमांथी)

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव समये
श्री जगवल्लभ पादर्वनाथ भगवत्तने
अमारी अनंतान्तवार वंदना

फोन .

३२२३५१

३२५७९९

मुल्लजी रतनसी नी कुंपनी

* को प रा, म री सुं ठ ना वे पा री *

काथा वजार, नरसी नाथा, स्ट्रीट, मुंबई नंबर ९.

श्री संभवनाथ स्वामीने नमः ।
श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी सहोत्सवास
आमच्या मनोभावे वंदना

शिवलाल उगरचंद शाह

किराणा व भुसार मालाचे व्यापारी
मंगळवार पेठ, कराड (जि. सातारा)

श्री पार्श्व मन्त्रराजन्ते चिन्तामणि गुणास्पदम् ।
शान्तिपुष्टिकर नित्य क्षुद्रोपद्रवनाशनम् ॥
श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सवास
शु भेच्छा.

१३

१६९ निवास

मेसर्स

रतीलाल माणेकजी

कॉटन मर्चेंट आणि जिनिंग व प्रेसिंग वर्क्स

पोस्ट बॉक्स नं. १४, बन्हाणपूर, (मध्य प्रदेश)

અન્ય મળ પ્રાપ્તિર્ગમી સભ્ય, જોડીન
અનિવચ્યન, ગાર્ગીય ગળ તમિલ
વાળીના ગ્યામિ, છવ્યા શ્રી સ્વસ્ત્ય
પાઠ્યનાર પ્રત્ન, શ્રી કુમારગિર્ગી શ્રીયં
મ ના શ્રી મ હા મ્મ ન ન ં
અમારી તો દી તો દી વદના

મરચા, ફલ્લર, ધાનાના વેપારી
અને કમિશન ગુજરાત

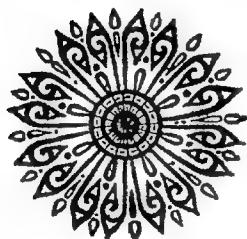
મેસર્સ

કુશમચંદ્ર દામોદરદાસ
અંડ કં.

મુઢી બજાર માંડવી, મુંબઈ નં. ૩.

ફોન : ૩૨૧૯૦૧

With best compliments from :

Nanavati Concernes

92 RAVIWAR PETH, POONA 2.

With best compliments from

General Merchants & Commission Agents

- Gram EMBECCO
- Phone 26608
- Rest 26508, 24420

Shah Moteejee Bhabutmal

& Sons

68-80, BHAWANI PETH.

POONA 2.

With best compliments from

V. K. Porwal

629, Raviwar Peth, Belgaum.

Wholesale Dealers In

Stationery Glassware, Perfumery, Medicine,
Battery, Cutlery, Paper, Fancy Goods Etc

તીર્થને વદના

ફોન • ૬૩૩૬

મેસર્સ

કઢીયા ઍન્ડ કંપની

રેડીમેન્ડ ટ્રેસસ

મહાત્મા ગાંધી રોડ, ઇંદોર (મધ્ય પ્રદેશ)

[પ્રો કુમુદચંદ્ર ચિમનલાલ કઢીયા]

શ્રી કુલોત્તરગિરી શતાબ્દી ઉત્સવ સમયે
શુભેચ્છા સાથે :

ગોવિંદજી જીવત ખોના

હાજી સૈયદ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૯

ફોન : ૪૭૨૦૯૫

हमारे मशिनरीसे सुसज्ज
कारखानेमे हरेक साईजके
स्टील के अलमारी

✦

अग्नी, पानी व चोरोसे सुरक्षित
तिजोरी

✦

रसोईघरके लिये आधुनिक
प्रकारके किचन टेबल

✦

लेटेस्ट डिजाईनके

सोफा सेट, ऑफिस टेबल,
रेक, टिपोई

✦

वगैरह अन्य चीजें तैयार
स्टॉकमेंसे और ओर्डरसे मिलेंगी.

✦

आपकी एकबार मुलाकत
हमेशाकी बन जायेगी.

कुंभोजगिरी महोत्सव समय के
अवसर पर हमारी हार्दिक शुभेच्छा ! !

५० वर्ष पुरानी पेढी
सोने के और मिनाकारी के आधुनिक फेशन के
दागीने के लिये पधारें

मुळचंद भगवानदास अँड कं.
महात्मा गांधी रोड, खडकी, पूना ३.

फोन : ५७२६६

✱

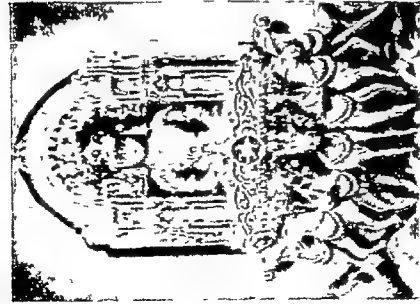
अंबिका स्टील वर्क्स
५२४ जूना बाजार, खडकी पूना ३.

अरिहंत स्टील प्रॉडक्टस्
स्टील फर्निचर के निर्माता

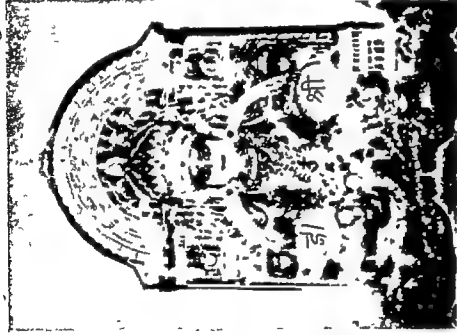
४ नवा बाजार, खडकी, पूना ३. : फोन : ५७२६६

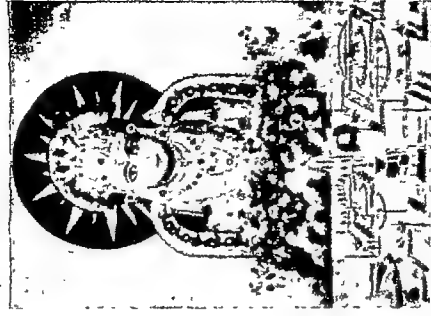

कोल्हापुर-लक्ष्मीपुरी-श्रीमन्मधुसूदनासाद-
पठन श्री मुनिमुवत्स्वामी प्रभु

श्री शत्रुजय तीर्थनाथ श्री आदीश्वर प्रभु

श्री कुमोजगिरी तीर्थमंडन
श्री जगदलम् पार्वनाथ प्रभु

श्री जगवल्लभ पार्वनाथाय नमः

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ

श्री पार्श्वो धरणेन्द्रसेवितपदो पार्श्वं स्तुवे भक्तित
पार्श्वेण प्रतिधातितश्च कमठ पार्श्वाय नित्य नमः
पार्श्वोच्चिन्तित कार्यसिद्धिरखिला पार्श्वस्य साम्य महत्
श्री पार्श्वं मम भक्तिरस्तु मतत श्री पार्श्वं भद्र दिश ॥

श्री कुंभोजगिरी तीर्थावरील श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभु याच्या ३ मजली व ७ शिखरे असलेल्या मंदिरातील श्री जिनेश्वर भगवताचा प्रतिष्ठा महोत्सव मिला माघ शुद्ध सात ७, वीर सवत २३९६, विक्रम सवत १९२६, शके १७९१ सोमवार दिनाक ७ फेब्रुवारी १८७० रोजी झाला त्याच्या गताब्दी महोत्सवाचे हे वर्ष आहे

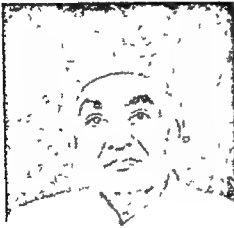
त्या काळी महाराष्ट्रातील या भागात गुजराती, ओसवाल, पोरवाल, कच्छी, राजस्थानी असा जैन इवेतावर मूर्तीपूजक समाज ठिकठिकाणी, खेडयापाडयातून थोड्या थोड्या सव्थेने राहिलेला होता दळणवळणाची साधने तोटकी होती आपली अध्यात्मिक भूक शयविणारी, देवदर्शनपूजनासाठी सम्यग्दर्शनदायक जिनमंदिरे वाघणे त्यास शक्य नव्हते, तेव्हा जवळपासच्या १०।५ गावाचा एक गट (या

गटास 'जवारी' असे म्हणत व तेथील प्रमुख जनाना 'पंच महाजन' असे म्हणत) होऊन, त्यापैकी एखादे गाव निश्चित करून, तेथे चैत्री पौर्णिमा, कार्तिक पौर्णिमा, सावत्सरिक प्रतिक्रमण अशा पर्व दिवसाच्या निमित्ताने सर्वांनी एकत्र येऊन श्री शत्रुजय, गिरनारजी या तीर्थाचे पट (नकाशे) सोडून, त्याची पूजा करून तीर्थदर्शन आणि वदनाचे श्रेय मिळवून घासिक कार्यक्रम केले जात असत या वेळी समाज कार्य आदीवात विचार विनिमय होत असे, त्यावेळी निरनिराळ्या कार्याच्यासाठी टीप—वर्गणी गोळा केली जात असे अशा जमलेल्या रकमे-मधून स्वामीभाईची भक्तीची (भोजन वा भाते उपहार) सोय करावयाची, त्यासाठी भाडी, जागा वगैरे वाढवीत जावयाचे असे चाले

त्या काळी कुंभोज, दुधगाव, सोलापूर (सके-श्वर), वागी अशा 'जवारी' अस्तित्वात

आल्या. एकसवे, वत्तीस शिराळे आदी ठिकाणी पत्ताचे वाडे झाले काही ठिकाणी जमलेल्या पैशातून जमिनी घेऊन त्याचे उत्पन्न, तर काहीं ठिकाणी रोख रकमा जमा ठेऊन त्याच्या व्याजाचे उत्पन्न सधकायासाठी खर्चवि अशी व्यवस्था झाली काहीं जवारीनी जिनमदिरे बाधलो या वावत सोलापूर (सकेश्वर, जि वेळगाव), वागी (जि सागली) अशा मदिराचा दाखला देता येतो

निवेदक

शांतिलाल लिलाचंद झाह, रेठरेकर, (सागली)

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कुंभोज जवारीतील होय या तीर्थाच्या परीसरत पूर्वकडे कुंभोज, हरिपूर, समडोळी, सागली, मिरज, दक्षिणेश भाळते, इचलकरजी, लाटवडे, शिरडोण, नादणी क्रुदवाड लाट, पडिमेस हेलें, मुरसगी, शिरोली, टोप, कोल्हापूर उत्तरेकडे नरदे, खोची, वडगाव (पेठ), दुधगाव गोर्तखडी, वागणी अप्टे, ढचळी इत्यादि गावातून अवे समाज थोड्या थोड्या संस्थेने राहिलेला होता कुंभोज जवारी वरोवरच दुधगाव जवारी अस्तित्वात

होती सर्व समाजाची धर्म भावना प्रबळ होती परंतु त्यांना आपापल्या गावापुरते काही करता येत नव्हते

भारत-भूच्या दक्षिण पथात पश्चिम समुद्र किनाऱ्याच्या वाजुने दक्षिणोत्तर पसरलेल्या मह्यादी पर्वताच्या रागाचे पूर्व पश्चिम फाटेही भरपूर असून हल्लीच्या महाराष्ट्र व म्हैसूर राज्यात ते पसरलेले आहेत काळ्या पत्थराचा सह्याद्री अशी त्याची ख्याति असली तरी तो मायाळू, कर्तव्यप्रिय, देवभक्त आणि देश-भक्तही आहे त्याने कित्येक नद्यानिर्झराना जन्म देऊन आपल्या मातृभूचे 'सुजला सुफला' हे नाव सार्थ करण्यात, तिची सेवा व रक्षण करणारी शूरवीर माणसे पुरविण्यात आपले स्थान अजरामर करून ठेविले आहे, आपल्या पोटात कित्येक सौंदर्यपूर्ण गुफा, लेणी यांना स्थान दिले आहे, त्या वरोवरच बोगदे पाडून घेऊन वळवण, कोयना प्रकटपासारख्या आपल्या देशाच्या उत्कर्षा योजनाना जागा दिली आहे, आपल्या पाठीवर कित्येक गड, दुर्ग घेऊन लढाया केल्या आहेत, तर माथ्यावर देव देव-ताची उत्तुंग मंदिरे घेऊन तो जागत उभा आहे ऋतुमानाप्रमाणे तो विविध वनस्पति, फूल झाडे, वृक्ष यांना परोपकार वुड्दीने आपल्या अगावर वाढवितो आहे, तर स्वच्छदपणे वावरणाऱ्या ढगाना आडवून जमिनीला सचेल स्नान घडवतो आहे सर्व जातीच्या प्राणिमात्रांना तो सदैव आसरा देतो आहे. याचबरोबर जे दिसते ते स्थिर, शाश्वतचे आहे अशा भ्रमाने बेफिकीर राहणाऱ्यांना 'दिसते तसे नाही' 'हे सर्व अस्थिर आहे, नश्वर आहे' हे सांगून ससाराची असारता पटविण्यासाठी तो केव्हा केव्हा जाग्रत होतो व सर्वांना हादरे देऊन जागवतोही ।

महाराष्ट्र राज्यात कोल्हापूरच्या ईशान्य दिशेस पुणे वगलोर हमरस्त्यावरील टोप या गावाच्या पूर्वेस सह्याद्रीच्या फाट्यात श्री राम-लिंगचा डोंगर, त्या डोंगरमाथ्यावर श्री आलम-प्रभु या दि साधु महाराजांची समाधि, त्याच्या पूर्वेस 'श्री कुभोजगिरी' हा पहाड पूर्वाभिमुख आहे याच्या दक्षिणेस धुळेवा व बाबा जमाल असे डोंगर असून त्याच्या दरम्यान एक मोठी खिड आहे इचलकरजी, हातकणगले वगैरे भागातून येणारे लोक या खिडीतून उत्तरेस गेले की नेज, कुभोजगिरी, कुभोज, हिंगणगाव वगैरे गावाकडे जातात दक्षिणमध्य (S, C Rly) रेल्वेच्या हातकणगले स्थानकापासून अगर त्याच्या शेजारीच असलेल्या एस् टी स्टॅडपासून उत्तरेस ५ मैल अंतरावर कुभोजगिरी तीर्थ आहे त्याच्या उत्तरेस तीन मैल अंतरावरून पूर्वाभिमुख वारणा नदी वाहते व ती येथून पूर्वेस असलेल्या हरिपूर येथे दक्षिणेकडे वाहणाऱ्या श्री कृष्णा नदीशी संगम करते या पहाडाच्या पूर्वे व उत्तर बाजूस ३० मैल अंतरात सपाट प्रदेश आहे. हा पहाड जमिनीपासून अदाजे १००० फूट उंच असून त्यावर चढण्याचा मार्ग अवघड आहे पहाडावर सपाट पठार आहे या पहाडाला श्री निरजन गिरी, गायरावचा डोंगर, नेजकुभोजचा डोंगर, बाबावलीचा डोंगर (बाहुवलीचा अप भ्रंग), श्री दुर्गादेवीचा डोंगर, श्री कुभोजगिरी अशी नामाभिधाने आहेत

या पहाडावरील रि स न ४९३ च्या जमिनीत कुभोज व दुधगाव जवारीतील जैन श्वे समाजाने विक्रम सवताच्या १४ व्या शतकात प्राणप्रतिष्ठा झालेली तीर्थंकर प्रभूची धातुची एक प्रतिमा ठेवून एक लहानसे तीर्थघास केलेले होते त्या निमित्ताने येथे वारवार दशनपूजनासाठी भाविकांची ये जा सुरू होती अशा

येणाऱ्यात शिरदोण या गावचे शेठ फत्तेचद मलुकचद शाह होते त्याचे मन येथे रमत असे, म्हणून ते पुष्कळ वेळ येथे मुक्कामही करीत असत

इचलकरजीच्या पूर्वेस पाच मैलावरील 'शिरदोण' या गावी 'मियाचद वेलजी' या नावाने चालणाऱ्या पेढीचे शेठ नानचद आणि फत्तेचद मलुकचद शाह हे दोघे सखे भाऊ मालक होते त्याच्या पूर्वेसचिताने पुष्कळ शेतीवाडी होती व व्यापार उत्तम चालत असे त्यांना सर्वांगीण सानुकूलता होती लहान बंधू फत्तेचदभाई याचे वास्तव्य गुजरात देशात व महाराष्ट्रातील शिरदोण अशा दोन्ही ठिकाणी झाले गुजराती, मोडी, मराठी लीपी ते जाणत होते. प्रपचाविषयी उदासीन वृत्ति पण धर्मकार्यात तत्परता असा त्याचा जीवनक्रम होता ते मुविचारी, सुसंस्कारी, दीर्घदृष्टी सुश्रावक होते श्रावकधर्माप्रमाणे आचरण, तपतपश्चर्या व देव-गुरु याची भक्ति करावयाची त्यांना तळमळ होती सदा सत्य, न्यायाने वागून जरूर तेथे योग्य मार्गदर्शन करावयाचे, सर्वांच्या विषयी समभाव ठेवावयाचा, यथाशक्ति दानधर्म करावयाचा इत्यादी गुणानी त्यांना लोकप्रियता लाभली होती त्याची सर्वत्र चांगलीच छाप पडत असे त्याच्या वागण्यास व त्यानी जे जे केले त्यास त्याच्या वडील बघूनी केव्हाच विरोध न करता साथच दिली

तसे पाहू गेले तर त्या काळातील समाज-जीवन स्थिर, शांतिमय, परस्पराविषयी सहिष्णुवृत्ति व प्रेमभाव असलेले होते हल्लीच्या मानाने पुष्कळ स्वस्ताई होती सकस धान्य, दूध दुभते याची विपुलता होती पापभिरुता व व अल्पसतोपवृत्ति सर्वत्र पहावयास मिळे देव देवता यांच्याविषयी भक्तिभाव, मुलजनांच्या विषयी सन्मानभाव, वडीलधान्याविषयी आदर

भात्र, शेजारीपाजारी याच्याविषयी मित्रभाव प्रत्येकाच्या रोमरोमान मिनलेला होता सर्व प्राणिमात्राच्या ठायी सहानुभूती ठेवून सत्य, न्याय्य, शीलाने वागावे, निर्व्यमनी राहून व्यवहार चोख करावा, एकत्र कुटुंब पद्धतीने राहावे असा प्रयत्न असे दिवसभर कावाडकष्ट करून एकलेभागलेला मनुष्य देखील ग्रामदेवाचे दर्शन करून, प्रमगी रात्रि जागरणे करून कथा कीर्तने ऐकणे, भजन करणे, सत्संग मिळविणे, देवा-दिकाचे उत्सव करणे, यात्रा दगैरेतून भाग घेणे (हत्तली ही जागा सिनेमाने घेतली आहे!) स्वतःच्या प्रकृतीकडे व सत्कारी जीवनाकडे पहाताना फॅगन्सच्या आहारी न जाता, 'साधो राहाणी व उच्च विचारसरणी' या प्रमाणे वागणारे बहुमंल्य अमृत पाहुणे, अतिथी याचे स्वागत केले जाई काही अधिकारपद प्राप्त झाले तर आपणाकडून कोणावर अन्याय होऊ नये, त्या अधिकाराचा मनुष्ययोग्य व्हावा असे विचार अनंत. कुटुंब पालन करावयाची जबाबदारी घरातील विचारवंत माणसावर पडत असे व तो कर्ता-मग तो मोठा असो वा लहान असो आपले ज्ञानदान, घराण्याची अबू या बाबत दूरवरचा विचार ठेवून आपल्या कुटुंबीजनाना प्रगतिपयावर न्यावयाची कोणीम करात असे त्याकाळी अगा सत्प्रवृत्तीच्या जोडीला कु प्रवृत्ती नव्हत्याच असे नाही परंतु भारतीय संस्कृती म्हणून हळूहळू तत्वे अमलात आणणारा बहु-संन वर्ग होता फत्तेचदभाई याच्यावर घरचा कर्ता म्हणून जबाबदारी पडलेली होती फत्तेचदभाईचा धर्ममार्ग व पूर्वज याबद्दल खालीलप्रमाणे उल्लेख मिळतो

नेठ १० अननजी कन्याणजी गुजराती जैन धर्म पळणार म्हाद्यामन गच्छाधपते नट्टाकं श्री

धनेश्वरश्रुरीजी आणदश्रुर तेन गछे श्रावक म्नाति विसाथ्रीमाली सा फत्तेचद मलुकचद वेलजीः आनद करणः सोमजी हरजी खेतावोत वास्तव्य श्री गुजरात मध्ये जिल्हा वडोदा प्रगणा विजापूर पेढामलीना रहवासीः श्री दक्षण मध्ये जिल्हा कोल्हापूरः सवस्थान इचल-करजी प्रगणा गाम सीरडोण ना रहवासी

यावरून गेठ फत्तेचद तपगच्छनायक पू पा आचार्य श्रीमद् विजय धनेश्वरसूरीजी म व त्याचे पू पा आ आनदसूरीजी महाराजाचे भक्त असावेत मुवईचे शाह सौदागर मोतीशाह गेठ व त्याचे सुपुत्र शेठ खीमचदभाई याचे फत्तेचद शेठजी समकालीन होत श्री गज्रजयगिरीवर झालेल्या शेठ मोतीशाह टुक प्रतिष्ठापनेच्या वेळी अनेक साधु आणि साध्वीजी महाराज तेथे आलेले, त्यात पू पा धनेश्वरसूरीश्वरजी महाराज होते तेथील अजन गलका आणि प्रतिष्ठा समारंभाच्या भव्यतेचा गाजावाजा बराच झालेला होता. यावरून श्री कुमोजगिरी येथे मंदिर वाश्वावयाची व प्रतिष्ठा महोत्सव करावयाचा प्रेरणा फत्तेचदभाईना मिळाली असावी का ?

कदाचित् ते श्रीपूज्य आनदसूरीश्वरजी जती महाराजाचे भक्त असणेही शक्य आहे

त्या काळी सवेगी साधु साध्वीजी याची सख्या कमी होती त्याचा दक्षिण देशी विहार होण्यात अनेक अडचणी होत्या. श्रावक समाज ठिकठिकाणी पसरून राहिलेला असल्याने अगा गुहजनाना आणवणेही शक्य नव्हते या साधु मस्यप्रमाणेच त्याकाळी जति अथवा यति अथवा गोरजी महाराज, या गुरुपथाचे समाजावर विशेष प्रभुत्व होते हे गोरजी श्री

श्री कुंभोजगिरी तीर्थाधिपति

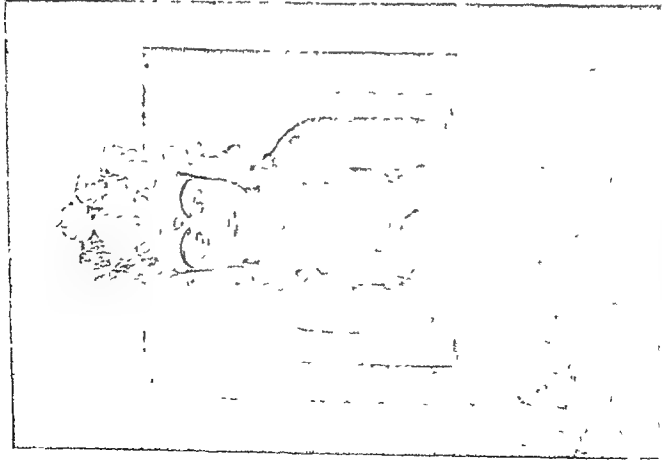

श्री ऋषिकेश्वर भगवान्

श्री जगज्जलेश्वर पादसेनाय
भगवान्

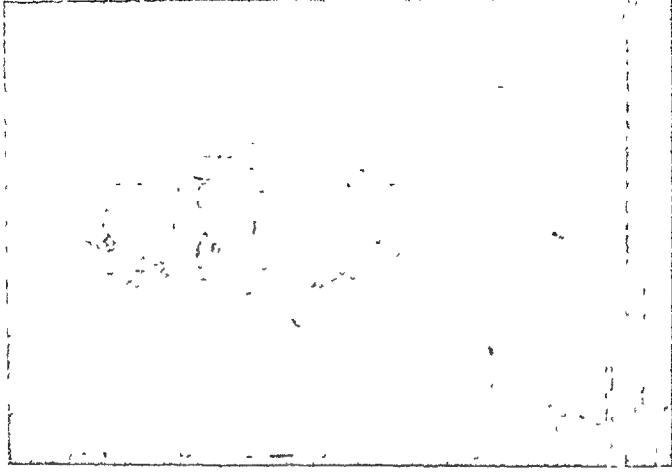
श्री चन्द्रप्रभु भगवान्

श्री जगदल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादातील, भुयारांत

श्री अजितनाथ भगवान

श्री जगदल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादावरील, विखरस्थ

श्री शान्तिनाथ भगवान

तीर्थंकर परमात्माकथित धर्मवचनावर निश्चक श्रद्धा ठेवून सत्य, अहिंसा, अस्तेय, ब्रम्हचर्य या तत्वाचे पालन करीत त्याचा धर्मशास्त्राचा अभ्यासही गाढ असे. परंतु वाहने, दिवावत्ती याचा उपयोग करणे, हजामत करून घेणे, जवळ पैसे ठेवणे, यत्र मन्त्र इत्यादींचा वापर करून चमत्कार दाखविणे अशा महाव्रतधारी साधू-जनांच्या नियमावलीत न वसणाऱ्या गोष्टी ते करीत त्याचा धर्मोपदेश, कर्तृत्व व चमत्कार यांच्या प्रभावाने जैन जैनतर ममाजही त्याची भक्ति करून त्यांना पैसाअडका पुरवीत असे ते सर्वत्र विहार करीत असत त्यांना जैन तत्व-ज्ञानादरोबर इतर धर्मपथाचा खोल अभ्यास केलेला असल्याने, वादात यशस्वी होऊन, सत्य धर्माचा उपदेश देऊन, प्रसंगी चमत्कार दाखवून जैन धर्माची इतरांना अखंडपणे फडकवीत ठेवण्याचे, आणि जैन साहित्याचे रक्षण करण्याचे महान कार्य त्यांनी केले आहे ते 'वडे इष्टवलि' असत असा उल्लेख आहे. त्यांना श्रीपूज्य, सृंगी-ध्वर अशा पदव्या असत गेल्या ५० वर्षांपर्यंत या गोरजी महाराजांचा सर्वत्र मोठा प्रभाव होता पुढे त्यांच्यात शिथिलाचार, लोभवृत्ति गिरली त्याची सख्याही घटत गेली हल्ली हा पय जवळजवळ नामशेष राहिला आहे त्या-काळी गोरजी महाराज दक्षिण पथान येत जात असत फत्तेचंद शेटजी यांच्यावर त्याची बरीच छाप होती

दिवसेदिवस धर्म प्रवृत्तीत रमत चाललेल्या फत्तेचंद शेटजींना श्री कुंभोजगिरीवरील नीरव शान्त, आत्मस्मरणशील वातावरणात देवा-धिदेवाची पूजा-अर्चा, भजन-भक्ति, स्वाध्याय करताना आगळाच आनंद वाटे निसर्गाने अह-निश चालू ठेवलेल्या विज्ञानवाच्याने ते प्रफुल्लित

होत, तर सूर्योदय आणि सूर्यास्त पाहून 'उग-वला उगवला आणि मावळलाऱे' हे चक्रयत्र मात्र त्यांना वेचून करी येथील पठारावर फिर-ताना शेजारचे दि मंदिर, दुर्गादेवीचे मंदिर, लगतच्या शैलराशीवरील दिसणारी पवित्र स्थाने, तसेच सभोवताली पहाताना झाडीतून लपलेल्या गावातून ठिकठिकाणी डोकावणारी उच्च उच्च मंदिरे पाहून, 'या कामी मानवमात्राने खर्च का केला व आपण त्या दृष्टीने काय केले ?' असा विचार त्यांना येई श्री बाहुबली या मुनि महाराजांची स्मृति म्हणून या डोंगरास 'बावाबली' हे नामाभिधान प्राप्त झाले त्याच्याप्रमाणे आपण काय केले, करू शकतो ? अशी त्याची विचार-मालिका सुरू होई

अशा प्रकारच्या निरनिराळ्या विचारांच्या आदोलनात शेटजी घराकडे जात, पुन्हा दर्श-नाच्या निमित्ताने येत 'आपण ब्रह्ममगल साधले, भावमगल साधावे,' 'समाजासाठी काही करावे,' आजपावेतो या ससारात रखडत राहिलो, त्यातून सुटकेचा प्रयत्न नको का ' 'पुढील भवासाठी येथे धर्मरूपी सिंघासामुखी बाधून घेऊन, मिळालेल्या मानव जन्माचे सार्थक केलेच पाहिजे,' अशा दीर्घदृष्टीच्या विचारांची साखळी त्यांना अस्वस्थ करू लागली

कर्मबंधांनी जखडलेल्या व प्रतिक्षणी जखडत जात असलेल्या जीवाची ससारभ्रमणातून सुटका करून घेण्यासाठी जे मार्ग आहेत, त्यात भाग्याने वा पुरुषार्थाने ('भाग्य की पुरुषार्थ ?' या वादाचे येथे प्रयोजन नाही) मिळालेल्या सप-त्तीला सद्ब्रह्मयाच्या कामास जुपून कर्माचे बंध सौम्य करावेत, परंतु सद्ब्रह्म करावयाची भावना होणे आणि तो करणे यासाठी महद्भाग्य लागते असे सांगितले आहे

(१) जिनमूर्ती (२) जिन मंदिर (३) जिन आगम (४) साधू (५) माध्वी (६) श्रावक (७) श्राविका अशा सात क्षेत्रासाठी (स्वामी) सद्दय्य करण्याने अशुभ कर्मवधाची निर्जरा (क्रमशः नाश) होते व पुण्यप्राप्ति होते असे शास्त्रकारानी सांगून, त्यावावत पुष्कळ मार्गदर्शनही केलेले आहे

१) जिनमूर्ती—

ज्याचे कर्तृत्व अगाध आहे, चरित्र प्रेरणादायी आहे, ज्यानी प्राणीमात्राच्या कल्याणासाठी आत्मोन्नतीचा सत्य मार्ग दाखविला त्या तीर्थंकर परमात्म्याचे प्रतिरूप जिनमूर्ती होत

नेत्रानवकरी भवोदधितरी श्रेयस्तरोर्मज्जरी श्रीमद्धर्ममहानरेन्द्रनगरी व्यापल्लता धूमरी ।
हर्षोर्कष्युभप्रभावल्हरी रागद्विषां जित्वरी ।
मूर्ति श्रीजिनपुङ्गवस्य भवतु श्रेयस्करी देहिनाम् ॥

अशा जिनमूर्ती तयार करणे, त्याची प्राण-प्रतिष्ठा, अजनशलाका करणे, इत्यादी कार्यांसाठी केलेला सद्दय्यच होय

(२) जिनमंदिर—

जिनमंदिरात जिनमूर्तीची महोत्सवपूर्वक प्रतिष्ठापना केली जाते. अनेक प्रकारच्या ऐहिक अजवाबतानी विपणन झालेल्या मनाला आसरा घेऊन, शांति, उत्साह मिळविण्यासाठी हे अनुपम स्थान होय येथे श्री वीतराग प्रभूची आराधना करून आत्मा मोक्षगामी होतो

सुरालयो विभुत्यर्थं भूषणार्थं पुरस्चय ।
नराणां भुक्तिमुक्त्यर्थं सत्यार्थं चैव सर्वदा ।
लोकानां धर्महेतुश्च, क्रीडाहेतुश्च स्वभूवाम् ।
कोत्तिरायुयंशोड्यं, च राजाकल्याणकारक ॥

अशा अनेकविध उपयोगासाठी मंदिरे उभारताना येथे शामनदेवाचे अधिष्ठान असावे, दर्श-

नार्थ येणाराचा धर्मोल्हास जागृत होत राहावा म्हणून ती निर्मळ शुद्ध असावीत, त्याचप्रमाणे स्थापत्य शिल्पकलापूर्ण, मनोरम असावीत यासाठी शास्त्रकारानी बरेच विवेचन केले आहे

आगत्या पूर्वजानी गारत्रानुसार ठिकठिकाणी कला कौशल्यपूर्ण अनेक मंदिरे बांधलेली असून त्याकामी लक्षावधी रुपयाचा सद्दय्य केलेला आहे हल्लीही तशी बाधली जात आहेत

जैन स्थापत्य आणि शिल्प कारागिरीचे भारतीय कलेत महत्त्वाचे व अग्रंसार स्थान आहे भगवान पार्वनाथाच्या वेळीं तयार झालेला मथुरा येथील कारागिरीपूर्ण 'जैन स्तूप ही देवाचीच कला होय' असा मानला जातो फरेख कलाकार ग्युरिन्टॉट आपल्या La Religion Jaina पुस्तकात, 'स्थापत्यकलेच्या क्षेत्रात जैनानी अतुल्य पूर्णता प्राप्त केलेली आहे,' असे लिहितात, तर सुप्रसिद्ध चित्रकार रावळ म्हणतात, 'मलातर जैन धर्म हा कलेचा महान आश्रयदाता, उद्धारक आणि सरक्षक आहे' असे दिसून येत आहे

(३) जिन-आगम—

विपमकाळ जिनविंव जिनगम भवियण कु आधारा ।

आगम म्हणजे ज्ञान, याबद्दल 'प्रथम ज्ञान ने पछी अहिंसा भगवते भाख्यु रे,' असे वर्णन असून, आगम ग्रंथाची पूजा, रक्षण करण्याच्या कामी केलेला व्यय सद्दय्यच होय

(४-५) साधू-साध्वी—या क्षेत्राने प्रपच, परिग्रह यापामून सर्वस्वी अलिप्त राहून धर्म अभ्यास, तपतपश्चर्या करीत धर्ममय जीवन जगावे, धर्मोपदेश देत स्व-पर कल्याण साधावे. महावते पाळावीत ते तीर्थंकर देवाचे येथील प्रतिनिधी आहेत म्हणून त्यांना 'गुरुदेव' असे

पद देऊन, त्याच्या सर्व प्रकारच्या वैयावच्चाची (शुश्रूषा, व्यवस्था, योगक्षेम) जबाबदारी समाजावर सोपवून जैन मताने आपले आगळेच वैशिष्ट्य प्रस्थापित केलेले आहे

(६-७) धावक-धाविका—

यांनी तीर्थंकर परमात्म्याच्या वचनावर मूर्ण, निष्क श्रद्धा ठेवून महाव्रताचें पालन करता येईतो किमान लघुव्रताचे पालन करून आत्मोन्नती साधण्याचा प्रयत्न करावा

कर्मयोगाने कोणी अडचणीत आले, दुखी झाले तर त्याच्यासाठी ' साधर्मी भक्ति, सेवा, ' ' साधर्मी वात्सल्य ' यासाठी भाग्यवतानी प्रयत्नशील राहून जरूर ते साहाय्य देऊन आपले कर्तव्य पुरे करण्यात पुण्य प्राप्ति अवश्य होते याकामासाठी अवश्य सद्ग्रय करावा (या वावत धावक समाज जागरूक राहून कर्तव्यपरायण आहे परंतु या विषम काळात यासाठी समाज आणि समाजाप्रणींनी अधिकाधिक लक्ष पुरविणे अगत्याचे होत चालले आहे)

या क्षेत्राचा विचार केलेल्या फत्तेचंद शेंठना आपल्या पूर्वजानी श्री शत्रुजय, भमेशिखर, गिरनारजी, आंबु देलवाडा, तळाजा, तारगा, अशा उच्च स्थानी वाढलेली जिनालये, त्याच वरोवर चपापुरी, पावापुरी, राणकपूर, कापरडा नाकोडा, भद्रेश्वर, पाटण, खभात, महुवा, भोयणी, पातसर, अतरिक्ष पार्श्वनाथजी, भादकजी, कुल्पाकजी इत्यादी तीर्थस्थाने उभारण्यात सद्ग्रय करून आत्मशांति मिळविण्याचा, पुढील पिढ्यांना मार्गदर्शन करण्याचा प्रयत्न केलेला आहे ते दिसू लागले

महाजनो येत गत स पन्था' या प्रमाणे श्री कुभोजगिरीवर

पार्श्वनाथ नमस्तुभ्य विघ्नविघ्नसंकारिणे ।
निर्मल सुप्रभात ते, परमानन्द दायिन ॥

अशा श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूचे सर्व सुविधानी युक्त, आलीशान शिखरबंद जिनालय बांधून, तेथे प्रतिष्ठा महोत्सव करावा आणि ते जैन श्वे सधास अर्पण करावे अशी त्यांना प्रवळ इच्छा होऊ लागली या बाबत ते एक दिवशी येथे मुक्कामास असताना, त्यांना 'श्री वीतराग प्रभूची आराधना करण्यासाठी, स्व-खर्चाने जिनमंदिर बांधून स्व-कल्याण साधावे, ते त्याच्या कुटुंबियांना व समाजालाही उपकारक ठरेल' असा दृष्टांत झाल्याचे ऐकावयास मिळाले 'मनी वसे ते स्वप्नी दिसे' ।

शेंठजीच्या विचाराच्या दृढात जिनमंदिर उभारण्याची वाजू यशस्वी झाली त्यांनी आपले कुटुंबीय, स्वजन, स्नेही यांच्याशी विचार विनिमय करून दुजोरा मिळविला ठिकठिकाणचा धावक वर्ग, पंच महाजन, त्याचप्रमाणे कोल्हापूर संस्थानचे अधिकाऱे, नादणी येथील श्री जिनसेन भट्टारक पट्टाचार्य, नेज, कुभोज, आळते, मंजले आदि सभोवतालच्या गावातील ग्रामस्थ यांच्याशी वाटाघाटी करून त्यांनी त्या सर्वचि हादिक साहाय्य आणि आगीवांद मिळविले सर्वांच्याकडून मिळालेल्या सानद पाठव्याने शेंठजीच्या उत्साहाला उधाण आले

श्री कुभोजगिरी व त्याच्या भोवतालचे निरीक्षण करता या डोंगरावर व त्याच्या पायथ्याला मनुष्य वस्ती नव्हती, पाण्याची सोय नव्हती, मंदिराच्या कामास लागणारा चुना दगड, विटा, लाकूड वगैरे वस्तु दुर्लभ आणवून चढावयास कठिण अशा पायवाटेने वर चढविणे आवश्यक होते, जैन स्थापत्य आणि शिल्प या शास्त्राचे जाणकार कारागीर (सलाट) इकडे

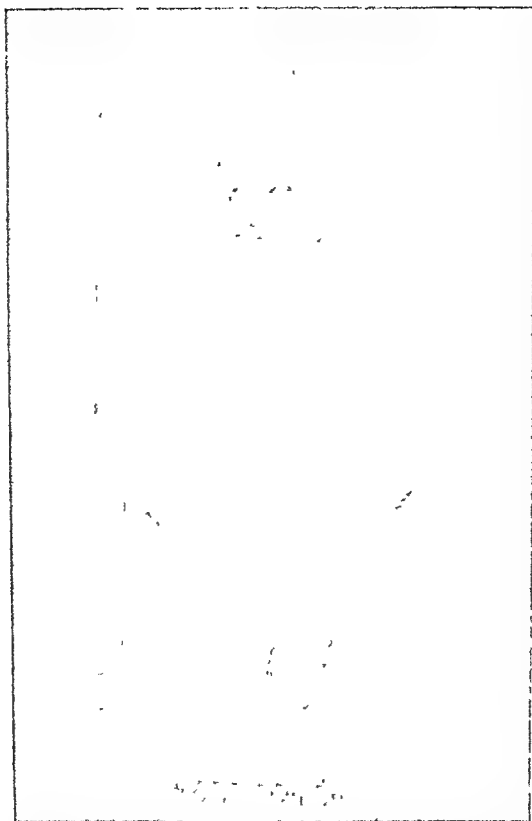
दुर्मिळ होते, पाया भरणी करावयाची ती कालच्या पत्थराची झुज होती परंतु उच्च भावनेने प्रेरित झालेले फत्तेचदभाई कमल्याहीं अडचणींचा अगर त्याच्या निराकरणार्थ होणाऱ्या स्वर्चाचा विचार न करता, ठरविलेले कार्य पूर्ण करावयाचे या जिद्दीने कामास लागले. या कामी इतरेजनाबरोबर कुभोजनिवासी नानावटी स्व गुलाबचंद गेठजी यांचे सुपुत्रयय स्व रावजीभाई, स्व चिंतामणि ऊर्फ कस्तुरचंदभाई आणि स्व स्वरूपचंदभाई यांचा त्यांना तन आणि मन पूर्वक फार उपयोग झाला 'रावजीभाई सापडतील ते कुभोजगिरीवरच' असे त्या काळी बोलले जात असे त्यांचा या कामात सिहाचा वाटा होना चिंतामणि ऊर्फ कस्तुरचंदभाई हे या डोंगरावरून उतरत असता उत्तरी-वरच मृत्यू पावले पुढे ३८ वर्षांनंतर या पहाडावर जाण्यासाठी दगडी पायऱ्याचे बांधकाम झाले, त्यावेळी स्वराचंदभाई नानावटींनी भरीव कार्य केले

भुयार, तळमजला व मान गिखरे असे तीन मजले असलेले विशाल जिनालय बांधून या तीनही मजल्यातून श्री तीर्थंकर परमात्म्याच्या मूर्तीची प्रतिष्ठापना करावयाची हा गेठजींचा मनोदय निश्चिंत झाला, त्यांनी नानावटी वगैरेच्यासह त्याचा आराखडा तयार केला या कामासाठी प्रथम पाण्याची सोय करणे आवश्यक होते त्यांनी या पहाडाच्या पायथ्याला ईशान्य दिशेने (पूर्व उत्तर कोपरा), त्याचप्रमाणे वर हल्ली मंदिर आहे त्याच्या वायव्य दिशेने (उत्तर पश्चिम कोपरा) अग्रा दोन्ही ठिकाणी विहीरीचे खोदकाम मुरू केले या कामास स १९१२ च्या मार्गशीर्ष महिन्यात सुरुवात झाली. पायथ्याच्या विहीरीला भरपूर पाणि लागले,

पण डोंगरावरील विहिरीला विपुल धनध्यय होऊनही नितर्काशी मफलता प्राप्त झाली नाही या दोन्ही विहीरीभोवती गेठजींनी आख्याची व फुग्याची जाटे लावली. या दोन्ही विहीरीने बांधकाम घडोव दगडांनी करून, त्यांना त्यांना आपल्या नावाचे शिलालेख बसविले. पायथ्याच्या विहीरीतील शिलालेखाचा दगड हल्ली तेथे दिसत नाही. पायथ्याला एक जोपटी उभारून केव्हा तेथे तर केव्हा डोंगरावर राहून गेठजी देखरेख करीत असत

जिन मंदिराच्या कामामाठी उत्तम प्रतीचे पत्थर आणवून त्यावर मुंदर अकार झाल्याच्या घडणीमाठी टाकांचे घाव पडू लागले पहाडावर भुयार काढण्यामाठी कामगाराबरोबरच मुरुग आणि पहारी कामास लागल्या भुयाराच्या खोदकामात मात्र त्यांना निर्गर्गपुढे हात टेकावे लागले मुरुगांना येथील पत्थर दाद देईना ! अश्व तेवढी कोणीस करून येथे एक मूर्ती स्थापन करून ५१६ माणसे बसून चैत्यवदन करून गेलीले असे भुयारतयार झाले त्यात उत्तरेण्यासाठी पायऱ्याही नीटपणे हाऊ झकल्या नाहीत. पूर्वकाळी सरक्षणाच्या दृष्टीने अगं अडचणाचे भुयार योग्यच होते तळमजल्यावर गभारा (गर्भ मंडप,) त्यावाहेर रंगमंडप व त्या वाहेर एक कोलू मंडप आणि गर्भ-मंडपावर ७ गिखरे असे बांधकाम आस्ते आस्ते पण मजवून व त्या बरोबरच मनोरम दिसेल अशा घडण जडणीचे सुरू होते या कामी शेकडो मजूर प्रतिदिन काम करीत होते बांधकाम पूर्ण होण्यास एक तपाचा कालावधी लोटला

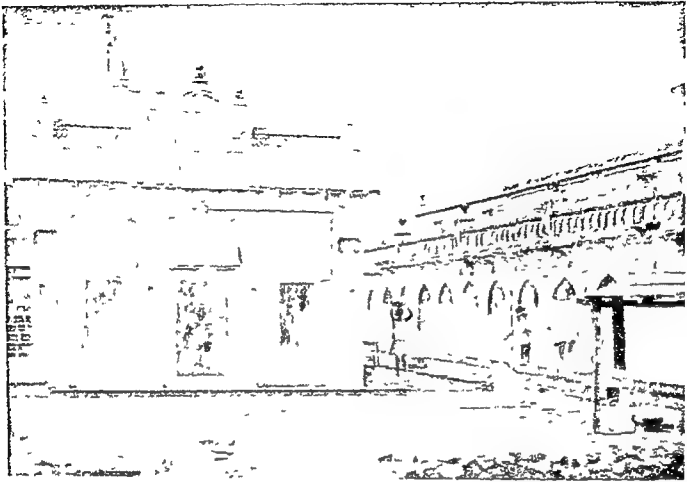
या मंदिराच्या पूर्व, उत्तर, व पश्चिम दिशाना मोठी पटागणे व दक्षिणेस नादणी येथील श्री जिनसेन भट्टारक यानी बांधलेली दिगवर

स्व. शेठ फत्तेचंद मलुकचंद शाह, शिरडोण.

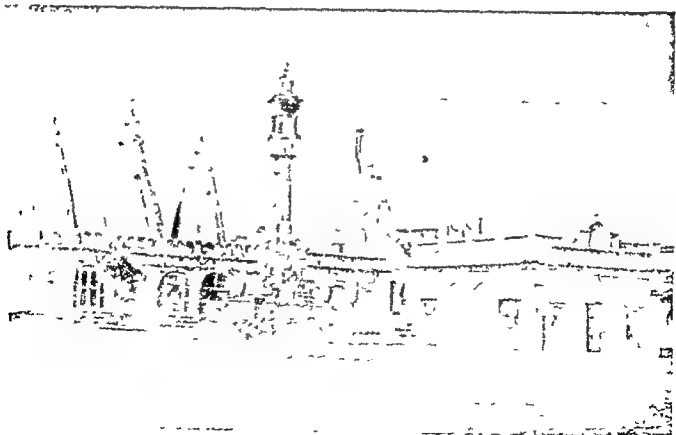
श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रासाद सस्थापक

શ્રી કુમ્ભોજગિરી તીર્થાવરીલ શ્રી જગવલ્લભ પાદવંનાથ પ્રાસાદ વ ધર્મશાઝા

શ્રી કુમ્ભોજગિરી તીર્થાવરીલ દિ. જન મદિરે

• શ્રી જગવલ્લભ પાદવંનાથ જન શ્વેતાવર મદિર

सप्रदायाची ४ गिखरवद मदिरे अशा चतुःसीमेतील विनाल असा पूर्वाभिमुखी गगनचुंबी जिनप्रासाद उभा राहिला. या वेळीं आसपासची ग्रामस्थ आणि श्रावक मडळी वारवार हे भव्य काम पहाण्याच्या निमित्ताने येत जात होती, व फत्तेचद शेटजीच्या प्रसन्न चित्ताने सद्बय्य करण्याच्या उधारघी वृत्तीची प्रशंसा करीत होती शेटजीही सर्वांचे विनम्रपणे स्वागत करून या मदिराचे वाधकाम त्यांना दाखवीत, त्यांच्यागी त्या वाढत चर्चा करीत कोठे काही न्यून राहू नये, नेत्रदीपक काम व्हावे याकडे त्यांचे वारकाईने लक्ष होते

मदिराचे काम सुरू झाल्यानंतर, येथे स्थापना करण्यासाठी मूर्तीचा गोघ फत्तेचदगेठ घेत होते ४५ इंच उंचीची श्री जगवल्लभ पार्वनाथ मूर्ती व त्या शेजारी स्थापन करावयाच्या श्री आदीश्वर प्रभू व श्री चंद्रप्रभू स्वामि, श्री अजितनाथ व गतिनाथ या विनालकाय मूर्ती, श्री वामपूज्य, नमीनाथ, नेमिनाथ आदि भगवतांच्या मध्यम आकाराच्या मूर्ती, श्री पार्व यक्ष आणि श्री पद्मामावती देवी वगैरे ११ मूर्ती त्यांनी आपल्या गुरुमहाराजांच्या मार्गदर्शनाने गुजरात देशातून मिळविल्या,

जिनमूर्ती—जिनविंव वाढतीत शास्त्रकारानी जे विवेचन केले आहे त्या अनुसार घडलेल्या जिनविवाची प्राणप्रतिष्ठा व अजनगलाका कशी करावी याची माहिती देऊन, त्या प्रमाणे विधीविधान करून त्या मूर्तीत देवतत्व उतरल्यावर, ती परमात्मप्रतीके पूजनीय होतात असे सांगितले आहे या मूर्ती सोने चादी आदी धातु, हिरा, माणिक, पन्ना आदी रत्ने, तसेच पांढरा, पिवळा, काळा इत्यादी रंगाच्या सगमरवरी पापाणाच्या करतात परमात्म प्रतीका-

प्रमाणे त्या घडल्यानंतर त्यांना चदन विलेपन करून, तेथे अखंड दीप, धूप ठेवून अधिकारी गुरुजनानी सात दिवसांपर्यंत अखंड मन्त्रीचारण केल्यावर त्या मूर्ती आपणहून उठल्या तर ही प्राणप्रतिष्ठा पूर्ण झाली. सात दिवसात तसे झाले नाही तर पुन्हा तसाच प्रयोग करावयाचा व नंतर त्यांना अजन घालावयाचे अशा जिनविवाची जिनालयात महोत्सवपूर्वक स्थापना करावयाची येथे पुजाऱ्याकडून, येणाऱ्या जाणाऱ्याकडून केव्हातरी, काहीं ना काही असंगल, अगुदी होऊन जिनालयाची, जिनमूर्तीची आगातना (अवहेलना) होण्याची गक्यता असते, यासाठी ते सदैव स्वच्छ ठेवावे, अधूनमधून तेथे अढार (अठरा) आभपेक करावा, शातिस्नात्र आदि महोत्सव करून जाणून वा चुकून झालेल्या अवहेलनेचा परिहार करावा, त्यामुळे पुण्यप्राप्तिही होते, असे मार्गदर्शन आहे

यावरून जैन समाज पाषाणचा पूजक नसून, तो परमात्मस्वरूपाचा पूजक आहे हे स्पष्ट आहे जिनविवे प्राचीन असतील तर अगणित गुरुजनानी, भक्तानी त्याची भक्ति, पूजा करून आत्मोद्धार करून घेतला असेल अशा विवाची—मूर्तीची आपणही पूजा, भक्ति करावी असे वाटणे स्वाभाविकच आहे यावरून प्राचीन तीर्थस्थानाची यात्रा करण्याचे महत्त्व समजून येते तसेच आज तयार केलेली जिनविवे कमी महत्त्वाची नाहीत व काही काळानंतर त्यांनाही प्राचीनत्व येते हेहि विसरून चालणार नाही दोन हजार वर्षांपूर्वी सम्राट सप्रति महाराजानी अनेक जिनालये वाधली, कित्येक जिनमूर्ती करवून त्याची अजनगलाका, प्रतिष्ठा महोत्सव केले त्या ठिकाणी दर्शन पूजन करणारा प्रत्येकजण त्या सम्राटाची आदरभावाने आठवण करतो

मिळालेल्या जिनमूर्ती गुजरातेतून महाराष्ट्रात आणून त्या कुभोजगिरीवर नेणे ही सोपी गोष्ट नव्हती मूर्ती विशालकाय होत्या, अनेक होत्या त्यांना किंचित्मात्र कसलाहि धक्का पोचू न देता, दररोज पूजा अर्चा करून, त्याचे पावित्र्य सांभाळून, मजल दरमजल करीत त्या आणावयाच्या होत्या त्या साठी पुष्कळ माणसे, त्याची प्रत्येक मुक्कामातील व्यवस्था ही एक लहानशा सघाची पदयात्राच होती सर्व काही सुव्यवस्थित होऊन, त्या मूर्ती आनंदोत्सव करून डोंगरावर नेण्यात आल्या.

‘कोणी पर्वत आपुल्या गिरी धरी, हेमप्रभा शीतला’

या गोविंदायजाच्या उचितप्रमाणे श्री कुभोजगिरीने स्वतः पावन होऊन, तेथे येणाऱ्या सर्वांनी पावन व्हावे म्हणून श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभूना आपल्या गिरावर ध्यावयाचे ठरविले होते त्या साठी तेथे एक विशाल रमणीय जिनमंदिर उभे झाले

या ठिकाणी सर्व जिनविवाची महोत्सवपूर्वक प्रतिष्ठापना करावयाचा मुहूर्त श्री वीर सवत २३९६, वि स १९२६, शके १७९१ दिनांक ८-२-१८७० रोज सोमवार हा निश्चित झाला. या दिवशी कोणत्या वेळी ही प्रतिष्ठा संपन्न झाली, त्याचा उल्लेख मिळत नाही [या बदल मी श्री अतरिक्ष पार्वनाथ तीर्थ गिरपूर येथे प पा आ श्री यशोदेव-सूरीश्वरजी महाराज यांच्या सानिध्यात वि स २०२५ चा चातुर्मासस्थित मुनिश्री भद्रानंद विजयजी म (प पू प रजनविजयजी गणिवर्य यांचे ज्योतिष विशारद शिष्यवर्य) याना विनती केली होती त्यांनी सूक्ष्म गणित करून त्या दिवशी स्टंटा. ११ बाजून ४९ मिनिट २४ सेकंद ही वेळ ठरवून त्या वेळेच्या निरयन व

सौर्यन कुंडल्या तयार करून दिल्या. त्या या लेखानंतर स्वतंत्र लेखाद्वारे पान २९ पासून देण्यात आल्या आहेत]

ठरलेल्या मुहूर्तावर या जिनमंदिरात तीनही मजल्यात त्रिलोकनाथाच्या मूर्तीची प्रतिष्ठापना झाली मूळ नायक श्री जगवल्लभ पार्वनाथ आणि काही जिनविबे शेट फत्तेचंद यानी व श्री आदीश्वर भगवत आदी काही जिनविबे शेट धरमचंद रायचंद यानी प्रतिष्ठित केली या महोत्सवाच्या वेळी जती-गोरजी महाराज, गावोगावचे श्रावक, गुजराती ब्राह्मण, तसेच वराच जैन जैनेतर समाज जमला होता या सर्वांनी भावी काळात तीर्थ म्हणून सुप्रसिद्ध होणाऱ्या येथील देव आणि देवाल्या-साठी पुष्कळ द्रव्य, पूजेची उपकरणे, भांडी, कपडे वगैरे देऊन देवद्रव्य आणि साधारण खात्याची वाढ केली पुष्कळानी फत्तेचंद शेटजींना आहोर बगैरे देऊन त्याचा सत्कार केला शेटजींनी ठरविलेले कार्य त्याच्या हुस्ते पुरे झाले हे मंदिर समाजास अर्पण करावयाचे असे त्यांनी ठरविलेच होते त्यात पुष्कळ वाढ करणे ती बव्हाने समाजाने करावी, आपण त्यात सहभागी व्हावे अशी त्यांची इच्छा होती पुढे २ वर्षेपर्यंत त्यांनी निरनिराळ्या योजना आखल्या व मग त्याच्या कार्यवाहीस सुरुवात झाली या कामात त्यांना त्याचे पुतणे श्री वेणीचंदभाई नानचंद यांचे सहकार्य मिळाले

शेट फत्तेचंद यांचे चिरजीव रायचंद, त्यांचे चिरजीव धरमचंद. यांना परमचंद व बडुचंद असे दोन चिरजीव, त्यांपैकी परमचंदाचे चिरजीव केशवलाल व या केशवलालाचे चिरजीव गणपतलाल इचलकरजी येथे राहतात

श्री कुभोजगिरीवरील देवाल्याच्या व त्यात

वाढ व्हावयाची त्यास गुरुची आज्ञा आणि
याच्या कृपेचे अधिष्ठान पाहिजे म्हणून

॥ श्री १॥

॥ सही ॥

॥ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥
राम्य श्रीमत्सादवाद्यमताधिपुत्रे
कलशगिरिगुरुमन्त्रिद्विजिनमहा
नारायणारिचपात्रिभूषण
पंचसमनेष्टमनात्रापुत्रपुत्रा
सरस्वतिकान्तरणवादि विज
यने श्रीसरण्यनमास्तु नमः
रकरवटकायकप्रतिपात्रक
सधरमधुरंधरचासुतपदि ॥
वाकरचतुननययोगास्तमना
सिलसेनागडेवचनेकेत्रापमा
अनेकतपादपाठोपरमस्तुनादि
कगवनायकनमोकारिदम
श्री श्री श्रीरत्नस्फोरि
आदेसातमुकामधुचलकजिनरी

श्री श्री श्रीरत्नस्फोरि
रिक्त श्रीजिनश्रीगणेशाय नमः ॥
धुरंधरसंगमयसंगनायकनेवस्त्वया
पमोजायकसेव साधुपतेचदमेमुकचय
नसा धुरमचदरायचदरायममस्त
श्रीसंगनेत्रमाराधरमज्ञानवचजान
नआपरवानादिपवाकाणकेजितमाश्री ॥
काजापुरजलेमिरोजपेटे श्रीकलाजत
मज्जनिकश्रीवावालिनामगाराउपा
रतिनमजलिमातेसोपरादेहिरासरबै
नविनेश्रीजगवजनपाश्वेनायमाराज
निपुतिशुकरनेपुधराशाखेजीनाधर
मस्त्वाननावदिवरजमायचरकागद
पुत्रववासासुमोरातुपविशविनतिक
रितेयिधरमनामसीमावृक्षियावासाक
तमानेमोतिरयुक्तदिधिलेतेनमोजिरत
नश्रीमस्त्वाननाचापमाजमाधरव
नकागपुत्रस्वलेषानिधमनामगारा
वधारजाश्रीसमस्त ३५ २० नमोशिर
वरुतेरसा २२ २ श्रीरस्तु ॥ श्री १ ॥

तीर्थ बहिषट मोरतुप

श्री हीररत्नसूरी श्रीपूज्यजी याना

विनती करून फत्तेचद शेटजीनी त्याच्याकडून
वरील प्रमाणे मोरतुप व मोहर घेतली

यानंतर वि स १९२८ च्या आषाढ शुद्ध १५
रोजी फत्तेचद शेटजी व त्याचे कुटुंबीय सर्वश्री
वेणीचदभाई, धरमचदभाई आणि वेणीचद
खुशालचद यानी या भागातील श्वेताबर
संप्रदायाचे श्रीमाली, ओसवाल, पोरवाल,
मारवाडी यांच्या वती कुमोज आणि दुधगाव
जवारीच्या पंचमहाजनावर श्री कुमोजगिरी
तीर्थ व विहीरी याची सर्व व्यवस्था सोपवून,
त्या वेळेचे अग्रणी नानावटी रायचद फत्तेचद व
मेहता फत्तेचद वेणीचद यांच्यावर जबाबदारी
टाकून, या तीर्थाची सर्वांगीण वृद्धी करावी असे
मुखत्यारपत्र लिहून दिले

आषाढ वद्य १०, स १९२८ - फत्तेचद शेटजी
श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ मंदिरावर प्रतिवर्षीच्या
वर्षगाठ दिवशी (माघ शुद्ध ७) आपल्या
वतीने वशपरंपरा ध्वजा चढविली जावी म्हणून
योजना आखून दिली - शेटजीनी श्री वेणीचद
खुशालचद गाह शिरढोण यांच्याकडे रोख
र ४०१ व्याजाने ठेवले, त्याच्या उत्पन्नातून
वर्षगाठ दिवशी मंदिरात स्नात्रपूजा करून ध्वजा
चढवावी, ध्वजेचा खर्च करून पैसे वाढले तर
त्यातून कार्तिक शुद्ध ८ ला गिरीपूजन करावे.
जरूर वाढेल तर र ४०१ दुसरीकडे फिरवावेत,
मुद्दल रकम कायम ठेवून व्याज-उत्पन्न खर्च
करावे, शिरढोण येथून शिधासामान घेऊन
जाऊन वर्षगाठ दिवशी तेज, नरदे, कुमोज येथील
आपल्या समाजबधूना आमत्रण देऊन, त्याच-
प्रमाणे त्या दिवशी येथे जमतील त्या सर्व
समाजबधूंची 'साधर्मि भक्ति' करावी वगैरे

या ध्वजेच्या योजनेत पुढे कसा आणि काय

बदल झाला याचा इतिहास उपलब्ध झाला नाही किन्त्येक वर्षांपासून इचलकरजी निवामी श्रावक श्रेष्ठिवर्य चटुलाल लालचंद ग्राह हे वर्षगाढ दिवशी येथे ध्वजा चढवितात

कार्तिक वद्य ५ म १९२९ पासून श्री कुभोजगिरी तीर्थासाठी साधारण खात्याची टीप गेठ फत्तेचंद आणि रावजीभाई नानावटी यांच्या पुढाकाराने सर्व पंचमहाजनातर्फे सुरू झाली गिरदोण, कुस्दवाड, आप, गिरदवाड, कुभोज, दुधगाव, खोची, ढवळी, कवठे, समडोळी, हेरले, गिराळा, वडगाव, इचलकरजी, मुरमिगी, सागली, इस्लामपूर, कराड, नागराळे, वावचडे, बोरगाव, कोल्हापूर, वाठार, उगार, रागोळी, लाट, एकसत्रे, निपाणी, नवल्लिहाळ, चिखली, म्हाकवे, कौलगे, शेणोली, आडी, जन्नाट, आकोळ, वेताडी, कुन्नूर, मदलगे, भौदलंगे, कुर्ली येळवडे, रामापूर, बलवडी, आमरापूर, कालवडे अशा अनेक गावातून साल दरसाल द्यावयाचे म्हणून आठ आण्यापासून दोनशे रुपयापर्यंत प्रत्येक घरी टीप माडली गेली या कामासाठी वेळ काढून ठिकठिकाणी फिरून तळमलीने तीर्थ कार्य व सेवा करणारे धन्य होत वरील प्रमाणे गावागावातून आपला समाज त्यावेळी कसा पसरून राहिलेला होता याची कल्पना येते.

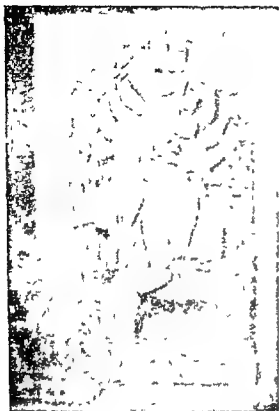
या साधारण खात्याच्या टीपसाठी फत्तेचंद शेठजी लिहितात -

श्री दक्षिण देस मध्ये आपणे ज्वेतावर तीर्थ श्रीसध सरवन पुन्य जोग वनुस. पण वगडामध्ये डुगरा उपरी आरण्यवास मध्ये छ . श्रीसध जात्रा करवा आव तीहून उत्तरवा जायगा नेजमध्ये धरममाला त डुगरा उपर धरमसाला वाधवीस कोड जात्रा करवा आव

अथवा कोई जती त कोई गाव मधेगी आव तीहनी मेवा चाकरी भोजन कराव त कोई भाणम त पुजारीनी पोटीगीना मरव मरव जोई न बदल साधारण गानानी पटी श्री सध मलीन चाल करीम दामन श्री पच सरव भाई मलीन पोतानी सकनी परमाणे वरसोवरस आधय मनोभावे आपवान पोतानी पुन्य प्रबलता होय ता हा मुधी आपे जावु. . . देवका रूपीया श्रीदेवना भजारमधे घणा रा पण ते रूपीया खावा पीवा आव नही .. श्री मघनी धरमनो घणो लाभ यासे आ लोकी परलोकी जन्मोजन्मी पोताना जेवनु त कुटुंबनु घणु कत्याण यासे . मृत्यु लोकना माणसना घडीपनो भस्मो नथी . रु १ थकी रु ५ मुधी जे जिनी सकनी परमाणे पोताना धरम मारगमधे आपयो तो काई खोट खाद आवने नथी तेवा उपरे बीजा ठंकाण सेफडो रूपीया खरव करोय पण आ पटी निवाई श्री दक्षिण मधे श्रावक धरम करवानी बीजी जायगा वधार नथी वगैरे

श्री रावजीभाई गुलावचंद ऊर्फ गगाराम नानावटी कुभोज आणि लखमीचंद गुलावचंद मेहता नरदे हे श्रावक श्रेष्ठि फत्तेचंद शेठजीच्या कल्पनेस सलग्नमसलत व नवीन योजना कार्यान्वित करण्यासाठी प्रयत्नशील होते त्यांच्या प्रयत्नाने गिरीवरील मंदिरासमोर सभामंडप बांधण्यासाठी कुभोज येथील दोसी ललूचंद व पितावरभाई गोविंदजी या बहुदय्यानी रुपये दोन हजार आणि मोतीचंद व जिवराजभाई कस्तुरचंद ग्राह या बहुदय्यानी रु दोन हजार दिले त्यांच्या नावाचे शिलालेख या सभामंडपावर आहेत पुढे येथे एक विशाल धर्मशाळा बांधावयाचे ठरविण्यात आल्यावर श्री मोतीचंदभाई व जिवराजभाई या बहुदय्यानी त्या बांधकामासाठी पुन्हा तीन हजार रुपये दिले. श्रावक समाजाचे सहकार्य वेळोवेळी मिळत होतेच.

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादांत

श्री जगन्नाथजी

श्री पद्मावती देवी

श्री कुंभोजगिरीवरील विहीर

“ महाराष्ट्रांतील शत्रुंजयसम तीर्थ ”

उल्हासाने नामाभिधान वेळी पूज्य गुरुदेव

पू भास्कर वि, पू पा आ. लखिमूरीश्वरजी महाराज, पू उपाध्याय जयत वि, पू प प्रविण वि गणि
पू प नवीन वि गणि, पू महिमा सपन्न महिमा वि महाराज, पू विक्रम वि महाराज

आषाढ वद्य १३ स १९३० शके १७९६ ता १०-८-१८७४ रोजी फत्तेचद शेठजींनी आपल्या कुटुंबीयांना मुखत्यारपत्र दिले त्यात 'तीर्थची व्यवस्था परंपरेने चालवावी, पाय-थ्याला विहीर काढून तिच्या भोवती झाडे लावलेली आहेत, त्या शेजारची जमीन आपण सरकारकडे मागितली असून त्या वाबत आळते येथील मामलेदाराचा शोरा होऊन ते काम कुभोज येथील गावकऱ्यांचेकडे गेलेले आहे, परंतु आपल्या अशक्तपणामुळे पुढील प्रयत्न झाले नाहीत, ती जमीन मिळवून तेथे देव-कारणे फळाफुलाची झाडे लावावीत व त्या विहीरीचे पाणि यात्रेकरू, वाटमरू व पशु पक्षाना उपयोगी होईल अशी व्यवस्था करावी, हे सर्व पंचमहाजनांच्या सत्याने आणि सह-कार्याने व्हाऊन सदैव धर्मकार्य करीत राहावे, या योगे त्याचे कल्याण होईल,' वगैरे मजकूर आहे

डोंगरावरील धर्मशाळा मोठ्यामोठ्या घडीव दगडानी बांधून, त्यापैकी काही भाग दुमजली करून तेथे स्नान, स्वयंपाक व निवास करावयाची, त्याचप्रमाणे भाडी, आथरूण वगैरेची व्यवस्था करण्यात आली धर्मशाळा आणि जिनमदिराच्या मधील चौकात बारीक घडणीच्या दगडांचो फरशी वसवण्यात आली फुलाची वाग होतीच अशा तऱ्हेने या तीर्थाचा विकास आणि उत्कर्ष चालू होताना ठिकठिकाणचे भवत-गण तीर्थ दर्शन, वदन, स्पर्शनासाठी येऊन या विकास कामात प्रसन्न चित्ताने यथाशक्ति सक्रिय भागिदार होऊन परत जाताना पुन्हा पुन्हा येथे तीर्थयात्रेस यावयाचे असा निश्चय करीत होते

वि स १९५३ च्या आश्विन शुद्ध ८ चे

खालीलप्रमाणे उल्लेख मिळतात
सत्यमेवस्तु

श्रीजीचा
शिवका

स्टांप १ रुपया

कोल्हापूर १८९५

श्रीमत् बृहद्वारविरूढगच्छीय जैनाचार्य
श्वेताम्बराम्नायो भट्टारक जैन धर्म पाति साहा
श्रीपूज्य चन्द्रसिंहसूरीश्वरश्रीजी हजूर मुलक
मेवाड चितोडगड उदयपूर महाराणा महाराज्य-
गुरु वचनादेशात लि. पूनाकी वैताळ पेठसे स
१९५३ आश्विन शुद्ध ८ शनिश्चरवार अप्रभ्र
दक्षिण देश कोल्हापूर जिल्हे आळता पेठे कुभोज
नजिक बाहुवलीके पर्वतपे जगवल्लभ पार्श्वनाथ-
जीका देवळ तीन मजली सात शिखरी साहा
फत्तेचद मलुकचद गुजराती श्वेतावरीने विव
स्थापना कीवी उसके बहिवट चलानेवाले
कुभोजके पचसमस्त श्वेताब्राम्नायके उनकी
तरफसे श्रेष्ठि नानावटी रावजी गगाराम, मेता
लक्ष्मीचंद गुलाबचंद वीगेरेकी अरज सुनके
हुकम देता हु 'तुम धर्म के वास्ते छडी, चामर,
छत्र, पालखी, मोरछल्ल, पट्टा, मोहर, छाप,
मोरतुप शुद्ध शक्केकी वीगेरे जो कुछ राजचिन्ह
है, सो सबी बेसक तुम बहिवटमे लो तुमको
कोई राज्याधिकारी इस हुकमकु देखके हेला
हरकत करेगा नहीं. हुकम सदर श्रीजी हजूरका
द. कोतवाल भगवानविजय नगविजयका बजीरजी
अमृतविजयजी रत्नविजयजीके हुकमसे लिखा

॥ श्री जयति ॥

सही

“श्रीमत् मूलक मेवाड चितोडगड उदयपूर महाराणाजीके महाराज्य गुरुश्रीजी हुजूर वचनादेगात् लि मु. पूना वेंताळ पेठ बहा जैन देवळसे, सवत १९५३ आश्विन शुद्ध ८ शनि-
च्चरवार अभी हुकम ऐसा करता हु के इंग्रजी सरकारके वा कोल्हापूर जिल्हेके बडे दरजाके पोलीस खाते के अमलदारीकु जाहीर करनेमे आता है के दक्षिण देग सस्थान कोल्हापूर जिल्हे आळना पेटे कुभोजके पास वाहुवली के पवंत पे श्वेतावरी तीर्थ जगवल्लभ पाठ्वनाथजी के मंदिर के मनेजर नानावटी रावजी गगाराम कु देवळ के वास्ते सवी राजचिन्ह धर्म के उपभोग मे लेनेके लिये अर्ज मुनके हुकम किया जाता है वास्ते कोई अमलदार (गिरदारी) हुदैदार इस हुकमकु वाचके वा देखके हेला हरकत करना नही ”

वाय ऑर्डर फॉर द गव्हर्मेंट }
एजट थर्ड क्लास मॅजिस्ट्रेट } सही

तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पाठ्वनाथ याच्या सिंहासनाखाली असा शिलालेख आहे

‘ ॐ श्री जगवल्लभ पारिव्रजनाथाय नमः ’

आ देहेरासर माल ३ त्रण मधे श्री भगवतनी स्थापना शा फत्तेचद मलुकचद नात विसासर-
माळी गाम सिरढुणवाळा पोताना खर्चधी श्वेतावरी धर्म परमाणे विधिसहित स १९२६ ना माहा मुद ३ सोमवार नके १७९१ दने करी छे आ गगारामा आरम बेसारवाना खरचना ग २०१ नाशवटी गवजो गुलाबचद कुभोज-
याला न १९६३ ना आसो सुद २ दिने आपीने देखलीक थोया छे कुभोजनो दुगर रि न ४९३

माल १०६८ वा वर्गार्यन फत्तेचद शेठजी, त्याचे रम्यवान महाराजी गवजीभाई नानावटी

व पुष्कळ कार्यकर्ती मडळी परलोकवासी झाली होती इतर कार्यकर्त्यांच्या जोडीला फत्तेचद शेठजीचे पणतु पदमचदभाई, रावजीभाई नानावटीचें वधु स्वरूपचदभाई वगैरे मडळी उभी राहिली डोंगरावरील देवालय, धर्मगाळा वगैरे सर्व कामे पुरी झालेली होती तेथे जण्याचा मार्ग अवघड असल्याने पायऱ्या वाधून घेण्याची योजना आखली गेली यावेळीही कुभोजचे दातृत्वप्रिय श्रष्टि मोतीचद कस्तुरचद शाह यांनी १००० रुपये देऊन या कामास सक्रिय सुरुवात करविली आपल्या समाजाचे सहकार्य होतेच स्व शेठ स्वरूपचदभाई नाना-
वटी यांच्या संपूर्ण देखरेखीखाली चढण्यास मूलभ, मापबद्ध, व पुढे यथे रहदारी वाढणारच त्यावेळी अडचण होऊ नये इतकी दीर्घदृष्टी ठेऊन त्या मानाने लावी. रुदी व उंचीच्या पायऱ्या, त्यातील प्रत्येक दगडाचा हिशोब ठेवून चुन्यातील मजवूत वाधणी करून, काम सुरू झाले अदाजे २५०।२५५ पायऱ्याचे वाधकाम पुरे झाल्यानंतर दिगंबर संप्रदायाच्या आपल्या वाधवाना त्यापुढील वरपर्यंत पायऱ्या आपल्या खर्चाने व आपल्या वतीने वाधून घेऊन हा रस्ता पुरा करावा असे विचार आले त्याच्या या विचारास श्वेतावर ममाजाच्या वतीने “हे वाधकाम सर्वांना वापरण्यासाठी आहे, चार्ल असलेले काम पुरे होऊन जावू द्यावे, दि वाधवाना इच्छा असेल तर वर्गणीरूपाने या कामी सहकार्य द्यावे, तसे गिलालेख लिहून ठेवूया ” असे मागण्यात आले हा रस्ता समाईक मालकीचा करू आम्हीच सर्व काम पुरे करून घेतो ” असे दि वधुनी मागितले त्याच्या सद्भावनेस महत्तम होणे उचित होते त्यांनी हे काम लोंकर पुणे करून घ्यावे असे त्यांच्यावर सोपवून ‘या पायऱ्या श्वेतावर ममाजाने वाधल्या’ असा मुरूवातोच्छ ठिकाणी शिलालेख लिहवून पुढील

बाधकाम वद करावे लागले

गेल्या ५५।६० वर्षांत दि बाधवाच्याकडून पुढील पायऱ्या बाधण्यांत आल्यानाहीत हे तीर्थ आता धार्मिक तसेच शैक्षणिक केन्द्र म्हणून प्रसिद्ध झालेले आहे येथे येणाऱ्या सर्व जैन जैनेतर यात्रेकरू, अग्रणी, प्रवासी यांना बरील पायऱ्याची अपूर्णता क्षणोक्षणी खटकत आहे

मिती जेष्ठ वद्य ६ स १९६८ दिवशी कुभोज गावात पंचमहाजन जमा झाले त्यांनी श्री कुभोजगिरी तीर्थातील सोने चादीचे दागिने, पूजेची उपकरणे, कपडे, भांडी, गाद्या या सर्वांचा व येथील सर्व कामाचा आढावा घेऊन पुढील व्यवस्था पहाण्यासाठी दुधगाव येथील श्री ताराचंद अमीचंद पारेख आणि नथुराम जिबराज गाह यांच्यावर जबाबदारी सोपवून, ट्रस्टी म्हणून सर्वश्री पदमचंद धरमचंद शाह गिरडोण, रायचंद फत्तेचंद नानाबटी कुभोज सखाराम गुलाबचंद मेहता नरदे, माधवजी मुळचंद गांधी नेज. व मोतीचंद गिरचंद शाह खोची यांची निवड केली

येथवर श्री कुभोजगिरी तीर्थाचा, त्याच्या म्हापनेपासून ४२ वर्षांचा प्रथम टप्पा पुरा होतो होत असलेल्या घटना, घडामोडी अक्षर-बद्ध करून ठेवण्याचा उमग पूर्वाकाळात असल्याने, त्यापैकी जे उपलब्ध झाले त्याच्या अनुषंगाने, यथामति सकलन करण्याचा हा प्रयत्न केला आहे

तीर्थंते अनेन इति तीर्थ ।

भवाभवातून जन्म आणि मरणाच्या फेऱ्यातून पुन्हा पुन्हा रखडणाऱ्या जीवाची सुटका करून तारणारे व त्यास शाश्वत आति व अखंड आनदाची प्राप्ति करून देणारे ते

तीर्थ होय. तीर्थचि स्थावर (शत्रुजय, गिरनार आदि) व जगम तीर्थ (साधु, साध्वी) असे प्रकार असून जन्मदाते माता व पिता हेही तीर्थ रूपच होत

देवाधिदेवाच्या प्रशमरसनिमग्न मूर्तीच्या निवासाने, तसेच अनेक सिद्ध आत्म्यांच्या स्पर्शाने पावन झालेल्या तीर्थस्थानाच्या शांत, रमणीय व एकांत वातावरणात यात्रेकरूंचा भावोल्हास जागृत होऊन आपला आत्मोद्धार व्हावा म्हणून त्यांच्याकडून आराधना केली जाते तशातून तीर्थ उच्च स्थानावर असेल तर तेथपर्यंत जाणारा प्रत्येकजण प्रपंचाचे व्याप आणि जगाची धक्काबक्की यापासून अलिप्त होत, चढावयाचे श्रम विसरून, 'वर जाऊन परमात्म्याचे ध्यान करू, पावन होऊ,' अशा एकच विचाराने भारावून जाऊन आत्मोन्नति साधू शकतो

या अवसरपिणी काळातील आदि तीर्थंकर ऋषभदेव भगवन्त यांनी शाश्वत तीर्थ श्री शत्रुजय गिरीच्या तट्वाणुपूर्व यात्रा केल्या या भवात त्यांनी आपले पट्टधर गणधर (आचार्य) पुंडरिक स्वामि यांच्यासह श्री शत्रुजयर्चा यात्रा केल्यानंतर परत जाताना 'पुंडरिक स्वामींनी आपल्या बरोबर न येता, या तीर्थस्थानी राहावे, त्याचे कल्याण येथेच होईल,' असे मागून भगवन्त स्वतः विहार करून गेले. यावरून तीर्थस्थानाचें व त्याच्या यात्राचे महत्त्व किती अलौकिक व अपरंपार आहे हे सहज समजू शकते

भरत महाराजा, कुमारपाळ महाराज, मंत्रीवर वस्तुपाल, तेजपाल अमे चक्रवर्ती राजे, महाराजे, अनेक मुश्र्यावक श्रेष्ठिवर्य, श्रावक श्राविकांच्या समुदायाचे छ 'री' पाळणारे मद्य बरोबर घेऊन, तसेच व्यक्तिगत ठिक्ठिकाणाच्या

तीर्थांच्या यात्रा करून गेले आहेत, करीत आहेत व पुढेही करतील यातून तीर्थभक्ति वरोवरच स्व आणि पर कल्याण साधले जाते यासाठी सर्वसामान्य श्रावक देखील आपल्याकडून तीर्थ-यात्रा घडव्यात या विचाराने भारलेला अमृतो

भारतवर्षात चौफेर अनेक सुप्रसिद्ध तीर्थस्थाने आहेत ती अनेकानेकाना पावन करून राहिली आहेत अशा तीर्थस्थानात श्री कुंभोजगिरी तीर्थाची गणना व्हावयाची होती

वि स १९९१ पर्यंत या तीर्थाची व्यवस्था सर्वश्री ताराचंद अमीचंद पारेख, नथुराम जिवराज शाह, बापुभाई पितावर शाह आदि श्रेष्ठींनी वेळोवेळी पाहिली या वेळी येथे काम करणारी पुष्कळ माणसे नेमली आणि बदलली गेली

या दरम्यानच्या कालात वत्तीस शिराळा येथून स्व लिलाचंद वालचंद भडारी, एकसवा येथून श्री डायलाल ललूचंद शाह, हे वैल-गाडधामधून १००।१०० श्रावक श्राविकाचे सध घेऊन येथे येऊन गेले निपाणी येथील स्व. गणपतलाल छगनलाल शाह हे काशी निवासी विद्वद्भर्य यतिश्री पू हिराचंदजी महाराज यांच्या-समवेत शंभर लोकांचा सध घेऊन या तीर्थावर येऊन गेले ईसवी सन १९२८ या वर्षी श्री कुंभोजगिरीवर श्री दक्षिण महाराष्ट्र जैन श्वेता-वर कॉन्फरन्सचे एक अधिवेशन पू यतीश्री हिराचंदजी महाराज यांच्या अध्यक्षतेखाली झाले होते यात्रेकरूंची ये जा चालू होताना, तथापि या गेल्या २०।२२ वर्षां या तीर्थाच्या ग्रहमान अनुकूल नव्हते त्याच्या पडतीचा हा काळ होताना त्याचा पुनरुद्धार करणे जरूर होते

संवत् १९९२ च्या कार्तिक पौर्णिमेच्या

मेळाव्याच्या वेळी येथे जमलेल्या श्रावक समा-जाने श्री हुक्मीचंद डुगाजी राठोड (अध्यक्ष), पुनमचंद दौलाजी गांधी (मंत्री) आणि बाबुभाई माणिकजी परमार, पानाचंद मोतीचंद शाह, वेणीचंद ललूचंद दोसी आदि श्रेष्ठिवर्यांचे एक व्यवस्थापक मंडळ निवडून, त्याच्याकडे या तीर्थाची सर्व व्यवस्था सोपविली

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ प्रतिष्ठापनेनंतरच्या ७०।७५ वर्षांच्या कालात पश्चिम महाराष्ट्रात रेल्वे लाईन आली, पुढरूढ नवे रस्ते बांधले जाऊन दळणवळणाची साधने आणि व्यापार-उदीम याची वाढ होऊ लागली. गावोगावी शाळांच्या वगैरे इमारती बांधल्या आणि बाढ-विल्या जाऊ लागल्या श्वेतावर श्रावक समाज व्यापाराच्या निमित्ताने उदयास येत असलेल्या शहरात वास्तव्य करू लागला काही ठिकाणी वास्ते आस्ते त्यांनी काही जिनमदिरे, उपाश्रय बांधले हल्ली श्वेतावर समाजाकडून प्रति-वर्षी २० धर्मस्थाने सरासरी बांधली जातात असे वाचण्यात आले हा कालाकालातील फरक होय

जिनमदिर कसे पाहिजे ?

परिग्रहाचे परिमाण होऊन आत्मोद्धार माधावा या साठी समाजाकडून तमेच व्यक्ति-ग ही धर्मवास्तु कामात विपुल धनव्यय केला जातो या वास्तु वात्रणीसाठी स्यापत्य आणि गिल्फकलेचे जैनमताने बरेच मार्गदर्शन केलेले असले तरी, त्या वास्तु वारकाईने अभ्यास आणि निरीक्षण करून त्याचप्रमाणे काम होते का उकडे कोण लक्ष देतो ? नमे न श्राल्याने जैन संप्रदायाशी अमहिष्णुभाव धरणाऱ्यांनी जैन मंदिरात जैनतेवर मूर्तीची स्थापना करून ती मंदिरे आपली करून घेतली आहेत, तमे प्रयत्न अमनात यामाठी रतलाम येथील श्री ज्ञानि-

‘तीर्थाचे साहाय्यक’ नानावटी बंधू, कुंभोज

स्व. रावजीमाई गुलाबचद नानावटी

स्व चितामणी उर्फ कस्तुरचद
गुलाबचद नानावटी

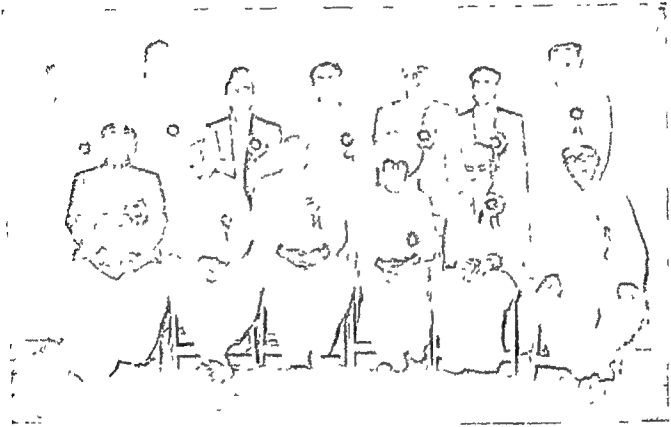

स्व स्वरूपचद गुलाबचद नानावटी

श्री कुंभोजगिरी जैन श्वेतांबर तीर्थ कमिटी

पदाधिकारी आणि सदस्य (वि. स. २०२२-२०२६)

खुर्चीवर-सर्व शेट्थी मणिलाल देवसी वसा, बाबुभाई परमार (सल्लागार), चतुरदास नमिनदास शाह (प्रमुख), पुनमचंद दोलाजी गांधी (सल्लागार), बाबुलाल वनाजी सधवी (उप-प्रमुख) रतनसीभाई जेठाभाई शाह (मंत्री)

रम्भे : सर्व शेट्थी भिमराज लिलाचंद गुदेशा (उप-मंत्री), शांतिलाल रेठरेकर, सोनमल साकळचंद गांधी (उप-मंत्री) अमृतलाल हिरालाल शाह, नेमचंद सखाराम शाह अॅडव्होकेट, चंद्रकांत चटुलाल शाह, सन्तकुमार भोगीलाल शाह

प्रभु जिनमदिरावा अगदी अलिकडील म्हणून बाखला देता येईल. म्हणून कडिआ-सलाट कारागीर याच्या सांगण्यावरच सर्वस्वी विसंबून न राहाता गुरुजन, समाज व समाजाप्रणींनी जागरूक राहून, शास्त्रकथित मार्गाने बाधकामे करून घेतली पाहिजेत अशा वास्तूसमिील प्रत्येक उबरा, चौकट, खांब, छत, दराड, दरवाजा यांनी हे जैनधर्मायानी बाधलेले जैनाचे स्थान आहे असे आपणून पुकारून सांगितले पाहिजे येथे तीर्थ-कर परमात्म्याच्या पूर्वे भवाची वर्णनपर चित्रे, त्याचा जीवन इतिहास, जैनाच्या ऐतिहासिक गोष्टी, तीर्थस्थानाच्या कोरीव प्रतिकृती इत्यादी काम ठायी ठायी करून ठेवले असेल तर त्या वास्तु आकर्षक होतील, तेथे जाणाऱ्याचा उत्साह वाढेल, त्या बरोबरच ती स्थाने आपली आहेत असे म्हणण्याचे धाट्चें परधर्मीय करू शकणार नाहीत, की तेथे कोणास कसलाही अधिभेद करता येणार नाही

प पू श्रीमद् रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज

परमपूज्य प्रात स्मरणीय शासन दिवाकर, स्वपरसिद्धान्त रहस्यवेदी, व्याख्यान वाचस्पति आचार्यदेव श्रीमद् विजय रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज आणि त्यांच्या अनेक शिष्यवरापैकी त्यावेळी त्यांच्या सानिध्यांत असलेले ३५ शिष्य याचा म १९९३ चा चातुर्मास पुणे लष्कर (कॅप) मध्ये तेथील सघाने अति उत्साहाने करविला नंतर तेथे श्री उपधान तपाची आराधनाही झाली या वेळेस झालेल्या धर्मोत्सवाच्या आणि श्री जिनशासन प्रभावनेच्या गौरवभरी गोष्टी ऐकून, पश्चिम महाराष्ट्रातील समाजाप्रणीता या महान गुरुदेवांनी आपल्या प्रातात विहार करून, आपल्या अमृतमय वाणीने जैन मताचे स्वरूप सर्वांना समजावून द्यावे,

समाजात असेल ते धर्माविषयीचे अज्ञान दूर करावे असे वाटू लागले. या साठी ठिकाणच्या संघश्रेष्ठींनी श्री चिमणलालभाई कडिआ, बापालालभाई झवेरी अशा श्रेष्ठी-वर्गाच्या मध्यस्थीने कराड येथील राजाराम (बापू) मियाचंद शाह याच्या मार्फत प्रयत्न सुरू केले

“पश्चिम महाराष्ट्रात असलेल्या श्रावक समाजाची धर्मभावना श्रेष्ठ असली तरी आपल्या धर्माचा सूक्ष्म अभ्यास त्यास झालेला नाही, या धर्ममार्गाचे मर्म आणि तत्त्वज्ञान समजावून सांगणाऱ्या अधिकारी गुरुदेवाचा या प्रातात विहार होऊन सर्वांना सन्मार्ग दर्शन व्हावे, या वाजूच्या कित्येक बाधवना गीतार्थ साधु महाराजांच्या दर्शनाचा योग झालेला नाही, सवेगी साधु जीवनाचे दर्शन या वाजूच्या एकूण एक समाजाला घडून धर्मप्रभावना व्हावी, महाराष्ट्रात पहाडावर असलेले एकमेव ‘श्री कुभोजगिरी तीर्थ,’ निपाणी येथील ‘बावन जिनालय,’ काही ठिकाणी झालेली जिनमदिरे याच्या दर्शनाच्या निमित्ताने आचार्य महाराजांनी आपल्या सर्व शिष्यवरांसह या प्रातात विहार करावाच, अशी या विनतीपूर्ण प्रयत्नाची वाजू होती

लाभालाभाच्या दृष्टीने पूज्यश्रींनी श्री कुल्पाकजी तीर्थाकडे जावयाचा आपला मानस बदलून सातारा, कराड, श्री कुभोजगिरी, कोल्हा-पूर, निपाणीकडे विहार करावयाचे ठरविले त्याच्या या निर्णयाने सर्वत्र आनंदी आनंद झाला

या वेळी महाराष्ट्रात वैशिष्ट्यपूर्ण धर्म

प्रभावना व्हावी म्हणून काही श्रेष्ठावर्गच्या सगळ्यांसार आणि मोहनलालभाई वीराराम बाहू पुणे कॅप, आणि श्री विठ्ठलभाई हिराचंद बाहू वडुथ-मानांग यांच्या वतीने कंगडपायन श्री कुमोजगिरीवर्यतः पृ गुरुदेवाच्या शुभ उद-छायेन छ 'री' पळीत मध घेऊन जाण्याचे ठरविण्यांत आले. महाराष्ट्रात बरीच न झालेली ही धर्मप्रेमी जनार्थी ऐतिहासिक महत्त्वाचा पद-यात्रा निषण्ण होनी हा मध ठिकठिकाणची रज न रज पावन करीत येऊन श्री कुमोजगिरी तीर्थाच्या उद्धारकाची नांदी करणार होना या तीर्थाची सर्वत्र प्रसिद्धी वाढविणार होना

या मध कामी श्री कुमोजगिरी तीर्थाच्या व्यवस्थापक मंडळीची चर्चा करून त्यांची समिती निळविण्यासाठी श्री. कडिआ, झेरी वरी मंडळी कोल्हापूर येथे गेली या तीर्थाच्या सुधारणेसाठी काय करावयाचे अशा विचारांत असलेल्या व्यवस्थापकांनी या सभेसाठी आग्रह बांदीही. पण कसे काय शक्यता? ही विचार-चर्चा एका बाजून ठेवून, आलेल्या पाहणे मंडळीशी वाटावाटी करून, 'काय काय करा-वयाचे' न ठरविले व त्या दृष्टीने ते पुढील कामास लागले.

कंगडहून निघालेला मध श्री विठ्ठलमानाजी प्रभावना वरीन, ठिकठिकाणी जैन जैनतर वाध-बाना व पृ गुरुदेवाची उदवेगपर प्रवचने एक-वीत, श्री कुमोजगिरी तळेंटीला (पायथ्याला) मंडप तयार, राहण्या, उभारलेल्या 'श्री महावीर नगरात' तीन दिवसपर्यंत राहिल्या. वि न १००५ साय वद्य १३, सोमवार दि २८-२-१९३८ रोजी गिरीवर उमललेला हजारांच्या मानवमंडितीसमक्ष सधरानि श्री मोहनलालभाई आणि विठ्ठलभाई आणि त्यांच्या कुटुंबीयांना

पृ गुरुदेवाच्या हस्ते 'संधवी पद' देण्यांत आले यावेळी या तीर्थाच्या उद्धारका पृ गुरुदेवाचे म्हणून कोल्हापूर येथील थावज श्रेष्ठिचरं श्री हिन्दुमलजी जिगराज गठोरे व त्यांच्या सरल सीमाख सवत्र धर्मगुरूंनी मी जाल्या वहेन यांनी स्वयं-उभयाने मोठ्या रचनेचा चढावा घेऊन होना त्यांनाही पृ गुरुदेवाच्या हस्ते तीर्थमात्र देण्यांत आली. या ऐतिहासिक व गौरवदायी सवाच्या पूर्तीची स्मृति म्हणून या दिवशी येथील मंडिरावर प्रतिवर्षी ध्वजा चढ-विण्याचा चढावा श्रेष्ठिचरं श्री बाबूभाई ऊर्त चुनिलालजी भांडारजी परमार कोल्हापूर यांनी बरीच रक्कम खोळून घेतला. प्रतिवर्षी नाच वद्य १३ रोजी बाबूभाई परमार यांच्या वती येथे ही ध्वजा चढविली जाते

या वेळी या तीर्थाच्या व्यवस्थापक मंडळाने कोणत्याही अडथळीचा विचार न करता, हिमन धनन पृ पा आचार्यदेव, त्याचा विद्याल शिष्य-समुदाय, सधानील यात्रेकरू आणि येथील धर्मो-त्पदाच्या निमित्ताने येथे आलेल्या सर्व जैन जैनेतर समाजाचे उत्तम नजरेने स्वागत करून त्याची व्यवस्था सुंदर ठेविली होती. याचा जन-मानसावर सुपरिणाम होऊन त्यानीही तीर्था-द्वाराम पोषक असा पुष्कळ सद्वयव केला. या संधयावेळी निमित्ताने परसोपकारी महान गुरुनाराजजींचे या तीर्थाच्या अगणांत आगमन झाले. तीर्थाचे ग्रहमान बदलले

पृ पा श्रीमद्विजय रामचंद्रसूरीवरजी महाराज येथून कोल्हापूरकडे गेले नंतर त्याचे परम तात्क गुरुदेव मिळानमहोदय, कर्मा-पनिष्ठेरी, अमृत शुन उद्धारक, स्वाध्याय मूर्ती पृ गुरुदेव याचार्थ भगवन्त प्रेमसूरीवरजी महाराज आपल्या वगवेर बराच शिष्यवृंद घेऊन

या तीर्थाची यात्रा करून गेले. आता या तीर्थाची प्रसिद्धी सर्वत्र होत गेली, व ठिकठिकाणच्या यात्रेकरू भक्तांची येथे वारवार ये जा सुरू झाली तीर्थाद्वाराच्या कामाला ते पूरक होत गेले

या तीर्थाच्या पडतीच्या काळात त्याच्या उद्धाराची जबाबदारी घेतलेल्या व्यवस्थापक मंडळाला त्या साठी फार वेळ वाट पहावी लागली नाही वर्षे, सवा वर्षांच्या अवधीत या धार्मिक कामाच्या त्याच्या कसोशीपूर्ण प्रयत्नांना अघिप्यायक देवता, सद्गुरु महाराजांचा आशीर्वाद व समाजाच्या सविच्छापूर्ण सहकार्याने भरघोस यश दिले त्यांनी काही दागदागिने तयार करून घेतले. डोंगरावरील जिनालय, शिखरे, धर्मशाळा याची डागडुजी, दुरुस्ती करून, सर्वत्र रगकाम करून घेतले

अगो या तीर्थाची पुन्हा प्रगतीची वाटचाल चालू झाली असताना एका रात्री काही धर्म अग्रहित्पु लोकांनी येथील मदिरावर हल्ला चढवून शिखराची वगैरे वरीक मोडतोड केली व्यवस्थापक मंडळास अगतिक होऊन कायद्याचा आश्रय घ्यावा लागला त्याचे काम कोल्हापूर येथे चालून मुन्हेगारानी या तीर्थास नुकसान भरपाई द्यावी असा ठराव न्यायालयाने केला

वास्तविक तीर्थस्थाने एकतेचे प्रतीक आहेत तेथे त्रिलोकनाथाच्या प्रतिरूप मूर्तीसमोर गेल्यावर ती मूर्ती आपणाकडे आदर वा अनादर अगर राग वा द्वेष अजा दृष्टीने पहात नाही त्या परमात्मस्वरूपाकडे पाहून आपण जितके वास्तविक होऊ, ध्यानमग्न होऊ, तितका जास्त आनंद मिळतो माणूस आपापसात लडतो पण तीर्थे तथा टक्की केव्हाच देत नाहीत येथे

वैर, तक्रार, भांडण, राग वा द्वेष यांना जागा नसून तेथे पावन प्रेमाची गंगा-वद्वात असते मंदिर, ग्रंथ व साधुजन ही धर्माची रूपे असून, मंदिर आणि ग्रंथ मूके असूनही वोजत असतात मंदिराची वा तीर्थस्थानाची उन्नति वा अवनती होऊ शकते, पण त्याचे महात्म्य केव्हाच कमी होत नाही तीर्थे जाणार नाहीत पण आपणास एक दिवस जावे लागणार आहे, हे ते हल्लेखोर विसरले होते परंतु व्यवस्थापक मंडळीनी “अन्त मलीन चित्ताना, सुख स्वप्नेऽपि दुर्लभम् ॥” ‘ज्याचे चित्त मलीन आहे, त्याला स्वप्नातही सुख मिळणे दुर्लभ आहे’ या न्यायाने त्या हल्लेखोरांना केलेल्या दुःकर्मावावत पश्चात्ताप झाला तर ठीकच, नसे झाले नाही तर पू प वीरविजयजी महाराज म्हणतात त्या प्रमाणे प्रभु तुज शासन अति मलु,

माने सुरवर राणो रे ।

मिथ्य अभव्य न ओळखे,

एक अंधो, एक काणो रे ।

हे लक्षात घेऊन त्याच्याविषयी मैत्री, माध्यस्थ आणि कारुण्य भाव ठेवून, उपरांत त्याची कर्मगति, असे त्याच्यावरच सोपवले त्याच्याकडून भरपाई वसूल न करता, झालेली मोडतोड पुन्हा दुरुस्त करवून, तेथे रगकाम करून घेतले यान वेळी गर्भगृहाच्या बाहेरच्या सभामंडपात राहून लहान दह्याचे सगमस्वरी पापाणाने बाधकाम करून तेथे जिनप्रतिमा गादीनशीन करावयाची व्यवस्था केली त्याचा मभारभ गीतार्थ गुरुदेवाना येथे आणवून, त्याच्या निश्चेत करावयाचा, अने ठरविण्यात आले

श्री कुमोजगिरी तीर्थाची जबाबदारी म १९९२ साली निवडलेल्या व्यवस्थापक मंडळाने आपणाकडे घेतली, ते त्या वेळी त्याचे मादूनच होते । परंतु पुढे १८।१३ वर्षांनी या वाजून आलेले सर्व माधु माधवीजी महाराज तीर्थ दर्शनार्थ येथे येऊन गेले, त्याची केली गेलेली

सुव्यवस्था; या तीर्थाची सर्वत्र प्रसिद्धी होऊन दूरवरच्या यात्रेकरूंचेही येथे वारवार आगमन झाले, त्याची किंचितही गैरसोय होऊ न देता, त्यांचा भक्तिभाव वाढावा म्हणून केलेल्या योजना, या तीर्थाचा झालेला सर्वांगीण विकास, याचे श्रेय परमोपकारी गुरुमहाराज व आपला समाज यांचे आहे, तितकेच या व्यवस्थापक मंडळाचेही आहे या व्यवस्थापकांनी या तीर्थाची प्रगति करण्यासाठी न ठमळीने केलेल्या योजना आणि प्रयत्न याची काटकोर आणि काटकसर-पूर्वक अमलबजावणी करणारे मानद मंत्री श्री पुनमचंद दौलाजी गांधी यांचा या कार्यात श्रेष्ठ-तम भाग आहे त्यांनी स २०२२ पर्यंत अखंड ३० वर्षे या तीर्थाचे मंत्रीपद भूषवून लोक सग्रह करून, आपल्या सहकाऱ्यांच्यासह निरुपमपणे या तीर्थाची सेवा केली आहे येथील तळटी धर्म-शालेच्या प्रथम मजल्याचे संपूर्ण काम त्यांच्याच कारकीर्दीत झाले श्री बाबुभाई परमार हेही या तीर्थासाठी दीर्घदृष्टी ठेवून मक्ति व गौरवपूर्ण कार्य करीत आहेत

प पू श्रीमद् लब्धिसूरीश्वरजी महाराज

परमपूज्य प्रातःस्मरणीय, व्याख्यानवाचस्पति, कविकुलकिरीट आचार्यदेवेश श्रीमद् विजय लब्धिसूरीश्वरजी महाराज, त्यांचे शिष्य पू उपाध्याय जयतविजयजी महाराज आदी काही शिष्यराज आणि प्रशिष्यवर यांचा स २००४ चा चातुर्मास पुणे लष्कर येथे झाला या 'गुरु-देवानी पश्चिम महाराष्ट्रात यावे, समाजाला मार्गदर्शन करावे तसेच त्यांच्या पावन छाया-छत्राखाली सागली आणि श्री कुमोजगिरी तीर्था-तील प्रतिष्ठा महोत्सव संपन्न करावेत म्हणून ठिकठिकाणच्या सवानी वारवार केलेल्या आग्रह-पूर्ण विनंतीवरून पू. वापजी महाराज यांनी आपल्या त्रोटक अमलेल्या शिष्यवृंदासह इकडे

विहार केसा

गोविंदाग्रजानी म्हटल्याप्रमाणे 'मंगल, पवित्र, कणखर, साजूक, चाटेरी, भावभक्तीचा, बुद्धीचा, कर्त्याचा, मर्दाचा देश' अशा या महाराष्ट्र भूमीवरून पू गुरुमहाराजांचा विहार होत असताना ठायी ठायीची मुदर रथाने, तेथील निरागस वातावरण, दर्शनार्थ येणारा आवाल्बुद्ध समाज, त्याच्या चालीरीतीविषयी अधुनमधून मिळालेली माहिती, टेकड्या, नद्या, ओढे इत्यादी पाहून त्यांचे मंदव प्रमोदित असलेले चित्त प्रसन्न होऊन गेले.

सागली येथे वखारभागान नवीन बांधलेल्या जिनमदिरात श्री पाखंडनाथ भगवत आदि जिन-विवाचा प्रतिष्ठा महोत्सव स २००५ वैशाख वद्य ६ या दिवशी पूज्य गुरुदेवांच्या निश्चेत झाला थोडे दिवस येथे स्थिरता करून त्यांनी आपल्या शिष्यांच्यासह श्री कुमोजगिरी तीर्था-कडे तेथील उत्सवाच्या निमित्ताने विहार केला

कुमोजगिरीवरील आपल्या मदिरासमोर, मधील चौकात, तसेच दि, मदिरासमोर माडव घालून ते तोरणे पताकानी सुगोभित केले होते. पू गुरुमहाराजांच्या निवासासाठी दि धर्म-शालेत व्यवस्था केली होती श्रावक श्राविका यांचा निवास, स्वामि वात्सल्य, स्नान या साठी रवे धर्मशाला, तिच्या उत्तरेचा पिछाडीचा भाग, व मदिराच्या पश्चिमेस मागील भाग येथे व्यवस्था केली होती थड आणि गरम पाणी, पूजेचे कपडे आणि उपकरणे इत्यादींच्या सर्व सोयी होत्या व्यवस्थापक मंडळाचे सदस्य कोठे काहीं न्यून राहू नये म्हणून सर्वत्र वारकाईने लक्ष ठेऊन येथे मुक्काम करून राहिले होते पुष्कळ गंसवत्या ठेवलेल्या होत्या. मकाळी

आणि सायकाळी सनई चौघडा वादन चालू होते उत्सवाची सर्व तयारी झाली होती दिगंबर याश्रव, कुमोज, नेज वगैरे गावातील ग्रामस्थ यांचे नेहमीप्रमाणे सर्व प्रकारचे सहकार्य मिळत होते

पू आचार्य महाराज आपल्या शिष्यांच्यासह श्री कुमोजगिरीच्या तळेटीला आले. त्यांच्या-वरोवर वरेच थावक आले होते या सर्वांचे व्यवस्थापक मंडळाने यथोचित स्वागत केले सर्वांनी गिरीपूजन करून 'प्रभु पासून मुखडु जोबा, भवभवनु पातिक खोवा,' या भावनेने डोंगर चढावयास मुहवात केली

येथील मनोवैद्यक आसमत, गिरीवरील एकान्त, शान्त, निसर्गरम्य लोभस वातावरण, सात शिखरे असलेला विंगाल जिनप्रसाद, तेथील भव्य भावनाप्रेरक पद्मसासनस्थ फणाधारी श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभु आणि सर्व तीर्थंकर प्रतिमाजी यांचे निरीक्षण आणि दर्शन, वदनाने सर्व यात्रेकरू डोंगरावर चढावण्याचे झालेले श्रम विसरून जाऊन आनंदीत झालेले होते

या वेळी वाल्मणापासून दीक्षा अगिकारिलेले तपोवृद्ध, ज्ञानवृद्ध पू आचार्यदेव प्रसन्नचित्त होते त्याचा भावोल्लास वाढत होताना अधून अधून ते गभीर झाल्यासारखेही दिसत !

'कोठूनही माघार न घेता, आळस न करता, अतीव प्रयत्न करून, श्री जिनवाणीवर निःसीम श्रद्धा ठेवून, त्याप्रमाणे आचरण करणारे आत्मे शुभ परिणतीच्या उच्च श्रेणीवर चढतात आणि अखंड आनंद प्राप्त करून घेतात ऐहिक क्षणिक आनंदात रमणाऱ्या वालजीवाना -आश्वतथा, अखंड आनंद, शांति प्राप्त करून घेण्याचे मार्ग समजले पाहिजेत, भवाभवातील जन्म

आणि मरण याच्या फेऱ्यातून सुटका करून घेण्यासाठी तीर्थे उपकारक आहेत श्री अष्टापद, शत्रुजय, गिरनार श्री समेतशिखर अशा तीर्थस्थानी अगणित आत्मे सिद्धपदास गेले " असे काही विचार त्यांना आले असतील का ?

आपल्या शिष्यवृद्ध आणि थावक समाज यांच्या समवेत चैत्यवदन करताना पू गुरुदेवाना काही तरी भव्य कल्पना सुचली असावी असा भाव त्यांच्या मुखारविदावर दिसू लागला !

या महोत्सवासाठी पुष्कळ श्रावक श्राविकांचा समाज गिरीवर जमलेला होता. त्याची गर्दी वाढतच होती पू पा आचार्यदेव श्रीमद् प्रेमसूरीश्वरजी महाराज आणि पू पा आचार्यदेव श्रीमद् रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज व त्यांचा शिष्यसमूह या प्रांतात येऊन गेल्यानंतर, गेल्या ८१० वर्षांत अधिकारी सत्पुरुषांचा सत्संग आणि व्याख्यान वाणी श्रवणाचा योग इकडील समाजास मिळालेला नव्हता आता मिळालेली संधी साधून पू पा आचार्यदेव श्रीमद् लब्धिसूरीश्वरजी महाराजश्री यांच्या व्याख्यान श्रवणासाठी मंडपात गर्दी झाली होती पूज्यश्रींनी आपल्या ओघवतीं वाणीने 'तीर्थ, तीर्थस्थापना, तीर्थरक्षण, तीर्थोद्धार, श्री जिनमंदिर आणि त्याचे महत्त्व' या सबधाने प्रसन्न चित्ताने विवेचन सुरू केले त्यांच्या शब्दागव्दानून वैराग्यरस ओसडत होता श्रोते मंत्रमुग्ध झाल्यासारखे होऊन हा उपदेश ऐकत होते बोलण्याच्या ओघात गुरु-देवाचे कविमन जागृत होऊन, त्यांनी उमगाने या तीर्थास 'दक्षिणं शत्रुजय सम तीर्थ' असे संबोधिले श्रोत्यांचा हर्षसागर उफाळला. त्यांनी उल्लासाने 'श्री जिनशासन देव,' 'श्री जग-वल्लभ पार्वनाथ प्रभु,' 'आचार्य भगवत'

त्याचा प्रचंड जयजयकार केला त्याने सर्व गगन मडळ गाजून गेले

‘शानि राखो’ या कार्यकर्त्यांच्या आवाहनास प्रतिमाद मिळावयास १० मिनिटे लोटली गुरु-देवानी टकोर केली, ‘श्री शत्रुजयगिरीचे पावित्र्य, तेथील मंगल आणि स्फूर्तीदायक वातावरण सांभाळून भक्तजनांचा भक्तिभाव वाढविण्यासाठी आपला समाज अर्हनिष्ठ प्रयत्नशील आहे ‘तीर्थस्त्री आशातना नवि कर्णिए’ हे समजून घ्या या तीर्थस्थानावर किंचितही अशुद्धी, अमंगल काम होऊ नये म्हणून यात्रेकरूंच्यासाठी या तीर्थाच्या तळेटीला धर्मशाळा बांधून तेथे सर्वांगीण सौख्य उपलब्ध करा श्री शत्रुजय आणि तणा महान तीर्थाच्या वहिवाटीचा आदर्श नजरेसमोर ठेवा आपल्या सपत्तीचा सद्व्यय करून पुढील भवासाठी भाते (शिंदोरी) बांधण्याची ही सुवर्ण मधी आहे ”

गुरुमहाराजांच्या वेगवती वाणीने भारावून गेल्या समाजवाधवानी तळेटी धर्मशाळा, तेथील भोजनशाळा यांच्यासाठी टीपमध्ये भरीव रक्कम देऊ केल्या येथील धर्मोत्सवाम, त्याच-प्रमाणे इनर कामास चांगलीच गती आली

मसत २००५ जेष्ठ शुद्ध ११ या दिवशी विजय म्हूर्तावर येथील मूळ नायक श्री जग-बल्लभ पार्वनाथ व त्याच्या बाजूचे श्री आदि-नाथ आणि चंद्रभू, तमेच भुयारामधील श्री अजितनाथ या भगवत्ताच्या प्रतिमाजी पूर्वी-प्रमाणे ठेवून, बाकीच्या प्रतिमाजी रंगमंडपा-मधील देह्यामधून व जिखरान श्री आतिनाथ भगवन्, याचप्रमाणे कोल्ह मंडपातील कोनाड्यात नवीन आणलेल्या श्री पार्वयक्ष व श्री पद्मा-वती देवी या मूर्तींची प्रतिष्ठापना पू आचार्य

महाराजांच्या शुभ छायेत सानंद सपन्न करण्यात आली. या निमित्ताने येथील जिनालयावर प्रति-वर्षी याच दिवशी (जेष्ठ शुद्ध ११) ध्वजा चढविली जावी असे ठरविण्यात आले त्याचा चढावा कोल्हापूर निवासी श्रेष्ठिवर्य श्री भवूत-मल हेमचंद शाह यानी वोलून ते त्या दिवसा-पासून दर वर्षी त्या मितिीस आपल्या वतीने ध्वजा चढवीत असतात हल्ली जिनालयावर प्रति-वर्षी तीन वेळे ध्वजा चढविण्यात येते.

याच वेळी या तीर्थाचे सम्यपक श्रेष्ठिवर्य श्री फत्तंचदभाई आणि साहाय्यक श्रेष्ठिवर्य रावजाभाई नानावटी यांच्या विपयीच्या कृतज्ञ-भावाने त्याचे प्रतीकरूप पुतळे समाजाच्या वतीने येथील रंगमंडपात स्थापन करण्यात आले

या महोत्सवात देवद्वयादीचे भरपूर उत्पन्न झाले या तीर्थाची प्रगति पथावरील वाटचाल वेगवान झाली

या नंतर वर्षभरात कुभोजगिरीच्या पाय-थ्याला रि. स न ४९१ च्या सध मालकीच्या जमिनीत या तीर्थाला पूरक ‘तळेटी धर्मशाळा’ वाधणीकडे लक्ष पुरविले गेले.

स. २०१५ मध्ये या तीर्थाचे कार्यवाहीत ठिकठिकाणच्या सघाच्या प्रतिनिधीना भाग घेता यावा, कायदे कानूच्या दृष्टीने जिस्तवद काम चालावे या साठी घटना तयार करावी म्हणून सर्व शैठश्री चतुरदास नगिनदास शाह वेंळगाव, देवचंद छगनलाल शाह निपाणी, बाबुभाई मांगिगजी परमार आणि भोगिलाल मंगिलाल शाह कोल्हापूर, व चिमणलाल केगवलाल कडिआ अहमदाबाद यांची एक समिती नेमली जाऊन, त्यानी तयार केलेली घटना दि. ८-२-१९५९ रोजी समत करण्यात आली त्या घटनेप्रमाणे

वि स २०१७ पासून या तीर्थांची वहिवाट करण्यात येत आहे

वि स २०१७ ते २०२१ या ५ वर्षासाठीं मजूर झालेल्या घटनेप्रमाणे निवडून आलेल्या सव प्रतिनिधीनी खालीलप्रमाणे तीर्थ कमिटी निवडून दिली ती —

शेठ चतुरदास नगिनदास शाह बेळगाव, प्रमुख
 „ सोमचंद मानचंद शाह सागली, उप-प्रमुख
 „ पुनमचंद दौलाजी गाधी कोल्हापूर, मंत्री
 „ भिमराज उमाजी गुन्डेगा „ उप-मंत्री
 „ देवचंद छगनलाल शाह निपाणी, सदस्य
 „ फुलचंद रूपचंद शाह इचलकरजी, „
 „ रतनसीभाई जेठाभाई शाह सागली, „
 „ बाबुभाई मांशिंगजी परमार कोल्हापूर „
 „ भोगीलाल मणिलाल शाह „ „
 „ मोहनलाल राजाराम शाह तासगाव, „
 „ चिमणलाल केशवलाल कडिआ
 अहमदाबाद „

स २०२१ मध्ये या तीर्थांवर दररोज चंदनाचा (गंध) वर्षाव अदाजे एक महिनाभर चालू होता तो कोठून कसा होत होता याचा कोणाला अदाज लागला नाही 'या तीर्थाचे महात्म्य म्हणून अविष्ठायिक देवानी केलेली ती पूजा होय,' या पेक्षा अशा अज्ञाताचे मृत्युमापन कोण करू शकणार होते ? त्या वेळी कित्येक लोकानी येथे येऊन तो वर्षाव प्रत्यक्ष पाहिला 'आपला पुण्योदय,' 'आपले अहोभाग्य' असे समजून ते तीर्थयात्रा करून गेले

या तीर्थांवर झालेल्या प्रभु प्रतिष्ठा महोत्सवाम स. २०२६ माघ शुद्ध सप्तमीस १०० वर्षे शाली याची शताब्दी प. पू पन्नासप्रवरश्री रजनविजयजी गणिवर्य याच्या निश्चैत स २०२६

माघ वद्य १३ गुरुवार दि, ५-३-१९७० ते स २०२६ फाल्गुण शुद्ध २ सोमवार दि ९-३-१९७० पर्यंत शांतिस्नात्र पचान्हिका महोत्सव करून, चतुर्विध श्रीसव समक्ष येथे करण्यात आली या निमित्ताने 'श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव ग्रंथ' तयार झालेला, त्याचा प्रकाशन समारंभ ९-३-१९७० रोजी अतिथी-विशेष, पद्मभूषण शेठश्री कस्तुरभाई लालभाई अहमदाबाद यांच्या हस्ते, शेठश्री उमेदमलजी वन्नाजी सधवी मुंबई, यांच्या अध्यक्षतेखाली झाला या समारंभाचे स्वागताध्यक्ष पद्म श्री शेठश्री देवचंदभाई छगनलाल शाह निपाणी यांच्या हस्ते तळेटी धर्मशाळेवर दुमजला बांधावयाचा त्याचे शीलारोपण झाले

अमीक्षरणा

या शताब्दी महोत्सवास मिळालेला शुभ मुहूर्त, लाभलेली गुरुकृपा, सर्व समाजाचा भक्तिभाव पूर्व उल्हास हे सर्वच अवर्णनीय होते श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ मंदिरात दिनांक ७-३-१९७० आणि ८-३-१९७० या दोन दिवशी अमृतस्त्रोत झाला (अमीक्षरणा झाली) येथे जमलेल्यापैकी हजारो लोकानी तो प्रत्यक्ष पाहिला 'हा चमत्कारच होय,' हे स्थान जागृत आहे, 'असा त्याचा मानस झाला त्यानी स्वतःला कृतकृत्य मानले कलियुगात अशा घटना घडतात यावरून श्री जिनेश्वर देव आणि जिनमंदिरे याची महत्ता व शासन देवाची जागृति स्पष्टपणे समजून येते.

जिन मूर्ती-जिनमंदिर

पारलौकिक आणि ऐहिक हित

ज्यानी सर्व प्रकाराच्या ऋद्धिसिद्धी व तदनुपगिक ऐश्वर्य, सुखोपभोग प्राप्त झालेले असताही, त्याचा सर्वथैव त्याग केला, स्व-पर कल्याण साधण्याचा पुरुषार्थ करून अखंड आनंद, शाश्वत शांति प्राप्त करून घेतली, त्या

वीनराग परमात्म्याच्या मूर्तीचे दर्शन पूजन करताना, त्या त्रिभुवन दिवाकरानी केलेल्या त्यागाचेच हृदयस्पर्शी विचार प्रकट झाले पाहिजेत, त्याची भक्ति करताना, 'अरण जाण्यास नेच एकमेव ठिकाण आहे, त्याचा आदर्श ठेवून त्याच्याच मार्गाचे आपण अवलंबून केले पाहिजे' असा अध्यात्माचा आधारस्तंभ भाव जागृत झाला पाहिजे असे प्रणिधान निर्माण झाले की आत्मा आपणहूनच तत्त्वरूप प्रवृत्तीन रमतो व आपली उन्नत्ती साधतो

श्री जिनैवर देवाच्या प्रेममय आणि करुणा दृष्टि मूर्तीच्या स्थापनेसाठी जिनमंदिरे उभारण्यात पूर्वोदारांपासून आत्मकल्याणइच्छुक आपला भक्तिभाव ओतून, सपत्नीचा सद्बोध करीत आहेत तेथे अमळले निर्मळ, पवित्र व शास्त्र-शुद्ध वातावरण वगैरे कारणांनी तेथे अधिष्ठायक देवाचा वास असतो व दशनाथीचा भावोल्हास घाटून जातो म्हणून जिनमूर्तीद्वारावर जिनमंदिराचेहि महत्त्वपूर्ण स्थान आहे

श्री जिनमूर्ती, जिनालये अशा धर्मवास्तु निर्मितीच्या पुण्य कार्याच्या प्रवृत्तीतून पारलौकिक हित साधले जाते, त्या दरोवरच ऐहिक हित, आवादी निश्चितपणे साधते हे विमरना कामा नये

या अनुपगाने येथे एक ऐतिहासिक घटना उद्धृत करणे औचित्यच होईल—(श्री कापरडा मुवर्ण महोत्सव ग्रंथ आधारे)

मोगल सम्राट अकबर वादगहाचा पुत्र मलीम—जहागीर यान मुलगी झाली 'या बालिकेचा जन्म मूळ नक्षत्रावर झाला आहे, ते पिण्याम कष्टदायक होईल,' असे भविष्य ज्योतिषानी वर्तविले

त्या वेळी पृ पा जगद्गुरू हीरमूरीवरजी

महाराजश्री याचे शिष्यवर पू उपाध्याय भानुचंद्रविजयजी म. आणि पू पा जिनचंद्रसूरी-वरजी म. याचे शिष्यराज पू मानसिंह वि म. दिल्ली येथे होते त्याच्याकडे वादगहाने या कष्टनिवारणार्थ काही उपाय असेल तर तो सांगण्यावद्दल विनंती केली पृ गृहमहाराजांनी जिनमंदिरात अष्टोत्तर गातिस्त्रान्न महोत्सव करावा, असे सांगितले त्याप्रमाणे वादगहाने महोत्सव करावयाचे ठरवून, आपले मानमन्त्री श्री करमचंदजी बच्छावत यांना त्यावादातीतील सर्व व्यवस्था करावयास सांगितले

हा महोत्सव थाटामाटाने सुरू झाला गेवट्या दिवशी गातिस्त्रान्न पूजेच्या वेळी वादगहा, युवराज सलीम, दरवारी लोक अशी मडळी शुद्ध वस्त्रे परिधान करून, उत्सवामाने जिनमंदिरात आली पृ भानुचंद्र वि महाराजांनी स्वतः 'श्री भक्तामर स्तोत्र' म्हटले ही महोत्सव पूजा झाल्यानंतर येथील न्हवण जल सुवर्ण पात्रात घेऊन सर्वांनी थंडा आणि भक्तिपूर्वक आपल्या मस्तक आणि डोळ्यांना लावले राणी-वासात ते पाठवून, सर्वांनी त्याचा उपयोग करण्यावद्दल सांगण्यात आले हा धर्मोत्सव सम्राट, युवराज, राजघराण्यातील मडळी या सर्वांना शांतिप्रद व सुखदायी झाला

त्या काळात जैन धर्म लोकप्रिय झालेला व राजमान्यता पावलेला होता, हे या घटनेवरून स्पष्ट होते बले मग तो नमस्कार चमत्काराला असो !

श्री वीनराग परमात्म्याच्या जातरसमय प्रतिभाची प्रज्ञान चिंतने पूजा-भक्ति-दर्शनादी कृत्याने रागद्वेषादी कपायाचा नाश होऊन चित्तममाधि व धर्मयान यांची वृद्धि होते ते ऐहिक आणि पारलौकिक समृद्धीला पोषक असे

पुजारी

या तीर्थांला पूर्वी श्री अमृतलालभाई पालिताणाकर व हल्ली पेरामल मानाजी (राजस्थान) हे दीर्घकाळ भावपूर्वक सेवा करणारे व सुव्यवस्था ठेवणारे पुजारी लाभले कोल्हापूर येथील त्रिकमजीभाई या पुजाऱ्याचा या तीर्थ-कामी वारवार उपयोग होत आलेला आहे

मान्यवर वाचकवृंद,

‘धर्म’ अनादि काळापासून आत्म्याच्या विकासक्रम त्याचे साहाय्यक आणि अवरोधक याची जाणीव, करून देत आला आहे. इतिहासाने ‘अनुभव ही शहाणपणाची जननी आहे’ या न्यायाने अधिभौतिक आवादी आणि वरवादी सागून स्व-कल्याणासाठी-आत्मोद्धारासाठी महा-जनांचे वर्णन करून त्याचे अनुकरण करावे म्हणून प्रेरणा दिली आहे. इतिहास वाचनाने मानवमात्राला ‘आपली वाटवाल सममार्गावर करावी’ असे मार्गदर्शन आणि स्फूर्ती मिळते-धर्म आणि इतिहास याचा असा परस्पर उप-जीवक आणि उपजिब्य सवध आहे

ज्याला इतिहास नाही त्याला भविष्यकाळ कसला ? या दृष्टीने श्री कुंभोजगिरी तीर्थातर्गत शंभर वर्षांच्या उज्वल व निर्मळ घडामोडींच्या इतिहासाचें यथामति केलेले हे निवेदन येथे पुरे होत असताना, भविष्य काळात होणाऱ्या इतिहासात या आणि अगा तीर्थाची, भान्यवन्त

भक्तजनानी केलेल्या नव्या नव्या तीर्थ स्थापनेची आणि जिर्णोद्धाराची, त्याचप्रमाणे श्री जिनेश्वर भगवत, जिनमदिरे, तीर्थे यांचे मुमुक्षूनी पूजन, दर्शन यात्रादी करून आत्मोद्धार करून घेतल्याची नोंद घेतली जाऊन, ती पुढील पिढ्यांना मार्गदर्शक होईल हे कां सागावयास पाहिजे ?

या अवसर्पिणीतील २४ वे तीर्थकर श्री महावीर प्रभु यांच्या महानिर्वाणानंतर प्रगट झालेल्या ‘भस्म’ ग्रहाचा काळ आता पुरा होत आलेला आहे. भगवन्तानी सांगितलेल्या सत्य, अहिंसा, अस्तेय, अपरिग्रह आणि ब्रम्हचर्य या अमृततत्वाचे अवलंबन सर्वत्र होऊन, सर्व जीव-मात्रांना ऐहिक आणि पारलौकिक समृद्धि आणि शांति लाभेल व श्री जिनशासनाचा ध्वज जगभर मानाने फडकत राहील असे पूर्वाचार्यांनी सांगितले आहे

सर्वांचा सर्वांगीण उद्धार व्हावा या शुभ अशिलाषेसह, या निवेदनात कोठे काही चूकभूल झाली असेल त्याबद्दल ‘मिथ्या दुष्कृतम्’ मागतो

गिरी दरसन गुण गाइसु, भाव वरसन उद्योत ।
धन श्रावक पद पामीने, पाप मेले निद्योत ॥

भोगी यदालोकनतोऽपि योगी ।
बभूव पातालपदे निद्योगी ।
कल्याणकारी दुरिताप हारी ।
दशावतारी वरद स पार्ष्व ॥

(પૂ. પ. રજન વિ ગણિવર્ય યાચે તારક ગુરુદેવ.)

માલવાડા (રાજસ્થાનમાં) પિતાશ્રી ચિમણ-
લાલભાઈ અને માતાજી નવલબેનની રત્નકુક્ષિએ
પૂજ્યશ્રીનો જન્મ મ. ૧૯૭૩ પૌષ્ય વદ ૮ મંગલ-
વાર દિ ૧૬-૧-૧૯૧૭ દિને થયો તેઓશ્રીનું
શુભ નામ રતનચંદભાઈ હતું

માતાપિતાના સુસંસ્કારો વાલપણથીજ મળતા
હોવાથી, વ્યવહારિક અભ્યાસ કરી ધાર્મિક
શિક્ષણ લેવામાટે શેઠ વેળાંચંદ સુરચંદ સ્થાપિત
શ્રી યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા મહે-
સાણામાં તેઓશ્રી દાસલ થયા ત્યાં ધાર્મિક
વાતાવરણ તથા ગુરુવર્ય શ્રી હીર વિ મહા-
રાજના શિષ્યસ્ત્વ પ પૂ અનુયોગાચાર્ય પ

પ. પૂ. પંન્યાસપ્રવર રંજન વિ. ગણિવર્ય

શ્રી તિલક વિ. ગણિવર્યના સમાગમથી
જૈન શાસનની આરાધના કરવા માટે સર્વેથી
દીક્ષા લેવા તૈયાર થયા, અને પોતાના
જ્ઞાનક્ષેત્રમાં દીક્ષા ગ્રહણ કરી, તે
ગુરુદેવના શિષ્ય વન્યા તેમનું મુનિશ્રી રંજન
વિજયજી નામ પાડવામાં આવ્યું,

જ્ઞાન અને સયમમાં આગળ વધતા સ્વર્ગી
વિનતીથી, તેઓશ્રીની યોગ્યતા જોઈ પ પૂ
આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય જ્ઞાતિચંદ્ર
સૂરીશ્વરજી મ. શ્રી એ તેમને પંન્યાસપદ
આપ્યું દીક્ષા પર્યાયના વત્રીસ વર્ષમાં
પૂજ્યશ્રીએ રાજસ્થાન, ગુજરાત, સૌરાષ્ટ્ર અને
મહારાષ્ટ્રમાં વિહાર કરી શાસન-
પ્રભાવના સાથે શિષ્યસમુદાયમાં પણ વધારો
કર્યો જેમાં પૂ મુનિશ્રી મન્નાનંદ વિ. મ. જેવા
જ્યોતિષ શાસ્ત્ર નિપુણ શિષ્ય છે તેમજ પૂ
સુયશ વિ. તથા પૂ રાજેશ વિ મ આદિ તેમનો
શિષ્યવર્ગ છે

પૂજ્યશ્રીની નિશ્ચામાં પ્રતિષ્ઠા, જ્ઞાતિનાસ્ત્ર,
પાઠશાળા, આયવિલ જ્ઞાનુ ઉપધાન, ધાર્મિક
શિક્ષણ શિવિર, દીક્ષા તેમજ માસકમળ, દોહ-
માંસી જેવી મહાન તપશ્ચર્યાઓ સારી સંભાળમાં
થઈ છે એ માટે તેઓશ્રી પોતાના તારક ગુરુદેવ-
નોત્ર ઉપકાર તથા કૃપા માને છે

શ્રી કુંભોજગિરી તીર્થ કમિટીના હેલ્લા વીસ વરસના પ્રમુખ

ઉદારચરિત ધર્મપ્રેમી શ્રેષ્ઠિવર્ચ

શ્રી. ચતુરદાસ નગિનદાસ શાહ, બેલગામ.

ગરબી ગુજરાતના મહેસાણા જિલ્લામા આવેલ નવાસણ ગામના વતની ધર્મશ્રદ્ધાલુ શેઠશ્રી નગિનદાસ કેશવજી શાહ ના ધર્મપત્ની શ્રી કકુવાઈની રત્નકુશિલે વિ સ ૧૯૫૪ ભાદરવા સુદ ૫ ના દિને શેઠશ્રી ચતુરભાઈ જન્મ લીધો તેમની ત્રણ વરસની ઉમરે પિતાજીનો સ્વર્ગવાસ થતા તેમના આર્થિક સજોગો પ્રતિકૂલ બન્યા શ્રી કકુવાઈએ તેમનો અહમદાવાદમા ગુજરાતી ચાર ધોરણનો અધ્યાય કરાવ્યો તે સમયમા પરમોપકારી પૂ. પા. આ શ્રી મિટ્ટીસૂરીશ્વરજી (દાદા) મ નો સુયોગ થતા સુસંસ્કારો સાથે તેમનો ધાર્મિક અભ્યાસ પણ વિદ્યાશાળામા થયો

જીવનમા તેઓશ્રીએ તડકાછાચડા જોયા તેઓશ્રીએ માતાજીના ઉપકાર સ્મૃતિપટમા રાખી સ. ૧૯૬૬ મા નાની વયે પ્રતિકૂલ સજોગો છતા, વ્યાપારી ક્ષેત્રે પ્રગરણ માંડ્યા વિનય, કાર્યક્ષમતા, નામપ્રમાણે ચાતુર્યાંદિ ગુણોની સુવાસના કારણે અમદાવાદ, મુવઈ, પૂના, કોલ્હાપૂર મુઘી તેઓશ્રી સ્નેહીઓના સહકારથી આવી પહોંચ્યા

સાદાદિ, વ્યવહાર કુશળતા, માયાલુ સ્વભાવના પરિણામે વિ સ ૧૯૯૨ તેઓશ્રીએ બેલગામમા શેઠશ્રી કાતિલાલ મણિલાલની ભાગિદારીમાં 'મહારાષ્ટ્ર સોપ ફેક્ટરી' સ્થાપન કરી છે, જે હેલ્લા વત્તીસ વર્ષથી અલ્પહિતપણે ઉજ્જવલ યશ પ્રાપ્ત કરી રહેલ છે શેઠશ્રીએ સામાજિક, વ્યાપારી, પ્રજાકીય, રાજકીય વર્ગમા મિત્રાચારી મર્મે સવધ રાખી, લોકહિતના અનેક કાર્યો તન મન ધનયા કરી, ચોફર લોક

પ્રિયતા પ્રાપ્ત કરી છે

ધાર્મિક ક્ષેત્રે પોતાના વતનમા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ તેમજ કોલ્હાપૂર શ્રી શાંતિનાથ જૈન શ્વે. મંદિર, ફલટણ મંદિર, શ્રી કુંભોજગિરી ધર્મગાળા, કડી જૈન બોડિંગ આદીની શીલા સ્થાપનાઓ તેઓશ્રીના ગુણહસ્તે થતા તેઓશ્રીએ પ્રાણ પૂર્વે છે

પ્રમુ પ્રતિષ્ઠા, અપ્તોત્તરી ગાતિસ્નાત્ર, સાધાર્મિક વાત્સલ્યો, ગુરુવચનોના ચાતુર્માસ, કલ્યાણિ ધાર્મિક કાર્યોમા તેઓશ્રીએ વાદશાહી સલાવતો કરી ઘણુ પુણ્યોપાર્જન કર્યુ છે

તેઓશ્રીના સહચારિણી સૌ મળિવેન, તેમના ચિરજીવ માનવદર્માઈ સેવતીલાસમાઈ, મહેદ્ર-માઈ આદિ સર્વ પરિવાર પણ તેમના ધર્મ-કાર્યોમા ઉલ્લાસપૂર્વક સાથ આપતા આવ્યા છે

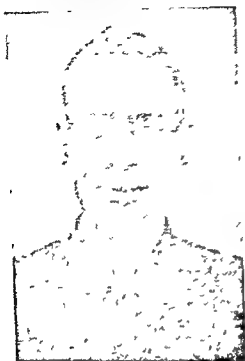
સંસ્કારોના કારણભૂત સમક્ષિતદાયક એક મનોહર ગૃહમંદિર પણ તેઓશ્રીએ ટિલકવાડીમાં પોતામા બગલામા કર્યુ છે

શ્રી જૈન વિદ્યાર્થી ભુવન મહેમાણા, શ્રી જૈન બોડિંગ કડી, શ્રી મહારાષ્ટ્રીય જૈન વિદ્યા ભુવન જુન્નર, શ્રી કુંભોજગિરી તીર્થ કમિટી, તથા બેલગામ જૈન સંઘના માનવતા અધ્યક્ષપદે રહી, જુદી જુદી સંસ્થાઓને માર્ગદર્શના આપતા, જિના-જ્ઞાને વફાદાર રહી તેઓશ્રી તે તે ક્ષેત્રની કીર્તિ વધારી રહ્યા છે

વહોત્તર વર્ષની ઉમરે પણ તેઓશ્રીની કાર્ય કરવાની ઘમશ, ઉલ્લાસ અભિનંદનીય છે

તેઓશ્રીને દીધાધિરાગ્ય મળે અને જ્ઞાનની સેવા કરવામા તે ઘણુ અને ઘણુ રસ લેશે એ અપેક્ષા છે

: उशीरा फोटो उपलब्ध झालेले लेखक :

प्रा. श्रीनिवास दिक्षीत M A.
कोल्हापूर

प्रा. सुभाषचंद्र अक्कोळे M A Ph D
वाराणसी.

श्री श्रेणिक रसिकलाल शाह B Sc (Hons)
पुणे कॅप

प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह
वार्शी

श्री कुंभोज तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूनो १०० वर्ष पूर्वनो प्रतिष्ठा दिवस

— लेखक —

पू प. रजनविजयजी गणिवर्यना शिष्यरत्न
मुनिश्री भद्रानंदविजयजी महाराज

[पू. भद्रानंद विजयजी महाराज यांनी ज्योतिष शास्त्राचा अति सूक्ष्म अभ्यास केला असून, त्यांनी काढून दिलेल्या सुहुर्तावर झालेली धर्मकाये अत्युत्कृष्ट, अनुपम होऊन राहिली आहेत. त्याचे, तारक गुरुदेव पू प रजन विजयजी गणिवर्य यांच्या गेल्या ७८ वर्षांतील महाराष्ट्रातील विहारात त्यांच्या शुभ छात्रांमधील धर्म आणि शासनप्रभावाचे अनेकविध कार्ये यशस्वी झाली त्याचा सुखात पू भद्रानंद-विजयजी महाराजांनी काढून दिलेल्या सुहुर्तावर झाली आहे माधवनगर येथे श्री बासुपूज्य प्रभूच्या प्रामाद निर्मितीपासून प्रतिष्ठा महोत्सवापर्यंतचे सर्व सुहूर्त पूज्यश्रींनी दिले आणि प्रतिष्ठा झाल्यावरणी प्रभु अगातून अमी झरणेचा झालेला प्रसंग चिरमरणिय झाला आहे श्री कुंभोजगिरी शतसंवत्सर प्रथम त्यांनी अतीव मेहनत घेऊन अंभर वर्षांपूर्वी झालेल्या प्रतिष्ठा सुहुर्ताबाबत हा सद्योवनात्मक लेख संपूर्ण गणितासह आमच्या विनतीनुसार दिला आहे त्याच्या या सद्योवनपूर्ण प्रवृत्तीत आम्ही अधिकाधिक प्रगति इच्छितो]

[संपादक]

શ્રી કુમોજગિરી તીર્થ મહારાષ્ટ્ર દેશમા આવેલ છે જે તીર્થ કોન્ટાપૂરથી ૨૦ મેલ, સાગલીથી ૨૦ મેલ અને કચલકગીથી ૬ મેલ છે શ્રી કુમોજ તીર્થથી ઓળખાતા આ નાનુક ગિરીરાજ-ઉપર શ્રી જગત્તલ ના પાર્વનાથ પ્રભુ (મૂલનાયક) અને વીજા જિન પ્રતિમાજીની પ્રતિષ્ઠા શ્રી વીર સવન ૨૩૯૬, વિક્રમ સવન ૧૯૨૬, શકે ૧૭૧૧ ના માહ ગૃહ ૭ તારીખ ૭-૨-૧૮૭૦ સોમવારે પ્રાય નિરયણ મેપ લગ્નના બાવીસ અગ્નિ ચાર કલા ઉપર એટલે કે સાતમા તુલા નવમાસમા તેમજ દસમમાસ નિરયણ મકર રાગિના વાર અગ્નિ તેજ કલા ઉપર યાને સ્થાનિક મમય ૧૧ કલાક ૧૭ મિનીટ ૪૦ સેકન્ડ. મેટર ટાઈમ ૧૧ ક ૪૯ મિ ૨૪ મેકન્ડે મગલ મમયે થઈ હતી જે પ્રતિષ્ઠાને આજે વિક્રમ ન ૨૦૨૬ ના મહા સુદ ૭ તા ૧૨-૨-૧૯૭૦ ના ગુરુવારે સો વર્ષ પૂર્ણહુતીને પામી રહ્યા છે

પ્રતિષ્ઠા દિવસે ચંદ્ર નક્ષત્ર અશ્વિની હતું જ્યારે સૂર્ય નક્ષત્ર પ્રતિષ્ઠા હતું તે મુજબ પ્રતિષ્ઠા મહર્ત્તમા શ્રુતો રવિયોગ હતો તે ઉપરાંત પચ્ચર્મ-ગત્રિ અને પૃથ્વી નત્વમા પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી, જે ઘણ વસ્તુ પ્રતિષ્ઠામા મહત્વની અને શુભ ગણના હોય છે

જૈન જ્યોતિષ સિદ્ધાંત મુજબ વિચારીએ તો કુમોજ ગોળ કે શ્રી કુમોજ તીર્થપતિ પ્રતિષ્ઠા

સમયે પાંચ ગ્રહો જંબુદ્વીપની અંદર ભ્રમણ કરી રહ્યા હતા, જ્યારે સાત ગ્રહો જંબુદ્વીપ વહાર લવણ સમુદ્ર સરહદમા ભ્રમણ કરી રહ્યા હતા ચંદ્ર ગુરુ રાહુ હર્પલ અને પ્લુટો આ પાંચ ગ્રહોનું ભ્રમણ જંબુદ્વીપમા હતું-ચંદ્ર જંબુદ્વીપની જગતીથી લગભગ ૧૫ યોજન દૂર જંબુદ્વીપમા ભ્રમણ કરી રહ્યો હતો તેમજ ગુરુ ૪૩ યોજન દૂર, રાહુ ૧૦૨ યોજન દૂર, હર્પલ ૧૨૭ યોજન દૂર અને પ્લુટો લગભગ ૫૪ યોજન દૂર જંબુદ્વીપમા સફર કરી રહ્યા હતા સૂર્ય, મંગલ, બુધ, શુક્ર, ગણિ, કેતુ, નેપચ્યૂન આ સાત ગ્રહો જંબુદ્વીપ વહાર લવણ સમુદ્રમા અવકાશમા પોતાની ગામ્વતી ગતિ મુજબ ભ્રમણ કરી રહ્યા હતા

સૂર્ય જંબુદ્વીપની જગતીથી લગભગ ૧૯૪ યોજન દૂર, જંબુદ્વીપ વહાર ભ્રમણ કરી રહ્યો હતો તેવીજ રીતે મંગલ ૧૭૪ યોજન દૂર, બુધ ૨૧૯ યોજન દૂર, શુક્ર ૧૨૪ યોજન દૂર, ગણિ ૩૧૬ યોજન દૂર, કેતુ ૨૫૨ યોજન દૂર અને નેપચ્યૂન લગભગ ૨૪ યોજન દૂર જંબુદ્વીપ વહાર ભ્રમણ કરી રહ્યા હતા

જૈન જ્યોતિષ સિદ્ધાંત મુજબ જ્યોતિષ ચક્ર નું ભ્રમણ મેરુ પર્વતની પ્રદક્ષિણા-રૂપ છે યાને સર્વ ગ્રહો અને નક્ષત્રાદિ મેરુ પર્વતની ચીકેર નિષ્ચિત થયેલ ભ્રમણ પટ્ટીમા ભ્રમણ કરતા હોય છે તે મુજબ વિચારીએ તો કુમોજ તીર્થપતિ પ્રતિષ્ઠા સમયે —

સૂર્ય	મેરુ પર્વતની લગભગ	૮૫૧૦૪	યોજન દૂર ભ્રમણ કરી રહ્યો હતો
ચંદ્ર	"	૬૧૦૮૫	"
મંગલ	"	૮૫૧૭૪	"
બુધ	"	૮૫૨૧૯	"
શુક્ર	"	૮૫૨૫૩	"
ગણિ	"	૮૫૨૭૪	"
કેતુ	"	૮૫૩૧૬	"
નેપ્ચ્યુન	"	૮૫૩૮૮	"

કેતુ	”	૪૫૨૫૨	”
હર્ષલ	”	૪૪૮૭૩	”
નેપચ્યુન	”	૪૫૦૨૪	”
પ્લુટો	”	૪૪૯૪૬	”

પ્રતિષ્ઠા સમયે અયોધ્યા નગરીના મધ્યભાગથી ગ્રહોનું ભ્રમણ વિચારીએ તો કહેવું જોઈએ કે—

અયોધ્યા મધ્યભાગથી દક્ષિણ તરફ

યોજન દૂર આવેલ ભ્રમણ પટ્ટીમાં

લગભગ

ભ્રમણ કરી રહ્યો હતો

સૂર્ય	”	૩૧૩	યોજન
ચંદ્ર	”	૧૦૪	”
મંગલ	”	૨૯૨	”
બુધ	”	૩૩૮	”
ગુરુ	”	૭૬	”
શુક્ર	”	૨૪૩	”
શનિ	”	૪૩૫	”
રાહુ	”	૧૭	”
કેતુ	”	૩૭૧	”
નેપચ્યુન	”	૧૪૩	”
પ્લુટો	”	૬૫	”
હર્ષલ	”	૮	”

ઉત્તર તરફ લગભગ

નેપચ્યુન, ચંદ્ર, ગુરુ, પ્લુટો, હર્ષલ, રાહુ આ છ ગ્રહોનું ભ્રમણ પ્રતિષ્ઠા સમયે ઉત્તર ગોળમા હતું, જ્યારે શનિ, કેતુ, બુધ, સૂર્ય, મંગલ, શુક્ર આ છ ગ્રહોનું ભ્રમણ દક્ષિણ ગોળમા હતું પ્રતિષ્ઠા કુહલીથી વિચારીએ તો સૂર્ય, ચંદ્ર, મંગલ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, શનિ, કેતુ, નેપચ્યુન આ ત્રણ ગ્રહો દૃશ્ય ગોળાર્ધમાં જણાઈ રહ્યા છે જ્યારે રાહુ, હર્ષલ અને પ્લુટો આમ ફક્ત ત્રણ ગ્રહો અદૃશ્ય ગોળાર્ધમાં જણાઈ રહ્યા છે

પ્રતિષ્ઠા મૂર્ત્તમા સૂર્ય, ગુરુ, પ્લુટો આ ત્રણ ગ્રહોની ભ્રમણ કક્ષા જરા વિચારણા માગે છે મારા લ્યાલ મુજબ આ ત્રણ ગ્રહોની ભ્રમણ કક્ષા એન કેન પ્રકારે ઉદાસીનતા ઉપજાવે એમ જણાય છે જ્યારે શનિ, નેપચ્યુન અને ચંદ્ર આ ત્રણ ગ્રહો મહત્વના છે ચંદ્ર વિના વે ગ્રહો દૃશ્ય ગોળાર્ધમાં રહી જવુદ્વીપ વહાર ભ્રમણ કરી રહ્યા હોઈ, તેમ ચંદ્ર પળ દૃશ્ય ગોળાર્ધમાં રહી જવુદ્વીપમાં ભ્રમણ કરી રહ્યો હોઈ, એક ધર્મયોગની સ્થિતિ પેદા થઈ રહી જણાય છે આ યોગના કારણે તીર્થ ક્ષેત્રમાં ધર્મારાધના થતી રહે, તેમ ઉત્તરોત્તર તીર્થનું મહત્વ પળ વધતું જાય વિશેષ વિચારણા એ વિપયના સૂઝમ અમ્યાસકો કરી શકે, તે માટે અંતે કુહલી વિગેરે રજુ કરાય છે

કુમોજગિરી તીર્થના અક્ષાંશ ૧૬ અંશ ૫૨ કલા ઉત્તરના છે
 કુમોજગિરી તીર્થના રેખાંશ ૭૪ અંશ ૩૪ કલા પૂર્વના છે
 પ્રતિષ્ઠા સમયના અયનાશ ૨૨ અંશ ૨ કલા ૩૬ વિકલા
 પ્રતિષ્ઠા સમયનો સાપત્તિક કાલ ૨૦ કલાક ૨૬ મિનીટ ૨૦ સેકન્ડ
 રેખાંશ તફાવત ૦ કલાક ૩૧ મિનિટ ૪૮ સેકન્ડ
 પ્રતિષ્ઠા દિવસનો સ્થાનિક સૂર્યોદય ૬ કલાક ૩૦ મિનિટ અને
 પ્રતિષ્ઠા દિવસનો સ્ટં સૂર્યોદય ૭ કલાક ૨ મિનિટ નો છે

પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા લગ્ન ગ્રહોનાં નક્ષત્ર તથા હોરા દ્રેષ્કોણાદિ વર્ગ

ગ્રહો	હોરા	દ્રેષ્કોણ	સપ્તમાશ	નવમાશ	દ્વાદશાગ	ત્રિશાશ	નક્ષત્ર
લગ્ન	કર્ક	ધન	કન્યા	તુલા	ધન	મિથુન	ભરણી
સૂર્ય	સિંહ	કન્યા	મકર	સિંહ	વૃષ્ણિક	વૃષ્ણિક	ધનિષ્ઠા
ચંદ્ર	સિંહ	મેષ	મિથુન	મિથુન	કર્ક	કુમ્ભ	અશ્વિની
મંગલ	સિંહ	કુમ્ભ	કુમ્ભ	વૃષ્ણિક	મીન	મેષ	ધનિષ્ઠા
બુધ	સિંહ	વૃષ્ણ	વૃષ્ણિક	મિથુન	કર્ક	મીન	થરણ
ગુરુ	કર્ક	ધન	સિંહ	તુલા	ધન	મિથુન	ભરણી
શુક્ર	કર્ક	તુલા	મિથુન	મેષ	તુલા	મિથુન	પૂ. ભા
ગણિ	સિંહ	ધન	ધન	વૃષ્ણ	મકર	મેષ	મૂળ
રાહુ	કર્ક	કર્ક	કુમ્ભ	સિંહ	કન્યા	કન્યા	પુષ્ય

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु प्रतिष्ठाना समयना स्पष्ट ग्रहो

ग्रहो	राशि	अश	कला	विकला	ग्रहो	राशि	अश	कला	विकला
सूर्य	९	२६	१७	३३	गुरु	०	२०	४५	५४
चंद्र	०	९	५१	२४	शुक्र	१०	२०	२८	२४
मंगल	१०	३	३२	२४	शनि	८	३	४६	२४
बुध	९	१७	२०	२४	राहु	३	५	२०	२४

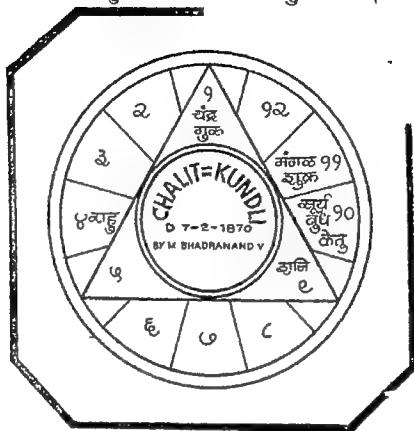
प्रभु प्रतिष्ठा समयना द्वादश भाव अने संधी

भाव	१	स	२	स	३	स	४	स	५	स	६	स
राशि	०	१	१	२	२	२	३	३	४	५	५	६
अश	२२	५	१८	२	१५	२८	१२	२८	१५	२	१८	५
कला	४	२५	४७	८	३०	५१	१३	५१	३०	८	४७	२५
विकला	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०
भाव	७	स	८	स	९	स	१०	स	११	स	१२	स
राशि	६	७	७	८	८	८	९	९	१०	११	११	०
अश	२२	५	१८	२	१५	२८	१२	२८	१५	२	१८	५
कला	४	२५	४७	८	३०	५१	१३	५१	३०	८	४७	२५
विकला	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०

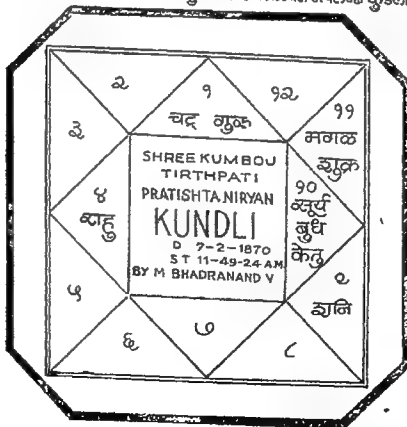
☞ प्रभु प्रतिष्ठा चलित कुंडली ☞

प्रभु प्रतिष्ठा चलित लग्न कुंडली

श्री जगदल्लभ पार्ष्णनाथ प्रभुनी प्रतिष्ठा निरयन मेव लग्न कुंडली

श्रीजगदल्लभ पार्ष्णनाथ प्रभुनि प्रतिष्ठा निरयन मेव लग्न कुंडली

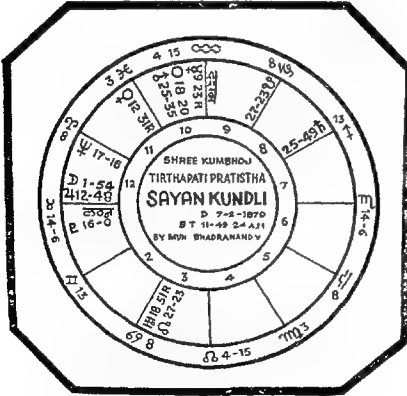

પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા તુલા નવમાંશ કુંડલી

પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા તુલા નવમાંશ કુંડલી

સ્પષ્ટ ગ્રહ યુક્ત સાયન વૃષભ લગ્ન કુંડલી

સ્પષ્ટ ગ્રહ યુક્ત સાયન વૃષભ લગ્ન કુંડલી

શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા સાયન વૃષભ લગ્ન કુંડલી

વિક્રમ સવત ૧૯૨૬ મહા શુદ્ધ ૭ તા. ૭-૨-૧૮૭૦ સોમવારે સ્ટે. ટા. ૧૧ કલાક ૪૧ મિનિટ ૨૪ સેકન્ડ મગલ સમયે નિરયન મેષ લગ્નમાં પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી. તે સમયે સાયન જ્યોતિષ ગણિત મુજબ સૂર્ય, ચંદ્ર, મગલ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, શનિ, રાહુ, કેતુ, હર્ષલ, નેપચ્યૂન અને પ્લૂટો અનુક્રમે સાયન રાશિ કુમ્ભ, વૃષભ, કુમ્ભ, કુમ્ભ, વૃષભ, મીન, ધન, કર્ક, મકર, કર્ક, મેષ અને સાયન વૃષભ રાશિમા ભ્રમણ સમયે, તેમજ સાયન વૃષભ લગ્ન ૧૪ અશ ૬ કલા અને દશમભાવ સાયન કુમ્ભ રાશીના ૪ અશ ૧૫ કલામા, તેમજ ચંદ્ર નક્ષત્ર રોહિણી અને સૂર્ય નક્ષત્ર શતભિષકમા પ્રભુ પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી

પ્રમુ પ્રતિષ્ઠા સમયના ગ્રહોની ક્રાન્તિ, શર, નક્ષત્ર, અને તારાયુતિ

ગ્રહો	ક્રાન્તિ	દિશા	શર	દિશા	નક્ષત્ર	તારાયુતિ
સૂર્ય	૧૫-૨૧	દક્ષિણ	૮-૦	૦	શત તારકા	મકરોદર
ચંદ્ર	૭-૧૨	ઉત્તર	૫-૧૩	દક્ષિણ	કૃતિકા	આશ્વિની
મંગલ	૧૪-૦	દક્ષિણ	૧-૪	દક્ષિણ	પૂ. ભા	■
બુધ	૧૪-૨૫	દક્ષિણ	૩-૩૩	ઉત્તર	ગનનારકા	■
ગુરુ	૧૮-૪૯	ઉત્તર	૦-૫૫	દક્ષિણ	રોહિણી	ઝમિંપઠાર
શુક્ર	૧-૩	દક્ષિણ	૬-૧૬	ઉત્તર	૩ ભા	શત તારા
શનિ	૨૨-૧૦	દક્ષિણ	૧-૧૩	ઉત્તર	પૂ. પા	મૂળ
નેપ્ચ્યૂન	૫-૨૬	ઉત્તર	૧-૩૭	દક્ષિણ	ભરણી	રેવતી
હર્પલ	૨૨-૩૭	ઉત્તર	૦-૩૦	ઉત્તર	આગ્લેપા	પ્રકૃતિ
પ્લૂટો	..	..	..	....	રોહિણી	ભરણી
રાહુ	૦	૦	૦	૦	આગ્લેપા	પ્રજ્વા
કેતુ	૦	૦	૦	૦	ધનિષ્ઠા	ચતુષ્કોણ

આજથી ૧૦૦ સો વર્ષ પૂર્વે આપણા પૂર્વજોએ શુભ મુહૂર્તે શ્રી કુમ્ભોજગિરી ઉપર શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરવા પૂર્વક પોતાના દિલ, હૃદય અને દ્રવ્યને સ્થાપન કરી જીવનને ધન્ય ધન્ય બનાવી ગયા તેવીજ રીતે વર્તમાનકાલીન શ્રીસચો તેમજ તીર્થોના વહિવટકાર, ટ્રસ્ટીઓ પણ ગાસ્ત્ર આજ્ઞાને વફાદાર રહી પૂર્વજોની જેમ, પોતાના દિલ, હૃદય અને દ્રવ્યને તીર્થોની પવિત્ર ભૂમીમાં પધરાવી જીવનને સફળ કરે એજ એક ગુપ્તચેષ્ટા

શ્રી અતરિક્ષજી પાર્શ્વનાથ તીર્થ, શિરપૂર, જિલ્લા આકોલા (વિદર્ભ)

વિ સ ૨૦૨૫ આશો સુદ ૧૦ સોમવાર

તારીખ ૨૦-૧૦-૧૯૯૯

‘જે મનુષ્યોએ પોતાના હૃદયમાં શ્રી વીતરાગ દેવને ધારણ કર્યાનથી, સમાન ધર્મીઓનું વાત્સલ્ય કર્તુ નથી, દીનનો કદી ઉદ્ધાર કર્યો નથી તે મનુષ્યોએ માનવ જન્મને નિષ્ફળ ગુમાવ્યો છે

MONOTEX

SALES AGENCY

MARSDEN - MONOGRAM
MILLS RETAIL SHOP

OPP. CALICO DOME,
RELIEF ROAD,
AHMEDABAD

With best compliments from

Shah Chunilal Narsingji & Co.

WHOLESALE DEALERS,

629, Raviwar Peth, Belgaum * Phone 386

and

PARAS INDUSTRIES

Manufacturers of Camphor Tablets

KULKARNI GALLI, BELGAUM • Phone : 386

शताब्दी महोत्सव प्रसंगी शार्दिक शोधेच्छा

महालक्ष्मी स्टेशनरी मार्ट

जनरल मर्चेन्ट

१४३४, बसवाण स्ट्रीट, बेळगांव. फोन : १०३१

With best compliments from

SHA H. V. KOTHARI

Broadway, HUBLI * PHONE : 3821

*

HUBLI CLOTH CENTRE

Broadway, HUBLI * PHONE : 2409

*

SHA HIRACHAND V KOTHARI

Durgadball, Opp City Bus Stand, HUBLI * PHONE : 3599

" JAMCO " TEA DEPOT

Prop. : J. Manilal Patel & Co.
Direct Importers of Assam, Darjeeling &
Nilgiri Tea,
Pan Bazar, HUBLI

Gram JAMCO Phone : 396

हार्दिक शुभेच्छा—

फोन . ३१७८

शाह

कैसरीमलजी रिकबदास

बारदान, खाली पोती, सुतलीना बेपारी
तथा कमिशन एजेंट, हुबली

With best compliments from :

JOHNSON
GLAZED TILES

P. Tribhovandas

**BURMAH - SHELL AGENTS,
Shri Siddheshwar Road,
BIJAPUR 1.**

Stockists

"EVEREST"

ASBESTOS CEMENT PRODUCTS AND

"PARRYWARE"

VITREOUS SANITARY WARES AND

"BAGALKOT" BRAND CEMENT

Gram :

P. TRIBHOVANDAS TF 81

†

Phones

Off 281 • • Rest 81

With best compliments from .

TATA OIL MILLS
A. C. C. CEMENT & STATIONERY

Shah Jayantilal Bhaichand

CHEMIST.

VITA, (S. Satara.)

गङ्गाजनी महामफणाश्री मट्टि जेगन् मराक
 अलौकिक शाभा धरावे छे एवा श्री दीनदयाळु
 पार्वताग नगवन्तमे अनतामत्त वदना

साह वदताजी बाबुलाल आणि कंपनी

✽ आर्न मर्चन्टस ✽

भो का क जि. बेळगांव.

फोन १८ ** तार : पारसमणी

कुम्भोजिगी जगदगल गार्वनाथप्रगु
श्री अताव्थीमहांसव प्रगगी हादिक शुभेच्छा

मे. कंतीलाल धरमचंद शाह

• • काँटन मचंन्ट अँन्ड कमिशन एजन्ट • •

गोकाक, जि. देळगाव.

तार : सूरज फोन १२२

कुंभोजगिरी महोत्सवास शुभेच्छा -

आधुनिक राहणी मानाचा जीवनप्रवाह समजला जाणारा

‘ ए रसो गॅ स ’ चे

सांगली मिरजसाठी अधिकृत वितरक :

मे. पाटणे कन्सर्न्स

समरत मॅन्सन, वरपार माग, सांगली. फोन ८८१

आणि

‘ मित्र छाया ’ हॉस्पिटल रोड, मिरज.

With best compliments from

THE ASSOCIATED AUTO PARTS PRIVATE LTD.

Dealers in :

Motor Spare Parts & Accessories for Chevrolet, Bedford Vauxhall Perkins P-6,
Tata Mercedes Benz, Dodge KEW & Other English & American Cars & Trucks.

P. O. Box No. 44, Fort Road, Belgaum.

Grams . CHEVPARTS, ♦ Phone . Offi. 199 ♦ Resi. 699

Regd Office 445, LAMINGTON ROAD, BOMBAY 4

ज्याना पवित्रभावाने प्रणाम केला की
पापाचा प्रलय होतो व पुण्यसमूहाची
वृद्धि होते ते दयासागर प्रभूच्या चरणी

शा. दामजी जाधवजी अँड कं.

न्यू कॉटन मार्केट, हुबली.

फोन : ऑफिस ३०६४, ३३६४ • फॅक्टरी २५६४ • रेसिडेन्स २३६४

M/s. H. Dineshchandra Bros.

Approved by A. M. A Govt of India

Raviwar Peth, Kalmath Road, Belgaum.

Phone Off 1888 Resi. 897 • Gram UGTOSURAJ

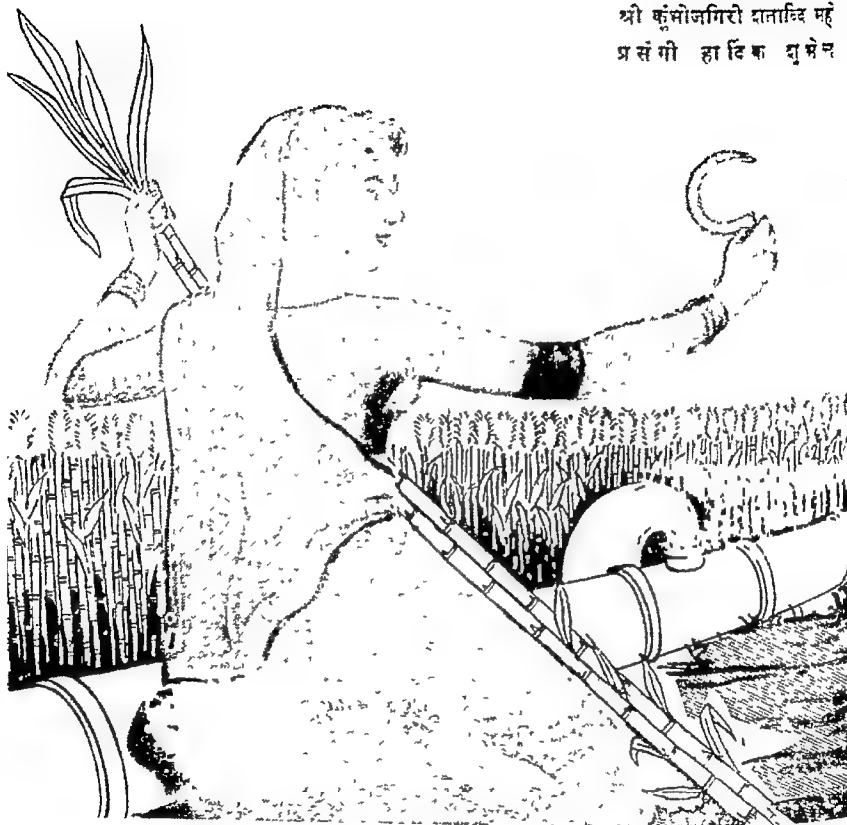

M/s. Dharamshi Agencies

364/66, Katha Bazar, Bombay 9

Phone Resi 373466

श्री कृंभोजगिरी दातादि महं
प्रसंगी हादिक शुभेन

श्री सारस्वती कॉन्क्रीट वर्क्स

तीर्थपति और तीर्थोद्धारकको हमारी
कोटी सह वंदना.

बाबुभाई, नरेंद्रकुमार, यशोधर,
भरत, महाजस परमार

मेसर्स
जोदाजी माशिंगजी परमार
स रा फ ब जा र, कोल्हापूर

Kirtilal Kalidas Shah

Jaggery Merchants & Commission Agents

Post Box No 233, Shahupuri Kolhapur. (S. C. Rly.)

Phone 1072 [P P]

श्री कुभोजगिरी जगवत्सल पार्वनायकम्
गतावधी महोत्सव प्रमगी हादिक शभेच्छा

मे. भंडारी मियारासजी हस्तीमल

होल सेक क्लॉथ मर्चन्ट

३३७३, भेंही बजार, वेळगांव.

फोन १०५४

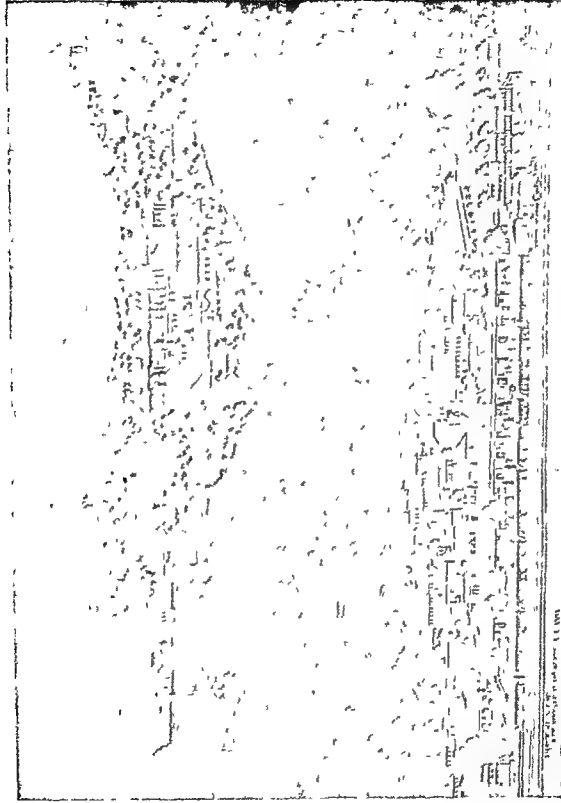
P

कुभोजगिरी महोत्सवास शुभेच्छा

शाह अमीचंदजी गेनमलजी राठोड

गो का क, जि. वेळगांव.

श्री आबुजी तीर्थ

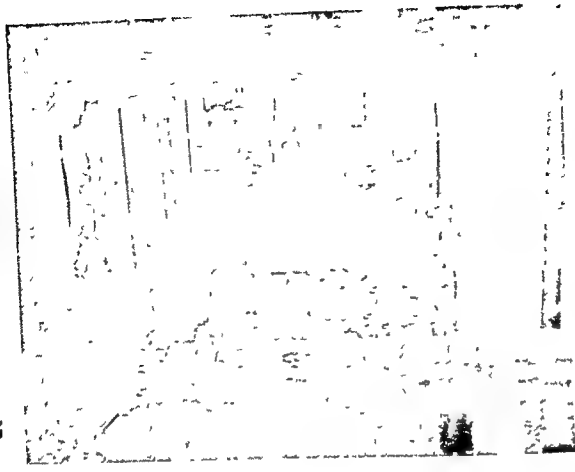

आबु-देलवाडा येथील अप्रातिम शिल्प स्थापत्य कलापूर्ण जैन श्वे. मंदिरांचे दृश्य

श्री विमलवसही

श्री लुणवसही

श्री कुंभोजगिरी तळेटी धर्मशाळा

शातिलाल लिलाचंद शाह, रेठरेकर, (सागली)

विक्रम संवत् २००६ चा द्वितीय आपाढ शुद्ध पण्ठीचा दिवस म्हणजे मूसळधार पावसाचे येमान आणि श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या पायथ्याला वाधावयाच्या धर्मशाळेच्या शिला-स्थापनाचा आधला दिवस! या शुभ कार्यासाठी अहमदाबाद, वेळगाव, डचलकरजी, कोल्हापूर, मुधोळ वगैरे पुष्कळ गावची श्रावक मंडळी जमलेली होती पण भेधराजाच्या थयथयाटाने उद्या कने व्हायाचे या विचारात गिरीवरील धर्मशाळेत संचित वसली होती

शुद्ध ७ चा दिवस उजाडला पावसाने समय ओळवून आवरते घेतले होते ढगाळलेल्या आकाशातून सूर्यदेवाचे दर्शन झाले गिरीच्या आसमतातील वातावरण प्रसन्न आणि उत्साहदायी झाले आधले दिवशी कोडून राहिलेले पर्झीगण किलबिलाट करित इतस्तंत फिरू लागले काळचा भाईचा मुग्ध दरवळू लागला झाडावरील पाने टवटवीत दिसू लागली यात्रेकरू मंडळींनी श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभूचे दर्शन घेऊन, त्याचा जयजयकार करीत, भविष्यात विंगल रूप धारण करणाऱ्या धर्मशाळेच्या शिलागोपणासाठी गिरीवरून खाली येण्यास

सुरुवात केली

कुंभोजगिरीवरील जिन मदीर शिरडोण निवामी थावक श्रेष्ठीवर्यं फत्तेचंद मलुकचंद शाह यानी भक्तिभावाने बाधविले व त्या कामी कुंभोजनिवासी वधुत्रय सर्वश्री रावजीभाई, स्वरूपचंदभाई व चित्तामणिभाई गुलाबचंद नानावटी यांची साथ घेतली होती समाजातील श्रेष्ठिवर्यांनीही यथाशक्ति मदत केली अशा तऱ्हेने आपल्या पूर्वजानीं तीर्थ आणि त्याचे रक्षणाचा भरीव पाया घातला, त्यास आता शभर वर्षे पुरी होत आहेत

पूर्वीच्या काळी दक्षिण महाराष्ट्रात भक्तावर जैन समाजाची घरे खेडोपाडी पसरलेली होती तशात रस्ते, ढळणवळणाची अपुरी साधने, धर्मभावनेवद्दल उदासीन वृत्ति, इत्यादि कारणांनी श्री कुंभोजगिरी या तीर्थस्थानी चैत्र व कार्तिकी पौर्णिमा या महान दिवशी सुद्धा गे-पन्नास श्रावक येत असत गिरीवरील भक्तावर धर्मशाळा व त्यासमोर असलेल्या दिगवर बाधवाची धर्मशाळा यातून यात्रेकरूंचा समावेश होत असे उभय मप्रदाय वधूभावाने वागत आले व ते वागणे परम्परागता पूरक होत गेले

दिवसेदिवस प्रवयाची साधने वाढली श्री कुभोजगिरीवरील जागृत देवस्थानाची माहिती पसगत गेली व यात्रेकरू श्रावक-श्राविकाची ये-जा वाढू लागली विक्रम म १९९४ या वर्षी पु पा व्याख्यानवाचस्पति श्रीमद्विजय रामचंद्र मुरीश्वरजी महाराज आपल्या विद्वान व तपस्वी अशा अनेक शिष्यवृगसह दक्षिण महाराष्ट्रात आले त्या अगोदर मवेगी गुरु महाराजाची ये-जा जवळजवळ नव्वतीच गोरजी महाराज-यनी-कैलासरी येत

पु पा रामचंद्र मुरीश्वरजी महाराजाची जैनधर्म, त्याचे तत्त्वज्ञान आचारविचार इत्यादि बरील गांड भाषेने आणि वक्तृत्वशैलीने हृदयाम भिडविणारी व्याख्याने ऐकून श्रावक समाजा-प्रमाणेच उत्तरेजनेही धर्मभावनेने प्रेरित होऊन, उन्हाताने भक्तिमार्गाकडे झुकले पूज्य गुरुदेव व त्यांच्या शिष्यगणांचे त्यागी जीवन व उपदेश-शैलीने भारावून गेलेल्या जनतेमधून तत्पर मर्णाचा सदुपयोग करण्याची स्फूर्ति तेवू लागली

मातांग निवामी स्व तिराचंद मनोहरदास बडश्वर यांच्या मृपुत्रांनी कराड ते कुभोज-गिरीपर्यंत 'छात्री पाळणाग विविध मध पु गुरुदेवाच्या निवेत सटला असा मध महा-राष्ट्रात प्रथमतः निघाला होता कुभोजगिरी-वर पश्यतीनी आठ श्रद्धा मधवी पद दिले व ते ते संतापूराम गेले

कात्रापुर हे मांडे शहर असूनही तेथे स्वतंत्र व मद माळगीचे जिनसादर नव्हते एक-दोन स-सदर हाता यांमधल्याग्याच्या दृष्टीने स-सदरनी स-सदरनी पु गुरुदेवांनी समजावली व स-सदरनी एका मोर्ग्याच्या जागेवर श्री स-सदरनी-स-सदरनी हा श्रावकाचा उरले कोन्हापुर-

निवासी उदार-दिल श्रावक श्रेष्ठीवर्य श्री वकु-भाई माणिकजी परमार, हुकमीचंद डुगाजी राठोड, हिंदुमल जितराजजी राठोड आणि साकळचंद दोलाजी गांधी या चौघांनी भरीव रक्कम देऊन व कोल्हापुरी झालेल्या उपधानतप माळारोपणाचे उत्पन्न भरीस घालून त्या प्रासा-दाची उभागणी मुरु झाली ते वाधकाम होई-पर्यंत पूज्य आचार्य महाराज दक्षिणेकडे हुबळी गदगपर्यंत जाऊन परत आले कोल्हापूरस भूषणावह व श्रावक समाजास अभिमान वाट-ण्याजोगी, मुदर कलामय वास्तु तयार झाली होती तेथे प्रभु मूर्तीची अजत-शलाका (प्राण-प्रतिष्ठा) व प्रतिष्ठा (स्थापना) महोत्सव मोठ्या समारोहपूर्वक सानद सपन्न झाला त्या धर्ममहोत्सवात सहभागी होण्यासाठी कच्छ, काठेवाड, गुजरात, राजस्थान, कलकत्ता, मुंबई ते बंगलोर, मद्रासकडील श्रावक समुदाय प्रचंड मध्येने आलेला होता

मुंबईचे दानवीर गेठ माणकलाल चुनिलाल, गेठ जिवाभाई प्रतापसी, अहमदाबादचे गेठ वकुभाई मणिलाल, गेठ चिमणलाल केशवलाल कडिआ, गेठ माराभाई हठिसिंग, गेठ काँति-लालभाई, गेठ श्री मोगीलालभाई शहा, कल-कत्तावाले गेठ लिलाधर कालीदास इत्यादी समाजाग्रणी मंडळी या प्रतिष्ठा-महोत्सवासाठी कोल्हापुरी जमली होती तेथून स्वस्थानी परत जाणाऱ्या श्री कुभोजगिरीची यात्रा कल्याणशिराय कोण परतणार !

आपल्या देशात सर्व धर्मियांच्या तीर्थस्थानी यात्रेकरूंच्या मोर्ग्यासाठी धर्मशाळा आहेत जैन समाजानेही ठिकठिकाणी धर्मशाळा बांधल्या आहेत किन्येकानी तथा कार्मी आपले सर्वस्व अर्पण केले आहे मात्र महाराष्ट्रातील श्रेंतावर

समाजाचे एकमेव तीर्थ असलेल्या कुमोजगिरीच्या पायथ्याशी धर्मशाळा असावी असा विचार प्रसूत होऊ लागला डोंगरमाथ्यावर धर्मशाळा असली तरी तीर्थाची आगातना होते ते टाळावे या हेतूने शेट भणिकलाल चुनिळाल यांनी त्यावेळचे तीर्थ-कमेटीचे अध्यक्ष शेट हुकमीचंद डुगाजी राठोड याच्याकडे रु ५००१ देऊन नळेटीची धर्मशाळेच्या बांधकामास सक्रिय शुभमूर्त केला

पू पा आचार्य श्री रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराजांच्या पाठोपाठ, त्याचे गुरुदेव सिद्धात-महोदधि पू पा आचार्यदेव प्रेमसूरीश्वरजी महाराज आपल्या शिष्यसमुदायामह दक्षिण महाराष्ट्रात उतरले, या सर्व गुरुदेवाच्या सान्निध्यात निपाणी, कोल्हापूर, सांगली, कराड आदि ठिकाणी अनेकविध धर्मकार्ये, साधु-दीक्षा, उपधान-तप वगैरे झाले धार्मिक जागृति विशेष प्रमाणात झाली स १९९४ ते १९९८ अखेर हे महान गुरुदेव द महाराष्ट्राचा विहार पुरा करून परत गेले. परंतु त्यांनी केलेल्या मार्गदर्शनाचा उपकार इकडील समाज कधीच विमरु शकणार नाही

मवत २००५ या वर्षी पू पा व्याख्यान वाचस्पति, कविकुलकिरिट आचार्यश्री लब्धि-सूरीश्वरजी महाराज, पू जयत वि उपाध्याय, पू प विक्रम वि आदि शिष्यसमूहामह सांगली येथील श्री पावर्ननाथ प्रभु मंदिराच्या प्रतिष्ठेच्या कार्याच्या निमित्ताने द महाराष्ट्रात आले त्यावेळी श्री कुमोजगिरी-तीर्थ-कमेटीने त्यांना कुमोजगिरीवर नेऊन त्याच्या शुभ छायेत तेथे नृकृत्याच जीर्णोद्धार केलेल्या शिक्षरावरील ध्वजादंड व कळस त्याचप्रमाणे भूळनाथच श्री जगवल्लभ पावर्ननाथ व भुयारानील अजितनाथ या भूति व्यतिरिक्त इतर सर्व मूर्तींची प्रतिष्ठा

वगैरे भव्य उत्सव केला कुमोजगिरीवरील श्री जगवल्लभ पावर्ननाथाचे नयनरम्य मंदिर, गोजारची धर्मशाळा, तेथील सुंदर व्यवस्था, त्याचप्रमाणे त्या पहाडावरून चौफेर वाजूचा मुरम्य परिसर पाहून पू गुरुदेवानी उल्हासाने 'दक्षिणेचा शत्रुजय' अशी पदवी या तीर्थास दिली

तीर्थाची आगातना-अवहेलना होऊ नये, हा धर्म उपस्थिताना समजाविताना 'तीर्थानी आगातना नवि करिए रे' हे पू प वीरविजयजी म श्रीचे बोल त्याचप्रमाणे-

अन्यस्थाने कृत पाप, तीर्थस्थाने वितर्यति ।
तीर्थस्थाने कृत पाप, वज्रलेपो भविष्यति ।

इतरत्र केलेल्या पापाचे क्षालन तीर्थस्थानी येऊन होऊ शकते पण तीर्थस्थानी केलेले पाप वज्रलेपासारखे चिकट होते व ते भोगूनच त्यातून सुटका करून घ्यावी लागते, असे समजावून, काया वाचा-मने करून किंचितमात्रही तीर्थ-अवहेलना होऊ नये या दृष्टीने पायथ्याला धर्मशाळा करून तेथे यात्रेकरुची दैनंदिन कार्यक्रमाची सोय व्हावी असे सूचविले

तेथे लगेच उदार थावकानी धर्मशाळेसाठी वर्गणी द्यावयाचे ठरवले व टीपेची मुसवातहि झाली नंतर पू गुरुदेव स्वतःचा चातुर्मास कराड येथे करावयाचा निर्णय देऊन व त्याचे शिष्य पू प प्रवीण वि गणिवर्य व युवकजनप्रतिबोधक महिमासपत्र पू महिमा वि म आणि पूसुशील वि म यांचा चातुर्मास सांगली येथे करण्याचा निर्णय देऊन कराडकडे गेले

संवंगी गुरुदेवानी केलेली महज सूचना, गण ती गुरुची आज्ञाच समजली जाते

परमोपकारी गुरुदेवाच्या आज्ञा, समाज अग्रणीनी केलेले आवाहन व श्रावकजनाच्या उच्छा आणि गरजेचा विचार करून तीर्थ कमेटीने धर्मशाळा

वाधावी हा ध्यास घेतला त्याची पूर्तता करण्यास एक सवत्सर उलटले, परंतु त्या प्रचंड कामाची मुक्दात आपाढ शु ७ ता २१-७-१९५० मंगळवार रोजी शिलारोपणाच्या विधीने झाली, न्यावेळी सामुदायिक स्मात्रपूजा करण्यात आली

या शुभारंभी गेठ चिमणलालभाई कडिआ यांचे वक्तव्य झाले त्याची नोंद 'नवी धर्म-शाळेची रूपरेखा' या पुस्तिकेवरून खाली देण्यात येत आहे—

माधर्मी भाईजो अने वहेनो,

श्री कुभोज तीर्थाधिपति श्री जगबल्लभ पावर्गनाथ भगवाननु स्मरण करी, ए मंगल समये मारा वं गव्दो कहु लु

तीर्थ एटले नु ?

सर्व धर्मशाळाजो नेमनी मानेली पवित्र जग्याओने तीर्थ तरीके ओळखावे छे साची रीते जे क्षेत्रमा श्री तीर्थकर देवनु एक पण कल्याणक यजेलु होय, जे भूमिउपर अनेक आत्माओजे आत्मकल्याणनी माधना करेली होय अने पुण्यात्माओना आवागमनथी जे स्थाननी रज पवित्र यजेली होय, ते तीर्थ कहेवाय श्री कुभोजगिरी आवु तीर्थ छे, भव्यात्माओ आ तीर्थनी शीतळ छायामा आवीने आत्मसाधनानी प्रेरणा मेळवे छे आत्मसाधनानो मामान्य अर्थ जेथी रागद्वेष घटे अने मत्सरप्रत्ये विरागभाव केळवाय

दक्षिण भारतमा जैन धर्म :

महागुप्तामा अने छेक दक्षिण भारतमा अनेक समये जैन धर्मनी घर्णो प्रभाव हतो आ प्रदेशमा जैन धर्मानुयायी राजाओ थड गया खारवेलना प्राचीन शिलालेखी अने ट्टिनाम एनी माख पुने

छे धार्मिक असहिष्णुतावाळा अन्य धर्मीओजे अनेक जैन मदिरोनो नाज कर्यो छे, अने अनेकमा देवदेवीओ गोठवी दीधा छे कहेवाय छे के पढरपूरनु मंदिर तथा कोल्हापूरनु अवावाई मंदिर विंगेरे एना पुरावा छे लिंगायत विंगेरे आजे ओळखाती जातिओना स्तिरिवाज जोता ते पूर्वनी जैन प्रजा हती, अेम सावित थाय छे आवु आवु जाणीने जैनोखे कोईना उपर रोप कर्यो नथी करवानो पण नथी, परंतु सावधान थवानु छे, भूतकाळ उपरथी बोधपाठ लई नक्कर भविष्य बडवानु छे आ माटे वर्तमानकाळनी वेदरकारी अने प्रमाद आपणे खखेरवा पडणे

श्री कुभोजगिरी तीर्थनी रचना :

श्री कुभोजगिरी आपणु प्राचीन तीर्थ छे अही देरासर, धर्मशाळा, पगथिया विंगेरे व्यवस्थित करी गणगारी श्री सध माटे तैयार करतार गेठ फत्तेचदभाई गिरढोणवाळा अने शेठ रावजीभाई गुलाबचद कुभोजवाळा छे एमनु तीर्थरक्षानु कार्य ज्वलत छे ए धर्मवीर आत्माओना स्मरण करी तेमने नमन करीए छीए—

पंदर वर्ष पहेला अने आज :

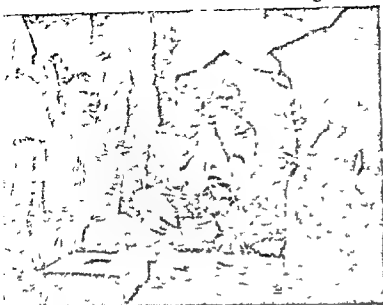
महाराष्ट्रना थोडाज भाविको अहि यात्राअे आवता आ तीर्थनी कित्येकोने खबर ज न हती गुजरात, कच्छ, काठियावाड जेवा प्रदेशोमा तो कुभोजगिरीनु नाम पण असोअे साभळयु न हतु परंतु जैन साधु जगत उपर केटलो उपकार करे छे ! ऐक्यनी केटली सुदर भावना केळवे छे ! अने सकळ मघने केवो सगठिन वनावे छे ! ए हालमा दूरदूरथी अशे यात्राअे आवता सख्यावध यात्राळुओथी समजी अकाय छे आजना आ मंगळ प्रसंगे ७०० माईल दूर रहेंनार मारी अने एवा विजाओनी हाजरी ए पण अनेज आभारी छे

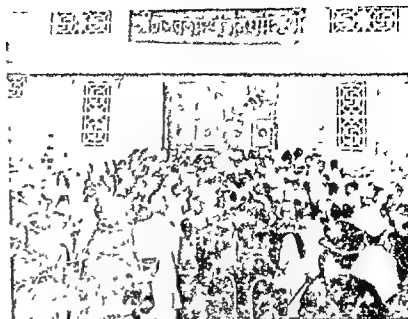
तळेटी धर्मशाळा भूमिपूजन समयी

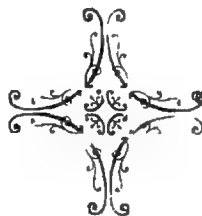
तळेटी धर्मशाळेतील प्रमुख सभागृह
(शेठ चतुरदास नगिनदास यांच्या उदार देणगीतून)

शेठ चतुरदास नगिननास गाहू धर्मशालेचे
भूमिपूजन करीत आहेत

धर्मशाला उद्घाटन

तळेटी धर्मशाला उद्घाटक शेठ रतिलाल नाथालाल

श्री कुमोजगिरीचरून तळेटी धर्मशालेचे विहंगम दृश्य

લેખક શ્રી. શાંતિલાલ લિલાચંદ શાહ

પૂ પા શ્રી. વિજય પ્રેમ સૂરીશ્વરજી મ સા ના ગિયરત્ત પૂ પા શ્રી. વિજય રામચંદ્રસૂરી-શ્વરજી મહારાજ મુવડે પધાર્યા હતા એ તકનો લાભ લઈ પૂના કૅપવાળા ધર્મસ્નેહી કેશવલાલ માળેકલાલે મહારાષ્ટ્રમાં પધારવા પૂ આચાર્ય મહારાજને આગ્રહભરી વિનંતિ કરી અને તેઓ-શ્રીની પધારામણી પૂના કૅપમાં થઈ પછી તો કરાડ, કોલ્હાપૂર, નિપાળી, વેઢગામ, દુબઢી અને ગદગ સુધી પૂજ્ય આચાર્યશ્રીએ પરિભ્રમણ કર્યું સુપુત્ર મહારાષ્ટ્ર જાગૃત થયું અને ધર્મ પ્રવૃત્તિમાં આ અરુણોદય થયો સ્થલે સ્થલે ઉપધાન વિગેરે વિવિધ તપસ્યાઓ થઈ આત્મામાં ધર્મની મૂલ જાગે છે તે આત્મા ધર્મક્રિયાવિના રહી શકતો નથી કરાડથી આ તીર્થ સુધી 'છડરી' પાઢતો સઘ નિકલઢ્યો પઢર દિવસના એ સઘની સ્થાંતિ મારતભર થઈ હતી આ સઘની વ્યવસ્થા અતિ સુઢર હતી એમાંના એક કાર્યવાહક સ્વ રાજારામ (વાપૂ) મિયાચઢ કરાડના કુશલ ટલતલ ધર્મ શ્રેષ્ઠીને આપણે કઢીજ મૂલો ન ગકિએ એ યાત્રા સઘના સઘવી શેઠ હિરાચંઢ

મનોહરઢાસ સાતારાવાળાના સુપુત્રો હતા શ્રી કુમ્મોજતીર્થનો હાલનો વિકાસ અને ઉઢ્ઢાર એ યાત્રા સઘને આભારી છે આ પછીના કોલ્હાપૂર, નિપાળીના અજનશંલાકા અને પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવો જેમણે નિહાલ્યા છે, એ ધર્મ પ્રસગના સુખઢ અને પ્રેરણાઢાયક સસ્મરણો આજે પણ યાઢ આવે છે વયોવૃઢ સુશ્રાવકો કહેતા સામલ્યા હતા કે સો વર્ષમાં ગુજરાત કાઢિયાવાઢ કે જ્યા ધર્મના સેકઢો ઉત્સવ થાય છે ત્યા પણ આવા ઉત્સવો સામલ્યા કે જોયા નથી આ વઢા પ્રસગો ઘણા વોઢક છે થોઢા વર્ષો પછી એ ઇતિહાસનો વિષય બની જશે

કેટલાક ઇતિહાસ વાંચીને તારવે છે કે ધર્મથી લાઢાઈઓ થઈ છે ધર્મથી ભાગલા પઢ્યા છે ધર્મના અનેક વાઢા હોવાથી આપણો ઢેશ ગુલામ છે વિગેરે આપ વિચારશો તો જણાશે કે આ વાતો ટોટી છે અને જે કાઢી ટોટુ જણાતુ હોય તો તે ધર્મથી નથી બન્યુ, પણ ધામિક અસહિષ્ણુતાના ઢુર્ગુણથી બન્યુ છે જગત ઉપર કોઈ પણ ગૃહસ્થથી અનત કાઢમા જે કાઢી ઉપકાર થયો હશે, તેનાથી અનત ગુણો ઉપકાર પચમહાવ્રતધારી એક સામાન્ય જૈન સાધુથી થયો છે અને આજે થાય છે. જૈન સાધુઓને ઢુન્યવી સ્વાર્થ નથી, એ સર્વ જીવમાત્રના મિત્ર છે પૂ આચાર્ય મહારાજ અને પૂ. સાધુજોએ મહારાષ્ટ્રની ઢરતી ઉપર ફક્ત ચાર વર્ષ વિચરીને ઢેગના ઢીજા પ્રાતોનો મહારાષ્ટ્ર સાથે મેલ સાધી આપ્યો છે ભાઈચારો વઢારી આપ્યો છે આ ઉપકાર મહારાષ્ટ્રની પ્રજા ભૂલી શકે નહી

તીર્થ કમિટીનો કાર્યપરાયણતા :

પૂ આચાર્ય મહારાજાઓના વિચરવાથી અને યાત્રાસઘથી જે પ્રેરણા મળી તેને શ્રી કુમ્મોજતીર્થની કપિટીએ વઢાવી લઈને ઢેગસરજીનો, ધર્મગાળાનો

યોગ્ય જીર્ણોદ્ધાર અને સુધારા વધારા કરાવ્યા છે તીર્થના હવ્કનારક્ષણ માટે કમિટી પ્રસંગે પ્રસંગે જાણૂત રહી છે આથી આજે યાત્રાલુઓની સંખ્યામા પળ વૃદ્ધિ થતી રહી છે ચૈત્રી, કાર્તિકી પૂનમના, પીપ દગમના મેઝાઓ સુવ્યવસ્થિત થાય છે

સ્વ જરૂરિયાત જળાતા આ તલેટીની નવી ધર્મશાળા વાઘવાનુ કામ પૂ પા આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયલલિધ સૂરીશ્વરજી મહારાજ અત્રે પધારતા કમિટીએ હાયપર લિધુ છે તેઓશ્રીએ પળ સ્થલે સ્થલે ધર્મવોધનો વર્ષા વર્ષાવીને પૂર્વની ત્વિલેલી વાડીને નવા પુષ્પોથી સજાવટ કરી છે હાલ તેઓશ્રી પૂના કંપમા ચાતુર્માસ વિરાજે છે એ અનુભવી, વયોવૃદ્ધ, કવિકુલકિરિત ગુરુદેવને ઓછામા ઓછા વે જળ વર્ષ હજુ મહારાષ્ટ્રમા વિચરીને લાભ આપવા આપણે આ તકે વિનતી કરીએ છીએ

નવી ધર્મશાળાની પ્રગતિ :

આ ધર્મશાળાના નકશા વિગેરે તૈયાર થયા છે એની ગોઠવણ યાત્રાલુઓને વધુ સગવડ આપી, વધુ ધર્મ પરાયણ કરવાની દૃષ્ટીએ શરૂ છે કાર્યકુળ કમિટી નિમાડ ગઢ છે એમા મને પળ એમણે વાઘ્યા છે મારા ધર્મસ્નેહીઓએ જે જે કર્યું છે તેનો હુ ઇન્કાર કરી શકતો નથી સકલ સઘના આગીવદિ અને સહકારથી થોડા મમયમા કમિટી આ ધર્મશાળા તૈયાર કરવા શક્તિમાન થશે એવી આશા છે

પ્રેરણાદાયી મંગલ પ્રસંગ :

આજનો આ શિલાસ્થાપનનો મંગલ પ્રસંગ સ્વ પ્રેરણા આપે છે ધર્મપ્રેમી ઁઠ શ્રી ચતુરવાસ નર્ગીનદામ વેલ્ગામમા વમતા છનાએ તેઓની દાનવીરતા અને ઔચિત્ય ગુણથી પરપ્રાતોમા પળ

જાળીતા છે તેઓના શુભ હસ્તે આ ધર્મશાળાની પ્રથમ શિલા સ્થાપિત થવાની છે વધુમા આપ મર્વેએ વર્ષાક્રિતુની અગવડતાઓ વેઠીને પળ હાજરી આપી છે તથા કમિટીએ પળ આપણા વધારા માટે પ્રસંગોચિત સુદર સગવડો કરી વીધી છે આવા નિમિત્તો ધર્મકાર્યમા ઘણુ પ્રેરણા વલ આપે છે પૂનાથી ગદગમુધી પ્રવેશ ખેડાયેલો છે એમા અનેક ધર્મપ્રેમી અને દાનવીર ગૃહસ્થો વસે છે મહારાષ્ટ્રમા તીર્થની ધર્મશાળાનો આ પ્રથમ પ્રસંગ છે આ કાર્યમા જોડતી તત્ત, મન, ધનની શક્તિ તુરતજ પુરી પાડવા મારી મર્વને બલામળ છે

શુભ અભિલાષા :

તીર્થસ્થાનો તરવા માટે છે તેમજ ધર્મશાળા એ ધર્મની ભાવના કેલ્લવવાની નિગાલ છે વેશ પરવેશના યાત્રાલુ માર્દિવહેનોનો અહિ મિલાપ થાય છે એક વીજાના જીવનમાથી સારુ શિલવાનુ અને હોટુ દૂર કરવાનુ અહિ સહેજે વની જાય છે, ધર્મસ્નેહ કેલ્લવાય છે પરિણામે ધર્મના કાર્યોમા સકલ સઘ એક રૂપે લડો થાય છે અને સુલદુલ્લમા ભાગ લેવાનુ વને છે આજે આપણે આપણા હુ સ્ત્રી માર્દમિકોને લગભગ બુલી ગયા છીએ તેનુ કારણ એ છે કે ઘનિક વર્ગનો એની રાધેનો સપર્ક તુટી ગયો છે આથી ઘણુ નુકશાન થયુ છે અને થાય છે હાલના સમયે સાધ્મિક શક્તિ એટલે મારા જૈન માર્દઓને હુ દરેક રીતે ઉપયોગી વનુ એ માવનાની જ્યોત જાગવાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે આ ધર્મશાળા એમા નિમિત્ત વનો એવી અભિલાષા માર્વે શાસન દેવ સદ્ગુના આત્મવિકાસમા અને સઘસેવાના મનોરથને પુરા કરે, એવી પ્રાર્થના માર્થે વિરમુ છુ ”

શ્રી ચિમળલાલમાર્દિવે દક્તવ્ય પુરે શાલે તો મુહર્તાજી વેલ શાલી હોતી શ્રી જગવલ્લભ

पार्वनाथ, श्री मुनिसुव्रत स्वामी, शासनदेव यांच्या जयजयकारास ढोल-शहनाईची साथ झाली. जणु आकाशस्थ देवताना ते आमंत्रण होते श्री नमस्कार महामंत्राचें स्मरण करून ॐ पुण्याह ॐ पुण्याहच्या घोषात शेट चतुरभाईंच्या हस्ते गिलारोपण विधिसहित आले उपस्थित भगिनीनीं मंगल गीते गाडली

शेट चतुरदासभाई यांनी तीर्थास अत्यंत आवश्यक असलेल्या या नूतन धर्मशाळेच्या गिलारोपणाची सधि आपणास दिल्यावद्दल सर्वांचे हार्दिक आभार मानून वाघकाम पूर्तीसाठीं आपल्या सहकाऱ्यासह त्यांनी सर्व प्रयत्न करावयाचें अभिवचन दिले नंतर शेट बाबुभाई परमार यांनी सर्वांचे आभार मानताना श्री चिमणलालभाई सारख्या मुरळींनी वारवार मार्गदर्शन करावे असे सुचवले आणि या गिलारोपणकानी योगायोगाचा एक गमतीदार प्रसंग सांगितला एक श्रेष्ठिवर्यांच्या हस्ते हें गिलारोपण करावयाचे असे निश्चिन झालेले असताना ऐनवेळीं दोन दिवस अगोदर त्यांनी नकार कळविला मुहूर्तप्रमाणे काम सुरू करावयाचे असे असताना ऐनवेळी कोण पाहुणे शोधावयाचे अशी चिंता कार्यकर्त्यांना पडली श्रीमान चतुरदासभाईंना सहज शब्द टाकला गेला व शासन-देवतांची कृपा असल्याने त्यांनी ते आनंदाने तात्काळ मान्य केले 'भाग्यविना न मिले, भजी वस्तुका भोग' या म्हणीप्रमाणे भाग्यवान चतुरदासभाईंच्या हस्ते सुरू झालेल्या या भव्या कार्याची पूर्तता लौकरच होईल असे त्यांनी सांगितले

श्री चिमणलालभाईंच्या देखरेखीखाली श्री उपरियाळाजी तीर्थस्थानी एक धर्मशाळा फूट ८० X ८० फूट वाघावयाचे काम चालू होते

त्याचा अनुभव जमेल धरून व योग्य त्या सुधारणेसह येथील धर्मशाळेची रचना करावयाचे ठरवून तसे नकाशे तयार केले होते त्याची स्वरूपा श्री चिमणलालभाईंनी सांगितली

श्री कुभोजगिरी तीर्थाच्या पायथ्याशी असलेल्या सभाच्या जागेवर चारी बाजूस जागा खुली सोडून १५७ X १५७ फूट जमिनीवर चौसोपी वाघकाम करून मधील चौकात श्री ऋषभदेव प्रभूचें शिखरवध मंदिर वाघावयाचे, धर्मशाळेच्या बाहेर दक्षिण बाजूस पाण्यासाठी विहीर, स्नानगृह, पाकगाळा वाघावयाची अशी स्थूल योजना ठरवून निरनिराळ्या विभागाना दात्याची नावे द्यावयाची व त्यासाठी ठराविक रक्कम (नकरा) ठरविण्यात आली ती खालीलप्रमाणे—

श्री जिनमंदिर रु ३१००१, खोली ब्लॉक रु ४००१, धर्मशाळेतील मुख्य हॉल रु ८१०१, पाकगाळा रु ३००१, प्रवेगद्वारावरील दुमज-न्याचा हॉल रु ६१०१, विहीर रु २००१, लायब्ररी हॉल रु ७१०१, स्नानगृह रु २५०१, सोप्याचा एक विभाग रु १००१

त्याचप्रमाणे ओसरीवरील एका विभागास नावासाठी रु २५१ आणि त्यापेक्षा कमी रक्कम देणाऱ्यांची नावे बोर्डावर लिहून तो बोर्ड धर्मशाळेत लावावयाचा असे ठरविण्यात आले होते

श्री चिमणलालभाईंनी ही योजना जाहीर केल्याबरोबर शेट चतुरदासभाई यांनी आपले तात श्रीवर्धनगिनदासभाई (स्व. स. १९५७ व माता श्री ककुवाई स्व. स. १९७८) यांचे नाव मुख्य हॉलला द्यावे म्हणून ८१०१ रु द्यावयाचे जाहीर केले प्रवेगद्वारावरील हॉलला 'मनसतुष्ट

प्रामाद' नाव घावे म्हणून गेठ वावुभाई परमार
रु २००१, गेठ हुकुमीचद डुगाजी राठोड
रु १५०१, गेठ हिदुमलजी राठोड रु १५०१,
आणि गेठ माकळचद दोलाजी गांधी रु १२०१
अमे त्यानी ६२०४ रु देऊ केले

विहिरीमाठी गेठ चन्हुलाल लालचद डचल-
करजी रु २००१ यानी जाहीर करून उपस्थिता-
पैकी सर्वगोठधी कोल्हापूरनिवासी मणिलाल
पुरुषोत्तम गाह रु १००१ पुनमचदजी नथमल
मधवी रु १००१, पानाचद मर्ताचद गाह
रु १००१ व वरदीचद तिकमचद पोरवाल
बेळगाव रु १००१ माणेकलाल दानाजी मुधोळ
रु ५०१, चिमणलालभाई कडिआ अहमदाबाद
रु २५१ व मुरतमल दरजाजी कोल्हापूर
रु २५१ अशा देण्या जाहीर करण्यात आल्या

श्रावकजनांची शक्ति अर्मा वा नमो पण मदैव
यशशक्ति दान, देणगी देऊन धनाचा सहाय्य
करण्यात ते मदद आघाडीवर असताना भारतभर
अमलेली गगनचुंबी देवालये विशाल उपाश्रय,
प्रचंड धर्मशाळा, भोजनशाळा, आयविलशाळा
या मददयानुत्त उभारल्या गेल्या तो दानुत्वाचा
ओष मनुत चालू असल्याने ती सर्वे स्थाने मुख्य-
स्थित, टापरिपीची व स्वच्छ आहेत ही
समाजाला मनुत भूषणाय अमलेली वस्तुस्थिती
आहे

गिळारोपणाच्या निमित्ताने श्री जगवल्लभ
पार्वनाथ मंदिरान आगी, पूजा व जमलेल्या
पाहुण्याचे जेवण हे सर्व गेठ चतुरदासभाई
यांच्या भार्पन झाले नमोच येथील वाहुवली
दिगवर ब्रह्मचर्याश्रमातील मुलांना एक वेळचे
जेवण त्यांनी दिले त्यान धर्मशाळेचे काम
करणाऱ्या लोनांना मदतीसाठी करून त्यांना
पान्तिथिचे देणान आशी

वाधकाम मे देसाई आणि कपनीकडे टेडर
पद्धतीने सोपवून त्यावर दैनंदिन देखरेखीसाठी
श्री पुजाराम मेस्त्री, साप्ताहिक देखरेखीसाठी
श्री मोरे ओव्हरसिखर, सर्वसाधारण देखरेखीस
श्री हिदुमलजी राठोड, हिंगोवासाठी श्री
हुकुमीचदजी राठोड यांची नियुक्ति झाली
वाधकाम वेग घेऊ लागले

सर्चासाठी दक्षिण भारतात मोठा फड गोळा
करावयाचे ठरविण्यात आले प्रथम सुरुवात
कोल्हापूर येथे झाली सर्वश्री चतुरदासभाई,
चिमणलालभाई, वावुभाई परमार, पुरुषोत्तमदास
अवेरी, दलचदभाई, हिदुमलजी, हुकुमीचदजी,
साकळचदजी गांधी, उत्तमचद गेठ समदडिआ
मचर, चदुलालभाई गाह डचलकरजी आदि
कार्यकर्ते मडळी अधुनमधून जमेल तसे धन
जमविण्याच्या प्रयत्नास लागली समाजाला
माहिती व्हावी म्हणून 'नूतन धर्मशाळेची रूप-
रेखा' नामक एक पुस्तिका तयार करून सर्वांकडे
गावोगाव पाठवण्यात आली होती फड गोळा
करावयास गेलेल्या मडळींना उस्ताहप्रेरक, बोध-
प्रद असे अनेक अनुभव आले त्यापैकी काही
येथे देण उचित होईल

एके ठिकाणी रात्रीच्या वेळी मडळींना
श्वेत व वल्ही मारून नाव परतीरी न्यावी
लागली

खरी सालकीण :

एका श्रावक श्रेष्ठीच्याकडून दोनशे एकाच
रुपये घ्यावेत अशी मडळीची इच्छा असताना त
श्रावक देण्यास आढेवेढे घेत होते दाराबाड
अमलेल्या त्याच्या सहचारिणीला राहूले नाही
ती म्हणाली, धर्मकार्यासाठी अलेल्या मडळींना
पुढे कामास जावयाचे आहे आपल्यास अशी

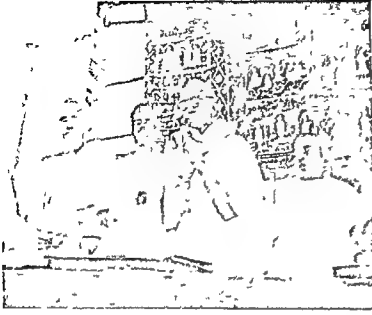

तळेदी धर्मशाळेतील मनसंतुष्ट प्रासादांतील श्री शत्रुंजयगिरी प्रतिकृति

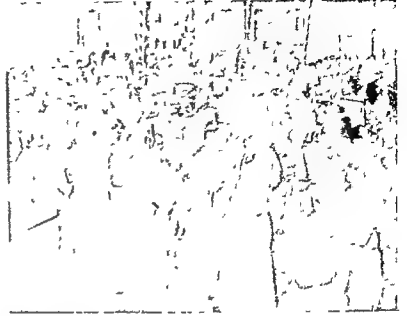

स्व शेठ चिमणलाल केशवलाल कडिआ, अहमदाबाद

तळेदी धर्मशाळेत

उपधान तप प्रवेश समयी पू. प. मुक्तिविजयजी गणिवर्य
संवत् २०१५

श्री उपधान तप प्रवेश संवत् २०१५

फराड कुबोजगिरी मघ
महर्ष घटिका यत्र

पू. पा. आचार्य श्री रामचंद्रसूरीदेवर महाराज
आपल्या निष्प परिवारासह

सधि केव्हा मिळणार ? त्यांना १००१ रुपये द्या ” त्या सस्कारी सुश्राविकेचे बोल ऐकून मडळींना अभिमान वाटला सपत्तीची खरी मालकीण आणि सुसल्ला देणारी मैत्रीणच नव्हे का ती ?

मनाचा मोठेपणा :

एके सायकाळी मडळी एका खडेगावी गेली तेथे जैन श्रावकाचे एक घर होते दोन भाऊ त्याची माता व इतर परिवार त्याच्या घरी होना. थोरला भाऊ घरी होता लहान भाऊ परगावी गेला होता फड घेण्यास गेलेल्या मडळीनी तेथे येण्याचे प्रयोजन सांगून, टीप माडून द्या, पुढे जावयाचे आहे असे सांगितले-“ लहान भाऊ येण्याची वेळ झाली आहे, तो आला म्हणजे पाहू ” असे थोरल्या भावाने सांगितले, “ कुभोजगिरीच्या धर्मशाळेचे काम चालू झाल्याचे ऐकून आपण कोल्हापुरास जाऊन रु ५०१ द्यावयाचे ठरलेले होते आता ही थोर मडळीच आपल्या दारी आली आहेत त्याच्या कामाचा व्याप पाहून विनाकारण वेळ का दवडतोस ? लहान भावाचे निमित्त सांगू नकोस देऊन टाक ते रुपये ” असे त्याच्या आईने सांगितले थोरला भाऊ निरुत्तर झाला मडळीची वाणिज्या वृत्ति जागृत झाली, तुम्ही कोल्हापुरास जाऊन ५०१ रु देणार होता, आता आम्ही पाच जण आपल्या दारी आलो आहोत, धर्मकार्य आहे, जास्त देण्याचा विचार केला तर वरे होईल असे मडळीनी सांगितले, माता-पुत्रांनी धणभर विचार केला व रु १००१ देऊ केले

दानवीर भिमा कुलडिआची आवृत्ति :

फड गोळा करण्यास जात असलेल्या मडळीनी कोणासही लाजविण्यासारखे होऊ

नये हे पथ्य साभाळून कार्य चालवले होते एके गावी फड गोळा करून मडळी पुढे जाव-याच्या तयारीस असताना एका मुश्रावकाने त्यांना अडवून आपले दुकानी चलयबाबद्दल आग्रह केला त्याचेकडे जाण्यासारखे नाही असे होते, परंतु त्याच्या नम्र आग्रहामुळे त्यास नकार देता येईना ‘ पुन्हा येऊ ’ असे सांगूनही तो ऐकेना अगतिकतेने मडळी त्याचे दुकानी गेली त्याने रु २५१ समोर ठेवून ‘ ही नग्न सपत्ति सत्कारणी लावा व मला ती संधी मिळू द्या ’, असे विनम्रभावे सांगितले सर्वाना भिमा कुलडिआची आठवण झाली त्या सुश्रावकाला ते रुपये देणे भारी होते, पण त्याच्या हृदयस्थ सद्भावनेचा विचार केल्याशिवाय दुसरा कोणता मार्ग होता ?

फड कमिटीने सवत २०१४ अखेरपर्यंत रु दोन लाख चार हजारचा फड जमविला त्यापैकी रोख एक लाख पच्याऐशी हजार रुपये हाती आले व बांधकामात एक लाख पच्याणव हजार रुपये खर्च झाले कॉन्ट्रॅक्टरनी काही खोडसाळपणा केला असे कमिटीच्या निदर्शनास आले तेव्हा अध्यक्ष श्री चतुरदासभाई यानी वेळगावचे इजिनिअर मे पर्वते-पाटील याना खास आणवून चौकशी करून कॉन्ट्रॅक्टरना त्याची चूक दाखवून दिली व त्या उभयतांच्या समतीने त्याचे विल भागविले सर्व हिशोब प्रतिवर्षी चार्टर्ड अकाऊंटंटकडून तपासून घेतलेले आहेत

धर्मशाळेच्या मूळच्या कल्पनेप्रमाणे व बाढत्या गरजेच्या दृष्टीने अद्याप वरेच काम होणे आवश्यक आहे तरी स २०१४ अखेर काही अडचण भासू नये येथवर काम पुरे आले होते

देवकृपा, शासनदेवाचे साहाय्य, गुरुजनांचा आशीर्वाद समाजअग्रणीची इच्छा व समाज

ब्रधुभगिनींचा सक्रिय सहकार आणि श्रीतीर्थ आणि धर्मगाळा कमिटीची तळमळ इत्यादींच्या शुभ संयोगाने वीस वर्षांपूर्वीचें एका आलिशान धर्मगाळेचे स्वप्न प्रत्यक्षात उतरले व महाराष्ट्रातील या 'ऐतिहासिक तीर्थस्थानी' यात्रेकरूंची पुरेपूर सोय, तपाराधनेसाठी एक निवात स्थान, धार्मिक समावेग असलेल्या प्रवृत्ति आरामपणे करता याव्यात अशी सुंदर जागा तयार झाली

त्या धर्मगाळेचा उद्घाटन विधी करावयाचे ठरवण्यात आले त्यास जोडूनच श्री-उपधान-तप आराधना करवावी असे कोल्हापूरचे श्रेष्ठिवर्य सुरतमल दरजाजी, गेनमल नाथाजी राठोड व त्रिकमजी हिराचंद राठोड यांनी ठरविले व त्या खर्चाची जबाबदारी आपणाकडे घेतली सोन्याला सुगंधाची जोड मिळाली त्या निमित्ताने या जोड-ममारभाची गुजराती भाषेत सस्थेचे अध्यक्ष गेठ चतुरदास नगिनदास शाह यांच्या सहाने 'दक्षिण महाराष्ट्रनो अन्नजय' ए उपमाथी प्रसिद्ध श्री कुंभोजगिरी तीर्थ-नूतन धर्मगाळा उद्घाटन समारोह-अने उपधान आराधना अशी काढण्यात आली त्यात सविस्तर माहिती असल्याने तज्ञांचे येथे देणे उचित होय

"विनती साथे निवेदन करवानु के २५ वर्ष पूर्व अमारा प्रदेश पू नि स्पृही धर्मगुरुओना परिचयना अभावे धर्मजीवनमा लगभग सुपुत दगामा हतो परनु श्रीसधना महापुण्योदये महाराष्ट्रदेशोद्धारक व्या वा १००८ श्री विजय रामचंद्र सूर्येश्वरजी म श्रीनी निश्रामा अवे कराडकुंभोज 'छ ५ री' पाळना प्रथम यात्रा-सधनु आगमन थयू अने पू आचार्यश्रींना परम गुरुदेव, सिद्धात-महोदधि १००८ श्री आचार्य महाराज विजय प्रेम सूर्येश्वरजी म नी छायामा महाराष्ट्रना अनेक म्यळोजे कष्टपूर्वक विहार कर्यो, वंकाडो धर्म-

प्रवचनो सभळाव्या, अजनशलाका, उपधान-तप, प्रतिष्ठाओ अनेक धार्मिक क्रियाओ अने अनुष्ठानो थया जेथो आ प्रदेशमा धर्मेनी ज्योत प्रगटो अने श्रीसध धर्मानुसारी पथे वळचो

कोल्हापूरमा श्री वीर स २४६७ मां जैन इतिहासमा सुवर्णाक्षरे नोधायेली श्री अजनशलाका अने प्रतिष्ठा-महोत्सव उजवायो हतो आ प्रसंगे श्री कुंभोजगिरीनी तळेटीमा यात्राळुओनी मुवि-हिता माटे धर्मगाळा वाधवानी अगत्यता जणाता मुवई निवासी दानवीर श्रेष्ठिवर्य श्री माणेकलाल चुनीलाले व पाच हजार प्रथम आपी धर्मगाळा फडनो प्रारंभ कर्यो हतो पछो वीर सवत २४७६ द्वितीय आपाढ सुद ७ ना मगळ मुहूर्ते वेळगाव निवासि श्रेष्ठिवर्य चतुरभाई नगिनदासना शुभ-हस्ते गिलास्थापन करावयू अने आ विगाळकाय धर्मगाळानु वीजारोपण थयू

आ पछो कविकुलकिरीट व्या वा आचार्यदेव विजय लक्ष्मिसूर्येश्वरजी म तथा पू पा श्री विजय लावण्यसूर्येश्वरजी म, पू पा विजय विज्ञान सुर्येश्वरजी म, पू पा विजय लक्ष्मण सूर्येश्वरजी म, पू पा विजय जंबु सूर्येश्वरजी म, पू पा कीर्तिसागर सूर्येश्वरजी म, आदि अनेक पू मुनिराजोअे सधोनी विनतिओथी आ प्रदेशमा पधारी धर्मबीज उपर अभिना सिचन कर्या

देग-काळना नाना मोटा खाडा टंकरा वटावी श्री सधना उदारसहकारशी आ धर्मगाळानु वाध-काम लगभग पूर्ण थवा आव्यु छे अने हवे अंती महत्वपूर्ण उद्घाटन क्रिया करवामाटे वीर सवत २४८५ मागसर शु ५ ने सोमवार तारीख १५-१२-१९५८ नु शुभमुहूर्त नक्की करवा अमो भाग्यगाळी थया छिए

श्री आर्हत्-धर्म-रसिक, राजनगरनिवासी श्रेष्ठिवर्य रतिलाल नाथलाल शेरदलाल उद्घाटन विधी करशे

वधुमा आप सकळ सधने जाणीने विजेष प्रमोदथसे के परम उपकारी महाराष्ट्र देशोद्वारक व्या वा आ श्री विजय रामचंदसूरीश्वरजी महाराजना शिष्य पू पन्थासश्री मुक्ति वि गणिवर तथा पू तपस्वी हिमाशु वि महाराज आदि ठाणा १४ नी निश्रामा कोल्हापूरनिवासी सर्व श्रेष्ठिवर्य सुरतमल दजजी ओसवाल, गेनमल नायाजी राठोड अने त्रिकमचदजी हिराचदजी पोरवाल वेळगामवाला ए त्रणे मळीने आज शुभमूर्तें अत्रे उपधान तप कराववानी छे उद्घाटननी मगळ विधी थया पछी तरतज उपधान प्रवेग कराववानी क्रिया अने धर्मशाळांना चोकमा थसे

उपधान प्रवेगनी महाक्रिया पूर्ण थया पछी उद्घाटन समारोहने भव्य मेळावडो निपाणी निवासी श्रेष्ठिवर्य, देवचदभाई छगनलाल गाह M L A ना अध्यक्षस्थाने थशे

आ प्रसंगे श्री ज्ञानप्रचार, जैनसंस्कार रक्षा, श्री सधभक्ति, तथा आ पवित्र तीर्थना विकास अगेनी सक्रिय विचारणा करवा साथे श्रेष्ठिवर्य रतिलाल नाथलाल विगेरेनु बहुमान करवामा आवणे

धर्मशाळा उद्घाटनना आ शुभ प्रसंगे श्री उपधान तप कराववानी पुण्याशाळीओ तरफथी श्री सवभक्ति निमित्ते नवकारणी थणे

अत्रे पधारवाथी आपने आ प्राचीन तीर्थ अने तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवतना दर्शन, वदन, अने स्पर्शनानो अनमोल लाभ

मळवा साथेज, नजिकना कोल्हापूरना श्री मन-सतुष्ट प्रासाद आदि तथा सांगली, मिरज, वड-गाम, निपाणी, कराड, इचलकरजी आदि घणा स्थानीना मनोहर श्री जिनमदिरो जुहारवानो महान लाभ मळशे

श्री कुभोजतीर्थ (बाहुबली) मिरज, कोल्हा-पूर रेल्वेना हातकणगला स्टेशनथी पाच माईल अने कोल्हापूरथी बीस माईल दूर छे एस् टी. मोटरोनी सारी सगवडता छे "

मार्ग शु ५ सवत २०१५ रोजी सकाळी ७ वाजता धर्मशाळेचा उद्घाटन विधि, ७। वाजता श्री उपधान-तप-प्रवेश व नंतर १०। वाजता शेट देवचद छगनलाल याच्या अध्यक्षतेखाली मुख्य पाहुणे शेट रतिलाल नाथलाल याचा सन्मान-समारंभ झाला व तीर्थ आणि धर्मशाळा दृष्टीने विचार-विनिमय सुरू झाला

या समारंभास जमलेल्या धर्मप्रेमी जनांच्या विशाल सख्येने धर्मशाळेचा संपूर्ण चौक भरून गेला होता पूर्वभिमुख ओटचावर पाहुण्यासाठी सुंदर व्यासपीठ उभारले होते एकूण जागा अपुरीच वाटली

समाजात दूरदृष्टी ठेवणारी माणसे असतील तर त्यांना साथ देणाऱ्या माणसाचा तुटवडा पडत नाही या धर्मशाळेच्या कामी श्री चिमण-लालभाई कडिया यांनी दूरदृष्टीनेच योजना घडविली होती त्यांच्या मनात त्या प्रगात तीर्थांच्या छत्रछायेतील या नूतन धर्मशाळेत यात्रेकरूंच्यासाठी भोजनशाळा तसेच छात्रालय व्हावे अशी योजना होती त्यांनी ती जाहीर केली

कुभोजगिरीच्या तळेटीलाच पू पा समत-भद्राचार्य महाराजांनी दिगवर साधुजीवन

पत्करण्याअगोदरपासून शैक्षणिक कार्य अगि-
कारून श्री बाहुवली दिगंबर ब्रह्मचर्याची स्थापना
करून त्या सभ्येचे अविरत कार्य करणारी अनेक
नि.पूह माणसे एकत्रित करून शून्यातून जग
निर्माण करता येते हे साक्षात पटवून दिले आहे
तेथे सदाचारी जीवनासह मॅट्रिकपर्यंतचे शिक्षण,
त्यावरोवरच दि मप्रदायाचे धार्मिक शिक्षण
देण्यात येते, त्या आश्रमाचे प्रमुख मन्त्रालक मा-
ननीय प माणिकचंदजी भिगीकर M A न्याय-
नीय या समारंभास उपस्थित होते

शैक्षणिक कार्यास जीवन वाहिलेल्या भिगी-
करना छान्नालयाच्या कल्पनेने हर्ष झाला व त्या
कामी आश्रमाचे सतत सहकार्य राहील असे
सांगून ती योजना कार्यवाहीन आणण्याचे
आवाहन केले

नंतर श्री चतुर्दासभाई, उत्तमचंदजी, ममद-
डिआ, दावूभाई परमार, भोगिलालभाई मणि-
लाल गहा यांची भाषणे झाली

उद्घाटक श्री रतिलाल नाथाभाई यानी या
समयी धर्मशाळा कामी रु १००१ आणि भोज-
नशाळेच्या प्रवधासाठी रु १००० देऊ केले
मदैव हान वर ठेवून दान, देणगी दावयास उत्सु-
क असलेल्या भाग्यवतानी एक तिथीचे रु २५१
प्रमाणे तेवीस तिथी त्यावेळी नोंदविल्या

या जगात वावरताना हिमा होऊन पापमय
वागणे होतेच, त्याच्या निराकरणार्थ वा ते पाप-
ब्रध कमी त्त्वीचे (मीम्य) व्हावेत म्हणून अभ-
यदान, (जीवदान) अन्न, पाणी, वस्त्रदान, ज्ञान-
पूजा, जिनपूजा, मंदिर-उभारणी, जिर्णोद्धार
करणे असे अनेकविध मार्ग जैन मताने सांगित-
लेले आहेत त्यास अनुसरून ठिकठिकाणी मंदिरे
उपाश्रय, धर्मशाळा, आयविल स्वाते भोजनशाळा

पाठशाळा, ज्ञानमंदिरे चालू असून विचारवतानी
त्यासाठी अगणित द्रव्यदान करून त्या सभ्या
व्यवस्थित चालाव्यात म्हणून मुदर योजनाहि
घडविलेल्या आहेत

विमल शाह, पेशडकुमार, भामा शाह, वस्तुपाल,
तेजपाल, खेमा देदाणी, धन्नागा पोरवाल, हेमा-
भाई हठिभाई, मनमुखभाई भगुभाई, माणेकलाल
चुनिलाल यांचेकडे कोणी गेलेली व्यक्ति मोकळ्या
हानानी परतली नाही, अशी त्याची त्याति आहे
अशा कित्येक दानवीरानी इतिहासकाळात व
वर्तमानकाळात आपले नाव अजगमर केले आहे
त्यावरोवरच सघटनेच्या द्वारा काम करणारे.
धर्मभावनेने प्रेरित झालेले कित्येक ज्ञात व अज्ञात
कार्यकर्तेही आहेत

ई स १९६७ या वर्षी विहार प्रांतात दुष्काळ
पडला तो निवारण्याचे कार्य अगणित द्रव्य-व्यय
करून गप्तीय पातळीवर चालले असतानाही
लहानलहान सघटना निर्माण होऊन, त्यानीही
यथाशक्ति कार्य करून पशु, पक्षी, मानव यांच्या
जीव-रक्षणार्थ भरपूर कार्य केले आहे मुवई येथे
श्री महावीर कल्याण-केन्द्राची स्थापना करून
पावापुरी व राजगृही या तीर्थस्थानी दररोज वीस
हजार दुष्काळग्रस्ताना भोफत जेवण-प्रवध कर-
ण्यात आला आणि २० मदत-केन्द्रे मुरू करून
स्वस्त दराने चपाती भाकरी विकत देण्याची
सोय करून त्यासाठी लागवी रुपये खर्च केले
गेले त्याचप्रमाणे आपल्या देगावर आक्रमणे
झाली मूकप, आगी, महापूर अशा निमर्णाच्या
आपत्ति आल्यावेळी सर्वांनीच सद्गळ हाताने मदत
केली त्यात जैन समाजानेही आपला भाग उच-
लला आहे हे सर्व धर्मभाव आणि पुण्यप्राप्तीसाठी
करताना 'मधे शक्ति कली युगे' याचा प्रत्यय
आला आहे

त्या दृष्टीने कुभोजतीर्थ येथे भोजनशाळा प्र-
वध होचे अगत्याने आहे त्याचा सवत २०१५
वर्षी जगम झाला तरी त्याबाबत पुढे काही
कार्य झाले नाही, मात्र तीर्थ-कमेटीने काहीं
अशी सहन करून तेथे चालवलेल्या भोजनशाळेस
स्थिर स्वरूप आणणे जरूर आहे

पू प मुक्ति वि गणि याच्या शुभ छायेत
कोल्हापुरच्या श्रेष्ठत्रयीने करविलेले उपधान
तप हे या धर्मशाळेतील प्रथमच धर्म कार्य झाले
त्या उपधान तपस्व्यात १२५ भक्तगणानी भाग
घेतला होता. त्याची सांगता पीप व ७, २०१५
या दिवशी झाली त्या निमित्ताने सुमारे ४०००
श्रावक गण जमला होता प्रथम उपधान तपाचे
तीर्थमाळ घेणारे तपस्वीचें जे चढावे (बोली)
झाले त्यातून गिरीच्यावर लघु-अत्रुजयावतार
या नाश्वत तीर्थाची लहान प्रतिकृती करावयाचे
ठरविण्यात आले. चढावे अदाजे २५००० रु चे
झाले

वि सवत् २०२१ च्या चेत्र महिन्यात श्री
नवपद ओळीची आराधना या धर्मशाळेत झाली
प. पू अनुयोगाचार्य गणनायक प श्रीमद्विचय
तिलक वि गणिवर्यांचे गिण्यरत्न शातस्वभावी
विद्वद्भर्य पू प रजनवि गणिवर्य आणि त्याचे
जोनिपविद्यापारगत गिण्यरत्न पू भद्रानंद वि
महाराज याच्या निश्चेत तपस्व्यानी ती आराधना
केली व त्या निमित्ताने अष्टाष्टिका महोत्सव-
सहित श्री शान्तिस्नात्र आणि श्री सिद्धचक्रपूजन
झाले,

याच वर्षी निपाणीनिवासी वयोवृद्ध धर्मप्रेमी
शेठ (स्व) श्री रेवचंदभाई तुळजाराम शाह
यानी श्री कुभोजगिरी येथे जैन धार्मिक शिक्षण
शिविर एक महिना मुदतीचे भरवावे म्हणून रु

५५५५ ची रक्कम देऊ करून त्याचे नावे पू प.
रजनवि गणि याच्या निश्चेत ते झाले १५०
विद्यार्थ्यांनी त्याचा लाभ घेतला त्या विद्यार्थ्यांची
राहण्या जेवण्याची, अध्ययनाची सर्व सोय
तळेटीच्या धर्मशाळेतच होती या शिविरात
धर्मशिक्षणाबरोबरच मद्रासचे श्री ऋषभदासजी
जैन (स्वामी), श्री केशवलाल वीरचंद
सोलापूर, श्री चिमणलालभाई सधवी सिकंदरा-
बाद, बॅरिस्टर श्री माणिकचंदभाई व्होरा मुवई
बाहुबली आश्रमाचे श्री माणिकचंदजी भिसीकर
श्री यशोविजयजी जैन संस्कृत पाठशाला
महेंसाणाचे सेक्रेटरी श्री चिमणलालभाई अमृत-
लाल, B A LL B यांची विद्यार्थी-जीवन, जैन
इतिहास अशा विषयावर व्याख्याने योजण्यात
आली होती या शिविराची द० महाराष्ट्रात
प्रथमच योजना झाल्याने अनेक यात्रेकऱ्ही ते
पाहण्यासाठी येऊन गेले शिविराचा वडीस-
समारंभ श्री बाबुलाल गुलाबचंद सधवी
विजापूर याच्या हस्ते होऊन अतिथिविशेष
म्हणून मुवईनिवासी श्री चडुलालभाई वीरचंद
व्होरा उपस्थित होते धर्मशाळेच्या मधील
चौकात गर्डस व पत्रे घालून मोठा मडप (शेड)
या शिविराच्या निमित्ताने उभारण्यात आला

सवत २०२२ चा निपाणी येथील पू रजनवि
गणिवर्य व पू भद्रानंद वि महाराज चातुर्मास
मुकाम आटोपून त्याच्या दैनंदिन व्याख्यानातील
उपदेशामुताने निपाणी-निवासी स्व शेठ मोह-
नलाल वालचंद शाह याचे धर्मानुरागी सुपुत्र
चडुलालभाई यानी 'छरी' पाळणारा सव नि-
पाणी ते कुभोजगिरी काढला तो पूज्यश्रीच्या
निश्चेत वि स २०२२ मार्ग शु १० रोजी
निघून मार्ग-वद्य २ न २०२२ रोजी या धर्म-
शाळेत आला तीर्थकमेटीतर्फे चडुलालभाई आदि

बधुवयाना अभिनदनपत्र देण्यात आले. व महाराष्ट्रात प्रथमचा 'छ ५ री' पाळणाग सध कराड ते कुभोजगिरी म १९९४ मध्ये आलेला, त्या वेळी तळेटीची धर्मशाळा नव्हती त्याची तीर्थमाळ कुभोजगिरीवर देण्यात आली होती निपाणीचा सध दुसरा निघाला पण या धर्मशाळेतील तो प्रथमच होय. या धर्मशाळेचेच नूतन सधवांना तीर्थमाळ देण्यात आली

श्री उपधान तप माळारोपण उत्पन्नातून श्री कुभोजगिरीवर 'श्री लघु-अश्रुजयावतार' करावयाचे ठरलेले पण काही तांत्रिक अडचणी आल्याने काम धर्मशाळेच्या प्रवेगदरवाज्यावरील श्री मनसुट्ट हॉलमध्ये पुरे करण्यात आले व त्याचा उद्घाटन समारंभ सवत २०२४ च्या कार्तिक पौर्णिमेस सागली-निवासी श्री शामजीभाई गजपाल शाह याच्या हस्ते झाला

श्री कुभोजतीर्थाची प्रसिद्धी वाढत गेली तशी यात्रेकरूंची ये-जा बरीच वाढू लागली त्याचप्रमाणे कार्तिक पौर्णिमा, चैत्र पौर्णिमा, पौष दशम (श्री पार्वनाथ जिन जन्म कल्याणक) यावेळीही पुष्कळ लोक येऊ लागले तसेच दक्षिणचा प्रतिगजजय व गिरीवर श्री आदेश्वर भगवताची मूर्ति असल्याने अक्षयतृतिया (वैशाख शुद्ध ३) या दिवशी वरमनीपाची पारणी येथे होत असतात

धर्मशाळेत भोजन, आयरुण, भांडी वगैरे सोय असल्याने व त्याची व्यवस्था ठेवून, ती साधने वाढविण्याकडे तीर्थकमेटीचे लक्ष असल्याने यात्रेकरू भाविक मंडळी विशेषकरून धर्मशाळेत राहून, गिरीवर जाऊन (स्नान वगैरेची व्यवस्था गिरीवरही ठेवलेली असल्याने) देवदर्शन, पूजन करून येत असतात कित्येक धावक जगाच्या गोगाटापासून दूर राहण्याठी महिना पंधरा दिवस येथे राहतात नमेच औषधपाणी

मिरज-मागलीचे चालू ठेवून हवेकरिता येथे येऊन राहतात कारण येथील हवापाणी आरोग्याच्या दृष्टीने उत्तम आहे व निमार्गम्य पर्मरातील आनंद उपभोगून पुण्यप्रवृत्ति वाढवितात

कार्तिक पौर्णिमा वगैरे यात्रेच्या वेळी कोणीना कोणी भाग्यशाळी थावक यात्रेकरूंना भाते (उपाहार) देतात व त्यामाठी कोल्हापूरची श्री आत्मानंद जैन मेवा समिती अनेकविध महंग्यां देते. गेल्या ८१५ वर्षांपासून कार्तिक व १ रोजी सकाळी तेथे उपस्थित असणाऱ्या भाविकांना कोल्हापूरनिवासी श्री कानिलाल तुकाराम गाधी याचेवतीने भोजन देण्यात येत आहे

व महाराष्ट्रातील निमरा छ ५ री पाळणाग सध पू प रजनवि गणिवर्य व त्याचे शिष्य पू मुयज वि व राजेश वि म आणि पू माधवी जयप्रभाश्रीजी आदि ४ माधवीजी महाराज यांच्या निश्चेत सागली निवासी श्री कानिलाल वीरचंद शाह याच्या वतीने मार्गशीर्ष वद्य ६ सं २०२६ सागलीहून निघून मार्ग वद्य ७ ला कुभोजगिरीस आला

या धर्मशाळेच्या योगाने अनेकविध धर्मकार्ये झाली, परंतु त्याचे सर्व श्रेय श्री कुभोजगिरी तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्वनाथ व त्या मदिराची रचना करणारे आपले पूर्वज यांच्याकडेच जाते

धर्मशाळेच्या बाधणी योजनेप्रमाणे अद्याप पुष्कळ कामे करावयाची राहिली आहेत वाहेरची विहीर व नव्याने धर्मशाळेच्या प्रागणात काढलेले बोअरिंग याना पाणि फारच कमी आहे, लायबरी हॉल झालेला नाही, सुव्यवस्थित पाकगृह (स्वयंपाकघर) स्नानगृहे बाधण्याची गरज असून धर्मशाळेच्या भोवताली तट बाधणे वगैरे कामे व्हावयाची आहेत थावकजनांच्या भक्तिभाव पूर्ण सहयोगावरच ते अवलंबून आहे ♦♦

શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ જિનેંદ્ર

સ્તુતિમય ચિત્રબંધોનો પરિચય

લે : પૂ. મુનીશ્રી પુણ્યવિ મ ના શિષ્યરત્ન મુનીશ્રી વીરસેન વિજયજી મહારાજ (આદોની સ. ૨૦૨૫)

[પૂ. મુનિશ્રી વીરસેન વિ. મ.શ્રીએ અમારી વિનંતીનો સ્વીકાર કરી, તેઓશ્રીના પરમ તારક ગુરુદેવ પૂ.પા. કવિકુલકોટિર આચાર્યશ્રી ભુવનતિલકસૂરી મ તેમજ પૂ. પુણ્યવિ. મ. ના પ્રોત્સાહનથી આ પ્રથમ માટે શ્રી જગ-વલ્લભ પાર્શ્વનાથ સ્તવનાટક-સંસ્કૃતમા તેમજ જિનેંદ્ર સ્તુતિમય ચિત્રવધો (આકૃતિઓ), તેનો સંસ્કૃતમા કાવ્યમય પરિચય અને આ લેખ આપી અમોને ઉપકૃત કર્યા છે

ચિત્રવધોની આકૃતિમા જે શ્લોકો આલેખાયેલા છે તે તે આકૃતિના બ્લૉક સાથે આવ્યા છે, તેમજ એ પરિચયાત્મક લેખમા તે શ્લોકો વધોના વર્ણન સાથે છે જેવી વાચકશુદ્ધ સહેલાઈથી સમજી શકશે.

પૂજ્યશ્રીનુ કાર્ય વધુ અને વધુ પ્રગતિ કરીને અજાનજનને ધર્મપ્રવૃત્તિમા તેમજ જૈન સાહિત્યના યત્રોમાટે માર્ગદર્શન કરે એજ અમિલાષા —સંપાદક]

અલંકાર ગાસ્ત્રોમા અલંકારોના પ્રકારો વતા-વતા ચિત્રાલંકારો વહુવિધ છે ચિત્રના અલંકારોમા જે ચિત્ર આલેખવાનુ હોય તેવુ ચિત્ર આલેખી તેમા વર્ણવિન્યાસ કરવામા આવે છે તે વર્ણવિન્યાસ ચમત્કૃતિચાતુર્ય, શબ્દછટામાધુર્ય ભરેલો હોવાથી સામઘનારને અને વાચનારને આનંદની અનુભૂતિ કરાવે છે

આવા ચિત્ર અલંકારો દેવ પ્રાસાદોમા, રાજ્ય-સમાધોમા, વિશિષ્ટ ગ્રંથોમા, સ્તવનાટક અગર ઉપદેશાત્મકરૂપે ગોમનકલાથી આલેખાતા હતા

એક અલંકારજ ચિત્રકાવ્યનુ વર્ણન કરતા કહે છે કે —

ઘૃષ્ટ ઘૃષ્ટ વિતરતિ સદા,
ચંદન ચાદુગન્ધ,
શાળાલીઢો મળિરપિ ભવેત્,
કાન્તિમાન્ મૂલ્યશાલી ।
અસ્ત્ર યોધ્યુર્ધવતિ નિશિત
યુદ્ધમધ્યે પ્રયોગાત્,
વુદ્ધિસ્તદ્વજ્જહિતમહદયે,
ચિત્રકાવ્યેઽચ શોધ્યા ॥

ભાવાર્થ—જેમ ચંદન ઘસાડ ઘસાડ સુગંધ
ત્રાપે છે, મરાણુપર ચઢાયેલો મણિ પણ ચમક-
રાજ અને કિમતી વને છે, તેનો જેમ અજ્ઞાન એવા
મારા હૃદયમા ચિત્રકાવ્ય પ્રમગે મારી દુઃખિ પણ
નુદ્ર વને !

અનેક પૂર્વાચાર્યોએ અદ્ભુત કવિત્વ શક્તિથી
મૃદર ગીતિએ ચિત્રકાવ્યોની રચના કરી છે
જેમકે પૂ મમન્તભદ્રાચાર્યજીએ અનેક ચિત્રવન્ધો-
યુક્ત “શ્રી જિતનકત”, પૂ નન્દિપેણ મુનિએ
પ્રાકૃત ભાષામા ચિત્રવન્ધોયુક્ત “અજિઅસતિ-
વર્ણ”, પ્ર મુનિ ઉદયવિજયજીએ ૬૩ ચિત્ર-
વન્ધોયુક્ત “વિજ્ઞાપિત્ર” અને શ્રી વલ્લભમુનિએ
મહમ્મદલ્લમલ્લવન્ધ યુક્ત “અરનાથ સ્તવનની”
રચનાઓ કરી છે

તે પૂર્વાચાર્યોના પગલે અનુસરતા આધુનિક
કાવ્યકારોએ પણ કવિત્વશક્તિથી યોગ્ય, મગ્ન
કાવ્યોની ગુથળી કેળવી છે

આ પ્રથમા જે ચિત્રવન્ધો મુકવામા આવેલ છે
તનો પરિચય

૧. માલાવધ

શ્લોકે ત દેવદેવ તલ્લલ્લતિલક
રાગભગપ્રગન્થ,
મિત્રેદ પેદવેજ ગવદલ્લમુવન
સ્પાગ્માગ્પ્રગ્ન ।

માતન નાંદનદ વિમટમનિમય
નિર્મલ મજ્જમદ

ધામેશ મેગમેશ મુગ્ધવન્ધ
મીગ્માગ્પ્રગ્ન ॥ સ્ત્રગ્ન

૧૯૨૩ના આ પૂ મા માલાવેદિક વિચ્ચ-
માગ્માગ્પ્રગ્ન ।

કોઈ પણ શ્રુષ્ઠકાર્યના પ્રારંભમા અથવા સમા-
પ્તિમા મગલસ્વરૂપે માલા પરિધાન કરવામા
આવે છે તે પ્રમાણે તેના કર્તા શ્રી જગદલ્લભ
પાર્શ્વનાથના ગતાવ્દિ—મહોત્સવના પ્રારંભમા
કાવ્યસુમનમાલા પહેરાવે છે

આ કાવ્ય-રચનામા એક એક સપદામા એક
વર્ણવિન્યાસનુ ઉચ્ચારણ ત્રણ વચ્ચે કરવામા
આવે છે આવી ૪૮ સપદાઓથી યુક્ત માલાશ્લોક
૨૨૦ છે જેમા અરિહૃતના ૧૨ ગુણોના પ્રતિકરૂપે
૧૨ સુમનોથી માલાવધ રચના કરી છે

૨. કમલબન્ધ :

સુવામા-સતાન વિભવમદન શાન્તવદન

ભવાવ્ધૌ સદ્યાન સુકૃતજનન મોહનયન ।

ગત મુક્તિસ્થાન પ્રગમશ્વન પાર્શ્વપજિન

નયે હ મુદ્યાન જગતિતપન ત પ્રતિદિન ॥

કમલબન્ધ ગિચરિણી ।

આ વન્ધમા કેળા વર્ણવિન્યાસની રચના એવી
છે કે જે વર્ણ શબ્દકાર્ણિકામા આવ્યો છે તે દરેક
સપદાને અતે વપરાય છે

ભાવાર્થ— આ કમલ ભગવાનના ચરણથી
પવિત્ર વની ગયુ પણ મારુ હૃદયકમલ પ્રભુના
પધારવાથી ક્યારે પવિત્ર વનજે એવી ભાવના
મુનિશ્રી મેવે છે

૩. અષ્ટમાંગલિક :

પૂ ઉદયમાણિક્ય ગણિ આદિ અનેક કાવ્ય-
કારોએ અષ્ટમાંગલિક ચિત્રવધોની રચના કરી
છે તે પ્રમાણે અહિ લેખક દર્પણવન્ધ, શ્રીવન્ધ-
વન્ધ આદિ વન્ધો મર્વને મગલ કરનાર વને એવી
રચના ભાવના છે

૧. દર્પણબંધ :

ત યામિ નીકલ્પમનારત્ત ચ,
ધ્યાત્વા સુલાભ સુકૃતસ્ય ચાહ ।
કુમ્ભોજ-ગૈલ-સ્થિતમાઘ્વસેનિ
નિર્યાણવાસ કિલ નૌમિ યાત્ત ॥ દર્પણ વધ ॥

આ વધમા ઘ્વરચના એવી છે કે જે પાદના
આદિમા ચાર વર્ણો વપરાયા છે તે અતે ઝલટા-
વીને મુકવામા આવેલ છે

ભાવાર્થ— આ મગલને કરનાર એક મગલ
ચિન્હ છે અને શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ગુણોને તારા
હૃદયદર્પણમા તુ પ્રતિબિંબિત કર એમ સૂચવે છે

૨. શ્રી વત્સબંધ :

મોહસ્ય મેનાહનનૈક વીર
અમ્ભોધિકલ્પ જિનપ ગમ્ભીર ।
મિથ્યાત્વ-મતાપ હતૌ સુનીર

સપ્રાપ્ત-સમારમહાધ્વિ-તીર ॥ ૧ ॥

આપત્તિ-જીમૂત હતૌ-સમીર
દેવાત્રિતુલ્ય સુલ્લસ સુધીર ।

કૈવલ્ય-તેજોઽમલદીપ્ર-હીર

પાર્શ્વ સ્તુત્વે શાન્તમર ગરીર ॥ યુગ્મમ્ ॥ ૨ ॥

॥ શ્રી વત્સબધ ॥

આ વધમા મધ્યવિદુમા સ્થાપિત વર્ણ દરેક
પાદના અતે મુકાયેલ છે

ભાવાર્થ આ વધ પળ ભક્તજનોને ભગલ
કરનાર વને

૩. સ્વસ્તિક બંધ :

સસાર-સનારણ-ભવ્યયાન

દાનેષુ વૈ કલ્પતરો સમાન ।

વિજ્ઞાન-દાનામિત-સનિધાન

પાર્શ્વ સ્તુત્વે ૬૫ મુનિષુ પ્રધાન ॥૩॥ સ્વસ્તિક વધ

આ રચનામા સાથિયાના (સ્વસ્તિકના) મધ્ય-
ભાગમા આલેખિત વર્ણ દરેક પાદના અતે રહે છે

ભાવાર્થ— આ મગલ ચિન્હ દેવપ્રાસાદો, રાજ્ય-
સભા, પુસ્તકો, ગૃહદ્વારો આદિમા અક્ષતો અને
કુકુમો દ્વારા આલેખાય છે આની રચનાદ્વારા
ચાર ગતિનો નાશ કરી જીવો મોક્ષપદ મેળવે
એવી શ્રી જગલ્લભ પાર્શ્વપ્રભુને લેખક પ્રાર્થના
કરે છે

૪. સિંહાસન બંધ :

જગલ્લભ-પાર્શ્વશ્ય, જગતા તાપ-નાશક

જપન્તિ વિભ્રમહૃન્ત, ત સેવકા પ્રપુણ્યજ ॥ ૪ ॥

સિંહાસન વધ

આ રચનાનો વર્ણવિન્યાસ જરા કઠીન છે
એમા જે વર્ણ ત્રણ પાદોની આદિમા વપરાયેલ છે
તે ચોથા પાદના અતમા સ્થાપિત કરાણેલો છે
અને જે વર્ણ ત્રીજા પાદના અતે વિન્યાસ કરાણેલો
છે તે ચોથા પાદનો આદિ વર્ણ વને છે

ભાવાર્થ— જે સિંહાસન ઉપર બેસી પાર્શ્વનાથ
પ્રભુએ જગતને સમ્યગ્ધર્મનું દાન કર્યું તે સિંહાસન
વન્ધની રચનાદ્વારા લેખક સ્વહૃદયસિંહાસન ઉપર
પ્રભુને પધારવા અર્જ કરે છે

૫. શરાવસંપુટ બંધ :

પાર્શ્વ ચ યેડસ્મિન્ સતત ભજન્તિ

પાર્શ્વસ્ય મુક્તિ સ્તવનાદ્ વ્રજન્તિ

મમોહ-અન્ન-વ્રજન પ્રમુક્ત
મવંત્રગ નોમિ ચ કાન્તિયુક્તમ્ ॥ ૫ ॥

શરાવ સપુટ વધ

પૂર્વાર્ધના વે પાદોના આદિ વે વર્ણો અને અતના
વે વર્ણો મરગ્ગા હોય છે પહેલા પાદનો છઠો વર્ણ
ત્રીજા પાદનો આદિ વર્ણ વને છે અને બીજા
પાદનો છઠો વર્ણ ચોથા પાદનો આદિ વર્ણ વને
છે ત્રીજા પાદના અતના વે વર્ણો અને ચોથા પાદના
અતના વે વર્ણો મરગ્ગા રહે છે

ભાવાર્થ- કોઈ પણ શુભ પ્રમગોમા શરાવસપુટ
મગ્ગિક રુપે વપરાય છે આના દ્વારા લેલક
જગન્ન શુભ વાણે છે

૬, મત્સ્યયુગલ વંધ :

મર્ગ ગતો યમ્ય ધુવિપ્રભાવ
યમ્યામ્નિ વિજાનમય સ્વમાવ ।

યદ્દ્યાનન પાપગણા ક્ષયન્તિ
નન્માર્વ-જાપાદ ભવિનો જયન્તિ ॥ ૬ ॥

મત્સ્યયુગલ વધ

જા ર્ચનામા પૂર્વાર્ધના વે પાદોના અન્ત્ય વે
વર્ણો મરગ્ગા અને ઉત્તરાર્ધના વે પાદોના અન્ત્ય વે
વર્ણો મરગ્ગા હોય છે

૭ કલ્લગ વંધ .

પૂર્વમ્નિ મગા-ધુનિતોય-વાર
ગ્ગા ગતો માનમજે મપાર્વે ।

મુર્ગમ્નિ મર્ગતમમુ-મન

ન નાનના નુગ મપાર્વે ॥ ૭ ॥

ગલ્લગ વન્ધ.

આ વન્ધ બહુજ આશ્ચર્યકારી છે પહેલા અને
ત્રીજા પાદનો બીજો અને ત્રીજો વર્ણ સરખો હોય
છે પહેલા પાદના અતના જે ચાર વર્ણો છે તે બીજા
પાદના અતના જે ચાર વર્ણો છે તે ચોથા પાદના
આદિના ચાર વર્ણો ડલટાવી મુકે છે બીજા
પાદનો નવમો અક્ષર ચોથા પાદનો નવમો
અક્ષર વને છે

માવાર્થ- દરેક શુભ પ્રસંગે કલ્લગની મગલ
તરીકે સ્થાપના થાય છે તેમ શ્રી જગવલ્લભ
પાર્શ્વનાથ શતાલ્દિ મહોત્સવમા પણ મગલ ચિન્હ
તરીકે કલ્લગ વધની રચના કરી છે

૮. છત્રવંધ :

નાથ સુરાસુરનૃણા કલુપૈ-વિમુક્ત
નાગાચિત્ત સહનગામમહો પ્રગાત ।

નાતમ્ન સેવકગણેઽથ ભવા ભવન્તિ
નાગાડ્ક-પાર્શ્વે સુજપોઽકુશલ પ્રહન્તિ ॥૮॥

છત્રવધ

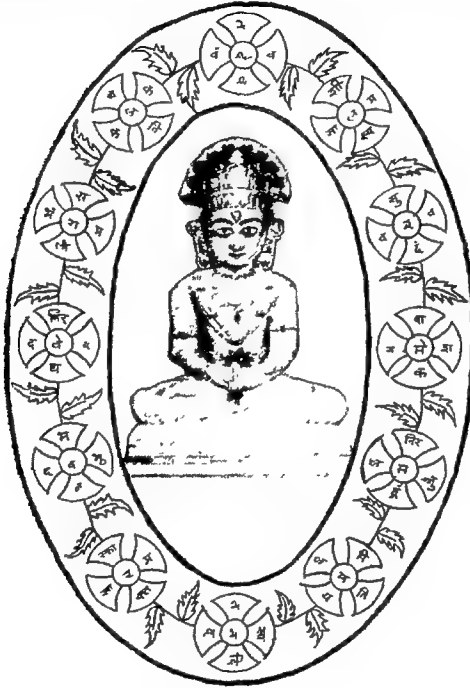
આ વધમા જે પ્રથમ પાદનો આદિ અક્ષર હોય
છે તે ચારે પાદોનો આદિ અક્ષર વને છે પહેલા
અને બીજા પાદનો અત્ય વર્ણ અને ત્રીજા અને
ચોથા પાદનો અત્ય વર્ણ મરગ્ગો હોય છે બીજા
પાદનો સાતમો અક્ષર ત્રીજા પાદનો બીજો અક્ષર
વને છે અને બીજા પાદનો આઠમો અક્ષર ચોથા
પાદનો બીજો અક્ષર વને છે

માવાર્થ- આ વધદ્વારા લેલક શ્રી જગવલ્લભ
પાર્શ્વનાથ પ્રભુની પરમ પાવન છવ્વછાયામા રહે-
વાની પ્રાર્થના કરે છે

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नमः ।

• माला बंध •

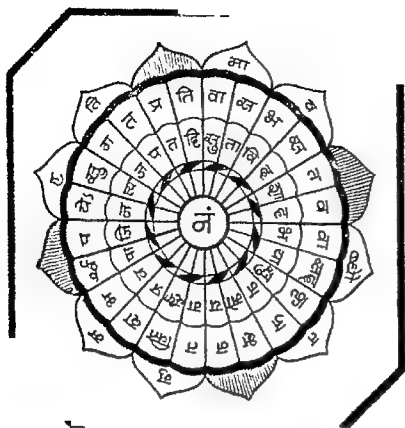
कविराज . प. पू. आचार्य भगवत श्रीमद् विजय भुवनतिलक सूरिश्वरजी महाराज

(वृत्त स्त्रग्धरा)

वदे त देवदेव कलवलतिलक रागभगप्रगल्भ
निर्वेद वेदवेद्य भलदवभुवन स्फारसाग प्ररवनम् ।
सानत नदिनद विर्मलमनिमय निर्मलमज्जुमद्र
वामेय मेगमेक मुरवरवरद शीलसालप्रलक्ष्यम् ॥

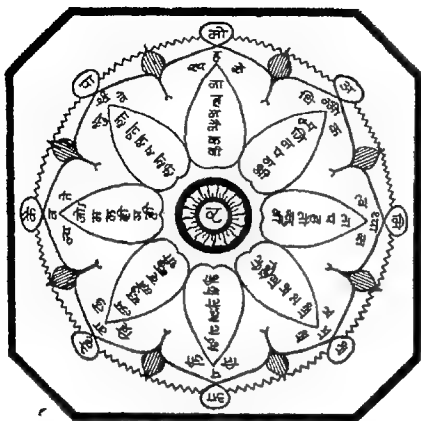

सृवामा-सन्तान विभव सदन शान्त-वदनम्
भवाव्ही सद्द्यान सुकृत-जनन मोक्ष-नयनम् ।
गत मुक्तिस्थान प्रगमभवत पार्श्वप जिनम्
नयेऽह सध्यान जगति तपन त प्रतिदिनम् ॥

न यामि नांकल्पमनारतं च,
 ध्यात्वा मुग्धम मुकुतस्य चाह ।
 मृन्मोज-शैल-स्वितमादमेनी
 निर्यणिगान् किल नीमि यात ॥ दर्पणं वध ॥

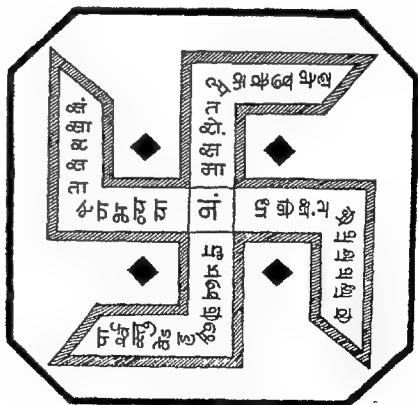

दृष्टिं ब्रह्म

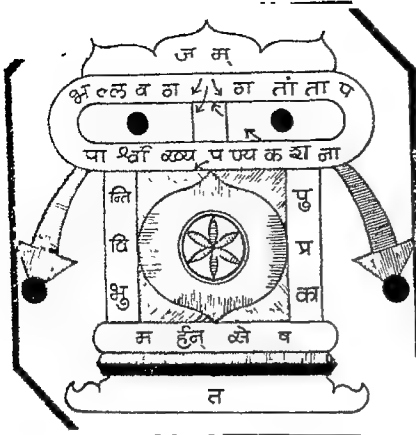
श्रीचक्र बन्ध

मोहस्य सेनाहननं वीर
 अम्भोधिकल्प जिनप गभीर ।
 मिथ्यात्व-सताप हतौ सुनीर
 संप्राप्त-ससारमहाविघ्न-तीरं ॥ १ ॥
 आपत्ति-जीमूत हतौ-समीर
 देवाद्विजुल्य सुखद सुधीर ।
 कैवल्य-तेजोऽमलदीप्र-हीर
 पार्श्वं स्तुवे शान्तसर शरीर ॥ युगम् ॥ २ ॥
 ॥ श्री वत्सबध ॥

श्रीव्याक्तिक बन्ध

संसार-संतारण-भययान
 वानेषु वै कल्पतरो समान ।
 विज्ञान-दानामित-सनिघान
 पार्श्वं स्तुवे ऽह मुनिषु प्रधानं ॥ ३ ॥
 स्वस्तिक बंध

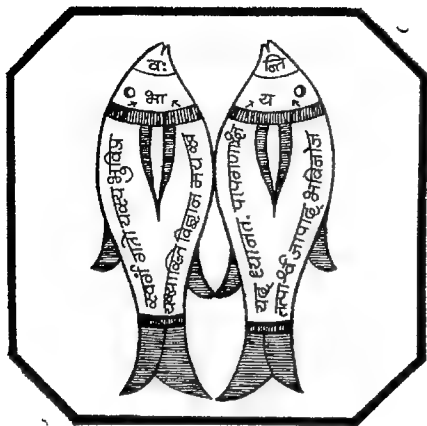
सिंहासन बन्ध

जगत्लभ-पाश्वस्थि, जगता ताप-नागक
जपन्ति विभुमर्हन्त, त सेवका. प्रपुण्यज ॥ ४ ॥
सिंहासन बध्.

पाश्वं न योज्ज्मन्त मनन भर्जन्ति
पाश्वंगय मन्त्रिन ग्नदनाद् व्रजन्ति
गमो-शय-व्रजन प्रमक्त्त
मन्त्रंग नमि न कान्तियुक्त्तम् ॥ ५ ॥
शगवमपुट बध्

शङ्खावसंपुट बन्ध

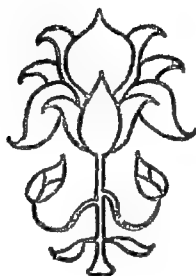
स्वर्गं गतो यस्य भुविप्रभाव
यस्यास्ति विज्ञानमय स्वभाव ।
यद्ध्यानत पापगणा क्षयन्ति
तत्पार्व-जापाद भविनो जयन्ति ॥ ६ ॥
मत्स्ययुगल ब्रध

कुर्वन्ति गगा-धुनितोय-वार
रवा यतो मानमजे सपाश्वे ।
स्तुवन्ति सर्वज्ञमभूत-भूत
त भूतभूनाथ सुरा सपाश्वे ॥ ७ ॥
कलश वन्ध

कलत्रा बरध

- भारत प्रख्यात गॅरंटेड चांदीमालके स्पेशलिस्ट -

फोन : १०२४

शा. चुनीलाल दलीचंद गांधी

✽ चांदी माल के होलसेल बेपारी ✽

गुजरी बझार, कोल्हापूर.

कुभोजगरी शताब्दी
महोत्सवास अभिनंदन :

सर्वाची आवड आणि निवड
एकच

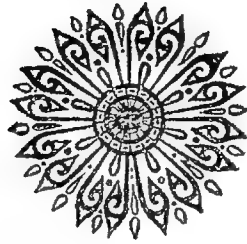
जय - भारती

लब्ध - पत्रिका आणि
निमंत्रण-पत्रिका सर्वत्र मिळतात.

निर्वाते :

जय - भारती कला - मंदिर
कोरेगांव (जि. सातारा)

नागेश पन्ना जयभारती • • दूरध्वनी २९

गताब्दि महोत्सवास शुभेच्छा .

शा. घनःशामदास कांतीलाल

किराणा व चहाचे व्यापारी

पोस्ट बो. नं. ३९ लक्ष्मी रोड, कोल्हापुर.

तार : मूनलाईट

. . .

फोन : १७

मतादि महोत्सव प्रसंगे
हार्दिक शुभेच्छा.

शाखा .

फोन ६४२

राठोड टेक्सटाईल

पाँवरलूम धोनी व मलमलचे उत्पादक
मूताचे कमीशन एजन्ट
माधवनगर, जि. सांगली

दिलीप एजन्सी

पीरॅमीड सीमेंटचे अधिकृत एजन्ट
कोल्हापूर

शाखा

कुमार भैरव को

मुवई, अहमदाबाद कापडाचे होलसेल व्यापारी
माधवनगर, जि. सांगली

प्रदीप एजन्सी

पीरॅमीड सीमेंटचे अधिकृत एजन्ट
कोल्हापूर

शा. रतिलाल गैनाजी राठोड

भाऊसिंगजी रोड, कोल्हापूर. फोन : २२६

नाहूमोल अधिकृत एजन्ट व मुवई अहमदाबाद कापडाचे होलसेल व्यापारी
आणि कमीशन एजन्ट.

With
best compliments
from

M/s.
Javerachand Dalichand
Shah

Cloth Merchant

BIJAPUR (Mysore) ♦♦ PHONE : 396

शताव्दी
महोत्सवास
अ भि न द न

साकळचंद डायजी शहा
लालचंद साकळचंद शहा
कांतिलाल साकळचंद शहा
हेमंतकुमार कांतिलाल शहा
विजयकुमार कांतिलाल शहा
राजेंद्रकुमार कांतिलाल शहा

मे. साकळचंद डायजी शहा
अँड सन्स

जनरल मर्चंट अँड कमिशन एजेंट्स

निपाणी, (जि. वेळगांव)

फोन : ९२

With
best compliments
from

M/s.
CHANDRAPRABHU
Trading Group Agencies

Authorised Distributors for Suphala
& other Nitrogeous Products of
The Fertiliser Corporation of India Ltd,
Trombay Unit for Bijapur & Belgaum
Districts.

Dealers in

Electric Motors & Pump-sets, LT/LK &
MEI Starters, Standard Switches, All
Electrical Materials, Machinery Tools &
Spares, Tractors & Agricultural Implements

Post Box No 11, MUDHOL.

Dist Bijapur, Mysore State.

Phone 45

Branch Jamkhandi • Phone 98

With
best compliments
from

M/s.
Sha Meghaji Velaji
Oswal

Cloth Merchants

MUDHOL.

Dist Bijapur, Stn. Chikodi Rd
(S. Rly)

Phone 52

With best compliments from

Sha.

Nenmal Padamji

Merchant & Commission Agent.

BIJAPUR (S. Rly)

Grams : Sangavi * Phone 139

With
best compliments
from

Sha.

Mishrimall

Maganaji & Co.

Kirana, Jaggery, Sugar, Coconut Oil
Wholesale Merchants & Commission Agents

BIJAPUR (S. C Rly.)

Phone 178 * Grams Mishri

तीर्थ शताब्दी महोत्सवको
हमारी शुभेच्छा

शा.

रूपचंद गुलबाजी पोरवाल

स रा फी दु का न

विजापूर.

शुभेच्छा सह :

दिनकर परशुराम साने

सराफी दुकान - गुजरी-कोल्हापूर.

आमचे दुकानी सर्व प्रकारचे सोने-चांदीचे जिन्नस तयार मिळतील
ऑर्डर दिल्यास पसतीप्रमाणे माल तयार करून देऊ.

श्री सुनिसुव्रत स्वामिने नम

शाह पटणी एन्ड सन्स

तादा, पीतल, स्टेनलेसस्टील व अल्युमिनियम मालाचे होलसेल व रिटेल व्यापारी

२० अ, सि बॉर्ड, गुजरी, कोल्हापूर.

सायकल व तराजू छाप अल्युमिनियम माल होलसेल मिळेल.

शुभेच्छामह

With
best compliments from

शा. कपूरचंद नानचंद ओसवाल

जव्हेरी तथा सराफ, कोरेगाव (सातारा)

महालक्ष्मी ऑइल मिल्स & फोन ४५

तेल, पेड व ग्रेगदाणा विजचे उत्पादक

V. P. Shah and Co.

Automobile Spare Parts &
Hardware.

KOREGAON

शा. सरमल मीठालाल अँड कं

सोने चांदी माल के व्यापारी

घोडी तलाव, मरीन लाईन दुसरी गल्ली, बम्बई नं २

शा कांतीलाल सुरेशकुमार

ताबा, पितल वर्तन के व्यापारी

श्रीमती हनुसाक्रीयकर पथ बवई पोस्ट नं. ५

जे मदाचारन् सर्जन करवामा ब्रह्मा छे, सडर्मने स्थिर
करवामा विष्णु छे, अने अन्याय अनीतिनो नाश
करवामा महेश्वर छे, ते श्री जगवन्लभ पार्वताथने
आमारी वदना

फोन : २७

मेसर्स
दर्गाजी चुनिलाल आणि कंपनी
होलसेल कापडाचे व्यापारी, कोरेगांव (जि. सातारा)

हादिक शुभेच्छा—

शा. मोहनलाल सवाजी जैन

तांवा, पितळ भाड्याचे व्यापारी
कोरेगाव (जि. सातारा)

हादिक शुभेच्छा—

शा. शंकरलाल जगाजी राठोड

सराफ, कोरेगांव, जि सातारा

आमचेकडे चांदीचे दागिने तयार मिळनील,
तसेच जुने दागिने योग्य भावात घेतले जातील

ज्याना पवित्रभावाने प्रणाम केला की
पापपुण्याचा प्रलय होतो व पुण्यसमृद्धाची
वद्धि होते ते दयासागर प्रभूच्या चरणी

खास मंगल कार्यासाठी व नित्योपयोगी लाभणाऱ्या
सर्व तऱ्हेच्या कापडासाठी महाद्वार पथावरील
चोखंदळ ग्राहकांचे अद्यावत केंद्र

मे. पोरै ब्रदर्स

महाद्वार रोड, कोल्हापूर.

फोन : ४४५

नागराजनी सहस्रफणीची मद्धित जेमनु मस्तक
अलौकिक शोभा धरावे छे एवा श्री दीनदयाळ
पाठवंताय भगवन्तने अननान्त वदना

तुदकाराम दिहुल कावार्दे

स रा फी दु का न

गुजरी हळार, कोल्हापूर.

फोन : १५२१

With best compliments from

Shah Gulabchand Nanchand

CLOTH MERCHANT
BIJAPUR Mysore State (S. Rly.)

With best compliments from

*Sha
Pratapmal Gebiram
Oswal*

Kirana Merchant & Commission Agent

BIJAPUR. ♦ Grams Shanklesa Phone 136

Branch Alimatti

With best compliments from

*Sha
Pratapchand Pukraj
& Company*

Jaggery Sugar, Coconutoil Rice Dall, Chillies Merchants
and Commission Agents

BIJAPUR (Mysore State)

Grams COCOIL ♦ Phone 415

*With best
compliments from*

SHA.
GANESHMAL PUKHRAJ
AND CO.

General Merchants
and Commission Agents
BIJAPUR (S. C. Rly.)

Grams GANESH ♦ ♦ Phone 55

शताब्दि
महोत्सवास
अभिनदन

संघवी गुलाबचंद हिराचंद

अडत दुकान

नेहरू रोड, विजापूर (म्हैसूर स्टेट)

फोन ओफीस ११७ * गोडाउन २३६ * रेसी ३७९

श्री पार्श्वनाथ प्रभूना १०८ नामो

रचयिता पू पन्यासप्रवर श्री रंजनविजयजी गणिवर्य

आ अवसर्पिणी कालभा, त्रेवीसमा अरिहत ।
प्रगट प्रभावी पार्श्वनाथ, मन बाळित पुरत ॥
नाम जत एक आठ छे, जगमाहि विख्यात ।
नाम स्मरता भविकजन, पामे अविचल शात ॥

श्री शंखेश्वर पार्वजी, अंतरीक्ष जिणिद ।

१ २

अमीक्षरा प्रेमे नमु, पार्व अजारा भदत ।

३ ४

अहिछत्ता ने अवतीजी, अरजीया भगवत ।

५ ६ ७

असगुला बहु बळी, झीलडिया गुणवत ।

८ ९

पचासरा ने भोयरा, पार्व भेरवा जाण ।

१० ११ ११

भाभा विजय चितामणी, सोम चितामणी मान ।

१२ १३ १४

चिप्रा फलवर्धन भणो, मनमोहन जिनराय ।

१५ १६ १७

मगजीआ ने तारसल्लाजी, सत वलैजा कहाय ।

१८ १९ २०

वमण थंमण गेवी गोडी, नलिकंठ चित्तलाय ।

२१ २२ २३ २४ २५

हळधरा ने शामळाजी, सुरासरा दिल भाय ।

२६ २७ २८

कंकण दादा सुरज मडन, करण-तारण वदाय ।

२९ ३० ३१ ३२

जगवल्लभ कलिकुंडजी, चितामणि सुखदाय ।

३३ ३४ ३५

लोडण वदो शेरिसाजी, नाकोडा चित्तधार ।

३६ ३७ ३८

उनावला ने कलियुगाजी, रावणा गुण आधार ।

३९ ४० ४१

पोसीनाजी साणेक भजिये, नासीरोडिया जाण ।

४२ ४३ ४४

कुणधर ने जोखाडी वखाणो, कापडी गुणनीखाण ।

४५ ४६ ४७

दोलतीया प्रसविया भणिये मुजधरा कृपाळ ।

४८ ४९ ५०

गादरिया गुणसरिया वंदो, अमीपुरा दुःख टाळ ।

५१ ५२ ५३

नवलखा भीडभंजन स्वामि, दुःखभंजन गुणवंत ।

५४ ५५ ५६

गोकरीया जिरावला वदो सहस्रफणा भगवंत ।

५७ ५८ ५९

महोदावाद ने कोका प्रणमो पार्श्व करेडा जाण ।

६० ६१ ६२

नारिमा चंचुआश्री चला पवलेद्वरा वलाण ।

६३ ६४ ६५ ६६

गोचरी कल्याण बसानीआजी, पल्लवीहार जिणद ।

६७ ६८ ६९ ७०

नागेद्वनाथ ने कुरकुटेद्वर, तिमिरा घोघा गणत ।

७१ ७२ ७३ ७४

दुधीया बल्लभ सखल पारस घुतकल्लोळ छे नाम ।

७५ ७६ ७७ ७८

श्रीगडमल्ला जोटीगजी रे चोखाडी गुण धाम ।

७९ ८० ८१

उहामणी कापरडा वदो, सुखसागर भणत ।

८२ ८३ ८४

विबुला कुरमडु मडली पारस सेवो धरी तुम खंत ।

८५ ८६ ८७

काली महुरीयाने जपिओ फलोधी औवा सार ।

८८ ८९ ९० ९१

कुलपाक कसारीयाजी, पार्श्व उवरा धार ।

९२ ९३ ९४

नवसारीजी परोकोल जाणो, महादेव श्री अरिहत ।

९५ ९६ ९७

वरकाणा परोपूल टाकला, नवखंडा भगवत ।

९८ ९९ १०० १०१

मनोरजन साचा नगीना चीवडी अलखा देव ।

१०२ १०३ १०४ १०५ १०६

श्री केसरिया पार्श्वप्रभुजी मनरजन करे सेव ॥

१०७ १०८

દક્ષિણ મહારાષ્ટ્રનો

છડારિ પાઠતો સંઘ

નિવેદક વ. પૂ. વ. શ્રી રંજનવિજયની ગણિવર

મહારાષ્ટ્ર દેશોદ્ધારક વાલ્મીકીચારી વ્યાખ્યાન વાચસ્પતિ પૂ. પા. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય રામ-ચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજનું વિ. સ. ૧૯૯૩ નું ચતુર્મસિ તેમના વિનાઠ શિષ્ય સમૂહમાથી પૂ. મુનિશ્રી યશોવિજયજી (હાલ પૂ. આચાર્ય શ્રી યશોદેવસૂરિજી મહારાજ) આદિ ૩૫ ગિપ્યો સાથે પૂના લશ્કરમા થયું

પૂ. આચાર્યશ્રીના ઐહિકસુહોનો ત્યાગ અને પારલોકિક હિતોસંબંધીના વિદ્વાતા પૂર્ણ વ્યાખ્યાનો સર્વેના અંત કરણમા સમાઈ ગયા કેટલાક વર્ષો-વાદ શ્રાવકસંઘ ઉપર થયેલ અમૃતવાણીની વર્ષા-થી શ્રાવકસંઘ જાગૃત થયો. જીવમાત્રમા કર્મસ-યોગથી ઉત્પન્ન થનાર સ્વાર્થનો ત્યાગ કરવો અત્યંત મહત્વનો છે. પ્રાચીનકાલથી ચાલતું આવેલું આ તત્ત્વ નવરૂપ ધારણકરીને તેમના કાનમા ગુજવા લાગ્યું. તેથી પ્રત્યેક જણ સુખ અવસ્થા ત્યાગી પૂજ્યશ્રીના વ્યાખ્યાન શ્રવણ માટે દરરોજ ઉત્સા-હથી હાજર રહી જ્ઞાનામૃત ચાખવા લાગ્યા પૂજ્ય-શ્રીનું ચાતુર્માસ પૂનામા હોવાલના કોલ્હાપૂર, કરાડ, સાતારા, તામણાવ, વિટા, માગલી, તલે-ગાંવ, અહમદનગર, લોનાવાલા, મુર્બદા, અમદાવાદ આદિના શ્રાવકો પૂનામા આવવાથી પૂનામા આનંદ છવાઈ મયો હતો મુર્બદા નગરીની દક્ષિણ-

બાગની જનતાને પૂ. ગુરુદેવ આપના પ્રદેશમા આવે તો સારું એમ લાગણીપૂર્વક લાગવા માંડ્યું નગર મોલાપૂર, હૈદરાવાદ ત્રાજૂ પણ તેઓશ્રીએ આવવું, એવો પણ ત્યાના શ્રાવકોનો આગ્રહ ગરુ થયો

પ્રાણીમાત્ર જન્મ્યાપછી ઐહિકસુહોમા રમી જાય છે પરંતુ ચોર્યાસી લાલ્લ યોનીમા જીવોનું જન્મમરણનું પરિભ્રમણ કર્મસયોગથી વધતુજ જાય છે, આ વાત પ્રાણીમાત્ર ભૂલી જાય છે અને તેથી જન્મોજન્મ દુઃખો ભોગવવા પડે છે આ ઉપદેશ પ્રાચીન કાલથી અપાતો છતાં વારંવાર સ્મરણ કરાવી, જીવોને મુક્તિ અપાવવી એમ કહેવાબાઝાં મહાનયોગીઓની, ગુરુદેવોની, અથવા જ્ઞાનીઓની ગરજ અરુર હોય છે દક્ષિણ મહારાષ્ટ્રમા આવો યોગ હજુ સુધી પણ આવ્યો ન્હોતો પણ આ વર્ષે આવ્યો હતો

પૂજ્યશ્રીની પ્રેરણાથી પૂના લશ્કરના શ્રી સઘે તેઓશ્રીની પવિત્ર છાયામા શ્રી ઉપધાન તપ કરાવવાનું નક્કી કરી, તેમા પ્રથમ, દ્વિતિય અને તૃતિય ઉપધાન તપ કરનાર એકસો પત્તેતર શ્રાવક શ્રાવિકાઓને પ્રવેશ આપ્યો પોળા વે મહીનાના કાલમા પૂ. ગુરુદેવના વ્યાખ્યાનો તથા તેમાથી થયેલા માર્ગદર્શનથી અને પૂના લશ્કર સઘની

सेवाभक्तिनी भावनाथी दक्षिण प्रातमा धर्मभावना मोटा प्रमाणमा निर्माण थगेज एवी खात्री आस-पासना स्थानोमा रहेता श्रावक श्राविकाओने थई कराडना धर्मप्रेमी तथा सेवाभावी कार्यकर्ता स्व राजाराम (बापू) मियाचद गह आमा अग्रणी ह।।

वडुथवाळा स्व हीरचड गंठ अत्यंत धर्मप्रेमी हुता. महाराष्ट्र, कर्णाटक विगेरे विभागमा साधु-जनोनी अवरोजवर नहि थवाथी लोकोना मन धर्मक्रियामा रस लेना न्होता, तेथी साधुओने दक्षिण प्रदेशमा लावी तेमना उपदेशथी सघमा धर्म जागृति लाववी एम तेमने तीव्रताथी लागवा माड्यु

पूतमा उपधान तप करावीने पू पा आचार्य-देव पोताना शिष्योसाथे हैद्राबादनजिक आवेला कुल्याकजी तीर्थ जवा विचार करवा लाग्या

कराडना श्री राजाराम बापू आदिना एवाज प्रयत्नो चालु हुता अमदाबादना श्री चीमन-लाल केशवलाल कडीया ते वखते उपधान तपमा भक्ति करनार हुता तेमणे पण पू गुरुदेवना दक्षिण महाराष्ट्रना विहारथी धर्मतत्त्वविषयना अज्ञाननु प्रमाण घटाडी शासन प्रभावनानु मोटु कार्य थगे एवो विचार रजु कथो परिणामे पू गुरुदेवे कराड, कोल्हापुर वाजु विहार करवानु नक्को बर्यु

पूतानी विहार करी पू गुरुदेव फुरसगी, मोरगाव, सासवड, जेजुरी, वाल्हा, नीरा, लोणद, वाठार, थेउर विगेरे थई वडुथमा आव्या, सर्वस्थले तेमनु भव्य स्वागत करवामा आव्यु मर्वस्थले तेओश्रीना उपदेशमय प्रवचनो थया

वडुथमा शिवलाल आदि बडुओजे पोतानी ऑफिसनी इमारतमा पूज्य गुरुदेवने उतारी

आपी त्याना प्रागणमा भव्य मडप रची प्रवचन-नी व्यवस्था करी हुती पूज्यश्रीना दर्शन करवा स्थले स्थलेथी लोको मोटी सख्यामा आव्या हुता “मूर्तिपूजा तथा तीर्थ” ए विषय उपरना प्रवचननी वडुथकर बडुओ पर उडा असर थई

श्री कडीया, बापा गल श्वेरी, राजाराम बापू आदि मडलने आ सधीनो फायदो उठावी पू. आचार्यदेवनी शुभ छायामा छऽरि पाळतो सघ काढवानी कल्पना सुझी तेथी श्री. शिव-लालभाई अने मोहनलाल दोलतराम पेथापुरकर पूना, एमनी साथे वाटाघाटो करी ते श्रेष्ठिबर्ग तथा तेमना कुटुंबीओजे कराडथी श्री कुंभोज-गिरि तीर्थनी ७५ माडल अतरनो सघ काढवानी जवाबदारी उपाडी सघमा केटला नाणसो आवशे, सर्व कार्यक्रम मुव्यवस्थित पार पडशे तेनो अदाज कोडनेय न्होतो पण उस्ताह अने गुरुकृपाना वळथी सवे सारी रीते पार पडशे अम सर्वने लागतु हुतु

श्रावकनां दैनिक कर्तव्यो

त्रैकाल्य जिनपूजन प्रतिदिन,
सधस्य सन्मानम् ।

रवाध्यायो गुरु सेवनच विधिना,
दान तथाऽऽव्यक्तम् ॥

गक्त्याच व्रत पालन वरतपो,
ज्ञानस्य पाठस्तथा ।

स एष श्रावकपुङ्गवस्य कथितो,
धर्मो जिनेद्रागमे ॥ १ ॥

जैनागमोमा श्रावकोना कर्तव्य उपरना ग्लोकमा दर्शव ॥ छे दररोज त्रिकालजिन पूजा, सधनु सन्मान, स्वाध्याय, गुरुसेवा, विधिपूर्वक दान, सवार साज प्रतिक्रमण, यथाशक्ति व्रत

पालन, श्रेष्ठ तपाचरण, ज्ञाननु पठन-पाठन करवु एवा आवश्यक कर्तव्यो साथे तीर्थ-यात्रा करवी ए पण श्रावकानु कर्तव्य छे आवी यात्राओ व्यक्तिगत करवी, बीजा-ओले कराववी, तेमज चतुर्विध सघने साथे लई छऱी पाळती यात्रा करवी विशेष फलदायी छे

छऱी

एकाहारी, भूमिसस्तारकारी,
पद्भ्याचारी गृद्ध सम्यक्त्वधारी ।
यात्राकाले सर्वसचित्तहारी,
पुण्यात्मा म्याद् ब्रह्मचारी विवेकी ॥

१ एक वखत भोजन २ जमीन उपर सयारो पाथरी ते उपर निद्रा लेवी ३ उषाढा पगे प्रवास करवो ४ सम्यक्त्व धारण करवु (जिनेद्रना वचनो पर निगक श्रद्धा) ५ सचित्तनो त्याग करवो ६ ब्रम्ह-चर्यव्रतनु पालन करवु ए छऱी कहेवाय छे

आवी रीते छऱी पाळतो मघ कराडथी कुंभोजगिरि मुष्ठी जवानो हतो

जामा मपूर्ण सुव्यवस्था जालववा जुदी जुदी समितिओ नीमी आ समितिओअे मघमा आव-नार सर्वेनी रहेवानी जमशानी रक्षणनी, स्माव महोत्सवनी स्वयंसेवकानी, औपधोषचारनी विगेरे अनेक व्यवस्थाओ करवानी हनी श्री चोमनलाल-भाई तथा राजाराम (वाप्) एमना उपर मोटी जवावदारी हतो जरूपडे त्यारे रचीशकाय अने फेरवी शकाय एवु सोळ जिनमूर्तिवाळु मंदिर नीपाणीथी आव्यु हतु जे स्थले मुक्काम थाय त्या महावीर नगर वमाववा तवू, मडप, वासणो

लेखक . प. पू. पं श्री. रंजन विजयजी गणिवर

इत्यादिनी व्यवस्था करवामा आवी पछी छऱी पाळना सघनी निमंत्रण पत्रिकाओ मोकलवामा आवी

वि स १९९४ महा वद १ मंगलवार ता १५-२-१९३८ शके १८५९ ना दिवसे सधे कराडथी प्रयाण कर्यु पहेलो मुक्काम त्रण माडल पर आवेला शेट किसनलाल प्रेमराज लाहोटीना वगलामा कयो ते दिवसे जमण लाहोटी शेट तगफथी करवामा आव्यु

वीजो मुक्काम कासेगावमा उषाढा मेदानमा तवू नाखीने महावीर नगर उभारीने कयो त्यांना

सब तरफथी सब जमण थयु पू गुरुदेवना सवा-
रना प्रवचनथी जनसमूह ओटलो प्रभावित थयो
के वपोरे वीजु प्रवचन राखनु पड्यु आ गाममा
श्री अभिनदन स्वामिनु शिखरवडी जिनमदिर छे
त्रीजो मुक्काम इस्लामपूरमा करीने चोथो
मुक्काम पडवलवाडीमा एक प्रगात उपवनमा
थयो आ सधमा साताराना स्थानकवासी सप्र-
दायना श्रेष्ठिद्वय काळीदासभाई, कराडना
बोहोरीसमाजना रतनशी भीमजी खोजा आदि
विविध धर्मीनी व्यक्तीओ सामेल थई हती दर-
रोज यात्रिओनी सख्या बढती जती हती आ
मिबाय सधना दर्शन करवा तथा पू गुरुदेवना
प्रवचनो साभळवा तुग, डिग्रज, सागली, गोटा-
खिंडी विगेरे गामोना जैनजैनतर लोको दररोज
आवता हता आ मुक्काममा सागलीना श्री बल-
वतराव चंदाप्पा धावते, गणपत रावजी गोडबोले
बकील, आणाप्पा गातापा कर्वे विगेरे कार्य
कर्ताओ आवी गया पाचमो मुक्काम मिरजवाडी-
मा थयो- छठो मुक्काम डिग्रजमा थयो स्थले
स्थले ग्रामजनोए अत्यंत उत्साहथी सधनु स्वागत
कर्थ

७ ने ८ मो मुक्काम सागली गहेरनी एक
विशाल जग्यामा थयो त्या महावीरनगरनी
रचना करवामा आवी त्यानी जनताए आत्मी-
यताथी सधनु स्वागत कर्थु आ गहेरमा पूज्यश्री-
ना व्याख्यानो बखार भागमा थया सागली जैन
श्वे सधे नवकारगीओ करी हती

चादीनो रथ, निगान डका, हाथी, नानुभाई
झवेरी सुरतकरता वेन्डसाथे सध ठाठमाठथी
जयमिगपुर गयो

त्याना रेल्वे स्टेशन नजीक आवेला गांधी
मन्वाराम देवचंदना मळामा मुक्काम कर्थो त्या

धर्मनाथ प्रभुनु एक नूतन जिनालय बाध्यु हतु
तेनु उद्घाटन विधिसहित स्थानिक सध तथा
यात्रिक सधनी हाजरीमा पूज्यश्रीनी निश्रामा
थयु दशमो मुक्काम ११ तथा थयो ११मो मुक्काम
दानोळीमा थयो त्या अमदावाद निवासी शेटश्री
बकुभाई मणीलाल तरफथी नवकारशी थई आ
सर्वे मुक्कामोमा देवपूजा, स्नात्र महोत्सव, गुरु-
देवना प्रवचनो, भावना विगेरे कार्यक्रम आनद
अने उल्हासपूर्वक थतो हतो दानोली पछी सधे
पोतानो मुक्काम श्री कुमोजगिरि तीर्थनी तळे-
टीमा कर्थो तेज स्थले आजे एक विशाल
धर्मशाळा उभी छे

श्री कुमोजगिरि तीर्थपरना जगवल्लभ प्रार्थ-
नाथ प्रासादनी प्रतिष्ठा वि स १९२६ महा
शुद ७ सोमवारे थई हती सधना आगमन बखते
आ तीर्थनी आर्थिक स्थिति सारी न्होती आ
तीर्थनी व्यवस्था करवानी कामगिरि कोल्हापुरना
शेट हुकमीचंदजी डुगाजी राठोड, बाबुभाई पर-
मार, पुनमचंदजी गांधी, पानाचंद मोतीचंद
विगेरेए स्वीकार्यनि थोडोज समय थयो हतां
सध आववा पहेला श्रीयुत कडीआ, बापालाल-
भाई विगेरेए कोल्हापुर जई त्याना सधने छऱी
पाळता सधनी खबर आपी आर्थिक सकट होवा
छता तीर्थ कमीटीए अनेरा आनदथी आ सधनु
स्वागत कर्थु

आ कुमोजगिरि तीर्थमा सधनो त्रण दिवस
सुधी मुक्काम हतो वि स १९९४ महा वद
१३ सोमवारे ता २८-२-१९३८ ना दिवसे
गिरिपर समवसरणनी रचना करी बडुथकर
कुटुंबवती शेट बीवलालभाई अने तेमना धर्म-
पत्नी मणुवेन तेमज श्री मोहनलाल भाईने पू
गुरुदेवे केटलाक नियमो आपी विधिपूर्वक सध

તરફથી તીર્થમાઠ પહેરાવી સઘવી ૬૬ અર્પણ કર્યું. આજ પ્રમણે કોલ્હાપુરના શેઠ હિન્દુમલજી જિતરાજજી રાઠોડ અને તેમના ધર્મપત્ની સી કાન્તાબેને તીર્થોદ્ધારને પૂરક થવા માટે મોટી રકમનો ચઢાવો લીધો. તેથી તે દપત્તને પળ તીર્થમાઠ પહેરાવાઈ આ નિમિત્તે જિનપ્રાસાદ ઉપર ધ્વજા ચઢાવવી એવો વિચાર આવ્યો. તે વખતે પ્રથમ લીધેલ ધ્વજાના ચઢાવાના હકનું શું ? એવો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો. તે વખતે પૂજ્ય ગુરુદેવે વિવેચન કર્યું કે “ આપણે જેવી રીતીએ દરરોજ સ્વચ્છ તથા કપડા પહેરીએ છીએ તે પ્રમાણે પ્રભુ પ્રામાદ યગ્ન દરરોજ નવી ધ્વજા ચઢાવવી જોઈએ. પ્રભુપ્રાસાદ ઉપરની ધ્વજા મેલી થેલી અથવા ફાટેલી ન હોવી જોઈએ. પછી તે દિવસે નવી ધ્વજા ચઢાવવાનો ચઢાવો કોલ્હાપુરના શ્રેષ્ઠિવર્ય વાઠુભાઈ પરમારે લઈ પ્રામાદ ઉપર ધ્વજા ચઢાવી આ દક્ષિણે લગભગ પાંચ ટકાજ લોકોની હાજરી હતી.

પછી વપોરના મર્વજનો મહાવીર નગરમા આવ્યા પછી નૂતન સઘવીઓનો વરષોડો હાથી ઉપરથી નીકળ્યો. સઘવીઓએ મુક્ત હાથે વરમી દાન આપ્યું. આવી રીતે મહારાષ્ટ્રના પ્રથમ છઠ્ઠી પાઠના મથનુ ચૌદ દિવસનું અઘડ ધર્મસત્ર આનંદ ઉત્સાહ અને નિવિઘ્નપણે પૂજ્યશ્રીના આશીર્વાદથી પાર પડ્યું.

આ સમયે કોલ્હાપુરના શ્રી નેમચંદ વિઠ્ઠલચંદ ઘાઠ ના પ્રવક્તાશ્રી છત્રપતિ શ્રીમદ્ ગજારામ મહારાજની સારી ઈવો મહાય મલી.

આ ધર્મમથનું ઘણું દુર્ગામી એવું પરિણામ આપ્યું. જૈનરોમા માય મદિગાનો ન્યાય, બ્રહ્મચર્ય પાલન વગેરે વ્રતો લેનાર મહાનુભાવોનું પ્રમાણ ઘણું હતું. મહારાષ્ટ્રમા ધર્મ જાગૃતિ આવી શ્રી કુંભોજ

ગિરિતીર્થની ઘણી પ્રસિદ્ધિ આ નિમિત્તથી થઈ અને આ તીર્થનો સારો એવો વિકાસ થયો. સવેગી સાધુ કેવા હોય છે તેનું પ્રત્યક્ષ દર્શન થયું. ભારતના ભિન્ન ભિન્ન પ્રદેશના લોકો તીર્થયાત્રા કરવા આવવા લાગ્યા.

સવેગી સાધુસાધ્વીઓનો ઇતિહાસ જ્વલત છે. સર્વ સમાજને ધર્મોપદેશ આપી, તેને કર્મ મુક્ત કરવા માટે તેમણે અથાગ શ્રમ લીધેલો છે. સમાજજીવનનું નૈતિક ધોરણ ઉચ્ચતમ રહીને તે ધર્મભિમુખ રહે તે માટે તેમના અર્હનિશ પ્રયત્ન ચાલુ હોય છે. કલાત્મક ગાનગીતી મધ્ય જિનાલ્યો, તીર્થોનો જીર્ણોદ્ધાર, યાત્રાના નિમિત્તથી સઘસચાર, યથોતી નિમિત્તી વિગેરે કાર્યો તેમણે આપેલા સ્ફુર્તિદાયક ઉપદેશમાથી નિર્માણ થાય છે અને નિર્માણ થયેલાં છે.

પૂ. પ્રા. આચાર્ય દેવેજ શ્રીમદ્ વિજય રામચંદ્ર મૂરીશ્વરજી મહારાજ તથા તેમના શિષ્ય સમુદ્ધાન દ મહારાષ્ટ્રના આગમનથી અને વિહારથી ધર્મ જાગૃતિનું મહાનું કાર્ય થયું. તેમના આ વિહારથી મહારાષ્ટ્રમા સાધુસાધ્વીઓનો વિહાર અગ્યાહતપણે શરૂ થયો.

કોલ્હાપુર શ્રીસઘની આગ્રહમરી વિનતી અનુસાર પૂ. પા. આચાર્યદેવ પોતાના શિષ્યો સાથે વડગામ માર્ગે શ્રી કુંભોજગિરિથી કોલ્હાપુર પધાર્યા. તેમના હસ્તે વીજુ એકાદ મહાનું કાર્ય થાય. એ કુદરતની ઇચ્છા હતી કે શું ? કોણ જાણે ?

કોલ્હાપુર લક્ષ્મીપુરીમા શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામિનું શિલ્પકલામય, નયનરમ્ય મંદીર અનિઅલ્પ કા.ક્રમા પૂ. ગુરુદેવના ઉપદેશથી થયું અને તેનો અજન-અલાકા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ પૂજ્યશ્રીની નિશ્રામાજ થયો તે ઘટના ઇતિહાસિક થઈ છે.

૨૨૨

प्राचीन तीर्थ ओसीयाजी (राजस्थान)

यह मंदिर बहुत पुराना अर्थात् भगवान महावीर के निर्वाण के ७० वर्ष पश्चात् श्री रत्नप्रमसूरि द्वारा प्रतिष्ठा कराया हुआ है । स्तम्भ और तोरणकी कोरणी भाग्य है ।

श्री गिरनारजी तीर्थ

श्री कुंभोजगिरीमण्डन

श्री पार्श्वजिन संस्कृताष्टकम्

रचयिता पू मुनिश्री पूष्यविजयजी महाराजना शिष्य मुनिश्री वीरसेनविजयजी महाराज
(आदोनी म २०२५)

सुवामासन्तानं विभवसदनं शान्तवदनं
भवाब्धौ सद्यानं सुकृतजननं मोक्षनयनं ।
गतं मुक्तिस्थानं प्रदशमभवनं पार्श्वपजिनं
नयेऽहं सुध्यानं जगति तपनं तं प्रतिदिनं ॥ १ ॥ कमलबन्ध । शिखरिणी

नाथोऽनाथानां पार्श्वनाथो नराणाम्
श्रीपार्श्वः पार्श्वं स्तोति नित्यं जिनेन्द्रम् ।
अहंन्याद्वेन स्थापितो जैनधर्मं
पार्श्वयाप्ताय स्वस्ति देवाय तुभ्यम् ॥ २ ॥

श्रीपार्श्वज्ञायात् सर्वथा कर्ममुक्तम्
पार्श्वस्य स्वर्गे विस्तृता शुभ्रकितिः ।
श्रीपार्श्वे सार्वे संस्थिता भूरिभूतिः
हे पार्श्वस्वामिन् बेहि कंवलयलक्ष्मीम् ॥ ३ ॥ वैदवदेवी

जगवल्लभ संज्ञक पार्श्वं विभु
शिवदं सततं प्रणमामि नतः ।
जगतामघ मेघ हृतो पवन
भवसागरतारणयानसर्म ॥ ४ ॥ तोटक ।

विविधाभिधानशाली, स पुरुषादानीय नामकर्मणः
शोभते पार्श्वप्रभुः, शंखेद्वरान्तरीक्षादौ च ॥ ५ ॥ आर्या

कुंभोजस्थे शैलप्रस्थे चेत्ये रम्येऽलंकाराभम् ।
भत्यमित्यग्रातो भक्त्या, पार्श्वं देवं नित्यं स्तौमि ॥ ६ ॥

श्री पार्श्वस्य ध्यानं ध्यात्वा, जापं कृत्वा पूजां शृणुत्वा ।
स्वेप्सां पूर्तिं भक्तव्राताः, क्षिप्रक्षिप्रं ते कुर्वन्ति ॥ ७ ॥

पार्श्वस्वामिन् । ते पद्मास्य, लुब्ध्वा याता भक्ता भृङ्गा ।
आस्य द्रष्टुं मे भावोऽस्ति, कस्मिन्काले यत्तल्लप्स्ये ॥ ८ ॥ विद्युतमाला ।

નિપાળીથી કુંભોજગિરી તીર્થનો

નિવેદક શ્રેણિકકુમાર રસિકલાલ શાહ B Sc (Hons) પુણે કંપ્પ.

છ'રી પાલ્તો ચતુર્વિધ સંઘ

વાત છે વિસ ૨૦૨૦ ની સાલની કરાડમા પૂ સાધુમહારાજોનુ ચાતુર્માસ થયે વાર વર્ષ વ્યતિત થઈ જવાથી આ સાલ કરાડમા પૂ સાધુ-મહારાજોનુ ચાતુર્માસ કોઈયળ ધોળે કરાવવુ ઓવી ભાવના કરાડ જૈન યુવક મહાલની તીવ્ર વની તેથી સઘ સમતિયી જૈન યુવક મહાલે વારામતીમાં વિરાજમાન પરમપૂજ્ય પન્યાસ પ્રવર શ્રી તિલકવિજયજી ગણિવરના શિષ્ય પરમ પૂજ્ય પન્યાસપ્રવર શ્રી રજનવિજયજી ગણિવર્ય તથા મુનિશ્રી મદ્રાનદવિજયજી મ પાસે જઈ આ સાલ આપ કરાડ ચાતુર્માસાર્યે પધારો એવી સાગ્રહ વિનતી કરી પૂ ગુરુદેવ પળ તેમની ભાવના સત્કારી કરાડ ચાતુર્માસાર્યે પધાર્યા તેઓશ્રીની વૈરાગ્ય, ત્યાગમય વાળીનો પ્રવાહ એવો વહેવા લાગ્યો કે જેના પ્રભાવે અનેક પ્રકારની આરાધનાઓ, અમૂતપૂર્વ તપશ્ચર્યાઓ, શાન્તિસ્તાવ્ર, પ્રમુપ્રતિષ્ઠા, સિદ્ધચક્ર વૃહત્પૂજન, ઋષિમહાલ મહાપૂજન આદિ શાસન પ્રમાવનાના કાર્યો થવા લાગ્યા આરાધનાના અદ્ભૂત સમાચારો આજા મહારાષ્ટ્રમા પ્રસરતા કોલ્હાપુર, નિપાળી, સાગલી, વેલગામ, વીજાપુર આદિના સઘોળે સ્વ સ્વ ગામમા પધારી લાભ આપવા માટે વિનતી કરી.

પૂ. ગુરુદેવે પળ લાખાલાભ જાળી મહારાષ્ટ્રના ગામોત્તરફ પોતાનો વિહાર લવાવ્યો તેઓશ્રીના પ્રભાવી પ્રવચનો દ્વારા સ્થલે સ્થલે દોઢમાસી, માસક્ષમણ, સોઠ, અઢાઈ આદિ મહાન તપશ્ચર્યાઓ, માધવનગરમા અમીદ્વારા વાસુપૂજ્ય જિન મદિરનો પ્રારંભ, પ્રથમજવાર મહારાષ્ટ્રમા કુમ્ભોજગિરિપર જૈન ધાર્મિક ગ્રીષ્મ શિબિરનુ આયોજન, નવપદજીની આરાધના, પ્રમુપ્રતિષ્ઠાઓ, દીક્ષાઓ, શાન્તિસ્તાવ્ર, સિદ્ધચક્રવૃહત્પૂજન, ઋષિમહાલમહાપૂજન, અહંદમહાપૂજન આદિ અનેક પ્રકારના શાસનપ્રભાવક કાર્યો થવા લાગ્યા

સં ૨૦૨૧ ના નિપાળીના ચાતુર્માસમા પર્ય-વર્ણપર્વપ્રસંગે શ્રાવકોના વાર્ષિક ૧૧ કર્તવ્યોના વર્ણન સમયે તીર્થ યાત્રાનુ વર્ણન આવતા પૂ ગુરુદેવે ફરમાવ્યુ કે તીર્થ યાત્રા કરવાથી આત્મા લઘુકર્મી બની શોષ્ટ્ર મોક્ષગતિ પામે છે તીર્થ એ આત્માને તરવામાટે પરમ સાધનમૂત છે માટે વર્ષમા એકવાર તો તીર્થ યાત્રા અવશ્ય કરવી જોડા પોતે તીર્થયાત્રા કરવી જેમ લાભદાયિક છે, તેમ અન્યને પણ તીર્થયાત્રા કરાવનાર આત્મા તીર્થકર નામકર્મ ઉપાર્જન કરે છે તે પળ વિધિપૂર્વક ઉલ્લાસ સહિત છગરિ પાઢતા કરવી

અત્યત્ હિતકારી છે ૧ સચિતનો ત્યાગ (સચિતહારી) ૨ એકાસણુ (એકલઆહારી) ૩ પગે ચાલવું (પદમ્યાચારી) ૪. ભૂમિશયન (ભૂમિશય્યાધારી) ૫ વ્રમ્હર્ચ્યવ્રતપાલન (વ્રમ્હ-ચારી) ૬ સમ્યક્ત્વનું ધારણ કરવું (સમ્યક્ત્વ-ધારી). આ છઠ્ઠી જન શાસનમા વતાવેલ છે

આવા છઠ્ઠિ પાઠતા સઘની પરપરા આ ષોવિશીના પ્રથમ તીર્થકર શ્રી વ્રહ્મદેવના પ્રથમ પુત્ર મહારાજાધિરાજ શ્રી ભરતવ્રતવર્તીથી ચાલુ છે જાવડશાહગેઠે દશપૂર્વધર પૂ શ્રી વજ્ર-સ્વામિજીના સદુપદેશથી, વિક્રમ સવત ચલાવ-નાર શ્રી વિત્રમનૃપતિએ પૂ આચાર્યદેવ સિદ્ધસેન-સૂરીશ્વરજીના સદુપદેશથી, ૫ પૂ કલિકાલસર્વજ્ઞ આચાર્યશ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વર મના સદુપદેશથી પરમાર્હત કુમારપાલ ભૂપાલે તેમજ બીજા અન્યોએ પણ પૂર્વવાલમા શ્રી જાત્રુજય મહાતીર્થના છઠ્ઠિ પાઠતા સઘો વાઢયા હતા

વર્તમાનકાલે પણ અમદાવાદ નિવાસી શ્રેષ્ઠિ-વર્ય શ્રી માળેકલાલ મનમુખભાઈએ શ્રી ગિરનાર-સિદ્ધાચલ મહાતીર્થનો સઘ પૂ આ મ વિજય-નેમિસૂરીશ્વરી મ ના સદુપદેશથી કાઢયો હતો તેવીજ રીતે તેઓશ્રીની પ્રેરણાથી શેઠ પોપટલાલ ધારસીભાઈ જામનગરવાલાએ શ્રી ગિરનાર-સિદ્ધાચલ મહાતીર્થનો સઘ કાઢયો હતો પાટણ નિવાસી ધર્મપ્રેમી શા નગીનદાસ કરમચંદે કચ્છમા આવેલ ભદ્રેશ્વર મહાતીર્થનો સઘ કાઢયો હતો આ વધા સઘો પણ છઠ્ઠિ પાઠતા સઘો હતા..

આવું છઠ્ઠિ પાઠતા સઘનું મહાત્મ્ય, ફલ સામ્રાજી નિપાળી નિવાસી શેઠ સ્વ મોહનલાલ વાલચંદના સુપુત્ર શ્રી ચંદુલાલ મોહનલાલ તથા તેમના ધર્મપત્ની ચંદનબેનને પણ નિપાળીથી

કુમ્ભોજગિરિ તીર્થનો છઠ્ઠિ પાઠતો સઘ કાઢ-વાની ભાવના પેદા થઈ.

પૂ. પન્યાસ શ્રી રત્નવિજયજી ગણિવર આદિ ઠા. ૩નુ સ ૨૦૨૨ નુ ચાતુર્માસ કોલ્હાપુર થતા ત્યાની જુદી જુદી તપશ્ચર્યા પ્રસંગે શ્રીયુત ચંદુ-લાલ મોહનલાલ અવાર નવાર કોલ્હાપુર જતા પૂ. ગુરુદેવનો ચાતુર્માસ વાદ બીજી તરફ વિહાર સામ્રાજી શ્રીયુત ચંદુલાલભાઈ, તેમની ધર્મપત્ની ચંદનબેન, તેમના સુપુત્ર વર્ધમાનકુમાર વિગેરે અમલનેરવાઢા સેવાભાવી રીઠવદાસભાઈ સાથે કોલ્હાપુર આવ્યા, અને વિનતી કરી કે શેઠ દેવ-ચંદભાઈ હાનલાલ સઘપ્રમુખ સતકુમારભાઈ ભોમીલાલ વિ સકલ સઘની અનુમતિથી અમોએ નિપાળીથી કુમ્ભોજગિરિનો છઠ્ઠિ પાઠતો સઘ આપશ્રીની નિશ્રામાજ કાઢવાનો નિર્ણય કર્યો છે માટે આપ નિપાળી પધારો

પૂ ગુરુદેવે જવાબ આપ્યોકે તમારી ભાવના ઘણીજ ઉત્તમ છે પરંતુ જૈન શાસનમા જતુવિધ સઘનું સ્થાન ઘણુજ ઉચુ છે, જે પોતે તીર્થસ્વરૂપ છે

એની સ્થાપના સત્ત્વ જીવ કર શાસન રસી એ પ્રકારની ડચકોટીની ભાવ દયાથી પ્રેરાઈ, ત્રીજા ભવે તીર્થકર નામકર્મ ઉપાર્જન કરી, અને વીશ સ્થાનક તપ દ્વારા તીર્થકરનામકર્મ નિકાચિત (દઢ) કરી, અતિસ ભવમા સર્વ સસાર વધનોને તોડી નાહી, ચારિત્રગ્રહણકરી, વાવીશ પરિવહો સહી, ઉપસર્ગોનો સામનો કરી, ચારધાતી કર્મનો નાશ કરી કેવલ જ્ઞાન પામી પ્રથમ દેશના સમયે તીર્થકર મહારાજાએ કરી છે

જતુવિધ સઘ એટલે ૧ સાધુ, ૨ સાધ્વી, ૩ શ્રાવક અને ૪ શ્રાવિકા

૧ સાધુ - સર્વ સસારી સવધોને મન વચન કાયાથી ફગાવી દર્દી ફક્ત આત્માના કલ્યાણ માટેજ સર્વથા હિસાનો ત્યાગ, સર્વથા અસત્યનો ત્યાગ, સર્વથા ચૌર્યનો ત્યાગ સપૂર્ણ બ્રહ્મચર્યનું પાલન, સર્વથા પરિગ્રહનો ત્યાગ એ પંચ મહાવ્રત ધારણકરી, વેતાલીસ દોષ રહિત ગૌચરી (મોજન) દ્વારા જીવન જીવી, નિરતર સ્વાધ્યાય, જ્ઞાન ધ્યાનમાં લીન રહી આત્મસાધનાના અજોડ મોક્ષ માર્ગના મુસાફર, જૈન શાસનના પ્રભાવક તેમજ ભવ્યજીવોને મોક્ષમાર્ગમાં જોડનાર સાધુઓ જાણવા

૨ સાધ્વી - ઉપર મુજબ સયમ, આરાધક, પ્રભાવક, ઉપદેશક અને મોક્ષમાર્ગના મુસાફર સ્ત્રીવર્ગ રૂપ સાધ્વીઓ જાણવા

૩ શ્રાવક - સયમ માર્ગના પરમ અભિલાષી પરતુ સયમ ગ્રહણકરવામાં અશક્તિના કારણે (સાધુની અપેક્ષા એ પાત્રનાની પ્રતિજ્ઞાઓ ત્રણગુણ-વ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રત રૂપ) શ્રાવકના વારંજત ઘરંક, શ્રમણ સંસ્થાના ઉપાસક, દાનાદિગુણયુક્ત, શક્તિમુજવ તપ, જપના આરાધક, સ્વદારાસતોષ અને પરસ્ત્રીના ત્યાગી એવા શ્રાવકો જાણવા

૪ શ્રાવિકા - જૈનકુળભૂષણરૂપ, જ્ઞાની, તપસ્વી ચારિત્રી આદિ આરાધકોની સાળરૂપ શ્રાવિકાવ્રતના ધારક, શિયલાદિગુણોએ અલક્ષ્ત એવી શ્રાવિકાઓ જાણવી

છડિર પાઠતા સધમાં આવા ચતુર્વિધ સધનો યોગ હોય તો વધારે લાભ મળે માટે આ વાવતપણ વિચાર કરવા જેવો છે

શ્રીયુત ચંદુલાલભાઈનો ખાવોલાસ જાગત થતા મુવડમાં વિરાજમાન પૂ પૂ વ્યાખ્યાન વાચ-સ્પતિ આચાર્યદેવ વિજય રામચંદ્રમૂર્તીશ્વરજી મહારાજ ના આજ્ઞા વર્તી પૂનામાં ચાતુર્માસ

વિરાજમાન પૂ. સાધ્વીજી જયાથીજી મહારાજને વિનતીકરી તેમના શિષ્યામાંથી ત્રણ સાધ્વીઓને સધમાં મોકલવાનું તેઓશ્રી નક્કી કરી આવ્યા

- પ પૂ પન્યાસપ્રવર શ્રી રજન વિજયજી ગણિ-વર, પૂ મુનિરાજશ્રી ભદ્રાનંદ વિજયજી મહારાજ તથા મુનિશ્રી સુયશ વિજયજી મહારાજ આદિ ઠા ૩ તેમજ પૂ સાધ્વીજીશ્રી વનમાલાશ્રીજી મહારાજ પૂ સા શ્રી ચંદ્રોદયાશ્રીજી મહારાજ અને પૂ સા શ્રી ઉપ પ્રભાશ્રીજી મહારાજ આદિ ઠા ૩ નિપાળી પધારતા તેઓશ્રીની નિશ્રામા સવત ૨૦૨૩ માગસર શુદ્ધ ૧૦ ગુરુવારનો સધ પ્રયાણ માટે નક્કી કરી ગામ, વહારાગામ સધ આમત્રણ પત્રિકા મોકલવામાં આવી મહારાષ્ટ્રમાં આવો છડિર પાઠતો ચતુર્વિધસધ પ્રથમજ હોઈ લોકોનો ઉત્સાહ અપાર હતો

માગસર શુદ્ધ ૧૦ ગુરુવાર શુભસમયે પૂ ગુરુદેવો પૂ સાધ્વીજીઓ, સધવી ચંદુલાલભાઈ, તેમના-ધર્મપત્ની ચંદનબેન, તેમનો સર્વ પરિવાર, ગામના આગેવાનો, ૨૫૦ સઘયાત્રિકો, અન્ય સાજન મહા-જન, તેમજ સુદર શણગારેલ મોટારમાં આદીના ત્રિગઢામાં વિરાજમાન શાન્તિનાથ ભગવતની પ્રતિમા સાથે બેન્ડના મધુર નાદ પૂર્વક સધનું પ્રયાણ થયું

પ્રથમ જિનમંદિરમાં ચૈત્યવદન કર્યાબાદ સ્થલે સ્થલે સર્વે ધાર્મિકો ગણપતલાલ, ચંદુલાલ અને મોતિલાલનું સ્વાગત પૂર્વક ગામબહાર શ્રી વેળી-ચંદભાઈ મોહનલાલના નવા મકાનમાં મગલા-ચરણ કરી, ઘોડી સ્થિરતા કરી ત્યાં વેળીચંદ-ભાઈ તરફથી સધની નાસ્તાની ભક્તિ કરવામાં આવી પ્રથમ મુકામ પછી સાદલગા પધારતા ચૈત્યવદનાદિ કાર્યક્રમ થયો આજે નિપાળી નિવાસી શ્રી શિવરામભાઈ બાપુચંદ તરફથી સધ જમણ થયું

वीजो मुकाम माग शु ११ दिने सध कागल प्होच्यो त्यां गृहमदीरमा श्री नमिनाथ भगवत ना दर्शन चैत्यवदनादि करी सरकारी रजवाडाना मकानमा सध उतारे गयो त्या पण चैत्यवदनादि कर्मां आज्ञे कागल जैन सध तरफथी सध जमण हतु आज्ञे मौन एकादशी होवाथी आराधना पण ठीक थई हती

त्रीजो मुकाम मा शु १२ दिने कोल्हापूर सध गयो त्यानो उतारो श्री गुजराती शाळामा हतो आज्ञे शाहूपुरी सध तरफथी सध जमण हतु मागसर शु १३ लक्ष्मीपुरी तथा गुजरी सध तरफथी सध जमण हतु

चौथो मुकाम मागसर शु १४ दिने सध रुकडी प्होच्यो आज्ञे सधजमण निपाणी निवासी शा सखाराम नेमचद तरफथी हतु आज्ञे उतारो रुकडी ट्रेनींग कोलेजमा हतो वकील नेमचदभाई सखाराम गाहे सारो सहकार आय्यो हतो सधना प्रवासमा बेलगाम, निपाणी, कणगला कागल, इस्लामपूर, सिरौली, कोल्हापूर इचलकरजी, सागली, माधवनगर, बिटा वगैरे सुधीना थावक श्रेष्ठियर्षी तेजम आजुवाजुना गामोमाथी जैन जैनेतर समाज ते सध, गुरुमहाराज, तेमज देवदर्शन माटे अवारनवार आवता जना हता आवो दिवस गर्वी हती

वळी आज्ञे कोल्हापूरथी बाबुभाई परमार, बाबुभाई सधवी, पुनमचदजी गाधी, हुकमीचदजी डुगाजी, मणीभाई देवसी वसा, सोनमल गाधी, भिमराज गुदेचा, इचलकरजीथी चटुलाल लालचद, फुलचद रुपचद, जयसिंगपुरथी मुरजमल प्रागाजी, सागलीथी रतनजी जेठाभाई, आर टी, गाह, गान्तिराल रेठरेकर, कुभोजगिरितीर्थ कमीटीना मध्यो कराड निवासी हिराभाई

पदमसीभाई पू गुरुदेव तथा सधना दर्शनार्थे आव्या हता

पाचमो मुकाम मा शु १५ रुकडीथी सध इचलकरजी प्होच्यो आज्ञे त्याना नूतन उपाश्रयनु उद्घाटन पु गुरुदेवोनी निश्रामा अने सधवी चटुलालभाई ना हस्ते थयु आज्ञे सध जमण इचलकरजी सध तरफथी हतु

छट्टो मुकाम मा व १ कुभोजगिरि तळे-टीजे (बाहुवली) सध प्होच्यो आज्ञे कुभोजगिरिना तेमज श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवानना दर्शननो लाभ मळजे एथी सधमा सर्वने उत्साह अपार हतो कुभोजगिरितीर्थ कमिटि तरफथी बेलगामनिवासी श्री चतुरभाई नगिनदास, सागली निवासी रतनजी जेठाभाई, गान्तिभाई रेठरेकर, कोल्हापूर निवासी बाबुभाई परमार, सोनमलजी गाधी, भीमराज गुदेचा, बाबुभाई वनाजी सधवी, मणीलालभाई वसा विंगेरे सधनु सामैयु करवा हाजर हता त्याना दवाखानाथी वाजते गाजते भव्य सामैयु थयु अने सध तरतज कुभोजगिरिपर श्रीजगवल्लभ पार्श्वनाथ दादाना दर्शन प्होच्यो भावभर्या ह्ये दर्शन-पूजन चैत्यवदनादि करी तळेटीनी धर्मशाळामा आव्यो ते दिवसे वहारगामथी बीजा पण वे हजार यात्रिको आव्या हता ते दिवसे सधवी तरफथी सधभक्ति थई

मा व २ गुरुवारे एक धणगारेले भव्य मंडपमा तीर्थमाळा सवधी विधिथयो प. पू प श्री रजन विजयजी गणिवर आदि चतुर्विध सधनी हाजरीमा चादीनी नाण समक्ष श्रीयूत चटुभाई तेमज तेमना धर्मपत्नी चदनवेन विंगेरे सधवी-ओने तीर्थ माळनो विधि करावचामा आव्यो पू गुरुमहाराजे सधपतीनी फरज जे पर दुकु

વિવેચન કર્યું શુભમૂહૂર્તે મુવડ નિવાસી વેરિસ્ટર માળેકચદ બાયચટ ઘોરાઈ તીર્થમાઝ પહેરાવ-વાની ઉછામળી બોલી સઘવી ચંદુલાલભાઈ તથા મધવળચદન બેનને તીર્થમાઝ પહેરાવાઈ, તથા વીજી પણ તીર્થમાઝાઓ પહેરાવાઈ

રાત્રે શ્રી કુમ્ભોજગિરિ કમિટિ તરફથી શેઠ ચતુરભાઈ, રતનશીભાઈ, શાન્તિલાલભાઈ વિગેરે મમયોચિત પ્રવચનોકરી સઘવી ચંદુલાલભાઈને માનપત્ર અર્પણ કર્યું આજે નિપાળી ગેઠ દેવચદ-ભાઈ છગનલાલ ગાહ તરફથી મધ જમણ હતું, મા વ ૩ મધ સ્વસ્થાને પહોચ્યો

આ મધમા મવાગસાજ પ્રતિક્રમણ, દર્શન, વદન, પૂજન, મોટીપૂજા, ભાવના વિગેરે કાર્યક્રમ હતો, રોજ ‘તીર્થયાત્રાના લાભઅપાર’ એ પર પૂ ગુરુદેવનું પ્રવચન થતું તેમા જૈન જૈનેતરભાઈઓ ઠગેક ગામમાના તથા આજુબાજુ ગામોમાથી આવતા પ્રવચન તથા મધદર્શનનો લાભ લેતા અને પ્રથમજવાર આવુ જોના આનંદ માથે ધર્મની

વાનગી લઈ જતા આઠે દિવસ અપ્તાન્હિકા મહોત્સવ હોવાથી પૂજા-ભાવના માટે મુવડથી સગીતકાર મનુમાઈ આવવાથી અનેરો રગ જામતો હતો સઘનું સચાલન સઘવીના લઘુલ્લુ મોતીલાલભાઈ તથા અમલનેરવાઝા ટ્રિલ્લવદામ-માઈ તથા સગા સવધીઓએ ઉત્તમ ગીતે કરેલ નિપાળી જૈન યુવક મડલે સેવા કરવાનો સારો લાભ લીધો હતો છડિપાઝતા સઘ યાત્રિકોને સઘવી તરફથી ચરવલાની પ્રભાવના થઈ હતી

નિપાળી, કાગલ, કોલ્હાપૂરમા ગાહુપુરી, લક્ષ્મીપુરી, ગુજરી, વ્રણેસ્થલે, દકડી, ડચલકરજી કુમ્ભોજગિરિતીર્થસ્થલે સઘવી તરફથી જૈનમંદિર કેશરખાતે ૩૨૦૦ ૧- તથા સાધારણ ખાતે ૬૨૦૦ ૧- આપી શુભસ્વાતામા સારો વ્યય કર્યો હતો એકદર આઠે દિવસ છડિપાઝતા ચતુર્વિધ મધનો ભવ્ય કાર્યક્રમ થયો એ રીતે વીતેલા દિવસો મનમાથી કેટલાય દિવસો ન ભૂલાય

♦♦♦

- નમવું એજ માનવ મન અને બુદ્ધિનું તાત્વિક ફળ છે
- મનનું વ્રલ મત્રથી વિકસે છે, મત્રમા સાંથી શ્રેષ્ઠ મત્ર નમસ્કાર મત્ર છે
- મમર્પણ, પ્રેમ પરોપકાર અને સેવાભાવ એ માનવ મનના અને વિકસિત બુદ્ધિના મહજ ગુણ છે
- વૃદ્ધિનો વિકાસ અને હૃદયમા પ્રકાશ એ નમસ્કારનું અસાધારણ ફળ છે
- નમસ્કારમા અહંકાર વિરુદ્ધ નમ્રતા, પ્રમાદ વિરુદ્ધ પુરુષાર્થ અને હૃદયની કઠોગ્તા વિરુદ્ધ કોમળતા છે

कुंभोजाद्रि

(छंद ओवी)

—सौ नवलबाई दामोदर शाह
बोरगाव

डोगराच्या माथ्यावर, लक्षवेधी हे मदीर
जिनबिंब-प्रभा फाके, क्षेत्र पावन सुंदर ॥ १ ॥

तिथे पुनवेच्या राती, गंध बहु दरवळत
निसर्गाची शोभा खुले, चांदण्याची बरसात ॥ २ ॥

दक्षिण महाराष्ट्र देशी, शत्रुजा परि महातीर्थ
मंदिर छान शोमले, मूर्ति शांत पाश्र्वनाथ ॥ ३ ॥

हिरोजडित सुवर्ण, शिरी मुगुट तेजाळ
कर्णो कुडल सुषमा, गळा खळे मुक्तामाळ ॥ ४ ॥

शिखरस्थ शातिप्रभु, चन्द्रावरी त्याची छाया
भुयारात अजितनाथ, सोन्यावाणी त्यांची काया ॥ ५ ॥

मान हस्ते दर्शनी, पाश्र्वनाथ तीर्थंकर
प्रशातशा मूर्तिवरी, छाया धरी धरणेद्र ॥ ६ ॥

श्रद्धा अचल हा पाया, पायथ्याची धर्मशाळा
सोने शाले या भूमिचे, पुण्यप्रभाव आगळा ॥ ७ ॥

साधु, साध्वी, त्यागी गण, येथ येऊनीया गेले
उपधान महातप, गिरी चरणाशी झाले ॥ ८ ॥

सिद्धक्षेत्र गिरिराज, येती जन दर्शनासी
सिद्ध स्मृति बिजलीची, लीन झाले चरणाशी ॥ ९ ॥

पूर्वी होऊनीया गेले, सिद्ध पुरुष बाहुबली
त्यानी कुंभोजाद्रि नाव, अमर केले पंचमकाली ॥ १० ॥

निरतर वाहणारी, बाहुबलीच्या डोंगरी
भक्ति-तप-ज्ञान-गंगा, जना समस्त उद्धरी ॥ ११ ॥

मदिराचे रचनाकार, शिरढोणी फत्तेचंद
त्यांच्या स्तवनाचा छन्द, नवलबाईंचा आनंद ॥ १२ ॥

भगवान् पार्श्वनाथ

(चरित्र)

लेखक: प्रो शांतिलाल खेमचंद शाह, वार्गी

फार प्राचीन काळापासून भारतभूमी उच्च मस्काराची खाण म्हणून सुप्रसिद्ध आहे कारण जगाला तिने अनेक मोन्यवान् रत्ने दिली आहेत दीन आणि दुखी प्राण्यानाच नव्हे तर रक्षापासून रावापर्यंत सर्वांना मुखासमाधानाने रहाता येईल, ऐहिक व पारलौकिक कर्तव्ये पार पाडता येतील, असे आर्यमस्कुतीचे दिव्य तत्त्वज्ञान जगाला देणाऱ्या महापुरुषाचे भरतवर्ष हे जन्मस्थान आहे

जीवमात्राच्या आर्तनादाने पार्श्वनाथाचे चिन्म द्रवले, आणि म्हणून कौटुंबिक स्वार्थ सोडून विश्वकुटुंबाची ते एकरूप झाले त्यांनी अमोघ ज्ञानभांडार उघडून जगाला इष्ट वळण दिले स्वानुभवाने प्राप्त केलेल्या अमर ज्ञानाची ज्योत नेचन ठेवून जसतला सत्य, अहिंसा, प्रेम, त्याग, मेधा आणि ममतेचे पाठ दिले अशा प्रकारे त्यांनी जगाला विश्वदधुत्वाचे उच्च कौटुंबिक जीवन मिळविले विश्वदधुत्वाचा हा उज्वल प्रवाह हिमक वृन्तीच्या वणव्यातून, ईर्ष्या-द्वेषाच्या वाव-टळीतून आणि विषमतेच्या विस्तीर्ण दरीतून त्यांनी अविघ्नपणे वाहविला 'जग आणि जगू जा' च्या मुवामाने मागे जग प्रमोदित केले

प्राणिमात्राचे कल्याण साधणारे तत्त्वज्ञान म्हणजेच धर्म जगाचे पालनपोषण आणि विकास करणारी ही दिव्य ओपघि आहे कालमानाप्रमाणे इन्द्रियलोलुपतेमुळे जेव्हा ह्या तत्त्वाने स्वार्थाची विकृति गिरते त्या वेळी उज्वल अशा धर्मतत्त्वाला खप्रास ग्रहण लागते इतकेच नव्हे तर मूलधर्म-तत्त्वाला बाजूला सारून त्याची विकृति हाच धर्म होऊन वमतो अशा वेळी जगाची गतता डळमळते

याप्रमाणे इ स पूर्वीच्या ८ व्या शतकाने परिस्थिति निर्माण झाली होती श्रमविभागणीच्या हितकारी नत्वावर आरुढ झालेला वर्णाश्रमधर्म उच्चनीचतेच्या भावनेला वळी पडला गेला आणि त्यातूनच विषमतेची विपारी वेल फोफावली त्यामुळे चणचणमृष्टीत व्यापलेले परमेश्वराचे स्वरूप शूद्राच्या आणि निरपराध प्राण्याच्या वावतीत मारक बनले स्त्रीला मोक्षासाठी अनधिकारी ठरवून विलासाचे साधन बनविण्यात आले मार्गजनिक आणि वैयक्तिक मुक्तासाठीसाठी गरीब विचान्या रेड्याला महिषासुर वनवून त्याचा बलि देण्याची अघोरी प्रवृत्ति

निर्माण केली गेली सर्वत्र रक्ताचे पाट वाहू लागले अशा प्रकारच्या हिंसाकांडामुळे देशांतील पशुधनाला ओहोटी लागली व यज्ञयागादि कर्मकांडांचे स्तोम अवास्तव माजले

अशा प्रकारे आत्मविकासाचें तेजस्वी तत्त्व क्रिडाकांडाच्या अतिरेकाच्या दडपणाखाली दडपले गेले म्हणून हिंसक वृत्ति आणि विषयलोलुपतापोषक क्रियाकांडाचें जाळे धर्माच्या नावावर विणले जाऊन त्यात जनसमूह माशाप्रमाणे आकपिला गेला वाह्य तप आणि चमत्काराचें अत्यंत प्रस्थ माजले

अशा परिस्थितीत इ. स. पूर्वी ८७७ त अंक महान् विभूति निर्माण झाली तिने आपल्या अलौकिक ज्ञानाने ह्या सर्व अधार्मिक आणि अहितकर अशा अज्ञानी क्रियाकांडावर अगशशीत प्रकाश पाडून जनतेला पुन्हा सत्य आणि अहिंसेच्या मार्गाकडे प्रवृत्त केले आज जवळ जवळ तीन हजार वर्षे होत आली परंतु त्याचे नाव आणि त्याची शिक्षण जनतेच्या अंतःकरणात जशीच्या तशीच स्थिर आहे ती विभूति म्हणजेच भगवान् पार्श्वनाथ होय

इ. स. पूर्वी ८७७ चे ते वर्ष होते हिमालयाच्या मानसकुण्डने पवित्र केलेल्या वाराणसी नगरीत सुप्रसिद्ध ईश्वरकुवंगीय अश्वसेन नावाचा राजा राज्य करीत होता तो न्यायी, पराक्रमी व प्रजेचे हित करण्यात तत्पर असे वामादेवी नामक त्याची सुगील व सुस्वरूप स्त्री होती 'गुद वीजापोटी फळें रसाळ गोमटी' हा निसर्गनियमच आहे ह्या राणीला एके दिवशी अद्भूत

स्वप्न पडले त्यात मंगलसूचक अशा चांदा वस्तु तिला दिसल्या * एक शुभ्र वर्णाचा सुंदर हत्ती आकाशातून खाली उतरून आपल्या मुखात प्रवेश करीत असल्याचे पाहून ती जागी झाली असली मंगलकारी स्वप्ने पाहून तिला आनंद झाला मुग्धित आणि सुसंस्कृत असल्याकारणाने त्यावरून त्रिभुवनी खेडा फडकविणारे बालक आपल्या पोटी येईल असे तिला वाटू लागले नऊ मास पूर्ण झाल्यावर पौष शुद्ध १० ला विशाखा नक्षत्रात एका सुलक्षणी पुत्राला तिने जन्म दिला " ते तेजस्वी व गोजिरवाणे बालस्वरूप पाहून मातापित्याचा हर्ष गगनात मावेना नामांकित ज्योतिर्विदाच्या समतीने मुलाचे पार्वंकुमार असे नाव ठेवले

प्राचीन काळी राजा प्रजेच्या सुख-दुःखाशी समरस होत असल्याने राजाच्या सुखांत प्रजाही वाटेकरी होई त्यामुळे राज्यात चोहोकडे आनंदी-आनंद पसरला राजाने बदीजन मुक्त केले याचकाना दाने वाटली प्रजेने गुढ्या-तोरणे उभारून नगर सुगोभित केले आणि मोठा उत्सव केला प्रतिदिनी राजकुमार चंद्राच्या कलेप्रमाणे वाढून होना जन्मत अमलेले त्याचे गुण हळू हळू प्रगट होत चालले बालमुलभ मौज्याने व प्रेमळने तो सर्वांचा आवडता झाला वामादेवीला तर त्याला कोठे ठेवू आणि कोठे नको असे झाले अमल्यास त्यान नवल कसले ? युवराजाला अनुरूप अशा प्रकारचे शिक्षण देण्यात आले त्यात आपल्या और्याने आणि कुशाग्र बुद्धीने त्याने नाव कमावले सर्व प्रकारच्या शिक्षणात पारंगत

*चैत्र व॥ ४ ला मय्यरात्री प्राणत देवलोकांतून वामादेवीच्या गर्भात एक माय्यवान् जीवाचे आगमन झाले पर्वजन्माच्या तीर्थंकर नामकनीच्या विशुद्धतेमुळे मति, धृत आणि अवधि ह्या तीन ज्ञानांनी तो परिपूर्ण होता.

†इन्द्रादि देवानां त्याचा जन्मोत्सव अत्यंत थाटाने उजवित्याचें प्राचीन ग्रंथात अतिशय बहारीचें वर्णन आहे

होऊनही कुमार असतुष्ट होता व तो पुष्कळ वेळा एकटाच कसल्यानरी चिंतनात तासन् तास निमग्न होई अशा वेळी त्याच्या चेहऱ्यावर अपूर्व तेज विलसत असे कारण ती चिंता मनास पोडा देणारी व्याधि नसून आत्म्यास उन्नत करणारी तन्मयता होती

कालचक्र वेगाने फिरत होते वात्यावस्था मधून कुमाराने ताऱ्यावस्थेत पदार्पण केले राजकार्याची धुरा आपल्या खाद्यावर घेण्यास तो सयर्थ वतला कुमाराच्या पराक्रमाची यशोगाथा सर्वत्र पसरली परंतु पित्याच्या प्रेमळ नजरेला तो अजून बालकच दिसत होता

एकदा पार्श्वकुमार आपल्या महालात आत्म-चिंतनात निमग्न अमता अन्नानक रणभेरीचा नाद त्याच्या कानी पडला तद्दीर्घग होऊन कुमार एकदम चमकले आणि पित्याच्या निवासाकडे गेले पित्याच्या चरपी त्यांनी मस्तक ठेवताच घनायु होण्याचा आशीर्वाद देऊन राजा अश्वमे-नाने वनमल्लतेने त्याच्या पाठीवरून हात फिरविला

‘ही रणभेरी कमली, पिताजी ?’ कुमारानी प्रश्न केला

कुमस्थलीकडे प्रयाण करतो आहोत आम्ही, कुमार’ राजा अश्वमेने चिलवत चढवीत गेला

‘इतक्या धाईने ?’ कुमारानी जिजाभेने विचारले

वर्तव्यसत्यतासाठी दत्तकी धाई जमनीचीच आहे’ राजा बोलला

मग आपण स्वतःच कसाला जावयाला पाहिजे’ मी स्वारीवर जातो’ कुमार उत्तरले

नाही थाळ राजाऱ्येची उभयतः रागण्यासाठी

मला स्वतःलाच गेले पाहिजे’ अश्वसेनाने कारण दाखविले

‘पण पिताजी, मी असताना आपणास रण-सग्रामाची चिंता का ? आपण मला आज्ञा द्या आपल्या आशिर्वादाने मी विजयी होऊनच येईन’ कुमार निश्चयाने बोलले

वेढा, तू लहान आहेस कलिंग देशाच्या यवनराजाची हा सामना आहे कुशस्थलीच्या राजकन्येचे हरण करण्यासाठी यवनराज चालून गेला आहे कुणस्थली नगराला वेढून त्याने त्याचा बाह्य जगाशी असलेला सवध तोडून टाकला आहे मोठ्या शिकस्तने त्यानून निस-दून मंत्रीपुत्राने कुणस्थलीनरेश प्रसेनजित याचा निरोप आणला आहे राजकन्या आणि राज-धराण्याची अबू वाचविण्यासाठी त्याने मदतीची याचना केली असता त्याच्या हाकेला ओ देऊन जुलमाने राजकन्येशी लग्न लावू पहाणाऱ्या कलिंगाधिपतीला शासन करण्यास आपण गेलेच पाहिजे’ राजाने खुलामा केला.

‘अस्से ! मग तर ह्या स्वारीवर जाण्यास मीच योग्य आहे पिताजी, आपण आज्ञा द्या प्रत्येक पिता आपल्या पुत्राला लहानच समजतो परंतु छोट्यासा केसरी प्रचंड हत्तीचे गडस्थळ नाही का फोडीत ?’ राजकुमार वाणेदारपणाने बोलले

पार्श्वकुमाराचा निश्चय पाहून राजा विचारात पडला

माझ्या आर्थाविषयी आपणाय शका तर वाटत नाही ना ?’ कुमारानी विचारले

‘छे छे, वेढा त्यात कमली शका ? तुज्या पराक्रम सर्वत्र गाजत अमना कोण वरे शका येईल ? जा आनंदाने जा आणि विजयी हो

माजा तुला आशीर्वाद आहे' अश्वसेनाने कुमारास परवानगी दिली

वडीलाची आज्ञा मिळताच पार्वंकुमार मातेच्या महालात गेले वदन करून त्यांनी युद्धासाठी तिची अनुज्ञा मागितली. मातृमुलभ वात्सल्यामुळे क्षत्रियाणि असूनही वामादेवीच्या नेत्रात अश्रु चमकु लागले व पार्वंकुमाराने वामादेवीस तिच्या कर्तव्याचे भान करून दिले नसते तर तिने आपल्या अश्रुंनी त्यांना व्हाऊच घातले असते.

पार्वंकुमाराचा तो वीरोचित उत्साह जाणून तिने त्याच्या कपाळीं कुकुमतिलक लाविला. आशीर्वाद घेऊन त्यांनी वदनपूर्वक निरोप घेतला.

मातापित्यांनी आज्ञा दिल्यामुळे कुमाराचा उत्साह फारच वाढला. लावलावल्या भजला मारीत सैन्यासह ते कुणस्थलीसमीपच्या जंगलात शिरले आणि मोठ्या गिताफीने त्यांनी कर्लिंग सेनेला वेढले.

अशा प्रकारे पार्वंकुमारानी अचानक वेढल्याचें समजताच यवनराज चपापला वैयक्तिक विषयलालसेच्या पूर्तीसाठी असंख्य वीरांचे वलिदान व्हावे ह्याचे कुमाराना वैपम्य वाटले. अन्याय व जुलमाना प्रतिकार झाला नाही तर प्राणिमात्रांची सुखशान्ति धोक्यात येईल हे ते जाणून होते म्हणून शक्यतोवर रक्तदान न होता हे प्रकरण मिटविता आले तर पहावे या उद्देशाने त्यांनी आपला प्रतिनिधि राजनीतीप्रमाणे कलिगाधिपतीकडे पाठविला. त्यास यवनराजाने मोठ्या सन्मानाने वांगविले.

छावणीतील एका प्रगस्त तवूत उच्चासनी यवनराज वसला असून वाजूला त्याचे मंत्री होते. एका प्रगस्त आसनावर वाराणसीचा प्रतिनिधि

बसला होता. 'राजन्, राजकुमारीचा विवाह हा तिच्या इच्छेचा प्रश्न आहे. जोरजुलमाने तिच्याशी लग्न करण्याचा प्रयत्न आपल्यासारख्या वीरश्रेष्ठांला शोभत नाही. आपल्या वैयक्तिक लालसेसाठी शेकडो स्त्रिया विधवा वनाव्यात, अनेक माता विव्हल व्हाव्यात आणि शेकडो वीरांचे रक्त सांडले जावे हे योग्य नव्हे. आपण हा अविचार सोडून आपले परंपरागत सवध कायम ठेवावेत अशी आमच्या महाराजानी इच्छा प्रकट केली आहे. नाही तर एरव्ही स्त्रियांच्या अन्नुरक्षणासाठी आमच्या तरवारी नेहमी परजलेल्या असतात हे खूप समजावे.' वाराणसीच्या प्रतिनिधिने स्पष्ट शब्दाने वजावले.

आविशत आला की मनुष्य विवेकाला तिलाजली देतो परंतु अभिनिवेश नाहीसा झाला म्हणजे अविचाराबद्दल तो पन्चाताप करतो. राजकन्या प्रभावतीच्या सौंदर्याने यवनराज बेहोप झाल्यामुळे त्याला राजकन्येशिवाय काही सुचत नव्हते म्हणून त्याने प्रसेनजिताकडे तिची मागणी घातली. पण प्रसेनजिताने त्यास नकार दिला. त्यामुळे चिडून जाऊन यवनराजाने कुणस्थळीवरही स्वारी केली होती. पार्वंकुमाराच्या चरचरीत अजनाने त्याच्या डोळ्यावरील विपयाची धुंदी खाडकून उतरली. वाराणसीच्या आणि कुणस्थळीच्या सैन्याच्या मध्ये आपला चक्काचूर होण्यास वेळ लागणार नाही हे त्याने ओळखले कारण पार्वंकुमाराचा पराक्रम तो जाणून होता. त्याच्या मंत्र्यांनीही संधीचा हात स्वीकारण्याबद्दल मल्ला दिली. स्वतः कलिगराज मंत्र्यासह कुमाराच्या छावणीत गेला. आपणाम दुष्कृत्यापासून परावृत्त केल्याबद्दल त्याने कुमाराचे आभार मानले आणि वेढा उठवून तो कलिगला निघून गेला.

कुणस्थळीचा वेढा उठताच नगराचे दरवाजे उघडले गेले आपल्या सर्व लवाजम्यासह प्रसेन-जित राजा कुमाराचे स्वागत करण्यासाठी त्याच्या छावणीत बाला आणि त्याने कुमारांना सैन्यासह मोठ्या सन्मानाने नगरात नेले. मोठा दरबार भरविला तेव्हा वाराणसीकडून मिळालेल्या या अपूर्व महतीविषयी प्रसेनजित राजाने कृतज्ञता व्यक्त केली आणि गृहिवरून प्रेमभराने कुमारास गाढ आलिंगन दिले. नगरात चोहोकडे कुमारांनी दाखविलेल्या उदारतेचे, कर्तव्यनिष्ठा, शौर्य आणि समयज्ञता याचे गुणगान सुरू होते ते राजकन्या प्रभावतीच्या कानी पडताच तिच्या हृदयमंदिरातही कुमाराचा प्रवेश झाला. कुमाराच्या पराक्रमाचे यशोगान ह्यापूर्वीच तिच्या कानावर अनेकदा पडल्यामुळे त्याच्याविषयी तिच्या मनात अनुराग उत्पन्न झाला होता. त्यातच ह्या विजयप्रसंगाची भर पडल्यामुळे तिने पार्व्वकुमाराशीच विवाह करण्याचा निर्धार केला. व ती सखीकडून मात्वापित्याला कळविला त्यामुळे त्या दरबारात राजकन्येचे पाणिग्रहण करण्याची राजाने कुमारांना विनत केली. कुमार दचकले.

‘राजन्, राजघराण्याची इभत राखण्यासाठी बडिलाच्या आज्ञेने आपल्या हाकेला ओ देऊन मी आलो. ह्या प्रलोभनाने मी निघालो नव्हतो.’ कुमारांनी जबाब दिला.

‘हे प्रलोभन नव्हे, कुमार. राजकन्येने तसा निश्चय केला आहे आणि म्हणूनच तिला पदरात घेण्याची आपणास विनती केली आहे.’ राजा बोलला.

राजाचा हा खुलासा ऐकून कुमार निरुत्तर झाले. त्यांनी राजाप्रसेनजिताचा निरोप घेतला.

आणि दरबार संपला. विजयी पार्व्वकुमारांनी वाराणसीत प्रवेश केला. आपल्या आवडत्या कुमाराचे स्वागत करण्यासाठी प्रजा अत्यंत उत्सुक झालेली होती. सर्व नगर चित्रविचित्र ध्वजापताकांनी सुशोभित करण्यात आले होते. सडासमारजन करून मुवासिनी थारल्या घेऊन उभ्या होत्या. धीर व गभीरपणे कुमारांनी नगरात प्रवेश केला. कुमारिका आणि मुवामिनींनी कुकुमतिलकाने कुमाराचे कपाळ सुशोभित केले. बृद्ध स्त्रियांनी बोट्याचा कडका मोडून कुमाराची दृष्ट काढली. कुमारांनी माता-पित्याच्या चरणी मस्तक नमविले. त्यांनाही कृतकृत्य झाल्यासारखे वाटले. रक्ताचा एकही थेंब न माडता विजय प्राप्त करणाऱ्या त्या वीरपुत्राला जन्म दित्याच्या मातेच्या आनदाचे कोण वने वर्णन करू शकेल ?

थोड्याच दिवसांनी कुणस्थळीहून प्रसेनजित राजा प्रभावतीसह वाराणसीत आला. त्याने प्रभावतीचा निर्धार राजा अश्वसेन व वामादेवी यांना कळविला. वामादेवीला सून म्हणून प्रभावती फार आवडली. कुमाराचा स्वाभाविक कल निवृत्तिमार्गाकडेच होता. तरीमुद्धा कुमाराचे मन वळविण्याचा त्यांनी बराच प्रयत्न केला. माता-पित्याच्या विशेष आग्रहाला मान देऊन कुमारांनी लग्नास समति दिली. इ. स. पूर्वी ८५७ त राजघराण्यास साजेसा दरबारी थाटाने पार्व्वकुमाराचा राजकन्या प्रभावतीशी विवाह लावण्यात आला.

एकदा राजवाड्याच्या मत्तोऱ्यावरून पार्व्वकुमार नगरशोभा पहात होते. जगातील वैचित्र्य व प्राणिमात्रांची सुखासाठी चाललेली धडपड ह्याचा त्याच्या मनात विचार चालला होता. स्वार्थ, कपट, इद्रियलोलुपता इत्यादिकाच्या जाळ्यात स्वतःला गुरफटून घेऊन प्राणी आत्म-

घात करून घेतो ह्या मोहपाशातून सुटण्याचा मार्ग प्राचीन मुमुक्षूंनी अवलवलेला आहे तो प्राप्ति करण्यासाठी ह्या सुखोपभोगापासून अलिप्त त्या मार्गाचे स्वानुभवाने सशोधन करून आपण जगाला मार्गदर्शक व्हावे, असे विचारतरंग त्याच्या हृदयसागरात उसळत होते परम-जातीच्या या मार्गात विकृति सिरल्यामुळे भेसूर बनलेल्या धर्माचे चित्र डोळ्यापुढे येतांच त्याच्या अगावर सहारे आले

वाराणसीसमीपच्या जगलात एक तपस्वी आला होता त्याच्या तपस्तेजाविपयी नगरात अनेक आख्यायिका पसरल्या होत्या त्यामुळे त्याच्या वर्णनास जाणाऱ्याची सख्या दिवसेंदिवस सारखी वाढत होती आज राजरस्त्यावरील दर्शनोत्सुक लोकांचा कोलाहल जास्त वाढलेला असल्यामुळे पार्श्वकुमाराचे लक्ष तिकडे वेधले गेले चौकातून स्त्रीपुरुषाची सारखी रीथ लागली होती निरनिराळ्या वस्त्रप्रारवणांनीं अलंकृत झालेले, नैवेद्य व पूजासामग्री घेऊन हजारो स्त्री-पुरुषांचा हा जनसमूह कोठे निघाला ह्याचे पार्श्वकुमाराना कोडे पडले त्यानी आपल्या सेवकास तपासासाठी पाठविले

‘गावाच्या बाहेर कऱ्ठ तपस्वी आले आहेत महाराज, त्याच्याच दर्शनाला हे सर्व लोक निघाले आहेत’ नोब.राने येऊन सांगितले

तपस्वी हा गव्द ऐकताच त्याच्या डोळ्यांपुढे एका तेजस्वी गात मूर्तीचे दृश्य उभे राहिले

तपस्वी म्हणजे जगाला सुखी करण्यात आपले सर्व जीवन वेचणारे महापुरुषच होत त्याची वाणी अमृतपेक्षाही मधुर असून त्याची छायाही चंद्रापेक्षा शीतल भासणार असे त्यांना वाटले

‘त्याच्या पदरजाने खरोखर कृतकृत्य झाले हे वाराणसी शहर’ कुमार मनाशीच बोलले त्यानी घोडा मागविला आणि योगिराजाला पहाण्यासाठी त्यावर स्वार होऊन अनुचारासहित निघाले

भर हुपारची वेळ होती सूर्य आपल्या प्रखर किरणानी भूमितलाला तापवीत होता उत्साहा-तिरेकामुळे पार्श्वकुमाराना त्याचें काहीच वाटले नाही अथाग लोकसमूह तेथे उसळला होता एका झाडाखाली त्यानी घोडा थांबविला आपण केलेल्या सर्व कल्पना फोल ठरलेल्या पाहून ते आश्चर्याने चकितच झाले कल्पवृक्ष म्हणून आश्रयाला जावे तो काटेरी वृक्ष निघावा, तहानेने व्याकुळ झालेल्यास सरोवर दिसावे आणि ते भूगजळ ठरावे, तशीच राजकुमाराची स्थिति झाली

अगाला राख फासलेला एक कुंग तपस्वी व्याघ्रचर्मविर वसलेला होता त्याच्या चोहो-वाजूला अग्नि घडघडत असून वरून पडणारी सूर्याची प्रखर किरणे तो तपस्वी सहन करीत होता त्याचे लालबुद डोळे मगळाप्रमाणे लुकलुकत होते उत्तमोत्तम पक्वान्नांनी व फळांनी भरलेलीं ताटे नैवेद्य म्हणून भक्तजन त्याच्या चरणी समर्पण करीत होते तपस्व्याच्या चमत्काराच्या अनेक दतक्या भक्तसमूहात पसरलेल्या होत्या तापस कमठाची अहकाराने ताठर बनलेली नजर भक्तजनाकडे तुच्छतेने वळली होती लोकांची कमठावर पूर्ण थंडा वसली होती कुमार तेथे आल्याबरोबर लोकानी त्याचा जय-जयकार केला त्याबरोबरच तपस्व्याच्या नावाचाही जयध्वनि लोकात दुमदुमला

तपस्व्याने आपली अहकारपूर्ण नजर राज-कुमारावर टाकली कुमारानी घोड्यावरूनच

भक्तिभावाने जमलेल्या लोकसमूहामधून नजर फिरविली धर्मकल्पनेची ही विटवनाच होय असे त्यास वाटले त्या कष्टमत्काराला धर्म म्हणा-
वयाला त्याचे मन तयार होईना तपस्व्याची नजर त्याच्याकडे वळली मिसकिलपणाने हसणारे त्याचे डोळे तपस्व्याने ओळखले राजकुमाराचा उद्धटपणा त्यास अमह्य वाटला रोपाने त्याचा चेहऱ्या उग्र बनला डोळ्यातून अग्नीच्या ठिण-
ग्याव उडताहेत की काय असे वाटले क्रोधाग्नी-मुळे त्याची मुद्रा अधिकच भेभूर दिसली

‘राजा धर्मरहित असला तर प्रजाही अधर्मी बनते नाही?’ व्यंगोक्तीने तपस्वी राजकुमाराना ऐकू जाईल एवढ्या मोठ्याने बोलला लोकांच्या चेहऱ्यावरही राजकुमाराच्या उद्धटपणावद्दल नीत्र नापसतीचा भाव उमटला होता

‘धर्म आणि अधर्म कगाला म्हणावा तोच तर मोठा प्रश्न आहे, तपस्वीजी’ घोडा पुढे आणित कुमार बोलले

‘शरीरशोषण म्हणजेच तपश्चर्या तपश्चर्या करणे हाच धर्म आहे साठ साठ हजार वर्षे तपश्चर्या करणारे विष्णुमित्रासारखे मुनि होऊन गेले आहेत’ तपस्वी बोलला

‘तपाचा उद्देश?’ कुमाराना प्रश्न केला

‘स्वर्गमुख आणि मोक्षप्राप्ति’ तपस्व्याने उत्तर केले

‘केवळ शरीरशोषणाने मोक्षप्राप्ति अथवा स्वर्गमुख कसे प्राप्त होईल? नापसराज, अघ्ना-
माठी तडफडणारे शेकडो प्राणी काय स्वर्गाच्या जातील? समुद्रान वृद्ध अथवा वयव्यान हांग-
पळून निघणारे अगणित प्राणी काय त्या उच्च-
स्थानी पोहोचतील? केवळ कायल्लेय हा कधीच धर्म वर गजबत नाही कुमार शान्तपणे बोलले

‘वा! धर्म जाणण्याचा मोठा आव आणला आहेस की! राजविलासात निमग्न राहणाऱ्या-
नीही तपश्चर्येच्या आणि धर्माच्या गोष्टी माझ्या-
सारख्याला शिकवाव्यात अ?’

योग्याच्या या स्पष्टोक्तीने जनतेचा त्याच्या-
विषयीचा आदर द्विगुणित झाला त्यानी पार्व-
कुमाराकडे उपेक्षित नजरेने पाहिले

‘स्वर्गलोकातील मुक्ताच्या प्राप्तीमाठी जर हे तप शरीरशोषण आहे तर इहलोकी ऐपारामात लोळणारे मोठमोठे लक्ष्मीपुत्र आणि राजेरजवाडे याना त्याची काहीच आवश्यकता नाही ना?’ पार्वकुमारांनी मार्मिक सवाल टाकला

तपस्वी घोटाळला, निरुत्त झाला आणि चिडला

‘जगाच्या आदिकालापासून आमचे महान् ऋषिमहर्षि सागत आले आहेत ते का खोटे आहे? तुझ्या नास्तिकनेची अगदी मोमा झाली कुमार, असल्या नास्तिकनेमुळेच जग दुःखी झाले आहे धर्म सांगण्याचा हा अव्यापारेपु व्यापार मोड’ विझत चाललेल्या अग्नीवर फुकर टाकीत कमठ बोलला त्याबरोबर त्याच्या मनातील आग भडकत होती लोकानाही पार्वकुमाराचा सताप आला होता राजकुमार अमन्यामुळेच थोडी मर्यादा ठेवली होती नाही तर जनसमूहाने त्याची दुर्दशाच केली असती

‘प्राचीन महर्षि मूर्ख नव्हते त्यानी मागितलेले क्रियाकांडही खोटे नाही परंतु त्यातील मर्मच नेमके आम्ही गाळले आहे क्रियेच्या जोडीला ज्ञान हे अत्यावश्यक आहे क्रियारहित ज्ञान पागळे आहे तर ज्ञानरहित क्रिया आघळी आहे अज्ञानाने केलेल्या कार्यास्तेगाने आम्ही मानव-
जीवन व्यर्थ गमावतो हे समजले पाहिजे

तप म्हणजे इच्छाविरोध ह्याचे बाह्य आणि अभ्यंतर असे दोन प्रकार पडतील बाह्य तप म्हणजे इद्रियाचें दमन करणे आणि अभ्यंतर तप म्हणजे मन मयमन व आत्मविकास करणे हे होय बाह्य तप आणि अभ्यंतर तप ही परस्परावर अवलंबून असतात लोण्याचा गोळा जराशी आच लागताच जसा विरघळतो तसे विषयाचे नुसते स्मरण झाल्याने इद्रिये भडकतात आणि मार्गभ्रष्ट होतात इद्रियाना आत्मविकासाला सहायक बनविणे हाच बाह्य तपाचा मुख्य उद्देश असतो त्यासाठी इद्रियदमन हा एकच उपाय आहे इद्रियाचे सयमन हे साध्य नमून आत्मजागृति करण्याचे ते साधन आहे इद्रियदमन होऊ शकले की मन स्थिरता प्राप्त करणे आवश्यक असते ती अभ्यंतर तपाने होते मन स्थिरतेने दृष्टी अंतर्मुख बनते, अंतर्मुख दृष्टी आत्मसंगोधन करते व हृदयाची मलिनता नाहीगी करते त्यामुळे द्वेष, दुराग्रह, मिथ्या दृष्टी, क्रोध, मान, माया, लोभ आणि मोह वगैरेचा क्षय होऊन सम्यग्दृष्टि प्राप्त होते आणि आत्मचिंतनात चित्त स्थिर होऊन एकाग्रता वाढते आत्मविकास जोपर्यंत होत नाही तोपर्यंत कितीही उग्र तपश्चर्या केली तरी ती सर्व व्यर्थ आहे

शरीर आणि आत्मा भिन्न आहेत. शरीर हे नश्वर आहे आणि आत्मा अमर आहे आत्म-ज्ञान वाजूला सारून केलेले शरीराचे पोषण आणि शोषण व्यर्थ आहे, कारण शरीर हे साधन आहे, साधन नव्हे शरीरशुद्धीसाठी तपादि क्रिया आणि आत्मविकासासाठी ज्ञान अर्गो ही जोडी आहे ज्ञानयुक्त तपश्चर्येने शरीरशुद्धि होऊन मनोबल वाढते आणि मनोबल वाढले म्हणजे वृत्ति अंतर्मुख होते व आत्म्याच्या विराट स्वरूपात विराम पावते यालाच आत्मानंद

म्हणतात त्याचे वर्णन पुढे वाणीने होऊ शकत नाही त्याच वेळी दिव्य ज्ञानाची प्राप्ति होते या केवलयज्ञानप्राप्तीनंतर ज्ञानीष सारखा बाहू लागतो सर्वसामान्य लोक तिला प्रासादिक वाणी म्हणतात असा तपस्वी उग्र तपाचा खरा अधिकारी असतो, कारण आत्मसुखात तो लीन असल्याने देहाविषयी त्याला यत्किंचितही आसक्ति नसते आणि कायक्लेशाचे त्यास महत्त्वही वाटत नाही त्याच्याशिवाय इतरांनी केलेले असले अज्ञान तप म्हणजे धर्माचे विड-वनच होय पार्श्वकुमारानी तपश्चर्येचा उद्देश स्पष्ट शब्दात सांगितला

कुमाराच्या मुखावर अपूर्व तेज झळकत होते जनसमूह मुग्ध बनला होता त्यांना आपल्या युवराजाविषयी अभिमान वाटला पार्श्वकुमाराच्या जयजयकाराची गगनभेदी गर्जना अतराळात उसळली

तपस्व्याला पार्श्वकुमाराचे म्हणणे अमान्य नव्हते परंतु त्याला मानापमानाचा मोह आवरेना आपल्या भक्ततासमोर झालेला अपमान त्याला कोटून सहन होणार? क्रोध अनावर झाल्यामुळे तो थरथर कापू लागला

‘राज्यलोभाने अनेक निर्दोष माणसाचे खून पाडणाऱ्यांनी धर्माचा उपदेव करावा! बाह्वा! खासा न्याय! कसावाने धर्म शिकवावा असेच नाही का होत हे?’ दुसरे एक चंदनाचें खोड हाती घेत तपस्वी बोलला लोकाना ते म्हणणे काहीसे पटल्यासारखे दिसले

‘तृष्णा आणि इद्रियोलुपता ही क्षत्रिय असो की सन्याशी दोघानाही सारखीच मारक आहे परंतु अन्याय्य आक्रमणाला नाहीमे करण्यासाठी केलेले युद्ध धर्मच आहे असल्या युद्धात

अनेकाचा सहार होतो ही गोष्ट खरी आहे, परंतु हा सहार नसून जगाच्या कल्याणासाठी स्वेच्छेने केलेले दलदान आहे जनताजनार्दनाची प्राणसहित सर्वस्व अर्पण करून केलेली ही पूजा आहे तपस्वीराज, निष्काम कर्मवीराची ही अपूर्व तपस्वर्या आहे कुमारानी समर्पक उत्तर दिले

‘कोणत्या धर्माची आम्ही विटवना करतो?’ कुमाराने म्हणणे योग्य अर्थाने घेण्याऐजी रागाने बेभान झालेल्या कमळ नापमाने चितडवाडाला आरंभ केला एक चंदनाचे खोड त्याने अग्नीत खूपसले

ह्या चंदनाच्या खोडानेच त्याचा निर्णय दिला कुमारानी आपल्या सेवकाकडून ते जळते खोड बाहेर काढविले आणि जपून त्याचे दोन भाग करविले तो त्यातून एक भुजंग निघाला जीव कासावीस झाल्यामुळे तो सारखा तडफडत होता शेवटची घटका मोजणाऱ्या त्या दुर्दवी प्राण्याला कुमाराने नवकारमंत्र ऐकविला मंत्र श्रवणाच्या त्या पवित्र वातावरणात तो सर्प तन्मय झाला शांतपणाने त्याचे प्राणोत्क्रमण झाले कुमारानी एक दीर्घ निश्वास मोडला

‘धर्माच्या नावावर अशा कितीतरी प्राण्यांचे निष्कारण दलदान होत असेल ! अशा प्रमादाचरणाने का कधी मोक्ष मिळेल ?’ असे म्हणून दुःखीत अतःकरणाने कुमार परतले

अगोदरच युवराजाच्या अपूर्व ज्ञानाने लोकसमूह आकर्षित झालेला होता त्यातच सर्व प्रकरणाची भर पडली कुमारविषयी त्याच्या मनातील पूज्यभाव वृद्धिंगत झाला त्यामुळे ज्याची पूजा करण्यासाठी ते जमले होते त्याच तपस्व्याची विटवना करून ते निघून गेले

तपस्वी क्रोधाने बेभान झाला होता अपमानाचे शरय त्याच्या अतःकरणाने दज्जलेप होऊन वसले आणि मूटाची न विजणारी ज्वाळा त्याच्या अतरगात भटकली काही काळानंतर मूटाच्या तीव्र भावनेत त्याचे प्राणोत्क्रमण झाले.

पार्श्वकुमागता राज्याभिषेक करण्याची आपली इच्छा दरबारात राजा अवघेनाने मंत्र्यापुढे प्रगट केली गर्वांनी त्याला समीत दिली राजाने कुमाराना बोलावून आपली इच्छा कळविली परंतु कुमार मानच राहिले राजाने पुन्हा विचारले तेव्हा त्यानी उत्तर दिले, ‘तान, हे राज्य घेऊन मी काय करू ? मोग आणि विलासाच्या प्राप्तीने मनुष्याची नृत्ति कधीच झाली नाही आणि म्हणून ह्यापामून मी दूर राहू इच्छितो’

‘पण वेटा, राज्यावर आसूढ होऊनही लोकांचे कल्याण करता येत नाही का ?’ अवघेनाने विचारले

‘आपण म्हणता ते खरे आहे, परंतु ते राज्यापुरतेच, आणि ते फक्त ऐहिकच पण त्यामुळे माझे कार्यक्षेत्र सकुचित वनते आणि सत्यमार्गाच्या प्रसारात मोठी अडचण येते अपवाद जर सोडले तर सर्व जनता ह्या साधनानी विषयलोलुपच वनते त्याचा त्याग न करता जनतेला सत्यधर्म कसा दाखविता येईल ? राज्याची जबाबदारी कोणीही घेईल परंतु धर्मान गिरलेली विकृति घालविण्यासाठी कोण बरे पुढे येईल ? माझा अतनदि मला त्या साठीच बोलावितो आहे पिताजी, सारे विश्व माझे कुटुंब आहे आणि मला राजवैभवाचा वीट आला आहे कुमारानी नम्रपणे पण निश्चित स्वरात सांगितले

राजाने कुमारानी मनस्थिति ओळखून ती चर्चा तेथेच थांबविली

एकदा वसंतोत्सवानिमित्त पार्श्वकुमार राजो-
द्घानात गेले निसर्गदेवता सुंदर वस्त्रे परिधान
करून बमली होती कोकिला कुऊ कुऊ आवा-
जाने वसंताचे स्वागतगीत गात होत्या मद मद
वायुलहरी त्याला सुस्वराची साथ देत होत्या
लता आनंदाने डोलत होत्या फुले हसत होती
परंतु पार्श्वकुमाराना त्यात काहीच आनंद वाटला
नाही मनुष्याच्या विचारलहरी नेहमीं हृदयाच्या
तारेवर छेडल्या जातात हेच खरे

‘इतकी हसरी वनश्री, पण ही सुद्धा कोमेज-
णार ना ? काळाच्या कराल दाढेतून कोण वरे
मुटणार आहे ? जीवनाचे सार्थक करण्यासाठी
वैराग्यरगात मग्न होत चाललेल्या पार्श्वकुमा-
रानी अशा प्रकारच्या विचारात मग्न असता-
नाच उद्यानातील महालात प्रवेश केला त्याचे
चित्त जास्त अस्वस्थ आले म्हणून ते एका आस-
नावर वसले समोरच्या भिंतीकडे त्याचे लक्ष
गेले भगवान् श्रीनेमिनाथ आणि महासती राजि-
मतीचे ते चित्र होते त्या चित्राकडे एकाग्रतेने
त्यानी पाहिले आणि त्यात ते अगदी तन्मय
झाले

भगवान् नेमिनाथ-राजिमती याचं जीवन
त्याच्या डोळ्यापुढे चलचित्रपटाप्रमाणे उभे
राहिले

भगवान् श्रीनेमिनाथ हे यादववंशातील समु-
द्रविजय महाराजाचे पुत्र आणि श्रीकृष्णाचे
चुलत भाऊ होते शीरीपुरीला त्यांचे राज्य होते
कंसवधानंतर जरासंधाच्या त्रासाने यादवानी
द्वाराका नगरी वसविली नेमिनाथ हे लहानप-
णापासून अत्यंत बलवान् व पराक्रमी होते मथु-
रेच्या उग्रसेन राजाच्या मुलीशी त्याचे लग्न
ठरले मोठ्या लवाजम्यासह वऱ्हाडही निघाले

सर्व व्यवस्था श्रीकृष्ण जातीने पहात होते वऱ्हाड
मथुरेच्या सीमेवर पोहोचले नेमिनाथाचा रथ
गावाजवळ आला इतक्यात पशूचे आकदन
त्यानी पाहिले त्याच्या आकदनाने भगवान्
श्रीनेमिनाथाचे हृदय द्रवले

‘कशासाठी हे पशु पक्षी जमविले आहेत तेथे ?’
श्रीनेमिनाथानीं सारथ्याला विचारले

‘आपल्या लग्नाच्या मेजवानीसाठी’ हसत
हसत सारथी बोलला नेमिनाथाच्या हृदयावर
तीव्र आघात झाला ‘मला असले लग्न कर्तव्य
नाही’ असे म्हणून त्या मुक प्राण्याची त्यानी
मुटका करविली आणि रथ तसाच मागे परत-
विला लोकानीं समजविण्याचा पुष्कळ प्रयत्न
केला परंतु व्यर्थ ससाराच्या बाह्य सौंदर्यावरून
त्याचे मन उडाले राजिमतीला हे कळले रथ
मागे फिरलेला पहाताच ती मूर्च्छित पडली
गुढीवर आल्यानंतर तिने एकच आकांत केला
मतापितानीं समजविण्यासाठी पुष्कळ प्रयत्न
केला त्यावर राजिमती करारीपणाने बोलली,
‘पिताजी, ज्या दिवशी नेमिकुमाराशी माझा
वाङ्मनश्चय झाला त्याच दिवशी माझे खरे
लग्नही झाले हा समारंभ केवळ लोकरीतीसाठी
आहे त्याच्याच पावलावर पाऊल टाकण्याचा
पत्नीधर्म मी पार पाडणार आहे’ असे म्हणून
सती राजिमतीनेही घर सोडले आणि रवताचल
पर्वनावर उग्र तपश्चर्या करणाऱ्या नेमिनाथाकडे
ती गेली केवळ ज्ञानाच्या द्वारा जगाच्या सत्य
स्वरूपाचा नेमिनाथाना साक्षात्कार झाला होता
त्याच्या हस्ते राजिमतीने भागवती दीक्षा ग्रहण
केली जगात ज्ञानाचा प्रकाश आपल्या प्रासादिक
वाणीने पसरवीत भ नेमिनाथ गिरनार पर्वनावर
गेले आणि शुक्लध्यानात तन्मय होऊन त्यानी
निर्वाणपद प्राप्त केले

ह्या जीवनचरित्रात तन्मय झालेल्या पाठ्य-
नाथाना भगवान् नेमिनाथाचा आदर्श फारच
आवडला मोक्षाच्या प्राप्तीसाठी त्यानीही दीक्षा
घेण्याचा निश्चय केला

मातापितरांना त्यानी आपला निश्चय
कळविला त्यानी कुमाराना समजविण्याचा
आटोकाट प्रयत्न केला परंतु शेवटी कुमारानीच
सर्व कौटुंबिक जनांची समजूत घातली सतत एक
वर्षपर्यंत तीर्थकरपदाला ओभेल असे अगणित
दान देऊन त्यानी आपल्या भावी जीवनाची
मूर्तमेढ रोविली

भर तारुण्यात पार्वंकुमार राजसमृद्धि सोडून
स्वपरकल्याणासाठी घरावाहेर पडले त्यानी
स्वहस्तेच केगलुचन केले ते दृष्य पाहून त्याच्या-
वरील प्रेमांमुळे त्याची मातापिता, पत्नी, आप्तेष्ट
आणि प्रजाजनांच्या डोळ्यातून अश्रूंच्या धारा
वाहू लागल्या इ स पूर्वी ८४७ त सर्व माया-
पाण तोडून त्यानी सवेगीदीक्षा घेतली त्याच
वेळी त्याना मन पर्यवज्ञान उत्पन्न झाले त्याच्या-
बरोबर इतर ३०० राजानीही दीक्षा घेतली हा
दीक्षासमारंभ फारच थाटाने साजरा झाला

श्रीपार्वनाथ हे मति, श्रुत, अवधि आणि
मन पर्यंत ह्या चार प्रकारच्या ज्ञानानी युक्त
असूनही जगाला उपदेश देण्याच्या खटपटीत
पडले नाहीत त्यानी एका साधकाची भूमिका
घेतली जोपर्यंत केवलज्ञान प्राप्त केले नाही
तोपर्यंत जगाला त्यानी उपदेश केला नाही पूर्ण
आत्मविकासानंतर स्वभावतः स्फूर्तीने वाहणारा
ज्ञानीच अज्ञानमय विकृतीला वाहून नेण्यास समर्थ
असतो उपदेशकाच्या आत्मसामर्थ्यावरच
जगाच्या हिताहिताचे प्रमाण अवलंबून असते
जगाचे हित साधण्याची भावना दोन प्रकारची

असू शकते एकीत जगाच्या कल्याणाची खरी
तळमळ असते आणि त्यासाठी साधक प्रथम
अत शुद्धि करून पूर्ण आत्मविकास साधतो आणि
केवलज्ञानप्राप्तीनंतर जगाच्या कल्याणाकडे वळतो
अशा साधकानाच अवतारी पुरुष म्हणतात
कारण त्याच्या निर्दोष वाणीतून महज श्रवणाच्या
उपदेशाने जगात मुख, गाति आणि पवित्रता
नादते दुसऱ्या प्रकारच्या लोकात प्रसिद्धीची
आणि मोठेपणाचीच हाव असल्यामुळे फक्त
विद्वत्ता प्राप्त करून तिच्या योगाने जनतेवर
आपले वर्चस्व ठेवण्यासाठी ते भारखे झटत
असतात त्यांच्या कोरड्या पांडित्याला केव्हा
केव्हा जग धुलते. परंतु त्याने जगाचे हित मात्र
कधीच होत नाही

श्रीपार्वनाथ हे अन्तर्बाह्य तपाच्या द्वारा
आत्मज्योत प्रज्वलित करण्याच्या प्रयत्नाला
लागले इन्द्रियदमनाचा कडक मार्ग त्यानी
स्वीकारला गरिबांवरील ममत्व हटत चालले.
अहं, अरण्य, श्मशाने, ओसाड गावे अशा विविध
ठिकाणी ते ज्ञान आणि ध्यान ह्यात मग्न होऊन
विहार करीत होते. कोणी लोक त्यांना आदराने
वागवीत तर कोणी पाखंडी समजून नानाप्रकारे
छळ करीत या सर्व अनुकूल आणि प्रतिकूल
प्रसंगात समभाव ठेवून श्रीपार्वनाथ आत्म-
विकास साधत होते

एकदा ते असेच एका गावावाहेरील अरण्यात
झाडाखाली उभे होते आत्मानंदात ते अगदी
एकरूप झाले होते इतक्यात एकाएकी काळ्या
मेघानी आकाश भरून गेले मंदोन्मत्त हृत्तीप्रमाणे
ढगानी तुफान गर्दी माजविली होती आकाश
कोसळून पडते की काय अशा मेघगर्जना सुरू
झाल्या कडाड कडाड विजा चमकू लागल्या
प्रलयकालच आला की काय असे वाटू लागले

मेघातून जलविदू इतक्या तीव्र वेगाने खाली घसरत की जणू गोफणीतून सुटलेले दगडच धनुष्यापासून सुटणाऱ्या शरापेक्षाही अधिक वेगाने ते खाली येत होते अशा प्रकारे सारखा मुसळधार पाऊस सुरू झाला प्रकृति जणू काय आपल्या सर्व बळासह महात्म्याची सत्त्वपरीक्षाच करीत होती हिंदू श्वापदेही त्रस्त होऊन निवाऱ्यासाठी इतस्तत धावत होती परंतु झाडाखाली ध्यानस्त असलेले श्रीपार्वनाथ मात्र जसेच्या तसे शान्त होते, मेरूपर्वताप्रमाणे अचल होते पाणी झपाट्याने वाढू लागले अल्पावकाशात तेथे एक मोठं सरोवरच दिसू लागले पाणी त्याच्या गुडघ्यावर चढत चढत नासिकेपर्यंत पोहोचले

हा निसर्गाचा कोप नव्हता वासनेच्या ज्वालेत भस्म झालेल्या कमठ तपस्व्याचा तो उपसर्ग होता रोमरोमात सूडाची आग धुमसत असलेला तो मृत्यूनंतर मेघमाळी नावाचा दानव बनला होता ध्यानस्थ असलेल्या श्रीपार्वनाथाना पाहून त्याचे मागील बैर ताजे झाले अपमानावद्दल सूड उगविण्यासाठी त्याने हा प्रलय निर्माण केला होता

जगात सन्मार्गात काटे पसरविणारे दुर्जन पुष्कळ असले तरी त्याच्या त्या काट्यावर स्वतःचा देह टाकून लोकाना सुमार्ग मोकळा करून देणारे सज्जनही काहीं असतातच ह्या सज्जनाच्या अशा त्यागावरच जगाचें सुख आणि समाधान अवलंबून असते

कमठ तपस्व्याच्या अनीतून निघालेला अर्धदग्ध सर्प शुभ ध्यानाने धरणेन्द्र नावाचा नागदेव बनला होता त्याने प्रचंड नागाचे रूपाने येऊन आपली फणा प्रभूच्या शिरावर धरली प्रचंड वृष्टीचे ताडवूनृत्य सपले अशा

भयकर परिस्थितीतही श्रीपार्वनाथाची ती समता आणि निश्चलता पाहून लज्जित झालेला मेघमाळी त्याच्या चरणी लीन झाला

ध्यान पूर्ण झाल्यावर प्रभूनी डोळे उघडले एका बाजूला सहायक धरणेन्द्र उभा असून दुसऱ्या बाजूला खलभुजग मेघमाळी होता त्यानी सारख्याच अमृतमय दृष्टीने मेघमाळी आणि धरणेन्द्र यांच्याकडे पाहिले उपकारक म्हणून धरणेन्द्राविषयी त्याना प्रेमभाव वाटला नाही किंवा पीडा देणारा म्हणून मेघमाळीविषयी त्याच्या अंतःकरणात तिरस्कारही उत्पन्न झाला नाही अशा प्रकारे इंद्रिय आणि मन ह्याना संपूर्ण ताब्यात आणल्यामुळे त्याचा अतर्गत विकास होत गेला पूर्ण ज्ञानमय असलेल्या आत्म्यावरील ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय आणि अतराय या चार कर्मांचा पडदा बाजूला सरला मेघाच्या आवरणातून निसटलेला सूर्य जसा प्रखर तेजाने तळपतो त्याप्रमाणे हा पडदा बाजूला सरताच त्याचा आत्मा अनंतज्ञान आणि अनंतदर्शनाने तळपू लागला त्या अलौकिक उज्ज्वल स्वरूपात त्याच्या भावना विराम पावल्या आणि अखिल विश्व साक्षात् दिसू लागले यालाच केवळज्ञानाची प्राप्ति अथवा आत्मसाक्षात्कार म्हणतात

दीक्षेनंतर अवध्या चौऱ्याशी दिवसानी चैत्र कृ ४ च्या दिवशी श्रीपार्वनाथ सर्वज्ञ बनले भगवान् महावीराच्या पूर्वी 'अहिंसा परमो धर्म' च्या मंत्राने साऱ्या भारतवर्षाला पवित्र करणारे भगवान् पार्वनाथच होत

ज्ञानदृष्टि प्राप्त झाल्यावर लागलीच सर्वज्ञ अथा पार्वनाथप्रभूनी आत्मानुभव जनतेपुढे ठेवण्यास सुरुवात केली आता त्याची साधकदशा

सपत्नी होतां आपल्या संपूर्ण ज्ञानाने जगासाठी, हितकारी असा मार्ग त्यांनी खुला केला. दीन, दुःखी अशा जीवमात्राला सान्त्वन आणि समाधान देणाऱ्या परमकल्याणकारी मार्गाचा उपदेश देत ते कागी, कौगल, पचाल, मगध, मालव, अवती, महाराष्ट्र, अंग, वंग कलिंगादि सर्व देशात ने हिंडले अशा प्रकारे अखिल भरत-खंडात सत्यमार्गाचा त्यांनी प्रसार केला.

विहार करीत ही महान् विभूनि वाराणसी नगराबाहेरील उद्यानात आली अशोक वृक्षाच्या खाली एका दिव्य आसनावर ती तेजस्वी पूति विराजमान झाली होती चेहेऱ्यावर सूर्यासारखे तेज चमकत होते चंद्राची गीतलता चोहोकडे फैलावत होती मुक्ताभोवती तेजाचे एक वलय पसरलेले दिमत होते स्त्रीपुरुषच नव्हे तर प्राणिमात्र प्रभूच्या मुखातून वाहेर पडणारी बाणीस मुक्ताफळे वेचण्यात आतुर झाले होते त्या पवित्र वातावरणात इर्ष्यापाचे लेशमात्रही अस्तित्व दिसत नव्हते.

‘हे भव्य जीवानी! जगाचे सत्यस्वरूप जाणण्यासाठी अतदृष्टि प्राप्त करा जगाचे वैविध्य किंवा जडाचे मायाजाल ह्यात फसू नका, मुग्ध वसू नका उत्पाद, व्यय आणि ध्रुव ह्या तीघावरच जगाची उभारणी आहे आत्मा स्वतः ज्ञानी आहे, मुक्त आहे, परंतु कर्मजन्य आवरणाने त्याची अनन्तशक्ति दडपली गेली आहे, ह्या आवरणामुळेच देव, मनुष्य, तिर्यच, नारकी इत्यादी भेद पडतात, स्त्रीपुरुष अथवा उच्चनीचतेच्या भावना भासतात म्हणून आत्म्याचे सत्य स्वरूप ओळखा अज्ञान हेच सर्व दुःखाचे मूळ आहे ज्ञानाचा प्रकाश मिळवा प्राणिमात्राच्या ठिफाणी आत्मा ओळखा. मी आणि तू हा भेदभाव आत्मार्थी ओळखत नाही.

धर्माधीन आत्मविकासाचा सवध आहे. सर्व प्राणिमात्र धर्माचे अधिकारी आहेत पौद्गलिक सुख कृमिकीटकही प्राप्त करतात, तशा सुखासाठी हा मानव देह नाही हे लक्षात घ्या.

इंद्रियजन्य सुखाने कधीही तृप्ति होत नाही त्याचा त्याग हेच तृप्तीचे साधन जाणा हे भव्य जीवांतो, हें समजा, विचार करा आणि आचरण करा.

अशा प्रकारे भगवान् पार्वनाथाची विष्व-हितकर बाणी जीवमात्राच्या आत्म्याला गातवीत होती, विषयमग्न असलेल्या मानवाना ज्ञानाचा प्रकाश पोहचवीत होती समता, विष्ववधुत्व ‘जगा आणि जगू द्या’ चा अमोल्य संदेश पसरवीत होती.

त्याच्या उपदेशाचा स्वीकार करून त्याप्रमाणे आचरण करणारे अनेक लोक निघाले अन्य तीर्थकरांप्रमाणे साधू, साध्वी, श्रावक, आणि श्राविका हे चार विभाग त्यांनी पाडले, त्याच्या आत्मविकासाच्या चढत्या श्रेणी ठरविल्या या चार विभागांना चतुर्विध सध म्हणतात त्याच्या आचरणानेच धर्माचे अस्तित्व रहाणार असल्याने त्यास तीर्थ (तारणारे) ही सजा भगवतानी दिली अशा प्रकारे तीर्थाची स्थापना केली म्हणून त्यांना तीर्थकर म्हणतात रागद्वेषादि पडिपूना जिकणारे म्हणून लोक त्यांना जिन म्हणू लागले त्यामुळे त्याच्या अनुयायांना जैन म्हणतात ह्या कालचक्रात एकदर चोवीस तीर्थकर झाले असून त्यात भगवान् पार्वनाथ हे तेविसावे होत ज्याच्या आदर्शावरून त्यांनी आपला जीवनमार्ग निश्चित केला ते भगवान् नेमिनाथ चाविसावे तीर्थकर होत.

स्वच्छंदी आचरण म्हणजे अघ पाताला आमंत्रण होय हे जाणून त्यांनी चतुर्विध सधाचे

आचरण आणि नियम निश्चित केले

अहिंसा, सत्य, अस्तेय, अपरिग्रह ही चार मुख्य व्रते सागून जीवनासाठी अनिवार्य असलेले अपवाद सोडून पूर्णजिने त्याचे पालन करणे साधू आणि साध्वीसाठी आवश्यक ठरविले त्यास पूरक असे इतरही काही आचार सांगितले त्यानंतर श्रावक आणि श्राविका या दोन सघाता जीवन आणि व्यवहार ह्या दृष्टीने अपवाद मोडून ह्याच व्रताची आराधना सांगितली

मुरवातीला पार्व्वनाथाच्या शिष्यसमुदायात

(१) आर्यदत्तस्वामी, (२) आर्यबोधस्वामी, (३) विगिप्तस्वामी, (४) ब्रम्हस्वामी, (५) मोमस्वामी, (६) श्रीधरस्वामी, (७) वीरसेनस्वामी, (८) मद्रयगस्वामी, (९) जयस्वामी, (१०) विजयस्वामी हे दहा मुनि श्रमणगणाचे मुख्य होते, म्हणून त्याम गणधर म्हणतात हे तत्कालीन दहा मोठे ज्ञानी आणि सर्वशास्त्र-पारंगत विद्वान् होते 'उत्पादव्ययघ्नौव्ययुक्त सत्' ह्या सूत्राद्वारे पार्व्वनाथानीं सांगितलेला उपदेश विस्ताररूपाने समजविण्याचे महान् कार्य ह्यानीच केले ह्या उपदेशात द्रव्यपर्यायरूपाने सर्वे स्याद्वादाचे स्वरूप अन्तर्भूत होते, इ स पूर्वी आठव्या शतकात पार्व्वनाथाचे अनुयायी म्हणून १६ हजार साधू, ३८ हजार साध्वी, १ लाख ६४ हजार श्रावक आणि ३ लाख २७ हजार श्राविका होत्या असे जैन शास्त्रातून वर्णन आहे त्यात ३५७ चौदाव्याचे ज्ञानी, १४००० अवधि-

ज्ञानी, ७५० केवलज्ञानी असून १००० वैक्य-लब्धिसंपन्न होते

अशा प्रकारे ह्या शिष्यसमुदायाच्या द्वारा सत्यधर्माची ध्वजापताका चोहोकडे फडकवीत सर्व आयुष्य जनकल्याणात वेचणारा हा महा-पुरुष सन्मत्तशिखर ह्या पर्वतावर आला बाह्य गोष्टीचा त्याग करून त्यानी एका महिन्याची ध्यानसमाधि धारण केली त्याच्याबरोबर इनर ३३ मुनीही गुक्लध्यानात निमग्न झाले धावण गु॥ ८ ला भगवान् पार्व्वनाथ निर्वाण पावले

भरतवर्षात जेव्हा क्रियाकांडाचे प्रस्थ विगेष माजून ज्ञानमार्ग लोपत चालला होता अशा वेळी ज्ञानमार्गाची उधोत प्रज्वलित करून गुष्क क्रियाकांड आणि कायकलेगाला आत्मिक गुण-विकासाच्या सन्मुख करण्याचे महान् कार्य त्यानी केले

प्राणिमात्राच्या ठिकाणी असलेल्या आत्म्याची ओळख देऊन त्यानी विषमतेला फाटा देवविला नानाप्रकारच्या बाह्य देवाना खूप करण्याच्या प्रयत्नात गढून गेलेल्या जनममूहाला त्यानी आतील ईश्वराची ओळख पटवून दिली

आत्मा हाच परमात्मा बनतो ह्या निसर्गसिद्ध तत्त्वप्रणालीला त्यानी अपूर्व चालना दिली

कमठे धरणेच्छे च स्वोचित कर्म कुर्वती ।
प्रमुस्तुत्यमनोवृत्ति पार्व्वनाथ. श्रियेस्तु व. ॥

मूरतसे बडी कीरत !

आज मी मूर्ति वनी देखिली ।
देखुनी कीर्ति मनी रेखिली ॥ ध्रु. ॥

शान्त वनाचा सुरम्य परिसर
शान्त वनाचा ज्ञानतीसागर
पार्श्वनाथ हे स्थान विराजे कोल्हापुर-मडली ॥ १ ॥

फत्तेबद शिरडोण-निवासी
ज्ञानविपूर्वा पापविनाशी
मूर्ति स्थापिली, जैनाची जणुं भाग्यदेवी हासली ॥ २ ॥

अन्तरिक्ष, भट्टेवा, अबली
सूरजमण्डण, शखेश्वर, ती
पार्श्वनाथ-नामावलि जपुनी पुनोत हो जिभली ॥ ३ ॥

सत्य, अहिंसा, अस्ते यांची
अपरिग्रह, ब्रह्मचर्य साची
जैनतत्त्वमालाच मानवा मातेची साऊली ॥ ४ ॥

अशुभ वासना, विकार, आशा
जीवा जखडुनी नेती नाशा
मानव बनला संतानाच्या हातातिल बाहुली ॥ ५ ॥

धकाधकी ही संसाराची
उसत नाही निमिषभराची
ध्यान-धारणा निवान्त करण्या तीर्थ ही चागली ॥ ६ ॥

हे मनि आणुनी, घना वेचुनी
सुवर्णात बसविली हिरकणी
फत्ते दात्याची ही भासे ! शांति जिवा लाभली ॥ ८ ॥

कृतार्थ झाला कुंभोजगिरी
श्वेतांबर-मन्दिर धरि शिरी
आत्मज्ञाना ललाम शाला, धर्मध्वजा शोभली ॥ ८ ॥

भा. ल. रानडे B A (Hons)
सागली

भगवान पावर्बनाथ यांचे पूर्वभव

ले प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह, बार्शी

जीव अनंतकाल भव भ्रमण करतो त्याच्या जन्म परंपरेची सख्या अमर्याद असते अशा जन्ममरणाच्या भ्रमतीत जेथे त्या जीवाने जैन धर्म स्वीकारून त्याच्या शास्त्रावर संपूर्ण श्रद्धा ठेवली तेथे त्यास सम्यक्त्व प्राप्त झाले असे म्हटले जाते त्यानंतर तो जीव क्रमशः मोक्षमार्गाकडे वाटचाल करतो अशा रीतीने पावर्बनाथ प्रभूनी सम्यक्त्व प्राप्त करून घेतल्या नंतर मोक्षास जाईपर्यंत दहा भव पुरे केले त्या दहा भवाची (जन्म) हकीकत—

१

पोतनपूरचा राजा अरविंद याचा विश्वभूति हा पुरोहित होता तो ज्ञानी, ध्यानी आणि धर्मज्ञ होता त्याला दोन पुत्र होते थोरला कमठ व धाकटा मरुभूति. कमठ विषयलपट तर मरुभूति पापभीरू एकदा मरुभूति पू हरिचन्द्रसुरीच्या व्याख्यानश्रवणास गेला व त्याच्या उपदेशामृताने तो धर्मरंगाने रंगला

इकडे कमठाच्या दुराचाराने मर्यादा सोडली वरुणा नामक आपली रूपवान पत्नी असतानाहि त्याने आपला बंधू मरुभूति याच्या पत्नीशी संधान बाधले ही गोष्ट मरुभूतिच्या दृष्टीतपत्तीस येताच त्याने राजापुढे गाऱ्हाणे ठेवले राजाने

सतप्त होऊन कमठाची गाढवावरून धिड काढून त्याला हट्टपार केले अरण्यात कमठाची एका तापसाशी गाठ पडली व तो स्वतः तापस झाला मरुभूतीला हे समजल्यावर अतिशय दुःख झाले व त्याने अरण्यात जाऊन कमठाची माफी मागितली कमठाने सूड बुद्धीने एक मोठी शिला मरुभूतीच्या डोक्यावर आवळून त्याचा कपाळ-मोक्ष केला मरुभूतीचा हा जन्म म्हणजेच भगवान पावर्बनाथाचा पहिला भव होय

२

विध्याचल पर्वताटवीत एक प्रचंड हत्ती आपल्या कळपाचा स्वामी होता तो मदमस्त अवस्थेत स्वच्छदपणे हिडत असे

एके दिवशी पू अरविंद मुनिराज एका झाडाखाली ध्यानमग्न अवस्थेत उभे होते हत्ती फिरत तेथे आला आणि चमत्कार असा झाला की तो त्या मुनिराजाच्या चरणी लीन होऊन स्वस्थ वसून राहिला अरविंद मुनीचा कायोत्सर्ग पूर्ण होऊन त्यानी नेत्र उघडले व त्या हत्तीकडे पाहिल्यावर त्याचा पूर्वभव त्याना समजून आला त्यानी त्या हत्तीला धर्मोपदेश दिला तेथे त्यास जातिस्मरण ज्ञान होऊन त्याने थावक व्रते स्वीकारली

एकदा तो हत्ती सरोवरान पाणी पिण्यासाठी उतरला असता कर्कट सर्पाच्या दगाने तो मृत झाला हत्तीचा जीव हा पार्श्वनाथ भगवानाचा दुसरा भव होय

कमठाचा आर्तध्यानाने मृत्यू होऊन त्याचा जीवच हा कर्कट सर्प झाला होता दुसऱ्या जन्मीही त्याने आपले पूर्व वैर सोडले नाही

३

हत्तीचा मृत्यू दुर्मध्यानात झाला व तो जीव महेश्वर देवलोकात अठरा मासरोपम आयुष्य असलेला देव झाला तेथून नदीश्वर द्वीपातील धार्वत जिर्णविवाची अर्चना, गीत-नृत्यादीमध्ये त्याने आपल्या देवीसह मग्न राहून आपले जीवन मुद्यामध्ये व्यतीत केले पार्श्वनाथ भगवताचा हा निमरा भव होय

कर्कट सर्पाचा मृत्यू होऊन तो जीव धूमप्रभा नावाच्या पाचव्या नरकात घोर दुःखे भोगणारा व ७० मासरोपम आयुष्य असलेला नारक झाला

४

पूर्व महाविदेह क्षेत्रान वैनटच पर्वतावरील निलक नगरीन विद्युत्गति नावाचा विद्याधर राजा होता त्याला कनकनिलका राणीपासून एक मूलझणी पुत्र झाला त्याचें किरणवेग नाव ठेवले गेले त्याचे लग्न पद्मावती नावाच्या राजात्मजी झाले फाही काळाने विद्युत्गतीने राजराज्यभार किरणवेगावर सोपवून स्वतः प्रख्या न्यौकारली किरणवेगाला किरणतेज नावाना एक पुत्र झाला

मगदा ज्ञानार्थी विजयभद्रमूरीचे आगमन निराल नगरीदारगेरिल उद्यानात आले त्याचा धर्मोपदेश घेऊन किरणवेगाचा वैराग्य उत्पन्न

झाले व राज्याचा भार किरणतेजावर सोपवून त्याने दीक्षा अंगिकारिली मुनि किरणवेग पुष्करावर्त द्वीपातील भावत जिर्णविवाच्या दर्शनास जाऊन तेथे ध्यानमग्न राहिले असता एका सर्पाने त्याच्या पायास वेढून दग केला व तेथेच त्याना समाधिमरण प्राप्त झाले किरणवेग हा पार्श्वनाथाचा चौथा भव होय

सर्प हा कमठाचा जीव होता त्याने पुन्हा येथे आपले वैर साधले

५

शुभ ध्यानात मृत्यू पावलेला किरणवेग अच्युत देवलोकात देव झाला व कमठाचा जीव पुन्हा नरकाची दुःखे भोगू लागला

६

जबुद्वीपातील पश्चिम महाविदेह क्षेत्रात शुभकरा नगरीत वज्रवीर्य नावाचा राजा राज्य करीत होता त्याला लक्ष्मीवती राणीपासून एक देदीप्यमान पुत्र झाला त्याचा जन्मोत्सव थाटाने करून त्याचे नाव वज्रनाभ ठेवण्यात आले वज्रनाभाचे लग्न वग देशाच्या विजया नामक राजकन्येशी झाले. पुढे तो राजपदावर आरूढ झाला

एकदा वज्रनाभ राजा राजवाड्यातील गच्चीवर बसून शुभ ध्यानात मग्न झाला असता त्यास जातिस्मरणज्ञान आले त्याने राजपुत्र चक्रायुधास राज्याभिषेक करून स्वतः मवेगी दीक्षा घेतली

वज्रनाभ मुनिवर प्रवास करीत असता जवळ नाद्रि पर्वताच्या अटवीत आले कुरगक नावाचा एक मिल्ल तेथे शिकार शोधीत हिंडत होता वज्रनाभ मुनि त्याच्या नजरेस पडले व तो अण-

ચકૂન માનૂન ત્યા ભિલ્લાને ત્યાના વિદ્ધ કેલે
વજનામાની શુભ ધ્યાનાત પ્રાણ સોડલે ભગવાન
પાર્શ્વનાથાચા હા સહાવા ભવ હોય કુરગક ભિલ્લ
હા કમઠાચા જીવ હોય

૭

વજનાભ મુનીચા જીવ ગ્રંવેયક દેવલોકાત
સત્તાવીસ સાગરોપમ આયુષ્ય અસલેલા લલિતાગ
દેવ શાલા આણિ કુરગક ભિલ્લાચા જીવ સાતવ્યા
નરકાત ગેલા

૮

આઠવ્યા ભવાત પાર્શ્વનાથાચા જીવ કનકબાહુ
નામક રાજા શાલા એકે દિવગી કનકબાહુ
અશ્વક્રીડા કરીત અસતા ત્યાચ્યા અગાવર એક
ધિપાડ હત્તી ચાલ કરૂન આલા રાજાને
ત્યાસ વાહુવલાચ્યા સામય્યાને પકડૂન ત્યાચ્યાવર
સ્વારી કેલી રાજા પાઠીવર બસતાચ હત્તીને
વેગાને ધાવ ઘેઠૂન વૈતાદય નગરાચ્યા વેગીવર
આળલે તેથીલ રાજા મણિચૂડ હા કનકબાહુસ
પાહૂન પ્રસન્નચિત્ત શાલા વ ત્યાને કનકબાહુચે
સ્વાગત કેલે મણિચૂડાનેં આપલી કન્યા પદ્માવતી
દચ્યાગી ત્યાચે લગ્ન કરૂન દિલે ઇતર અનેક
વિદ્યાધર કન્યાગી તેયે ત્યાચેં લગ્ન જાલે

કનકબાહુને આપલ્યા પરાક્રમાને અનેક રાજાના
આપલ્યા આજ્ઞત આળલે વ તો ચત્રવર્તી શાલા
ચૌસપ્ટ હજાર રાખ્યા, ચૌંયાગી લાસ હત્તી,
થોડે, રથ, ગહાણવ કોટી પાયદલ, ચૌદા મહા-

રત્ને વ નવનિધાનાચા તો સ્વામી શાલા

તીર્થકર જગન્નાથાચા ધર્મપદેશ એકૂન કનક-
બાહુની સર્વસ્વાચા ત્યાગ કરૂન સાધુદીક્ષા ગ્રહણ
કેલી નતર ત્યાની વીસ સ્થાનક તપાંત્રી આરા-
ધના કરૂન તીર્થકર નામકર્મ નિકાચિત (દૃઢ)
કેલે

કનકબાહુ ક્ષીરગિરીવર ધ્યાનમગ્ન અસતાના
એકા સિંહાને ત્યાચ્યાવર ઇદપ ધાલૂન ત્યાચા દેહ
છિન્નભિન્ન કેલા મુનિવરાની ધ્યાનાપાસૂન વિચ-
લિત ન હોતા સમાધિમરણ સાધ્વલે

પૂર્વે ભવાતીલ કમઠાને સિંહ રૂપાને યેઠૂન
આપલે વૈર સાધૂન ઘેતલે

૯

પાર્શ્વનાથ પ્રભૂચા નવવા ભવ પ્રાણત દેવ-
લોકાત મહાપ્રભ વિમાનાત વીસ સાગરોપમ
આયુષ્યાચ્યા દેવ શાલા સિંહાચ્યા રૂપાતીલ
કમઠ મરૂન ચૌંથ્યા નરકાત ગેલા

૧૦

દેવલોકાતૂન પાર્શ્વપ્રભૂચા જીવ જબૂદ્ધીપાતીલ
મરત ક્ષેત્રાત (ભારત વર્પાત) વારાણસી
નગરીત અશ્વસેન રાજાચ્યા વામારાણીચ્યા પોટી
જન્માસ આલા. હા પાર્શ્વનાથાચા અન્તિમ જન્મ
હોય કમઠ એક તાપસ વનૂન પચાગ્નિ તપ કરૂ
લાગલા

યા દહાવ્યા ભવાચી હકીકત શ્રી પાર્શ્વનાથ
પ્રભૂચ્યા ચરિત્રાત વર્ણન કેલી આહે

સ્વાર્થાધતાના कारणे बुद्धि मद्ध थई जाय छे, कामाधताना कारणे बुद्धि कुबुद्धि
वनी जाय छे लोभाधताना कारणे बुद्धि दुर्बुद्धि वनी जाय छे क्रोधाधताना
कारणे बुद्धि सजयी बने छे मानाधताना कारणे बुद्धि मिथ्या वनी जाय छे
रुपनाधताना कारणे बुद्धि अतिगय सकुचित वने छे

શ્રી કુંભોજગિરી તીર્થની

ગૌરવભરી

કમનીય કહાણી

શ્રી કુંભોજગિરી તીર્થની ગૌરવભરી કહાણી

૧૯૭૫

નમારસાગરને તરવા નીચો એ મહાન્ સ્ટોમ-
રનુ કામ કરે છે જૈન યાસનમાં તીર્થનો મહિમા
અપર્યપાર ગવાયો છે તીર્થની ગૌરવગાથાઓ
થોકવધ મઝી આવે છે તેમાય તીર્થોની સ્થાપના
બને તેનો વિકાસ ઉદાર-મુતિ થદાહુ શ્રાવકગણે
મદદલક ધનવ્યય કરીને કરલો છે, એમ પ્રાચીન
ઇતિહાસના પાના પોકારે છે

તીર્થકર ભગવન્તોની જ્યા જ્યાં કલ્યાણકો
ચલા છે, તે ભૂમિઓ પવિત્ર તીર્થ તરીકે પકાય
છે પ્રાચીન કાઢ્યો આવા તીર્થો અનેકમ પ્રસિ-
દ્ધિને પામેલા છે

ભારતવર્ષની પ્રત્યેક દિશાઓમા પ્રાચિત્ર કે
અચનન અનેક તીર્થો આજે ભાવુકોના હૃદયને
પાલન બનાવી રહ્યા છે

પશ્ચિમ દિશામા શ્રી ઘટુજય, શ્રી ગિરનાર
તીર્થ અર્થે યાત્રાકરોને હૃદય ઘુદિ કરવા માયે
અમન આત્મિક પેદા કરે છે પૂર્વ દિશામા
ગંગા શિવગી આદિ તીર્થભૂમિઓ કલ્યાણ
પામણોની ગચ્યાણ માધ્યમતા સાથે છે ઉત્તર
દિશામા કેળગિશ્વરી આદિ અનેક તીર્થો ભૂમરૂઢને
સોંપાવી રહ્યા છે યશિણ દિશામા શ્રી
કૃષ્ણશર્મા, અનન્દિયગી, શાકુતગી પ્રભુતિ અનેક
તીર્થો છે જે તે પિન પ્રતિષ્ઠિત પ્રસિદ્ધિને પામતા
ગાય ૪ તેમજ તે તીર્થોનો ઉદાર અને દિશામ
મુક્ત માર્ગ રહ્યા છે એમ આજના યાત્રાકરોને
પ્રમન બેગર્ અથે છે

આ ગામરમા તીર્થના બે વિશ્વનાં પામણો કે
માર મગર તીર્થ એમ બેનાં ગમન પામે

આ ગામર તીર્થમા ૧૫૦૦ ગિરનાર ૪૦ ગામર
૧૯૭૫

શ્રી કુંભોજગિરી તીર્થની ગૌરવભરી કહાણી

શાશ્વત તીર્થો અનાદિના છે અને અનત કાલ પર્યંત યથાવત્ રહેવાના । અને સ્થાપેલા તીર્થો જ્યાં સુધી જૈન ધર્મ અને એના પ્રચારક મહાપુરુષો રહેશે ત્યાંસુધી એ તીર્થો વૃદ્ધિને પામતા, અનેકોના ઉદ્ધારનું પુષ્ટાવલવન બની રહેવાના ।

શાસ્ત્રોમા કથન છે કે, સાત ક્ષેત્રમા ધનનો સદ્વ્યય કરવા માટે ઉત્તમ ક્ષેત્ર કોઈ હોય તો તે તીર્થજ છે પુણ્યપાદ કવિરાજ વીરવિજયજી મહારાજ પુજાની ઢાઢમા ફરમાવે છે કે, ‘ પરિ-ગ્રહથી હોય અધિકૂ, તો તીર્થ જઈ વાવરો રે લોલ ’, એથી પચમ કાલમા ભવ્યોને સ્વ-ઉદ્ધાર કરવાનું પ્રવલ નિમિત્ત કોઈપણ હોય તે તીર્થ છે, અને એ તીર્થમા અનેક શુભ ભાવનાઓની પ્રેરણા સહજ સાપડે છે,

જગમ તીર્થ એ મુનિ ભગવતો છે, જેઓ પદ-યાત્રા કરે છે, વિહાર કરીને જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં તીર્થકર ભગવાનની વાળી શ્રવણ કરાવી હજારો ભવ્ય પ્રાણિઓને માર્ગસ્થ બનાવે છે, તેમજ તેઓના સયમ, આકરા તપ, જપ અને ધ્યાન વદન કરવાવાઢાઓ પર અદ્ભુત પ્રભાવ પ્રસારે છે, તેમજ અમૃત જેવી શમરસ વર્ષતી દેશના મખાઢાવી, મિથ્યાત્વનું નિકદન કાઢી સમ્યક્ત્વના સુવીજોનું આરોપણ કરે છે

તીર્થભક્તિ, તીર્થયાત્રા, તીર્થધ્યાન, તીર્થોદ્ધાર આ સઘઢ્યુય આત્મકલ્યાણ સાધવાનું શ્રેષ્ઠ સાધન છે ‘ તારયતીતિ તીર્થ ’, ભવથી તારે એ તીર્થ કહેવાય

દક્ષિણ પથમા આવેલા અનેક પાવન તીર્થોમા ‘ શ્રી કુમ્ભોજગિરી ’ પળ એક પ્રાચિન, પવિત્ર અને સર્વવિશ્રુત તીર્થ છે

હું એ તીર્થની યાત્રા કરવા ખાગ્યશાલી નથી વળ્યો, પળ મારા તારક ગુરુદેવ આચાર્ય ભગવત

શ્રીમદ્વિજય લલ્લિસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રી એ તીર્થની પવિત્ર યાત્રાએ ગયેલા છે અને તેઓશ્રીની પવિત્ર નિશામા ત્યાં કેટલાક પ્રશંસનીય, અનુમોદનીય શુભ કાર્યો સર્જાયા છે, જેનો વિશુદ્ધ પરિચય અહીં આપવો એ ઉચિતતાથી મરત્તક ગણાશે

મહારાષ્ટ્રની મગલમય ભૂમિ પર જૈન ધર્મનું એક કાલમાસામ્રાજ્ય પ્રવર્તતું હતું, પુર્વધર ભદ્રવાહુ સ્વામી જેવા પુણ્યાશ્લોક મહાપુરુષો પળ આ પુણ્ય ભૂમિનાજ જન્મેલા રત્નો હતા ને । તર્ક મૂતિઓ અને જ્ઞાનનિધાનો અનેક આચાર્ય ભગવતો આ આ ભૂમિઉપર વિજય વિહારો કરીને, જિનવાળીનું ભવ્યોને પાન કરાવી જૈન દર્શનના તત્ત્વોના પરમ શ્રદ્ધેયાપન્ન બનાવતા । આ પ્રદેશનો શ્રાવક ગળ પળ શ્રદ્ધાઢું ભક્તિસપ્ન, સમૃદ્ધ અને ઉદાર પ્રકૃતિવાઢો છે ।

આજે જે પવિત્ર અને તારક શ્રી કુમ્ભોજગિરી તીર્થની શતાબ્દિ ઉજવાઈ રહી છે તે તીર્થ પ્રાચીન છે, પવિત્ર વાતાવરણથી સરભર છે, રમ્ય વન પ્રદેશ અને પહાડીઓની મનોરજન પ્રકૃતી સૌંદર્યથી પ્રેક્ષકોને ભવ્ય ભાવનાઓથી ઓતપ્રોત બનાવે છે અનેક સ્થલોના યાત્રાઢુંઓ ભાવોમિથી પ્રેરાઈને આ તીર્થપર સ્વરાજિત તારક તીર્થકર દેવોની યાત્રા કરવા આવે છે, અને સ્વપ્રયાસ, ધનવ્યય, પર્વતારોહણને તે સફલ માને છે

વિ સ ૨૦૦૫ ની સલુળી સાલમા પ પૂ આચાર્ય ભગવત શ્રીમદ્વિજય લલ્લિસૂરીશ્વરજી મહારાજા સ્વ-વિગાલ પરિવાર સાથે કુમ્ભોજગિરી ઉપર આરોહણ કરીને, જાળે શુભ ભવ પરિણતીની ઉચ્ચ શ્રેણીપર ન ચઢયા હોય એમ આત્મામા માનીને ભવ્ય અને આદર્શ ગગનચુવી જિનાલયમા વિરાજમાન શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પુણ્ય પ્રતિમાના દર્શન-ચૈત્યવદન કરીને કૃત-

કૃત્યતા માની, જન્મ સફલ માન્યો શુ ભવ્ય મૂર્તી ? શુ ભવ્ય ભાવના પ્રેરક દર્શન ? શુ આત્માના ઊર્ધ્વકરણનુ અજબ અવલવન ? શુ ધાર્મિક પવિત્ર વાતાવરણ ? સૌંદર્ય અદ્ભુત ભાવનાવારિધિની મનનતા અનુભવી !

પૂ આચાર્ય દેવેશના મગલમય વરડ હસ્તે અહીં જેઠ શુદ્ધ ૧૧ ના પાવન દિવસે જિનાલયમા પુણ્ય-નિધાન જિન પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા થવાની હતી જય નાદોના ઊચ્ચ ગુજારવથી ગગનમંડલ ગાજી ઊઠ્યુ હતુ પ્રતિષ્ઠાના મગલ નિમિત્તે મધુર વાદ્યોના સરોદ દુર દૂરના પથિકોને આમત્રી રહ્યા હતા, ચોકમા ભવ્ય મંડપડા બધાઈ ગયા હતા, ધ્વજા અને તોરણો પવનની મીઠી લહેરોમા ઝુલી રહ્યા હતા, સંગિતકારો સુમધુર સંગીત રેલી શ્રોતૃવૃદ્ધને ધક્કિત-રસના અનત રસમા તરબોલ વનાવી રહ્યા હતા, પૂ ગુરુદેવતા મુખથી વહેતી પાવન વાણી-નાનાઈ સૌને સજાગ, સંમાન અને સાવધાન વનાવી દીધા હતા ન ધારેલ ન કલ્પેલી ન માનેલી એવી પ્રતિષ્ઠાની વોલીઓ થઈ, અને ગુરુદેવતા વરદહસ્તે શુભ ચોષડિયે શુભ નવમાશે અનેક પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા થઈ ગગનતલને સ્પર્શતો સુવર્ણ કલણ અને ચારેય દિશામા લહે-રાતી રંગીલી ધ્વજા પ્રતિષ્ઠાની મગલ કીર્તિ

પસારી રહી હતી પવિત્રતમ આનંદાદાયક શાન્તિ-સ્નાત્ર પળ મળાવાયુ, સઘજમળોની હારમાલા ચાલી ઉદારતાની સરિતા વહેતી જોઈને જૈન શાસનની જય પતાકા ગગનતલમા ફરકી ઊઠી હતી, પૂ આચાર્ય ભગવતની પ્રેરણાથી યાત્રાલુઓની સગવડ માટે તલ્લેટીમા વિશાલકાય ધર્મશાળાનુ આયોજન થતા જોતજોતમા વીશ હજારની ટીપ થઈ હતી આજ તે ધર્મશાળા અનેક સગવડોથી ગોમી રહી છે

આ તીર્થ પ્રાચીન છે, આત્મભાવના પ્રેરક છે કાર્યકર્તાઓ સતત જહેમત ઊઠાવીને તીર્થ પ્રગતિ સાધી રહ્યા છે

તીર્થ જૈન શાસનનો પ્રાણ છે તીર્થ જીવન-સાર્થકતાનુ પુષ્ટ અવલવન છે તીર્થ એ સુગતિ-દાયક દ્રવ્યવ્યય કરવાનુ અને જીવનને સુફલ પેદા કરવાનુ જીવતુ જાગતુ પરમ ઔષધ છે જીવના-ધાર, આત્મોદ્ધારક કલ્યાણકર તીર્થજ છે

ભવ્ય જીવો વિપમ અને વિકટ પચમ કાલમા આવા તીર્થોની યાત્રાઓ કરીને અઢઢક પુણ્યોપાર્જન કરીને, ક્રમશઃ કર્મ-મલ હરીને અનત સુલ્લધામ મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરે, એજ મગલ કામના—

* શબ્દ એ નમસ્કારનુ ગરીર છે, અર્થ તેનો પ્રાણ છે અને ભાવ તે નમસ્કારનો આત્મા છે

* નમસ્કારથી આરંભ થાઉં ભક્તિ અતે જ્યારે સમર્પણમા પૂર્ણ થાય છે, ત્યારે માનવી પોતાને પ્રાપ્ત થાઉં જન્મની સાર્થકતા અનુભવે છે

* પચ મગલરૂપ નમસ્કાર મત્રમા વને પ્રકારના તપ, પાંચે પ્રકારનો સ્વાધ્યાય અને પગ્મોચ્ચ તત્ત્વેનુ પ્રણિધાન રહેલુ હોવાથી, તે મહાક્રિયા યોગ છે

કૃત્તિભાજિરી શતાબ્દિ મહોત્સવને શુભેચ્છા !

દેવચંદ હરીલાલ ભેદા ની કું.

[કચ્છ ભુજ પુરવાલા]

ગોળ તથા અનાજના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ

પો. બો. નં. ૧૮૫ શાહુપુરી પેઠ, કોલહાપુર.

ફોન : આફીસ, ટેલી. ૧૫૯   *   તાર દેવહરી

शु भे च्छा स ह .

शु भे च्छा म ह :

धोंडीलाल हिराचंद मेहता

स रा फ आ नि वें क सं

निपाणी जि. वेळगाव

सुमतीलाल मोहनलाल दोशी

तंवाखु मचंन्ट आणि कमिशन एजन्ट

निपाणी, जि. वेळगाव

फोन ११७

शताब्दी महोत्सवास अभिनंदन

तकतराज भागीलाल

रमेशकुमार भागीलाल

हेमराज भांगीलाल

संघवी मांगीलालजी धनराजजी बिदामिया

जनरल मचंन्ट अॅन्ड कमिशन एजन्ट

ग द ग (जि. घा र वा ण्.)

फोन ग्रॅण्ड ८२७ • रेसि ५२७ • नगर जंन

With best compliments from :

Branch Office :

M/S. NAHAR BROS.

Wholesale Cloth Merchants

10/151 Ichalkarnji, Dist. Kolhapur, (S. Rly.)

M/S. NAHAR BROS.

WHOLESALE CLOTH MERCHANTS

Nahar Building, Kabraji Bazar,

BIJAPUR (S. C. Rly.)

PHONE 114

With best compliments from

R.
Chandulal & Co.

Wholesale Cloth Merchants and
Commission Agents

Bihani Cloth Market,
Phaltan Galli, Sholapur 2 S C Ry

शताब्दी
महोत्सवान
अ भि न व न

शा.
रामलाल उमेदमल
गांधी

मराठी, स्टेशनरी, मनीलेडींगचे व्यापारी

रहमतपूर, जि सातारा

जसतु पवित्र नामन्मरणं यावत् अने
अव्य तरे अर्वा उपसर्गेने हरनाटुं छे येवा
श्री जगन्मल्ल पाश्चात्याने अमारी व दना

मेसर्स

के. एम. शाह

कुलोथ मयन्ट येन्ट

कुमिशन येन्ट

असवन्ती मार्केट, सोलापुर.

फोन : ३७४२

With best
compliments from

PHONE ·

Office 285

Res: 608 P P

Grams NOBLE

Sha Dhanji Lalji
Sugar, Grain, Jaggery Merchant and Commission Agent

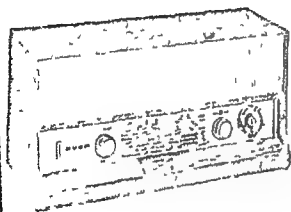
Post Box No. 149

Shahupuri, Kolhapur.

गतादि महोत्सवास शुभेच्छा

उत्कृष्ट वस्तुचें भांडार

❖ घड्याळें
❖ रेडीओ जू
❖ पंखे
या शिवाय

❖ रेडीओग्राम्स् ❖ अॅम्प्लीफायर सेटस् ❖ रेकॉर्डप्लेअर्स ❖ टेपरिकॉर्डरस्
❖ फाउन्टन पेन्स इत्यादी आपल्या निवडीसाठी एकवेळ
अवश्य आमचे शोरूमला भेट द्या

भारत वॉच कंपनी
शिवाजी रोड, कोल्हापूर.   ☎ फोन : ८९२

आम्हा पटेल चौक, सांगली

गताब्दि महोत्सव प्रसंगे
हार्दिक गुंभेच्छा.

- ♦ ताडपत्र्या
- ♦ पित्रव्या
- ♦ सेंटीग
- ♦ किताण व

डिस्पोजल मालाचे होलसेल व रिटेल व्यापारी

शा. एस्. बी. औसवाल

१९५५ सी, लक्ष्मी रोड, कोल्हापूर.

$\frac{1}{n} \sum_{j=1}^n x_j = \bar{x}$

Largest stockists of :

Iron & Steel materials,
Pipes and Fittings, Monkey Grip
and 'Dunlop' Beltings, 'Hercules'
Chain pulling blocks, 'DPF'
and Varuna Centrifugal pumps,

John Augustus Humphreys & Son

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

POLYMER 1

— 44 —

Head Office

262/70, Narshi Natha
Street, Bhat Bazar,
Bombay 9.

Gram Langar Phone 225347

♦

Branch

Mundra Kutch.

Gram Kenia Phone 22

M/S. E. H. KATHAWALA & Co.

582 E, Shahupuri, P B 118, Kolhapur, S C Rly.

Phone 227, 157 • M Yard 2052 ~ Grams KENIA

स्वैमराज पुनमवंद

गुजालदाजी, बंबई ३.

10

With
best compliments
from

Oil, Oilseeds, Oilcake, Grain
Pulses, Dhania & Fertilizers
Merchants & Commission

Agents

SHAH
DEVJI KESHAVJI & CO.
Jai-Hind Oil Mills
Koregaon (Dist. Safara.)

Phone 25 • Cable : NAVBHARAT

महाराष्ट्र प्रबन्धन - मंत्रालय

शा. नैसीचंद कपूरजी

(मन्त्रालय विभागी)

महाराष्ट्र प्रबन्धन, जि. रा. ता. रा.

शताब्दि
महोत्सवास
अभिनदन

शाह नानचंद मुळचंद
शाह कडोले आणि कं.

• सराफ व कापड व्यापारी •
मु. पो. जुगुळ, जि. कोल्हापूर.

गतावधि
महोत्सवाम्
अभि न व न

मेसर्स
प्रतापचंद
अॅन्ड
ब्रदर्स

चांदी मालाचे ठोकवंद व्यापारी आणि
पी. बी. के. मोहरचे प्रणेतें
आझाद गल्ली, कोल्हापूर. • फोन : ६१८

ज्याची सधा, नविन आणि पूजा कल्पवृक्षापेक्षाहि
अधिक फलदायी जाहे अशा श्री पार्व्वप्रभूच्या चरणां

मे. मोहनलाल मंगनलाल शाह

अँड सन्स

कापडाचे ठोकडे व व्यापारी

भाऊसांगजी रोड, कोल्हापूर.

फोन ६२७

श्री कुभोजगिरीतीर्थ शताब्दी तहोत्सव प्रमगी
श्री जगवल्लभ पार्व्वनाथ प्रभूना कोटिज वदना

संघवी नवलमल तलकाजी
(शाह)

कोल्हापूर २. (महाराष्ट्र)

With best compliments from

M/s. DATTA TRUNK MART

Iron & Hardware Merchants & Stockists of Bagalkot Cement

Sole Distributors of

D. D. PAINTS, EXPRESS PAINTS & RAINBOW DISTEMPERS

753, Ganpati Peth, Sangli

Phone Res Ext 658

••

Partners .

Bapubhai Pitambar Shah

Bipinchandra Bapubhai Shah

Vijaykumar Bapubhai Shah

घनार्द्र ग्रथास व्युत्पत्त्या

सांगली येथील प्रसिद्ध हळदपूड व मिरचीपूडचे

प्रमुख व्यापारी

धनलक्ष्मी स्टोअर्स

हायल्कूल रोड, सांगली.

ठोक व किरकोळ किराणा व भुसार मालाचे व्यापार

एजंट

लक्ष्मी सोप फॅक्टरी, पुणे

याचे W W सावण

प तित पा व न !

(राग—सिद्धाचलना वासी)

कुंभोजगिरिना वासी जिनने लाखो प्रणाम,

जिनने लाखो प्रणाम ॥ धृ ॥

पतित पावन दर्श तमारुं

जोता हरखे हेंयुं अमारुं

शिवमुखना दातार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ १ ॥

महाराष्ट्रे तुज तीर्थ सुहावे

वक्षिणनो दीपक कहलावे

त्रण जगत आघार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ २ ॥

वामाजीना लाल छो प्यारा

अश्वसेन कुलना उजियारा

जग-वल्लभ जयकार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ ३ ॥

देश देशी यात्री आवे

भक्ति भावे जिन गुण गावे

करे सफल अवतार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ ४ ॥

तीर्थ शताब्दि उत्सव अंगे

कीर्ती रचना 'अनंत' उभगे

उपन्यो हर्ष अपार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ ५ ॥

कोटहापूर

५-१२-१९६९

—अनंत

મહારાષ્ટ્રનું શણગાર તીર્થ

શ્રી કુંભોજગિરી

‘તીર્થંતે અનેન ઇતિ તીર્થં ।’ એ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે તીર્થ તેજ કે જેના આલવનથી તરી શકાય, તીર્થ વે પ્રકારના, (૧) દ્રવ્ય તીર્થ (૨) ભાવ તીર્થ નદી આદિ તરવા માટે જે રથલેથી સહેલાઈથી તરી શકાય તે દ્રવ્ય તીર્થ, લોકભાપામા જેને આરી કહેવાય છે ભાવ તીર્થ વે પ્રકારના, (૧) લોકિક, (૨) લોકોત્તર, જૈન ધર્મનમા લોકોત્તર તીર્થ જગમ તથા સ્થાવર એમ વે પ્રકારના છે પૂજ્ય સાધુ સાધ્વી એ જગમ તીર્થ છે, જે વિચરીને અનેક ભવ્ય જીવોને સસારસાગરના પારને પમાડવા માટે સમર્થ વને છે સ્થાવર તીર્થ શ્રી જિનમદિરાદિ મુક્તેઓ છે છતાં તીર્થ તરીકે રૂઢ શ્રી સિદ્ધેશ્વર આદિ પાવન તીર્થસ્થલો સ્થાવર તીર્થ તરીકે સુપ્રસિદ્ધ છે

ઇતર ધર્મનોના જે તીર્થો છે તે લૌકિક તીર્થ તરીકે ઓછાંચાય છે

જ્યા અનન આત્માઓ સિદ્ધિ પદને વર્યા છે, તે શ્રી સિદ્ધાચલ જેવું શાશ્વત તીર્થ ધરેશ્વર મહા-મહિમાગાલી ને પ્રભાવવતુ છેજ જે સ્થળે ભવ્ય, પ્રભાવક ને પ્રાચીન મૂર્તિ વિરાજમાન હોય તે શ્રી શેશ્વર પાર્શ્વનાથ આદિ પણ તીર્થો છે એકાન સ્થળે હોય, રમણીય સ્થાન હોય, ભવ્ય જીવોને ભાવની વૃદ્ધિ કરે અને ચિત્તની સ્થિરતા પમાડે એવા આવુજી વિગેરે પણ તીર્થો ગણાય છે

શ્રી કુંભોજ તીર્થ એ મહારાષ્ટ્રમા શ્રી સિદ્ધ-ગિરીરાજની નાની આવૃત્તિરૂપ ને તે તીર્થાધિ-રાજના પ્રતીકરૂપ કહિ શકાય તેવું મહિમાગાલી તીર્થ છે આ તીર્થ સુદર અને રમ્ય એવા ગિરી પ્રદેશપર આવેલું છે ભવ્ય અને પ્રાચીન જિન-વિવ્રોથી પરિમહિત એવું રમણીય જિનમદિર આ સ્થાને છે નૈસર્ગિક સુદર વાતાવરણની વચ્ચે ને મનને મુગ્ધ કરે તેવા આ સ્થળની ગોખારૂપે આ તીર્થ એ સારાયે મહારાષ્ટ્ર પ્રદેશના શણગારરૂપ છે

મુળનાયક શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ ભગવતના ભવ્ય જિનવિવ્રોથી અલકૃત આ જિનમદિર ત્રણ માળનું છે પ્રતિમાર્જી સૂવજ મનોહર ને પ્રભાવ સપન્ન છે ભોયરામા શ્રી અજિતનાથ પ્રભુ છે ને ઉપરના માળપર શ્રી ગાતિનાથ પ્રભુજીની ભવ્ય પ્રતિમા છે મદિરની વાઘણી પ્રાચીન ગૌલીની છે ઘ્વેનાવર મૂર્તિપૂજક મચની ધર્મગાળા પહાડ ઉપરજ છે એકદરે તીર્થસ્થળ સૂવજ રમણીય ને આલ્હાદદાયી ને આકર્ષક છે

પૂ પા પરમકારુણિક, શાસનપ્રભાવક, વ્યાખ્યાન વાચસપતિ, વર્તમાન ગચ્છાધિપતિ, પરમગુરુદેવ આચાર્ય ભગવન્ત શ્રીમદ્ વિજય રામચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીની પરમ કૃપાથી સવત ૧૯૯૪ નું ચાતુર્માસ પૂના લખ્કરમા પૂર્ણ

કરી, સ ૧૯૯૫ મા કરાડમા વિરાજમાન પૂજ્ય-
પાદની પુતીત નિશ્રામા હુ તથા પૂ પ શ્રી સુવુદ્ધ
વિ મ આદિ આઘ્યા ત્યાનો ઉપધાન તપ મારા-
રોપણ મહોત્સવ પૂર્ણ થયા પછી, સ ૧૯૯૪ મા
પૂ પરમગુરુદેવ ની નિશ્રામા વડુથવાલા હિરાચદ
મનોહરદાસના સુપુત્રો અને પુત્રાવાળા મોહનલાલ
દોલતરામ પેથાપૂરવાળા તરફથી કરાડથી કુમ્ભો-
જગિરીનો અમૂતપૂર્વ છડરી પાઠતો જે સઘ
નિકલ્લયો હતો, તેની ગુરુદેવના વરદ્હસ્તે વે સઘ-
પતિઓ તથા દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ ળાતર ઉછામણિ
વોલીને કોલ્હાપૂરવાળા હિન્દુમલ જિતરાજજી
રાઠોડે તીર્થમાલ પહેરી હતી, ંવા કુમ્ભોજગિરી
તીર્થની યાત્રા નિમિત્તે અમોઁ કરાડથી પ્રયાણ
કર્યું કુમ્ભોજગિરી તીર્થના દર્શન થતાજ અમો
ઁવૂવજ આત્મિક આનદમય વન્યા

ચતુર્વિધ શ્રી સઘને તીર્થયાત્રા ં પરમ આલ-
વન છે તીર્થયાત્રાના લાભો અપાર છે

આરભાળા નિવૃત્તિ દ્રવિણ સફલતા, સઘવા-
ત્સલ્ય મુચ્ચૈર્નૈમલ્ય દર્ગનસ્ય, પ્રણયિજનહિત જીર્ણ-
ચૈત્યાદિ કૃત્યમ્ । તીર્થોન્નત્યચ સમ્યગ્ જિનવચન-
કૃતિમ્તીર્થસત્કર્મકલ્વ સિદ્ધેરાસન્નભાવ સુરનર-
પદવો તીર્થયાત્રા ફલાનિ ॥

યાત્રા કરનાર ભાવિકો નીર્થયાત્રામા પોતાનો
સમય જે રીતે વ્યતીત કરે છે તે દરમ્યાન સસા-
રના સમગ્ર પાપારમ્ભોથી તેઓ નિવૃત્ત વને છે
તેમની પુણ્યાનુવધી પુણ્યાદીની સપત્તિનો તે યાત્રા
દ્વારા મદુપયોગ થાય છે તીર્થયાત્રાએ નીકલ્લ-
નારને યાત્રા દરમ્યાન તેમજ યાત્રાના સ્થલોમા
શ્રી ચતુર્વિધ સઘની ભક્તિનો સુદર લાભ મળે
છે તીર્થયાત્રામા શ્રી જિનેશ્વર ભગવતના દર્શનથી
ને ઉત્તમ પ્રકારની ભાવનાથી તેમના સમ્યગ્દ-
ર્શનની નિર્મલતા પ્રગટે છે પોતાના પરિવારના

સાથે યાત્રા કરવા નિકલ્લેલા તે ભાગ્યશાલી
જીવોને સ્વ-જન સ્નેહીજનોને આવો મહાનુ લાભ
પ્રાપ્ત કરાવવા દ્વારા તેમનો ઉત્સાહ ને સાચુ હિત
કરવાનો અવસર મળે છે યાત્રા સ્થલોમા શ્રી
જિનમદિરાદિ જીર્ણો હોય તો તેના જીર્ણોદ્ધારાદિ
કરાવવાની ભાવના થતા જીર્ણોદ્ધારનો પળ મહાન
લાભ મળે છે જૈન શાસનની પ્રમાવના તીર્થ-
યાત્રા દ્વારા વિસ્તરે છે ને થાવક સઘના વાર્ષિક
૧૧ કર્તવ્યોમા યાત્રાત્રિક નામના કર્તવ્યમા
તીર્થયાત્રારૂપ જિનેશ્વર દેવોએ ફરમાવેલ સત્ક્ર-
ત્યની આરાધના થાય છે આ રીતે તીર્થયાત્રા
કરવા કરાવવાદ્વારા દેવ-દેવેદ્ર, ચક્રવર્તીપણાની
શ્રદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવાનુ મહાન પુણ્યાનુવધી પુણ્ય તે
ભાવિકો ઉપાર્જન કરે છે, યાવત્ તીર્થકર નામ
કર્મને પળ ચઢતા પરિણામે વાઘે છે તેથીજ વર્ત-
માન અવસર્પિણી કાલમા આઘતીર્થપ્રવર્તક

લે પૂ પન્યાસપ્રવર શ્રી કનકવિજયજી ગળીવર
(સવત ૨૦૨૫)

ક્રપ્તભદેવ ભગવત નવાળુ પૂર્વ વાર સિદ્ધિગિરી ઉપર પધારી તીર્થનો મહિમા વર્ણવ્યો છે તેવીજ રીતે વીજા ત્રેવીસ તીર્થકરો પણ આ તીર્થપર પધારી તીર્થયાત્રાનુ ધ્વજ વર્ણવી ગયા છે

અદાર દેશના મહારાજા કુમારપાલ કે જેઓ ગુજરાતના પાટનગર પાટણ ગ્રહેરમાં ચોપન વર્ષની વયે રાજગાદીપર આવે છે, પૂ કલિકાલમર્વજ આચાર્ય ભગવત શ્રી હેમચન્દ્રમૂર્તીશ્વરજી મહારાજ પામે સિત્તેરમે વર્ષે વાર વ્રત સ્વીકારી શ્રાવક ધર્મની આરાધના કરવા આગ્યગાલી વળ્યા છે, પૂજ્ય ગુરુદેવના શ્રીમુખેથી તીર્થયાત્રાનો અને તેમાય શ્રી સિદ્ધિગિરીજી તીર્થનો મહિમા માંભળી, પૂજ્યશ્રીની છત્રછાયામા છડ્ડી પાળના મધ માયે જવાનો નિષ્ચય કરી તેઓ શુભ પ્રયાણ કરે છે સિત્તેર વર્ષની ઉપરની વૃદ્ધ વયે ડઘાડા પગે ચાલતા યાત્રા કરવા સજ્જ થયેલા પરમાર્હત કુમારપાલ રાજાને આચાર્ય ભગવત કહે છે કે, “રાજન્ ! આટલી વૃદ્ધ વયે પગે ચાલવું, તે પણ ડઘાડા પગે ચાલીને યાત્રા કરવી તમારા માટે મુશ્કેલ છે, માટે આવશ્યકતા લાગે તો પગે ઉપાનત્ તેમજ વાહનાદિનો ઉપયોગ કરી શકાય છે”

તીર્થ અને તીર્થયાત્રા પ્રત્યે રમે-ગમા અપાર પ્રેમ અને અનુપમ ભક્તિ જેના આત્મામા ભરેલી છે તે પરમાર્હત કુમારપાલ રાજા જવાબ આપે છે કે, “ભગવન્ ! આજ મુધીમા મેં વહુ ભ્રમણ કર્યું છે અનત કાઠમુધીના ભવ ભ્રમણને વાજુએ રાખું તોએ આજ મવમા, કેવળ રાજ્ય મેઢવવાની તૃષ્ણામા ને જીવવાની મથામણમા ઘણુંજ રખડયો છું ન લાવાનું ઠેકાણું ન પીવાનું ઠેકાણું-ડઘાડા પગે ને ડઘાડા માથે ચૂવજ રખડપટ્ટી કરી છે પણ ભગવત ! મારું એ સવલ્લયે પરિભ્રમણ નિરર્થક ગયું, હવે તો ભગવાનની આજ્ઞાનુસાર ચાલીને હું શ્રી સિદ્ધિગિરીજી મહાતીર્થની યાત્રા કરીશ,

કારણ કે, મારા આ રીતનું તીર્થયાત્રાનું ગમન મારા અનત મમાર ભ્રમણને ટાલનારું છે”

તીર્થયાત્રા પ્રત્યેનો આ પ્રેમ, આ અનુરાગ આત્મામા પ્રગટે તોજ આત્માનું કન્યાણ થાય મમારની યાત્રાઓ તો અનતી થઈ, પણ ઉલ્લાસ અને વિદિપ્તિપૂર્વક તીર્થયાત્રા થઈ જાય તો આત્માનો નિસ્તાર જન્મ થઈ જાય

તીર્થયાત્રા પ્રત્યેનો તથા યાત્રા કરનાર યાત્રિકો પ્રત્યેના ગ્રહમાન તથા ભવિત જે મન્યા-ન્માઓના હૈયામા જાગે છે તેવા આત્માની મનો-વૃત્તિ કેવી અલૌકિક ને અદ્ભુત હોય છે તે માટે વસ્તુપાલ મહામત્રીશ્વરના જીવનનો આ એકજ પ્રમગ આપણને પ્રેરણાદાયી છે

નાગપૂર્ના પુનડ તામના નુશ્રાવકનો દિલ્હિના વાદગાહ મોજદીન સાથે ઘણો ગાઢ મવધ છે વાદગાહની પત્ની પ્રેમકલાણે પુનડને પાંતાના ખાઈ તરીકે માનેલ છે પુનડ શ્રાવકશ્રેષ્ઠિણે તીર્થ ભવિતથી પ્રેરગઈને શ્રી મધ માયે વે વલ્લન તીર્થ-યાત્રાઓ કરી છે તેમા પ્રથમ યાત્રા વિ મ ૧૨૭૩ મા કરી ને વીજી વધારે આડવરપૂર્વક મવત ૧૨૮૬ મા છડ્ડી પાળના શ્રી મધ સાથે કરી પુનડના મધમા વાદગાહે દગ્ગે પ્રકારની સહાય ને સામગ્રી આપેલી છે તે મધ પાછો વળ્લના મહામત્રીશ્વર વસ્તુપાલની વિનતીથી ઘવલકપૂર-ધોલકા પધારે છે ત્યારે મત્રીશ્વર સઘની સામે જઈને યાત્રિકોના ચરણની ધૂલ માથે ચઢાવે છે

શ્રી તીર્થપાથરજમા વિરજીભવનિ તીર્થેપુષ્પ ભ્રમણ તો ન ભવે ગતિચ્ચ દ્રવ્યવ્યયાદિહ નરા સ્થિરમપદ મ્યુ પૂજ્યા મવન્તિ જગદીગમથાર્ચયન્ત ॥

તીર્થયાત્રા કરીને આવેલા યાત્રિકોના ચરણની રજવી મવ્ય જીવો કર્મ-રજથી મુક્ત થાય છે, ને

તીર્થયાત્રામા ભ્રમણ કરવાથી જીવો ભવભ્રમણને ટાળે છે તીર્થક્ષેત્રમા પોતાની સપત્તિનો શુભ વ્યય કરવાથી તે પુણ્યવાનો સ્થિર સપત્તિવાળા બને છે, ને શ્રી તીર્થંકર દેવોની પૂજા કરનારા ભાગ્ય-શાળી આત્માઓ પૂજ્યતા પ્રાપ્ત કરે છે

આ ભાવનાપૂર્વક મન્ત્રીશ્વર વસ્તુપાલે સઘવી શ્રી પુનડના સમસ્ત સઘને પોતાના ઘર આગળે ભોજન માટે આમત્રણ આપીને, વધાયે યાત્રિકોના પગ દૂધથી ઘોઈ, તેમને તિલક કરી ભોજન કરાવ્યું આમ કરતા તેમને બે પ્રહર વ્યતીત થાય છે, ધૂવજ પરિશ્રમ થાય છે, સવારનું ભોજન કરેલું નથી તે વખતે સેવકો મન્ત્રીશ્વરને ભોજન કરવા માટે અને પરિશ્રમ ન લેવા માટે વિનવે છે ત્યારે મન્ત્રીશ્વર ધૂવજ આનંદમા ઇટ-લુજ જળાવે છે કે, 'અત્યારનો આ અવસર આત્મા માટે અમૂલ્ય છે

સઘમક્તિ કર્યા પછી મન્ત્રીશ્વરે અત્યંત આનંદ અનુભવ્યો કે,

અથ મે ફલવતી પિતુરાશા,
માતુરાશિષિ શિખાઢકુરા
યધુગાદિ જિનયાત્રિકલોક,
પૂજયામ્યહમ શેષમલિન્ન. ।

‘લેખર મારા પૂજ્ય પિતાશ્રીની આશા આજે ફલી, ને માતાજીની આશિષપર મુકુટ ચઢ્યો છે

શ્રી સિદ્ધગિરીજી તીર્થની યાત્રા કરી, શ્રી આદી-શ્વર ભગવતના ચરણોની સ્પર્શના કરનાર યાત્રા-લ્હઓની આલિષ્ઠ્યપણે, આનંદપૂર્વક જે રીતે આજે મને પૂજા ભક્તિ કરવાનો સુઅવસર મળ્યો તેથી હું ધન્ય વન્યો છું’

મહાપુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થયેલ માનવૈભવ અને શ્રાવકકુલનો વિચાર કરી, તીર્થયાત્રાનો મહિમા જાણી લઈને લોકોત્તર તીર્થોની યાત્રા, ભક્તિ આદિમા ઉચ્ચુક્ત વનવું એ વિવેકી આત્માઓનું કર્તવ્ય છે

કુમ્ભોજગિરી તીર્થ જેવું સુદર ભક્તિનું આલંબન પામી, શ્રી સઘે આ તીર્થનો મહિમા જેમ વિશેષ વિસ્તરે તેમજ તેની ભક્તિ વધુને વધુ વ્યાપક બને તે માટે જાગૃતિપૂર્વક તત્પર રહેવું જોઈએ આજે આ તીર્થનો શતાબ્દિ મહોત્સવ ઝજવાઈ રહ્યો છે, તે અવસરે શ્રી સઘનું-ભારતવર્ષના ચતુર્વિધ સઘનું-તેમાયે મહારાષ્ટ્રના જૈન સઘોનું વિશેષ રીતે કર્તવ્ય છે કે, મહાપવિત્ર ને મહા મહિમા-શાળી શ્રી કુમ્ભોજગિરી તીર્થની ભક્તિમાં વધુ ને વધુ સવિશેષપણે જોડાઈ, પૂર્વના મહાન પુણ્યોદયે પ્રાપ્ત થયેલ સુદર સામગ્રીનો સદુપયોગ કરી, આત્મિક ઉન્નતિ સાધવા તેઓ ઝજમાલ બને, એજ એક શુભ કામના !

♦♦

* નવકારમા સમ્યક્ જ્ઞાન, સમ્યક્ દર્શન અને સમ્યક્ ચારિત્ર્ય એ ત્રણે ગુણોની આરાધના રહેલી હોવાથી દુષ્કૃત ગહીત, સુકૃતાનુમોદના અને પ્રશુઆજ્ઞાનું પાલન પ્રતિદિન વધતું જાય અને સુક્તિ સુખના અધિકારી થવાય છે

તીર્થની મહત્તા

લે પ. પૂ. પંન્યાસપ્રવર રંજનવિજયજી ગણિવર

અનત ઉપકારી જ્ઞાની પુરુષોએ શાસ્ત્રોમા તીર્થનો મહિમા અપરપાર ગાયો છે કારણકે અનત કુલ્યો ભરપૂર, ભયકર, સસારસમુદ્રમા, તીર્થ વિના તારણહાર એકપણ સાધન નથી સસારરૂપી સમુદ્રથી જે પાર ઉતારે તેજ વાસ્તવિક તીર્થ ગણાય છે તીર્થના પ્રકાર બે (૧) જગમ તીર્થ (૨) સ્થાવર તીર્થ

સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા રૂપ ચતુર્વિધ સઘ જગમ-તરીકે ગણાય છે, કે જેની સ્થાપના અનત જ્ઞાની વીતરાગ ભગવત શ્રી તીર્થ-કર પરમાત્માઓ પોતાના કેવલજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ વાદ તરતજ અવશ્ય કરે છે તેજ તીર્થની સાચી મહત્તાનુ પ્રમાણપત્ર છે તીર્થની વિચ્છિન્ન દશમાજ મોક્ષ માર્ગની આરાધના થાય છે તીર્થના વિચ્છેદ વાદ મોક્ષ માર્ગની આરાધના લગભગ બઘજ થઈ જાય છે જગમ તીર્થની જેમ સ્થાવર તીર્થ પણ મોક્ષ સાધનામા ઉપયોગી બને છે

સ્થાવર તીર્થોના પણ બે પ્રકાર—એક શાશ્વત તીર્થ, બીજુ અશાશ્વત તીર્થ

એક જવૂ-દ્વીપ, એક ઘાતકી લઢ અને અર્ધ પુષ્કરાવર્ત—દ્વીપ મઝી અઢી દ્વીપમા પાચ ભરત ક્ષેત્ર, પાચ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર અને પાચ એરાવત-ક્ષેત્ર એ પંદર કર્મભૂમિ તરીકે ગણાય છે અર્થાત્ ધર્મ પણ એ પંદર ક્ષેત્રોમાજ હોય છે એ પંદર ક્ષેત્રમાથી ફક્ત જવૂદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રમાજ અનત

સિદ્ધોના ધામ રૂપ ૧૦૮ નામથી અલકૃત શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ સીરાપ્ટની પુનોત ભૂમિમા આવેલ છે એ શાશ્વત ગિરીના એકવિંશ નામો પણ ગણાય છે જેની શીતલ છાયામા અનેક મુમુક્ષુઓ સ્વકલ્યાણ માધ્ય કરે છે

તેમ આબૂજી, અષ્ટાપદજી, સમેતશિખરજી, અજારા પાર્શ્વનાથ, તાલધ્વજ (તલાજી), નવ-લઢા—પાર્શ્વનાથજી, કેસરિયાજી તારગાજી, શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજી, આદિ અશાશ્વત તીર્થો પણ આજે ભારતભૂમિના અવ્ય જનોને મોક્ષની પરમ પ્રેરણા અર્પી રહ્યા છે

એટલેજ ભાવુક આત્માઓએ આત્મશાન્તિ-અર્થે અવશ્ય તીર્થયાત્રા કરવી જોઈએ જે માટે પર્યુષણ-પ્ટાન્દિકા વ્યાખ્યાનમા વ્યાખ્યાનકાર સૂરિપુગવ આચાર્ય ભગવત શ્રીમદ્વિજય લક્ષ્મી સૂરિજી મહા-રાજે વર્ષમા અવશ્ય કરવા યોગ્ય અગ્યાર કર્તવ્ય-પૈકી તીર્થયાત્રા કર્તવ્યની ખાસ ગણના વતાવી છે એટલે વર્ષમા એકવાર તો અવશ્ય તીર્થયાત્રા કરવી જોઈએ તીર્થયાત્રામા અર્હદ્ભગવતોની ભક્તિ, ગુરુદેવોનું વૈયાવચ્ચ, સુપાત્રે-દાન, વ્રહ્મ-ચર્યનું સેવન, તપ, સાધ્મિક-ભક્તિ, મસાર પ્રવૃત્તિનો—ત્યાગ, સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ નિર્મલતા, સ્થિરતા આદિ અમૂલ્ય લાભોની પ્રાપ્તિ થાય છે. શુક રાજાએ તીર્થ ભક્તિ દ્વારા રાજ્યપ્રાપ્તિ અને અતે કર્મથી મુક્તિ મેળવી લીધી અને મહાન્

પાપી, સ્વભગિનીભોગી ચદ્રશેખરે પળ મુક્તિ સાધી
લેંલી આ વધો પ્રતાપ પાપીઓને પળ તારવામા
તીર્થનોજ જાણે, વો

ભૂમિ-સથારો, સ્ત્રીસગનો ત્યાગ ઇકાસણાદિ
તપ, સચિતના ત્યાગ, વે વસ્ત્ર પ્રતિક્રમણ, અને
પૂ ગુરુદેવની નિશ્ચા, એ છડરી ગણાય છે મોટર
આદિ કરતા છડરિ પૂર્વક વિધિ, ભક્તિ,
ઉલ્લાસ સાથે યાત્રા કરતા અપૂર્વ આનંદ તેમજ
ઘણા ભયરુર કર્મોનો નાશ થાય છે, યાત્રા કરતા
આશાતના અવચ્ચ ટાલવી, કારણ કે આશાતનાથી
ભયકર પાપ વધાય છે માટે, તીર્થભૂમિ ઉપર,
લઘુનીતિ, વડીનીતિ, ભોજન આદિ ન કરવાં

જોડે “ અન્યસ્થાને કૃત પાપ તીર્થસ્થાને વિન-
શ્યતિ, તીર્થ સ્થાને કૃત પાપ, વજ્રલેપો ભવિ-
ષ્યતિ ” અર્થાત્ અન્ય સ્થાને થયેલ પાપ તીર્થ-
સ્થાનમા ભક્તિ દ્વારા નાશ થઈ જાય છે, પરંતુ
તીર્થસ્થાનમા જો પાપ થઈ જાય તો વજ્રલેપ જેવું
દૃઢ થવાથી, ભોગવ્યા થિવાય છુટકો ન થાય
વઢી નવાળું પ્રકારની પૂજામા શ્રીમદ્ પંડિતપ્રવર
વીરવિજયજી મહારાજ ફરમાવે છે, કે ‘તીરથની
આશાતના નવિ કરિએ’ કારણ કે તેથી આ
ભવમા ધનની હાની, દરિદ્રી અવસ્થા, રોગ-
ગ્રસ્ત શરીર વગેરે ફળ મળે છે, તેમજ પરભવમા
પળ નરક ગતિ, તિર્યંચ થવું પડે છે માટે
તીર્થની આશાતાના ટાલવા પ્રયત્ન કરવો જોડે

૮૦: નવકારમાં સર્વ સંગ્રહ : ૮૦

નવકારમા ચૌદ ‘ન’ કાર છે. (પ્રાકૃત ભાષામા ‘ન’ અને ‘ળ’ બન્ને વિકલ્પે આવે
છે.) તે ચૌદ પૂર્વને જણાવે છે અને નવકાર ચૌદ પૂર્વે રૂપી શ્રુતજ્ઞાનનો સાર છે, એવી
પ્રતિતિ કરાવે છે નવકારમા વાર ‘અ’ કાર છે તે વાર અગોને જણાવે છે નવકારમા
નવ ‘ળ’ કાર છે તે નવ વિધાનને સૂચવે છે

પાંચ ‘ન’ કાર પાંચ જ્ઞાનને, આઠ ‘સ’ કાર આઠ સિદ્ધિને, નવ ‘મ’ કાર ચાર
મંગલ અને પાંચ મહાવ્રતોને, ત્રણ ‘લ’ કાર ત્રણ લોકને, ત્રણ ‘હ’ કાર આદિ, મધ્ય,
અને અત્ય મંગલને, વે ‘વ’ કાર દેશ ચારિત્ર્ય અને સર્વે ચારિત્ર્યને વે ‘ક’ કાર બે
પ્રકારના ધાતિ, અવાતિ કર્મોને, પાંચ ‘પ’ કાર પાંચ પરમેષ્ઠિને, ત્રણ ‘ર’ કાર
(જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર્યરૂપી) ત્રણ રત્નોને, ત્રણ ‘ય’ કાર (મન, વચન, કાયાના)
ત્રણ યોગો અને તેના નિગ્રહને, વે ‘ય’ કાર (ગુરુ અને પરમગુરુ એમ) બે પ્રકારના
ગુરુઓને, વે ‘એ’ કાર સાતમો સ્વર હોવાથી સાત રાજ ‘ઉર્ધ્વ’ અને સાત રાજ ‘અધો’
એવા ચૌદ રાજલોચને સૂચવે છે

મૂળ મત્રમા ચોવીસ ગુરુ અક્ષરો ચોવીસ તીર્થકરોરૂપી પરમ ગુરુઓને અને અગિઆર
લઘુ અક્ષરો વર્તમાન તીર્થપતિના અગિઆર ગણિવર ભગવતો રૂપી ગુરુઓને પણ
જણાવનારા છે

(પૂ. પં. મદ્રકરવિજયજી ગણિવર લિખિત અનુપ્રેક્ષામાથી)

पवित्र परिसर

(राग-हस)

जय जग धल्लभ पारिश्वनाथ ॥ धृ ॥

कोल्हापूर कुंभोज गिरीवर
नयन रम्य मंदीर मनोहर
शिखर कटिबंध परी डौलात ॥ १ ॥

प्रतिमा त्या मंदिरी पद्मासनी
मुगुट रत्नमय कुंडल कानी
हिरकणी चमकतेसे नयनांत ॥ २ ॥

मुयारांत प्रतिमा अजितांची
शिखरावरि त्या शांति जिनाची
धर्मध्वज फडफडती गगनात ॥ ३ ॥

फत्तेचंद शिरढोण निवासी
बाधुन मंदिर पाप विनासी
अतिम एकोणीस शतकात ॥ ४ ॥

साधु साध्वी किती भाविक येऊन
जप तप करूनी होती पावन
मन कुणी असती नित ध्यानात ॥ ५ ॥

ताल मृदंग कुणी श्राज वाजवुनी
भगवंताचें भजन करोनी
नाचती भक्तिच्या तालात ॥ ६ ॥

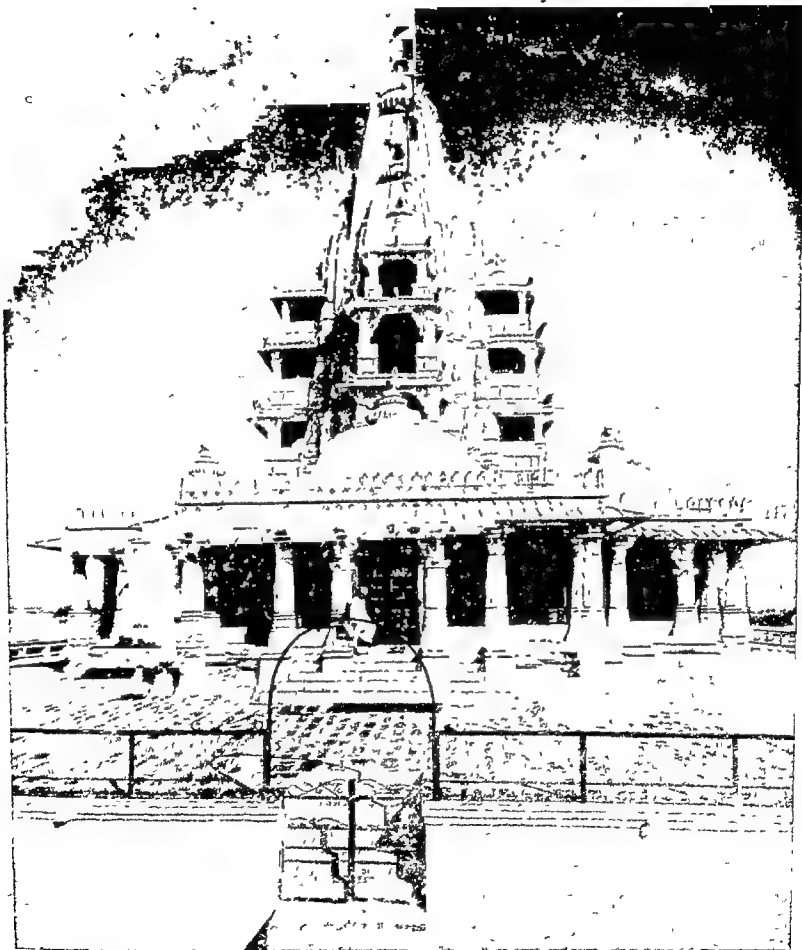
पायथ्यास आश्रम आणि शाळा
बाहुबली महामूर्ति बाजूला
तरुवर कुहू कुहू कोकिल गात ॥ ७ ॥

वर्शन घडता पाप-पुण्यमय
शांत होतसे राग-आगमय
तीर्थ हे अतिशय महाराष्ट्रात ॥ ८ ॥

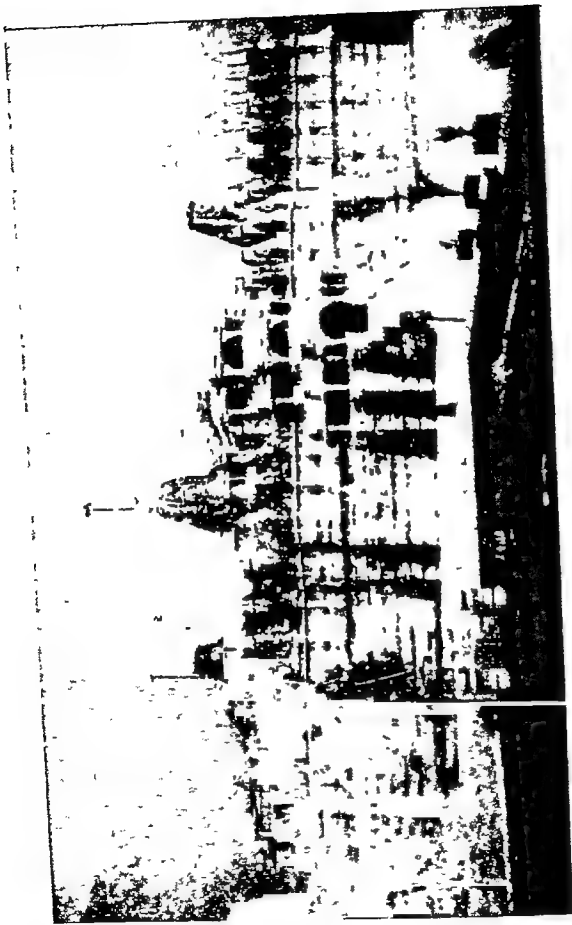
विजया दशमी

स २०२५

—बाळासाहेब नेमिनाथ चौगुले
कुपवाड

રાજસ્થાનમાં આવેલ ચૌમુલ અને ચાર માલવાઠું તેમજ જમીનથી ૬૫ ફુટ ઉચું શ્રી કાપરડા તીર્થનું
મુખ્ય શ્રી કાપરડા પાર્શ્વનાથ જિન મંદિર

राणकपूर तीर्थ
१४४४, खाबाचे, अजोड कारागिरीचे ऐतिहासिक जिनमंदिर

શ્રી ઉવસગહરં સ્તોત્ર અને તેનો પ્રભાવ

• • • • • લેખક પૂ પ રંજનવિજયજી ગણિવર્ય • • • • •

મૂળ ગાથા - ઉવસગહર પાસ, પાસ વદામિ
કમ્મલગમુક્ક । વિસહર-વિસ નિલામ, મગલ
કલ્લાણ-આવાસ ॥ ૧ ॥

સામાન્ય અર્થ - પાર્વતી નામનો જેનો યજ્ઞ છે,
જે કર્મસમૂહથી મુક્ત છે, જે સર્પના ઝેરને પળ
નાશ કરનાર છે અને જે મગલ તથા કલ્યાણના
પરજ છે, તે શ્રી પાર્વતીનાથ ભગવાનને હુ નમસ્કાર
કરુ છુ

મૂળ ગાથા - વિસહર ફુલિગમત, કઠે ધારેડ
જો સયા મળુજો । નસ ગહ-રોગમારી, દુટ્ટ-જરા
જતિ ઉવસામ ॥ ૨ ॥

સામાન્ય અર્થ - જે મનુષ્ય શ્રી પાર્વતીનાથ
નામ ગર્ભિત 'વિસહર ફુલિગમત' નામના મંત્રનો
જાપ કરે છે, તેના દુષ્ટ ગ્રહો, રોગ, મરકી, દુષ્ટ-
જ્વર-નાશ શાન્ત થાય છે

મૂળ ગાથા - ચિટ્ટુડ વૂરે મનો, તુજ્ઞ પળા-
મોવિ વહુફલો હોઈ । નરનિરિગ્મુ વિ જીવા,
પાવતિ ન વૃક્ષ-વો ગચ્ચ ॥ ૩ ॥

સામાન્ય અર્થ - જે ભગવત્, આપનો મંત્ર દૂર રહો
પણ આપને વગેરેનો નમસ્કાર પણ ઘણા ફલવાળો
હોય છે આપને નમસ્કાર કરનાર જીવો મનુષ્ય
અને નિર્વચ ગતિમા દુઃખ અને શારિદ્રવને પામતા
નથી

મૂળ ગાથા - તુહ સમ્મતે લહે, ચિતામણિ
કપ્પ-પાય-વલ્લહિએ । પાવતિ અવિગ્ધે, જીવા
અયરામર ઠાણ ॥ ૪ ॥

સામાન્ય અર્થ - ચિતામણિ રત્ન અને કપ્પ
વૃક્ષથી અધિક મહિમાવાળું તમારું સમ્યક્ દર્શન
પામીને જીવો નિવિઘ્નપણે અજરામર સ્થાનને
(મોક્ષ) પામે છે.

મૂળ ગાથા - ડા મંધુઓ મહાયન । ભત્તિ
ઘરનિઘરેણ હિયણ । તા દેવ દિજ્જવોહિ,
ભવે ભવે પામ-જિણચદ ॥ ૫ ॥

સામાન્ય અર્થ - હ મહાયન । ભક્તિથી ભરપૂર
અત્ત કરણવડે આ સ્તવના કરી, તેથી જે પાર્વ-
જિનચદ્ર, ભવોભવમા મને સમ્યક્દર્શન આપો

વિવેચન - આ સ્તોત્ર શ્રુતકેવલી ભદ્રવાહુ
સ્વામીએ વનાવ્યું છે તેમા પાર્વતીનાથ ભગવાનની
સ્તુતિ, મંત્રનું ફલ, પ્રમુખા નામનો પ્રભાવ, શ્રદ્ધા
દ્વારા મોક્ષની પ્રાપ્તિ અને ભવોભવમાટે, સમ્ય-
ક્દર્શનની માગણી કરવામા આવી છે

પ્રભાવ - આ ઉવસગહર સ્તોત્રમા 'નમિઝ્ઞ
પામ વિનહર વગહ જિણપલિગ' નામનો મહાન્
મંત્ર રહેલો છે જેથી આ સ્તોત્ર મહા પ્રમાણિત છે
અમલ્કાગમય છે, આધિ-વ્યાધિ-આધિ નાગર
અને મર્વ મુગ નપતી રાગર છે માટે તેમણે

આગધના કરવા યોગ્ય, પૂજવા યોગ્ય અને જપવા યોગ્ય છે

ફલ - આ સ્તોત્રનો સદૈવ જાપ કરવાથી, ભૂત, પ્રેત, પિશાચ્ચ, વ્યનર, શાકિની, ડાકિની વિગેરે દેવોએ કરાણુ ઉપસર્ગો, મનુષ્યોએ કરાણુ મન્ન યન્ન તન્ન વિગેરે અને વાઘ સિંહાદિ પશુઓએ કરાણુ ઉપદ્રવનો નાશ થાય છે તેમજ સૂર્ય, ચંદ્ર, મંગલ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, ધનિ, ગાહુ, કેતુ વિગેરે ગ્રહોનો ઉપદ્રવ જાત થઈ જાય છે કોટ, કૈન્સર, ક્ષય, વિપમ તાવ, મરકી વિગેરે મયકર રોગોનો પણ નાશ થાય છે તેમજ લક્ષ્મીનો અર્થી લક્ષ્મિવાન, પુત્રનો અર્થી પુત્રવાન, ભાર્યીથી ભાર્યાવાન, આરોગ્યના અર્થી આરોગ્યવાન બને છે તેમજ મુક્તિનો અર્થી મુક્તિનો ભોક્તા બને છે

જૈન શાસનમા મહા મંગલિક નવ સ્તોત્રો 'નવમરણ' તરિકે પ્રસિદ્ધ છે જે ગાતિન્નાત્રાદિ મંગલ પ્રસંગે ગણાય છે તેમજ હરરોજ ગણવા-યોગ્ય છે જેના નામ નમસ્કાર મહામન્ન, ઉવમગ્ગહર સ્તોત્ર, મનિકર, તિજયપહુત, નમિડળ, અજિત-શાંતિ, ભવનામર, કલ્યાણમંદિર અને વૃહત્શાંતિ તેમા નમસ્કાર મહામન્ન પછી ઉવમગ્ગહર સ્તોત્ર આવે છે આ સ્તોત્ર પ્રગટ પ્રબાવી શ્રી પાર્વનાથ પ્રભુની સ્તુતિ રૂપ છે યત્રો અને મન્ત્રોથી ભરપૂર છે જેના જાપથી સાસારિક તથા આત્મિક એવન્ને પ્રકારની ઉન્નતિ થાય છે તેમજ સર્વ પ્રકારના વિધ્નોનો નાશ અને સર્વ સ્પન્નોની પ્રાપ્તિ થાય છે

આ સ્તોત્રના કર્તા ચૌદ-પૂર્વધર શ્રીમદ્ ભદ્રવાહુ સ્વામિ મનાય છે તે સ્ત્રવાનુ કારણ નીચેની ગ્રંથાથી જણાયો

પ્રતિગ્ઠાનપુરમા ભદ્રવાહુ અને વરાહમિહિર નામના વે ગ્રામજ વધુઓ હતા, તેઓ ધર્મશાસ્ત્રાદિ

અનેક શાસ્ત્રોના પારગત હતા. એકદા શાસનપતિ શ્રી વીર પરમાત્માના પન્નમ પાટે આવેલા શ્રીમદ્ યશોભદ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજાના સત્સમાગમ સદુપદેશથી વૈરાગ્ય પામી તેઓશ્રીની પાસે તે બને ભાડઓએ સયમ ગ્રહણ કર્યું અનુક્રમે બને મુનિઓ આચારાગ આદિ અગ્યાર અગોના જ્ઞાતા બન્યા, વ્રાદ વારમુ દૃષ્ટિવાદ નામનુ અતિ-ગમીર-મહા અર્થવાઢા અગનો અભ્યાસ કરવા લાગ્યા 'ભદ્રવાહુ સ્વામીયે તો અથાગ પરિશ્રમ વેઠી વાર અગનુ મપુર્ણ જ્ઞાન મેઢવી ચૌદ પૂરવધર બન્યા અર્થાન્ શ્રુતકેવલી થયા પરતુ વરાહમિહિર તો આગલ વધી ન ગકવાથી ચદ્રપ્રજ્વલિ આદિ વીજુ અધ્યયન કરવા લાગ્યા પૂજ્ય ગુરુદેવે 'ભદ્રવાહુ મુનિની યોગ્યતા જાણી તેમને આચાર્યપદ પ્રદાન કર્યું, જ્યારે વરાહ મિહિરની આચાર્યપદ પ્રાપ્તિની ઇચ્છા પૂર્ણ ન થવાથી તેણે જૈનધર્મની દીક્ષા છોડી દીધી અને જૈન ધર્મ તથા જૈન સાધુઓ પ્રત્યે દ્રેપ કરવા લાગ્યો

શ્રીમદ્ ભદ્રવાહુ સ્વામીએ આગમોપર દ્વઢ નિર્મુક્તિઓ તથા કલ્પસૂત્રાદિ અજોડ સૂત્રોનુ નિર્ણાણ કર્યું છે

વરાહમિહિરે જ્યોતિષ શાસ્ત્રનો સારો અભ્યાસ કરેલ હોવાથી, એના દ્વારા તે પોતાની આજીવિકા ચલાવવા લાગ્યો તથા પોતાની પ્રસિદ્ધિ માટે એવી વાત પ્રસિદ્ધ કરી કે, "હુ નાનો હતો ત્યારથી મને જ્યોતિષ શાસ્ત્રનો શોખ હતો એક દલત જગલમા ગાયો વરાવવા ગયો રમતા રમતા જિલાડપર સિંહ લગ્નની કુડલી કાઢી અને રાજે ઉતાવળથી તે ભૂસ્યાવિના ઘરે આવ્યો રાત્રે લગ્નની ભક્તિથી કુડલી ભૂસવા જગલમા ગયો પરતુ લગ્ન કુડલી ઉપર સાક્ષાત્ સિંહ વેઢેલ જોયો, પરતુ ડર્યાવિના સિંહની નીચે હાથ નાલી કુડલી ભૂસી નાસવાથી, સિંહ લગ્નનો સ્વામિ

सूर्य मारा उपर प्रसन्न थयो अने मने वरदान मागवा कह्यु मे कह्यु, 'जो आप प्रसन्न थया हो तो सूर्य, चंद्र, नक्षत्र, ग्रह, तारा आदि सर्व ज्योतिष मडल मने प्रत्यक्ष बतावो' मारा उपर कृपा करीने सूर्य मने ज्योतिषमडलमा लइ जइ सर्व प्रत्यक्ष बताव्यु, तेथी ज्योतिष सबधी मारु ज्ञान सचोट छे" आ रीतिअे वराहमिहिरे पोतानी सस्ति प्रसिद्धि मेळवी लीधी तेणे सव्वा-लाख श्लोक प्रमाण ज्योतिष ग्रंथ तथा बीजी केटलीक कृतिओ बनावी हती

एक वखत राजाने तेणे कह्यु के, 'हे राजन, चोमासामा घणी वृष्टि थशे, तेमज मे दोरेल कुडाळामा, मध्य भागमा बावन पलप्रमाण माछलु पडगे' ते वात साभळी भद्रबाहु स्वामिए राजाने कहेवराव्यु के, 'वृष्टि सारी थशे परतु ५१॥ पल प्रमाण माछलु अने ते पण किनारापर पडगे. भद्रबाहु स्वामिना कहेवामुजव वधी वरतु वनवाथी वराहमिहिरनी प्रतिष्ठा ओछी थइ अने ते साधुओ प्रत्ये वधारे द्वेपी बन्यो

राजाना त्या पुत्रनो जन्म थयो वराहमिहिरे भविष्य भाष्य के 'पुत्रनु आयुष्य सो वरसनु छे 'ते साभळी राजाने घणो आनंद थयो जैना-चार्य सिवाय बीजा वधा धर्मगुरुओ खुशाली बताववा अने आशीर्वाद आपवा राजा पासे गया अवसर पामी वराहमिहिरे राजाने कह्यु के, 'आपना त्या पुत्र जन्मनी खुशाली बताववा वधा आव्या परतु 'भद्रबाहु' फक्त न आव्या राजाए शकडाल मन्त्रीने पुछ्यु त्यारे चोकशी करीने जणावीज 'एम मन्त्रीवररे कह्यु

शकडाल मन्त्रीए पुछला, पू आचार्यदेवे जवाब आप्यो के, 'मुनिओने जन्मथी हर्ष नथी तेम मृत्युथी शोक नथी, तेमज साधुओथी त्या

जवानो आचार पण नथी आ तो राजाने उक्केरवा माटे असहिष्णुता वाळाओए वात करी छे तो तमारे राजाने आटलुज जणाववानु के, आ पुत्र सातमा दिवसे बिलाडीथी मृत्यु पामशे तो हर्ष अने शोक बे प्रसंगे शा माटे आववु ?'

मन्त्रीवररे राजाने आ वात जणावी तेथी गाममाथी वधी बिलाडीओ राजाए कडावी मुकी तो पण सातमा दिवसे धावमात्ता पुत्रने खोळमा लइने धवराववा लागी, एटलामा बारणानो आगळीयो उपरथी पडताज राजपुत्रनु मरण थयु सर्वत्र शोकनु वातावरण फेलायु पू आचार्यदेवे राजा पासे जई ससारनी असारता समजावी राजानो शोक दूर कर्यो

राजाए पू आचार्यदेवने पुछ्यु के, 'आपनु वधु वचन सत्य पड्यु परतु बिलाडीथी पुत्रनु मृत्यु थयु नथी' त्यारे पू आचार्य देवे आगळीयो मगावता तेमा बिलाडीनी आकृती बतावीने राजानो सगय दूर कर्यो

आथी वराहमिहिर जैन धर्म प्रत्ये वधारे द्वेपी वनी, मृत्यु पामी व्यतर देवपणे उत्पन्न थता जैन सभमा महामारीनो उपद्रव शुरू कर्यो एटले भद्रबाहु स्वामीए अनेक मन्त्रीओ गभित उवसगहुर स्तोत्र वनावी मरकी उपद्रवनो नाश कर्यो

साभळवा मुजव पहेला आ स्तोत्र सात गाथानु हतु परतु ते स्तोत्रना स्मरणथी अधिष्ठा-यक देवने बारवार आववु पडतु हतु तेथी देवनी विनतीथी बे गाथा भडारी दीधी छे हाल पाच गाथानु उवसगहुर स्तोत्र छे तेमज नव, तेर, सत्तर, एकवीश अने सत्तावीश गाथावाळा उव-सगहुर स्तोत्र छे

आ स्तोत्रमा श्री जगद्-वल्लभकर यंत्र,
सौभाग्यकर यंत्र, लक्ष्मीकर यंत्र, भूतादि-निग्रह-
कर यंत्र, ज्वरनिग्रहकर यंत्र, शाकिनी-निग्रहकर
यंत्र, विषमविष-निग्रहकर यंत्र, क्षुद्रोपद्रव-निर्नाश
यंत्र, वृहच्चक्र, चित्तामणि-चक्र, वध्या-शङ्खापह
यंत्र, मृत-वत्सा-दोष-निवारण यंत्र, काकवध्या-

दोष-निवारण यंत्र, बालग्रहपीडा-निवारण यंत्र,
लघु-देवकुल यंत्र, शांति-पीष्टिक यंत्र अने नव-
गाथात्मक-उवसगहर स्तोत्रनो विशिष्ट यंत्र
रहेला छे

ए प्रमाणे आ स्तोत्र महा प्रभाविक होवाशी
निरंतर गणवायोप्य छे

कुंभोजगिरी गुण गाऊं

(चाल- हू तो जिनवरना गुण गाऊ)

हू तो कुंभोजगिरी गुण गाऊं
जगवल्लभ प्रभु पादर्व जिनवना

भावे गुण गण गाऊ

॥ १ ॥ हूं तो

अहर्निश तारु ध्यान धरीने
हृदयकमल विकसाऊ

त्रिभुवन तिलक जग उद्धारक

बटमंदिर पधराऊं

॥ २ ॥ हू तो

भक्ति भेटणुं लाव्यो हू तो

अंतर वीणा बजाऊ

जन्म सफल मुज तुज दर्शनथी

पावन भाज कहावुं

॥ ३ ॥ हू तो

आत्म कमल विकसावो प्यारा

शिव मंदिरे जाऊ

लब्धि लक्ष्मण कीर्ति गावे

ज्योतमां ज्योत मीलावुं

॥ ४ ॥ हूं तो

—आचार्यश्री कीर्तिसूरीदेवर महाराज

नमिउण स्तोत्र

पू पन्यासश्री रंजनधिजयजी गणिवर्य सागली, स. २०२५

ले पू पत्न्यासश्री रंजनधिजयजी गणिवर्यं सागली, स. २०२५

નવસ્મરણો એ માગલિક સ્તોત્રો છે તેમા
'નમિઝળ' સ્તોત્ર એ પાંચમું સ્તોત્ર છે એમા
પાર્શ્વનાથ પ્રભુની સ્તુતી છે

પાર્શ્વનાથ પ્રભુ આદેય નામ કર્મવાલા હોવાથી પાર્શ્વનાથ પુરુષાવાનીય તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામેલા છે જો કે સર્વ તીર્થકરો વાહ્ય તથા અધ્યતર ગુણોની દૃષ્ટિએ સમાન હોવા છતાં આ અવસર્પિણી કાલમા થયેલ ચોવીશ તીર્થકરો પૈકી ત્રેવીસમા તીર્થકર પાર્શ્વનાથ પ્રભુના આજે ઘણા તીર્થો, સ્તુતિઓ, સ્તોત્રો વિદ્યમાન છે તેમજ તેઓશ્રીના નામના ઘણા ચમત્કારો સમજાયા છે

जो के चोवीस तीर्थकरोना अधिष्ठायिक देव-देवीओ तीर्थकर भगवतनी भक्ति करवाथी भक्तजनना मनोवाञ्छित पूर्ण करे छे परतु पाद्वनाथ प्रभुना धरनेध, पद्मावती, पार्श्व यक्ष, वैराग्यदेवी विंगरे अधिष्ठायिक देवो वधारे जागृत होवाथी ते देवो पार्श्वप्रभुनी भक्ति करारना मनोवाञ्छित शीघ्रपणे पूर्ण करे छे, अर्थात् जलदी फल देखाय छे एटला माटे शासन प्रभावानी दृष्टिथी शासन प्रभावक अनेक सूर्यपुगवोए जागृत अधिष्ठायिकदेव-देवीओवाला तीर्थकर भगवतोनी आराधना भक्ति, स्तुति

स्तोत्रद्वारा शासनप्रवना करी छे आ प्रकारना
कोई शासन प्रभावनाना हेतुथीज आ स्तोत्रनी
रचना करी होवी जोड़ए

આ નમિરૂણ સ્તોત્ર રોગ, જલ, અગ્નિ, સર્પ
 ચોર, શત્રુ, રાજ, દેવ આદિ આઠ પ્રકારના ભય
 ને રોકનાર હોવાથી આ સ્તોત્રનું બીજું નામ
 'મહાભયહર' સ્તોત્ર પણ કહેવાય છે

આ સ્તોત્રની રચના ચરમ તીર્થંકર મહાવીર પરમાત્માની ૧૧ મી પાટે આવેલા લઘુશાસ્ત્રિ સ્ત્રોત્રના કર્તા શ્રીમદ્ વિજય માનદેવ સૂરીશ્વરજી મહારાજે કરી છે પૂ આચાર્યદેવશ્રી મહા પ્રભાવિક પુરુષ હતા, કારણકે શાસન પ્રભાવનાના કારણેજ ભક્તામર સ્તોત્રની રચના પણ તેઓ-શ્રીએજ કરી છે

भक्तामर स्तोत्र रचवान् कारण—

मालवदेशमा भव्य एवी उज्जयिनी नामनी
नगरी न्यायप्रिय श्री वृद्धिभोज नामे राजा-तेनी
राजसभामा चौद विद्याना पारगामी, न्याय,
वेदात, मीमासा, सांख्य, वैशेषिक, पातजली
विगैरे पङ्दर्शनजाता, देवसानिध्ययुत परतु
गर्विष्ठ मयूर अने बाण आदि पाचमी पङ्क्ति
हता

મયૂર પડિતે સ્વપુત્રી વાળ પડિતને પરણાવી
 એક સમય મયૂર પડિતે વાળ પડિતના ઘર
 પાસેથી નીકળતા દપતી વચ્ચે થતો કજીઓ
 સામઠી મર્મમા મસ્કરી કરી, તે કારણથી
 પુત્રીએ સ્વપિતાને શ્રાપ આપવાથી મયૂર પડિત
 કોઠ રોગ વાઠો થયો

તેણે સૂર્યદેવની સ્તુતિ કરવાથી સૂર્યદેવ પ્રસન્ન
 થયા, અને પ્રત્યક્ષ થઈ તેનો કોઠ રોગ તેમણે દૂર
 કર્યો આ કારણથી મયૂર પડિતની સારી પ્રસિદ્ધિ
 થઈ

વાળ પડિતે ઈર્ષાથી પોતાના હાથ-પગ કાપી
 ને સો કાવ્યવડે ચઢી દેવીને પ્રસન્ન કરી ચઢી
 દેવીએ પ્રત્યક્ષ થઈને તેના હાથ-પગ નવીન કર્યા
 તેથી વાળ પડિતની મયૂર પડિત કરતા પળ
 વધારે ક્ષ્યાતિ થઈ

આવા પ્રકારના ચમત્કારથી જનસમૂહ શિવ-
 ધર્મની પ્રશસા અને જૈન ધર્મની નિંદા કરવા
 લાગ્યો કે જૈન ધર્મિઓમા કોઈ મહા ચમત્કારી
 કે વિદ્યાવાઠો પુરુષ નથીજ ।

એક સમયે શ્રી વૃદ્ધિભોજ રાજાએ જૈન ધર્મના
 અનુયાયીઓને પુછ્યું કે, 'તમારા ધર્મમા કોઈ
 વિદ્યાવાઠા પુરુષો છે કે ?' તેઓએ પ્રત્યુત્તર
 આપ્યો કે, 'વર્તમાન સમયમા પરમપૂજ્ય આચાર્ય
 દેવ શ્રીમદ્ વિજય માનતુગ સૂરીશ્વરજી મહારાજા
 પરમ વિદ્યાવત, પ્રવર વિદ્વાન અને ચમત્કારી
 પુરુષ છે'

તે સામઠી રાજાએ પૂ આચાર્ય દેવેશને આમ-
 ત્રણ આપી ઉજ્જયિની નગરીમા બોલાવ્યા

પ્રવેશ સમયે ધીથી સપૂર્ણ ભરેલ એક વાટકો
 એક માણસના હાથમા આપી પડિતોએ તે સૂરિજીને
 વતાવ્યો, તેથી સૂરીશ્વરજીએ એક સઠી યાત્રી

લઈ તે ધીવાઠા વાટકામા મુકી શ્રાવકોના પુછ-
 વાથી આચાર્ય દેવે આનો ભાવાર્થ સમજાવ્યો કે
 ધીથી ભરેલા વાટકાદ્વારા પડિતો એમ મમજાવવા
 માગતા હતા કે, 'આ નગરી અમારા જેવા પડિ-
 તોથી સપૂર્ણ ભરેલી છે, તેમા તમારો અવકાશ
 થાય તેમ નથી' તેના પ્રત્યુત્તરમા સઠી ધીમા
 મુકીને અમે સુચવ્યું કે, 'જેમ ધીથી સપૂર્ણ ભરેલ
 વાટકામા સઠીનો સમાવેશ થાય છે, તેમ પડિત
 પુરુષોથી સપૂર્ણ ભરેલ આ નગરીમા અમારો પણ
 સમાવેશ થશેજ'

પાંચમો પડિતોથી અલકૃત રાજસભામા
 રાજાએ પૂ આચાર્ય દેવ માનતુગ સૂરીશ્વરજીને
 બોલાવીને પુછ્યું કે, 'તમારામા વશત્ત્વ શક્તિ
 છે કે ?' સૂરિજીએ હા પાડવાથી પડિતોની સાથે
 વાદ કરવાનો નિર્ણય થયો તેમા ઈશ્વરનું
 'જગત્ કર્તૃત્વનુ' સ્થાન કરી પડિતોને સૂરિજીએ
 નિરુત્તર કર્યા પછી રાજાએ સૂરીજીને કહ્યું કે,
 'મયૂર અને વાળ જેવી તમારામા દેવી શક્તિ
 હોય તો બતાવો

સૂરીજીના કહેવાથી તાઠાપુક્ત ૪૮ બેઠીઓ
 પહેરાવી તેઓશ્રીને એક ઓરડામા પુરીને, દરવાજો
 બંધ કરીને, તેના ઉપર સાત તાઠા મારી આજુ-
 બાજુ પડિતો તથા પહેરેમીરો રાખવામા આવ્યા

પછી પૂ આચાર્યશ્રીએ 'ભક્તામર સ્તોત્ર'
 રચવા માહ્યુ એકેક કાવ્ય પૂર્ણ થતું જાય તેમ
 એકેક બેઠી અને એકેક તાઠું તુટતું જાય આમ
 કરતા સપૂર્ણ ભક્તામર સ્તોત્ર થયે છટે સર્વ
 બેઠીઓ, સર્વ તાઠા, દરવાજો તેમજ દરજાજાના
 સાતે તાઠા તુટી ગયા આ જોઈ રાજા, પડિતો
 તથા સર્વ જનસમૂહ આશ્ચર્યાન્વિત થયા રાજાએ
 પૂ ગુરુદેવનું સન્માન કર્યું અને તે જૈન શાસનનો
 પરમ રામી બન્યો

विक्रम सवत पूर्वें पू आचार्य देव मानतुग
सूरीश्वरेज नमिउण स्तोत्रनी रचना करेल
होवार्थी ते महाचमत्कार वाळु तथा महाप्रभाव-
वाळु गणाय छे

आ स्तोत्रमा 'विसहर फुलिगमत' नामनो
अढार अक्षरनो गुप्त मत्र रहेलो छे तेमज रोग
जल, रायभय, जो पढड विगरे गथाओ पण
मत्ररूप छे

आ स्तोत्रनु श्रीसिद्ध चक्र महापूजननी जेम
महापूजन पण भणावाय छे

आ स्तोत्रना स्मरण, पूजनद्वारा सर्व प्रकारना
रोगो, जल, अग्नि, सर्प, चोर, शत्रु, राजसबधी
सर्व उपद्रवो तथा ग्रह सबधी सर्व दोषो शात
थाय छे तेमज सर्व सुखनी प्राप्ति थाय छे अने
आत्मिक गुणोनो विकास थाय छे

चमत्कारमय स्तोत्रो द्वारा जो के ऐहिक
सुखनी प्राप्ति जरूर थायछे परंतु तेनो उपयोग
भौतिक सुख माटे न करता, शासन प्रभावनाना
हेतुथीज करवाथी स्व-परनु कल्याण थाय छे

नमितो तुमच्या पाया !

चाल देहाची शिंदोरी भक्तिचाच ठेवा,
उघड दार देवा, आता उघड दार देवा

कुंभोज तीर्थो पार्व जिनराया
नमितो तुमच्या पाया, देवा नमितो तुमच्या पाया ।

दर्शनास तुमच्या देवा दुरुनि मी आलो
चरण रज.कण स्पर्शानि पूत, धन्य आलो
काय कशी किमया घडली सारि तुझी माया ॥ १ ॥ नमितो

सुंदर निशांत तुझे पाहुनिया धाम
दक्षिण शत्रुंजय ठेविलेच नाम
भवत सज्जनाना मोही तुझी गाढ छाया ॥ २ ॥ नमितो

'अनंत' कृपा हो तुमची असूं धावी देवा
सेवकास सघी छावी करायस सेवा
सेवेवीण क्षणही एक, जावो नच वाया ॥ ३ ॥ नमितो

—अनंत

श्री कल्याणमंदीर स्तोत्रनी चमत्कारी रचना अने श्री पार्श्वप्रभुनो अद्भुत प्रभाव

ले पू प. भद्रकर विजयजी गणिवरना शिष्य मुनिश्री पुण्यविजय महाराज

उज्जैन नगरनी जनतामा आजें शोर-वकोर मची गयो हतो व्हेली सवारना महाकाल महादेवना मंदिरमा लावी लावी दाढी अने वाकी मुछवालो, विशाल नेत्रवालो, भस्मथी जेने विले-पन कर्णु छे एवो राखोडिया रगना शरीरवाळो, जटाधारी, भरावदार मुखमुद्रावाळो, अलखनी धूनथी, जेता तन-वदन प्रफुल्लित वनी गया छे, तेवो कोड पाखडी साधु आवीने सिंहासनस्थ लिंग तरफ अविनय करीने घोर निद्रामा पोढी गयो हतो

मंदिरना पुजारिए आ वेहुदु दृश्य जोईने ते योगीने दूर करवा घणो, घणो, ढढोळ्यो छताय ते मदमस्त वनेलो योगी तमुभर खस्यो नहि के एक अक्षर पण बोल्थो नही

पुजारिए आ समाचार जनताने शखनाद फुकीने उप्केया जनतामा कोलाहल मची गयो कोण एवो योगी आब्यो, के जेणे पोताना प्राणनी पण पर्वा कर्या वगर आ देवनी अवज्ञा माटे कदम उठाय्यु छे । चालो, हमणाज एनी खबर लई नाखीये अने अवज्ञानु फळ केवु मळे छे तेनो स्वाद चवाडिये । आम बेअवाज वनेला जनवर्गना टोळे टोळा महाकालना मंदिर तरफ आवी रह्या

एटलुज नहि, महादेव भक्त राजा विक्रमने पण आ दुखद समाचार वायुवेगे राज मंदिरमा पहीचो गया क्रोधथी जेता भवा उचा चढी गया छे एवा महाराजाये सेवकने आदेश पण करी दीधो, 'जाव' हमणाज जाव । जो योगी त्याथी न खसे तो भीठा पायेला चावुकथी मेथीपाक आपो, जेथी ते महादेवनी आशाननाथी विरमी जाय

वस, राजानो हुकुम मेळवीने सेवको मंदिरमा आवी पहीच्या अने मधुर स्वरें विनववा लाग्या के, 'रे योगीद्र । आवी बेअदबीनो पाठ तमारा कया गुह्ये शिखवाड्यो ? कृपा करी आ अव-ज्ञाथी दूर हटी जाव अने सूखपुर्वक तमारा मगल कार्ये प्रयाण करो नही तो अमारा मालिक-राजवीनो हुकुम छे, तमोने आकरी शिक्षा करीने, मंदिरनी बहार काढवा पडशे

कोण जाणे आ योगी शु बहेरो छे ? आपणा वचनने साभळतो नथी अने नयनने पण खोलतो नथी । तो राजवीनो दड अजमावो आज जेनो न्याय छे सेवको योगीनी पीठपर जाणे धोवी कपडापर पाया (धोको) झिके तेम निमक पायेला चावुक एकपर एक लगाववा माड्या पण आश्चर्य ।

આ યોગી તો જરાઈ હુકાર ન કરતા સ્વદેશ
હસી રહ્યો છે

ચમત્કાર તો અહીં અદ્ભુત પ્રસરે છે કે, જે
ચાલુક યોગીની પીઠપર પડે છે, તેનો માર અત
પુરમા રહેલી કોમલાંગી રાણીઓ ઉપર અદૃશ્ય
પડે છે, જેથી રાણીઓના નયનોમાથી લાલ લાલ
આમુના વુદ વહિ જાય છે આ વજ્રાઘાત સમાન
વેદના સામઢીને રાજા વિક્રમ ક્રોધથી હોઠને
પીસતો, તુરત મહેલમાથી રવાના થઈને મહા-
કાલના મદિરમા આવે છે અને આ કપરી ગિજાથી
સેવકોને અટકાવે છે

દુ સ્વધી તપ્ત થયેલો રાજા યોગીના બે પગમા
પડીને પોતે કરેલી શિક્ષાની માફી પ્રાર્થે છે અને
કર જોડી, વિનયાવૃત્ત વની પ્રાર્થના કરે છે કે,
'યોગીવિરેદ્ર ! મારા લાયક સેવા ફરમાવી મને
કૃતકૃત્ય કરો' !

સ્મિત હાસ્ય વેરતા યોગી બોલ્યો કે, 'રાજન્ !
સત્ય તત્વને પામી જીવન-નીકાને ભવસાગરથી
પાર ઉતાર' !

રાજવી ગિરસાવદ્ય વનીને વિનતી કરવા
લાગ્યો કે, 'હે યોગીરાજ, સત્ય માર્ગનો રાહ
વતાવી મુજ જીવનને સફલ કરો' !

પદમાસનથી વેસી રૂપેરી ઘટડી જેવા મધુર
આવાજે મહાવમત્કારિ શ્રી કલ્યાણ-મદિર
સ્તોત્રની ગાથાઓ જેમજેમ વદના ગયા, તેમતેમ
સન્મુલ રહેલું મહાદેવનું લિંગ વજ્ર પડે અને પહા-
ડમા ચિરાડ પડે તેમ તુટ્યું, અને સત્તરમી ગાથાઈ
તો લિંગમાથી ધુમાડાના ગોટા પ્રસર્યા અને એકદમ
સૌના આશ્ચર્ય વચ્ચે છીપમાથી મોતી નિકળે તેમ
દેવાધિદેવ પાર્વનાથ પ્રભુની ભવ્ય પ્રતિમા પ્રગટ
થઈ, અને જૈન શાસનનો જય જયકાર વર્તાયો

યોગીવરે રાજવીને તત્ત્વત્રયીનું રહસ્ય સમજાવી
આર્હત ધર્મનો સાચો ઉપાસક બનાવ્યો

તે યોગીસ્વર અન્ય કોઈ નહિ પણ શાસન
સમ્રાટ આચાર્ય સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરીજી !

પાપનો એકરાર થાને સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરી-
જીની પૂર્વાવસ્થા - શાસન નશોમળી યુગ પ્રધાન
સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરીજી મહારાજા શાત અને
ગમીર વદને ગિણ્યવર્ણને આગમ પાઠનો સ્વાધ્યય
યજ ચલાવી રહ્યા છે

આ સમયે એક વિદ્વાન પડિતોનું ટોલું આચાર્ય-
શ્રીના ઘરને જૈન શાલામા પ્રવેશ કરે છે

વિનયાવૃત્ત વની, પ્રણામ પૂર્વક જૈન ધર્મની
ગિજાસાથી તત્ત્વ ચર્ચાની આસ્થા પૂર્વક જ્ઞાન-સુધાનું
પાન કરે છે આનંદિત બને છે

અતે વિદ્યા લેતા પડિત પ્રવરો પ્રશ્ન કરે છે કે,
'હે સૂરીદ્ર, આપણા ધર્મના સુત્રો-આગમો પ્રાકૃત
ભાષામા છે તો આપ સંસ્કૃતના પ્રકાશ વિદ્વાન છો,
તો તે સુત્રોને દેવભાષમા સંસ્કૃતમા અલકૃત ન
કરો ?

સૂરીસ્વરજી એ સામઢી સ્મિત હાસ્યથી બોલ્યા
કે, 'પ્રાજો, તમારી વાણી યોગ્ય છે મારી યથા-
શક્તિ હું પ્રયત્ન કરીશ'

એક સમયે સિદ્ધસેન દિવાકર મહારાજે શ્રી
નમસ્કાર મહામત્ર પાઠની સંસ્કૃત ભાષામા
'નમોઽર્હત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ સાધુભ્ય' એમ
રચના કરીને, તે તેમના ગુરુદેવના કરાવુજમા
અર્પણ કર્યું અને આગમોને સંસ્કૃત ભાષામા રચ-
વાની પોતાની ભાવના પ્રદર્શિત કરી

સૂત્રને જોડને ગુરુદેવે જણાવ્યું કે, 'હે મહે !
આપણા કરતા આગે અસંખ્ય ગણધર ભગવન્તો,
ચૌદ પૂર્વોઓ, વિગિપ્ટ થુતજ્ઞાનીઓ શુ ઓછા

दीर्घ दृष्टिवाळा हशे, के कोइ महामना आचार्य
पुगवे सस्कृतमा आगमो न गुथ्या ? जे लब्धिधर
गणधर भगवतोअे प्राकृतमा रचना करी ए
देवाधीष्ठित तथा अनंत मगलने आपनारा महामूला
मुत्रो छे एयी आपणा जेवा सामान्य मुनिवरे
गणधरोना मुत्रोनी आशातना विराधना न सेवाय
माटे हे सरलाययी, आ मुत्र रचीन ते प्रभु-
मार्गनी मोटी आशातना करी छे, तो हवे तेनु
प्राय श्चित्त-गगामा स्नान करी विशुद्ध वन अने
शास्त्र विरुद्ध रचनायी विरमी जा

भव भिरु सुरिवरे 'तहति' कहौने गुरुदेवनी
आज्ञा शिरोमान्य करी, आलोचनानी प्रार्थना
करी

करयाण वाचक गुरुवरे, शिष्यनी पाप मार्गयी
पाछो हटवानी प्रकृति जाणी, शास्त्रनी मर्यादा
मुजव पाराकित प्रायश्चित्त रूपे १२ वर्ष एकात-
वास सेवी, कोड एक मोटा राजवीने उपदेशवा-
रिथी देवाधिदेवनी परम भक्त वनाववानो करडो
अभिग्रह आयो विनय-नम्र शिष्ये ते अभिग्रहने
गुरु-कृपानी शेष मानी शिरपर चढाव्यो

अने एक मगल दिवसे पू सिद्धसेन दिवाकर
सुरधरे योगीना भव्य अने नविन स्वागमा
प्रस्थान कथ्य अने गुरुवरनी महती कृपाथी ते घोर
पाराशित्त प्रायश्चित्तना अभिग्रहने पुर्ण करी
शुद्ध कुदनसम निर्मळ वनी, जैन शासननी विज-
यपताका लहेरावी अते सुगतिना भोक्ता वन्या

जयजगवल्लभ पास जिनेसर (राग कल्याण)

रचयिता पू. पं. श्री रजनविजयजी गणिवर्य (सागली, स २०२५)

जय जगवल्लभ पास जिनेसर, नमन पूजन वदन करिए	॥ जय० ॥
यश कीर्ति वाधी तुम जगमां, नाम आदेय कर्म गणिए	जय०
जगदानंदन, पापनिकदन, दुःख दोहग दुरित हरिए	जय०
गहन सिद्धांत तमारो प्रभुजी वरिए तो भवजल तरिए	जय०
वर्ण बत्रीस समाय छे श्लोके, तुज वर्ण नवि जगमहिंए	जय०
लगन लगी छे तुज दर्शननी, मुज मन आश सदा पुरिए	जय०
भव भय भजन, सवि सुखदायक, तरण तारण प्रभु तु कहिए	जय०
पादर्वनाथनु नाम स्मरता मतवाञ्छित पूरण करिए	जय०
सकल जंतु हितकारक जिनवर, कामविदारक तु कहिए	जय०
जित लीया तें सुर कमठने, समता सागर तु भणिए	जय०
नेक नजर करी नाथ निहाळो अर्ज अमारी चित धरिए	जय०
सकल यात्रिगण यात्राए आवे, पून्ति कुभोज गिरी वरीए	जय०
रत्न तिलकसम नाथ अमारा, ममरंजन पावन करिए	॥ जय० ॥

કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર અને અવંતિપાર્શ્વનાથનો ઇતિહાસ

લે પૂ. આ. વિજયભદ્રસૂરીશ્વરજી મ. ના પ્રશિષ્યરત્ન પૂ. પં. ચરણવિજયજી ગણિવર

“આકૃતિ ગુણોને સૂચવે છે” અર્થાત્ માણસની મુખાકૃતિ જોતાજ માણસના ગુણો યા દોપો તર-તજ સમજાઈ જાય છે તેવી રીતે ઐતિહાસિક મહાપુરુષોના ગુણો જાણવા માટે એ મહાપુરુષોની મુખાકૃતિ પણ ઘણીજ સહાયક વને છે

જગતમાં સર્વગુણી આત્માઓમા વીતરાગ પર-માત્મા જિનેશ્વર દેવજ સર્વશ્રેષ્ઠ છે તેમના નામ-સ્મરણથી, તેમની પ્રતિમાના દર્શનથી, તેમના ગુણોનું ધ્યાન કરવાથી તે ભગવતોની પૂજા સત્કાર, સન્માન કરવાથી, આત્મા ધર્મમાર્ગને પામી શકે છે, અને દોપોનો ત્યાગ કરી આરાધક વને છે

પ્રશ્ન—જૈનધર્મને માનનારો એક પક્ષ પણ પ્રતિ-માનું લેવન કરે છે પ્રતિમાનું નામ સાંભળી તેમના પ્રત્યે દુઃખચ્છાભાવ કરે છે, પ્રતિમા-પૂજન એ ધર્મ નથી પણ અધર્મ છે, તો એમની દલીલો વ્યાજબી નથી ?

ઉત્તર—વાસ્તવિક રીતે ગણીયે તો દલીલોજ નથી જગનમા વધી સારી વસ્તુઓ વધાને ગમે છે તેમ પણ નથી જુઓને ધ્રુવડને સૂર્ય ક્યા ગમે છે ? ઝડને દ્રાક્ષ, મુડને ઘેવર, રાસખને સાકર, વિગેરે નથી ગમતા તો શું સૂર્યાદિ વસ્તુઓ ખરાબ છે ? અને તેથી સૂર્યાદિની કિંમત ઓછી થઈ

જતી નથી બીજું મૂર્તિપૂજાને નહીં માનનાર મુસલમાનો, આર્ય સમાજીઓ, સ્થાનકવાસીઓ પણ બીજા અર્થમા પ્રતિમાને અને પ્રતિમાપૂજનને અપનાવે છે

મુસલમાનો મક્કા મદીનાને મહમદ પૈગમ્બરનું જન્મ અને મરણસ્થાન હોવાથી પવિત્ર માનીને હજ યાત્રા કરવા જાય છે તેની સન્મુખ નમાજ પઢે છે દિવસમા અનેકવાર તેનું સ્મરણ કરે છે

આર્ય સમાજીઓ પણ તેમના સ્થાપકોના ફોટાઓના દર્શનાદિ કરે છે

સ્થાનકવાસીયો તેમના મુનિઓના શવનું વહુમાન કરે છે હજારો લોકો એ સમયે ભેગા થાય છે તેમની ગવવાહિની શણગારે છે પ્રણામાદિ પણ કરે છે. તેમની મૂર્તિઓ પણ છે તેમના તથા આર્યાઓના ફોટાઓ પણ પડી ગયા છે પુસ્તકોમા પણ છપાયા છે આ પણ એક પ્રકારનું પ્રતિમા-પૂજન જ છે

પ્રશ્ન—તે તો ફક્ત ઓઢાણ માટે છે પરંતુ પૂજન માટે નથી

ઉત્તર—માગ્યશાલી આત્માઓ ! અમે પણ વીતરાગ દેવોના ગુણોને જાણવા માટે તથા તેમના અપકારને યાદ કરવા માટે વીતરાગદેવની પ્રતિ-

માના ઉપામક છીયે આત્મોમા કહેવું છે કે 'વીત-
ગગ જનો ધ્યાયન્ ભજતે વીતગગતા, ઈલ્કા
ભ્રમરીધ્યાનાન્ ભ્રમરીધ્યાને ક્રમાન્' એટલે જેમ
વળ દ્વિયવાલીં ઇચ્છા ભમરીના ધ્યાનથી મરણ
પામી ભમરીરૂપે બને છે તેમ વીતગગના ધ્યાનથી
આત્મા પણ વીતગગ ઇચ્છાને પામે છે નારીનો
ફોટો જોવાથી માણસ વિકારી બને છે તેમ
જિનપ્રતિમાના દર્શનથી વીતગગ પરમાત્માની
મુદ્રાનો ચાલ આવે છે તથા વૈરાગ્યમાત્ર ઉત્પન્ન
થાય છે

પ્રશ્ન—કેટલાકોનું એવું કહેવું છે કે પ્રતિમા
પૂજનનો પથ મૂળે નીકળ્યો છે જૈન આગમોમા
મુનિપ્રજાનું વિધાન તથી

ઉત્તર—તે તદ્દન શ્રાવણ-અમલ્ય છે સિંધમા
મોક્ષજાટેરા-જુના સ્વડિએરામા હજારો વર્ષની
જૂની પ્રતિમાઓના અવશેષો નીકળ્યા છે તેવીજ
રીતે એ મધુરાનાં કાકાલી ટીળી-જુના સ્વડિએરાના
શ્રાવણમામા વળી જિનપ્રતિમાના અવશેષો મળી
આવ્યા છે, જેને શોધતોલના વિદ્વાનોએ હજારો
વર્ષના પ્રાચીન ટકાવ્યા છે

આ મિલાવે જૈન ઉત્તિહામોમા વર્ણન કરાયેલ
જૈનપ્રતિમાની પ્રાચીનતાના પુરાવા મૂળે આગમોમા
તથા વીજા પ્રમાણિક ગ્રંથોમા હમણા પણ મેક-
ડોની મગ્યામા મળે છે કેટલીક જિનપ્રતિમાઓ
અમલ્યાન કોટા અને લાંબો વર્ષની પણ હમણા
ચિત્રમાન છે

શરણસ્વર પાર્વનાથ પ્રમુખી પ્રતિમા અમલ્યાન
વર્ષે પૂર્વની છે ગિરનારના મુલનાયક શ્રી નેમ-
નાથસ્વામીની પ્રતિમા કોટાં વર્ષે પૂર્વની છે, ન્મનન
પાર્વનાથ, અજાદરા પાર્વનાથ, યાગ્યાપાર્વ-
નાથ અતિશક્તી પાર્વનાથ, ચાર્પચ્યામલા
પાર્વનાથની પ્રતિમા પણ ગાંધી વર્ષે પૂર્વની
પ્રાચીન છે

આ વધી જિનપ્રતિમાર્જીના ઉત્તિહામો પણ
આત્મોમા અનેક પ્રમાણિક ગ્રંથોમા સચવાઈ રહેલ
છે. તેજ જિનપ્રતિમાની પ્રાચીનતાને પુરવાર કરે
છે આવાજ એક જિનપ્રતિમાર્જીની પ્રાચીનતાને
સૂચવનાર અવનિપાર્વનાથનો ઉત્તિહામ જાણવો

એક સમયે શ્રી ચ્યૂલિમદ્રસ્વામીના વીજા
પટ્ટધર પુ આર્યમુહસ્તિસૂરીર્જી મ સ્વશિષ્યોના
પરિવાર સાથે વિહાર કરતા માલવદેશની મુલ્ય
રાજધાની ઉજ્જયિનિમા પધાર્યા અને એક ધનવાન
તેમજ શ્રદ્ધાવાન ભટ્ટા નામની માર્યવાહીના થરે
એક વાજુના મકાનમાં હત્યા

રાત્રિના પ્રથમ પહોરમા પૂ આચાર્યદેવ મધુર
ગાંધી સ્વાધ્યાય કરતા હતા એજ સમયે ભટ્ટા-
દેવીનો પુત્ર અવનિમુકુમાર સૂરીચ્ચરના સ્વાધ્યા-
યના કઠની મધુરતા ભર્યા શબ્દો મામળી તે
શબ્દોની આગમનાપૂર્વક વિચારણા કરતા અધો-
પચમ થવાથી તેને સૂચનો અર્થનો લ્યાલ આવ્યો.
અને સૂરીચ્ચર પહેલા ચર્ચના નલિની ગુલમ
વિમાનનું અધ્યયન કરતા હતા તેનો વોધ
થવાથી અવનિમુકુમારને જાનિસ્મરણ જાન થયું
પોતાનો નલિનીગુલમ વિમાનસવધી પૂર્વેમદ-ત્યાના
મુલ નજરસમક્ષ થવાથી પૂ સૂરિદેવ પાસે ગયો

અવનિમુકુમાર-ભગવન્ આપ કયાથી આવો
છો ?

સૂરિદેવ-અમે વીતગગ પરમાત્મા મહાવીર-
સ્વામીના નિર્ગ્રંથ સાધુઓ છીયે અને ગ્રામાનુગ્રામ
વિજ્ઞાન કરતા અગ્રે આવ્યા છીયે

કુમાર-આપને આ નલિનીગુલમ વિમાનની
વાતો કયાથી જાણવા મળી ?

સૂરિદેવ-ભગવાન્ મહાવીર પરમાત્માના
આગમોથી

कुमार-हू पण नलिनीगुल्म विमानमाथी आवेलो छु. ते आप जाणो. छो ?

सूरिदेव-जिनेश्वरदेवना आगम अने श्रुत-जानना क्षयोपशमथी अमे जाणीये छीये

कुमार-हू त्यां केवी रीते गयो ? ते स्थान मारे केम छोडवु पड्यु ? मने ते स्थानमाथी केम निकलवु पड्यु ? ते बतावशो ?

सूरिदेव-भाग्यवान् ! कोई कोईने क्याये लई जतु नथी परंतु आत्माज पोताना करेला शुभा-गुम कर्मोना योगेज सुगति अथवा दुर्गतिमा जाय छे तेबीज रीते गुम आयुष्यना योगे मनुष्य अने देवगतिमा जाय छे अने ते ते गतिना सुख आत्मा भोगवे छे तेबीज रीते अशुभ आयुष्यना योगे दुर्गतिमा जई दुखो भोगवे छे ते ते गतिना आयुष्यो पूर्ण थटाज जीव बीजी गतिमा जाय छे

कुमार-हे भगवन्, मे अेवु कय पुण्य कयुं के जेथी देवलोकना मुखो मने मळ्या अने ते सुखो छोडीने पाछु अहि आववु पड्यु ?

सूरिदेव-भाग्यशाली आत्मा ? तू फक्ते वैज दिवस मन वचन कायाथी जीवदयानु पालन करवाथी वैमानिक देवलोकनु आयुष्य वाधी नलीनी गुल्म विमानमा देवपणे उत्पन्न थयो, त्यानु आयुष्य पूर्ण करी. वाकी रहैल पुण्य भोग-ववा माटे आ धन कुवेर पीताना पुत्रपणे उत्पन्न थयो

नलीनीगुल्म विमानसवधी- देवभवनो, पहेलौ भव आ भवथी आगल त्रीजा भवे तू एक मच्छी-मार हतो दररोज पाणीमा जाल नाखी, माछला पकडी तेना द्वारा आजिबिका चलावतो हतो पाषाणुवधी पापना योगे तू दररोज पाचसी जीवोनो नाज करी-फरावी तू आजिबिका चला-वता छतो तू पोताने भाग्यशाली मानतो हतो

रहेवामाटे वगडामा एक घासनी झुपडी हती काळी, कुवडी, काणी, कदरूपी, कटु अने कुटिल स्वभाववाली तारे पत्नी हती पाच सात कपडा-वगरना तारे वालको हता

एक वखत तू नदीतरफ माछला पकडवानी जाळ लई जतो हतो तेज समये रस्तामां एक ध्यानस्थ जैन मुनि तारा जोवामा आव्या इन्द्र जेवा रुपवत भलभलाना क्रोधानलने ठारवामा समर्थ, समनाना सागर एवा मुनिने जोताज तू त्या उभो रहयो

मुनिवरे काऊसग पायों ते पण मुनिने नम-स्कार कयों मुनिवरे 'धर्मलाभरूप' शुभाशिष तने आपी ते धर्मलाभनो अर्थ 'पूछवाथी मुनिश्रीए विस्तारथी जीवदयामय धर्म समजाव्यो तारी योग्यताना कारणे मुनिवर्यना वचनो साभळ्या, गम्या अने अत्यारसुधी करेल जीवहिंसारुप पापो-माटे कमकमाटी आववाथी पापथी केम छुटाय ते माटे मुनिवरने ते पुछ्यु

मुनिराजे पण तने कह्युं के जीवहिंसानो त्यागकर ते पण मुनिराजपासे जीवहिंसा न करवानी प्रतिज्ञा लीधी, जीवहिंसाना जाळ विंगेरे उपकरणोनो पण ते नाश कयों अने तू घरे गयो.

तू माछला वेची अनाज लावे तोज पेटनो खाडो पुरी शकाय तेम होवाथी आखु कुटव तारी राह जोई रह्यु हतु अटेले ज्यारे तु-घरे गयो त्यारे सर्व तने घेरी वळया तारी पत्नीजे तने पुछ्यु के मच्छी लाव्या के ? ते उत्तर आप्यो के आजे माछली पकडाई नथी वात करता झगडो थयो, अने तू घरमाथी नसी गयो अने दूर वग-डामा देवकुलमा छुपाई गयो. तारी स्त्री तथा सगावहालाए घणीवपास करी पण पत्तो न लाग्यो तुं वे दिवस भूख सहन करी मुनिश्रीना दर्शन, तेमनो उपदेश, जीवदयानी अनुमोदना करता देव आयुष्य वाधी मरण पामी नलिनीगुल्म विमानमा

देवपणे उत्पन्न थयो त्या देवसुख भोगवी अत्रे
मद्रागेठाणीना पुत्रपणे जन्म लीधो

कुमार-हे भगवान्, जोके आत्मकल्याणमाटेज
धर्मनी आराधना करवी जोडये, परंतु माग देव-
भवना ममर्गना कारणे तेज नलिनीगुल्म विमानना
मुखोनु चिन्मरण थई शकतु नथी, तो आत्म-
कल्याणमाथे ते नलिनीगुल्मविमानमा केवी रीते
जई शकाय ! ते कृपा करीने जणावो

सुरिदेव- मनुष्यजन्म, आर्यक्षेत्र, जैनकुल,
निरोगी शरीर, पांचे इन्द्रियोनी पटुता, देव, गुरु,
धर्मनी निकटता, देव, गुरु, धर्मनो सदा काळ
ममगम-अवियोग, बीनराग वचनोनु श्रवण,
विनराग वचनोमा गाढ राग, नत्वश्रद्धा, तत्त्वनी
विचारणा, देवगुरुधर्मनी ओळखाण, निरतिचार-
चारित्रनु पालन ए वधा आत्मकल्याणना मात्रनो
तथा मार्गो छे

कुमार - भगवान्, परंतु नलिनीगुल्म
विमानमा केवी रीते जई शकाय !

सुरिदेव- मयमधर्मनी आराधनाथी आत्मा जो
मोक्ष पण मेळवी शके छे तो देवलोकांनी तो वान
ज थी करवी ?

कुमार- भगवान्, तो हमणज मने दीक्षा आपो
सुरिदेव- भाग्यशाली, तारी भावना धणीज
उत्तम छे परंतु तारा मातुयीनी रजा होय तो
अमे वृद्धीथी दीक्षा आपीये

कुमार गुणभगवतन् वचन मस्तके चडावी
मानापाने आव्यो अने मच्छीमारना भवथी
जागमी धर्मआराधनाथी नलीनीगुल्मा उत्पन्न
थई अत्रे केवी रीते आव्यो अने हवे नलीनीगुल्म
विमानमा जवानी इच्छा अने ते माटे चारित्रनी
इच्छा विमर्गेनु वर्णन मानापाने कर्तुं

कुमार- हे उपकारिणी माता, पूर्वना ससर्गना
कारणे नलिनीगुल्म विमानमा जवानी मारी तीव्र
भावना छे, त्या चारित्र लीक्षा विना जई शकतु
नथी तो माताजी, मारापर कृपा करी दीक्षा
लेवानी रजा आपो

शंका- केटलाक लोको अंस कहे छे माता-
पितानी रजावगर दीक्षा लई शकायज नहि अट-
लेज पू. आचार्यदेवे अवतिसुकुसारने मातानी रजा
लई आव पछी दीक्षा आपीगु अंस कह्यु

उत्तर- जैन शासनमा आठ वर्षथी सोळ
वर्षनी उमर सुधी दीक्षा माटे मात-पिता-वडीलोनी
आज्ञानी जरूर खास, परंतु सोळ वर्ष पछी उम-
रनो वडीलो आदिनी आज्ञा मेळववा शक्य पयल
जरूर करे परंतु कदाच प्रयत्नो करवा छता रजा
न पण मळे तो पण सयम लई शके छे दा त
खुद प्रभु महावीर परमात्माए पण इन्द्रभूति प्रमुख
अग्यार पडितो तथा तेमना ४४०० विद्यार्थीओने
मातादिनी वगर रजाए पण दीक्षा आपी छे आ
वात कल्पसूत्र विंगेरे जैनशासनना प्रमाणिक-
ग्रथोमा छे

माता- भाई, तारी वान साची परंतु तु तो
मारे एकज पुत्र केटली होणथी सुंदर वत्रीश
कन्याओ साथे परणाव्यो छे ? वळी तारा
जवायी अमारो वगरूप महेल पण नाश पामी
जशे तारावगर मास तथा वत्रीश स्त्रीओनु जीवन
केवु थगे ? तेनो तो विचार कर माटे भाई,
दीक्षानी वात करीश नहि

अवतिसुकुमारो माता अने पत्नीनो राग-
ममत्वनो अनिरंक जोयो-साभळयो तेथी तेने
लाग्यु के माता चारित्र लेवानी रजा आपणे नहि
अने गुरुमहाराज मातानी रजा विना दीक्षा

આપશે નહિ તેથી એકાતમાં જઈ મુનિરાજનો વેશ જાતે પહેરી લીધો અને મુનિવેષમાંજ ગુરુપાસે જવા લાગ્યો

આ દૃશ્ય જોઈ માતા-પત્ની આદિ રોકકળ કરવા લાગ્યા પરંતુ વજ્ર જેવા હૃદયવાળા કુમાર-પર તેની કઈપણ અસર થઈ નહિ, અને માતાએ દુઃખિત હૃદયે સયમની રજા આપી અને પૂ આચાર્યદેવે કુટુંબની હાજરીમાજ અવતિસુકુમારને વિધીપૂર્વક સયમ આપ્યું કુટુંબના સર્વે જનો ઉદાસીનહૃદયે સ્વગૃહે ગયા

પછી અવતિસુકુમારે ગુરુઆજ્ઞાપૂર્વક કથારી-કુટુંમ નામના વનમાં જઈ અનગન લીધું રસ્તામાં અનેક પ્રકારના કષ્ટ પડતા છતાં ધર્મધ્યાનમાં તત્પર બન્યા

આ વાજુ મછીમારના ભવસવધી જે સ્ત્રી હતી, તે મરણ પામી ઘણા પશુભવોમાં મટકી સિયાલ-વીપળે ઉત્પન્ન થઈ તે સિયાલળી પોતાના બચ્ચા-સહિત ફરતી ફરતી જ્યાં અવતિસુકુમાર છે, ત્યાં આવી તેને પૂર્વજન્મનું વેર યાદ આવવાથી મુનિના શરીરને ઊઠાવા લાગી મુનિ પળ આ શરીર માફ નથી, ક્ષણભિનાશી છે, આત્માજ મિત્ય છે એમ અનિત્ય ભાવના ભાવતા ઉપસર્ગ સહન કરી આયુષ્ય પૂર્ણ કરી પહેલાં દેવલોકમાં નલનીગુલ્મ વિમાનમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા

સવારમાં મદ્રાણેઠાળી તથા વત્રીશ સ્ત્રીઓ પૂ આચાર્યભગવત આદિ મુનિવરોને વદન કરવા આવ્યા વિધીપૂર્વક વદન કર્યા વાદ અવતિસુકુમાર મુનિને ન જોવાથી પૂ આચાર્યદેવને પુછ્યું કે નૂતન મુનિ કેમ દેખાતા નથી ?

પૂ આચાર્યભગવતે ઉત્તર આપ્યો કે તમારો પુત્ર અવતિસુકુમાર જે નલિનીગુલ્મ વિમાનમાંથી

અત્રે જન્મ લીધો હતો ત્યાજ પાછો એક દિવસની ચારિત્રની આરાધના કરી ઉપસર્ગ સમભાવે સહન કરી કાઢ કરી નલિનીગુલ્મ વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયો છે માટે શોક કરવા જેવું નથી, આવા આચાર્યભગવતના વચનો સાંભળી સર્વનો શોક નાશ પામ્યો અને ધર્મભાવના ઊલટી મજબૂત થઈ અને સસારની અનિત્યતા જાણી સર્ગમાં એક પુત્ર-વધુને મૂકી એકત્રીસ પુત્રવધુઓ સાથે માતાએ પૂ આચાર્યભગવતની પામે સયમ ગ્રહણ કર્યું

સર્ગમાં પુત્રવધુએ એક પુત્રરત્નને જન્મ આપ્યો તેણે પોતાના પિતા અવતિસુકુમારની દીક્ષા-અનગનાદિની હકીકત સ્વમાતાદ્વારા જાણી સસ્કારી પુત્રે માતાની પ્રેરણાથી પિતાના મરણ-સ્થાને એક ભવ્ય જિનમંદિર બંધાવી પોતાના પિતાના નામની અવતિપાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મરાવી તે મંદિરમાં વિધીપૂર્વક પ્રતિષ્ઠીત કરી આ સ્થાન ઘણુંજ ભયંકર હોવાથી મહાકાઠ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયું અને પ્રતિમા અવતિપાર્શ્વનાથ તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ

મહાવીર પરમાત્માના નિર્વાણ વાદ આ પચ્ચીરસો વર્ષોના ગાળામાં ધર્મ ઉપર અનેકવાર હુમલાઓ થયા છે તેવા સયોગોમાં તીર્થોમાં પણ ઘણીવાર અનિચ્છનીય વનાવો બન્યા છે તીર્થો - મંદિરો-મૂર્તિઓ પણ હ્રાસ ધર્મીઓના કબજામાં ગઈ છે એવા ઘણા દાખલા ઇતિહાસમાં દેખાય છે તેમાં પણ બધી પ્રજાકરતા જૈનધર્મી પ્રજા શ્રદ્ધા - ભક્તિવત્ત હોવાથી તેને ઘણીવાર સહન કરવાના પ્રસંગો આવ્યા છે તેવી રીતે પરધર્મના આક્રમ-ણોમાં આપણું આ અવતિપાર્શ્વનાથ તીર્થ પણ શૈવ ધર્મની સત્તામાં આવી ગયું હશે આ જિનમંદિર વીરનિર્વાણના ત્રીજા મૈકાના ઉત્તગર્ધમાં બન્યું

છે પરતુ પરદર્મીઓના કવજામા ક્યારે ગયું તેની માહિતી-મઢતી ત્યી. પરતુ વીરનિર્વાળના-પ્રાચરી-સદીના ઉત્તગર્ધમા વિક્રમાદિત્યના-ગુરૂ પૂ. સિદ્ધ-સેનદિવાકરસૂરિચ્ચરદ્વાર આપળા કવજામા આ તીર્થ આવ્યું એમ સમજી ગયા છે

ઘીદ વિદ્યાના પારંગામી અને સર્વ જૈનશાસ્ત્રોના પળ અનુભવી આચાર્યદેવ સિદ્ધસેનમૂરીને ગળધર-ભગવતોએ લાલમોગ્ય અર્ધમાગધિ ભાષામા લના-વેલ સૂત્રોને હુ પઢિતયોગ્ય મસ્કૃત ભાષામા લનાવુ એવું કહેવાથી ગળધર ભગવતોની આશાતના થવાથી શ્રી સષે અતિદુર્લભ “પારાચિત્” નામનુ પ્રાય-શ્ચિત આપુ તેમણે પળ અદીનભાવે સ્વીકાર કર્યો

તેમણે વીજુ વધુ પ્રાયચિત્ત પૂર્ણ કર્યું પરતુ જૈનતીર્થના ઉદ્ધારનીજ વિધી અધુરી હતી પોતાના શ્રુતજ્ઞાનના લેલે અવતિપાર્શ્વનાથની તીર્થભૂમિનો ચ્યાલ આવ્યો કે અત્યારે જ્યાં મહાદેવકાલમદિર છે ત્યાજ અવતિપાર્શ્વનાથ તીર્થ, હતું તેના ઉપર જૈવપથિઓએ જિવમદિર લનાવી તેમા શિવલિગની સ્થાપના કરી છે તેથી સૂરિચ્ચરજી ઉજ્જયિની નગરમા પધાર્યા

પૂ. આચાર્યભગવતે જિવમદિરમા જઈ જિવ-લિગ તરફ પગ રાક્ષી સુઈ ગયા પ્રષાતે મદિરનો પુજારી આવ્યો ઉઠાડવા પ્રયત્ન કરવા છતાં ન ઉઠવાથી વિક્રમાદિત્ય નૃપને પુજારીએ જણાવ-વાથી રાજા મદિરમા આવ્યો અને પૂ. આચાર્ય-ભગવતને કહ્યું કે આપ તો જાત્રી છો તેમ છતાં જિવભગવતની આશાતના કેમ કરો છો? આ ભગવતની તો સ્તુતિ કરવી જોઈયે

મુરીદેવ — આ ભગવત મારી સ્તુતિ મહન નહીં કરી શકે !

વિક્રમાદિત્ય — બલે સ્તુતિ મહન ન કરી શકે નમે નમારે જરૂર સ્તુતિ કરો આચાર્યભગવતે

‘કલ્યાણમદિર’ સ્તોત્રની રચના સ્તુતિમ્ને કરવા માઢી તેમા ચુમાલિસ ગાથામય વસતતિલકારા-ગમા અગ્યારમી ગાથા “યસ્મિન્ હર પ્રભૂતયો 5 પિ હન પ્રભાવા” શ્લોકની ઉચ્ચારણા થતાજ મદિરની ભૂમિ કપવા લાગી જિવલિગ ફાટચુ એને ‘ફળાયુક્ત શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામીની’ પ્રતિમા પ્રગટ થઈ પછી કલ્યાણમદિરના ચુમાલિસ શ્લોકો પૂર્ણ કર્યા અને તે મદિરમા મોટા આદરપુર્વક અવતિપાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા થઈ

રાજા વિક્રમાદિત્યને પૂ. આચાર્યભગવતની આવી અદ્ભુત શક્તિ જોઈ પુ. સૂરિજી તથા જૈન-ધર્મ પ્રત્યે વહુમાન થયું પછી તો પૂ. સૂરિચ્ચરજી મ ના વારંવાર સમાગમ વ્યાખ્યાન શ્રવણનાં યોગે શંકાના સંમાધાનો થવાથી જૈનધર્મપ્રત્યે રાજાની શ્રદ્ધા વૃદ્ધ લની અને જૈનધર્મ રાજાએ સ્વીકાર્યો

વિક્રમસાલને પૂ. આચાર્યદેવને દિવાકરની પદવી આપી અને તેમના સદુપદેશથી રાજાએ શ્રી સિદ્ધાચલમહાતીર્થનો મોટો સઘ કાઢયો વઢી પૂ. આચાર્યદેવની પ્રેરણાથી રાજાએ તમામ લેશનુ કરજ ઋકાવ્યું અને લોકોને કરજમુક્ત કર્યા અને તેથી વીરનિર્વાળથી ૪૭૦ વર્ષે વિક્રમસલ્ શરૂ થયો

ઈતિહાસમા એમ આવે છે કે વિક્રમાદિત્યને લૈતલ નામનો દેવ લેજ હતો પોતાને રાજાના સેવક તરીકે માનતો હતો તેથી રાજાના સર્વ કાર્ય કરી આપતો હતો વિક્રમરાજાને સૂવર્ણપુરુષોની પ્રાપ્તિ થઈ હતી વીજા અનેક કિમતી તથા ચમત્કારી રત્નો પળ મળ્યા હતા આ નૃપતિએ વીજા લોકો પકારક ઘળા કાર્યો સાથે ધર્મ પ્રભાવનાના પળ ઘળા કાર્યો કર્યા હતા કલિયુગમા વિક્રમરાજા જેવા જૈનશસનપ્રભાવક ઘળા ઓછા રાજાઓ થયા છે

આ સ્તોત્ર મહાવીરપરમાત્માના પાંચમા સૈકાના અંતે બનેલ હોવાથી લગભગ બે હજાર પહેલાનું ગણાય વીતરાગ શાસનમા પૂર્વે પળ ઘણા પ્રભાવક આચાર્યો થયા છે અને સ્તોત્રો પણ વનેલા છે

કલ્યાણમંદિર પ્રભાવક તથા પ્રાચીન હોવાથી જૈનસંઘમા માનવતુ સ્થાન ભોગવે છે આ સ્તોત્રના ભૂતકાળમા ઘણા દેવી ચમત્કારો થયા હતા અને વર્તમાનકાલમા પણ ચમત્કાર દેખાય છે તેનું વૃષ્ટાંત -

વિ સ ૧૯૮૧ મા ગુરુદેવસાથે અમે વેરાવલ પ્રભાસપાટણ નોમાસુ કરેલું તે પ્રદેશના ઘણા જૈનો એક આફ્રિકામા વસતા હતા તે પેકીના ઘણા વિશ્વાસપાત્ર એક ભાઈને થયેલ જાત અનુભવ અમોને વર્ણવ્યો હતો (તેમનાજ શબ્દોમા)

અમો મુઝઈથી સ્ટીમર માર્ગે એક જતા હતા માર્ગમા દરિયામા મોટું તોફાન શુરુ થયું ગાજવિજ સાથે પવન ફુકાવો શુરુ થયો સ્ટીમર નાની હોવાથી ભયમા મુકાઈ પહાડ જેવા પાણીના યોજા ઉછળીને સ્ટીમરને અથડાવા લાગ્યા મુસાફરો ગમરાટમા પડ્યા થોડીવારમા નૌકા દરિયાના તક્કીએ જશે એવું વાતાવરણ સમજાવા લાગ્યું સ્ટીમરના ઉપરીએ વધી ઓરડીઓની મુલાકાત લીધી

સૌને પોતાના ડસ્ટદેવ યાદ આવવા લાગ્યા નાના મોટા વધાજ માણસો ગમરાવા લાગ્યા તેટલામા એ ઉપરી અમારી ઓરડીપાસે આવ્યા

કપાળમા કેસરનો ઢાલો જોઈ અમોને પુછ્યું કે તમો જૈન છો ? અમોએ હા પાડવાથી ફરીથી પુછ્યું કે તમો કોઈ બચાવ થાય તેવું જાણો છો ? અમે પ્રત્યુત્તર આપ્યો કે અમો જાણીયે છીએ પરંતુ સ્ટીમરમા જીવહિંસા બંધ કરાવો તો પ્રભાવક મંત્ર પાઠ કરીયે તેણે સ્વમાણસને સ્ટીમરમા ફેરવીને કતલખાનું બંધ કરાવ્યું માસ માછલી છાલી બંધ કરાવી

પછી અમોએ અમારા ઓરડામા સોનાપાણી છાટી ભૂમિ પવિત્ર કરી અમારા કુટુંબના બધા માણસોએ અલ્પજલથી સ્નાન કર્યું, ઘૂપ દીપક કરી કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર સહિત નવસ્મરણોનો પાઠ કરવા લાગ્યા થોડીજ વારમા પવન બંધ થઈ ગયો આકાશ ખુલી ગયું, દરિયો ધીમો પડી ગમીર થવા લાગ્યો, મુસાફરો ભયમુક્ત થયા સ્તોત્રોના પાઠો પણ પૂર્ણ થઈ ગયા

તે ઉપરી અમારી પાસે આવ્યા મુઝઈથી એક જતી સ્ટીમરના એક ટીકીટના પૈસા ફનામ તરીકે અમોને આપવા માંડ્યા પરંતુ અમોએ લીધા નહિ બધા નિર્ભયરીતે એક બંદરે પહોંચી ગયા

આપણા સ્તોત્રનો પ્રભાવ હમણા પણ જાગતોજ છે મનની એકાગ્રતા અને શ્રદ્ધાપૂર્વક ગણવાથી જરૂરલાભ થાયજ વળી ફક્ત બે દિવસજ પાછેલ જીવદયાના પ્રભાવે મચ્છીમાર જેવા ભવમાથી નલિનીગુલ્મ જેવાની પ્રાપ્તિ, ચરિત્રધર્મની આરાધના, વિગેરે લામો અવતિમુકુમારને મળ્યા તો જીવદયા, સમ્યક્ત્વ, ચારિત્ર ધર્મની આરાધનામા સહુ જોડાય એજ લાભદાક છે

છાળી ગામ
વિ મૂ ષ ણ

અપ્રાસિદ્ધ શ્રી વિમલ પાર્શ્વ પ્રભુ

લેખક- પૂ. પ. શ્રી મદ્રકરવિ ગણિવરના શિષ્યરત્ન મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ (આલોની સ ૨૦૨૫)

પુરુષપાદાનીય નામ કરમસે, નામ અનેક તુમચારો ।

જપનેસે હોય સુધારો,

જાપક શુભ ગતિ અનુસરીયા

શ્રી પાર્શ્વજિન ગુણ દરિયા ॥

પૂ પા કવિકુલ કિરીટ આચાર્ય ભગવન
લલિતસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ પરમપાવન શ્રી
પાર્શ્વપ્રભુની ભાવભર્યા ઉલ્લાસિત વચ્ચને સ્તુતિ
લલકારતા સ્પષ્ટ ફરમાવ્યુ કે, ‘હે કરુણાસાગર
શ્રી પાર્શ્વજિન । આપે એવું કયું પુણ્ય સપાદન કર્યું
કે, આપ અનેક નામથી વિશ્રુતને પામ્યા, અને
જેઓ આપના એક પણ શુભાભિધાનનો જાપ
કરીને ઇચ્છિત સ્થાનને પામ્યા છે, પામી રહ્યા
છે અને પામશે ’

અતીત કાલના ઇતિહાસિક રાસમાલાઓના
પૃષ્ઠો પર દ્રષ્ટિપાત કરતા, પાર્શ્વપ્રભુના અનેક
નામો મળી આવે છે પણ હજુ સુધી ‘શ્રી વિમલ
પાર્શ્વ’ એવું મુખ્ય નામ પ્રાપ્ત થયું નથી, એજ
અનાને નન ઘણા આવચર્યની વાત છે

ગુણવતી ગુજરાતનું પાટનગર વડોદરા
જિલ્લામા છાળી ગામ આવેલું છે, ય્યા કરીબન
દોઢસો વર્ષ પહેલા વિ સ. ૧૮૧૩ ના વર્ષમા
શ્રી વિમલ પાર્શ્વ જિનની પ્રતિષ્ઠા ઘણા ધામ-
ધુમથી થઈ હતી આ છાળી ગામમા વિ સ ૧૮૨૧
સાલની એક હસ્તલિખિત પ્રતના રાસ ઉપરથી
જાણવા મળ્યું છે કે, અહિં પહેલા પાંચ જિન
ચૈત્યો, પાંચમી ગતિને પ્રાપ્ત કરાવવા જાણે ન
વોલાવી રહ્યા હોય, એવા ઉત્તુગ ગોષ્ઠી રહ્યા
હતા

કાલના પ્રભાવે કહો કે દૈવીય ઉપદ્રવના
કારણે કહો, યા કોઈ રાજાના કોપના નિમિત્તે
અહિં જૈનોની સંખ્યા ઘટતી ગઈ અને પાંચ જિન-
મંદિરો એક મંદિરમા ફેરવાઈ ગયા

શ્રી મહાવીર ભગવતે સત્યજ દર્શાવ્યું છે કે,
દરેક પદાર્થો, પુદ્ગલો સમયે સમયે પરાવર્તિત
થયાજ કરે છે નગરનું ગામહું વને છે ગામનું
સ્પશન વની જાય છે સ્થલ હોય ત્યા ધુધવાટ

કરતો પાળીનો પ્રવાહ વની મોટો સાગર થઈ જાય છે, અને જ્યાં પાળીનો પારાવાર છે ત્યાં ભવ્ય બાલીગાન મહેલોથી મહિત મોટી નગરીઓ વસી જાય છે. કાલપક્ષી રાતદિન પાલોથી પ્રકૃતીના ગગનમાં અવિરત ગમન કરીજ રહ્યું હોય છે.

આ દરમિયાન છાળીમાં જૈનોની સભ્યાનો વધારો થતો ગયો ગામની ઉન્નતિ થવા માઢી અને વિ સ ૧૯૪૪ માં કોઠારી તલામાં શ્રી કુચુનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા, વિ સ ૧૯૫૧ ગુપ્ત સવતે શ્રી જ્ઞાન્તિનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા અને વિ સ ૨૦૨૦ ની મગલ સાલમાં વર્તમાન શાસનપતિ શ્રી મહાવીર પ્રભૂની પ્રતિષ્ઠા સગમ-રમરી ભવ્ય દેવકુલિકામાં, મધના અનેરા ઉલ્લાસ અને ઉત્સાહ-માયે, ગામનની અપૂર્વ પ્રભાવના સાથે ત્રણેય મંદિરોની પ્રતિષ્ઠા થાલ આજે પણ અહિના ભાવુક સઘની સ્વ-ધરની અપ્ત પ્રકારી પૂજાની સામગ્રી સહિત જિનેન્દ્ર પૂજાની ભક્તિ જોનારને જાણે સાક્ષાત્ આપણે તીર્થધામમાજ ન આવ્યા હોય એવો ભાસ થઈ જાય છે.

વાચક, કોઈ વચ્ચે આ ગામની યાત્રાનો લાભ મેઢવશે ત્યારે સહજ અનુભવ પ્રાપ્ત કરશે લેલક વધુ ગુ આલેલી શકે ?

જિન મંદિરોની જેમ અહિ સમ્યક્-જ્ઞાન-ભાગી-રથીને વહાવતી હજારો હસ્તલિખિત તેમજ મુદ્રિત, પ્રાચીન અને અર્વાચીન પ્રતો, પુસ્તકોથી અત્યત શોભનિક શ્રી સઘનુ જ્ઞાનમંદિર છે અને વીજુ પૂ શાસન પ્રભાવક આચાર્યદેવ વિજય ભુવનતિલકસૂરી મહારાજ સપ્રહિત 'શ્રી લલ્લિધ ભુવન જૈન સાહિત્ય સદન' પણ અજ્ઞાન તિમિરથી

અથઢાતા ભવ-મુસાફરને દિવાદાઢી સમાન દિપી રહ્યું છે.

દર્શન-જ્ઞાનથી સમલકૃત ગામની એક વિશિષ્ટતા એવી છે કે, પ્રાયે કરીબે અહિ જૈનોના સાઢ ઘરો છે, તેમાંથી એક પણ ઘર એવુ નહિ મઢે કે, જે ઘરમાંથી કોઈ પુણ્વત ભાઈ યા બ્હેને સયમ ન સ્વીકાર્યું હોય. જાણે અહિ ઘર-ઘર સયમની મધુર જ્ઞાલરીજ વાગી રહી છે, જેના કારણે વઢોદરા નરેશ શ્રીમત સરકાર સયાજી-રાવ ગાયકવાઢે આ ગામને Mine of Diksha 'સયમની જ્ઞાણ' એવા સુદર નામથી વિરદાવ્યું છે.

અને પૂ આ સિદ્ધિસૂરીશ્વરજી મ, પૂ આ કમલસૂરીશ્વરજી મ, પૂ આ સાગરાનંદસૂરી-શ્વરજી મ, પૂ આ વિજયમોહનસૂરીશ્વરજી મ, પૂ આ દાનસૂરીશ્વરજી મ, પૂ આ લલ્લિધસૂરી-શ્વરજી મ, પૂ આ પ્રેમસૂરીશ્વરજી મ, પૂ આ વલ્લભસૂરીશ્વરજી મ આદિ પુણ્યશ્લોક મહાત્મા-ઓએ પુનીત પાદાર્પણ કરીને, ચાતુર્માસોનો અનુ-પમ લાભ આપીને, અનેક ભાવિકોના અતરમાં શ્રી વીર-વાળી-મુધાનુ પાન કરાવીને, અજન ઝલાકા, પ્રતિષ્ઠા, ઉપધાન, ઉચ્ચાપન, પ્રમુ વચન પ્રત્યે ચોલમજિત અનુપમ શ્રદ્ધા, અનેકોને સયમ પ્રતિ વહુમાન, ગુસ્તેવાની સતત લગન આદિ અનેક શાસન ઉઢોતના કાર્યો કરવા, કરાવવાના 'સો' 'સો' દીપકોની જ્વોત પ્રગટાવી હતી જેના સુમધુર ફલો જેવા કે, છાળી સઘના વિદ્ય-માન લગભગ એક સો સાધુ સાધ્વી સંયમ-માર્ગની અનુપમ આરાધના કરવા સાથે અનેકોને ધર્મ માર્ગના શોભિયા વની શાસન સમર્પિત વની પૃથ્વીતલ ઉપર વિચરી રહ્યા છે.

નેમાય પૂ આ વિજય લલિતમૂરીશ્વરજી
મહારાજની અને પૂ આ વિજય સિદ્ધિમૂરીશ્વરજી
મહારાજાની ઉપકારની અમી છાટ વિશેષ પ્રકારે
મધ ઉપર સતન થઈ રહી છે

જેમાથી પૂ આ શ્રીમદ્ વિજયલલિતમૂરી-
શ્વર મ. ના. સમુદાયમાં પૂ આ વિજયભુવન-
નિલકમૂરીશ્વર મ શ્રી એ પ્રયમ સંયમ ગ્રહી,
એક જ્યોતમાથી અનેક સયન વીરો પ્રગટાવ્યા.
જેના બાલ, યુવક આદિ भाईઓ સયમી વની
રત્નવધીની સાધના કરી રહ્યા છે અને પૂ આ
શ્રીમદ્ વિજયસિદ્ધિમૂરીશ્વરજી મહારાજના
અજ્ઞાવર્તી, પ્રવર્તીનો, વિદુષી સાધ્વી હીરશ્રીએ
સયમ સ્વીકારી સ્વનિષ્કલંક ચારિત્ર્યના પુણ્ય-
વ્રતે અનેક વાલઢ્રહ્યચારિણી કુમારિકા આદિ

ભગિનીઓને સયમ દાન કરી, મુક્તિ પથની
વિહારી બનાવી છે તેઓ અનેક પ્રાંતોમા વિચ-
રીને જ્ઞાસનની સુદર પ્રભાવના પ્રસારી રહ્યા છે

આ સયમધામ ગામમા અજનગલાકા પ્રતિષ્ઠા
આદિ ધાર્મિક અનુષ્ઠાન કરાવનારી ધર્મપ્રેમી
ભાઈઓની પણ ટ્રણ-ચાર મહત્તી છે. જેઓ
નિ.સ્વાર્થ ભાવે પોતાના સયમ અને શરીરને ગણ-
કાર્યા જિવાય, સર્વ સ્થળે જઈને પણ પ્રભુ ભક્તિનો
લાભ સષોને આપી રહ્યા છે

આ સર્વ યજ્ઞ, પ્રનાપ કે પ્રભાવ જો કોઈ હોય
તો પ્રગટ પ્રભાવી છાળી નગર ભુષણ શ્રી વિમલ
પાર્શ્વજિનનો છે

તે પરમપાવન અગરણ શ્રી વિમલ પાર્શ્વ
જિનને અનત વદનાવલી હો

• નમસ્કાર મન્ત્રનો જાપ એક વાજુ ઇષ્ટનુ સ્મરણ ચિતન અને ભાવન કરાવે છે અને
બીજી વાજુ નિત્યનૂતન અર્ચની ભાવના જગાડે છે. તેથી તે મન્ત્રને માત્ર અન્ન, જલ અને
પવન તુલ્ય જ નહિ કિન્તુ પારસમણ અને ચિતામણ કલ્પવૃક્ષ અને કામકુસ કરતા
પગ વધારે મૂલ્યવાન માન્યો છે

• વિનય, ભક્તિ, શ્રદ્ધા, રુચિ, વાર્દતા, નિરભિમાનતા વિગેરે નમસ્કાર ભાવ ના જ
પ્રચલિતવાચક વિભિન્ન શબ્દો છે તેથી નમસ્કાર-ભવ એજ ધર્મનુ મૂલ દ્વાર. પીઠ,
નિધાન લાઘાવ અને ભાજન છે અમૂર્ત અને મૂર્ત વચ્ચે એક માત્ર સેતુ કે મધિ
દ્રોણ તો નમસ્કાર છે

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम
श्री कुम्भोजिरी तिर्थनी प्रतिष्ठा गताद्वि
महोत्सव प्रसंगे शुभेच्छा

शाह हंजारीमल तिलोकचंद ओसवाल

(राजस्थानमध्ये विसलपूर)

सराफ दुकान

म सूर जि. सा ता रा.

महोत्सव प्रसंगी शुभेच्छा

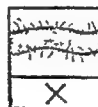
KOHINOOR

कोहिनूर

कैतवहास होज पाईप

वैशिष्ट्य

- १) डिजाऊ दिक्कतइया न उडगारी
  - २) विशिष्ट पद्धतीने बनवलेली अमन्याने पाणी वाया जात नाही
  - ३) पिननीत स्थिर
  - ४) शीतली रंगुनी स्वन
- इपयोग घराने वासाजलेली

कोहिनूर कार्पोरेशन इंडस्ट्रिज

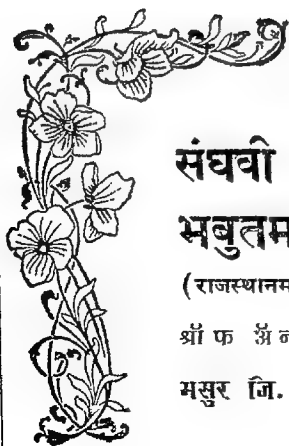
२१५० नं. नागव.र पेठ कोल्हापूर कोट न ९८५

(राष्ट्रपती तथा वनेक्षण मंत्रालय द्वारे उत्पादक)

STUDIO ANUP DIXIT

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सवास अनुमोचना !
श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभूना भूरी भूरी वंदना !

संघवी भबुतमल लालाजी ओसवाल

(राजस्थानमधील मोहब्बतनगरवाला)

श्री फ अ न्ड म नि ले ड र्स

मसुर जि. सातारा.

गताव्दी महोत्सवास

शु भे च्छा

शाह बाबुलाल वीरचंद जैन

(राजस्थानमध्ये विसलपूर)

हम्ने पन्नालाल, जिवराज आणि पोपठलाल

स रा फी दु का न

मसूर जि. सातारा.

शु भे च्छा सा थे

शा. गेनमलजी खेमाजी

(राजस्थानमध्ये थूर)

सराफ आणि मनीलेडर्स

मसूर जि सातारा

With best compliments from

IMPORTERS & EXPORTERS

Bankers, Jaggery Merchants & Commission Agents

Shah Thaketski Dershi & Co.

POST BOX NO. 223 SHAHUPURI, KOLAHAPUR

Phone 162 H O , 815 Resi P P , 19 Branch, 635 M Yard, * Grams : VASA

शताब्दी महोत्सवको शुभेच्छा :

मेसर्स

शा. साकलचंद दौलाजी गांधी

सराफ, ५३ बी, गुजरी बाजार, कोल्हापूर

With
best compliments
from

M/s. L. B. GUNDESHA

Mfrs. of Gold and Silver Ornaments

Gujari Bazar,
KOLHAPUR 2

Phone 352

श्री शताब्दी मोहोत्सव को हमारी शान कामनायें

५५ वरसोकी पुरानी जर्म

डीस्ट्रीब्यूटर्स

पैरी कंपनीके फर्टीलायझर्स
रवि वनरपती घी
मोहन घी

मेसर्स सपिलाल खीखाभाई परीख

गुड, अनाज, तेल, फर्टीलायझर्स, किराणा आदि के प्रमुख बेपारी एव आडती

स्टेशन रोड, शाहुपुरी, कोल्हापुर.

गुडके लिये हमारे रजिस्टर्ड ट्रेडमार्क .

• को ही नूर • ट्रेडर छाप • रस भंडार • गृहमाधूरी.

With
best compliments
from

k

Kalidas & Sons

BURMAH-SHELL AGENT

Powai Naka, Satara.

शताब्दी महोत्सवको शुभेच्छा

शा. धनराज स्वीमराजजी कं.

सोने चांदी के दागीने के व्यापारी

मन्न गांव मातार पाकडी, मुंबई १०.

शा. कपूरचंद पृथ्वीराज अँड कंपनी

कोल्हापुरी, राजापुरी, चांदी के दागीने के होलसल विक्रेता

६८ A, मरीन लाईन, २ री गल्ली, धोवी तलाव, बम्बई २. (W Rly)

કુંભોજગિરી શનાળિદ મહોત્સવને શુભેચ્છા !

: ૬૫ :

શા. રૂપચંદ જયંતીલાલ

વખારીયાનું ડહેલુ, સાકર ખજાર,

અ મ દા વા દ ર.

શા. હીરાચંદ રતનચંદજી

એન્ડ સન્સ

કોલાપુરી અને રાજપુરી. સોના તથા ચાંદીના દાગીનાના
હોલસેલ વેપારી.

ધોખીતલાવ, ખીજી મરીન લાઈન, મુંબઈ ર.

धृताब्दि महोत्सवास शुभेच्छा

मे स र्स

मोहनलाल मनसुखलाल शाह

आ णि कं प नी

जनरल मर्चेंटस् अँड कमिशन एजंट

मा कें ट ग्रा ह, सा ता रा.

फो न . २२५

महोत्सव प्रसंगी शुभेच्छा

शाह बी. अचलदास आणि कं.
पूर्णिमा साडी सेंटर
बी. कांतीलाल आणि कं.

रुपम

कराड (जि सातारा.) .. फोन : २८३

आणि

मे. एस. संजयकुमार आणि कं.

अहमदाबाद (गुजरात.)

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नमः
श्री कुंभोजगिरी तिर्यक् प्रतिष्ठा के शताब्दि
महोत्सव प्रसंगे शुभेच्छा

शा. शीवलाल सोतीलाल अँड कंपनी

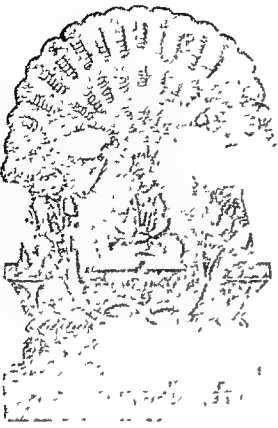
सोने चांदी के आभूषणों के विक्रेता

३१/३३, दूसरी मरीन लाइन, धाँवीतलाव, बम्बई २.

महाराष्ट्रातील जैन श्वे. तीर्थक्षेत्र नायक
श्री अंतरीक्ष पार्श्वनाथजी

सहस्रत्रफणा श्री पार्श्वनाथजी, जोधपूर

॥ श्री सरस्वती देवीचे स्वरूप ॥

कुदिदु गोक्त्रीर तुसारवन्ना, सरोज हत्था कमले निमन्ना
वाएसिरी पुत्थय वग्ग हत्था, मुहाय मा अम्ह मया पमत्था ॥ १ ॥

श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथ मंदिर, शिरपुर

सो ने झा ले या भूमी चे

(जाति—सूर्यकांत)

क्षेत्र विराजे वन्दनीय ते परिसरांत करवीराच्या ।

परी सरेना महिमा त्याचा, राशि ओतित शब्दांच्या ॥ १ ॥

डोंगरमाथी जैन जनांचे सुंदर मन्दिर खडे असे ।

अरुणोदयिच्या किरण कांतिने सुवर्ण कळसहि झळकतसे ॥ २ ॥

सध सोहळा प्रेमळ मेळा जमे कार्तिकी पुनवेला ।

जाइ—जुईचा साज लेवुनी डोंगर नटतो या वेळा ॥ ३ ॥

रात्रदिन परि इथे फाकते प्रभा पहा जिनिंबाची ।

अपूर्व सुंदर नयन—मनोहर घडण गमे ही इंद्राची ॥ ४ ॥

मुळनायक जे जगवल्लभ, ते विलसतात गाभाऱ्यात ।

घरणेन्द्राच्या छायेखाली पार्श्वनाथ पावन मूर्त ॥ ५ ॥

गळा वळतसे भौषितकमाळा, शिरि तेजस्वी मुगुट असे ।

त्यावर स्वर्गातिल कल्पतरू नित सुमनाना वर्षतसे ॥ ६ ॥

सौख्य सोहळा हा पहाण्याला स्वर्गातुन देवहि आले ।

विमानातुनी भगवन्तावर गन्धवृष्टि करूनी गेले ॥ ७ ॥

शिखरि शोभती शान्तिप्रभु ते, भुयारात अजितनाथ ।

दाहि दिशा जणु न्हाउन निघती चन्दन-पुष्प-सुगंधात ॥ ८ ॥

दक्षिण देशी शत्रुंजासम नसे अन्य पावन तीर्थ ।

कुंभोजगिरी सिद्धक्षेत्र जगी गाजते प्रख्यात ॥ ९ ॥

भावभक्तिचा भक्कम पाया, धर्मशाळा अन् पायथ्याशी ।

सोने झाले ह्या भूमीचे, तुलना नाही पुण्याशी ॥ १० ॥

साधू आले, साध्वी आल्या, भवतराज शतके आली ।

महातपा उपध्यानाच्या अन् गिरिचरणी ठेवुनि गेली ॥ ११ ॥

ज्ञानभक्तिचा क्षरा निरंतर जगत्-हिता वाहो येथ ।

दगडा-शुडपातुनि ध्वनि निघतिल जगवल्लभ पार्श्वनाथ ॥ १२ ॥

पूर्वकालि ह्रीडनि गेले ऋषभ पुत्र जे वाहुवली ।

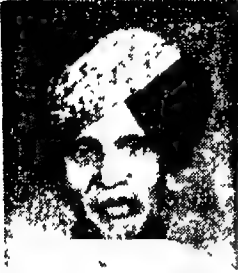
कुंभोजगिरी-नामा करिती अमरचि ते पंचमकाली ॥ १३ ॥

मन्दिर-रचनाकार जाहले शिरढोणी फत्तेचन्द ।

स्तवन-गायनी असे तयांच्या नवलबाईला आनन्द ॥ १४ ॥

दि २१-१२-६९

—सौ. नवलबाई दामोदर शाह
बीरगाव

श्री पार्श्वनाथ भगवानांची विशेष प्रसिद्धी कां ?

मूळ लेखक - मानचंदजी भंडारी, मोती चौक, जोधपूर

ग्राह मानचंदजी भंडारी हे श्री कापरडा तीर्थाचे मूळ स्थापक ग्राह भानाजी भंडारी याच्या कुडवात दहाव्या पिढीचे आहेत. या शताब्दि प्रयात त्यांनी आम्हास योग्य सहकार दिला त्याबद्दल त्याचे आभारी आहोत. त्याच्या हिंदी लेखाचा हा अनुवाद

संपादक -

जैन धर्म हा सर्वांहून प्राचीन व अनादि धर्म आहे विष्वातील सर्व विद्वानांचे या बाबतीत एकमत आहे

चालू अवसर्पिणी काळातील सुप्रसिद्ध चोवीस तीर्थंकरांमधील श्री पार्श्वनाथ हे तेवीसावे तीर्थंकर व ऐतिहासिक महापुरुष होत श्री पार्श्वनाथाचा जन्म २९१८ वर्षांपूर्वी काशी देशाचे महाराज अश्वसेन याच्या पट्टराणी वामादेवी याचे पोटी वाराणसी नगरीत झाला तीर्थंकर देवाच्या जन्मास जैनांच्या परिभाषेत (शैलीत) 'जन्म कल्याणक' असे म्हणतात यानी वयाची तीस वर्षे गृहस्थाश्रमी राहून नंतर दीक्षाग्रहण केले

जैन सिद्धांतानुसार तीर्थंकराचा जीव गर्भात येण्याच्या अगोदर पासून तो मति, श्रुत व अवधि

या तीन ज्ञानांनी युक्त असतो आणि दीक्षाग्रहणानंतर चौथे मनपर्यंत ज्ञान उत्पन्न होते त्यामुळे दिश्वमात्रातील सान्या जिवाच्या मनातील गोष्टी त्यांना अवगत होतात ही चार ज्ञाने प्राप्त होऊन सुद्धा ते स्वतःला अपूर्ण ज्ञानी समजून मौन पाळतात त्यायोगे आत्म्याच्या मूळ गुणाचा घात करणाऱ्या ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय आणि अंतराय या कर्मचतुष्टयाच्या क्षय होऊन त्यांना केवळज्ञान प्राप्त होते व ते संपूर्ण ज्ञानी होतात

भगवान पार्श्वनाथाना दीक्षाग्रहण केल्यानंतर ८४ दिवसानंतर केवळज्ञानाची प्राप्ति झाली नंतर त्यांनी सर्व जीवमात्राला सद्गुपदेश देऊन आत्मकल्याणाची प्रेरणा दिली यानी सत्तर वर्षे दीक्षापालन करून व शंबर वर्षांच्या आयुष्याचा

उपभोग घेऊन श्री समेतशिखर तीर्थावर श्रावण शुद्ध ८ ला मोक्षपद मिळविले

श्री समेतशिखर तीर्थावर यापूर्वी एकोणीस तीर्थंकर मोक्षास गेले होते पार्श्वनाथाचा क्रमांक बीसावा लागतो हे एक अत्यंत महाप्रभावी पुरुष होते विहारमध्ये ज्यावेळी आगगाडी चालू झाली त्यावेळी समेतशिखर स्टेशनचे नाव याच्याच नावाने म्हणजे 'पार्श्वनाथहिल' दिले गेले

जैन सिद्धांतानुसार प्रत्येक तीर्थंकराचे चौतीस अतिशय, पस्तीस वाणीगुण त्याचप्रमाणे बल, बुद्धी ज्ञान इत्यादीमध्ये काहीच अंतर नसते फक्त नाम, आयुष्य आणि वेदनीय कर्म यामध्ये मात्र अंतर असू शकते

श्री पार्श्वनाथ प्रभूना नाम-कर्माविरोवरच आदेयकमचि (आदेय = सर्वाने वल्लभ = लोक-प्रियता = लोकांचा आदरभाव) प्रावत्य होते म्हणून इतर तेवीस तीर्थंकराहून याची प्रसिद्धि अधिक-अधिक झाली आहे अनेक तीर्थंकांची पुष्कळच तीर्थे याच्या नावाची असून त्याची सख्या दोनशेबावीस पर्यंत प्रकाशात आली आहे यापेक्षा अधिक असणे संभवनीय आहे याचा जन्मकल्याण दिवस मार्गशीर्ष वद्य १० (जैन-पद्धतीनुसार पौष वद्य १०) या दिवशी सर्वत्र मोठ्या समारंभाने साजरा केला जातो काही तीर्थस्थानी तर मोठमोठ्या यात्रा भरतात

भगवान पार्श्वनाथाची प्रसिद्धि त्याच्या जन्मानंतरच नव्हे तर त्या पूर्वीपासूनची आहे याचा दाखला श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथाच्या इतिहासात सापडतो श्रीकृष्ण महाराजांनी जरासंधाविरोवर युद्ध केले त्यावेळी जरासंधाच्या 'जरा' विद्येने यादवाचे सर्व सैन्य मूर्छित झाले त्या युद्धक्षेत्रात श्रीकृष्ण महाराजांचे चुलतवधू श्री नेमिनाथ

उपस्थित होते पुढे ते बावीसावे तीर्थंकर झाले तीर्थंकराचे सामर्थ्य चक्रवर्ती राजापेक्षा किती-तरी पटीने अधिक असते नेमिनाथांनी मनात आणले असते तर जरासंधाच्या सैन्याला त्यांनी सहज गारद केले असते ते बालब्रम्हचारी होते त्याच्या 'अतिशया' च्या प्रभावाने यादवाची सेना शुद्धीवर येणे सहज गवय होते परंतु त्यांनी श्री पार्श्वनाथाच्या प्रतिमेचे प्रक्षाल जल-तीर्थ-गिपडून सैन्याची मूर्छा घालवण्याची सूचना दिली श्री कृष्णांनी त्याप्रमाणे 'तेलकी' (तीन उप-वास-आठम तप) तपश्चर्या करून पद्मावती देवीची आराधना करून भुवनपति देवाच्या स्थानात (भुवनपति निकाय) विराजमान असलेली श्री पार्श्वनाथाची मूर्ति मिळवली, आणि त्यावर अभिषेक करून त्या तीर्थाचा (प्रक्षाल जलाचा) गिडकावा सैन्यावर करविला आणि शंखध्वनि करून सैन्याला शुद्धीवर आणले या शंखध्वनीला अनुलक्षूनच त्या क्षेत्राचे नाव शंखपूर-शंखेश्वर असे ठेवण्यात आले आणि तेथे नवीन अत्युच्च जिनप्रसाद वाधून तेथे त्या पार्श्वनाथ प्रभूच्या मूर्तीची स्थापना केली व पूजे-अर्चेची व्यवस्था लावून देण्यात आली

या प्रतिमेस श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ म्हणतात हे शंखेश्वर पार्श्वनाथ तीर्थ महा प्रभावी, अनेक चमत्कार-घटनानी भरलेले व जागृत असे तीर्थ आहे प्रतिमा उत्सर्पणी काळात होऊन गेलेल्या २४ तीर्थंकरांपैकी नववे तीर्थंकर दामोदर याच्या काळात आषाढी नामक श्रावक श्रेष्ठीने तयार केलेली आहे

श्री पार्श्वनाथ प्रभूच्या पूर्वावस्थेत ते राज-कुमार पार्श्व असताना त्यांनी कमठ नामक तापसाच्या धुनीत जळत असलेल्या चंदनाच्या लाकडात एक सर्प जळत आहे हे अवधिज्ञानाने

जाणून, कमठाच्या कोपाचा विचार न करता सेवकाकरवीं ते लाकूड बाहेर ओढून दगध होऊन मृतप्राय झालेल्या सर्पास श्री नवकार महामंत्र ऐकविला—मरण समयीच्या त्या मंत्राने निर्माण झालेल्या शुभ भावनेने तो सर्प भुवनपति स्थानात धरणेद्र देव म्हणून उत्पन्न झाला, व पार्श्व-कुमाराच्या महान उपकाराचें स्मरण ठेवून तो त्याचा परम सेवक झाला पद्मावती देवीने धरणेद्राचे अनुकरण केले

पार्श्वकुमार याच्या दीक्षा कल्याणक महोत्सवास चौसष्ट इद्र उपस्थित होते, त्यामध्ये धरणेद्रहि होता. त्याने भगवानाची विशेष भक्ति केली

कमठ तापसाचा जीव मरून तो मेघमाली देव झाला. त्याने पूर्वजन्मीचें वर साधण्यासाठी, आपल्या 'विभग' ज्ञानाच्या योगाने पार्श्वनाथ भगवत काउसग्य मुद्रेत (मन, वचन याच्या प्रवृत्ति रोखून ध्यानमग्न राहणे) ध्यानस्थ असताना त्याच्यावर मुसळधार पाऊस पाडला त्याचे पाणी भगवतांच्या तोंडापर्यंत पोहोचले या वेळी धरणेद्राचे आसन कपित झाले धरणेद्राने अवधि-ज्ञानाने समय ओळखून, आपल्यावर उपकार करणाऱ्या भगवानाचा उपद्रव दूर करावा म्हणून तो व पद्मावती देवी तावडतोव तेथे येऊन पोहोचले पद्मावतीने भगवानाना आपल्या मस्तकावर घेतले व धरणेद्राने आपल्या फण्याचे छत्र त्याच्यावर धरून कमठाला—मेघमालीला फटकारले मेघमालीने भगवानाची पश्चाताप पूर्वक क्षमा मागितली व त्यामुळे त्याला सम्यक्त्व-ज्ञान प्राप्त झाले

जैन ग्रंथाचे अवलोकन केल्यास असे दिसून येते की, पार्श्वनाथाच्या नावाने जितकी स्तवने, स्तोत्रे वनली, त्याचा फारच आदर झाला

त्याच्या पठणाने पुष्कळ चमत्कारहि घडले केवळ जैनांच्या विश्वातच नव्हे तर इतर लोकसुद्धा पार्श्वनाथाचा अधिक ओळखतात.

पार्श्वनाथाची मूर्ति ओळखणे हे सर्वांनाच सोपे आहे मुसळधार पावसाचा उपसर्ग झाला. त्यावेळी धरणेद्राने आपल्या फण्याचे छत्र धरले हे चिन्ह त्या मूर्तीवर असते जैन परिभाषेत त्यास 'लछन' म्हणतात पार्श्वनाथाचा रंग निळा होता म्हणून त्याच्या प्रतिमा याच रंगाच्या पाषाणाच्या वनवित्या गेल्या परंतु कालांतराने त्या पाडल्या किंवा काळ्या पाषाणाच्या देखील वनवित्या जाळ लागल्या श्यामवर्ण म्हणजेच काळ्या पाषाणाच्या मूर्ती प्राचीन तीर्थांच्या ठिकाणी अधिक प्रमाणात दिसून येतात

पार्श्वनाथांच्या पुष्कळ मूर्ती जमिनीतून प्रकट झाल्या असा उल्लेख तिर्थांच्या इतिहासामधून मिळतो या सर्व घटना धरणेद्राच्या प्रेरणेनेच घडल्या आहेत पार्श्वनाथांच्या चमत्कृतिपूर्ण घटना लिहावयाच्या म्हटले तर तो एक प्रचंड ग्रंथच होईल कोणतेहि प्राचीन तीर्थ किंवा मंदिर असे सापडणार नाही की जेथे कोणती ना कोणती चमत्कार पूर्ण घटना घडलेली नाही

स्तोत्रांचा चमत्कार

१) 'उवसग्यहर' या स्तोत्राची रचना श्रुतकेवली श्री भद्रबाहु स्वामींनी केली त्यात सात गाथा होत्या त्या स्तोत्राच्या स्मरणाने देव तत्काल उपस्थित होत आणि जे काम त्यांना सांगितले जाई ते तावडतोव होत असे परंतु जेव्हा त्याचा दुरुपयोग होऊ लागला तेव्हा देवाच्या प्रार्थनेनुसार आचार्यश्रींनी त्यातून दोन गाथा कमी करून टाकल्या तरीपण त्या स्तोत्राचा नित्य पाठ केल्याने देव अप्रत्यक्ष रूपाने

त्याला साहाय्य करतात काहीजण एक नवकार-
महामंत्र आणि एक उवसगाहर अशी माळ
जपतात ते त्यांना भरपूर लाभदायक होते

२) विक्रम नृपतीचे काळात श्री सिद्धसेन
दिवाकर नावाचे एक महान् आचार्य होऊन
गेलें उज्जैन येथील महाकाल मंदिरात जेथें शिव-
लिंग होते त्या जमिनीतून आचार्यांनी 'कल्याण
मंदिर' या स्तोत्राची रचना करून श्री अवती
पार्वनाथाची मूर्ति प्रकट केली या 'कल्याण
मंदिर' स्तोत्राचे भावपूर्वक पठण करणाऱ्याला
आपले इष्ट प्राप्त होते

३) इ.स. ११ व्या शतकात श्री अभयदेव-
मुरीश्वरजी यांनी 'जयतिहुण' स्तोत्राची रचना
करून स्थभनपूर नगराजवळ सेढी नदीच्या किना-
ऱ्याच्या प्रदेशातून पार्वनाथ प्रभूची मूर्ति प्रकट
केली त्या ठिकाणी एक भव्य जिनालय बांध-
वून तेथे त्या मूर्तीची प्रतिष्ठापना करवली पुढे
मुसलमान समाजाच्या असहिष्णु वृत्ति आणि
अत्याचार व हल्यामुळे ती मूर्ति स्थभनपूरहून
खंडात येथे नेण्यात आली 'स्थभन पार्वनाथ'
म्हणून ती मूर्ति प्रसिद्ध आहे

तीर्थ आणि मूर्ति यांच्या संबंधाने :

१) भगवान पार्वनाथ 'छद्रमस्थ' (केवळ-
ज्ञान प्राप्त होण्यापूर्वीची स्थिति) अवस्थेत
विहारात असताना कादवरी नामक जंगलातील
एका पर्वताच्या नजीक काउसग ध्यानात उभे
होते तेथे एका हत्तीने भक्तिवश होऊन अतिवळ
कुड नावाच्या सरोवरातून आपल्या सोडेत एक
पुष्पमाला घेऊन भगवतांना अर्पण केली या
निमित्ताने त्या ठिकाणास कलिकुड तीर्थ असे
नामामिधान प्राप्त झाले तेथील मूर्तीस कलिकुड

पार्वनाथ असे म्हणण्यात येऊ लागले व पुष्कळ
ठिकाणी कलिकुड पार्वनाथाच्या नावाच्या मूर्ती
स्थापन झाल्या ते कलिकुड तीर्थ अति प्राचीन
आहे

२) मध्यप्रदेशात वर्धा स्टेशनपासून भादक
स्टेशनापर्यंत एका छोट्या लाईनवर एक आग-
गाडी जाते तेथून एक मैलाच्या अंतरावर एक
प्राचीन श्री पार्वनाथ जिन मंदिर आहे पूर्व-
काळी तेथे भद्रावती नावाची नगरी वसलेली
होती येथे पार्वनाथाची सहा फूट उंचीची
नागफणा-सहित प्रतिमा २३०० वर्षापूर्वीची
आहे ही पिवळ्या रंगाची असल्याने 'केशरिया
पार्वनाथ' नावाने प्रसिद्ध आहे

३) पश्चिम राजस्थानमध्ये जेसलमीर नावाचे
एक प्राचीन तीर्थ आहे तेथे मंदिर व ग्रथभाडारे
पुष्कळच आहेत तेथील श्री पार्वनाथाचे मंदिर
इ.स. ११ व्या शतकात बांधलेले असून
त्यातील विराजमान असलेली प्रतिमा विक्रम
संवत् दोनच्या काळातील आहेत

४) राजस्थानातील जीरावला, फलवर्धी,
कापरडा इत्यादि तीर्थांमध्ये भूमीतून प्रकट
झालेल्या श्री पार्वनाथाच्या प्रतिमा अनुक्रमे वि.
स. ३३१, ११८१ व १६८८ या काळातील
आहेत

श्री जीरावला पार्वनाथ याची स्थापति आणि
चमत्कार जगजाहीर आहे जेथे प्रतिष्ठा महो-
त्सव किंवा धार्मिक विधिविधानाचे कार्य असेल
तेथे प्रथमतः 'श्री जीरावला पार्वनाथ रक्षा
कुरु कुरु स्वाहा' असे लिहूनच कार्यास सुरुवात
केली जाते

अनुवादक — दिलीपकुमार शान्तिलाल शाह,
रेठरेकर

* निक्षेप : अनिर्णीत वस्तुनो नामादिद्वारा निर्णय करावे, शब्दद्वारा अर्थनो अने अर्थद्वारा शब्दनो निश्चित बोध करावे, तथा अनभिमत अर्थनो त्याग अने अभिमत अर्थनो स्वीकार कराववामा उपयोगी थाय ते निक्षेप केहेवाय छे

पार्श्वनाथ असें नांव कां ?

सामान्य अर्थ पार्श्वनाथ प्रभूचा जीव गर्भात आल्यानंतर त्याच्या प्रभावानाने वामा मातेने आपल्या जवळून (पासेथी-पडखेथी) जाणारा काळा सर्प अधारात पाहिला त्याच्या अनुरोधाने अश्वसेन महाराजानी आपल्या पुत्राचे नाव पास पार्श्व ठेवावे असे सुचविले

विशेष अर्थ हे प्रभो आत्म्याच्या जवळ (आत्मानो पास) असलेले ज्ञानादि मूलभूत गुण माझ्याजवळ असूनहि सासारिक जड लक्ष्मीच्या मोहात सापडून, भौतिक सुखातच खरे सुख मानून, कर्मचि बंध जोडून मी ससारचक्रात भ्रमण करीत आलो आहे आपल्या प्रभावाने वामा माताजीनी ज्याप्रमाणे जवळून जाणारा सर्प अधारातहि पाहिला त्याचप्रमाणे माझे अज्ञान-तिमिर नष्ट होऊन आत्म्याचे अन्त गुण जाणून घेऊन ते प्राप्त करण्याची प्रेरणा मिळावी

મુક્તિ - નગર

રચયિતા - પૂ. પા. કવિકુલકોટિર આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય મુવનતિલક સુરીશ્વરજી મહારાજ

(રાગ - મેરે દેશકી ધરતી..... ઉપકાર)

મ્હારા પાશ્વર્ની મુરતિ

મ્હારા પાશ્વર્ની મુરતિ, ભવથી ઉગારે, જગવે આતમજ્યોતિ —મ્હારા

જગવલ્લભ પ્રભુ પાશ્વર્ જિનેશ્વર, ભવત હૃદયના હારા છે

ભવિજન ભક્તિ પ્રમુની કરે છે, ભવત નયનના તારા છે

પ્રગટ પ્રભાવી પાશ્વર્ પ્રમુજી, અજવ જ્યોત શ્લોકારા છે

હો . પુલ્કાદાનીય પરમ જિનેશ્વર, મુક્તિ નગર દેનારા છે —મ્હારા (૧)

નીલવરણ છે યુતિ તમારી, શ્લોકે જ્યોતિ મારી છે

કમઠ શઠનો ગર્વ ઉતાર્યો, શક્તિ અપરપારી છે

મુતિ સ્ફુટિ લાવે ઠાવે, મુક્તિનગર મનોહારી છે

હો . ડુલ્હ બારિદ્ય હૂર કરનારી, શોભા જગમાં ત્યારી છે —મ્હારા (૨)

તારક વારક કષાય ચોકડી, પાવન તમ કરનારી છે

કુમોજ તીર્થમા મુતિ ચિરાજે, દર્શક દિલ હરનારી છે

મહારાષ્ટ્ર દેશનુ અદ્ભુત ભૂષણ, લંડન મોહ કરનારી છે

હો.. અધમ ભક્તનો એ છે ઉદ્ધારક, જયમાલા વરનારી છે —મ્હારા (૩)

ગિરિશ્વર પર એ નમનું સ્પર્શો, ભવ્ય જિનાલય રાજે છે

દિવ્ય તેજોમય જ્યોતિ શ્લોકે, પાશ્વર્પ્રભુ વિરાજે છે

ભવતજન શરણાગત વત્સલ, કલિકાલે તું છાજે છે

હો દર્શન પૂજન ભક્તિ ધ્યાનથી, યશ સવાયો ગાજે છે —મ્હારા (૪)

ઉપસર્ગ કમઠનો પ્રભુએ સહીને, સમતા નીર વર્ષાવ્યું છે

પાપીને, અપરાધીને પળ, સમક્તિ ફલ ફરસાવ્યું છે

સમતા રસના સાગર પ્રમુજી, સમતામૃત દર્શાવ્યું છે

હો.. પાશ્વર્ પ્રમુના દર્શન કરતાં, હૈયુ ખુબ હરખાવ્યું છે —મ્હારા (૫)

નેહ મરી નયનોથી નીરહી, ભવત હૈયાને ઠારે છે

નિરંજન નિરાકાર નાય તું, મોહ ચમુને વારે છે

આત્મ કમલ લલિતના દાતા, આયે શરણ તુમ્હારે છે

હો. .મુવનતિલક ચરણોને વાઢે, જાવે મુક્તિ કિનારે છે —મ્હારા (૬)

श्री अंतरिक्ष पार्श्वनाथजी शिरपूर (विदर्भ)

(लेखक - चंदुलाल भोगीलाल शाह - अकोला)

श्री अंतरिक्ष पार्श्वनाथजी हे अतिप्राचीन तीर्थ अकोला जिल्ह्याच्या वाशीम तालुक्यातील शिरपूर गावालागत आहे येथील तीर्थंकर भगवताची मूर्ती या कलियुगातहि जमिनीपासून पूर्णपणे अधातरी (अद्धर) आहे हे तीर्थ सुप्रसिद्ध असून प्रतिवर्षी येथे हजारो जैन जैनेतर यात्रिक भक्तिभावाने दर्शनासाठी येत असतात

या तीर्थाचा इतिहास आणि महिमा :

येथील तीर्थपति श्री पार्श्वनाथ भगवान हे जैनांचे तेविसावे तीर्थंकर असून त्याची ही भव्य प्रतिमा लक्षाधिपति रावणाच्या कालातील आहे एकदा रावणाने माली आणि सुमाली या आपल्या मंत्रिद्वयाना काही कामासाठी दूरदेशी पाठविले त्याचा मुक्काम एका उपवनात एका सरोवराशेजारी पडला सकाळी स्नान, देवपूजा व जेवण करून निघावयाचे या दृष्टीने तयारी सुरू झाली मन्त्रीश्वराचा जिनप्रतिमेची पुजा करण्याचा नित्यक्रम होता पूजा केल्याशिवाय ते अन्नग्रहण करीत नसत पण जिनप्रतिमेचा करडक वरोवर ध्यावयास त्याचा सेवक विसरला होता तेव्हा मन्त्रीश्वराना उपवास घडणार शिवाय त्याचा ठप्का येणार या भीतीने सेवकानें गाईचे शेण आणि वाळू यापासून मंत्रवळाने

एक भव्य प्रतिमा बनवून ती पूजेसाठी तयार ठेवली मन्त्रीश्वरानी भक्तिभावाने पूजा केल्यानंतर त्या सेवकाने वाजूस असलेल्या सरोवरात त्या प्रतिमेचें विसर्जन केले व ते सर्वजण निघून गेले

जितप्रतिमेच्या नित्य प्रभावाने भूदेवतानी तिचें सरक्षण करून तिला वज्रमय देहाची प्राप्ति करून दिली लाखो वर्षे भूगर्भात सुरक्षित राहिलेल्या त्या प्रतिमेच्या ठिकाणाचे सरोवर आढून गेले व तेथे एक निश्चर निर्माण झाला

एकदा दक्षिणेकडील कुष्ठरोग-पीडित राज-पुरुष श्रीपाल राजा वनक्रीडेसाठी गेला असता थकल्याभागल्या अवस्थेत या निश्चरापाशीं येऊन हातपाय धुऊन त्याने थोडे पाणी प्राशन केले थोड्याच वेळात त्याला विसून आले की हाता-पायावरचा कुष्ठरोग बरा झाला आहे. राजधानीत परत आल्यावर ही गोष्ट राणीच्या लक्षात येऊन तिला आनंद झाला याबाबत तिने राजाजवळ चौकशी करता, “ वनातील निश्चराच्या पाण्याचा हा प्रभाव असावा,” असे त्याने सांगितले राणीच्या आग्रहाखालर राजाने पुन्हा त्या वनात जाऊन त्या निश्चराच्या पाण्याने स्नान केले त्यामुळे त्याचा कुष्ठरोग बरा होऊन,

त्यास दिव्य कांति प्राप्त झाली या दैवी चम-
त्कारामुळे सवध राजपरिवार आणि प्रजेला खूप
आनंद झाला

काही दिवस लोटल्यानंतर एकदा रात्री
राणीला दृष्टांत झाला की, 'ज्या निर्झराने राजाने
स्नान केले तेथे एक अतिप्राचीन व प्रभावशाली
भावी तीर्थंकर श्री पाश्वनाथ प्रभूची प्रतिमा
आहे व तिच्याच प्रभावाने राजाचा कुष्ठरोग
बरा झाला आहे ही प्रतिमा आपल्या नगरात
आणायची झाल्यास, राजाने ज्वारीची नाटे
कच्च्या सुताने बांधून एक रथ तयार करवावा
त्या रथास सात दिवसांत जन्मलेल्या गार्डच्या
वासराना जुपून, त्याचे सारथ्य स्वतः राजाने
करावे त्या रथातून ही प्रतिमा आणताना राजाने
मागे वळून पाहता कामा नये

सकाळ होताच राणीने हा वृत्तांत सर्वांना
सांगितला राजाने त्याप्रमाणे एक शुभमुहूर्त
पाहून रथ तयार केला मोठा लवाजमा बरोबर
घेऊन राजा त्या वनात गेला श्री पद्मावती
देवीची आराधना करून, ती प्रतिमा भूगर्भातून
काढून घेऊन त्याने ती रथावर चढविली, व
सारथ्य करून तो रथ राजधानीकडे चालविला
बरेच अंतर चालून आल्यावर राजाच्या मनात
आले की, 'एवढी मोठी प्रतिमा खरोखरीच या
रथातून आपल्या बरोबर येत असेल का ?'
शक्येच्या समाधानासाठी अंतर्धानाने मागे वळून
पाहिले, तो काय आश्चर्य ! रथ पुढे तिथून गेला
व ती प्रतिमा तेथे अद्यापि राहिली राजाने
अनेक प्रकारे पश्चाताप व्यक्त करून, प्रार्थना
करूनहि ती प्रतिमा हालेना राजाला मनस्वी
दुःख झाले पण भवितव्यताच तशी होती राजाने
त्या मूर्तीसाठी त्या ठिकाणी कलावैभवाने नट-

लेले हेमाडपती पद्धतीचे एक मंदिर बांधविले व
त्या मंदिराच्या पूर्वे दिनेस जवळच श्रीपूर नावाचे
नगर बसविले हेच नगर हल्ली गिरपूर नावाने
प्रसिद्ध आहे या फळापूर्ण मंदिराची उमागणी
झाल्यावर, "मी प्राप्त केलेल्या मूर्तीसाठी, मी हे
मंदिर बांधले" अशी 'मी' गणाची-अहंकाराची
भावना त्यामधली. अहंकाराने कांणतीच कार्य-
मिद्धि होत नाही व अपयश येतं हे तो विसरला
त्यामुळे ती प्रतिमा त्या मंदिरात स्थिर झाली
नाही व ते तसेच चाली पडून राहिले

त्याकाळी एखादी रीती पाण्याची वागर उड्या-
वर घेऊन त्या मूर्तीखालून जाईल इतकी ती
अद्यापि होती या कारणांने त्या मूर्तीम अतिरिक्त-
पाश्वनाथ असे नाव प्राप्त झाले ज्या बडाच्या
झाडाजवळ ही घटना घडली तेच बटाचे झाड
अद्यापि तेथे आहे मंदिराच्या जवळच एक विहीर
आहे तिच्या पाण्याने स्नान केले असता कस-
लाहि कुष्ठरोग बरा जाण्याचे अनेक दाखले
आलेले आहेत श्रीपाल राजाने बांधलेल्या या
मंदिरास हल्ली पोवळी मंदिर म्हणतात

पोवळी मंदिर :

पोवळी मंदिराच्या भोवती एक रमणीय उद्यान
असून त्या परिसराची गणना प्रेक्षणीय स्थळा-
मध्ये होते केन्द्र सरकारने ते सरक्षित स्मारक
म्हणून जाहीर केले होते. राज्य सरकारनेहि तसे
जाहीर करावे या सवधीचे प्रकरण विचाराधीन
आहे

वस्ती मंदिर :

पोवळी मंदिरात अतिरिक्षणीची मूर्ति स्थापित
झाली नाही म्हणून जैनश्र्वेतावर श्रावक मठाने
या मूर्तीसाठी एक दुसरे मंदिर वस्तीमध्ये बांधले

व त्याठिकाणी विधीविधानपूर्वक या प्रतिमेची प्रतिष्ठापना केली हा प्रतिष्ठामहोत्सव व तीर्थ-स्थापना माघ शुद्ध पंचमी, रविवार विक्रम संवत् ११४२ या दिवशी एलजपूर येथील श्रीपाल महाराजा आणि श्रावक सध यांच्या विनंतीवरून पू मल्लधारी श्री अभयदेव सूरेश्वरजी महाराजांच्या शुभ निश्चेत झाला श्रावक सधाने कृत-जताभावाने पू अभयदेव सूर्याच्या पादुका या मंदिरात स्थापन केल्या प्रतिष्ठेच्या वेळी ही मूर्ति एक अगुळ प्रमाणाने सिंहासनावर अघात-रीच स्थापन झाली व आजहि ती तशीच अद्वर आहे

वस्ती मंदिराची रचना साधीच पण अति-शय सुंदर व आकर्षक आहे मंदिरात दोन भुयारे असून त्यापैकी एकात श्री अतरिक्ष पार्वनाथ प्रभूची प्रगमरसनिमग्न, भव्य प्रतिमा आपल्या पवित्र तेजाने विलसत आहे

४२ इ.उ. आणि ३० इ.उ. रुंद अशी ही विशाल नागफणायुक्त प्रतिमा सर्व बाजूनी अघा-तरी असलेली स्पष्टपणे दिसून येते हा चमत्कार आजच्या विज्ञान युगात देखील सर्वांना दिड-मूढ करतो.

तीर्थ व्यवस्था :

अतरिक्ष पार्वनाथाच्या मूर्तिवर असलेले छत्र, तिच्या देहावरील चक्षु, टिका, करदोरा, कासोटा, तिच्यासाठी तयार केलेले व पूजेच्या वेळी वापरलेले दागदागिने इत्यादीनीं ती मूर्ति सपूर्णतया श्वेतावरी आहे असे मान्य झालेले आहे ती मूर्ति आणि शिरपूरमधील मंदिरे याची सर्व व्यवस्था बहिवाट 'श्री अतरिक्ष पार्वनाथ सस्थान, शिरपूर' या पेढीमार्फत पूर्वापारपासून

चालू असून त्या पेढीचे कार्यकर्ते-सदस्य ठिक-ठिकाणचे श्वेतावर संप्रदायाचे असून ही सस्था पब्लिकट्रस्ट अँक्टप्रमाणे नोंदलेली आहे येथे येणाऱ्या यात्रेकरूच्या सोयीसाठी सस्थानने-पेढीने लहानमोठ्या धर्मशाळा वाधून तेथे एक भोजनशाळाहि सुरू केलेली आहे

शिरपूर येथे दिगवर संप्रदायाचें एकहि मंदिर नाही इसवी सन १९०५ पासून अतरिक्ष पार्व-नाथाची फक्त पूजा-दर्शन करावयाची परवा-नगी दिगवर पथियाना दिली गेली व उभय (श्वेतावर - दिगवर) पथियानी सलोख्याने राहावे, परस्पराच्या दरम्यान तक्रारीचें कारण उद्भवू नये म्हणून व त्या त्या पथियाना आपा-पल्या पद्धतीनुसार पूजा-अर्चा करता यावी म्हणून एक वेळापत्रक तयार केले गेले

इ सन १९०८ पासून श्री अतरिक्ष पार्वनाथ तीर्थ आपल्या संप्रदायाचे ठरावे म्हणून दिगवर वाधवानीं वादास मुखवात केली व दुर्दैवाने एकच धर्मपथियाच्या दरम्यान कोर्टकचेऱ्यातून वाद सुरू झाले त्याचा अद्यापि अत झाला नाही न्यायप्रविष्ट झालेल्या कज्ज्यातून ही प्रतिमा व तिच्या मिळकती सपूर्ण श्वेतावर संप्रदायाच्या मालकीच्या आहेत व ते एकटेच या सस्थानचे व्यवस्थापक आहेत असे निकाल नागपूर हाय-कोर्टातील अपील न ३९ - बी १९७८ व प्रिव्ही कौन्सिल अपील न ६९ / १९२७ प्रमाणे आलेले आहेत प्रिव्ही कौन्सिलचा निकाल रद्दातल ठरवून मिळावा म्हणून दिगवर वाधवानी बागीम येथील कोर्टात काम दाखल केलेले आहे

श्री विघ्नहर पार्वनाथ जैन श्वेतावर मंदिर

येथे येणाऱ्या श्वेतावर यात्रेकरूंना वस्ती-

मंदिरातील वेळापत्रकाच्या कारणाने काही वेळी
पूजा-भक्ति करण्यास पूर्ण वेळ मिळणे अशक्य
होते म्हणून, आणि त्याच्या धर्मउत्साहात अड-
चण न येता तो सतत धृष्टिगत व्हावा यासाठी
येथे वेतावर समाजाने अदाजे अडीच लक्ष रुपये

खर्च करून एक नविन मनोवेधक श्री विघ्नहर
पार्वनाथ प्रभूचे गगनचुंबी मंदिर बांधले आहे.
त्या ठिकाणी चौवीस तीर्थकरांच्या मूर्ती स्थापन
केल्या आहेत

श्री कुंभोजगिरि शताब्दि महोत्सव

रचयिता : “ धर्म रसिक ” रसीकलाल भोगीलाल गाह् अमदावाद
(राग : सोरठी दुहा)

धन्य अवसर धन्य दिनने, धन्य घडी छे आजनी	
एकसो वरसनी सालगिरी अहो, उजवीअे गिरिराजनी	१
दक्षिणदेशे महाराष्ट्र मध्ये, तीर्थ अनुपम शोभतुं	
कुंभोजगिरिना नामथी ए, भक्ति मनडां लोभतुं	२
रामचंद्रसूरीवर पुण्य पगलां, देश दक्षिणमां थया	
गामो गाम नगर महीं, धर्मी जनो पर कीधी दया	३
संवत् १९२६ वर्षे माघ शुदी सप्तमि दिने	
पार्व जगवल्लभ प्रभु, ल्हावो लिधो पधरावीने	४
शत एक वरस पूरण प्रसंगे, धर्म महोत्सव आवरी	
पंन्यास गुरु रंजन विजय, तेडावीआ उलट धरी	५
देश देशावर विषे, आमंत्रणोने पाठव्या	
स्वजन वंछु धर्मीजनने, महोत्सवे बोलाविया	६
तीर्थ शताब्दी निमित्ते, ग्रंथ प्रकाशित करे	
शेठ कस्तुरभाईना हस्ते संघना करमा घरे	७
विविध पूजा भावना बळी, आगीओ रचाय छे	
सहु नित्य प्रभु भक्तितणां, मागलिक गीतो गाय छे	८
तीर्थ तणा गुण गावता, हृदये धरी शुभ भावना	
“ धर्म रसिक ” बहु रंगवी, राखे न तेमा काइ मणा	९

श्री उपधान तप स्वरूप

लेखक

शांतीलाल लीलाचंद शाह, रेठरेकर सांगली.

वसे गुरुकुले तिच्च, जोगव उवहाणव ।
पियकरे पियवाई, से सिक्ख लड्डुमहिहई ॥

जो नेहमी गुरुकुलात राहतो, जो योगवान,
उपधानवान आहे, जो कर्तव्यपरायण आणि प्रिय
बोलणारा आहे तो सूत्राचे शास्त्राचे शिक्षण
शीघ्रतेने आत्मसात् करू शकतो

जीवमात्राला चौऱ्याशी लक्ष योनीतील जन्म
आणि मरण याच्या फेऱ्यातून सुटका करून घेऊन
परमात्मापद मिळवून घ्यावे म्हणून जैनमताने
जे मार्गदर्शन केलेले आहे त्यांत ज्ञानासहित तप
तपश्चर्या करू । देहदमन करणे, श्री नवकार महा-
मंत्राचा जप करणे, पांच प्रकारचे दान देत
राहणे, जिनमूर्ति करविणे, जिनमंदिर उभारणे,
जैनागमाचे मनन चिंतन करून त्याचे रक्षण
करणे, साधु साध्वी, श्रावक आणि श्राविका
यांच्याविषयी आदरभाव ठेवणे, अशक्ताना रोग-
राईपीडिताना गोरगरिवाना साहाय्य देणे, सत्य
बोलणे, अहिंसात्मक वर्तन ठेवणे, सर्व जीवमा-
त्राच्या ठायी सद्भाव ठेवणे वगैरेचा समावेश
होतो

जैनधर्मी मातापित्याच्या पोटी जन्म घेतला
म्हणून वारसा हक्काने जैनत्व प्राप्त होत असले
तरी प्रत्येक आत्मा स्वतंत्र आहे व त्याने स्वतंत्र-

पणाने पुरुषार्थ करून स्वकर्तृत्वाने कर्मनिर्जरा
करून मोक्ष मिळविला पाहिजे असे जैनमताने
आवर्जून सांगितले आहे येथे जातगोत वा पथि-
याचा सबंध येत नाही जो जैन मताप्रमाणे
वागतो तो जैन होय या दृष्टीने विचार करूनच
चरम तीर्थंकर भगवान महावीर स्वामीचे प्रथम
गणधर गौतमस्वामी हे पूर्वाश्रमीचे इद्रभूति
ब्राम्हण, पू पा आचार्यदेवेश स्व बुद्धिसागरजी
महाराज हे पूर्वाश्रमीचे मराठा समाजातील,
अलिकडच्या काळातील पुणे निवासी ब्राम्हण
समाजातील भिडे जे पू कुमुदविजयजी महाराज
झाले तसेच निपाणी येथील लिगायत समाजातून
जैनदीक्षा घेऊन पू गुणानंद वि महाराज झाले
असे अगणित दाखले देता येतात

विश्वात वावरणाऱ्या सर्व जीवाना शुभ
आणि अशुभ कर्मांच्या तालाने सुख आणि दुःख
प्राप्त होते यांत सुखाची बाजू थोडी तर दुःखाची
बाजू अमाप असते सुख आणि दुःख दोन्हीहि
अशाश्वत आहेत सुखाचा अविष्कार म्हणून
प्राप्त झालेले वैभव, सुवत्ता ठराविक काला-
पर्यंत राहातात पण त्याचा कोठेतरी आकस्मिक
अंत होण्याची शक्यता असते दुःखाची बाजू
मोठी असते त्या योगाने तो जीव हैराण होतो
त्यातून सुटका होणे महाकठीण असते त्यावाव-

तीत शास्त्रकार म्हणतात

अनित्यानि शरीराणी वैभवो नैव शाश्वत ।

नित्य सनिहितो मृत्यु कर्तव्यो धर्मसंग्रह ॥

शरीर नाश पावणारे आहे, वैभव-समृद्धि शाश्वत राहाणारी नाही, मृत्यु भोवतालीं वावरतो आहे म्हणून सर्वांनीं सदैव धर्माचरणी राहाणे हे प्रत्येक जीवमात्राचें कर्तव्य आहे

कसेतरी जीवन पुरे करणे हे वेगळे पण ते जगवें कसे हे म्हत्वाचे आहे ते शिकण्यासाठी आणि तसे जगण्यासाठी जैनशासन एक मोठी प्रयोगशाळा आहे

कर्माच्या वयनातून शीघ्रतेने सुटका करून घेण्यासाठी देहदमन करणे अगत्य आहे व त्यासाठी जी तपाराधना करावयाची त्यात उपधान तपाची आराधना प्रमुखपणे सागण्यात आली आहे त्या आराधनेने वारसा हक्काच्या जैन-त्वापेक्षा तो तपस्वी स्वकर्तृत्वाने जैनत्व प्राप्त करून घेतो त्याला सुधावकपद मिळते तो नमस्कार महामन्नाचा जप करण्याचा संपूर्ण अधिकारी होतो तपाराधना केली नाही म्हणून नमस्कार मन्त्र जपू नये असे नाही तो पंचपर-मेष्टी मन्त्र कोणीही सदैव जपावाच परंतु उपधान तपाराधनेने श्री नवकार मन्त्र, इरियावहि, नमुश्रुण, अरिस्त चेइआण, लोगस्स, पुक्खरव-रदी आणि सिद्धाण बुद्धाण या सहा सूत्रांचा अभ्यास करण्याची योग्यता प्राप्त होते व मोक्ष-मदिराच्या पायऱ्या चढण्यास उपकारी ठरते

हे तप करण्याने जिनाजा पालन, तीर्थंकर परमात्म्यानी कथन केलेल्या व गणधर भगवतांनी रचलेल्या सूत्रांचा बहुमान, देह आणि इद्रियांचा निग्रह, त्याग भावना, वैराग्याचा

अभ्यास, ज्ञानावरणी यादि कर्मांचा क्षय होऊन अपूर्व पुण्यप्राप्ति होते विधीयुक्त उपधान तपाच्या क्रियाकर्मांचे निरीक्षण केल्यास या तपाराधनेने सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान आणि सम्यक् चारित्र्य या रत्नत्रयीची उत्तम प्रकारची उपासना होते व दान, शील, तप आणि भाव या चतुर्विध धर्मांचे अत्युत्कृष्ट पालन होते

खामेमि सव्व जीवे, सव्वे जीवा खमतु मे ।

मिप्पि मे सव्व भूअेसू, वेर मज्झ न केणइ ॥

असे चित्तन कत्तन एकंद्रिय जीवापासून पंचेन्द्रिय जीवाची क्षमा मागून

शिवमस्तु सर्वजगत परद्वितनिरता भवन्तु भूतगणा दोषा प्रयान्तु नाश, सर्वत्र सुखी भवतु लोक

सर्व जगन्मात्राचे कल्याण असो, सर्व लोक सुखी होवोत, या भावनेचा अविष्कार उपधान-तपस्वी करीत असतो त्यायोगे भक्तियोग, ज्ञान-योग आणि कर्मयोगाचा मिलाफ सुंदरपणे साधला जातो

या उपधान तपाराधनेचे सहा टप्पे सांगितले असून पहिला, दुसरा, चौथा आणि सहावा टप्पा असे एकाचवेळी करता येतात त्यासाठी सत्त-चाळीस दिवस लागतात व्यावहारिक दृष्टीने त्यास पाहिले उपधान म्हणतात हे तप करणाऱ्यांना 'तीर्थभाळ' (सन्मानदर्शक भाळी) घातली जाते यात समाजाकडून सन्मान व गुरू-जनांचा आशीर्वाद अभिप्रेत आहे

तिसऱ्या टप्प्याचे तप पस्तीस दिवसांचे (गुजराथी पारिभाषिक-पात्रीसु) असते, त्यास दुसरे उपधान तप असे म्हणतात आणि, पाचव्या टप्प्याचे अठ्ठावीस दिवसांचे (अठ्ठाविसु), असते

त्यास तिसरे उपधान म्हणतात

या तीनहि उपधान आराधनेचे एकूण शभर दिवस होतात. आजच्या काळीं हे तप तीन टप्प्याने केले जाते

या तपाराधनेने गुरुजनांचें व्याख्यान श्रवण, आत्मचिंतन, गुरुसेवा, गुरुसमागम, सत्य-अहिंसादि आत्मिक गुणाची आसक्ति, सहकारी तपस्याची भक्ति, जीवदया ब्रह्मचर्यादींचे पालन होऊन सतत शुभ विचार येतात ऐहिक गोष्टीचा विचार विसरला जातो या दिवसात साधु जीवनच जगले जाते यावेळी उपवास, एकासण (एक वेळी जेवण—नीवी), आयविल (तेल-

तूप वगैरे विगये त्याग, दूध फळफळादि रस-पदार्थांशिवाय असलेले जेवण) करावयाचें असते

जे भाग्यशाली आत्मे स्वपर भेदभाव विसरून अशा तपस्विजनाना तपाराधनाची संपूर्ण व्यवस्था करून देऊन आपल्या सपत्तीचा सद्-व्यय करतात त्यांनाहि विपुल पुण्यप्राप्ति होते असे सांगितले आहे

अशी धर्मकार्ये स्वतः करता आलीं नाहीत, करविता आली नाहीत तरी जैनमताचा सूक्ष्म अभ्यास करून ती करणारे, करविणारे याना अनुमोदन देण्यातहि काही पुण्यप्राप्ति आहेच

४ 'नमो' पद बाह्य भावनो रेचक करावे छे, अंतर्भावानो पूरक करावे छे अने परमात्म भावनो कुमक करावे छे अने तेथी ते भाव प्राणायमनू कार्य पण करावे छे

* यम, नियम, आसन, प्राणायम, पथ्याहार, धारणा, ध्यान अने समाधि एम योगना आठ अंग कहेला छे ते प्रत्येक अंगनी साधना, विधियुक्त नवकार मंत्रने गणनारने सधाय छे

* नवकारमंत्र वडे नास्तिकता, निराशा अने निरुत्साहता नाश पामे छे तथा नम्रता, निर्भयता अने निश्चितता प्राप्त थाय छे

* नवकारनी आराधना वडे—चित्तमणि कल्पवृक्ष अने कामकुभधी पण अधिक एवा श्रद्धेय, ध्येय अने शरणनी प्राप्ति थाय छे

* काल अनादि छे जीव अनादि छे अने जिनधर्म पण अनादि छे तेथी नमस्कारमंत्र अनादि कालथी भणतो आर्व्यो छे अने अनतकाळ मुधी भणाशे अने ए भणनार तथा भणावनार नु अनत कल्याण करशे

तीर्थ महिमा

* राग — वसन्ततिलका *

श्री पार्श्वनाथ जिनना चरणाराविंदे
कुकुम वर्ण सुरवधू नमति वदे
भो भव्य लोक स्मरणो करजो सदैव
जन्मी जगो जिनजाप धरजो सुदैव ॥ १ ॥

तीर्थो महीं परमपूज्य ए तीर्थ मोटुं
थामो' भरेलुं परमार्थ वर्युं न जोटुं
धिवकार, ध्यान नहिं जे धरता प्रमुनुं
पस्ताव' स्थान तरवा सबलुं विमुनुं ॥ २ ॥

तिग्मांशु' जेम जगती जिननी ए ज्योति
जप्ती करे करमराज तणी पनोति
गस्त' थयेल भवमां जीव तीर जावे
बर्ती रहे परम कृत्य सुकृत्य थावे ॥ ३ ॥

लक्ष्मी निजात्म तणी सद् प्रगटे समीपे
भक्ति थकी कठिण कर्म बलाज छोपे
पामे निजात्म कमला विमला मुखेयी
स्वस्थ' बनीने भमता छुटता दुखेयी ॥ ४ ॥

नामो दिपे बहुल पार्श्व जिनेश केरां
थातां दुरे मननथी अभ' दुख घेरां
यत्र न दुख-भय-रोग-विषाद स्थान
न स्फोट थाय, धरतां प्रमु पार्श्व ध्यानं ॥ ५ ॥

भस्ती रहे निज तणी जिनना प्रभावे
गातां गितो जिन तणां शिवसौख्य पावे
निजात्म पद्म सुरमि शुभ "लब्धि" दीपे
दुष्टाष्ट कर्मरिपु "भूवन" नित्य जीपे ॥ ६ ॥

१. थामो-बल. २ पस्ताव-शरणात् ३ तिग्मांशु-सूर्य ४ गस्त-कसी गयेलो. ५ स्वस्थ-सावधान
६. अभ-बादळां.

रचयिता पू. पा कविकुलकोदिर आचार्यश्री भुवनतिलक सूर्येश्वरजी महाराज

સર્વજ્ઞ અને મહાવૈદ્યની એવા વરુણાત્માનીય
ધો માહર્ણપ્રમના નરુણારુચિદં

દોલી ભગવાનદાસ તલુકચંદ

મોગ, ધોગ, જાડવરના વેપારી અને કમિશન એજન્ટ
માર્કેટ સાઇ. કરાહ.

***

વી. ટી. ઍન્ડ સન્સ

મોઝ, વાડવરીના ઉત્પાદક
ક રા હ.

***

પી. ભગવાનદાસ ઍન્ડ કંપની

કિરાણા, ભૂમાર માલના વેપારી
ક રા હ.

***

કે. ભગવાનદાસ ઍન્ડ કંપની

અગાજના વેપારી
ક રા હ

Doshi Bhagwandas Talakechand

PHONES Shop 225 * Resi 224-215 * * Grams ANIL.

तीर्थ शताब्दी महोत्सवास
आमच्या शुभेच्छा .

मे. शहा कस्तुरचंद नोपाजी

तंबाकू गुळ मर्चन्ट अँड कमिशन एजन्ट
जयसिंगपूर, (जि. कोल्हापूर.)

M/. SHAR KASTURCHAND NOPAJI

Tobacco Jaggery Merchants and Commission Agents

Jaysingpur, (District Kolhapur) S. C. Rly

PHONE 215 * * * * * POST BOX 53

मे. पी. रमेशचंद्र

आणि कंपनी

विठा, (जि. सांगली)

• •

ए ज न्ट

इंडियन ऑईल कॉर्पोरेशन लि., मुंबई.

प्रतापदी

महोत्सवाम

अ मि न द न

M/s. P. Rameshchandra
& Company

VITA. (SANGLI)

AGENT

Indian Oil Corporation Limited, Bombay

पार्वप्रभुना वदनासह

होलसेल अँड रिटेल कलॉथ मर्चन्ट

ये. चुनिलाल खेमचंदजी अँड को.

सर्व प्रकारच्या कापडाचे अधिकृत विक्रेते

१३, राविवार; राधानिवास, कराड. (जि सातारा)

With best compliments from

राजेंद्र ट्रेडिंग कंपनी

वेरार ऑईल इंडस्ट्रीज लि. अकोला याच्या उत्पादनाचे सांगली जिल्ह्याचे स्टॉकिस्ट

[प्रो सखाराम लालचंद शाह कामेरीकर]

♦ शुगर, ऑईल आणि जनरल मर्चंट ♦

इस्लामपूर, जिल्हा सांगली. • * फोन : ३१

अत्यल्प खर्चात कपडे धुण्यासाठी चांदणी बार आणि ब्लॉक सोपचा उपयोग करा.

मे. शाह वनाजी हिंदुजी

कापडाचे होलसेल व रिटेल व्यापारी

आणि

शाह मोतीलाल वनाजी

मिश्र खताचे व्यापारी

इस्लामपूर, जिल्हा सांगली.

With
best compliments
from

M/S. SHA KHUBAJI JETHMAL PORWAL

WHOLESALE CLOTH MERCHANT

JAYSINGPUR, DIST KOLHAPUR

Branch SHANKAR NIVAS

Porwal Cloth Center

Wholesale Cloth Merchant and Commission Agent

JAYSINGPUR, (DIST. KOLHAPUR) S RLY

ત્રેમનુ પવિત્ર નામરમરણ બાલ્ય અને
અપતર સર્વ ઉપસર્ગેનિ હરનારુ છે એવા
શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથને અમારી વદના

હોલસેલ કાપડના વેપારી.

એ. પારેખ શહા ટ્રેડિંગ કંપની
માધવનગર, (S C Rly.)

Hearty congratulations to kumbhojgiri tirtha centenary

M/s. Chaturlal Ganpat Shaha

SHROFF AND MONEY LENDER

Vilas Trading Company

WHOLESALE DEALERS IN YARN VARIETY

Manisha Sari Centre

WHOLESALE DEALERS IN SARI VARIETY

Vita, Dist. Sangli, (Maharashtra State)

श्री घटाकरण महावीराय नमः

मे. शाह
मोहनलाल जिवराज

जनरल मर्चेंट

इस्लामपुर, जिल्हा सांगली.

फोन : २७

मे. शाह गंगाराम रावजी

जनरल मर्चेंट अँड कमिशन एजन्ट

इस्लामपुर, जि. सांगली.

मे. माणिकचंद गंगाराम

डीलर इन्डियन ऑईल क लि

पेठ नाका पेट्रोल पंप, इस्लामपुर, जि. सांगली.

શુભેચ્છાઓ સાથે .

શુભેચ્છાઓ સાથે :

શાહ કાન્તીલાલ તારાચંદ

ગોળના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ
પો. બો. નં. ૧૭૭. શાહુપુરી, કોલહાપુર.

ફોન : એડીમ ૨૫ ૧૪૮૫

મેસર્સ

હીરાલાલ મોતીલાલ પરીખ

જનરલ મર્ચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ

પોસ્ટ બોક્સ નંબર ૨૨૭, શાહુપુરી,
કોલહાપુર ૧.

ફોન : ૨૩૩

જેમના પાવન પગલે સર્વ પ્રકારના

ભયનુ શમન થયુ એવા શ્રી વામાન દનને પ્રણામ

શાહ કાલીદાસ સોભાગચંદ

ગોળના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ

પોસ્ટ બોક્સ નં ૧૩૫, શાહુપુરી, કોલહાપુર.

રસ, રંગ અને ચીઠાસથી ભરપૂર એવો
શ્રી, રાજલક્ષ્મી, મેઘરસ, મુકેશ જાપનો ગોળ વાપરો.
ફોન ૧૦૬૮ * * ગ્રામ ખેતાની

શાખા

શાહ નટવરલાલ કાલીદાસ એન્ડ પ્રધર્મ

ગોળ, અનાજ અને ફરીઆણાના વેપારી

હીસા (બનાસકાંઠા.)

ફોન. ૨૮ * ગ્રામ ગુડલકે

With best compliments from

Rasiklal Dhudalal Varia

Jaggery Sugar Merchants and
Commission Agents

Post Box No. 124
Shahupuri Kolhapur. (S. C. Rly.)
Phone : Offi. Resi. 208 • Grams : Varia

Gandhi Fakirchand Chhenabhai and Co.

Jaggery Merchant & Commission Agent

Post Box No. 157
Shahupuri Kolhapur.

Grams : Gandhleo
Phone : Offi. 228 Resi. 766

गमार्ददी
महोत्सवाम
अ भि न द न

चुनिलाल गुलबाजी ओसवाल

स रा फ

आणि

दैभव जनरल स्टोसर्भ

का से शां व जि. सा ग ली

व

सी. शांतिलाल आणि कं.

५८०, सी चॉर्ड, आशा द गल्ली,
कोल्हापूर.

With
best compliments
from

Shah Nathalal Hathibhai

Jaggery Merchant & Commission Agent

P. B. No. 163 Shahupuri Peth, Kolhapur. (S. Rly.)

Phone 971 ♦ ♦ Grams · HATHI

With best compliments from

Our Associated Concerns :

Meghadoot Engineering Company

Machinery Spareparts Dealers, DLISA

•

Manchand Khetshibhai

DEESA Phone 6

•

Jeshinglal Swarupchand Doshi

DEESA Gram Ivoti Phone 21

•

Kolhapur Traders,

VELLORE (A P) Gram Golwala Phone 405

•

Kolhapur Traders

TIRUCHIRAPALLE Gram Golwala

•

Kolhapur Traders

CHITTOR Gram Golwala Phone 153

•

Rocket Engineering Corporation

KOLHAPUR Gram Rocket Phone 830 815

Rameshchandra Bhikkhalal & Co.

P. B. No. 168 Shahupuri Kolhapur. (S. Rly)

Phone Offi 364 • Resi 1097 • M Yard 497 • Grams RAMESHCO

With best
compliments from

P. T. C.
SANGHVI CO.

Manufacturers of
Industrial Quality Copper, Brass and
Aluminium Sheets, Strips & Circle
and Household Utensils

Head Office & Works
110, Shivajinagar, Poona 5.

Phone : 54198 * 56578
Grams SANGHVICO (SN)

Sole Selling Agents

M/s. Allied Metal Co.
94 Kansara Chawl Bombay 2
Phone 331263 * Gram BRASSTRIP

शु भे च्छा स ह .

शाह सोगालाल लखमाजी ओसवाल

(कागमालावाला गजस्थान)

सराफी व भाडी दुकान

मसूर जि. सातारा.

शताब्दी

महोत्सवास

अ भि न द न

शाह

जवारमल दलाजी
भंडारी

(सागवाडमध्ये गाव लेटा)

प्रो कर्नयालाल जवारमल

कापड व्यापारी

गुहवार पेठ, कराड जि सातारा.

शु भे च्छा स ह .

मेसर्स शाह अँड ब्रदर्स

किराणा मुमार अँड जनरल मर्चंट

कासेगांव जि सांगली.

शताब्दी ग्रथाम शुभेच्छा

शा. दिपाजी जेठाजी गुदेशा

फर्म

पारसमणी ज्युवेलर्स • भारत ज्युवेलर्स

श्रॉफ, मनीलॅटर्स

१४१ गुहवार पेठ, कराड जि सातारा.

अनंत ज्ञान तथा शक्तिना अधिनायक अर्वा
श्री जगवल्लभ पार्वप्रभुता चरणे
कोटी कोटी वदना

मेहता कालिदास हरीचंद शाह सोगालाल जयरूपजी

सो ने चांदी चे व्यापारी
गुस्वार पेठ, कराड.

शताब्दि प्रथास शुभेच्छा

शा. सरूपचंद कृष्णाजी ओसवाल

शॉफ अँड सनिलेडर्स

कराड जि. सातारा.

फोन २३१

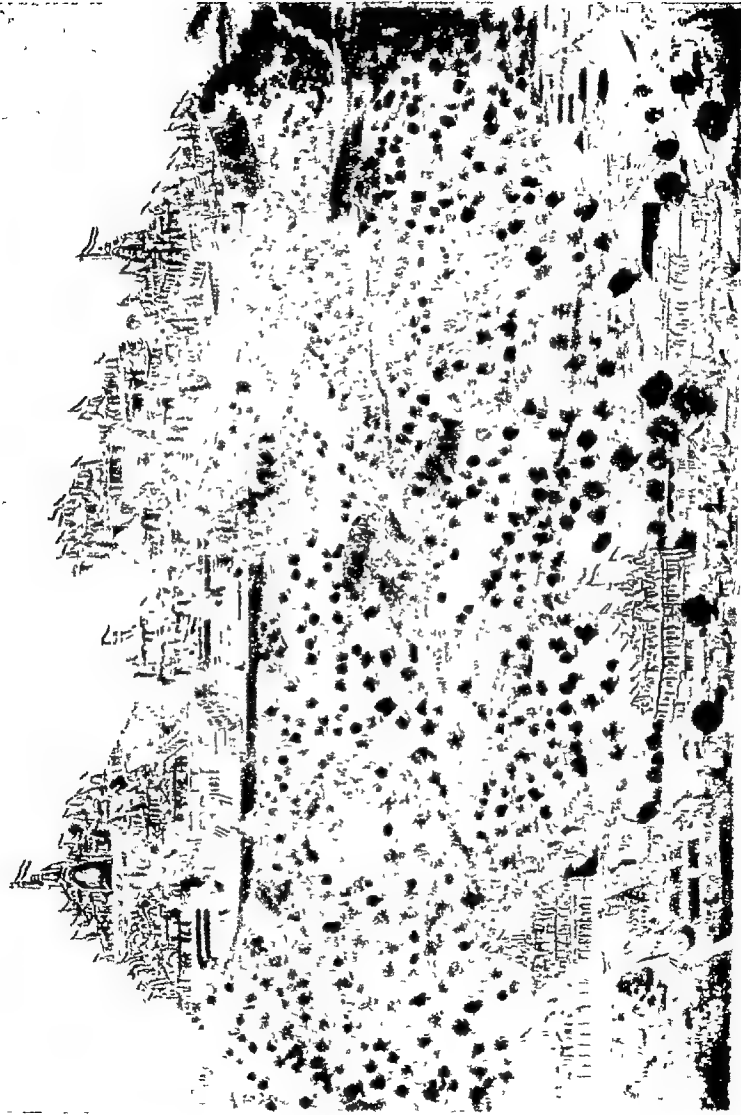
श्री कुम्भोजगिरी मंडन जगदल्लभ
पार्वनाथ भगवान तीर्थनी
श्री शताब्दी मोहोत्सवने अमारी
शुभ अमोदना

ल. रायचंद गांधीलालनी कं.

विनाय भगवत नया अर्डलना देणारी

मल्ल वि. सातारा.

नम

श्री शंखजय महातीर्थ

जन्म सफल मुज आज !

श्री कुंभोजगिरि मंडन श्री जगवल्लभ पादर्वनाथ स्वामीनुं स्तवन.

संवत् २००८।२००९ सुमारास पू पा आचार्य देवेश श्रीमद् विजय लक्ष्मण सूरेश्वरजी महाराज दक्षिण देशी आले त्याचा शिष्यगणात पू कविकुल तिलक शतावधानी मुनिश्री कीर्ति विम (हल्ली आचार्यश्री कीर्तिमुरीश्वर म) होते कुंभोजगिरी यात्रा केल्यावर त्यानी त्याचवेळी रचलेली ही २ स्तवने (दुसरे कुंभोजगिरी गुणगाळ पा नं १०८)

(चाल : छोडगये गिरनार)

दर्शन करने आज, कुंभोजगिरिमें आगया
जन्म सुफल मुज आज, कुंभोज गिरिमें आगया

जगवल्लभ प्रभु पादर्व जिनेश्वर
त्रिभुवन तिलक समा

तूही तूही रटूं सदायें
चाहुं मुक्ति रमा ॥ दर्शन करने आज ॥

महाराष्ट्र देशे भूषण सम ए
तीरथ तारण हार

द्वरद्वरथी दर्शन करने
आते हे नरनार ॥ २ ॥ दर्शन ०

तारकहो उद्धारक हो प्रभु
शरणागत प्रतिपाल

झळझळ झळझळ ज्योति झलके
शोभे झाल विशाल ॥ ३ ॥ दर्शन

आत्मकमलमें ध्यान धरू में
आपो मुक्तिराज

लविध लक्ष्मण कीर्ति गावे
जन्म सफल मुज आज ॥ ४ ॥ दर्शन

अनेकान्त-स्याद्वाद

ले. डो. सुभाषचंद्र अक्कोळे, M. A., Ph. D. आचार्य, तुळजाराम चतुरचंद कॉलेज, वारामती

सर्वापदामन्तकर निरन्त सर्वोदय तीर्थमिद तवैव ॥

—समन्तभद्रस्वामि

सुमारे दीड हजार वर्षांपूर्वी तार्किकसिंह समतमद्र आचार्यांनी आपल्या युक्त्यनुशासन ग्रथात भगवान महावीरप्रणीत धर्माचे वर्णन 'सर्वोदयतीर्थ' या शब्दात केले आहे 'सर्वोदय-तीर्थ' म्हणजेच सर्वांचा उदय करणारे हा उदय अर्थ त्यात आहेच पण जगत्स्वभाव निरीक्षण अथवा तत्त्वदर्शन हे सामान्यवादी आहे अनेकान्तमय आहे हे त्यातून स्पष्ट करण्यात आले आहे सर्वसामान्यपणे अनेकान्त म्हणजे अनेक दृष्टिकोणांचा समन्वय हे सर्वांनाच परिचित आहे राजकारण, धर्म किंवा व्यावहारिक जीवनात समन्वय वादाचे महत्त्व आज सर्वमान्य होत आहे एकांतवादी विचारसरणी म्हणजेच खरी हिंसा अनेकान्तवादी असणेच खरे अहिंसेचे आचरण ही प्राचीन काळापासून जैन धर्मीयांची दृष्टी आहे ज्या अनेकान्त स्याद्वादालाच्या दृढ पायावर जैन तत्त्वज्ञान उभे आहे त्या अनेकान्ताचा परिचय जैन ग्रंथाद्वारे थोडक्यात घडवावे हाच या लेखाचा उद्देश आहे

अनेकान्त :

जैन धर्माचे विचारांचे मूळ स्याद्वाद आहे

आणि आचारांचे मूळ अहिंसा आहे. जैन सिद्धान्त समजून घ्यावयाचा असेल तर तो सिद्धान्त कोणत्या पद्धतीने मांडला आहे, ती पद्धती समजावून घेतली पाहिजे विचाराला शब्दाकार देऊन वाक्यरचना व्यवस्थित रीतीने व्यक्त होतात किंवा नाही इकडे लक्ष दिले पाहिजे शब्द हे स्वयंसिद्ध नाहीत 'शब्दब्रह्म' असे म्हटले तरी त्या ब्रह्माची निर्मीती मनुष्यकृत आहे ही गोष्ट येथे लक्षात ठेवावी विचाराला व्यक्त स्वरूप देणे हे जरी भाषेचे कार्य असले तरी विचार शक्तीहून शब्दशक्ती फारच मर्यादित मानली पाहिजे मनोवेगासमोर शब्दवेग अगदीच अपुरा पडतो एकाच शब्दाच्या द्वारे आपण अनेक विचार घेतून दाखवितो. तो शब्द ऐकून ऐकणाराच्या मनात इष्ट त्या अर्थाची निर्मीती करता आली की सांगण्याचे कार्य संपते यासाठी श्रोत्याची रुढा एक विशिष्ट पातळी लागते

स्याद्वाद ही अनेकान्तात्मक वस्तूसम्वधी परिपूर्ण व निर्दोष अशी विचार व्यक्त करण्याची भाषा-पद्धती आहे ती भाषापद्धती ज्यांना समजली

नाही त्यांना दर्शन शास्त्रात प्रवेश करता येणार नाही. दर्शन प्रणेत्याच्या समोर जे प्रश्न उभे होते त्याची उत्तरे देताना ती निर्दोष व्हावीत याकडे जैन दार्शनिकांनी अधिकांत अधिक लक्ष पुरविले आहे

वस्तुधर्माचे प्ररूपण करणे हे जितके महत्त्वाचे आहे त्याहून त्या वस्तुधर्माचे ज्ञान ग्रहण करणे हे अधिक महत्त्वाचे आहे या क्रियेलाच 'तत्त्वार्थाधिगम' म्हणतात तत्त्व प्ररूपण व तत्त्वार्थाधिगम ह्या दोन क्रिया ज्या दर्शनात निर्दोष आहेत ते दर्शन परिपूर्ण होय

अनेकान्तात या दोन्ही क्रियांचा समावेश होतो वास्तविक या दोन क्रिया वेगळ्या नाहीतच वस्तु स्वरूपाची सम्यक् ओळख करून घेणे हाच एक उद्देश प्रमुख आहे

तत्त्वार्थाधिगम :

ज्ञान प्रमाणमात्मादे रूपायो न्यास इष्यते ।
नयो जातुरभिप्रायो युक्ति तोऽर्थ परिग्रह ॥

लघीय०

जीवादी तत्त्वाचे सर्वात प्रथम निक्षेपाच्या द्वारे 'न्यास' केला पाहिजे नंतर 'प्रमाण' व 'नय' यांनी त्यांना जाणले तर त्याचे सम्यक्-ज्ञान होईल असे अकलक देवाचे कथन आहे

तत्त्व जाणण्याची निर्दोष प्रक्रिया हीच आहे ज्ञान प्रमाण आहे आत्मादिक पदार्थांची व्यवस्थित माडणी करणे यास 'न्यास' म्हणतात, व ज्ञात्याच्या अभिप्रायाला 'नय' म्हणतात अर्थातच निक्षेप वस्तुरूप असून प्रमाण व नय ज्ञानरूप आहेत

निक्षेप :

निक्षेप म्हणजे ठेवणे वस्तूचे विच्छेदण करून त्याच्या अस्तित्वाचे जेवढे काही संभवनीय प्रकार

होतील तेवढ्याची माडणी करणे हा निक्षेप होय 'राजाला बोलवा' या दोन पदातील 'राजा' या शब्दाविषयी विचार केला तर किती 'राजे' आपल्या डोळ्यासमोर उभे राहण्याची शक्यता आहे ? राजा या शब्दालाहि राजाच म्हणतात पाटीवर लिहिलेल्या 'राजा' या अक्षराना राजा म्हणतात, ज्या व्यक्तीचे नाव 'राजा' असेल तोहि राजा. राजाच्या चित्राला वा मूर्तीलाही राजा म्हणतात झूत खेळण्याच्या वेळी वापराव्या लागणाऱ्या सोमट्यासही राजा नाव असते जो वर्तमानकाळी शासनाधिकारी आहे, त्यासहि राजा म्हणतात भावी कालापेक्षेने एखाद्या राजपुत्रालाही राजा म्हणणे शक्य आहे. याप्रमाणे संभवनीय अशा सर्व राजाना समोर आणून त्यांपैकी सांप्रतकाळी सर्व अप्रस्तुत राजांचे ज्ञान करून देणे हे निक्षेपाचे कार्य आहे 'ध्वला' टीकेत निक्षेपाचे प्रयोजन सांगणारी एक गाथा अद्भुत करण्यात आली आहे

अवगयनिवारण्डं पयदस्य परूवणणिमित्तक ।

ससय विणासणठ्ठ तच्चत्थवधारण्डव ॥

अप्रकृताचे निराकरण करण्यासाठी प्रकृताचे निरूपण करण्यासाठी, सशयाचा निरास व्हावा व तत्त्वार्थाचा निर्णय व्हावा म्हणून निक्षेप विधी सांगितला आहे

निक्षेप चार प्रकाराने होतो असे 'तत्त्वार्थसूत्र' काराचे म्हणणे आहे नाम, स्थापना, ब्रव्य, भाव या प्रकारांनी जीवादी पदार्थांचा न्यास-निक्षेप करता येतो गुण, जाती, क्रिया इत्यादिकाची अपेक्षा न ठेवता केवळ शब्दावरून-नावावरून जो व्यवहार होतो तो नामनिक्षेप एखाद्या आधळ्याचे नाव सूद्ध 'नयनसुद्ध' असणे शक्य आहे ज्ञानाच्याद्वारे तदाकार किंवा अतदाकार वस्तूत इष्ट वस्तूची स्थापना केली जाते व

सकेत ज्ञानाच्यायोगे त्याचा बोध केला जातो सोगटीत राजा, हत्ती याची स्थापना करणे हा स्थापना निक्षेप होय पुढे होणाऱ्या अगर आधी झालेल्या पर्यायाला उद्देशून व्यवहार करणे हा द्रव्य निक्षेप होय वर्तमान पर्यायाला उद्देशून व्यवहार करणे हा भाव निक्षेप होय, सध्या गादीवर अतःगाऱ्यालाच राजा म्हणजे द्रव्य-निक्षेप गव्द, ज्ञान व अर्थ या तिघांच्याद्वारे आपले व्यवहार होतात शब्दात्मक व्यवहार नाम-निक्षेपाच्या द्वारे, ज्ञानात्मक व्यवहार स्थापना निक्षेपाच्या द्वारे, व अर्थात्मक व्यवहार द्रव्य व भाव निक्षेपाच्याद्वारे होतात

प्रमाण व नय :

निक्षेप विधीने वस्तुचे विश्लेषण करून प्रमाण व नय याच्याद्वारे त्याचे ज्ञान करून घेणे हा मार्ग अगदी गास्त्रगुढ आहे ज्ञानाची गती वस्तूला जाणताना दोन प्रकारची असू शकते

एखाद्या अंगाला जाणून तद्द्वारे पूर्ण वस्तूला जाणणे किंवा त्या अशालाच जाणणे असे जाणण्याचे दोन प्रकार होतात जेव्हा ज्ञान पूर्ण वस्तूला ग्रहण करते तेव्हा त्यास 'प्रमाण' म्हणतात आणि जेव्हा अशाला जाणते तेव्हा त्यास 'नय' म्हणतात डोळ्यांनी घटाचे रूप पाहून रूपमुखाने पूर्ण घटाचे ज्ञान ग्रहण करणे हे प्रमाण होय आणि घटातील रूपागालाच जाणणे हा नय होय, अनन्तधर्मात्मक वस्तूचे सर्व प्रकारच्या विद्येप्राप्ती महित मूर्ख ज्ञान करून घेणे हे पूर्ण ज्ञानाचेच कार्य आहे म्हणजे परमायने प्रमाणज्ञान केवळीचेच असते परंतु प्रमाणज्ञान अल्पज्ञानही होऊ शकते ते ज्ञान वस्तूचा अन्तरीनीने जाणणार नाही इतकेच म्हणूनच प्रमाण व नय याच्यातील भीमारेपा

एवढीच सांगता येईल की, जेव्हा ज्ञान अखंड वस्तूवर दृष्टी ठेवते तेव्हा ते प्रमाण होते आणि जेव्हा ते अशावर दृष्टी ठेवते तेव्हा ते नय होते. अल्पज्ञानाही नेहमी प्रमाणात्मक व नयात्मक दोन्ही ज्ञाने होतात विशिष्ट अशाला ग्रहण करून वक्ता ज्यावेळी आपला अभिप्राय व्यक्त करतो तेव्हा तो नयात्मक बोलतो सर्वच अशाना एकदम ग्रहण करणे व त्या सर्वांचा अभिप्राय एकदम व्यक्त करणे त्याला शक्य नसते

नय :

शब्दशक्तीची मर्यादा लक्षात घेऊन जैन दार्शनिकांनी 'सर्व काही' एका शब्दात सांगण्याचा प्रयत्न कधीच केला नाही

नयाचे मुख्य आधार मुख्यत दोन दृष्टी आहेत अभेद दृष्टी व भेद दृष्टी अभेद दृष्टीने वस्तूकडे पाहणे यासच द्रव्याधिक किंवा निश्चय नय म्हणतात व भेद दृष्टीने वस्तूकडे पाहणे यास पर्यायाधिक अथवा व्यवहार नय ही म्हणतात यांना मूल नय ही म्हणतात द्रव्याधिक नयाला द्रव्यास्तिक, मातृकापदास्तिक, शुद्ध नय इ नावे आहेत पर्यायाधिक नयाला उत्पन्नास्तिक, पर्यायास्तिक, अशुद्धनय इ नावे आहेत

नय सात आहेत नैगम, सग्रह, व्यवहार, ऋजुसूत्र, गव्द, समभिरूढ, एवभूत

हे सातही नय उत्तरोत्तर सूक्ष्म पण अल्प-विषयग्राही आहेत. नैगमनय सत् असत् दोघाना ग्रहण करतो सग्रहनय फक्त सन्मात्रग्राही आहे व्यवहार नय सद्विशेषग्राही आहे ऋजुसूत्रनय वर्तमानकालीन सद्विशेषालाच ग्रहण करतो, शब्दनय शब्दाच्या अभिन्न अर्थाला ग्रहण न करता भिन्नार्थ ग्रहण करतो समभिरूढनय फक्त

शब्दाचे अनेक अर्थ सोडून रूढ असलेल्या अर्थाला ग्रहण करतो—गो शब्दाचे वाणी किरण, इन्द्रिये असे अनेक अर्थ असताही ते सोडून देऊन मुख्यार्थ जो गाय त्याला हा नय ग्रहण करतो एवभूतनय वस्तूच्या क्रियेचे शब्दाने वर्णन करतो. ज्यावेळी गाय गमन करिते त्याच-वेळी तिला गाय म्हणावे जेव्हा ती झोपली असेल किंवा वसली असेल तेव्हा तिला तो नय 'गो' म्हणत नाही

असे नयाचे विषय उत्तरोत्तर सकुचित होतात

• नय व दुर्नय :

वर सांगितलेले सात नय असोत किंवा त्याचे मूलनय (निश्चय व व्यवहार नय) असोत ते सर्व साक्षेप असतात निश्चय व व्यवहार नयाला असत् मानीत नाहीत व व्यवहार नय निश्चय नयाला असत् मानीत नाही तसे जर मानतील तर ते नय न होता दुर्नय होतील प्रत्येक नय आपले म्हणणे तेवढेच खरे मानतील तर ते सर्वच मिथ्या होतील

निरपेक्षा नया मिथ्या सापेक्षा वस्तु तेडर्थकृत् ।

—देवागम, समतभद्र

नय वस्तूच्या एका अशाला ग्रहण करून सुद्धा वाकीच्या अशाचा (धर्माचा) निरास करीत नाहीत

स्याद्वाद :

जैन दृष्टीने या विश्वाचे मूलतत्त्व, दोन भागात वाटले आहे एक जीवतत्त्व, दुसरे अजीव किंवा जडतत्त्व, अजीव किंवा जडतत्त्व पाच प्रकारचे आहे—पुद्गल, धर्म, अधर्म, आकाश व काल याप्रमाणे हे विश्व सहा तत्त्वानी वनले आहे या सहाना 'द्रव्ये' म्हणतात या सहा

द्रव्याशिकाय विश्वात दुसरे काहीच नाही जे काही आहे त्या सर्वांचा समावेश याच्यात होतो गुण क्रिया सर्वध इत्यादिकाना वाकीच्या दार्शनिकांनी वेगळी तत्त्वे मानली आहेत पण जैन दृष्टीने ते सर्व द्रव्यातच मोडतात त्यांना द्रव्याच्या अवस्था म्हणता येईल. द्रव्याशिवाय त्याचे वेगळे अस्तित्व नाही जे काही 'सत्' आहे ते सर्व द्रव्य आहे द्रव्याचे लक्षणच सत्स्वरूप आहे 'असत्' लक्षणच किंवा अभाव नावाचे स्वतंत्र तत्त्व नाही परंतु जे सत् आहे तेच दृष्टिभेदाने असतही आहे कोणतीही वस्तु केवळ सत्स्वरूपी किंवा केवळ असत् स्वरूपी नाही प्रत्येक वस्तु केवळ सत्स्वरूपाचीच असेल तर सर्वच वस्तु केवळ सत्स्वरूपी होतील आणि वस्तुवस्तूमध्ये जो भेद आपण मानतो त्याचा लोप होईल अशा रीतीने अंतर नष्ट झाल्यावर सर्व वस्तु सर्व प्रकारच्या होतील प्रत्येक वस्तु स्वरूपाच्या अपेक्षेने 'सत्' आहे व व पररूपाच्या अपेक्षेने असत् आहे असे मानावेच लागते

जैन दर्शनाची ही स्वाद्धाद दृष्टी समजून घेण्यात जेथे बादरायणासारखे सूत्रकार आणि शंकराचार्यासारखे त्याचे व्याख्याते भ्रमात पडले तेथे सामान्य लोकांच्या मनात व्यामोह निर्माण होईल यांत आश्चर्य काय आहे ?

बादरायणाचे सूत्र "नैकस्मिन्नसम्भवात्" असे आहे त्यावर व्याख्या करताना शंकराचार्यांनी स्याद्वादावर सर्वात मोठा आक्षेप हा घेतला आहे की 'ती अनिश्चितता' आहे 'वस्तु आहेही आणि नाहीही' यात अनिश्चितता आहे असे त्याचे म्हणणे आहे यामुळे वस्तूचे कोणतेच स्वरूप निश्चित होत नाही आणि अनिश्चित-ताही सग्याची जननी आहे जर जैन दर्शनात

वस्तूचे स्वल्प अनिश्चित आहे तर ज्ञानात निमग्नता कधीच येणार नाही असा एकूण गकराचार्यांच्या टीकेचा भाव आहे परंतु बर दिलेल्या उदाहरणाने या टीकेला उत्तर आपो-आप मिळते आपणास व्यवहारात सुद्धा एकच वस्तूत परस्पर विरोधी धर्म दिसतात. उदा भारत हा स्वदेगही आहे व विदेशही देवदत्त मिनाही आहे व पुत्रही यात काही अनिश्चित-नाही नाही आणि सगळीही नाही भारतीयांच्या दृष्टीने भारत स्वदेग असला तरी परकीयांच्या दृष्टीने तो परदेश आहे पूर्ण दर्शनासाठी सर्व दृष्टिकोणांना दृष्टीत ठेवणे आवश्यक आहे आता-

‘एका धर्मात परस्पर विरुद्ध सन् आणि असत् धर्म राहणे असंभव आहे कारण सत्त्व धर्म अमत्यावर असत्त्व धर्म राहणार नाही व अनत्त्व धर्म असल्यावर सत्त्व धर्म राहणार नाही म्हणून अर्हत् मत अमगत आहे हे गकरा-चार्यांचे म्हणणे युक्तियुक्त वाटत नाही

वस्तु स्वतः अनंत धर्मात्मक अमतांना ती अमुक एकच धर्मात्मक आहे असा आग्रह करणे हे अनिष्ट आहे या ठिकाणी धर्मकीर्तीच्या एका ग्लोऱ्याची वाढवण होते

यदीय स्वयमर्थेभ्यो रोचते तत्र के वयम् ।

जर अनंत धर्मात्मक अमते वस्तूलाच आवडत असेल तर आपल्या मोडीसाठी एकात्मवाद स्वीकारून अनेकान्तवादाला ‘सगयवाद’ असे म्हणणे ह्याम्याम्यदच होय

प्रत्येक वस्तु परस्पर विरोधी वाटणाऱ्या अनेक धर्मात्मक वस्तूंना जाणण्यापेक्षा मुद्धा घड्याच्याद्वारे ते कथन करणे अधिक कठीण आहे म्हाट्टाद म्हणजे नयाचे निरूपण करणारी

भाषा पद्धती ‘स्यात्’ शब्द हे निश्चित रूपाने सांगत असतो की, वस्तु केवळ ह्याच धर्माला धारण करीत नाही, तर याशिवाय अन्यधर्म विद्यमान आहेत, हा स्यात शब्द सशयवादी नमून निश्चित दृष्टीत अन्य दृष्टिकोन दर्श-विणारा आहे एक प्रकारे तो शब्द अविविधित धर्मचे प्रतिनिधित्वच करतो तो उच्चारित धर्माला इकडे तिकडे जाऊ देत नाही व अनु-चरित धर्मचे सरक्षण करतो स्यात् म्हणजे ‘कदाचित्’ नाही. स्यात् म्हणजे निश्चित ‘स्यात् रूपवान घट’ असे म्हटले तर त्याचा अर्थ हा की घट निश्चित रूपाने रूपवान आहे पण त्याचवेळी तो स्यात् शब्द हे स्पष्ट करतो की रूप हा एकच त्याचा धर्म नाही तो त्यातील अनेक धर्मांपैकी एक आहे ‘स्यात अस्ति घट’ यातील ‘स्यात्’ शब्द डोळ्यात तेल घालून हे पहात असतो की वाक्यातील अस्ति शब्द कदा-चित् पूर्ण वस्तूला गडप करून टाकील म्हणूनच तो ‘नास्ति’ धर्माने सरक्षण करीत असतो वस्तु नित्यच आहे किंवा अनित्यच आहे असे बोलणाऱ्या दर्शनानी विनाकारण वितडवाद माजवून दर्शन क्षेत्राला रणक्षेत्राचें स्वरूप आणले आहे वस्तु नित्यही आहे व अनित्यही आहे असे म्हणून सर्व धर्मचे सरक्षण करणे हे सर्वज्ञाचे कार्य असते

सप्तभंगी :

शब्दाचा उपयोग करणे ही गोष्ट वक्त्याच्या आधीन आहे वस्तूत अनेक धर्म असताना मुद्धा बोलणाऱ्या व्यक्ती ह्या आपापल्या दृष्टिकोणांनी त्या त्या धर्माचा उल्लेख करतात

दोन भाणसे काही खरेदी करण्यासाठी दुकानात जातात. तेथील एक वस्तु पाहून त्यांपैकी

एकजण म्हणतो 'ही वस्तु चांगली आहे, दुसरा म्हणतो 'ही चांगली नाही' तिसरा त्यांना म्हणतो 'ही वस्तु चांगलीही आहे व वाईटही आहे' तुमच्यासाठी चांगली आहे व तुमच्यासाठी वाईट आहे हा तुमचा प्रत्येकाचा दृष्टिकोण आहे.

बरील तीन व्यक्ती तीन प्रकारे बोलण्याचा व्यवहार करतात पहिला विधिरूप बोलतो दुसरा निषेधरूप बोलतो, तिसरा विधिनिषेधरूप बोलतो

वस्तुतः सत्, असत् उभय व अनुभय असे चार शब्द प्रयोग तर आढळतातच या चार शिवाय गणिताच्या हिशोबाने तीन मूलभूत मिळविले तर ते सात होतात

घट - अस्ति । हे विधान सप्तभगीत खालीलप्रमाणे वसवून दाखविता येईल

१) स्यादस्ति घट । २) स्यान्नास्ति घट । ३) स्यादस्तिनास्ति घट । ४) स्यादवक्तव्यो घट । ५) स्यादस्ति अवक्तव्यो घट । ६) स्यान्नास्ति अवक्तव्यो घट । ७) स्यादस्ति नास्ति अवक्तव्यो घट ।

स्वामी शंकराचार्यांनी यातील ४ था भग जो 'स्यादवक्तव्य' यावर आक्षेप घेतला आहे, त्याचे म्हणणे असे की 'पदार्थ अवक्तव्य असणार नाही जर तो अवक्तव्य असेल तर त्याचे कथन कसे होणार? कथनही करता येते व कथन करताही येत नाही या दोन्ही गोष्टी परस्पर विरुद्ध आहेत'

पण जैन दर्शन जर वस्तूला सर्वथा 'अवक्तव्य' मानत असेल तर आचार्यांचा हा आक्षेप योग्य होत नाही पण अपेक्षा भेदाने वस्तूला अवक्तव्य मानण्यात कोणताच दोष येत नाही

'स्यात अवक्तव्य' म्हणजेच काही दृष्टीने अवक्तव्य सर्वथा अवक्तव्य हा त्याचा अर्थ होतच नाही.

यावरून हे स्पष्ट होते की, आचार्यांनी स्याद्वाद नीट समजून घेतला नाही. स्व महा-महोपाध्याय गगानाथ ज्ञा यांनी स्पष्टच लिहिले आहे

“जेव्हा मी शंकराचार्यांनी केलेले जैन सिद्धांताचे खडन वाचले तेव्हा माझी खात्री झाली की, या सिद्धांतात बरेच तथ्य आहे, वेदांती आचार्यांनी ते समजून घेतले नाही मी आतापर्यंत जैन धर्माचा जो काही अभ्यास केला आहे त्यावरून माझी अशी श्रद्धा झाली आहे की, जर वेदांती आचार्यांनी जैनांचे मूलग्रंथ वाचण्याची तसदी घेतली असती तर त्यांना त्यात विरोध करण्यासारखे काही आढळले नसते ”

हिंदु विष्वविद्यालयातील दर्शन शास्त्राचे भूतपूर्व प्रधानाध्यापक श्री फणीशूषण अधिकारी म्हणतात “जैन धर्माचा स्याद्वाद सिद्धांताला जितक्या चुकीच्या पद्धतीने समजून घेतले आहे तितके दुसऱ्या कशालाच नाही शंकराचार्यसुद्धा यातून सुटत नाहीत त्यांनी सुद्धा या सिद्धांतावर अभ्यास केला आहे ही गोष्ट अल्पज्ञ पुरुषांच्या वावरीत क्षम्य मानली जाईल पण मला जर सांगण्याचा अधिकार असेल तर मी स्पष्ट म्हणून की, शंकराचार्यांची चूक अक्षम्य आहे मी त्यांना अति आदराने पाहतो पण असे दिसून येते की, त्यांनी या धर्माच्या दर्शन शास्त्राच्या मूलग्रंथाचे अध्ययन करण्याची पर्वा केली नाही ”

अनेकान्त दर्शनांचा सांस्कृतिक आधार :

भारतीय विचार परंपरेत दोन प्रवाह स्पष्ट-

पणे दिसतात एक विचार प्रवाह वेद प्रमाण मानणारा आहे, आणि दुसरा वेदाना प्रमाण न मानता पुरुषानुभव किंवा पुरुष साक्षात्कार यांना प्रमाण मानणारा प्रमाण सत्ताचा आहे चार्वाक दर्शनाने वेद प्रामाण्य मानले नाही परंतु त्याने आत्म्याचे अस्तित्वच मुळात जन्मापासून मरेपर्यंतच मानले आहे परलोक व पुण्य पाप यांच्यावर त्याचा विश्वास नाही म्हणूनच अवैदिक असूनही चार्वाक दर्शन श्रमण विचारांशी एकरूप होऊ शकले नाही जैन दर्शनाला (श्रमण दर्शनाला) काहीजण नास्तिक म्हणतात परंतु पाणिनीच्या परिभाषेनुसार श्रमणदर्शन पूर्णपणे अस्तिक आहे केवळ ते दर्शन वेद मानीत नाही किंवा सृष्टिकर्ता ईश्वर मानीत नाही एवढ्याच कारणावरून त्याला नास्तिक म्हणणे अविचारीपणाचे आहे आत्मज्ञान, परलोक, पापपुण्य, निर्वाण यावर विश्वास ठेवणाऱ्या व आचाराला महत्त्व देणाऱ्या श्रमण दर्शनाला अस्तिकच मानले पाहिजे

या दर्शनाचे संपूर्ण तत्त्वज्ञान जीवन शोधन किंवा चारित्र्य वृद्धीला पोषक आहे वैदिक परंपरेत केवळ तत्त्वज्ञानाला मुक्तीचे साधन मानले आहे श्रमण परंपरेत ज्ञानाबरोबर चारित्र्याला साधन मानले आहे जे ज्ञान जीवनात उतरत नाही त्याला या दर्शनात कवडीचीही किंमत नाही

सम्यग्दर्शनज्ञानचरित्राणि मोक्षमार्गं (तत्त्वार्थ सूत्र १।१) सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान, व सम्यक् चरित्र रूप आत्म्याची परिणीती म्हणजेच मोक्ष असे जिनदर्शनात सांगितले आहे मोक्षाचे साक्षात् कारण चारित्र्य आहे दर्शन ज्ञानही चारित्र्याला पोषक आहेत अतिस महत्त्व चारित्र्याला असल्यामुळे आत्मशोधन किंवा जीवनात

सामंजस्य यावे यासाठी जैन तत्त्वज्ञान प्रयत्न करते श्रमण सतानी तप व साधना यांच्याद्वारे वीतरागतेची प्राप्ती करून घेतील आणि त्या वीतरागतेचा-समतेचा-अहिंसेचा प्रचार त्यांनी केला केवळ विचार करणे हे त्याचे साध्य नव्हते, आचाराकडे त्याची दृष्टि होती शुद्धी व सवादिता येण्यासाठी त्याची धडपड होती अहिंसा म्हणजेच परम समता सर्व जीवमात्राकडे सम-दृष्टीने पाहून एकाचा दुसऱ्याला यत्किचित्ही त्रास होणार नाही असे आचारण म्हणजे अहिंसा

ही अनुभवाची गोष्ट आहे की, अहिंसेची अंतिम प्रतिष्ठा केवळ गौरीरिक्त स्थूल अहिंसेवर अवलंबून नाही मन वचनाच्या शुद्धीगिवाय ही गोष्ट होत नाही विचारात जोपर्यंत सधर्प आहे तोपर्यंत वाणीत व क्रियेत शांती कशी येऊ शकेल ? म्हणूनच मूलतत्त्वज्ञानच सधर्परहित असेल, भाडण लावणारे नसेल, तर अहिंसक जग निर्माण होण्याची शक्यता आहे राजकीय, सामाजिक अथवा धार्मिक प्रश्न जेव्हा मत वादीच्या हाती लागतात तेव्हा वाद उत्पन्न होऊन त्याचे कलहूत रूपांतर न झाले तरच नवल

जोपर्यंत वस्तुस्थितीवर आधारलेला समन्वय समाजात निर्माण होणार तोपर्यंत विवशतीच्या कल्पना व्यर्थ आहेत विव्वातील प्रत्येक चेतन किंवा अचेतन तत्त्व अनंत धर्मांचे (गुणांचे) भांडार आहे तत्त्वाच्या या विराट स्वरूपाला साधारण मानव जाणू शकत नाही त्याचे क्षुद्र ज्ञान वस्तूच्या एकाच अंशाला जाणून पूर्णत्वाची प्रीती मिरवू लागते विवाद वस्तूत नसतात ते पाहणाऱ्याच्या दृष्टीत असतात म्हणून जैन दर्शनात वस्तुतत्त्वाच्या अनंत धर्मांकडे प्रथम लक्ष वेधण्यात आले आहे त्यातूनच अनेकान्ताची

निर्मिती झाली आहे बौद्ध दर्शनाप्रमाणे आत्म्याचे नित्यत्व-अनित्यत्व, परलोक, निर्वाण इत्यादि प्रश्नांना अव्याकृत ठरवून त्याचे उत्तरच देण्याचे टाळणे हाही एक विवाद मिटविण्याचा मार्ग आहे पण अज्ञानी डोक्यात कसले वाद आणि प्रवाद निर्माण होणार? विचाराची समस्थिती म्हणजे काही अज्ञान नव्हे जैन दर्शनालाही प्रश्न अकथनीय म्हणून टाळावयाचे नव्हते, पण भाडणे लावणारी एकतर्फी उत्तरे देऊन मोकळेही व्हावयाचे नव्हते वस्तूतील सर्व धर्म पाहण्यामाठी चिंताची निर्मलता बाढविली पाहिजे त्यासाठी प्रामाणिकपणा मात्र हवा म्हणूनच एका दृष्टीचा आग्रह ठेऊन अन्य दृष्टीचा तिरस्कार करणे हे अन्यायाचे आहे

हरिभद्र सुरि म्हणतात

आग्रही बत निनीषति युक्ति

तत्र यत्र मतिरस्य विनिष्टा ।

पक्षपातरहितस्य तु युक्ति-

यत्र तत्र मतिरेति निवेशम् ॥

(लोकतत्त्व निर्णय)

आग्रह व्यक्ती आपल्या मत पोषणासाठी अनेक युक्त्या शोधू लागते व त्याचा आपल्या मताकडे उपयोग करते परंतु पक्षपात रहित मध्यस्थ व्यक्ती युक्तिसिद्ध वस्तुस्वरूपाचा स्वीकार करण्यात आपल्या बुद्धीची धन्यता मानते

याप्रमाणे अहिंसेच्या पूर्णतेसाठी अर्थात् मानसिक शुद्धीसाठी अनेकान्त दर्शनवचन शुद्धीसाठी स्याद्वाद जैनधर्मात सांगितले गेले आहेत भारतीय दर्शनात जैनधर्माची ही देणगी अपूर्व आहे

- * विकृत ज्ञान ए राग छे, विकृत श्रद्धा ए द्वेष छे, अने विकृत वर्तन ए मोह छे
- * राग जवाथी पोताना दोष देखाय छे दोष जवाथी वीजाना गुण देखाय छे, अने मोह जवाथी शरणभूत आज्ञानुं स्वरूप जणाय छे
- * दुष्कृत एटले स्वकृत अनतानत अपराध अने मुकृत एटले परकृत अनतानंत उपकार

अणुवाद

ले. श्री. वा. अत्रे MA, M Ed

देवचंद कॉलेज, अर्जुननगर

१ अणुवाद म्हणजे काय ?

आपल्या दैनंदिन अनुभवान आपण अनेक पदार्थ पाहतो त्याचे विविध आकार, रंग, वजन आदि आपणाम जाणवतात, हे सर्व पदार्थ अणू-पातून बनलेले आहेत असे प्रतिपादन करणाऱ्या विचारसरणीस 'अणुवाद' असे नाव आहे. कोणत्याही पदार्थाच्या सूक्ष्मतात सूक्ष्म अशा भागाळा अणू म्हणतात. या अणूचे आपणही भाग होऊ शकत नाहीत असे मानण्यात येत असे याचाच अर्थ अणू हे सूक्ष्म पदार्थांचे अंतिम व अविभाज्य असे सूक्ष्म रूप आहे असा होतो. अणू हे जर पदार्थांचे अंतिम रूप असतील तर ते नित्य (Eternal) असले पाहिजेत हे मानणे आधुनिक येते कारण म्हणजे तो पृथ्वी, इतर ग्रह व उल्का आदि सर्व पदार्थांचाही ते प्रचंड मोठे अनेक प्राण्यांची शरीरे हीही स्थूल अम-

त्याने त्याचाहि अंतर्भाव 'पदार्थ' या मज्जेतच करावा लागतो. यामुळे तीही अणुयुक्तच आहेत त्यामधील जीवांचे अस्तित्व प्रकटित जाणवते म्हणून आपण त्यांना सजीव म्हणतो. अणु-वादाच्या मते पदार्थाची निर्मिती अणू एकत्र येण्याने होते, ते विघटित रूपात एकत्र असतात तोवर तो पदार्थ तथा स्थितीन टिकून राहतो, व अणू विघटित झाले की पदार्थाचे ते विघटित रूप नाहीसे होते हाच आशय दुसऱ्या गव्दात माडा-वयाचा तर असे म्हणता येईल की अणू एकत्र आले असता पदार्थ बनतात व ते विघटित झाले म्हणजे ते नाश पावले असे आपण म्हणतो. ते अणूच्या या एकीकरणाचा व विघटनाचा खेळ सनतान चालू असला तरी शेवटी बाकी अणू हीच राहते असे अणुवादी मानतात.

अणुवादाचे तत्त्व फार प्राचीन काळापासून पाश्चात्य व पूर्वेकडील देशातून मान्यता पावलेले

आहे आजच्या युगाला कोणत्या अर्थाने अणुयुग म्हणतात हेही चर्चेच्या ओघात पुढे पाह्यावे आहे कारण आजच्या काळात अणु विज्ञानाने मोठीच आघाडी मारलेली आहे प्राचीन काळी ग्रीस देशात हे तत्त्व डिमॉक्रिटस् याने मांडले दुसरा तत्त्वज्ञानी हेरॅक्लिटस् याने ' नित्य परिवर्तनाचे ' तत्त्व मूलभूत म्हणून मानले होते भारतात कणादाने अणुवाद प्रतिपादन केला तो वैशेषिक सूत्रात मांडलेला आहे नंतरच्या भाष्यकारानी या सूत्राचे सविस्तर विवेचन केले आहे

२. पाश्चात्य अणुवाद :

ग्रीक तत्त्वज्ञ डिमॉक्रिटस् याने अणुवादाचे तत्त्व पाश्चात्य देशात सुमारे २५०० वर्षांपूर्वी मांडले त्याच्यामते सृष्टीची व तिच्यावरील सर्व पदार्थांची निर्मिती अणूंच्या एकत्र येण्याने होते अणु सूक्ष्म असतात ते आपोआप एकत्र येतात त्याच्यात आकर्षण अथवा विकर्षण असते त्यामुळे ते गतिमान होतात सृष्टीची उभारणी व विलय या अगदी यात्रिक स्वरूपाच्या असतात पदार्थांची घडामोड सदैव चालू असते सृष्टीचे नियम यात्रिक स्वरूपाचे असले तरी ते अबाधित असतात ते कोणालाही मोडता येणार नाहीत सृष्टीची निर्मिती कोणत्याही दैवी कारणाने वा प्रभावाने होत नाही अशा प्रकारे पाश्चात्य अणुवाद हा पूर्णपणे जडवादास अनुसरून (Materialistic) विवेचन करणारा आहे

३. वैशेषिक अणुवाद :

कणाद नावाच्या प्राचीन ऋषींनी ' वैशेषिक सूत्रे ' नावाचा ग्रंथ लिहिला असून त्यात अणु-तत्त्वाचे विवेचन आलेले आहे वैशेषिकाच्या मते अणू हे सृष्टीतील विविध पदार्थांचे कारण आहेत, डिमॉक्रिटस् अणूचे प्रकार मानीत नाही, पण वैशेषिक मानतात पृथ्वी, आप, तेज व वायु हे

ते होत पचमहाभूतात वरील चार समाविष्ट आहेत हे ध्यानात येईलच याचाच अर्थ वरील चार प्रकारच्या अणूना गंध, रस, रूप व स्पर्श हे गुण असणारच यामुळे या अणूंच्या संयोगाने बनलेल्या पदार्थातही वरील गुण निर्माण होतात अणूंच्या एकीकरणाने पदार्थ निर्माण होतात व त्याच्या विघटनामुळे ते नाश पावतात ही क्रिया अखंड चालू असते हे अणु एकत्र का येतात या प्रश्नाचे उत्तर मात्र दोन प्रकारे देण्यात आले आहे काही वैशेषिकांच्या मते ईश्वराच्या सर्व शक्तिशाली प्रेरणेमुळेच ही क्रिया घडते अणूंच्या एकीकरणास व विघटनासही ईश्वराच्या सूत्रानुसार चालणारी कर्मशक्ती कारण असते येथे कर्म याचा अर्थ प्रेरकशक्ती असा आहे ही प्रेरक शक्ती यात्रिक स्वरूपाची नसून ' अदृष्ट ' या नावाच्या सुप्त अबाधित अशा नियमानुसार चालत असते अदृष्टावर ईश्वराचे नियंत्रण असते

या अणुवादाचे आणखी वैशिष्ट्य असे की विश्वात यात्रिकता नसून एक प्रकारची सुसुत्रता आहे हे सूत्र म्हणजे अदृष्टाचा नियम हेच होय काही वैशेषिक ईश्वराचे अधिष्ठान अमान्य करतात व केवळ अदृष्टाच्या प्रेरणेने अणूचे संघटन व विघटन होत असते असे प्रतिपादन करतात हे वैशेषिक निरीश्वरवादी होत अशा एका वैशेषिक गृहस्थास त्याच्या मृत्युसमयी ईश्वराचे नाव उच्चारण्यास सांगितले असता, तो, अणु ! अणु ! (पीलव. पीलव ॥) असे म्हणू लागला यावरून अणु स्वतःच्या अशा अदृष्ट नियमानुसार संघटित व विघटित होतात असे मानणारे वैशेषिकही होते हे दिसून येते

४. जैन अणुवाद :

भारतीय तत्त्वज्ञानात अणुवादाचे जोरदार

प्रतिपादन व प्रसार करण्यातून जन-अर्हंत दर्शनाचा वाटा फार मोठा व उल्लेखनीय आहे जैन तत्त्व-ज्ञानात जीव व अजीव असे दोन प्रमुख प्रकार मानलेले असून त्याचे इतर उपप्रकार पुष्कळच आहेत बरील दोन्ही अस्तिकाय 'म्हणजे अवकाश अथवा जागा व्यापून असणारे असे आहेत यापैकी 'अजीव' याचा अर्थ जड वा चैतन्य रहित पदार्थ असा आहे यातहि केवळ जडद्रव्य (Matter) असे आपण ज्याला म्हणतो त्याला जैनदर्शनात 'पुद्गल' असे नाव आहे 'पुद्गल' याचा अर्थ ज्यातील विभागाचे मघटन व विघटन होते असे द्रव्य असा आहे (पूरयन्तिगलन्तिच ।) द्रव्याचे हे विभाग म्हणजेच अणु होत आपल्या अनुभवातील पदार्थ म्हणजे या अणूंचे सघटित रूप (सघात) होय पदार्थ नाग पावला याचा अर्थ त्याचे 'सघात' हे रूप बदलले व तो मूळ अणुरूप बनला असा आहे पदार्थात अखंडपणे रूपांतरित होणारे व पुन्हा अणुरूप धारण करणारे असलेले अणु हे सृष्टीचे स्थायीरूप आहे पदार्थाच्या स्वरूपात नित्य बदल होत असल्याने ते निर्माण होतात व नाग पावत असतात असे आपण म्हणतो परंतु पदार्थ निर्माण होत नाहीत म्हणून ते नाशही पावत नाहीत ज्याची निर्मीती असते त्याचाच कधीतरी नाश होणे शक्य असते यावरून असे दिसले की अणु हे नित्य व अविनाशी आहेत. आपल्या अनुभवातील पदार्थ हे अणुच्या सघटन-विघटनाचे खेळ आहेत अणु एकत्र आले म्हणजे त्याची जी घडण वनते, त्यास 'सघात' असे म्हणतात सभोवतालच्या वस्तु हे लहानमोठे सघात आहेत आपली पृथ्वी हा एक महासघात आहे

५ अणूंचे स्वरूप .

वर म्हटलेच आहे की पदार्थाच्या सूक्ष्मात

सूक्ष्म घटकाला 'अणु' म्हणतात अथवा या अणूला भाग नसतात, कारण अणु हाच गर्वान् सूक्ष्म भाग आहे (Partless Particle) अणु सूक्ष्म असल्याने ते डोळ्यांनी दिसणे अगम्य इतर इद्रियाना कळणे शक्य नसते, पण म्हणून ते नाहीतच असे म्हणता येणार नाही, सूक्ष्म वस्तु आपल्या सामान्य अनुभवाच्या पलीकडील असतात त्या आहेत हे आपणास अनुमानाने जाणून घ्यावे लागते स्थल (Space), काल (Time) या गोष्टी देखील आपणास अनुमानाने जाणून घ्याव्या लागतात अणु हे उत्पन्न होत नाहीत व नाशही पावत नाहीत ते नित्य आहेत, व सर्व सृष्टी व्यापून राहिले आहेत ते एकसारखे असून त्याच्यात प्रकार नाहीत, असे जैनशास्त्रे मानतात. या दृष्टीने पाहिले तर महावीरानी प्रतिपादन केलेला अणुवाद हा वैशेषिक अणुवादाहून वेगळा आहे व तो डिमॉक्रेटसप्रणीत अणुवादाच्या जवळचा आहे, वैशेषिकांच्या मते अणूंचे प्रकार आहेत अणूत प्रकार नसले व ते एकसारखे असले तरी त्यांच्यात गुणधर्म हे असणारच, कारण गुणधर्माव्यतिरिक्त पदार्थ असा असूच शकणार नाही (गुणपर्यायित्वं द्रव्यम् ।) अणूना स्पर्श रूप, रस, गंध आदि गुण असतात. यामुळेच अणूपासून निर्माण होणाऱ्या पदार्थात ते येणे शक्य असते जे मुळातच नसते, ते कोणत्याहि स्वरूप व अस्तित्वात येणे शक्य नसते (Exnihilo nihil fit) असा तर्कशास्त्राचा नियम आहेत कथम् असत सत् जायेत । म्हणजे जे नाहीच त्यापासून, जे आहे, ते कधीहि निर्माण होणे शक्य नाही, असे उपनिषदातहि सांगितलेले आहे वर दिलेल्या अणूच्या गुणधर्मामुळेच पदार्थाचे गुण आपल्या अनुभवास येतात बरील गुण जसेच्या तसे पदार्थात येतात एवढेच नसून त्याच्या एकत्रीकरणाने या गुणाची विविध स्वरूपेहि बनतात, व

मूळीचे बहुगुणी व बहुरूपी स्वरूप (मानात्व) आपण अनुभवितो.

अणु हे गतिमान असतात म्हणजेच ते स्थिर निश्चल असे कधीही नसतात आपणास दिसत नसली तरी त्याची गती ही सदैव चालूच असते. ही गती म्हणजे अणुवादाच्या सदर्भातील एक अत्यंत महत्वाची बाब आहे. आकर्षण-विकर्षण, आकुचन-प्रसरण, उन्नयन-अधोगती, असे या गतीचे (Motion) स्वरूप आहे या गतीला जैन दर्शनात 'धर्म' स्वभाव असे नाव आहे मात्र या शब्दाचा अर्थ नैतिक स्वरूपाचा नसून तांत्रिक (Technical) स्वरूपाचा आहे या गतीमुळेच पदार्थात 'नित्य परिवर्तन' हाच विश्वाचा स्थायीभाव आहे 'विश्वातील घटना ह्या एखाद्या वेगवान प्रवाहासारख्या असून, अशा प्रवाहात आपण दोनदा आपले बोट बुडवू शकणार नाही जैन दर्शनात अशाच प्रकारचे 'परिवर्तनशील स्थैर्य' मानलेले आहे मनुष्यजीवन हा या जगाचाच एक भाग असल्याने त्यात नित्य परिवर्तन असूनही एका विलोभनीय स्थिरतेचा अनुभव आपणास येत असतो जन्मापासून अखेरपर्यंत आपण अतंत परिवर्तन अनुभवितो तरी आपण (व्यक्ती) आपणच असतो केवळ स्थैर्याला तात्विक दृष्टीने काहीच अर्थ नाही व व्यावहारिक दृष्टीनेही आपली स्थैर्यविषयक कल्पना चुकीची असते जैनदर्शनातील परिवर्तनाची ही कल्पना व हेरॅक्लिटसची कल्पना ह्या जुळणाऱ्या आहेत वस्तुस्थितीशीही ती विसंगत नाही. विश्वातील अणु हे जसे नित्य तसेच त्यांना गतिमान ठेवणारे अगभूत तत्व (धर्म) हेहि नित्यच आहे या दृष्टीने विश्वाचे म्हणजे त्यातील अणूचे स्वरूप हे गतिमान (Dynamic) आहे, स्थितिप्रिय (Static) नाही

अणूतील शक्ती ही अगभूत आहे व धर्म हे तत्व या शक्तीस प्रेरक आहे ह्या कल्पनेस धरूनच आजचे विज्ञान आहे, अणु हे शक्तिसंपन्न असून कोणत्याही क्षणी ही शक्ती ते व्यक्त करू शकतात धर्माचे अस्तित्व त्यास सहाय्यभूत होत असते अणुसारख्या सूक्ष्म पदार्थातील शक्तीची ही कल्पना त्याकाळचे शास्त्राचे ज्ञान, प्रगती व साधने लक्षात घेता अतिशय महत्वाची मानावी लागेल जैनदर्शनातील अणुकल्पना ही एवढ्यावरच थांबत नाही, तर जड अणुवरोवरच अत्यंत सूक्ष्म असे अणुही असतात (Subtle matter or Karma matter) ते एवढे सूक्ष्म, प्रभावी व आकर्षक असतात की त्यांच्या विकाराना जैन दर्शनात 'कपाय' असे नाव आहे या कषाया-मुळेच मूळेचे सर्वशक्तिमान असे आत्मतत्त्व सीमित व बद्ध होते सूक्ष्म अणूच्या प्रभावाने मनोमालिन्य येणे व त्यामुळे आत्म्याचे सबंध निर्माण होणे या गोष्टी वास्तविक (Real) व अनुभवाने जाणता येणाऱ्या अशाच आहेत अद्वैत वेदान्तात सांगितल्याप्रमाणे बंधन हे 'माया स्वरूप' नाही तर पूर्ण सत्य आहे मनोविकार, अहंकार आदि सूक्ष्म द्रव्याची पण अतर्गत अशी स्वरूपे आहेत मात्र आत्मा त्यातून वेगळा आहे

६. गतीची प्रेरणा :

पाश्चात्य अणुवादी ईश्वर मानीत नाहीत त्यांच्या मते अणूतील गती, त्याचे सघटन, विघटन याचे मूळ विश्वातील अमूर्त नियमात आहे या नियमाने अणूच्या हालचाली बांधलेल्या असतात ईश्वर हे या गतीचे कारण नाही सूर्य, चंद्र, ग्रह, उपग्रह यांच्या गती अशाच गुत्वाकर्षणासारख्या नियमांनी बद्ध आहेत त्यांच्या मते जग व त्यातील सर्व गती पूर्णपणे यांत्रिक

स्वरूपाच्या (Mechanical) आहेत विश्वाच्या या व्यवहारात पाप, पुण्य व नैतिकता यांना स्थान नाही हा विचार मानवसमाजाच्या सदर्भात करणे योग्य आहे

वैज्ञानिक अणुवादी ईश्वर मानतात अणूच्या गतीचे कारण अंतिम दृष्ट्या ईश्वर हाच आहे व त्याच्या प्रेरणेने सर्व प्रकारची गती, उत्पत्ती, स्थिती व विनाश आदी होत असते जगाच्या व्यवहारास नैतिक अधिष्ठान आहे प्रत्येक कृतीचा परिणाम हा होणारच (न इह अभि-
क्रमनाश अस्ति ।—गीता) हा परिणाम घडवून आणणे हे विश्वात नित्य असलेल्या अशा 'अदृ-
ष्याच्या' नियमाचे कार्य आहे याचाच अर्थ अदृष्ट अशा नियमन शक्तीमुळे अणूंना विनिष्ट गती मिळते व जगातील विविध घटना घडतात. या घटनात विलक्षण वद्धता (Uniformity) आहे या सर्वांचे अधिष्ठान ईश्वर आहे

जैन दर्शनात ईश्वराला स्थान नाही तरीही विश्वाचे रहाट गाडणे चालण्यास कसलाहि अडथळा येत नाही जैन मताने जगाच्या व त्यातील मानवी व्यवहारात ईश्वराचे कोणतेच प्रयोजन नाही त्यासाठी ईश्वराचे अस्तित्व मानणे अगदी अनावश्यक आहे एकंदर जैन मतानुसार ईश्वर हे जगातील जड अथवा चेतन घडामोडीचे कारण नाही मग अणूतील गती कशी निर्माण होते हा प्रश्न गिल्लक राहतो याचे उत्तर 'स्वभाव' असे देण्यात आले आहे 'स्वभाव' याचा अर्थ स्वगत गुणधर्म अथवा प्रवृत्ती असा आहे म्हणजेच अणु आपल्या अगभूत गुणानुसार विविध पदार्थ निर्माण करण्यास प्रवृत्त होतात ही गती, गुणधर्म, प्रवृत्ती आदी सर्व काही अणू-मध्येच असते व त्यानुसार अणु वर्तत असतात

जगत विवद गुणप्रमं अमल्ले पदार्थं दुसरा कोण तयार करू शकेल ? पाहू :-

'क कण्टकानां प्रकरोति तैदृष्यम्
विचित्रं भाव मृग पक्षिणाच ।

माधुर्यं मिश्रो कटुताच निम्ब
स्वभावतः सर्वमिदं प्रवृत्तम् ॥'

काट्याचा टोकदारपणा, पक्षि हरिणाचे चित्र-विचित्र गुणधर्म, उमाची गोडी व लिवाच्या झाडाचा कडवटपणा ही सर्व स्वभाविकच निर्माण झालेली अमतात तसेच—

'अग्निरुष्णो जलं शीतं समं स्पर्शं स्थान-
निल ।

केनेदं चित्रितं तस्मात् स्वभावात्तत्त्वव-
स्थिती ॥'

अग्नि उष्ण, पाणी थंड व वारा मानविष्या-
जोगा, कोणी तयार केला ? स्वभाव धर्मानुसार हे सर्व घडून येत असते

७. आजची अणुवादाची प्रगती :

वैज्ञानिक संशोधन हे उपटसुळासारखे म्हणजे आकस्मिक (Accidental) कधीही नसते त्या-
मागे जशी प्रयत्नाची परंपरा असते तसेच प्रस्थापित ज्ञानाचा उपयोग करून घेण्याची दुर्दम्य इच्छाहि असते म्हणजेच नवे संशोधन हे नेहमीच प्रस्थापित सिद्धान्ताच्या हातात हात घालून पुढे जात असते डिमॉक्रेटस् सारख्या तत्त्ववेत्त्यांनी मांडलेले अणुविषयक विचार, तसेच महावीरासारख्या दार्शनिकांनी केलेले अणुविष-
यक विवेचन हे अशास्त्रीय वा टाकाउ म्हणून वाजूस सारता येण्याजोगे साधे नाही विज्ञानाची तत्कालिन प्रगती व साधने जमेली घरली तर त्यांनी केवळ तर्काच्या व निरीक्षणाच्या आधारा-

वर केलेले विवेचन उपेक्षणीय ठरत नाही इतकेच नव्हे तर अतिशय उपयुक्त व प्रेरक ठरणारे आहे यात मुळीच शंका नाही

आल्बर्ट आइन्स्टीन यांनी मांडलेला पदार्थ-विज्ञान शास्त्रातील सिद्धांत हे डिमॉक्रिटसच्या पुढे टाकलेले महत्त्वपूर्ण पाऊलच म्हणावे लागेल अणूत स्वतःत अशी शक्ती व प्रेरणा असते व ही शक्ती हवी त्यावेळी व्यक्त होऊ शकते असाच त्याच्या विवेचनाचा आशय आहे कोण-तीही वस्तु ही शक्तीचे एक सघटित रूप आहे विशिष्ट अवस्थेत शक्तीचे वस्तूत व वस्तूचे शक्तीत रूपांतर होणे या कारण सहज शक्य असते अणुस्फोट करण्याएवढी प्रगती आइन्स्टीन यांनी आपले समीकरण मांडले त्यावेळी झालेली नव्हती सूक्ष्मनिरीक्षण, प्रगत गणित व प्रयोग हे त्याच्या प्रयत्नाचे स्वरूप होते त्यांनी पुढे ठेव-

लेले हे पाऊल सृष्टी व्यापणाऱ्या वामनाच्या पावलाप्रमाणे नुसते व्यापक नव्हे तर सृष्टीला नमविणारे ठरले आहे त्यांनी मांडलेल्या विख्यात सूत्राच्या ($E = MC^2$) आधारे पुढील अणुसंशोधकानी जगाचा तोडावळा पालटवून टाकणारे अस्त्र निर्माण केले आहे हे आपण आज वाचतो गेल्या २५०० वर्षांत अणुवादने केलेली ही वाटचाल आहे अणुविज्ञानाने आज जरी विस्वरूप प्रगट केलेले असले, विनाशाची प्रचंड तयारी चालू असली तरी या विनाशाच्या प्रचंड खटाटोपात, विधायक सृजनाची बीजे आहेत असे भारतीय शास्त्रे आवर्जून सांगत आहेत अर्थात, मानवाला सृष्टीने विवेकासारखे अमोल रत्न वहाल केले असताना ईश्वरी रूपेची किंवा तथाकथित हस्तक्षेपाची आराधना करण्याचे प्रयोजन कोणते आहे ?

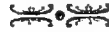

काम दोषनो प्रतिकार स्थूलभद्रमुनिनु ध्यान छे
 क्रोध दोषनो प्रतिकार गजमुकुमारमुनिनु ध्यान छे
 लोभ दोषनो प्रतिकार शालीभद्र अने धन्यकुमारमा रहेला तप, सत्य,
 सतोप आदि गुणोनु ध्यान छे
 ए रीतेज मानने जीतनार बाहुबली अने इन्द्रभूति
 मोहने जीतनार जबुस्वामी अने वज्रकुवर
 मद मान अने तृष्णाने जीतनार मल्लिनाथ, नेमनाथ अने भरत चक्रवर्ती
 आदि महान आत्माओनु ध्यान

मनहर मूर्ति

रयिचता—पू आचार्य देव श्रीमद्विजय भुवनतिलक सूरेश्वर महाराज

(राग—जात्रा नवाणु करीए रे)

चालोने भवि, कुंभोज तीर्थमा जइए, बंदीने पावन थइए

चालोने भवि कुंभोज तीर्थमां जइए । टेक

मन पावन करी पार्श्वप्रभुनी, भक्ति भावे करिए;

ध्यान प्रभुनुं शुद्ध धरीने, भवसागरथी तरिए । चालोने (१)

अनतकालनी वासना बसमी, अर्चनथी दूर करिए,

मन प्रसन्न फल जिन पुजननु, उमग धरीने लहिए । चालोने (२)

जगबल्लभ प्रभु पार्श्व जिनेश्वर, त्रण जगतनो दीबो;

तीर्थाधिपति मनोहर राजे, अश्वसुनु चिरजीवो । चालोने (३)

मूर्ति मनोहर पापनी भजक, रजक जय जयवती,

भव्य कमल विकसित ए करतो, सहस्रकिरण झलकती । चालोने (४)

महाराष्ट्र देजनुं तीर्थ ए मोट्टु, गिरीवरपर प्रभु छाजे;

नेहू धरीने नयने निरखतां, कर्म रिपु दल लाजे । चालोने (५)

वामानंदन शीतलचंदन, कर्म निकदन हेतु,

निरजन अविनाशी स्वरूपी, भवसागरमां सेतु । चालोने (६)

तीर्थ यात्राले सघो आवे, साचा मोतीथी वधावे;

पूजन, ध्यान ने भक्ति करीने, पापोना पुंजो खपावे । चालोने (७)

चकीर चंद्रना दर्शन करीने, चित्त रजनता पावे

तेम भावुकनां पार्श्व दर्शनथी, जन्म सफल थइ जावे । चालोने (८)

अग्रणशरण प्रभुवत्सल म्हारा, लउ छु आशरा त्हारा

तजी जग माया, शरणमा आया, भवोभवप्राण आधार । चालोने (९)

आत्म कमल लट्ठि मन आपो, कापो भव भ्रमणना फेरा

भुवन तिलक चरणोतो सेवक, जाप जपे नित्य तेरा । चालोने (१०)

કુંભોજગિરી ગતાબ્દી સહોત્સવને શુભેચ્છા :

શાખા

ડા. મુલજી પેરાજની કું.

આ દો ની, (A. P.)

ડા. મુલજી પેરાજ

ગોળના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ

શાહુપુરી, કોલ્હાપુર.

કૃષ્ણગિરી ગતાબ્દી મહોત્સવને ગુલેચ્છા :

રત્ન, રંગ અને મીઠાશઘી લગ્નપૂર ગુજરાતની પ્રજામાં

ઐકી અવાજે વખણાયેલ અમારા

રજસ્તરી ટ્રેડમાર્કનો ગોળ

વાપરવાનો આગ્રહ રાખો.

કોલ્હાપુરનો પ્રખ્યાત ગોળ

હિરાકાણી છાપ તથા ગૌતમ છાપ

શાહ
અમૃતલાલ હીરાલાલ

૬ ગોળ, ખાંડના કમીશન એજન્ટ કો

પો. બો. નં. ૨૧૭ સ્ટેશન રોડ, કોલ્હાપુર.

કુંભોજગિરી શતાબ્દિ મહોત્સવને શુભેચ્છા !

શા. મણીલાલ દેવશીની કું.

ગોળ, સાકર તથા અનાજના વેપારી ને કમીશન એજન્ટ

શાહુપુરી કોલ્હાપુર.

કેાન : ૨૫૧ * * તાર સંસ્કૃત

Ad
Supplements
to

Shah
Rameshchandra
(Lakhiwala)

Jaggery Merchant & Commission Agent
Shahupuri Peth, Kolhapur.

Phone 100 & 101

Pravinchandra
Ramaniklal Shah

Jaggery Merchant & Commission Agent
Shahupuri Kolhapur.

Phone RUPHBAJ & Phone 1161

Shah

Rameshchandra
Ramaniklal

Gandhi Chowk, Dist. (N.G.)
Phone 100 & 101, Juvant

100 & 101

Mrs. Mahendrakumari Bhabhulal

Jaggery Merchant & Commission Agent

100 & 101, Shahupuri, Kolhapur

घटाविद
महोत्सवाम
अभिनन्दन

संघवी राहा गणपतचंद पदमचंद

रुई, क्षुसार मालाचे अडत दुकान

त्रिजापूर (एस. सी. रेल्वे)

फोन • २६३ • पी. पी. ४ • ग्राम अशोक

શુભેચ્છાઓ સાથે .

શુભેચ્છાઓ સાથે :

પટેલ

કેવળભાઈ કલ્યાણભાઈ

ગાંધીના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ
પો. ઓ. નં. ૧૮૧, શાહુપુરી, કોલ્હાપુર.
ફોન. ૧૮   * *   તાર : ગુનન

મેસર્સ અમૃતલાલ લહેરચંદ
એન્ડ સન્સ

ગાંધીના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ
પોસ્ટ બોક્સ નંબર, ૧૫૦ શાહુપુરી,
કોલ્હાપુર ૧. (એસ. રેલ્વે)
ફોન : ૧૧૭૨

મેસર્સ પામલ પર્સનલ નંબર ૧૬૨૫

વનસ્પતિ સમૂહ એન્ડ એગ્રીકલ્ટરલ પ્રમાણ

મે. રતીલાલ પોપટલાલ શાહ

ગાંધીના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ
પો. ઓ. નં. ૧૩૮, શાહુપુરી, કોલ્હાપુર.
ફોન. ૨૨૮   * * *   તાર : રતીલાલ

ગાંધીના વેપારી પ્રવીણચંદ પોપટલાલ વલ્લભીગપુર.

With
best compliments
from

M/s.

Prakashchand

Lunkad

CLOTH MERCHANT

Bihani Market, Phaltan Galli,
SHOLAPUR 2.

Phone 3543 + Resi 3973

With
best compliments
from

M/s. Sha.

Chunilal Mulchand

Wholesale Cloth Merchant

Dealers in PROCESSED DHOTEES & MULLS

411, Chati Galli, Sholapur 2.

Phone 4293

M/s. Sha.

Sakalchand Ratanchand

Yarn Merchant

**411 Chati Galli,
Sholapur 2.**

With best compliments from

Sanghavi Trading Co.

Dealing in
Motor Pump Sets and Accessories
Chati Galli, Sholapur.

Sanghavi Mulchand Velaji

Wholesale Cloth Merchants
186 Mangalwar Peth, Sholapur
Phone 3557

Kantilal AND COMPANY

Authorised Distributors
The Lakshmi-Vishnu Cotton Mills Ltd.,
922, CHATI GALLI, SHOLAPUR - 2.

PHONE - 3911

सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी थेवा पुरषादानीय
श्री पार्व्वप्रभुना चरणारविंदे

मे. अशोक आयर्न वर्क्स

शिवाजी उद्यमनगर, कोल्हापूर.

(म हा रा ष्ट्र)

फोन १४०४

श्री कुभोजगिरीतीर्थ गताब्दी प्रसंगी
श्री जगदल्लभ पार्व्वनाथ प्रभुना कोटिण वंदना

मे. चेनमल लुवाजी ओसवाल

बुलियन मर्चन्ट अँड कमिशन एजन्ट

सोने व चादीची योग्य भावाने खरेदी विक्री करणार

२०६, मेडे बाजार, कोल्हापूर + फोन : ११७१

With
best compliments
from

**M/s. KHEMCHAND DAYALJI
AND SONS.**

CENTRE STREET, POONA 1.

Phone : 22119

With
best compliments
from

*Sanghvi
Poonamchandji
Ratanchandji*

437, CENTRE STREET, POONA - 1.

गताव्दी
महोन्मवाम
अ भि न द न

संघवी
विरचंद
हुकमाजी
अँन्ड कंपनी

टिम्बर भर्चट अँन्ड जनरल कॉन्स्ट्रक्टसी *
न्यु टिम्बर मार्केट, प्लॉट नं. ५३, पुणे २
फोन : २३०३४

श्री जगदल्लभ पादवनाथ,
कुंभोजिगीरी शताब्दि महोत्सवने
अमारी वंदना

शा. कांतीलाल हिरालाल

चावी मालाचे ठोकवंद व्यापारी

भेंडे बाजार, कोल्हापूर.

जेमणे कपायनी कालीमा दूर करी,
मोहराजने महात कर्यो एवा
बीतराणी श्री पादवनाथ जयवता वतें

**शा.
वेलचंद लुबाजी गांधी**

तयार चावी मालाचे होलसेल व्यापारी

भेंडे बाजार, कोल्हापूर.

शताब्दी महोत्सवास अभिनंदन

शा. भबुतमल हेमचंद अँड सन्स

बुलियन मर्चंट व सोने-चांदी मालाचे होलसेल व्यापारी

गुजरी बाजार, कोल्हापूर.

फोन : ५१९

Shah Ratanshi Kimaji & Co.

Turmeric, Seeds, Grain, Oil Cake Merchants & Commission Agents

Post Box No. 17, 35 Vakharbhag, Sangli, (S. C. Rly.)

Branch : SHAH RATANSHI KIMJI & CO. Masur, (Satara) Phone 2

Phones :

Off & Resd 57-51, Market Yard, 355, Oil Dept. 394

(only night time : 21 to 8)

P P Kherajbhav 595 P P Umedlal : 541 * Grams HAPPY

Shah Ratanshi Khimaji & Sons.

Turmeric, Seeds, Grain, Oil, Cake Merchants & Commission Agents

Karad, (Satara) S C Rly

Phones

Off 206 Resd 378 Anaj Dept 398 * Grams HAPPY

M/s. Kalyanji Brothers

Merchants & Commission Agents

Market Yard, Karad, (Satara).

Our Sister Concerns Phones 393, 398 / Grams HAPPY

M/s. Madhukar Kalyanji Co.

Shri Bijalghar, Saniwar Peth, Karad, (Satara)

Phones 398 503 / Grams HAPPY

Dealers in

Electric Goods & Distributors of Eveready Cells & Battery.

- डी. ऑईल केक
- लिबोडी पेंड
- करंजी पेड
- करंजी डी ऑईल केक
- शिगदाणा पेड
- धुरिया
- सलफेट
- व
- सुफला

पार्वप्रभुना वंदनासह

उसासाठी ट्राम्बेचे सुफला धुरिया

व

डी ऑईल केक वापरा.

वसंतलाल एम. शाह आणि कंपनी

Oil Cake and Jogger, Merchant and Commission Agent

हायस्कूल रोड, सांगली (महाराष्ट्र). ++ फोन - ५०७

शतान्वि महोन्मवाम शुभेच्छा

फोन २२६ पी. पी. मणिलाल

दीपचंद भाईचंद व्होरा अँड सन्स

[प्रो. मणिलाल दीपचंद व्होरा]

जनरल सर्वट थेंड कमिशन एजेंट

सांगली, (महाराष्ट्र).

- हळदी • हळदी पावडर • करंजी तेल
- खरंजीखली • शिगदाणा बीज तथा
- खली के प्रमुख विश्वसनीय आडतिया
- व्यापारीक परीक्षा प्रार्थनीय

M/s.

Bharat Transport Co.

312, High School Road, Sangli.

[Partner : Vadilal Laxmichand Shah]

Sub Dealer's for Moped India's
Suvega and Suvega deluxe 50 c c

Autocycle

Stockist of .

MYSORE CEMENT LTD CEMENT

पा श्वं प्र भु ता वं द ना स ह

शा. अमिचंद वरदाजी निंबजीया

सो ने - चां दी च्या मा ला चे हो ल से ल व्या पा री

२०५, भंडे बाजार, कोल्हापूर.

फोन ८२७

* * * *

टेलिग्राम बुलियन

प्रभुने वंदु कोटिवार !

कुंभोज गिरीना स्वामि, प्रभुने वंदु कोटिवार
वामा देवीना नंदन प्यारा, भवि जीवीना हृदयना हारा
काम केलिना हरनार—प्रभुने ॥ १ ॥

जगवल्लभ प्रभु नाम छे प्यारु, भव पार थवाने साचुं छे बारुं
अशरण—शरणाधार—प्रभुने ॥ २ ॥

मरुभुति भवमां समकित मेलव्यु, दशभव आतम बल केळव्यु
कठिण कर्म हरनार—प्रभुने ॥ ३ ॥

वड नीचे रहि केवळ लीधुं, कमठनुं जरापण मुंडू न किधु
शत वर्षायु जीवनार—प्रभुने ॥ ४ ॥

अश्वसेन नृप कुलमां दीवो, अम मनना आधार घणुं जुवो
पापीने तारणार—प्रभुने ॥ ५ ॥

प्रगट प्रभावी जगमां साचा, सिद्ध स्वरूपी आपणी वाचा
मनोवांछित पूरनार—प्रभुने ॥ ६ ॥

आत्म कमलमां प्रभुने वसावो, लाव्हि भुवननी नैया तीरावो
पुण्य भद्र ना करनार—प्रभुने ॥ ७ ॥

रचयिता— मुनिश्री भद्रबाल महाराज (आदोनी २००५)

(राग— सिद्धाचलना वासी)

अद्वैत वेदान्त आणि जैन सिद्धान्त

प्रा श्रीनिवास दीक्षीत, M.A. तत्त्वज्ञान विभाग प्रमुख, राजाराम कॉलेज, कोल्हापूर

द्वन्द्वमन्त्राणां दुग्न्त्या अध्यायाख्या दुग्न्त्या
पदानां स्य ३३ ते स्य ३६ वरील आपल्या
भाषात याग्यचार्यांनी जैन मताचे निराकरण
कल्याणा प्रयत्न केला आहे त्यात जेवढी अने
गृहले आहे ती जैन मत मुसलमान मन्याने त्याची
उपेक्षा करावी यावरून साहजिकच समजून
होणे की अहंन-वेदान्त-मत आणि जैनमत
यांच्या मूलभूत फरक आहे हा समज घरा
तारी विद्युता हिंदुस्थानात उत्पन्न झालेल्या
जैन, अहंन-वेदान्त, वैष्णव, बौद्ध इत्यादी विविध
धार्मिक आणि तान्त्रिक मताने वाही एक आत-
मिक सामंजस्य आहे आणि तेच भारतीय एका-
त्मतेचा मूलाधार आहे व त्यामुळेच भारताचे
पुढील राष्ट्रीयत्व मिळू शके या' संबध मूळाचा
उपयोग गरी गगनचुंबी नाही फक्त जैनमत व
अहंनमत मत्त मूलभूत फरक नाही येथेदेख प्रति-
पक्ष वर उगाड्याने आहे

महान् कामं तातो गता जयं अगा सी
 वेत्ता य द्रोतम या द्रोती मित्रा मन्दमन
 भाग्यं भाग्यमानं सुखं भाग्यं मन्दमन जीवनं
 वेत्ता सी

[illegible]

स्थानच नाही पण अद्वैतमतास हे माग्य आहे की द्वैतनिष्ठा ही अंतिम अद्वैतानुभवाला उपकारक होऊ शकेल थोडक्यात अद्वैतमतास कोणत्याही अन्य मनाचा अन्यादर करावयाचे कारण नाही.

नेमकी हीच भूमिका जैनांना त्यांच्या अहिंसा मित्रानामुळे घेता येते जीवांची हत्या न करावी हा अहिंसेचा फार मर्यादित अर्थ आला त्याहून व्यापक अर्थ करता येतो तो असा, विघ्वात जे आहे, जिवत आहे, ते राहू द्यावे, उबवडून काढू नये त्याच्या त्याच्या जीवनादिष्टाप्रमाणे त्यास जगू द्यावे. लोकग्राहीस प्राणभूत असलेली ही अहिंसा-निष्ठा एकदा स्वीकारली की कोणत्याही परमता-बद्दल असहिष्णू रहावयाचे कारण उरत नाही

(२) अद्वैतमत व जैन या दोहोंनी मोक्ष ताबाची काही एक अनुभाव्य स्थिती हे जीवताचे परमकल्याण म्हणून मानले आहे आत्म्याच्या मनुष्या वास्तविक स्वरूपाचा माक्षात्कार करून घेणे म्हणजे मोक्ष हेही दोघाना मान्य आहे अनंतदर्शन, अनंतज्ञान, अनंतसुख व अनन्तवीर्य असे आत्म्याचे वास्तविक रूप आहे अने जैनांचे म्हणणे आहे आत्म्याचे आनन्त्य वेदात्याना मान्य आहे तसेच तो ज्ञानस्वरूप आणि आनन्द-मय आहे हेही त्यांना मान्य आहे अनन्तज्ञान, अनन्तसुख अशी माझी त्यांनाविा स्थिती अस- ताना, मान्यः ज्ञानस्य मर्यादा का ? माझ्या

सुखास मर्यादा का ? आत्म्यावर कर्माची पुढे चढतात म्हणून त्याची स्वाभाविक स्थिती झाक-
ळी जाते असे जैनाचे उत्तर आहे. अद्वैताचे म्हणणे आहे की मायेच्या उपाधीमुळे वास्तवात विमुक्त असलेला आत्मा बद्ध आहे असे भासते या दोन्ही उत्तरात मला फरक दिसत नाही जे वास्तवात अभावयास नको पण प्रत्यक्षात आहे ती माया तिला 'सत्' म्हणता येत नाही, कारण तिचा निरास करता येतो तिला असत् म्हणता येत नाही, कारण तिचा अनुभव येतो थोडक्यात म्हणजे मानवी अनुभवात अनुस्यूत असलेल्या मूलभूत असगतीचे नाव माया, जैनांनी तिला माया म्हटले नसले तरी ती असगती त्यांनाही मान्य आहे अगदी या क्षणी माझे वास्तव रूप अनन्तसुख, अनन्तज्ञान असे आहे पण त्याचा मला प्रत्यय येत नाही ही ती असगती होय

(३) मायेचा निरास करून आत्मसाक्षात्कार करून ध्यावयाचा तो ईश्वरी अनुग्रहामुळे नव्हे तर स्वप्रयत्नाने यासबधीही अद्वैत व जैनमत याची एक वाक्यता होऊ शकते कर्माची कितीही आवरणे पडली तरी ती फाडून टाकण्यासाठी आत्म्याची शक्ती अपुरी पडणार नाही कारण आत्मा अनन्तवीर्य आहे असा जैन सिद्धान्त आहे. माया ही अविद्यानिर्मित आहे आणि कोणत्याही क्षणी विद्येने अविद्येचा नाश करता येतो असे या सदर्भात अद्वैताचे सांगणे आहे थोडक्यात म्हणजे मोक्ष हा जीवनाचा आदर्श प्रत्यक्षात उतरविण्यासाठी आत्मा स्वतंत्र आहे परिस्थितीस शरण जाऊन हताश होण्याचे कारण नाही असा निवाळा दोन्हीही दर्शने देतात

(४) आत्म्याचे परिमाण शरीराएवढे मानावे या जैन मताचा शकराचार्यांनी वराच उपहास केला आहे (त्र सू शा भा २, २, ३४ ते ३७)

तो वाजवी नाही जाणीव हे जर आत्म्याचे स्वरूप आहे तर ज्या मर्यादेपर्यंत जाणिवेची प्रतीती येते ती आत्म्याची मर्यादा होय असे म्हणण्यात काही औचित्य आहे निश्चय-नयाने पाहता आत्मा अनन्त-दर्शन, अनन्त-ज्ञान आहे हे जैन मानतातच फक्त व्यवहार-नयाने पाहिल्यास जीवाचे परिणाम शरीरा एवढे आहे असे ते म्हणतात एकच आकाश उपाधिभेदाने घटा-काश, मठाकाश अशा विविध रीतींनी प्रत्ययास येते अशी भाषा ज्यांनी रूळविली त्या शकरा-चार्यांना जैनांची निश्चय-नय, व्यवहार-नय ही अनेकान्तवादी परिभाषा सहजतेने समजावयास हवी होती तसे शाले नाही ही (जैन धरून) हिंदूच्या वैचारिक इतिहासातील एक दुर्घटना आहे

(५) सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान आणि सम्यक् चरित्र हा मोक्षाचा मार्ग म्हणून जैनांनी सांगितला आहे आत्मसाक्षात्कार होण्यासाठी अद्वैतात चित्तशुद्धीची आवश्यकता प्रतिपादन केली आहे चित्तशुद्धीसाठी शम, दम, उपरति, तितिक्षा, श्रद्धा आणि समाधान ही साधने सांगितली आहेत यापैकी श्रद्धा आणि सम्यक्दर्शन ही एकमेकांची पर्याय होत शम, दम वगैरे गोष्टींचा समावेश सम्यक् चरित्रात सहज होऊ शकतो

(६) आत्मसाक्षात्कार शाल्यावर जो अनुभव येतो त्याचे शब्दांनी यथार्थ वर्णन करता येईल असे जैन आणि अद्वैती दोघेही मानित नाहीत मग त्याला अद्वैतानुभूती असे नाव द्यावयाचे की अनन्त-ज्ञान-प्रत्यय-सातत्य असे म्हणावयाचे या सबंधी भाडण्याचे प्रयोजन काय ? तो अनुभव जीवन कृतार्थ करणारा आहे एवढी गोष्ट उभय-ताना मान्य असल्याने अद्वैती आणि जैन यांच्या दैनंदिन जीवनक्रमात आणि साधनानुष्ठानात फरक पडावयाचे काही कारण दिसत नाही *

वरसावो करुणा धारा

राग — प्रभु पार्श्वन् मुखडु जोवा—

श्री जगवल्लभ पार्श्वजी प्यारा
वडु वळी वळी चरण तमारा ॥ ६ ॥

कुंभोज गिरीना प्रभु तमे वासी
थया लोकालोक प्रकाशी
त्रण जगत उजियारा ॥ १ ॥ वडु .

भोग विलासना अमे प्रभु रसीया
जेथी भव अटवीमां फसीया
पथिकने पंथ चिघनारा ॥ २ ॥ वडु

जगवल्लभ नाम तमारं
केम जाणो ना दुःख अमार
दयाळु दुःख हरनारा ॥ ३ ॥ वडु . .

गीत वाजीत्रे प्रभु तोरी भक्ति
करवा नथी अमारी शक्ति
सेवु चरण तोरा सुखकारा ॥ ४ ॥ वडु

रीजो साहेब सेवक जाणो
अेवी 'अनंत' हृदयनी वाणी
वरसावो करुणा धारा ॥ ५ ॥ वडु

—अनंत

પાંચ કારણ વાદ

લે સ્વ. આચાર્યદેવ સિદ્ધાંત મહોદય પૂ. પા. પ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજના વિદ્વદ્વર્ય
પ. ખાનુવિ ગણિવર્યના ગિણ્યરત્ન પૂ. મુનિરાજ ધર્મગુપ્ત વિજયજી મહારાજ

જૈન દર્શન માને છે કે, કોઈપણ કાર્યની સિદ્ધિમા પાંચ કારણોનો સમવાય (સમુદાય) કારણ છે (૧)કાઢ (૨) સ્વભાવ (૩) નિયતિ (૪) પૂર્વકૃત કર્મ અને (૫) પુરુષાર્થ આ પાંચ કારણો પરસ્પર સાક્ષેપ રહીનેજ કોઈપણ કાર્યની સિદ્ધિ કરી શકે છે તે પાંચ કારણોમા પરસ્પર પ્રધાનતા-ગૌણતા અવગ્ય રહેલી હોય છે “કોઈ વાર કાઢની પ્રધાનતા તો વીજા ચારની ગૌણતા, કોઈવાર સ્વભાવની પ્રધાનતા તો વીજા ચારની ગૌણતા, કોઈવાર પૂર્વકૃત કર્મની પ્રધાનતા તો વીજા ચારની ગૌણતા, કોઈવાર પુરુષાર્થની પ્રધાનતા તો વીજા ચારની ગૌણતા”

એક કારણ જ્યારે અગ્રેસર વની કાર્ય કરતું હોય છે તે વચ્ચે ગૌણ રૂપે (સહાયરૂપે) વીજા નેને અવગ્ય અનુસરે છે, અથવા તે વચ્ચે પરોક્ષ રૂપમા તે વાકીના ચાર મોઝૂદ હોય છે, અને તેને અનુકૂલ થક વર્તે છે પણ કદાપિ વાધારૂપ વનતા નથી તે પાંચે કારણોમા એકાન્ત માનવું તે મિથ્યાત્વ છે એક એક કારણ અન્ય નિરપેક્ષ રહી સ્વયં એ-લુ કોઈ પળ કાર્યનું સાધક વની શક્તિ નથી ચાર માણસોએ ઉપાડવાની જે પાલખી તે એકલાથી ન ઉપડી શકે

તેમ કાર્યરૂપી પાલખીને ઉપાડવા માટે પર-સ્પર પાંચે હઠીમઠીને જે એક સાથે ઉપાડે તોજ તે પાલખી પોતાના મૂલસ્થાને પહોંચાડી શકે પાંચ કારણ એક કાર્યમા કેવી રીતે છે તે એક દૃષ્ટાંતથી જોડાઈએ -

શેડૂત શેતી કરે છે, તેમા વર્ષા ઋતુનો કાલ જરૂરી છે વીજમા અકુર ઉત્પન્ન કરવાનો સ્વભાવ જરૂરી છે બહેલા વીજમા તે સ્વભાવ નથી, તેથી તેમા અકુર વિગેરે ન ડગે ભવિ-તવ્યતા અનુકૂલ જોડાઈ, નહીં તર તીડ વગેરે પાકને શતમ કરી નાંખે અથવા પાણીનું પૂર વગેરે ન આવ્યું, અતિ વૃષ્ટિ ન થક, તેથી ભવિ-તવ્યતા અનુકૂલ જોડાઈ, શેડૂતનું ભાગ્ય પણ અનુ-કૂલ જોડાઈ, નહીં તર કોઈ વીમારી વગેરે આવી જાય તો શેતી રહી જાય અથવા શેતરમાથી પાક ચોરાઈ જાય-વાર કારણો અનુકૂલ હોય પણ આઠસુ શેડૂત હોય, શેતી કરવાનો પુરુષાર્થ જ ન કરે તો શું વળે ?

એટલે શેતી કરવામા વર્ષાઋતુનો કાલ, વીજમા અકુર વગેરે ઉત્પન્ન કરવાનો સ્વભાવ, અનુકૂલ ભવિતવ્યતા, શેડૂતનું અનુકૂલ ભાગ્ય, અને તેનો શેતીમા પુરુષાર્થ આ પાંચમાથી એક પણ ગેરહાજર હોય તો કાર્ય ન થાય

તેમ મોક્ષ પ્રાપ્તિમા ચરમાવર્તનો કાઢ જોડે
 અવ્યત્વનો પરિપાક જોડે, મનુષ્યભવ, ધર્મ-
 સામગ્રી વગેરે મેલવો આપનાર પુણ્ય કર્મ જોડે,
 આ વધા ઉપરાત સ્વયં મોક્ષપ્રાપ્તી માટેનો સય-
 મનો પુરુષાર્થ જોડે

‘સમ્મતિ તર્કની’ તૃતીય કાઢની ૫૨ મી
 ગાથાની અભયદેવ સુરીકૃત ટીકામા કહ્યું છે
 કે -

“એકાન્તા સર્વઽપિ એકકા ” કાલ, સ્વભાવ,
 નિયતિ, પૂર્વકૃત પુરુષ-કારણ-રૂપા મિથ્યાત્વમ્ ।
 ત એવ સમુદિતા પરસ્પરાજ્ઞ હૃદ્ વૃત્તયા
 સમ્યક્ત્વ-રૂપતા પ્રતિપદ્યન્તે । ”

આ પાંચ કારણ વાદ નો સમ્યક્ સ્વીકાર ત
 સમક્ષિત અને સમ્યક્ સ્વીકાર નહિ કરવો તે
 મિથ્યાત્વ છે પાંચે કારણોને જરા વિસ્તારથી
 જોડે -

૧. કાઢ :

કોઈપણ કાર્યમા અમુક કાલ અપેક્ષિત હોય
 છે માતા પિતા વનનારને પુત્રમુખ દર્શનની ગમે
 તેટલી તીવ્ર અભિલાષા હોય, પણ સામાન્યથી નવ
 મહિના પુરા થયા વગર પુત્રમુખનું દર્શન થતું
 નથી

આવાની ગોટલી વાવી પણ તેમાથી કેરી
 પાકવા માટે વર્ષો મુઝી રાહ જોવી પડે છે

છોકરાને પંડિત વનાવવાની ભાવના હોય છે,
 પણ સ્કૂલમા દાખલ કરતા જ તે કંઈ પંડિત બની
 જતો નથી પણ ૧૦-૧૫ વર્ષ રાહ જોવી પડે છે

ગરમ પાણીમા ચોંચા નાચ્યા કે તુરતજ
 ચાવા યોગ્ય બની જતા નથી, પણ અમુક કાલ
 વાદજ તે પાકે છે અને ચાવા યોગ્ય બને છે

આમ પ્રત્યેક કાર્યમા કાઢ અપેક્ષિત છે

૨. સ્વભાવ :

કોઈપણ વસ્તુમા કાર્ય ઉત્પન્ન કરવાનો
 સ્વભાવ જોડે અવ્ય આત્મામાજ મોક્ષરૂપી કાર્ય
 ઉત્પન્ન થાય છે સ્ત્રી જ ગર્ભ ધારણ કરે છે
 કારણ કે તેનામાજ ગર્ભધારણ કરવાની યોગ્યતા
 છે-સ્વભાવ છે

ઘડના બીજામાથી ઘડજ ઉત્પન્ન થાય ચિકણી
 માટીમાજ ઘટ ઉત્પન્ન કરવાનો સ્વભાવ છે
 તેવી માટીમાથી જ ઘટ ઉત્પન્ન થાય છે, તતુમાથી
 નહીં કોયડું મગ લાલો મળ લાકડા વાળે પણ
 પાકે નહીં, કારણ કે તેમા પાક-યોગ્યતા નથી
 તેમજ વિદ્યાર્થીમા જ જો ભણવાની યોગ્યતા ન
 હોય તો શિક્ષક શું કરી શકે ?

એટલે કાર્ય ઉત્પત્તિ વસ્તુ સ્વભાવ પણ અપે-
 ક્ષિત છે

૩. નિયતિ :

નિયતિને અવિતવ્યતા પણ કહે છે જે કાર્ય
 જ્યારે નિર્માણ થવાનું હોય ત્યારેજ થાય છે
 સામાન્યથી જે જાસ કોઈ વાહ્ય કારણ વગર
 અકસ્માત્ બની આવે તેને અવિતવ્યતા કે અવિ-
 ભાવ કહે છે

માણસ ગમે તેટલો સાવધાનીથી ચાલતો હોય
 પણ અવિતવ્યતા ઊધી હોય તો જાડામા પડી
 જાય છે કેટલીક વાર મનુષ્ય ધન કમાવાનો ગમે
 તેટલો પ્રયત્ન કરે છે પણ અવિતવ્યતા અનુકૂલ
 નથી હોતી તો કમાઈ શકતો નથી, પણ કોઈ
 વાર ઊધુ પડે છે માણસ કેટલીક વાર સીધું
 કરવા જાય છે, પણ અવિતવ્યતા ઊધુ વાળે છે

પાઠવો અને દ્રૌપદીને કષ્ટ ભોગવવાના નિયત
 થયેલા હતા તો દ્રૌપદીના મોઢામાથી નિકલી

ગયુ કે, આઘઢાના છોકરા આઘઢાજ હોય ને ?’
વસ, ભવિનવ્યતા વગ સતીના મુખપર કાવુ ન રહી
શવયો, જેથી મહાભારતનુ યુદ્ધ સર્જાડ ગયુ

અયોધ્યામા રામચદ્રજીનો રાજ્યાભિષેક કર-
વાની તૈયારી થદ રહી ત્યાજ ભવિતવ્યતા વશ
વનમા જવાનુ થયુ

૪. પૂર્વકૃતકર્મ :

ભાગ્ય અનુકુલ હોય છે તો મનુષ્ય વ્યાપારમા
કમાય છે, અને બાજૂની દુકાનમા એકજ જાતનો
એકસાથે વ્યાપાર કરનાર બીજો વેપારી ગુમાવે
છે તેમા તે વન્નેના શુભાશુભ કર્મોજ કારણ છે

વે સમાન દર્દીઓ એકજ ડૉક્ટરનો હૉસ્પિટ-
લમા એકજ નર્સની દેખરેખ નીચે દવા કરાવે છે,
છતા એક દર્દીને સાર થાય છે, બીજાને સાર થતુ
નથી, તેમા તેઓના શુભાશુભ કર્મ જ કારણ હોય છે

ચુટળીમા બે ઝમેદવાર ઝભા રહ્યા પળ તેમાથી
એક ચુટાઈ આવે છે ! અને બીજો રહી જાય છે
અને તેના પૈસા પળ વરવાદ થાય છે તેમા વન્નેના
શુભાશુભ કર્મ જ કારણ છે

૫ પુરુષાર્થ :

હોશિયાર અને બુદ્ધિગાલી વિદ્યાર્થીને પળ
પરિક્ષામા પાસ થવા (ભગવાનો) પુરુષાર્થ
કરવો પડે છે

રસોડની સામગ્રી તૈયાર હોવા છતા પળ
રસોઈ બનાવવાનો પુરુષાર્થ તો ઓછાવત્તો કર-
વોજ પડે છે, નહીતર એમ ને એમ રસોઈ તૈયાર
થતી નથી

વ્યાપાર-નોકરી કરવાનો પુરુષાર્થ કરે છે તો
પૈસા પ્રાપ્ત કરે છે-ભાગ્ય પળ પુરુષાર્થ વગર
ફલતુ નથી

ભવસાગર તરવાની સામગ્રી તો ભાગ્યથી મળે,
પળ તે સામગ્રીદ્વારા ભવસાગર તરવાનો પુરુષાર્થ
તો આત્માએજ કરવો પડે છે

ગુરુ કાઢજીપૂર્વક શિષ્યને ભળાવે, પળ ભળ-
વાનો, આપેલા પાઠને તૈયાર કરવાનો, ગોખવાનો,
વિચારવાનો પુરુષાર્થ તો શિષ્યેજ કરવો પડે છે
તોજ તે શિષ્ય વિદ્વાન બની શકે છે !

આમ પ્રત્યેક કારણ કાર્યની પ્રતિ બાહ્ય
દૃષ્ટીથી અલગ અલગ દેખાવા છતા તાત્વિક
દૃષ્ટીએ એ પાંચે પરસ્પર હઢીમઢીને કાર્યના
સાધક વને છે

♦♦

* જિનેશ્વર દેવો સ્વય રાગ દ્વેપને જીતનારા અને સર્વજ હોવાથી તેઓના વચનમા
વ્યાયે સશય કરવાનો અવકાશ છેજ નહી

* જિન વચન અર્થથી અનાદિ અનત છે, જ્યારે સૂત્રથી અનિત્ય છે

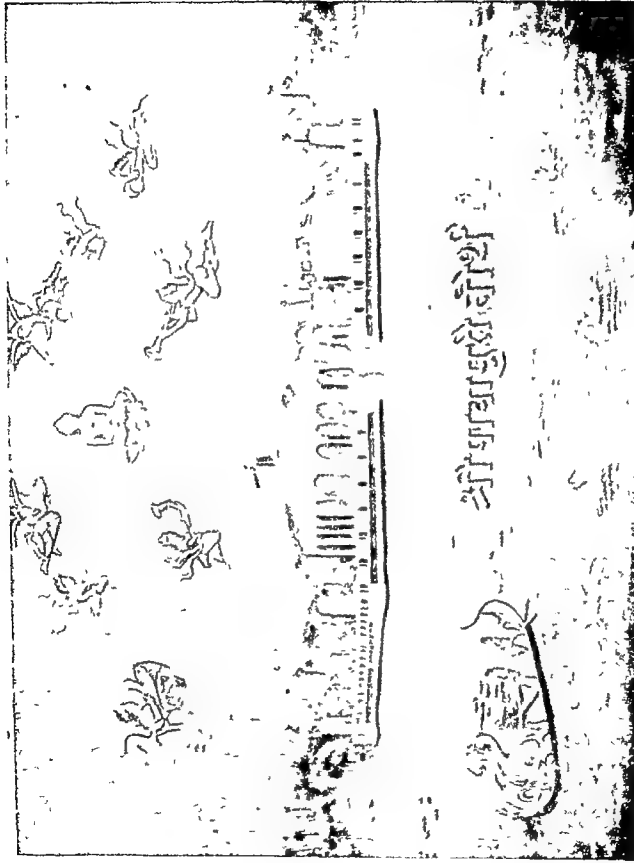
સહુ ચાલો ....

સહુ ચાલો કુંભોજગિરિ જઈએ પ્રભુ મેટી પાવન થઈએ મહારાષ્ટ્ર દેશે યાત્રાનું મોટું ધામ છે	
ગિરિવર પર સુંદર સોહે દેલંતા મનડા મોહે શ્રી જિન મદિરની શોભા અપરંપાર છે	સહુ ૧
જિહા પાસ પ્રભુ બિરાજે, જગવલ્લભ નામથી ગાજે દર્શન કરતાં મવો મવની ભાવઠ જાય છે ...	સહુ ૨
દેશો દેશના સંઘ જ્યાં આવે, પ્રભુ દર્શન કરી હરખાયે પ્રભુજી પ્યારા સેવકના શીરતાજ છે	સહુ ૩
જસ નામે નવનિધિ પામે, વઢી સ્વર્ગ તળા સુલ જામે જેની સેવાથી મુક્તિ સુલ પસાય છે .	સહુ ૪
ચંતર વદી ચોથે ચઢિયા, પ્રાણત સ્વર્ગથી અવતરિયા માતા વામા કુક્ષિને ઝજ્જલ નાર છે	સહુ ૫
પોષ વદી વશમિ વિન જાયા, દિશિ કુમરી મઢી હુલરાયા ચોસઠ દ્વિતીયા સિંહાસન ડોલાય છે	સહુ ૬
પોષ વદી એકાદશી દિવસે, દીક્ષા કલ્યાણક દિવસે દ્વિતીયા દ્વિતીયા પ્રભુજીના ગુણ ગાય છે	સહુ ૭
પ્રભુ કેવલજ્ઞાનને પાવે, ચઢઘાતી કર્મ લપાવે ચંત્ર વદની ચતુર્થી અતિ પંકાય છે .	સહુ ૮
શ્રાવણ વદ આઠમ દિવસે, પ્રભુ મુક્તિ પુરીમાં વિલસે એવા પ્રભુના ગુણગાતા મગલ માલ છે	સહુ ૯
એ પ્રભુજીની યાત્રાએ, વેંગલોરથી સઘ જ લાવે શાસન સેવા કમીટીનો જયજયકાર છે	સહુ ૧૦
સંવત વેહજાર પચિસે, પોસવદી દસમિના દિવસે ગિરિની યાત્રા કરવાની મોટી હામ છે	સહુ ૧૧

—શ્રી શાસન સેવા કમીટી
વેંગલોર

महाराष्ट्रातील जैन श्वे. तीर्थक्षेत्र
श्री केशरीया पार्श्वनाथजी, भद्रावती (भांदकजी)

श्री पावापुरी तीर्थ

॥ નમો અરિહતાળ ॥

પ્રભુ આજ્ઞાનું રહસ્ય અને મહામંત્રનો પ્રભાવ

લે પ. પૂ. મહારાષ્ટ્ર દેશોદ્ધારક આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય રામચદ્ર સુરીશ્વર મ ના શિષ્યરત્ન
પૂ. પં. ભદ્રકરવિજયજી ગણિચર્ય (સેગાવ, સ ૨૦૨૫)

વીતરાગ । સપર્યાયાસ્તવાજ્ઞાપાલન પરય્ ।
આજ્ઞાઽઽરાધ્યા વિરાધ્યા ચ ગિવાય ચ
ભવાય ચ ॥૧॥

આકાલમિયામાજ્ઞા તે હ્યોપાદેયગોચરા ।
આશ્રવ સર્વથા હ્યે , ઉપાદેચ સવર ॥૨॥
આશ્રવો ભવહેતુ સ્યાત્ સવરો મોક્ષકારણમ્ ।
હૃતીયમહિતીમુષ્ટિરન્યદસ્યા પ્રપમ્ચનમ્ ॥૩॥

આશ્રવ સર્વથા હ્યે છે અને સવર ઉપાદેય છે
આશ્રવ ભવનો હેતુ છે અને સવર મોક્ષનું કારણ છે
અરિહત પરમાત્માની આજ્ઞાનું સક્ષેપમા આ પરમ
રહસ્ય છે વીજો વધો આનોજ વિસ્તાર છે

મિયાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કપાય અને યોગ
એ પાચ આશ્રવ છે સમ્યક્ત્વ, વિરતિ, અપ્રમાદ,
અકપાય અને અયોગ એ પાચ સવર છે

પદ મગલ મહાશ્રુતસ્કધમા નમસ્કારની પાચ
વસ્તુઓ છે -અરિહન, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય
અને સાધુ આ પાચેમા આશ્રવનો અભાવ છે અને
તે પાચે સવરથી ભરેલા છે પાચેને નમસ્કાર તે

પાચેમા રહેલા સવરને જ નમસ્કાર છે સવરનું
સેવન તે પ્રભુની આજ્ઞા છે તેથી પાચેને નમસ્કાર
મા આજ્ઞાનેજ નમસ્કાર છે વઢી નમસ્કારની
પાચે વસ્તુઓ આશ્રવથી રહિત છે, તેથી તે પાચેને
નમસ્કારમા આશ્રવના ત્યાગને નમસ્કાર છે
આશ્રવનો ત્યાગ એ પ્રભુની આજ્ઞા છે તેથી
પાચેના નમસ્કારમા સવરનું બહુમાન છે, અને
આશ્રવની ગર્હા છે સવર એ સુકૃત છે અને આશ્રવ
એ દુષ્કૃત છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર વડે
સુકૃતની અનુમોદના થાય છે અને દુષ્કૃતની ગર્હા
થાય છે સુકૃતની અનુમોદના વડે શુભનો-
કુશલનો અનુબધ પડે છે અને દુષ્કૃત-ગર્હા વડે
અશુભ-અકુશલના અનુબધનો વિચ્છેદ થાય છે
પરમેષ્ઠિ-નમસ્કારમા પરમાત્માની આજ્ઞાનું
બહુમાન થાય છે, તેથી આજ્ઞાપાલનનો અધ્યવસાય
તીવ્ર વને છે તથા અજ્ઞાની વિરાધનાનો અધ્યવ-
સાય નિરનુબધ વને છે

આજ્ઞાનું સામ્રાજ્ય :

પરમેષ્ઠિ-નમસ્કાર પ્રભુની આજ્ઞા સાથે

અનુકૂલ સવધ કરાવે છે પ્રભૂની આજ્ઞાનુ સામ્રાજ્ય ત્રણ ભૂવનમા પ્રવર્તે છે સમગ્ર વિશ્વનુ પ્રવર્તન આજ્ઞાને આધીન છે આજ્ઞાનો વિરોધક શિક્ષાને પાત્ર વને છે અને આજ્ઞાનો આરાધક ઉન્નતીને પામે છે આજ્ઞાને શરણે રહેલો નિર્ભય વને છે આજ્ઞા એ દિવો છે આજ્ઞા એ ત્રાણ છે આજ્ઞા એ શરણ છે આજ્ઞા એ જ ગતિ છે અને આજ્ઞા એ જ હુર્ગતિમા પડતા જીવોને આલવન છે પરમેષ્ઠિ-નમસ્કારમા આજ્ઞા, આજ્ઞાપાલક અને આજ્ઞાકારક ને નમસ્કાર હોવાથી તે નમસ્કાર ભવ્ય જીવોને દીપકની જેમ પ્રકાશ આપે છે અથવા ભવ સમુદ્રમા દ્વીપની જેમ આધાર આપે છે પરમેષ્ઠિ-નમસ્કાર અનર્થ અને અનિષ્ટનો ઘાત કરે છે વળી તે ભવભયથી પીડિતને શરણ આપે છે દુઃખ દારિદ્ર્યથી વચવાનો માર્ગ બતાવે છે અને ભવકૂપમા પડતા જીવોને આલવમૂત થાય છે પ્રભૂની આજ્ઞામા જેટલા ગુણ છે તે વધા ગુણને પામવાને પરમેષ્ઠિ-નમસ્કાર કરનારો અધિકારી વને છે તેથી પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર એ સારની પોટલી છે, રત્નની પેટી છે, ઢાકેલુ નિધાન છે, શુદ્ધ ધર્મરૂપી કાચનનો કરડિઓ છે, મુક્તિના મુસાફર એવા ભવ્ય આત્માઓને દેવાધિદેવનુ પરમ શ્રેષ્ઠ છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કારનો આરાધક આજ્ઞાનો આરાધક વને છે અને પરપરાએ યિવસુખને પામે છે

ઉત્કૃષ્ટ અનુમોદના અને ઉત્કૃષ્ટ ગર્હા

ચૂલિકા સમ્યક્ત્વ-રૂપી સવરને કહે છે, સાધુ નમસ્કાર સર્વવિરત્તિ સવરને પ્રગટ કરે છે, આચાર્ય નમસ્કાર અને ઉપાધ્યાય નમસ્કાર અપ્રમાદ સવરને વ્યક્ત કરે છે, અરિહત નમસ્કાર એ અકપાય સવરને તથા સિદ્ધમા નમસ્કાર એ પ્રધાનતયા અયોગ સવરને વ્યક્ત કરે છે પાંચ નમસ્કાર પાંચે પ્રકારના સવરને પુટ કરે છે,

તેથી પરમ મગલ સ્વસ્ત્ય છે પાંચે પ્રકારના આશ્રવોનો કટ્ટર વિરોધી હોવાથી આશ્રવનો સમૂહ નાશ કરે છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર વડે દુષ્કૃતની સર્વોત્કૃષ્ટ ગર્હા થાય છે અને સુકૃતમાત્રની સર્વોત્કૃષ્ટ અનુમોદના થાય છે પ્રભૂની આજ્ઞા દુષ્ટનમાત્રનો ત્યાગ કરવાની છે, તથા મુકૃતમાત્રનુ મંવન કરવાની છે તેથી પંચ મગલનુ નિત્ય આગાધન કરનારો પ્રભુ-આજ્ઞાનો પરમ આગાધક વને છે પ્રભુ આજ્ઞા છ એ જીવ-નિકાયનુ હિત કરનારી હોવાથી પંચમગલનુ સેવન કરનારો છ એ જીવ-નિકાયમા રહેલ ચૈતન્ય અગનો આગાધક થાય છે અર્થાત્ જીવરાશિ ઉપર મૈત્રી-ભાવવાળો વને છે જીવ-રાશિ ઉપર હિનનો પરિણામ એ મૈત્રી છે મૈત્રી-ભાવ ધારણ કરનારો પરમાત્માની આજ્ઞાનો આગાધક થાય છે

નમસ્કાર વડે માધ્યસ્થ પરિણતિ :

નમસ્કાર એટલા માટે મત્ર છે કે તે છ એ જીવ-નિકાય સાથે ગુણ ભાષણ કરે છે, તેમના હિતની મત્રણા કરે છે, અને તે દ્વારા ચારે પુણપાર્થને આમત્રણ આપે છે પંચમગલ એ પરમાત્માની આજ્ઞાનુ મૂર્તિમત સ્વરૂપ છે પરમાત્માની આજ્ઞા હેયનુ હાન, ઉપાદેયનુ ઉપાદાન અને ઉપેક્ષણીયની ઉપેક્ષા-સ્વરૂપ છે મિથ્યાત્વાદિ હેય છે, સમ્યક્ત્વાદિ ઉપાદેય છે અને અનાત્મતત્ત્વ ઉપેક્ષણીય છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર-દ્વારા મિથ્યાત્વાદિ પાપોનો નાશ થાય છે, સમ્યક્ત્વાદિ ગુણોનો સ્વીકાર થાય છે ઉપેક્ષા એટલે માધ્યસ્થ પરિણતિ-અજીવ-તત્ત્વ એ રાગ કરવા લાયક નથી, તેમ દ્વેષ કરવા લાયક પણ નથી, એવી મનોવૃત્તિનુ નામ માધ્યસ્થ પરિણતિ છે જીવ-માત્ર પ્રત્યે મૈત્રી, અજીવમાત્ર પ્રત્યે માધ્યસ્થ અને જીવની શુભાશુભ અવસ્થાઓ પ્રત્યે અનુક્રમે

પ્રમોદ અને કારુણ્યાદિ પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર દ્વારા
કેળવાય છે.

પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર ધર્મના મર્મને સ્પર્શે છે :

આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનું મુખ્ય સાધન
વિચાર છે તે વિચાર બે રીતે પ્રવર્તે છે એક
વૈરાગ્યરૂપે અને બીજો મૈત્રી રૂપે—જીવમાત્ર પ્રત્યે
મૈત્રીરૂપ અને જડમાત્ર પ્રત્યે વૈરાગ્યરૂપ, એમ
નમસ્કાર તે બન્ને પ્રકારના વિચારોને પ્રેરે છે
પરમાર્થ—આત્મા શાસ્ત્રમા નહિ પણ સત્પુરુષોમા
છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર સત્પુરુષોમા રહેલા પરમાર્થ
—આત્માને નમસ્કાર રૂપ છે તેથી પરમેષ્ઠિ
નમસ્કાર એ સકલ શાસ્ત્રોનાં મર્મરૂપ છે શાસ્ત્રો
માર્ગ વતાવે છે, તેનો મર્મ સત્પુરુષોમા અતરમા
રહેલો છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર તે મર્મને સ્પર્શે છે
જ્ઞાન ચેતનાનો આદર :

જગત્મા સર્વશ્રેષ્ઠ વસ્તુ શુદ્ધ ચૈતન્ય છે
પરમેષ્ઠિ નમસ્કારમા તેનું વહુમાન થાય છે
શુદ્ધ ચૈતન્યનું વહુમાન પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપને
પ્રગટાવે છે પોતાની શુદ્ધ ચેતના જ્ઞાનસ્વરૂપ છે
પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર વડે કર્મચેતના અને કર્મફલ
ચેતનાની ઉપેક્ષા થાય છે અને જ્ઞાનચેતનાનો
આદર થાય છે જ્ઞાનચેતના રાગાદિ રહિત છે,
તેથી વીતરાગ સ્વરૂપ છે અને જ્ઞાનાદિસહિત છે,
તેથી સર્વજ્ઞસ્વરૂપ પણ છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર
વડે આત્માનું વીતરાગ અને સર્વજ્ઞ સ્વરૂપ પૂજાય
છે નમસ્કારનો તાત્ત્વિક અર્થ પૂજા છે પૂજા
દ્રવ્ય—ભાવ સકોચરૂપ છે દ્રવ્યસ કોચ વાળી અને
કાયનો તથા ભાવ સકોચ મનનો થાય છે એ રીતે
મન, વાળી અને કર્મવડે વીતરાગ અને
સર્વજ્ઞ સ્વરૂપ જ્ઞાન—ચેતનાનો આદર અને તેને
ધારણ કારણ સત્પુરુષોની સતત પૂજા એ નમ-
સ્કારનો તાત્પર્યાર્થ છે પ્રભૂની આજ્ઞા વીતરાગતા-

નેજ પૂજવાની છે વીતરાગતા સર્વજ્ઞાતાનું અવધ્ય
કારણ છે ભક્તિનું પ્રયોજક અને સેવ્યતાનું
અવચ્છેદક વીતરાગત્વાદિ ગુણોનું હોવાપણુ છે
પરમેષ્ઠિ નમસ્કારમા તેજ વસ્તુ પૂજાય છે તેથી
વિપરીત વસ્તુ અસેવ્ય હોવાથી અપૂજ્ય છે નમ-
સ્કારમા પૂજ્યની પૂજા અને અપૂજ્યની અપૂજા
સઘાય છે, તેથી તે મહાયત્ર છે સત્પુરુષોવડે
સેવ્ય છે, આરાધ્ય છે, માન્ય છે

શ્રવણ-મનન અને નિદિધ્યાસન :

આજ્ઞા પદાર્થ આપ્તવચન છે આપ્ત યથાર્થ
વક્તા છે યથાર્થ વક્તાનું યથાર્થ વચન તે શ્રવણ
પદાર્થ છે મનન પદાર્થ યુક્તિને ગોઠે છે આશ્રવ
હેય છે, કારણ કે તે સ્વ—પર પીડાકારક છે
સવર ઉપાદેય છે કારણ કે તે સ્વપરહિતકારક
છે નિદિધ્યાસન પદાર્થ એદપર્યર્થ વતાવે છે
આજ્ઞાનું એદપર્યર્થ આત્મા છે “આ સમન્તાત
જ્ઞાયતે” એટલે આત્મા “આશ્રવની હેયતા અને સવ-
રની ઉપાદેયતાનું જ્ઞાન જેને થાય છે, તે આત્માજ
આજ્ઞાસ્વરૂપ છે પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રૂપ આજ્ઞા હેયો-
પાદેયાર્થ છે, તે આજ્ઞાનો વ્યાવહારિક અર્થ
છે આજ્ઞાનો નૈશ્વર્યમિક અર્થ સ્વરૂપ રમણતા છે
સ્વરૂપ રમણતા એજ પરમાર્થ શરણભૂત છે નમ-
સ્કારનો વ્યાવહારિક અર્થ આશ્રવત્યાગ અને
સવરસેવનનું વહુમાન છે નમસ્કારનો પારમાર્થિક
અર્થ આશ્રવનો ત્યાગ કરનાર વિશુદ્ધ આત્મા છે
વિશુદ્ધ જ્ઞાયકરૂપ છે જસંભાવવાનું આત્માયા
પરિણમન તે નમસ્કારનો એદપર્યર્થ છે અને તેજ
આત્મસાક્ષાત્કારનું અનંતર કારણ છે “આત્મા
વાડે દ્રષ્ટવ્ય શ્રોતવ્યો મતવ્યો નિદિધ્યાસિતવ્ય ।”
શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસન વડે આત્માનો સાક્ષા-
ત્કાર થાય છે સાક્ષાત્કાર એ મુખ્ય પ્રયોજન છે.
તેનું સાધન નિદિધ્યાસન, નિદિધ્યાસનનું સાધન
મનન અને મનનનું સાધન શ્રવણ છે શ્રવણનો

અધિકારી મુમુક્ષુ છે મુમુક્ષુના લક્ષણ અમ, દમ, તત્તિક્ષા તથા શ્રદ્ધા, સમાધાન અને ઉપરતિ છે, તેનું મૂળ વિરાગ છે અને વિરાગનું મૂળ નિત્યા-નિત્યવિવેક વિચાર છે

અમનસ્કતાનો મત્ર .

“ નમો ” મત્ર સર્વ પ્રાણોને ઉત્ક્રમણ કરાવે છે ‘ નમો ’ મત્રનું ઉચ્ચારણ કરવામાત્રથીજ પ્રાણોનું ઊર્ધ્વક્રમણ ઉત્ક્રમણ થાય છે વીજા અર્થમા ‘ નમો ’ મત્ર સર્વ પ્રાણોને પરમાત્મતત્ત્વમા પરિણમન કરાવે છે પ્રાણોને મનની ઉપર લઈજવામા ‘ નમો ’ મત્ર સહાય કરે છે અમનસ્કત્વ અને ઉન્મત્તીભાવની અવસ્થા ‘ નમો ’ મત્રના પુનઃ પુનઃ સ્મરણથી ઉત્પન્ન થાય છે કહ્યું છે કે વિપ્રતીવ મનો નમ । ” ‘ નમો ’ એ મનની વિરુદ્ધ દશામા ગતિ કરાવનાર મત્ર છે મન-સાતીત (Beyond Mind) અવસ્થા ‘ નમો ’ મત્ર-વડે સાધકને સહેલાઈથી પ્રાપ્ત થાય છે ‘ નમો ’ નમન-પરિણમન એકાર્થક છે જેનાથી આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપમા પરિણમન થાય તે ‘ નમો ’ મત્ર છે, તેથી તે પરમ રહસ્યમય મનાય છે

સન્માનનું સર્વોત્કૃષ્ટ દાન .

‘ One of the great Joys in life is the joy of giving ’ ‘ નમો ’ એ સર્વશ્રેષ્ઠ પુરુષોને આપવામા આવતું સન્માનરૂપી સર્વશ્રેષ્ઠ દાન છે સર્વ દાનમા સર્વશ્રેષ્ઠ દાન સન્માનનું દાન છે દાનના સર્વ પાત્રોમા શ્રેષ્ઠ પાત્ર પચપરમેષ્ઠિ ભગવત છે, ચિત્તાના શુભભાવથી જેઓ નિરતર સન્માનનું દાન ‘ નમો ’ મત્રવડે પચપર-મેષ્ઠિ ભગવતોને કરે છે તેઓ માનવજન્મ પામીને અગેષણ કરવા લાયક સત્કૃત્ય કરીને

મહાજ કૃનાર્થના અનુભવે છે પરમેષ્ઠિ નમસ્કારમા કૃતજ્ઞાનો ભાવ રહેલો છે દુર્ગતિમા પડતા જીવોને પરમેષ્ઠિ ભગવતો નમસ્કાર મહામત્ર દ્વારા પરમ આલબન આપે છે નેમના વિશુદ્ધ જીવન વડે પરમ આદર્શને આપે છે તથા ભવનાગર તરવા માટે જહાઝ મમાન પરમ નીર્ધને સ્થાપન કરી લાવ્યો-કોડો અને અમન્ય જીવોને રત્ન-ત્રયીનું છુટે હાથે દાન કરે છે પદ્મા પરમ દાતા તેમને યોગ્ય એવું સન્માન કરવું એ સર્વ કૃતજ્ઞ જીવોનું પરમ કર્તવ્ય છે કૃતજ્ઞતા એ પાત્રતા કેલ્લવાનું અને યોગ્યતા વિક્રમાવવાનું પ્રથમ મોપાન છે જેઓ ઉપકારિઓ પ્રત્યે નિરતર કૃત-જ્ઞાના ભાવ દર્શાવે છે તેઓ આ ભવાટવીમા મુર-ધ્વિત રહે છે કૃતજ્ઞતા ગુણ તેમને જ્યાં જાય ત્યાં ઉત્તમ આત્માઓનો સમાગમ કરાવી આપે છે, અને તેમના વાત્સલ્યમા સાચા અધિકારી બનાવે છે, કહ્યું છે કે, “ ક્ષણમપિ સજ્જનસંગતિ રેકા, ભવતિ ભવાર્ણવતરણે નૌકા । ” સત્પુરુષોની મંગ-તીને યોગ્ય શુભ પુણ્યનું અર્જન કૃતજ્ઞતા ભાવ વડે અવગ્ય થાય છે તેથી પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર એ કૃતજ્ઞતા ગુણનું પાલન છે આ જગતમા અર્થનું દાન આપનારા હજુ મઠ્ઠી આવજે, પણ હૃદયથી સન્માનનું દાન આપનારા દુર્લભ હોય છે નમ-સ્કારમા જેઓનું ચિત્ત લાગતું નથી, તેઓએ સમ-મવુ જોઈ કે યોગ્યને યોગ્ય દાન આપવા માટેની ઉદારતા તેમના હૃદયમા હજુ પ્રગટી નથી કૃપણ-તાનો નાશ કૃતજ્ઞતાથી થાય છે, અને કૃતજ્ઞતાનું પાલન સર્વશ્રેષ્ઠ દાતાઓને સન્માનનું દાન દેવાથી થાય છે

સર્વોત્કૃષ્ટ શરણાગતિ :

સર્વોત્કૃષ્ટ ગૃહી સર્વોત્કૃષ્ટ અનુમોદના અને સર્વોત્કૃષ્ટ શરણાગતિ માટેનો મહામત્ર તે શ્રી નમસ્કાર મહામત્ર છે સર્વ પાપોનો સર્વથા પ્રણાશ

કરવાનું પ્રાણધાન નમસ્કાર મહામત્રમા રહેલું છે તે સર્વોત્કૃષ્ટ ગહાના પરિણામને સૂચવે છે સર્વ મગલોમા પ્રધાન અને પ્રથમ મગલ નમસ્કાર છે, તે સર્વોત્કૃષ્ટ અનુમોદનાનો પરિણામ છે 'નમો' પદ સર્વોત્કૃષ્ટ શરણાગતિનું સૂચક છે કેમકે તેમા એક વાજૂ કર, શિર આદિ સર્વ અંગોનું સમર્પણ છે અને બીજી વાજુ તે દ્વારા આત્માના સર્વ પ્રદેશોનું સર્વ સમર્પણ છે ત્રણ કરણ, ત્રણ યોગ, સાત ધાતુ, દશ પ્રાણ, સર્વ રોમ અને સર્વ આત્મપ્રદેશો વડે થતી શરણાગતિ એ ઉત્કૃષ્ટ નમસ્કાર છે, અને શ્રી નમસ્કાર મહામત્રનું તે સર્વોત્કૃષ્ટ વાચ્ય છે ભવ્યત્વ પરિપાકની સધલી સામગ્રી એક સાથે સપ્રહાયેલી, નમસ્કાર મહામત્રમા મઠી આવે છે.

કલ્યાણનો માર્ગ :

નમસ્કાર મહામત્રના ઉપકાર અનંતા છે અનંતા આત્મજોને મુક્તિગમન માટે નમસ્કાર મહામત્રે પરમ આલવન પુરૂ પાડેલું છે સર્વ તીર્થ કરો, ગર્વ ગણધરો, સર્વ પૂર્વધરો અને બીજા પરમ જ્ઞાની પુરુષો શ્રી નમસ્કાર મહામત્રનો આધાર લઈને પરમ પદે પહોંચેલા છે “ સર્વ મહાપુરુષોને આધાર આપનાર એવો મહામત્ર આપણને મળ્યો, તે કેટલું મોટું ભાગ્ય ગણાય ! ” એ રીતે નમસ્કાર મહામત્રનું ગૌરવ હૃદયમા ધારણ કરીને તેનું આલવન લેનાર, દુર્ગતિમા પડતા એવા પોતાના આત્માને વચાવી શકે છે, અને સદ્ગતીને સુલભ બનાવી શકે છે આલવનના આદરથી ઉત્પન્ન થયેલ પુણ્ય વિઘ્નોનો કાત્ર કરે છે, અને પતન પામતા પોતાના આત્માને સ્થિર અવસરે ડગારી લે છે નીચે પડતાને વચાવનાર અને ડાકે ચઢવામા આલવનભૂત થનાર પ્રત્યેક વસ્તુને પરમ આદરની નજરથી જોવાની ટેવ પાડવી જોઈએ એ ટેવનો અભ્યાસજી જીવને આત્મવિકાસમા આગલ

વધારનાર થાય છે એ રીતે નમસ્કાર મત્ર કલ્યાણનો માર્ગ શીખવે છે

મત્ર ચૈતન્યની જાગૃતિ :

નમસ્કાર મત્રના ઉચ્ચારણ સાથે જ પ્રાણોની ગતિ ઊર્ધ્વ ડહી થવા લાગે છે, અને સર્વ પ્રાણો એકી સાથે પરમાત્માને વિષે જોડાય છે મત્રના ઉચ્ચારણ સાથેજ મન અને પ્રાણ ઊર્ધ્વ ગતીને ધારણ કરે છે તથા કર્મનો ક્ષય-ક્ષયોપશમ કરાવે છે કર્મની અશુભ-પ્રકૃતિઓના સ્થિતિ રસ ઘટાડી દે છે તથા શુભ પ્રકૃતિઓના સ્થિતિ રસ વધારી દે છે તેથી તથા સ્ત ક્ષયોપશમ થવાથી સદ્બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થાય છે તે સદ્બુદ્ધિ ગુરુત્ત્વનું કામ કરે છે, તેના દ્વારા આત્મતત્ત્વનો મહિમા સમજાય છે, તેથી અતર્મુલ્ય વૃત્તિ વધવાની સાથે પરમાત્મ તત્ત્વની અનુભૂતિ થવા લાગે છે એ રીતે મન, મત્ર, પ્રાણ તથા દેવગુરુ અને આત્માની એકતા સધાય છે, તેનેજ મત્ર-શાસ્ત્રમા મત્ર ચૈતન્યનો ઉદ્ભાવ થયો કહેવાય છે, કહ્યું છે કે

‘ મત્રાય મત્રચૈતન્ય યો ન જાનાતિ તત્ત્વતઃ ।
શતલક્ષ પ્રજપ્રોઽપિ મત્રસિદ્ધિ ન ઋચ્છતિ ॥ ૧ ॥

મત્રના અર્થને અને મત્રના ચૈતન્યને તત્ત્વથી જાણતો નથી, તેને કોડો જાપ કરવાથી પણ મત્ર-સિદ્ધિ થતી નથી ભાષા વર્ગનાથી શ્વાસોચ્છવાસ વર્ગના સૂક્ષ્મ છે, અને મનોવર્ગના તેથી પણ સૂક્ષ્મ છે તેનાથી વધારે સૂક્ષ્મ કર્મ વર્ગના છે તેના ક્ષય-ક્ષયોપશમથી અતર્મુલ્ય વૃત્તિ અને આત્મજ્ઞાન થવા લાગે છે તેનું જ જ્ઞાનમ મત્રચૈતન્યની જાગૃતિ છે કહ્યું છે કે ‘ ગુરુમત્રવદેવતાત્મ પવનાના-મૈક્ય-નિષ્કલનાત્ અતરાત્મસવિત્તિ । ’ મન, મત્ર અને પવન તથા દેવગુરુ અને આત્માને પરસ્પર કચવિત્ એક્યનો સવધ છે, તે જાણવાથી અત-રાત્મ જાણનું સવેદન થાય છે

શબ્દબ્રહ્મદ્વારા પરબ્રહ્મની ઉપાસના :

નમસ્કાર મત્ર જાયક ભાવને નમવાનું શીખવે છે જાયકભાવ એ આત્માનો સ્વભાવ છે રાગદ્વેષાદિ ભાવો વિભાવ છે વિભાવ તરફ ઢઢી રહેલા આત્માને સ્વભાવ તરફ વાઢવો એ નમસ્કાર મત્રનું કાર્ય છે ‘અરિહ’ એ ઘર્ણમાલા શબ્દબ્રહ્મનું સશિપ્ત સ્વરૂપ છે શબ્દબ્રહ્મ એ પરબ્રહ્મનું વાચક છે અને પરબ્રહ્મ શુદ્ધ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે જેમા કેવલજ્ઞાન રહેલું છે, અને જ્ઞાન શિવાય વીજા કોઈ રાગાદિ ભાવો રહેલા નથી, તે શુદ્ધ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ ઉપાસ્ય છે, પૂજ્ય છે, આરાધ્ય છે તે શિવાયનું વીજુ સ્વરૂપ અનુપાસ્ય છે, અપૂજ્ય છે, અસેવ્ય છે, એ જૈન સિદ્ધાન્ત છે સેવ્યતાનું અવચ્છેદક વીનરાગત્વાદિ ગુણનું હોવાપણું છે વીનરાગત્વ સર્વજંતવની સાથે વ્યાપ્ત છે, તેથી વીનરાગ અને સર્વજં એવું કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ અને તેની ઉપાસનાજ પરમ પદની પ્રાપ્તિનું વીજ છે

કૃતજ્ઞતા અને સ્વતંત્રતા :

‘નમો’ એ કૃતજ્ઞતાનો મત્ર છે, અને સ્વતંત્રતાનો પળ મત્ર છે કૃતજ્ઞતા ગુણ એ વ્યવહાર ધર્મનો પાયો છે, અને સ્વતંત્રતા ગુણ એ નિશ્ચય ધર્મનું મૂલ છે, આત્મદ્રવ્ય સપૂર્ણ સ્વતંત્ર છે અનાદિ કર્મસંવધ હોવા છતાં કર્મદ્રવ્ય અને આત્મદ્રવ્ય સર્વેયા પૃથક્ છે, માત્ર સયોગ મદ્રધ છે, અને તે વિયોગના અતવાઢો છે કર્મના મદ્રવને આદિ અને અત છે આત્મદ્રવ્ય અનાદિ અનત છે આત્મદ્રવ્યની સ્વતંત્રતા અનુભવીને, જગત્ સમઢ તેને બનાવનાર એજ પુરૂષો ખરેખર ઉપકારી છે તે ઉપકારને હૃદયમા ધારણ કરીને, તેમના પ્રવ્યે નિવ્ય આધારની લાગણીવાલા રેહવું અને એ ઉપકારનો વદલો વાઢવાની પોતાની અગ્નિને

નિરતર કવલ રાખવી તે વ્યવહાર ધર્મનું મૂલ છે અને તેજ નિશ્ચય ધર્મ પામવાની સાચી યોગ્યતા છે ‘નમો’ મત્રની ઉપસના એ કૃતજ્ઞતા ગુણના પાલન દ્વારા સ્વતંત્રતા તરફ લઈ જનારી સિદ્ધ પ્રક્રિયા છે, તેથી ‘નમો’ મત્રને સેતુની ઉપમા ઘટે છે ભવસાગરને તરવા માટે અને મોઢ નગરમા પહોંચવા માટે તે સેતુની ગરજ સારે છે વ્યક્તમાથી અવ્યક્તમા તે લઢ જાય છે પ્રકૃતિથી પરાડ્મુલ વનાવી પુરૂષની સન્મુલ દોરી જાય છે તેથી દ્વીપ છે, દીપ છે, ત્રાણ છે, ગરણ છે, ગતિ છે અને આધાર છે ‘નમો’ મત્ર તે દુષ્કૃત ગર્હા કરાવનાર હોવાથી દ્વીપ, દીપ અને ત્રાણ છે સુકૃતાનુમોદના કરાવનાર હોવાથી ગતિ અને પ્રતિષ્ઠા રૂપ છે તથા દુષ્કૃત અને સુકૃતથી પર એવા આત્મતત્ત્વની અભિમુલ લઢ જનાર હોવાથી પરમ ગરણ ગમન રૂપ પળ છે એ રીતે એક નમો મત્ર જ ભવ્ય જીવોને પરમ આલબન અને પરમ આધાર રૂપ વનીને ભવદુઃખનો વિચ્છેદ કરાવનાર તથા શિવસુખની પ્રાપ્તિ કરાવનાર યાય છે ‘નમો’ મત્ર સ્થૂલમાથી સૂક્ષ્મા જવાનો મત્ર છે સૂક્ષ્મમાથી સૂક્ષ્મતરમા અને સૂક્ષ્મતરમાથી સૂક્ષ્મતમમા જવા માટેની પ્રેરણા પળ ‘નમો’ મત્રમાંથી જ મઢે છે અણુથી પળ અણુ વન્યા વિના મહાનથી પળ મહાન એવા તત્ત્વની પ્રાપ્તિ શક્ય નથી ‘નમો’ મત્રવડે ‘અણોરપિ’ અણીયાનું અને ‘મહતોઽપિ’ ચ મહીયાનું’ વન્ને વિગેપણો-યુક્ત એવા પરમપદની સિદ્ધિ થાય છે

શાંત રસનો ઉત્પાદક :

‘નમો અરિહતાળ’ એ મહામત્ર છે, શાશ્વત છે, જ્ઞાન રસનું પાન કરાવનાર છે શાંત રસ એટલે રાગ દ્વેષ વિનિર્યુલત કેવલ ‘જ્ઞાન’ વ્યાપાર તેને નમસ્કાર, ‘અરિહ’ એટલે મોહાદિ ગત્રુ-ઓનો નાશક, તે ત્રાણસ્વરૂપ છે ‘અરિહ’ શબ્દ

શત્રુનાશક, પૂજ્યતાનો વાચક તથા શબ્દ બ્રમ્હનો સૂચક હોવાથી શાત રસોત્પાદક છે શાત રસ, સમતા રસ, ઉપશમ રસ એ બધા શબ્દો એકાર્થક છે રાગદ્વેષ અને સુખદુઃખના સવેદનથી પર એવો જ્ઞાનરસ એજ અહીં સમરસ છે, એજ સમતા રસ છે અને એજ શાતરસ છે ‘નમો અરિહતાણ’ એ મત્ર જ્ઞાન ચેતના પ્રત્યે ભક્તિ ઉત્પન્ન કરી તેમાજ જીવને તત્લીન વનાવે છે

‘નમો’ મત્ર અનાહત સ્વરૂપ છે :

‘નમો’ મત્ર ઉચ્ચારણમા સરલ અર્થ રક્ષણ-હાર, અને ફલથી ઊર્ધ્વેતિઊર્ધ્વ ગતિમા લઈ જનાર છે, તેથી મહામત્ર છે ઉચ્ચારણ કરતી વલ્લતેજ સર્વ પ્રાણોને ડાકે લઈ જાય છે, સર્વ પ્રાણોને પરમાત્મામા ચિલીન કરી આપે છે શબ્દથી સરલ, અર્થથી મગલ, અને ગુણથી સર્વોચ્ચ છે નમ્રતા એ સર્વ ગુણોની ટોચ છે પોતાની જાતને અણુથી પળ અણુ જેટલી માન-નારજ મહાનથી મહાન તત્ત્વની સાથે સબધમા આવી શકે છે પૂર્ણતા એ શૂન્યતાનુજ સર્જન છે ‘નમો’ મત્રમા શૂન્યતા છુપાણી છે તેથીજ એ પૂર્ણતાનુકારણ વને છે ‘નમો’ એ અનાહત સ્વરૂપ છે કેમ કે તે ભાવ પ્રધાન છે. જ્ઞાન અક્ષરાત્મક છે, અને માવ અનક્ષરસ્વરૂપ છે તેથી તેનું આલેખન અનાહત દ્વારાજ થઈ શકે છે વલી જ્ઞાનોપયોગની સ્થિતિ અતર્મુહુતેથી વધુ નથી, જ્યારે ભાવની સ્થિતિ અવ્યાહત છે કાયમી છે, તેથી તેનું આલેખન કે આકલન શબ્દદ્વારા થઈ શકતું નથી પરમાત્મા જ્ઞાનગ્રાહ્ય નથી, પણ ભાવ-ગ્રાહ્ય છે ‘નમો’ પદ એ ભાવ અને ભક્તિસ્વરૂપ હોવાથી તે દ્વારાજ પરમ તત્ત્વની અનુભૂતિ થઈ શકે છે હૃદયસ્થી માટે જ્ઞાનનો જ્યાં અંત છે, ત્યાં ભાવનો પ્રારંભ છે જ્ઞાન દ્વૈત સ્વરૂપ છે,

જ્યારે ભાવ અદ્વૈત સ્વરૂપ છે, તેથી પરમાત્મા સાથે અદ્વૈત નમસ્કાર ભાવ દ્વારાજ સાધી શકાય છે

રુચી અનુયાયી વીર્ય :

નમસ્કાર ભાવ પ્રશંસાત્મક છે, આદર પ્રીતિ અને વહુમાન વાચક છે નમસ્કાર ભાવવડે પર-તત્ત્વ પ્રત્યેની અભિરુચિ પ્રગટ કરાય છે જ્યાં રુચી ત્યાંજ વીર્ય પ્રવૃત્ત થાય છે તેથી આત્માનું વીર્ય અને આત્માની શક્તિને પરમાત્મભાવ પ્રત્યે વાલવા માટે એક ‘નમો’ ભાવદ્વારા પ્રગટતી રુચિમાજ સામર્થ્ય છે ભાવની ઉત્પત્તિ જ્ઞાનથી છે પણ જ્ઞાન પોતે ભાવસ્વરૂપ નથી ભાવમા જ્ઞાન તો છેજ પરતુ તેથી કાંઈક અધિક છે માટે ભાવ અધિક પૂજ્ય છે ભાવશૂન્ય જ્ઞાનની કિંમત કોડીની નથી જ્ઞાનથી યુક્ત પણ શુદ્ધ ભાવની કિંમત અગણિત છે પરમાત્મા મનોમય-જ્ઞાનાનંદ-મય છે તેથી તે ભાવગ્રાહ્ય છે સર્વ ભાવોમા શ્રેષ્ઠ ભાવ નમસ્કારનો ભાવ છે નમસ્કાર ભાવમા નમસ્કાર્ય પ્રત્યે સર્વસ્વનું દાન અને સર્વસ્વનું સમર્પણ કરાય છે, તેથી તેનું ફલ અગણિત, અચિત્ત્ય, અપ્રમેય છે સર્વ પાપને ભેદવા માટે તે સમર્થ છે સર્વ મગલોને આકર્ષવા માટે તે અમોઘ છે

અનાહત ભાવનું સામર્થ્ય :

અનાહતના આલેખનમા ત્રણ આટા વિગેરે ભાવના (Spiral) ને જાણવે છે, ઉત્તરોત્તર ભાવની વૃદ્ધિના સૂચક છે, આગમનો સાર ‘નમોભાવ’ છે મત્ર અને યત્રનો સાર અનાહત છે ‘નમો’ ભાવ સમતા ભાવની વૃદ્ધિ કરે છે એ સમતા અનાહત છે તેને સુચવવા સાડા ત્રણ આટાનું આલેખન છે એ રીતે અનાહત ધ્વનિ પણ અટક્યા વિના ચાલ્યા કરે છે તે

જળાવવા માટે તેનું આલેખન વર્તુલ (Circle) થી ન કરતા કમાન (Spiral) થી કરેલું છે. વ્યક્તિમા (Personal) થી જાતિ (Impersonal) મા વ્યક્તિ (Individual) માથી સમષ્ટિ (Universal) મા જવા માટે માત્ર ભાવજ સમર્થ છે, જ્ઞાનકે ક્રિયા તેમા પૂરક બને છે. ભાવ જ્યાં મુઘી વિગ્વ-વ્યાપી ન બને ત્યાં મુઘી આહત છે તે જ્યારે સર્વવ્યાપી બને ત્યારે અનાહત થાય છે. જ્ઞાન અને ક્રિયાના ફળ પરિમિત છે. ભાવ નુ ફળ અપરિમિત છે તે અનાહતનું આલેખન સૂચવે છે. ભાવમા સમર્પણ છે, ત્યાગ છે તેથી પૂજ્ય છે. પૂજ્યતાનું અવચ્છેદક દાન (Giving) છે. પરતુ ગ્રહણ (Receiving) નહિ સર્વોત્કૃષ્ટદાન સમતા ભાવ છે. સમતા ભાવ સર્વ માટે સમાન ઇચ્છા ધરાવે છે તેથી તે અનાહત છે.

નમસ્કાર એ પ્રથમ ધર્મ જ્ઞાથી ?

જૈનાગમનુ પ્રથમ સૂત્ર પચમગલ્લ યાને નમસ્કાર સૂત્ર છે, તેનું પહેલું પદ 'નમો' છે તે નમસ્કાર ક્રિયાના અર્થમા વ્યાકરણ માન્ય અવ્યય પદ છે. એટલે એનો અર્થ હું નમસ્કાર કરું છું, એવો થાય છે તેથી 'નમો અરિહતાણ' નો સ્પષ્ટ અર્થ હું અરિહત પરમાત્માઓને નમસ્કાર કરું છું એવો થાય છે.

અહિં નમો પદ પ્રથમ મૂકીને એ સૂચવ્યું છે કે 'નમસ્કાર' એ પ્રથમ ધર્મ છે. નમસ્કાર એ ધર્મ તરફ પ્રયાણ કરવા માટે મૂળભૂત-મૌલિક વસ્તુ છે. નમસ્કારથી શુભભાવ જાગે છે. શુભભાવથી કર્મક્ષય થાય છે અને કર્મક્ષયથી સકલ કલ્યાણની સિદ્ધિ થાય છે.

મિથ્યાભિનિવેશ નું ઔષધ

જીવનુ સસાર પરિભ્રમણ અજ્ઞાનને કારણે છે અને મિથ્યાત્વ તેની પુષ્ટિ કરે છે. અજ્ઞાન હોવા

છતાં હું સમજવાર છું હું વૃદ્ધીશાળી છું, જ્ઞાની છું, એવા મિથ્યાભિમાનનું જ વીજુ નામ મિથ્યાત્વ છે, અજ્ઞાન હોવા છતાં જ્ઞાનીને ઝરણ ન જવું એ મિથ્યાભિનિવેશ છે, અને એના કારણે અજ્ઞાન દોષ ટલતો નથી, ઝલ્લટો દૃઢ બને છે. નમસ્કાર મત્ર એ મિથ્યાભિનિવેશનું ઔષધ છે. એ રીતે નમસ્કારમા હું અજ્ઞાન છું એમ કવુલાત છે, એ કવુલાન અજ્ઞાનની ગર્હી કરાવે છે, અને જ્ઞાનીની સ્તુતિ કરાવે છે, જીવમા સરલ ભાવ પ્રગટાવે છે, અને સરલતાજ મોક્ષમાર્ગની પ્રથમ ઘરત છે. વાલક અજ્ઞાન છે પણ માતાપિતાને ઘરણે રહે છે, તો જ્ઞાની પણ થાય છે અને મુઘી પણ થાય છે. પરતુ અજ્ઞાનની સાથે હૃદ્ય હોય, પોતાથી અધિક જ્ઞાનીના ઘરણે રહેવાની તૈયારી ન હોય, તો તે વાલક જેમ મોટું થતું જાય છે, તેમ વધુને વધુ આપત્તિમા આવી પડે છે. મોક્ષ માર્ગમા પણ અજ્ઞાન ક્ષત્તવ્ય છે. પરતુ તેનો અભિનિવેશ અક્ષત્તવ્ય છે. 'નમો' મત્ર તે અભિનિવેશને ટાળી આપે છે, 'નમો' મત્ર નમ્રતાને વિક્રમાવે છે. 'નમો' મત્ર વડે જ્ઞાનીઓની પરાધીનતાનો સ્વીકાર કરવામા આવે છે.

નમ્રતા અને આધીનતા

જ્ઞાનથી અજ્ઞાનતા ટલે છે એ વાત સાચી છે, તો પણ અધર જ્ઞાન જ્યાં મુઘી છે, ત્યાં મુઘી તેનો પણ અહકાર થવાની શક્યતા છે. માટે જ્ઞાન જ્યાં મુઘી પૂર્ણ ન થાય ત્યાં મુઘી નમ્રતા પરમ આવશ્યક છે. 'નમો' મત્ર સ્વ લઘુ ભાવને સદા ટાકાવી રાખે છે અને એ લઘુ ભાવના પ્રભાવે જીવપૂર્ણ દશાને એક વલ્લત પામી શકે છે. જ્ઞાન જ્યાં મુઘી અપૂર્ણ છે, ત્યાં મુઘી પૂર્ણ જ્ઞાનીની પરાધીનતાજ જીવને આગલ વધવામા સહાયકારી બની શકે છે. જ્ઞાની પ્રત્યે નમ્રતા અને જ્ઞાનીની આજ્ઞા પ્રત્યે પરાધીનતા, એ હ્રદય-

મસ્થમાત્રનો પ્રથમ ધર્મ છે જેને નમવામા આવે તેની ઉચ્ચતાનો અને પોતાની જાતની લઘુતાનો ભાવ કાયમ ટકાવી રાખવા માટે યોગ્યને નમવાની પરમ આવશ્યકતા છે વારવારનો એ નમસ્કાર નમ્રતા અને પરાધીનતાને પુષ્ટ કરે છે જેના પ્રત્યે આપણે નમ્ર અને આધીન બનીએ છીએ, તે આપણા હિત માટે શુ કહે છે, તે જાણવાની જિજ્ઞાસા જાગે છે, અને તેમની હિતકારી આજ્ઞાને જીવનમા જીવનનું બઠ પળ પ્રાપ્ત થાય છે

નમસ્કાર એ સર્વ ધર્મનું મૂલ :

જે બાલક પોતાના વડીલો પ્રત્યે નમ્ર અને પરાધીન વૃત્તિવાલો હોય છે, તે તેમના આદેશોને અનુસરી શકે છે, અને તેથી પોતાના વિકાસને સાધી શકે છે એ માટે નમસ્કાર એ વિકાસનું પરમ સાધન છે નાનપણથીજ બાલકને માતા-પિતાને પ્રણામ આદિ કરવાનું શિક્ષવવામા આવ્યું હોય, તો તેથી તેના મન ઉપર પૂજ્યતાનો ભાવ ટકી રહે છે આ રીતે લોકમા કે લોકોત્તરમા નમસ્કાર એ સૌથી પ્રથમ ધર્મ છે જ્યાં સુધી પૂર્ણ જ્ઞાની ન બનાય, ત્યાં સુધી પૂર્ણ જ્ઞાનીને અને એમના સ્વરૂપ તથા ઉપદેશને સમજાવનાર જ્ઞાની એવા ગુરુને આશ્રયે રહેવુંજ જોડે એ એ માટે વારવાર નમસ્કારનો આશ્રય લેવોજ પડે વારવારનો એ નમસ્કાર આપણા મનપર દેવગુરુની

આધીનતા અને આશ્રીતતાનો ભાવ સદા જાગૃત રાખે છે અને એમના હિતોપદેશ પ્રત્યે આદર-બહુમાનનો ભાવ ટકાવી રાખે છે તેથી નમસ્કારને સૌથી પ્રથમ ધર્મ કહેવાય છે અને બીજા સર્વ ધર્મનું પળ તે મૂલ છે એમ સ્પષ્ટપણે સમજી શકાય છે

મંત્રના અનેક અર્થ :

નમસ્કાર એ મંત્ર છે મંત્રના અનેક અર્થ છે મંત્ર એટલે ગુહ્યભાષણ (Silent Talk) મંત્ર એટલે આમત્રણ જેને નમવામા આવે છે, તેને હૃદય પ્રદેશમા પધારવાનું નિમત્રણ મંત્ર એટલે મનનું રક્ષણ મંત્રના વર્ણોવડે મંત્રનું સકલ્પ-વિકલ્પોથી રક્ષણ થાય છે મંત્ર એટલે વિશિષ્ટ મનન અને તે વડે તથુ જીવનું રક્ષણ વિશિષ્ટ મનન સમ્યગ્જ્ઞાનનું સાધન બને છે અને સમ્યગ્જ્ઞાન શુભભાવ જગાડી જીવનું રક્ષણ કરે છે અયોગ્ય માર્ગે જતા જીવને રોકી યોગ્ય માર્ગે વઢાવે છે

સમ્યગ્જ્ઞાન-દર્શન-ચરિત્રમા રહેવું તે યોગ્ય માર્ગ છે અને મિથ્યાજ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રમા રહેવું તે અયોગ્ય માર્ગ છે મંત્ર મિથ્યા રત્ન-ત્રયીમાથી જીવને છોડાવી સમ્યગ્ રત્નત્રયી તરફ લઈ જાય છે, તેથી તે મનન વડે રક્ષણ કરનાર છે, એમ સાબિત થાય છે

♦♦

શ્રી દેવાધિદેવની અલૌકિકતા

લેખક . શતાવધાની પૂ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય
કીર્તિચંદ્ર સૂરિશ્વરજી મહારાજ.

ત્રિકાલાવાધિત અવિચ્છિન્ન પ્રભાવશાલી શ્રી
જૈન શાસન સર્વત્ર, સર્વદા, સર્વથા જગતમા જય-
ન્ત વર્તી રહ્યું છે જ્યાં મુઘી આ જગતમા જૈન
આગમો, જૈન માધુઓ અને શ્રી જિન પ્રતિમાઓ
વિદ્યમાન છે, ત્યાં મુઘી તેના અસ્તિત્વમા લેજ પણ
આંચ આવવાની નથી.

જગતના પ્રમિદ્ધ વિદ્વાન પુરુષોએ જૈન ધર્મ એ
વિશ્વ ધર્મ વનવા યોગ્ય છે એમ જાહેર કરી,
પોતાની હાર્દિક ઝજળી અર્પણ કરી છે

મ્વ રાષ્ટ્રપતિ શ્રી ડૉ રાજેન્દ્ર પ્રસાદ લખે છે કે:

'Jainism has contributed to the world
the sublime doctrine of Ahimsa. No other
religion has emphasised the importance of
Ahimsa and carried its practice to the ex-
tent that Jainism has done. Jainism deserves
to become the Universal religion because of
its Ahimsa doctrine.'

મેજર જનરલ ફર્લિન્ગના શબ્દોમા કહી એ
તો, તેઓ જણાવે છે કે—

"Lofty ideas and high ascetic practices are
found in Jainism. It is impossible to know
the beginning of Jainism."

મુવર્ડ હાયકોર્ટના ન્યાયાધીશ શ્રી રાગનેકર
જૈન ધર્મ પ્રત્યે પોતાની શ્રદ્ધા વ્યક્ત કરતા કહે
છે કે—

"From modern historical researches
we come to know that long before Brahma-
nism developed into Hindu Dharma, Jaini-
sm was prevalent in this Country."

એલ્ પી ટીમોટોરી, ડટલી, જૈન ધર્મ વિષે
પોતાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરતાં દર્શાવે છે કે—

"Jainism is of a very high order. Its im-
portant Teachings are based upon science.
The more the scientific knowledge advan-

ces, the more the Jain teachings will be proved

આ રીતે ભારત અને ભારત વહારના વિદેશી અનેક વિદ્વાનોએ જૈન ધર્મની પ્રાચીનતા વિષે, એની સંસ્કૃતી વિષે, અને એના અહિંસાદિ સિદ્ધાંતો વિષે ભૂરિ ભૂરિ પ્રશંસા કરી છે, અને તેના મુક્ત કંઠે ગુણગાન કર્યા છે

જૈન ધર્મ અનાદિ કાલથી ચાલ્યો આવે છે, અહિંસા, સયમ અને તપ આદિ ગુણોવડે ધર્મની પરીક્ષા કરવામા આવે તો જૈન ધર્મ સૌથી મોઝરે આવે તેમ છે.

જિનની ઉપાસના કરનારો ધર્મ તે જૈન ધર્મ-
“રાગદ્વેષાદિ શત્રૂત્ જયતીતિ જિન ”

રાગદ્વેષ રૂપ અતરણ શત્રુઓને જે જડ મૂલ્યથી વિનાશ કરે છે તે જિન કહેવાય છે, અને તેમનો કથન કરેલો ધર્મ તે જૈન ધર્મ, અને એ ધર્મને માનનાર અનુયાયી વર્ગને જૈન કહેવામા આવે છે

કાલના બે વિભાગ છે. એક ઉત્સર્પિણી કાલ અને બીજો અવસર્પિણી કાલ એટલે ચઢતો કાલ તે ઉત્સર્પિણી અને ઉત્તરતો કાલ એટલે અવસર્પિણી કાલ જેમા દિન પ્રતિદિન રસ, કસ અને આયુ આદિની હાનિ થાય

ઉત્સર્પિણી કાલ અને અવસર્પિણી કાલ એમ બન્ને મઝીને એક કાલ ચક્ર થાય છે આ એક કાલ ચક્રમા પાંચ ભરત અને પાંચ ઐરાવતમા ૪૮ તીર્થકરો, ૨૪ ચક્રવર્તીઓ, ૧૮ વાસુદેવો, ૧૮ વલ્લદેવો અને ૧૮ પ્રતિવાસુદેવો ઉત્પન્ન થાય છે એમને ત્રિષષ્ઠિ શલાકાપુરુષ કહેવામા આવે છે તેઓ જરૂર અમુક વસ્તે મોક્ષે જવાના

આવા કાલચક્રો આજ સુધીમા અનંતા થઈ ગયા એ હિંસાવે આજ સુધીમા, ભૂતકાલમા,

અનંતા તીર્થકરો, અનંતા ચક્રવર્તીઓ, અનંતા વાસુદેવો અનંતા વલ્લદેવો, અને અનંતા પ્રતિવાસુદેવો થઈ ચુક્યા છે તેજ રીતે ભવિષ્યમા પણ અનંત તીર્થકરો, અનંત ચક્રવર્તીઓ આદિ થશે

જ્યારે પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા હમેશં માટે ચોથા આરાના જેવોજ કાલ સદાકાલ પ્રવર્તે છે, અને તે ક્ષેત્રોમા શ્રી તીર્થકર દેવો હમેજ માટે વિદ્યમાન હોય છે

વર્તમાન કાલે ૨૦ વિહરમાન ભગવાન યા વિરાજમાન છે, બે ક્રોડ કેવલજ્ઞાની ભગવતો અને વીસ અંજ સાધુ ભગવતો ત્યાં વિરાજમાન છે એક તીર્થકરના ૧૦ લાખ કેવલજ્ઞાની, અને એક અંજ સાધુનો પરિવાર હોય છે હરેક તીર્થકરનું આયુષ્ય ૮૪ લાખ પૂર્વનું હોય છે (૮૪ લાખ પૂર્વ એટલે ૮૪ લાખ વર્ષને ૮૪ લાખ વર્ષ સાથે ગુણતા જે સંખ્યા આવે તેને ૧ પૂર્વ કહેવામા આવે છે) હરેક તીર્થકરની ૫૦૦ ધનુષ્યની કાયા હોય છે ૮૩ લાખ પૂર્વ ગૃહસ્થાવસ્થામા રહી, ૧ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય જ્યારે વાકી રહે છે, ત્યારે તેઓ દીક્ષા અગિકાર કરે છે

જ્યારે શ્રી અજિતનાથ ભગવાન આ પૃથ્વીતલને પાવન કરી રહ્યા હતા ત્યારે વઘા થઈને ૧૭૦ તીર્થકર ભગવાન વિદ્યમાન હતા પાંચ ભરતના પાંચ, પાંચ ઐરાવતના પાંચ અને પાંચ વિદેહના ૧૬૦, કારણ કે ૧ મહાવિદેહની ૩૨ વિજય હોય છે પાંચ મહા વિદેહની ૧૬૦ વિજય થઈ તે વસ્તે ૧૬૦ વિજયમા-દરેક વિજયમા તીર્થકર ભગવાન વિરાજતા હતા અને પાંચ ભરત અને ઐરાવતના મઝી, તે વસ્તે ૧૭૦ તીર્થકર દેવો વિચરતા હતા

ત્યારે ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા પણ ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યામા હતી ૧૦ કોડાકોડી સાગરોપમની એક

ઉત્સર્પિणी અને ૧૦ કોડાકોડી સાગરોપમની એક અવસર્પિणी થાય ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમનું એક કાઠચક્ર કહેવાય આવા અનંતા કાઠચક્રો ભૂતકાળમાં વ્યતીત થઈ ગયા અને ભવિષ્ય કાળમાં અનંતા કાઠચક્રો વ્યતીત થશે

ચાલૂ અવસર્પિणी કાળના પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન થયા, જેને ઇતર લોકો આદમ વાવાના નામથી ઓળખે છે ઇતર લોકો પણ ૨૪ અવતાર માને છે મોટા ભાગે જૈનોનું સર્વત્ર અનુકરણ જોવામાં આવેલું, જ્યારે અંતિમ તીર્થંકર શ્રી ભગવાન મહાવીર થયા

દરેક ઉત્સર્પિणी અને અવસર્પિणीના છ-છ આરા હોય છે ૪ કોડાકોડી સાગરોપમનો પહેલો આરો, વીજો ૩ કોડાકોડી સાગરોપમનો, ત્રીજો બે કોડાકોડી સાગરોપમનો, ચોથો એક કોડાકોડી સાગરોપમનો (૪૨ હજાર વર્ષન્યૂન), પાંચમો ૨૧ હજાર વર્ષનો અને છઠો પણ ૨૧ હજાર વર્ષનો હોય છે ઉત્સર્પિणीમાં આથી ઊલટો ક્રમ સમજવો ૩ જા અને ૪ થા આરામાં તીર્થંકર દેવો ઉત્પન્ન થાય છે હરેક તીર્થંકર દેવો ઊંચા ક્ષત્રિય કુળ અને રાજ કુળમાં ઉત્પન્ન થાય છે

નરકમાંથી યા દેવ લોકમાંથી નીકળી જ્યારે શ્રી તીર્થંકર દેવના આત્માઓ માતાના ગર્ભમાં આવે છે, ત્યારે તેમની માતા ૧૪ મહાસ્વપ્નો જુએ છે (ચક્રવર્તીની માતા પણ ૧૪ મહાસ્વપ્નો જુએ છે પણ તે દ્વાયા) જ્યારે તીર્થંકર દેવો તેમની માતાની કુક્ષીમાં આવે છે તે સમયે મુરો, અસુરો અને સુરેન્દ્રો તેઓશ્રીના ચ્યવન કલ્યાણકનો મહા મહિમા કરે છે આ રીતે જન્મ કલ્યાણક દિક્ષા-કલ્યાણક, કેવલજ્ઞાન કલ્યાણક અને નિર્વાણ કલ્યાણક, એમ પાંચે કલ્યાણકોની ભવ્ય ઝવણી ૬૪ ઇંદ્રો અને કોડાકોડી દેવતાઓ અંત્રે આવીને ખારે ઝલ્લાહથી કરે છે

શ્રી તીર્થંકર દેવોના ચાર કલ્યાણકમાં ત્રણે લોકમાં અજવાળા અજવાળા પથરાય છે, જ્યારે નિર્વાણ કલ્યાણકમાં અધકાર પ્રસરે છે. કારણ કે, તીર્થંકર દેવ જેવા મહાપુરુષ નિર્વાણ પામે એટલે મહાનું સર્વં લાઈટ જેમ વૃક્ષાઈ જાય અને અધકાર ફેલાય તેમ મહાનજ્ઞાની રૂપ સર્વં લાઈટ બુદ્ધાઈ જતા પણ અધકાર પ્રસરે છે

કલિકાળ સર્વજ્ઞ ભગવત શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજ ફરમાવે છે કે,

નારકા અપિ મોદન્તે યસ્ય કલ્યાણ પર્વસુ ।
પવિત્ર તસ્ય ચારિત્ર કોઽવા વર્ણયિતુ ધમ ॥

જે મહામહિમાવત મહાપુરુષના ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, નાળ અને નિર્વાણ આ પાંચ કલ્યાણકોમાં નરકમાં રહેલા, ક્ષણે ક્ષણે ત્રાહી તોવા પોકારતા, મહાદુઃખી એવા નારકીઓના આત્માઓને પણ એક ક્ષણ અનેરા આનંદનો અનુભવ થાય છે એવા મહાન, નિર્મલ અને પવિત્ર પુણ્યાત્માના ચરિત્રનું વર્ણન કરવું એટલે લેખેલ સાગરને ગાગરમાં ભરવા જેવું કઠિણ અને કપરું કાર્ય છે

કુવલયાનંદ નામના ગ્રંથમાં એક શ્લોક આવે છે કે—

ગગન ગગનાકાર, સાગર સાગરોપમ ॥
રામરાવણયોર્યુદ્ધ, રામ રાવણયોરિવ ॥

કવિ કહે છે કે, ‘ગગન એટલે આકાશને કોની સાથે સરખાવવું ? આકાશને કોની ઉપમા આપવી ? જગતમાં એવી કોઈ વસ્તુ નથી કે જે આકાશની સાથે સરખાવી શકાય । કારણ કે આકાશ અનંત છે, વિશાળ છે અને એનો છેડો નથી માટે આકાશ એ અનુપમ છે, એટલે કવિ આકાશને આકાશની સાથેજ સરખાવે છે તેવીજ રીતે સમુદ્રને પણ કોની સાથે સરખાવવો ? જગતમાં એવી વીજી કોઈ વીજ નથી કે જેને

સમુદ્રની સાથે તુલના કરી શકાય ! માટેજ કવિ કહે છે કે— સમુદ્ર કોના જેવો ? તો કે સમુદ્ર જેવો અને રામ રાવણનું યુદ્ધ વિશ્વ વિશ્વાતજ છે. એ મહાયુદ્ધ એવું જબર થયું હતું કે તેને તેની સાથેજ સરખાવી શકાય ! ’

તેવીજ રીતે શ્રી તીર્થંકર દેવો જગતમા અજોડ, અસાધારણ, અલૌકિક, અનુપમ મહાપુરુષ હોય છે તેમને કોઈ પણ માનવ, દેવ કે દાનવ સાથે સરખાવી શકાય નહિ તેમની સરખામણી (Comparision), તેમની તુલના જગતના ગમે તેવા મોટા ગણાતા માનવી સાથે પણ ન કરી શકાય જેઓ લોકોત્તર મહાપુરુષને આજના અદના આદમી સાથે સરખાવવાની વાલિશ નેષ્ટા કરે છે તેઓ રાજાને હજામ સાથે સરખાવવા જેવી મૂર્ખાઈ કરે છે દુર્યને સ્વદ્યોત-આગીયા સાથે સરખાવવા જેવી અજ્ઞાનતા છે ક્યા રાજા ભોજ અને ક્યા ગાગો તેલી, એના જેવું વને

પ્રકાણ્ડ વિદ્વાન ઉપાધ્યાયજી શ્રી વિનય વિજયજી ગણિવર શ્રી કલ્પસૂત્રની ટીકામા જ ગાવે છે કે—

યદિ ત્રિલોકી ગણના પરાસ્યાત્
તસ્યા સમાત્પર્યદિ આયુષ્ય સ્યાત્ ।
પારેપરાધ્યં ગણિત યદિ સ્યાત્
ગણેય નિ શેષ ગુણોઽપિ સ સ્યાત્ ॥

અગર ત્રણે લોકના લોકો એકઠા થાય, તેમના આયુષ્યની સમાપ્તિ ન થાય અને પરાધ્યં ઉપર જો ગણિત હોય તો કદાચ તીર્થંકર દેવોના ગુણો ગણી શકાય ! પણ આ વસ્તુ શક્ય જ નથી મતલબ, તીર્થંકર દેવો અનંત ગુણી હોય છે

“મુખે જિહ્વાસહસ્ત્ર સ્યાત્ હૃદયે કેવલ યદિ”
અરે ! મુખમા હજાર જીભ હોય અને હૃદયમા કેવલજ્ઞાન હોય તોય શ્રી તીર્થંકર દેવોના ગુણોનું કીર્તન સ્તવન થઈ શકે નહીં એમના ગુણો ગણ્યા

ગણાય નહિ, સ્તવ્યા સ્તવાય નહિ અને વોલ્યા વોલાય નહિ, એવા તેઓ અનંત ગુણના ભંડાર હોય છે શક્તામર સ્તોત્રના રચયિતા શ્રી માનતુગ સૂરીશ્વરજી મહારાજ શ્રી અરિહત પરમાત્માની સ્તુતિ કરતા લલકારે છે કે—

વત્તુ ગુણાન્ ગુણ સમુદ્ર । શશાક કાતાન્
કસ્તે ક્ષમ સુરગુરુ પ્રતિમોઽપિ બુદ્ધ્યા ।
કલ્પાત કાલ પવનોદ્ધત નક્રચક્ર
કોઽવા તરી તુમમલમ્બુનિધિ ભુજાખ્યામ્ ॥

હે ગુણ સમુદ્ર ! ચંદ્રમાના જેવા ઝળઝળ અને મનોહર એવા તમારા ગુણોને કથન કરવા, વર્ણન કરવા બૃહસ્પતિ પણ અસમર્થ છે અથવા પ્રલય કાળના પવન વડે ડહાંત થયેલ છે મગર મત્સ્યનો સમુદ્ર જેમા, એવા સમુદ્રને કયો પુરુષ વે ભુજા વડે તરી શકે ?

અજિત જ્ઞાતિ સ્તોત્રમા સ્તોત્રકાર મહર્ષિ તેઓશ્રીના ગુણોની સ્તવના કરતા વડે છે કે—

સોમ ગુણે હિ પાવર્ડ ન ત તવસરયસસી
તેઅ ગુણેહિ પાવર્ડ ન ત તવ સરય રવી ।
સવ ગુણેહિ પાવર્ડ ન ત તિઅસ ગણવર્ડ
સાર ગુણેહિ પાવર્ડ ન ત ધરણિ ધરવર્ડ ॥

શરદ્ધ્રુતુનો પૂર્ણ ચંદ્ર યાને પૂર્ણિમાનો ચંદ્રમા પણ તીર્થંકર દેવોની સૌમ્યતા આગળ ફિકોફક લાગે છે, જેના તેજ આગળ સહસ્ત્ર કિરણ દિવા-કર-સૂર્ય પણ જાણો લાગે છે આપનું રૂપ એક અનુપમ છે કે દ્વર મહારાજ પણ આપના રૂપ આગળ ફિકા લાગે છે અને સ્થેર્ય ગુણની તો આપનામા પરાકાષ્ઠા છે, જેથી મેરુ પર્વત પણ એની આગળ કંઈ વિસાતમા નથી

શ્રી તીર્થંકર દેવો અનંત વળી હોય છે તેમની એક ટચલી આગળી નમાવવા માટે ૬૪ ડગ્રી અને

ક્રોડો દેવતાઓ ભેગા મઠી પ્રયત્ન-કરે તો ય એ-
વધાની તાકાત નથી કે એક ટ્વચી આગઠી તેઓ
નમાવી શકે ! એવા તેઓ અતુલ વલી હોય છે

જન્માભિષેક :

શ્રી તીર્થંકર દેવોનો જન્મ વરાવર મધ્ય
રાત્રિએ (એક સેકન્ડ પળ ન્યૂન કે અધિક નહિ)
થાય છે જેને વિજય મુહૂર્ત કહેવામા આવે છે
દિવસની જેમ રાત્રે પણ વિજય મુહૂર્ત હોય છે તે
વલતે સાત ગ્રહો ઉચ્ચ સ્થાનને વરેલા હોય છે
તેમના જન્મ સમયે ગ્રામ-નગર-પુર અને સમસ્ત
જનપદવાસીઓ આનંદ કલ્લોલ કરે છે પશુ પક્ષી
ગળા હર્ષથી કિલકિલાટ કરતા હોય છે મેદની
સર્વત્ર ગસ્ય શ્યામલા હોય છે હર્યાં મર્યાં ખેતરો,
જલથી ભરેલા જલ્લાશયો અને ઋદ્ધિ સિદ્ધિથી
છલકતા ગૃહસ્થના ગૃહો હોય છે સ્વપર ચક્રના
ભય રહિત મેદની હોય છે ઇતિ, ઉપદ્રવ, હમર
કે ડુકાળનું તો કોઈ સ્થળે નામ નિગાન હોતું
નથી સર્વત્ર જનગણ આનંદ પ્રમોદ કરે છે
વ્રણે લોકમા અરે, ઘોરાતિઘોર નરકના ઘોર
અધકારના સ્થાનમા પણ અજવાળા અજવાળા
પચરાય છે આકાશમા દેવ દુદુભિનો નાદ થાય
છે સુગંધીદાર જલ અને પવનવર્ણી પુણ્યોની વૃષ્ટિ
થાય છે સર્વત્ર મીઠો મધુર, મદ અને શીતલ
સમીર જનગણને આત્મહાદ આપે છે ધરતી કલ્લોલ
કરે છે વ્રણે લોકના જીવોના આનંદની અવધિ
હોતી નથી નારકીના જીવો પણ ક્ષણ સુખનો
અનુભવ કરે છે હરેક તીર્થંકર દેવોને મતિજ્ઞાન,
બુદ્ધિજ્ઞાન અને નિર્મલ અવધિજ્ઞાન ગર્ભમાથીજ સાથે
વરેલું હોય છે તેમનું જ્ઞાન પરિણત હોય છે
વિવિધમા સકલ જીવોના રૂપમા તેઓ પ્રથમ નવર
(શ્રેણી) હોય છે ૧૦૦૮ વાહ્ય લક્ષણોથી
વિભૂષિત અને પારાવાર અમ્યતર લક્ષણોથી યુક્ત
હોય છે એટલે રૂપ વૈભવ, કાંતિ વૈભવ, પુણ્ય વૈભવ,

ગુણ વૈભવ, શક્તિ વૈભવ, જ્ઞાન વૈભવ એમ અનેક
અનેક વૈભવને ધારણ કરનારા હોય છે સાગર
જેવા ગંભીર, ચંદ્રમા જેવા સૌમ્ય, સૂર્ય જેવા
તેજસ્વી હસ્તિ જેવા વલવાન સિંહ જેવા
દુર્ધર્ષ, ખારડ જેવા અપ્રમત્ત, મેરુ જેવા અઢગ,
વજ્ર ઋદ્ધપન્ન નારાચ સઘયણથી ગોમતા સમ ચતુ-
રસ્ત્ર સસ્યાન યુક્ત, પ્રમાણોપેત લક્ષણ યુક્ત,
સર્વાંગસુદર, અગોપાગથી દીપતા, જગતમા અજોડ
અને અનુપમ મહાપુરુષ હોય છે ૩૪ અતિગમ્ય
યુક્ત અને વાણીના પાત્રીસ ગુણો ધરાવતા હોય
છે

તેમની સરલતા અને નમ્રતા, તેમની સૌમ્યતા
અને તેજસ્વિતા, તેમનો વિનય, તેમનું સૌભાગ્ય,
તેમની પ્રજ્ઞા, ધૃતિ, (ધીરજ) ધારણા, મેઘા અને
પ્રતિષ્ઠા, તેમનું અદ્ભુત સામર્થ્ય અને અદ્ભુત કાંતિ
આ વધા ગુણોનું શુ વર્ણન કરવું ! કેવો એમનો
કમનીય વેદ હશે ? કાઢ્યા ખમર શા વાઢ, વાડિ-
મની કઢી જેવી જ્વેત દત પક્તિ, અરુણ ઓળ
અને કમળ જેવો સુરભિ શ્વાસોજ્વાલ ! કવિ
વર્ણન કરતા થાકે પણ એમના ગુણોનો પાર ન
પામે કલમ, અને વાચા થમી જાય !

અદિદ્વિપના ૪૫ લાખ જોડનમા ૧૫ કર્મ-
ભૂમિ, ૩૦ અકર્મભૂમિ, અને ૫૬ અતર્દ્વીપમાજ
મનુષ્યોનો વાસ હોય છે અને તેમાય ૧૫ કર્મ
ભૂમિમાજ શ્રી તીર્થંકર દેવોનો જન્મ થાય છે
અન્ય સ્ત્રિયોની માફક તીર્થંકર દેવનો માતાને
પ્રસૂતિ વલતે જરાય વેદના થની નથી માતાનું
પેટ પણ વધતું નથી. વસે સુખ અને શાન્તિમા
હોય છે

શ્રી તીર્થંકર દેવોનો જન્મ થતાજ ૫૬ દિવ્-
કુમારીકાઓના આમનો કપાયમાન થાય છે
એટલે અવધિજ્ઞાનથી પ્રભુનો જન્મ મહોત્સવ

ઝંજવવા માટે, આભિયોગિક દેવોએ બનાવેલા એક જોજન પ્રમાણ વાઝા વિમાનમા વેસીને, આ મનુષ્ય લોકમા, જ્યાં શ્રી તીર્થંકર દેવોનો જન્મ થયો હોય તે નગરીમા ચાર મહત્તરાઓ, ચાર હજાર સામાનિક દેવો, સોઠ હજાર અગરક્ષક દેવો, અને સાત સેનાના અધિપતીઓ વિગેરે મોટા પરિવાર સાથે આવી પહોંચે છે સૌ અનેરા ભક્તિ ભાવથી પોત પોતાનું કર્તવ્ય વજાવે છે ત્રણ કેલિ ગૃહની રચના કરે છે, પ્રભુજીને અને તેમની માતાને ત્યાં લઈ જાય છે ત્યાં સ્નાન કરાવી સુદર વસ્ત્રાલંકારથી અલંકૃત કરે છે કેઈ નાચે છે કેઈ ગીત ગાન કરે છે કેઈ દીપ અને ચામર લઈને ઊભી છે કેઈ પલ્લો ઢાળે છે આપ્રમાણે સૂબજ ભક્તિભાવ ધ્યાન હૈયે, સેવા ભક્તિ વજાવી પોત પોતાના સ્થાને સીધાવે છે

બેટલામા શ્રી સૌધર્મેન્દ્રનું આસન કપાયમાન થાય છે દ્વિ મહારાજ અવધિજ્ઞાનથી ઉપયોગ મૂકે છે કે આજે અમારા નાથ દેવાધિદેવ, શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માનો જન્મ થયો છે આ જાણ-તાજ એમનું હૈયું હર્ષથી હિલોળે ચઢે છે તરતજ તેઓ સિંહાસનથી નીચે ઉતરી ત્યાં રહ્યા રહ્યા યજ્ઞસ્તવદ્વારા પરમાત્માની સ્તુતિ કરે છે ત્યાર બાદ તેઓ પદાતિ સૈન્યના અધિપતિ શ્રી હરિણ ગમેપી દેવને બોલે છે હરિણગમેષી તરત હાજર થાય છે દ્વિ મહારાજ હરિણગમેષીને પ્રભુના જન્મની સ્ખર આપે છે, અને સમજાવે છે દેવોને પ્રભુનો જન્મ મહોત્સવ ઝંજવવા તૈયાર થવાની હાકલ કરે છે હરિણગમેષી બે હાથ જોડી, અજલિ આજ્ઞાને ગિરસાવધ કરી, દ્વિની આજ્ઞાનુસાર પ્રથમ સૌધર્મ દેવ લોકના સૌધર્મ વતસક વિમાનમા મુઘર્મા સન્મામા રહેલા એક જોજન પ્રમાણ વજ્જનો (હીરાનો) મુઘોપા ઘટ ત્રણ વચ્ચે વગાડે છે આ ઘટ વાગતાં ૩૨ લાખ

વિમાનમા ઑટોમેટિક વિના કનેક્શન ઘટાનાદ થાય છે, અને વિમાનમા રહેલા મોટા મહેલોની બહાર રહેલી કિકિણીઓ રણકી ઊઠે છે તે વચ્ચે વધા દેવો દ્વિનો હુકમ સાંભળવા સાવધાન થાય છે તે વચ્ચે હરિણગમેપી દેવ આકાશમા સૂબજ ઊંચે જઈ મોટા ધ્વાજથી વધા દેવોને સમજાવે તે પ્રમાણે ઉદ્ઘોષણા કરે છે કે, 'હે દેવો ! આજે શ્રી તીર્થંકર દેવનો જન્મ થયો હોવાથી તેનો ઉત્સવ કરવા દ્વિ મહારાજ પધારવાના છે, માટે સૌ તેમની સાથે જવા માટે તૈયાર થઈ જાવ'

ત્યાર બાદ દ્વિ મહારાજ પાલક નામના દેવને એક લાખ જોજન પ્રમાણવાળું પાલક વિમાન બનાવવા આજ્ઞા કરે છે જોતજોતામા પાલક વિમાન તૈયાર થઈ જાય છે

સૌધર્મેન્દ્ર વરાબર વચ્ચે સિંહાસન ઉપર બેસે છે તેમની સન્મુખ આઠ અગ્ર મહિપીઓના આઠ ભદ્રાસનો, તેમની ડાબી વાજૂ ૮૪ હજાર સામાનિક દેવોના ૮૪ હજાર ભદ્રાસનો, જમણી વાજૂ અશ્વતર પર્પદાના દેવોના ૧૨ હજાર ભદ્રાસનો, મધ્યમ પર્પદાના દેવોના ૧૪ હજાર ભદ્રાસનો, બાહ્ય પર્પદાના દેવોના ૧૬ હજાર ભદ્રાસનો, અને ચારે દિશામા ૮૪/૮૪ હજાર આત્મરક્ષક દેવોના ૮૪ હજાર ભદ્રાસનો હોય છે આવા મોટા પરિવાર સાથે, વાજિત્રોના મધુર નાદ થઈ રહ્યા છે ગીત ગાન અને નૃત્ય કરતા દેવલોકમાથી પાલક વિમાન ઉપડે છે, અને ક્ષણમા તો હજારો-લાખો જોજન કાપી, ૮ મા નદીશ્વર દ્વીપે આવતા વિમાનનો સંક્ષેપ કરવામા આવે છે ત્યાંથી ભગવતના જન્મ સ્થાનકે આવે છે વિમાનમાથી નીચે ઉતરી સુદ્ધ સૌધર્મેન્દ્ર, પ્રભુજીને અને પ્રભુની માતાને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી બે હાથ જોડી વદન કરે છે નમસ્કાર કરે છે અને ઘોલે

છે કે “હે રત્નકુક્ષિ ! જગતમા દીપિકાસમાન
હે માતા ! હું તમને નમસ્કાર કરું છું હું દેવોનો
સ્વામી સૌધર્મેન્દ્ર છું ” આ પ્રમાણે પોતાની ઓઝ-
લાખા આપી તેઓ કહે છે કે, હું શ્રી તીર્થંકર
દેવનો જન્મ મહોત્સવ ઝગવવા પહેલાં દેવલોકથી
અંત્રે આવ્યો છું આપ ડરશો નહીં ” આ પ્રમાણે
કહી ત્યાં રહેલ પરિવારને અવસ્થાપિતી નિદ્રા
આપી અને શ્રી જિનેશ્વર દેવનું પ્રતિવિમ્બ માતાની
પાસે મુકે છે ત્યાર બાદ વધો લાભ પોતાને જ
મળે એ ઇચ્છાથી સૌધર્મેન્દ્ર પોતે પાંચ રૂપ કરે
છે એક રૂપે પ્રભુને કર કમલમા ગ્રહણ કરે છે
બે રૂપે વસ્ત્રે વાજુ ચામર વીણે છે એક રૂપે છત્ર
ધરે છે અને એક રૂપે છડીધર બની વચ્ચે લડને
આગલ ચાલે છે અને પોતાની જાતને ધન્ય માને
છે

દ્વિતીયા એક ભવમા દ્વિતીએ અસંખ્યાતા તીર્થંકર
દેવોના જન્માભિષેક નો ઉત્સવ ઝગવવાનો લાભ
મળે છે કેવા પુણ્ડ્રાલી !

ત્રીયાથી તેઓ એક લાખ જોજનના ઊંચા દુનિ-
આની વરાવર મધ્યભાગે રહેલા સોનાના મેરુ
પર્વત ઉપર આવે છે

પાંચ ભરત અને પાંચ ઈરાવત ક્ષેત્રમા સમ-
કાળે એકજ સમયે ૧૦ તીર્થંકરનો જન્મ થાય છે
એકજ સમયે વધાની દીક્ષા એકજ સમયે કેવલ-
જ્ઞાન અને નિર્વાણ થાય છે

સ્ટેજે પ્રગ્ન ઠઠગે કે, એકજ સમયે જો દસ
તીર્થંકરનો જન્મ થાય તો વધા સ્થલે ૬૪ દ્વિતી
અને ક્રોડો દેવનાઓ કેવી રીતે હાજર રહે ? એનું
પણ અહીંઆ સમાધાન કરીશું દેવોમા અનેક
રૂપ વિકુર્વાની અંજલ તાકાત હોય છે એટલે વધા
સ્થલે જુદા-જુદા રૂપે પ્રભુનો જન્માભિષેક કરવા
તેઓ હાજર રહે છે

ચ્યારે શ્રી સૌધર્મેન્દ્ર શ્રી જિનેશ્વર દેવને
લડને મેરુ પર્વત ઉપર પાદુકા વનમા, ચ્યારે મેરુ
ચૂલાથી દક્ષિણ ભાગમા રહેલી અતિ પાંડુકવળા
નામની શિલા ઉપર આવી પહોંચે છે, ત્યારબાદ
વાકીના ૬૩ ડ્રોના સિંહાસનો ઢોલી ઊઠે છે
એટલે તેઓ પણ પોતાના વિશાળ પરિવાર માર્થ
સૌધર્મા મેરુ પર્વત ઉપર હાજર થાય છે

વારમા દેવલોકમા દ્વિતી, જેનું નામ અચ્યુતેન્દ્ર
છે, તે આભિયોગ્ય દેવોને અનિષેક કરવા માટે
સામગ્રી તૈયાર કરવા દુકમ કરે છે

આઠ જાતિના પ્રત્યેક ઘાઠ આઠ હજાર
કલ્પો, જેમા રૂપાના, મુવર્ણના, રત્નના, મુવર્ણ
અને રૂપાના, મુવર્ણ અને રત્નના, રત્ન અને
રૂપાના, મુવર્ણ, રત્ન અને રૂપાના અને માટીના,
એક જોજનનું તો જેનું નાઝુ છે, ૨૫ જોજન
ઊંચા અને વાર જોજનના પહોળા, આઠ જાતિના
એક ક્રોડ અને ૬૦ લાખ કલ્પ વડે પ્રભુનો
અભિષેક કરવામા આવે છે (વીજા સ્થલે પ્રત્યેક
૧૦૦૮ જાતિના કલ્પો આવે છે) ૨૫૦ અભિ-
ષેકમા પ્રથમ શ્રી અચ્યુતેન્દ્ર શ્રી સૌધર્મેન્દ્રના
શોભામા પૂર્વે વિશા સમુગ્ર વિરાજમાન શ્રી જિને-
શ્વર દેવનો અભિષેક કરે છે ત્યાર બાદ ક્રમસર
વીજા હિન્દો અભિષેક કરે છે ત્યાં પણ નાના
મોટાની મર્યાદા હોય છે છેલ્લો અભિષેક સૌ-
ધર્મેન્દ્ર ચાર વલ્લદનું રૂપ લઈ આઠ શીંગડાઓવડે
જલથી અભિષેક કરે છે તે બધે પ્રભુજી
ઈશાનેન્દ્રની ગોદમા વિરાજેલા હોય છે અભિષેક
કરવા માટે આભિયોગિક દેવો ક્ષીર સમુદ્રમાથી
દૂધ જેવું ઊજ્જ્વલ અને દુગ્ધીય પણ અધિક મધુર
જલ ત્યાંથી ભરી લાવે છે માગધ વગેરે તીર્થોની
મૃત્તિકા અને જલ, ગંગા વગેરે મહા નદીઓ
માથી જલ અને કમલ, પદ્મ સરોવરમાથી જલ

અને કમઝ, તથા ક્ષુલ્લ હિમવત, વર્પધર વૈતાલ્ય વિજય અને વક્ષસ્કારાદિ પર્વતો ઉપરથી સર-સવ પુષ્પો અને સુગંધીદાર પદાર્થો લાવે છે અનેક પ્રકારની ઔષધિઓ મેળવી ક્ષીરસમુદ્રના જાળથી શ્રી જિનેશ્વર દેવનો અભિષેક કર્યા પછી મગઝ દીવો અને આરતી ઉતારવામા આવે છે નૃત્ય, ગીત અને વિવિધ વાજિત્રો વડે ભવ્ય મહોત્સવ કરે છે ત્યાર વાદ દ્વર પોતેજ દેવાધિદેવના ગરીરને ગદ્ય કાપાયી દિવ્ય વસ્ત્ર વડે પ્રભુના ગરીરને લૂછી નાંખે છે, ચંદનથી લેપ કરે છે પુષ્પાદિથી પૂજે છે ત્યાર વાદ દ્વર મહારાજ રત્નના પાટલા ઉપર પ્રભુની સમુદ્ધ રૂપાના અક્ષતો વડે ઓઠ મગઝ આલેખે છે, (વર્ણન, વર્ધમાન કલ્પ, મત્સ્ય યુગલ, શ્રી વત્સ, સ્વસ્તિક નદાવર્ત અને સિંહાસન) અને ઉત્તમ ૧૦૮ શ્લોક વડે દેવાધિદેવની સ્તુતિ કરે છે પરમાત્માની આગઝ ખેરી, મુગઝ આદિ વિવિધ વાદ્યો વગાડવામા આવે છે અને ગીત ગાન કરી પ્રભુની સમક્ષ નૃત્ય કરે છે પ્રભુનો જન્માભિષેક ઉજવતા સુરો અને સુરેન્દ્રોને ઇટલો વધો આનંદ થાય છે કે તેઓ દેવલોક અને ત્યાના સુખોને પળે પળે તળ-ખલા તુલ્ય સમજે છે

“તૃણમપિ ગણયાન્તિ નૈવનાક”

આ રીતે ભારે ઉત્સાહથી ભવ્ય આડવર પૂર્વક ભક્તિભાવ અર્પા હૈયે પરમાત્માનો જન્માભિષેક કરી, પુન માતાની પાસે પ્રભુજીને લાવીને મુકે છે પ્રભુના રાજ મહેલમા ૩૨ ક્રોડ રત્ન, સોનૈયા, હીરા અને માર્ગેકની વૃષ્ટિ કરે છે અશ્વપાણીની નિદ્રા અને પ્રતિવિવ હરી લેવામા આવે છે, અને પ્રભુની સેવામા દિવ્ય વસ્ત્રો, રત્નો હાર, સુવર્ણ દડ વગેરે મુકવામા આવે છે

ત્યાર વાદ સૌધર્મેન્દ્ર આધ્યોગિક દેવોદ્ધારા ઉદ્ધોપના કરાવે છે કે, “જે મનથી પળે પ્રભુ

કે પ્રભુની માતાનું અશુભ ચિત્તવશે તેની કોપરી ના ટૂકડે ટુકડા કરી નાંખવામા આવશે ત્યાર પછી દ્વર પ્રભુજીના અગુઠામા અમૃતનો સંચાર કરી નદીશ્વર દ્વીપમા આવે છે અને ત્યાં સુશાલીમાં અઠાઈ મહોત્સવ ઉજવી સૌ પોતાના સ્થાને સીધાવે છે આ વધુ કાર્ય અઢધીરાત્રે થાય છે ત્યાં રાત્રે જંબુ કડી હતું નથી દેવોના દિવ્ય ગરીરો વિગેરેનો સ્પષ્ટહૃત્તો પ્રકાશ અધિકારનો વિનાશ કરી નાંખે છે

દ્વરપાણીઓ અને ધાવ માતાઓથી હુલરાવતા પરમાત્મા ધીરે ધીરે બીજના ચંદ્રમાની જેમ વૃદ્ધિ પામે છે તીર્થંકર દેવોનું જ્ઞાન પરિણત હોય છે શાઝા મહાશાઝાઓમા એમને મળવાની જરૂર હતી નથી ધીરે ધીરે યૌવનમા પગલા માટે છે જે તીર્થંકર દેવોનું મોગાવલી કર્મ વાકી હોય તેઓ ભગ્ન કરે છે રાજ સાહુવી મોગવે છે અને જેમના મોગાવલી કર્મ વાકી હોતા નથી, તેઓ શ્રી મલ્લિનાથ સ્વામી અને શ્રી નેમનાથ મળવા-નની જોમ ભગ્ન કરતા નથી શ્રી તીર્થંકર દેવોના મોગો પળે નિરાસક્ત પળે હોવાથી કર્મ નિર્જ-રાના કારણ રૂપ વને છે

શ્રી તીર્થંકર દેવો મહાન વૈભવગાલી મહાન પ્રભાવશાલી, અપ્રતિમ સૌદર્યશાલી, અત્યંત સૌભાગ્યશાલી અને મહાન બુદ્ધિશાલી, હોય છે મહા ગોપ, મહા નિર્ણાયક, મહા માહુણ અને મહા સાર્થવાહ જેવી ઉપમાઓથી અલંકૃત હોય છે

વર્ષા દાન :

જ્યારે તેમનો દીક્ષાનો કાઝ નજિક આવે છે, ત્યારે લોકાતિક દેવો (જેઓ લોકના અતે નિવાસ કરે છે માટે લોકાતિક તેમજ મોટા ભાગે એકાવતારી હોય છે) ઇષ્ટ મિત્ર વાળી વડે એમને સવોધે છે, “હે પ્રમો જગજીવોને

હિતકારી એવું તીર્થનું પ્રવર્તન કરો, આપનો જય થાઓ, આપનું કલ્યાણ થાઓ, ' એમ જય જય નદા અને જય જય મહા શબ્દો ઉચ્ચારે છે શ્રી તીર્થંકર દેવો નિર્મલ અવધિજ્ઞાનથી દીક્ષાનો કાલ નજીક જાળી વર્ષ પૂર્વે વર્ષોદાન દેવાની શરૂઆત કરે છે

દરરોજ સવારથી વપોર સુધીના સમયમા ૧ ક્રોડ અને ૮ લાખ સોનૈયાનું દાન કરે છે હાથી, ઘોડા, વસ્ત્ર, અલંકાર વિગેરે વસ્તુઓ તો જુદી હોય છે જેને જે જોડે તે આપવામા આવે છે વધુય દેવતાઓ પુરુ પાડે છે, દેવોની અચિત્ય શક્તિ હોય છે ઇચ્છા માત્રથી તેમની મનો કામના પૂર્ણ થાય છે

૮૦ રતિની એક સોના મહોર (Pure Gold) હોય, જેમા ભગવાનના માતા-પિતાના અને પ્રભુ-જીના એમ ત્રણ જળના ચિત્રો હોય છે

૧ વર્ષ દરમ્યાન ત્રણ અવજ અઠચાણેશી કરોડ સોનૈયાનું દાન કરે છે ૨૨૫ ગાડા ભરાય તેટલી સોના મહોરો હોય છે ૪૦ મળના માપનુ એક ગાડુ ભરાય, ૩૦ સોના મહોરનો એક ગેર થાય ૧૨૦૦ સોના મહોરનો ૧ મળ થાય દિન પ્રત્યે ૧૦૦૦ મળ સોનું દાન અપાય છે-આવો મહિમા તો શ્રી તીર્થંકર દેવોના વર્ષી દાનનો હોય છે

વરસીદાનના છ અતિશયોમા પ્રથમ વરો, વરો ત્યો-ત્યો એવી ઉદ્ધોષણ કરવામા આવે છે દ્વિ મહારાજ કુવેરને આજ્ઞા આપે છે, કુવેર તિર્યક્ મૃષક દેવોને આજ્ઞા આપે છે અને એ દેવો ભગવાનનો રાજ મહેલ ધવ, ધાન્ય અને ઋદ્ધિ નિદ્રિશી મરી દે છે

ભગવાનના પિતાજી ચાર દ્વારવાળી દાન ગાઝા વધાવે છે

પહેલા દ્વારે આવેલાઓને જમાડવામા આવે વીજે દ્વારે વસ્ત્રો આપે, ત્રીજા દ્વારે અલંકારો અને ચોથા દ્વારે રોકડા સોનૈયા આપવામા આવે છે

ભુવનપતિના પહેલી નિકાયના અસુર કુમાર દક્ષિણ દિશાના ચમરેન્દ્ર સામાના ભાગ્યથી વધારાની રકમ પ્રભુના હાથમા આવી હોય તો કાઢી નાશ્વે અને ઓછી હોય તો વલીન્દ્ર ઉમેરે છે.

સૌધર્મન્દ્ર જમણી વાજુ ઉભા રહી આપે, ઇશા-નેન્દ્ર રત્નજડિત લાકડી હાથમા રાખી, વિઘ્નો દૂર કરે અને જૈના નસીવમા જેટલી હોય તેટ-લીજ યાચના કરાવે

ભુવનપતિ દેવો ભરત ક્ષેત્રમાથી દાન લેવાની ઇચ્છા વાળા માનવોને વોલાવી લાવે, વ્યતર દેવો યાચકોને પાછા પોતાના સ્થાને મુકી આવે, યયોતિપી દેવો વિદ્યાધરોને લખર આપે દાનના પ્રભાવે છ લખડમા ૧૨ વર્ષ સુધી ગાતિ પ્રસરે દાન લેનાર પરસ્પર કલહ ન કરે ચક્રવર્તી, વાસુદેવ કે અન્ય રાજાના મહારમા વરસી દાનનો સિલ્કો હોય તો ૧૨ વર્ષ સુધી ધન કાઢતા લૂટે નહિ ૧૦ વર્ષ સુધી યાચકી ગુણ ગાય લેનારના ૧૦ વર્ષ જુના રોગો નાશ પાને ૧૨ વર્ષ સુધી નવા રોગ થાય નહિ મદ બુદ્ધિવાળો યાચક બુદ્ધિ-શાલી થાય દાન લેનાર ભવ્ય આત્માઓ જ હોય છે

મહાભિનિષ્ક્રમણ :

આ રીતે જગતનું દ્રવ્યહારિદ્ય દૂર કરી જગત્-નાથ દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય છે મધ્યલીય રાજ-ઋદ્ધિ અને સુખ સાહ્યવીને સર્પ જેમ કાચઢીને મુકી દે તેમ તળલલા નુત્ય તજી દે છે દેવાગના જેવી રાણીઓના આકર્ષણમા ન લોભાના તેઓ દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય છે જે વયમા કામી

મનુષ્યો કામભોગ માટે વલ્લભા મારતા હોય, જ્યાં ત્યાં કુતરા કુતરીની જેમ મટકતા હોય એવી ઉમરમા તૃણાના તારને તોડીને, મોહને તિલાંજલિ આપીને, જગતને તેઓ વતાવી આપે છે કે, મૂલ્ય ભોગમા નથી, સુખ ત્યાગમા છે દીક્ષા કલ્યાણકની ઉજવણી કરવા પળ મુરો અને મુરેન્દ્રો આવી પહોંચે છે દીક્ષા મહોત્સવ પણ ભવ્ય રીતે ઉજવાય છે તેમની પાલ્લવીનુ તો પુછવુજ નુ ! જ્યાં દેવતાડ દિવ્ય વાજિત્રો વાગતા હોય એ વર-ઘોડાની શોમાનુ નુ કહેવુ ? ૧ હજાર જોજન પ્રમાણ દ્વિધ્વજ આગલ ચાલે છે હાથી ઘોડા રથ અને પાયદળનો પાર નથી ચારે પ્રકારના દેવો અને દેવેન્દ્રો, રાજાઓ મહારાજાઓ, અમાત્યો, શ્રોષ્ટિવર્ધો અને નગરપાલકોની સંખ્યાનો કોડ પાર નથી દ્વિધ્વજ પ્રમુખીની પાલ્લવી ઉપાડી નિજને ધન્ય માને છે હજારો તો શુ વલકે લાલ્લો નર નારીઓ આ વરઘોડાની શોમાને ટગર-ટગર નિહાલે છે કેટલીક સ્ત્રિયો ભગવાનને મોતીઓથી વધાવે છે, કેટલી નૃત્ય ગાન કરે છે, ભક્તિ ભાવના ભાવે છે વરઘોડો નગરમા ફરી-અગોક યા આમ્ર જૈવા ઉત્તમ વૃક્ષો અને ઉત્તમ આશ્રમોમા ઉત્તરે છે પ્રમુખી પાલ્લવીમાથી નીચે ઉતરી, સ્વયમેવ આભરણ, અલંકાર ઉતારે છે અને પ્રમુખી ધાવમાતા વિગેરે જેમા હસનુ ચિત્ર છે એવા ઉત્તમ વસ્ત્રમા વધુ લેઈ લે છે-ત્યાર વાદ પ્રમુખ એક મુઠ્ઠીથી ઢાઢી અને મૂછનો અને ચાર મુઠ્ઠીથી કૈનનો લોચ કરે છે આમ પવ-મુષ્ટિ લોચ કરી સામાયક ઉચ્ચરતા દેવતાડ વાજિત્રો અને કોલાહલ શાત થઈ જાય છે પ્રમુખ 'મતે' એવો શબ્દ બોલતા નથી, પણ 'કરેમિ સામાઙ' વિ ઉચ્ચાર કરી ચરિત્ર ગ્રહણ કરે છે ડ્રમ મહારાજા એમના સખા ઉપર લક્ષ મૂત્યની કિમત વાઠુ દેવદૂત્ય નાલે છે દીક્ષા ભેતાની સાથેજ હરેક તીર્થકરોને ચોથુ મન પર્યવજાન ઉત્પન્ન થાય છે પ્રમુખેવા પ્રમુખી દીક્ષા લેવા તયાર

થતા કેટલાક આત્માઓ એમની સાથે દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય છે દીક્ષા લીધા પછી તેઓ ત્યાથી વિહાર કરે છે ઉત્કટ તપશ્ચર્યાઓ આદરે છે દીક્ષાના દિવસે પણ મોટા ભાગે હરેક તીર્થકર દેવોને કડક ને કડક તપશ્ચર્યા હોય છે પરિપક્વો અને ઉપસર્ગોની સામે સામી છાતીએ તેઓ શ્વસુમે છે 'દેહ પાતયામિ કાર્ય સાધયામિ વા' આ એમનો દૃઢ નિશ્ચય હોય છે ઉત્સાહ, બલ અને વીર્ય ફોરવી નિવિઙ અને ચીકળા કર્મોને વેર વિલેર કરી નાલે છે તેઓ જરાય પ્રમાદ કે આલસ કરતા નથી સાધકને આલસ ને પ્રમાદ શા ? જ્યારે જુઓ ત્યારે હા હા કાઠસમ્મ ધ્યાન કરતાજ હોય છે ક્વચિત્તુ વેસે તો ય તેઓ ગોદોહિકા આસન, વીરાસન અને ઉત્કટ આસને વેસે છે લાભા પગ કરવા કે પલાઠી વાઢીને વેસવાનુ નહિ, અઠીગળ કે ઓસીગળ ની જરૂર નહિ, દેવ દાનવ અને માનવ જેવાના ગમે તેવા ઉપસર્ગો થાય તો ય તેમા તેઓ મેરુ પર્વતની જેમ અડોલ અને અડગ રહે છે અદીનમને અપૂર્વ સમતા અને સમભાવથી વધુય સહન કરે છે કોઈ દિવસ ડગ કે નિદ્રા લેવાની નહિ, આ રીતે ધ્યાનમા મસ્ત વની, કર્મોને વેર વિલેર કરી નાલે છે શ્રી તીર્થકર દેવો જ્યાં સુધી કેવલજ્ઞાન ન થાય ત્યાંસુધી મીન રહે છે આ રીતે વર્ષો સુધી સતત-અવિરત અવિહલ રીતે સાધનામા મગ્નુલ વને છે અને જે આત્માના ગુણોને ધાત કરનારા જાનાવરણીય, ઢગનાવરણીય, મોહનીય અને અત-રાય એવા આ ચાર વાતિ કર્મોનો ચૂરો કરી નાલે છે શત્રુ મિત્ર ઉપર આત્મા ય્યારે સમભાવ દાખવે છે, મળિ મુક્તાફલ કે ઉપલ ઉપર એમને રાગ કે દ્વેષ નથી, લોહ કાચન એમને માટે સમાન હોય છે સર્વત્ર આત્માને સમભાવથી ભાવિત કરે છે આવી જ્યારે અવિરત ઉત્કટ સાધના હોય છે ત્યારે આત્મા કેવલજ્ઞાન પામે છે

દેવાગનાઓ અને અપ્સરાઓ સમુદાય નાચતી હોય યા તેના હાવભાવ, વિભ્રમ અને કટાક્ષોથી વીઘવા છતાં તેમનામા વિકારનું નામ નિગાન હતું નથી એવું એમનું નૈષ્ઠિક વ્રમ્હવ્યં હોય છે સુધારની વાસી લઈને કોઈ કાપી નાંખે યા કેસર ચંદનથી કોઈ એમની પૂજા અર્ચા કરે—કશાયમા તેમને રાગ કે દ્વેષ હોતો નથી માટેજ, ‘વાસી ચંદન કપ્પે’ જેવા વિશેષણોથી તેમને નવાજવામા આવે છે

આ રીતે સુદર સાધના કરી શ્રી તીર્થંકર દેવો કેવલ દર્શન વરે છે, જેથી રવર્ગ મૃત્યુ પાતાલ એ ત્રણે લોકના અને ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન આ ત્રણે કાલના તમામ ભાવોને હસ્તા-મલકવત્ જુએ છે અને જાણે છે એમનાથી કશું છૂપુ હતું નથી કોણ ક્યાથી આવ્યો અને તે ક્યા જવાનો? ભૂતકાલમા ક્યા હતો અને ભવિષ્ય કાલમા ક્યા હશે? દુનિયાના પહે પહે પલટાતા સમસ્ત ભાવોને, તમામ વનાવોને, દ્રવ્ય ગુણ અને પર્યાયને, નીચે શું છે, ઉપર શું છે, તિર્છાલોકમા શું શું છે, માણસના મનમા કેવા અને ક્યા ભાવો રમી રહ્યા છે, મનના વિચારો, કોઈ પાતાલમા પેનો ને પાપ કરે કે પર્વતની ટેકરીઉપર જઈને છુપુ કામ કરે પણ આ સર્વજ્ઞ ભગવતોથી કશું છુપુ હતું નથી

આ રીતે એઓ સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી અને સર્વ શક્તિ-માન બને છે

પરમાત્માના વે પ્રકાર હોય છે એક વિદેહ મુક્ત અને વીજા જીવનમુક્ત પરમાત્મા તેમા જેણે ચાર ધાતિ કર્મોનો ચૂરો કરી કેવલજ્ઞાન પ્રગટાવ્યું તેઓ જીવન મુક્ત પરમાત્મા—એટલે હવે એમને વીજો જન્મ કરવાનો નથી અને તેઓ અરિ-હત પરમાત્મા તરીકે ઓળખાય છે અને જેમણે નામ કર્મ, ગોત્ર કર્મ, આયુષ્ય કર્મ અને વેદનીય

કર્મ ચાર અઘાતિ કર્મોનો પણ જડ મૂલ્યથી નાગ કાર્યો છે, તેઓ વિદેહ મુક્ત યાને સિદ્ધ પરમાત્મા કહેવાય છે

આ રીતે શ્રી તીર્થંકર દેવો જ્યારે કેવલજ્ઞાન પામે છે ત્યારે તેમનું કેવલજ્ઞાન કલ્યાણક ઝળ-વવા માટે દેવો અને દેવેન્દ્રો ત્રોડોની સહ્યામા આવી ચઢે છે અને કેવલજ્ઞાન કલ્યાણકની ભવ્ય રીતે ઝજવળી કરે છે

સમવસરણની ભવ્ય રચના :

એક જોજન પ્રમાણ સમવસરણની ભવ્ય રચના દેવતાઓ કરે છે આ સમવસરણને ત્રણ ગઢ હોય છે વૈમાનિક, જ્યોતિષી અને ભુવનપતિ દેવો ત્રણ ગઢ બનાવે છે એક રત્નનો, વીજો સુવર્ણનો અને ત્રીજો રજતનો આ ત્રણે ગઢને મળિના, રત્નના અને સુવર્ણના કાગરા હોય છે રત્નના ચાર દ્વાર હોય છે એકેક દિશામા ૨૦૧૨૦ હજાર પગથીયા હોય છે પ્રથમ અનિલ કુમાર દેવો એક જોજન પ્રમાણ ભૂમિને શુદ્ધ કરે છે કાંટા, કાકરા અને કચરા રહિત બનાવે છે ત્યારબાદ મેઘકુમાર દેવો સુગંધીદાર જલની વૃષ્ટિ કરે છે તે પછી છ ઋતુના અધિષ્ઠાયક દેવો નીચા ડીઠાવાલા રગ-વેરંગી પાંચ વર્ણના પુષ્પની વૃષ્ટિ કરે છે આ ફુલો સચિત હોય છે, પણ પરમાત્માના પ્રભાવથી એ જીવોને સૌના આવતા જતા જરાય કીલામણા કે દુઃખ થતું નથી ત્યાર બાદ વ્યતર દેવો મળિ, સુવર્ણ અને રત્નો વડે પૃથ્વીતલને વાઘે છે અને વિચિત્ર રત્નો વડે પીઠ વાઘે છે, જે જમીનથી સવા ગાંઠ ઝવે હોય છે આ પીઠ ત્રણે ગઢના મધ્યભાગમા હોય છે તદ્દન જમીન પર નહિ, પણ જમીનથી ઝવે હોય છે સમવસરણ ગોઠ પણ હોય છે અને સમચોરસ પણ હોય છે જે સાધુએ સમવસરણ ન જોયું હોય તે ૧૨ જોજન દૂર હોય

તો ત્યાથી તેમને આવવું જોઈએ અને જો ન આવે તો તે સાધુને ચતુર્લંઘુ પ્રાયશ્ચિત્ત આવે છે

પ્રથમ ગઢના ૧૦ હજાર પગથીઆ પ્રથમ ગઢથી વહાર હોય છે ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી 'નમો તિથ્યસ્સ' કહી ભગવાન મૂળ રૂપે પૂર્વ દિશા સમુદ્ધિ વિરાજે છે અને પાદપીઠ પર પગ મુકે છે અને વાકીની ત્રણ દિશાઓમા પ્રભુના જેવા જ પ્રતિ રૂપકો વ્યતર દેવો બનાવે છે શ્રી તીર્થંકર દેવોના શરીરથી વાર ગણો ઊઠો અશોક વૃક્ષ હોય છે જે સમગ્ર સમવસરગને આવરી લે છે (શ્રી વૃષભદેવ ભગવાનના ઉપર ત્રણ ગાડ ઊંચુ અશોક વૃક્ષ હતું અને ભગવાન મહાવીર સ્વામીના ઉપર ૩૨ ધનુષ્ય ઊંચુ અશોક વૃક્ષ હતું) સિંહાસન આગળ સુવર્ણ કમલ ઉપર સ્ફટિક રત્નના ચાર ધર્મચક્ર હોય છે

પરમાત્મા ક્રોડો સૂર્ય કરતા પળ મહાનું તેજસ્વી હોય છે, દટલે લોકો એમને મુલેથી જોઈ શકે છે તે માટે ૧૨ સૂર્યના તેજ જેટલા તેજના પિંડવાળું ભામડળ પ્રભુની પાછળ હોય છે, જેથી સૌ મુલેથી પ્રભુના દર્શન કરી શકે છે ચારે સિંહાસન ઉપર ઉપરા ઉપરી ત્રણ છત્રો અને બે ચામરધારીઓ ચારે વાજુ હોય છે

સાધુઓ, વૈમાનિક દેવીઓ અને સાધ્વીજીઓ આ ત્રણ પૂર્વ દ્વારથી પ્રવેશ કરીને અગ્નિ ધૂળામા વેસે છે (પ્રથમ સાધુ, પછી દેવીઓ અને પછી સાધ્વીજીઓ) ભવન પતિ, વ્યતર અને જ્યોતિષી આ ત્રણની દેવીઓ દક્ષિણ દ્વારથી પ્રવેશ કરી નૈઋત્ય ધૂળામા વેસે છે અને ભવનપતિ, વ્યતર અને જ્યોતિષી દેવો પશ્ચિમ દિશાથી પ્રવેશી વાયવ્ય ધૂળામા વેસે છે વૈમાનિક દેવો, પુરુષ અને સ્ત્રીઓ આ ત્રણ ઉત્તર દ્વારથી પ્રવેશ કરી ઈશાન ધૂળામા વેસે છે સૌ કોડ પરમાત્માને પ્રથમ ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપે છે

વહારના કિલ્લામા વાહનો રહે છે અને બીજા વપ્રમા કિલ્લામાં તિર્યંચો તથા તેના ઈશાન ધૂળામા દેવ છદો હોય છે. સમવસરગની વહાર ૧૦૦૦ જોગનના ઊંચા કિકિણીઓ અને ધ્વજા યુક્ત ધર્મ ધ્વજ, માન ધ્વજ, ગજ ધ્વજ અને સિંહ ધ્વજ હોય છે.

વૈમાનિક દેવીઓ અને સાધ્વીજી મહારાજો ઊંચા ઊંચા પ્રભુની દેશના શ્રવણ કરે છે સાધુઓ ઊત્કટક આસને અને વાકીના બેઠા બેઠા શ્રવણ કરે છે

આ રીતે બાર પર્ષદા આગળ પરમાત્મા માલ-કોષ રાગમા મેઘ-મંજુલ ધ્વનિથી પ્રથમ પોર-સીમા દેશના આપે છે. પ્રભુની દિવ્ય દેશના સૌ પોત પોતાની ભાષામા સમજી જાય છે છ-છ મહિના એક ધારા પ્રભુની દેશના સાંભળવાજ કરો તો ય મૂલ, પ્યાસ કે, આયાસ-પરિશ્રમ ન લાગે એવી એ સારક સુધા અને ઇક્ષુ રસ કરતા પળ અધિક મીઠી હોય છે

ચાર ગાડ પ્રમાણના સમવસરગમા આગળ બેઠેલા જે રીતે સાંભળે તેવીજ રીતે પાછળ બેઠેલા પળ સારી રીતે સાંભળે ત્યાં કઈ લાડલ સ્પીકરની જરૂર ન પડે-કોલાહલ કે ધાધલનું નામ ન હોય સૌના સશયને છેદનારી, નય અને નિષ્કે-પાથી શોભતી, સપ્તભગી ધુધરાથી ધમધમતી, કર્મોને ભેદતી, અમી-સમ વરસતી, ભવિજન મન હરતી, મુક્તિ માર્ગને દર્શાવતી, વેરાગ્ય રસ શરતી, ભવ કૂપથી ઉદ્ધરતી આ દેશના શ્રવણ કરવા દેવો અને દેવેન્દ્રો કોટિ કોટિ સહ્યામા હાજર રહે છે અરે જાતિ વૈરી પશુપક્ષી ગણ જેવા કે હાથી અને સિંહ, હરદર અને વીલાડી, સર્પ અને નોઢીઓ, વાઘ વરુ તમામ પ્રાણીગણ વેર શ્વેરને ભૂલી જઈ, લખે લખા મિલાવી, વાળી રસનું પાન કરતા અપૂર્વ આલ્હાદ અનુભવતા હોય છે

પ્રભુની વાણી શ્રવણ કરી, ધીમતો અને શ્રીમતો,
રાજા મહારાજાઓ અને શેઠ ગાહુકારો સેકડો-
હજારોની સંખ્યામાં તુલ્લુ ભોગ વિલાસનો ત્યાગ
કરી, ઋદ્ધિ સિદ્ધિને ત્યજી પ્રવચ્યાના પુનીત
પથે પ્રયાણ કરે છે

કેવલજ્ઞાન યતા પરમાત્મા અરિહત દેવના
વાર ગુણ પ્રગટ થાય છે

૧) જ્ઞાનાતિશય-કેવલજ્ઞાન હોવું ત્રણે લોક
અને ત્રણે કાળના સંપૂર્ણ જ્ઞાતા

૨) વચ્ચનાતિશય પાત્રીશ ગુણો વાળી વાણી

૩) પૂજાતિશય-સુરો, અસુરો અને દેવેન્દ્રો
તથા મનુષ્યોના સ્વામીવડે પૂજાવું

૪) અપાયાપગમાતિશય-હરેક પ્રકારના
અપાયોનો, ઉપદ્રવોનો અને આપતોનો નાશ થવો
પરમાત્મા જ્યાં વિરાજતા હોય તેની ચારે
દિશામાં ૨૫૧૨૫ જોજન અને ૧૨૧૧ જોજન
અઘો દિશામાં ૬૦૦ ગાઉ સુધીમાં ક્ષિતિ, ઉપ-
દ્રવ યતા નથી અતિવૃષ્ટિ અનાવૃષ્ટિ અને પાકનો
નાશ કરનાર તીકા અદિનો ઉપદ્રવ, તેમજ સાત
પ્રકારના ઉપદ્રવોની શાંતિ, મારી મરકી તથા
દેવતાદિના ઉપદ્રવો થાય નહિ, ટુકાડ પડે નહિ
સ્વચક્ર અને પરચક્રનો અસંભવ-અભાવ

(૫) અષ્ટપ્રાતિહાર્ય- (૧) અગ્રીમ વૃક્ષ (૨)
સુરપુષ્પવૃષ્ટિ (૩) દિવ્ય ધ્વનિ, (૪) ચામર (૫)
આસન (૬) ભામડલ (૭) દુદુભિ (૮) છત્ર
આ અષ્ટ પ્રાતિહાર્યથી પૂજિત શ્રી તીર્થંકર દેવોજ
હોય છે

શ્રી તીર્થંકર દેવોનો આહાર-નિહાર કોઈ
નજરે ન જોઈ શકે તેમના આચાર, વિચાર અને
ઉચ્ચાર ઉચ્ચ કોટિના હોય છે તેમનો વિહાર
પણ અજવ કોટિનો હોય છે વિહારમાં યા મિથ્યર

વાસમાં ચામરો વીંજાતા રહે-તેમના મસ્તક
ઉપર ત્રણ છત્ર હોય છે, પાટપીઠ સહિત સિંહાસન
આકાશમાં અદ્ધર ચાલે છે રત્નમય એક હાથ
જોજનનો ઊંચો દ્વિધ્વજ આગળ ચાલે છે માશ્વળ
જેવા મુકોમળ અને મુવાલા મુવર્ણના નવ કમળો
દેવો ઘનાવે છે ત્રણ પ્રભુની આગળ, ત્રણ પાછળ
અને વચ્ચમાં ત્રણ ભગવાન ચાલતા જાય તેમ
કમળો આવતા જાય જ્યારે તેઓશ્રી વિહાર કરે
ત્યારે માર્ગમાં પડેલા કાટાઓ અઘોમુલ્ય વની
જાય માર્ગમાં રહેલા વૃદ્ધો-ડાઢીઓ શુકાવીને
નમન કરે છે આકાશમાં દેવ દુદુભિ વાગે છે
સર્વત્રક જાતિના પવનના વહેવાથી કચ્છરો આદિ
દૂર થાય છે અને સર્વને મુલ્યદાયક, મુગધી, શીતલ,
મદ પવન વાય છે પક્ષીઓ પણ પ્રભુને પ્રદક્ષિણા
આપે છે સુગંધીદાર જલ્લીની વૃષ્ટિ થાય છે પંચ
વર્ણના પુષ્પોની વૃષ્ટિ થાય છે અને સર્વ ઋતુઓ
અનુકુલ વની સમકાળે ફળે છે.

સંઘ અને ગણધર પદ્મની સ્થાપના :

પરમાત્માની દેશના શ્રવણ કરી કૈક આત્માઓ
ભવસાગરથી પાર પામી જાય છે એમાં ગણધર
થવા યોગ્ય આત્માઓ પણ હોય છે પરમાત્મા
તેમને ગણધર પદ્મી વિભૂષિત કરે છે શ્રી તીર્થ-
ંકર દેવો ગણધર ભગવતના મસ્તક ઉપર હાથ
મુકે છે અને ગણધર ભગવતના પૂરવધરની
લલિત પ્રગટ થાય છે અનંત ચોવીશીના તીર્થ-
ંકરોના જેટલા ગણધરો થયા તે વધા ક્ષત્રિય
હતા જ્યારે ભગવાન મહાવીર દેવના અગ્યારે
ગણધરો વ્રામ્હણ હતા ગણધર ભગવતો પણ
મહાન પુણ્યશાલી અને મહાન સૌભાગ્યશાલી હોય
છે રૂપમાં પ્રથમ નવરે જગતમાં તીર્થંકર દેવો
હોય છે, જ્યારે બીજા નવરે ગણધર ભગવતો હોય
છે તે અસંખ્યાતા મનો કહી શકે છે શ્રી વજ્ર
ઋષભ નારાચ સચ્ચળ અને સમચતુરસ્ર સસ્યથાને

ધરનારા હોય છે હરેક ગણધરોમા હરેક પ્રકારની લલ્લિઓ હોય છે, અને તેજ ભવમા તેઓ મોક્ષે સીધાવે છે પ્રથમ પોરસીમા પરમાત્મા દેશના આપે છે, અને વીજી પોરસીમા શ્રી ગણધર ભગવતો પાદવીઠ પર બેસીને દેશના આપે છે એવા ગણધર ભગવતો પ્રથમ પ્રભુને પુછે છે, ‘પ્રમો ! કિ તત્ત્વ ?’ ત્યારે પરમાત્મા જવાબ આપે છે, ‘ઉવજ્જેઈવા’ વસ્તુ ઉત્પન્ન થાય છે આ પદ શ્રવણ કરી ગણધર ભગવત ઉતાવળા થતા નથી પરતુ એકાતમા જહ વિચાર કરે છે, ‘જો વસ્તુ ઉત્પન્ન જ થાય તો પછી આ જગતમા સમાય કેવી રીતે ?’ પુન પરમાત્મા પાસે આવી, ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી, પ્રભુને પુછે છે, “પ્રમો ! કિ તત્ત્વ ?” ત્યારે પ્રભુ જવાબ આપે છે, ‘વિગમેઈવા’ વસ્તુ નાશ પામે છે પુન તેઓ એકાતમા જહ આ પદનુ ચિતન - મનન કરે છે ‘જો વસ્તુ નાશ પામતી હોય, તો, આપણી નજરે આ વધી વસ્તુ દેખાય છે તેનુ કેમ ?’ આ પ્રમાણે વિચાર કરી પુન પરમાત્માને પ્રશ્ન કરે છે કે, ‘પ્રમો ! કિ તત્ત્વ ?’ ત્યારે પ્રભુ જવાબ આપે છે “ધુવેઈવા” વસ્તુ સ્થિર છે આ ત્રિપદિ સામ્બલતાજ એમની મુજવળ દૂર થાય છે અને સમાધાન થાય છે તે વખતે જાનાવરણીય કર્મનો એવો અપૂર્વ ક્ષયોપશમ થાય છે કે તેઓ કાચી બે ઘડીમા યાને અતર્મૂહૂર્તમા દ્વાદશાગીની અને ચૌદ પૂર્વની રચના કરે છે, છતા પૃથક્ નિરૂપણ કરવાનુ હાસ કારણ છે, કારણ કે એમા ચૌદ પૂર્વો, વિદ્યા, મત્ર, અને તત્ર અને યત્ર આદિ વિશિષ્ટ વસ્તુઓના જ્ઞાનથી ભરેલા છે અને તે સસ્કૃતમાજ હોય છે, આ એની હાસ વિશેષતા છે, જ્યારે વીજા અગો માગધી શાપામા હોય છે

અલ્થ શાસઈ અરહા સુત્ત ગુથતિ ગણહરા
નિહળા ।

સાસણસ હિયટ્ટાએ તઓ સુત્ત પવત્તઈ ॥

આ રીતે અર્થનુ કથન શ્રી તીર્થકર દેવો કરે છે, અને ગણધર ભગવતો તે અર્થ શ્રવણ કરી સૂત્રની ગુથણી કરે છે ત્રિપદીને માતૃકાપદ કહેવામા આવે, કારણ કે, માતા જેમ બાલકને ઉત્પન્ન કરે છે, તેમ આ ત્રિપદી-માતૃકાપદદ્વારા આશ્વી દ્વાદશાગીની ઉત્પત્તિ થાય છે તીર્થકર દેવોને જેટલા ગણધરો હોય છે તેટલી દ્વાદશાગી હોય છે દરેક ગણધર ભગવત દ્વાદશાગીની રચના કરે છે દરેક ગણધરની ગુથણીમા શાલ્લિક ફેરફાર હોઈ ગકે છે, પણ અર્થમા તલ માત્રનો અશ માત્રનો ફરક હોતો નથી એટલે શ્રી તીર્થકર દેવોની અપેક્ષાએ અર્થ એ આત્માગમ અને સૂત્રની અપેક્ષાએ ગણધર દેવની અપેક્ષાએ સૂત્ર એ આત્માગમ, અને અર્થ એ અનત રાગમ્ ગણાય છે અને એમના શિષ્યને માટે અર્થ એ પરપરાગમ અને સૂત્ર એ અનતરાગમ્ ગણાય છે જ્યારે ત્યાર પછીના શિષ્ય સતતિ માટે સૂત્ર અને અર્થ એ બન્ને પરપરાગમ ગણવામા આવે છે માટેજ કહ્યું છે કે “આગમ સ્ત્રિવિદ્ય આત્માન્તર પરપર ભેદાત્” આ વાણી ચાર અનુયોગોમા વિભક્ત થયેલી છે (૧) દ્રવ્યાનુયોગ (૨) ગણિતાનુયોગ (૩) ચરણ કરણાનુયોગ અને (૪) ધર્મકથાનુયોગ

પ્રથમ એક એક સૂત્રમાથી ચાર અનુયોગો નીકળતા હતા પરતુ કાલ વળે મતિ મદતા આદિ ના કારણે એ ચારે અનુયોગોને મહા વિદ્વાન આર્યરક્ષિત સૂરીશ્વરજી મહારાજે પૃથક્ કર્યા આ રીતે આપણા પરમ ઉપકારી પરમાત્માએ જાનુવીના પ્રવાહની જેમ અસ્થલીત વાણી પ્રવાહ વહેવડાવ્યો અને શ્રી ગણધર ભગવતોએ વાણી પ્રવાહને ક્ષીલી પોતાની શાપામા ગુથી વાચના દ્વારા શિષ્ય પ્રશિષ્યાદિની સતતિમા અવિચ્છિન્ન રીતે વહેતો મુક્યો

માટેજ ૧૪૪૪ ગ્રન્થના પ્રણેતા ધુરધર સૂરિ

ધુરંદર શ્રી હરિમદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ લખે છે કે—

કત્ય અમ્હારિસા જીવા, દૂસમ દોસ દૂસિઆ

હા ! હા ! અળાહા કહહુતિ જઈણ હુતિ
જિણાગમો ।

દુપમ કાઢના દોપથી દૂપિત થએલા એવા
અમોને જો જિનાગમ ન મળ્યા હોત, તો અમારી
શી દશા થાત ?

પણવિજ્ઞા ભાવા અળત ભાગોડ અળ
મિલપ્પાળ ।

પણવિજ્ઞાણ પુણ અળત ભાગો સુચનિવદ્ધો ।

જગતમા અભિલાષ્ય પદાર્થો કરતા અના
મિલાષ્ય પદાર્થો અનતા છે અને અભિલાષ્ય પદાર્થોનો પણ અનતમો ભાગજ પ્રરૂપણા કરી શકાય તેમ છે અને તેનો પણ અનતમો ભાગજ શ્રુત નિવદ્ધ છે આથી સમગ્રી શકાય છે કે, જ્ઞાનનો મહિમા કેવો અગમ્ય, અકલ્હ અને અનુપમ છે જ્ઞાન અનત છે જ્ઞેય અનતછે જ્ઞાન વિશાલ છે, અગાધ છે માટે તેને સાગરની ઉપમા આપવામા આવે છે

एक एक अक्षरना अनत अनत अर्थो थड शके
छे जगतनो तमाम व्यवहार, तमाम भापा, अने
तमाम ज्ञान वादन अक्षरोमाज समाविष्ट थाय
छे एक एक अक्षरने जुदा जुदा अक्षरो साथे
जोडता तेना जुदा जुदा अर्थो थाय छे थोडा
सैकाओ पूर्वज उपाध्यायजी समय श्री सुंदर गणि
बरे 'राजा नो दध्यात् सौख्यम्' वा एकज पदना
आठ लाख अर्थो करी बताव्वा छे जे पुस्तक
आजे पण मौजूद छे, तेनु नाम छे 'अष्टलक्ष्मी'
ज्यारे सैकाओ पूर्वना आचार्यवर्यो अने पाठक
प्रबरो अटलु विशाल ज्ञान धरावता हता त्यारे

त्रिकाळयेत्ता श्री तीर्थंकर दबो तो अनन जानना
भटार होय अंमा शी नवाई छे ? अंनेका अक्षरना
अनता अर्थो करी बतावे एमा कड आन्यर्थ नयों.

श्रमण भगवान महावीर स्वामीना पछी ९८०
वर्षना काळ दरम्यान माधुओंने सूत्रों कठम्य
हता परंतु काळना प्रभावे वृद्धि, स्मृति अने
गतिनमा ओट आवी, बार-बार वर्षोंना मयकर
दुकाळो पड्या, आवा प्रसंगे आपणा दीर्घद्रष्टा
महापुरुष श्री देवद्वि गणि क्षमा श्रमण, जेओंने
एक पूर्वनु ज्ञान हनु, तेमणे आ तरफ ५००-
५०० श्रमण भगवतोंने, बल्लभीपूर-बल्लामा
भेगा कर्मा अने आ तरफ श्री स्कटिलाचार्य
महाराजे अन्य श्रमणो अने मूरि पुगवोंने मयु-
रामा भेगा कर्मा-सीए एहनिन थड, आज सुधी
कठस्थ रहेलु ज्ञान तेमणे ग्रथम्य कयुं अने आपणा
उपर अमीम उपकार कयों आ आचार्य महा-
राजो पाप भीरु हता जेयी, ज्या तेमने शका
पडी, त्या 'तत्त्वतु केवलिंगम्य' कहीने बातने
तेमणे रजु करी छे

सूत्र-सिद्धांतनो एक अक्षर पण जो कोई
उत्थापे, या सूत्रविरुद्ध प्ररूपणा करे अंमने श्री
श्रमण सध वहार करी देता हता माटेज आज
सुधी आपणने अविलिख्न रीते परमात्मानो
वाणीनो लाभ मळी रह्यो छे बचमा अंबो कळि
हतो के छ छ महिना सुधी मुसलमानोअ आपणा
शास्त्रोने वाळी नाख्या हता काळ बळे भले
ओछु छे, पण जे छे ते परमात्मानुज कथन
करेलु छे, अंमा जराय शकाने स्थान नयों
त्यार पछीना पूर्वचार्योंजे अं श्रुत ज्ञानना बार-
साने सूचारु रूपे साचवी राख्यो के जे आज
जसलमेर, पाटण, खभात अने लिबडी बगेरेना
ज्ञान भाडारोमाथी आपणने उपलब्ध थाय छे

સ્રેસ્થર આગમ એ આરિમો છે આરિસાદ્વારા માણસ મુલપરના ડાઘને દૂર કરે છે અને તેમા નિહાળે છે કે, ‘હુ કંવો છુ ?’ તેવીજ રીતે આગમ આરિસાદ્વારા આપણે પળ આત્મ ઢર્ગન કરી શકીએ છિએ

શરીર જેમ અન્ન અને જલ વગર ટકી શકતુ નયી તેમ આત્મા પણ તેનો મૂલ ગુણ જ્ઞાન હોવાથી, એને જ્ઞાન ઓજન વગર તૃપ્તિ ક્યાથી થાય ! ચેતના ક્યાથી પ્રગટે !

જૈનાચાર્યોએ અને જૈન શ્રમણોએ તપ ત્યાગ અને સયમ વડે નિજનુ કલ્યાણ સાધ્યુ છે એટલુજ નહિ, સાત્વિક વાણી વહાવી, ઉપદેશ ધારા દ્વારા જગતના જીવોનુ કલ્યાણ કર્યુ છે, અને કરે છે એમના પ્રવચનોનો ધોધ સદા કાલ વોધ રુપે વહેતો રહે છે કૈક આત્માઓ એ નિર્મલ જલ દ્વારા નિજ મલને પલાલે છે અને નિર્મલ વને છે એમની વાણીના જાદુએ પનિતોને પાવન વનાવ્યા છે, ચોર, ડાકુ, લુટારા, કૂર અને હિસક લોકોનો પણ ઉદ્ધાર કર્યો છે તેના દાસલાઓ ઇતિહાસના સોનેરી પૃષ્ઠો પર અદ્વાવધિ ચમકી રહ્યા છે

જૈનાચાર્યોની વાણી એટલે મદારી પાવો વગાડે અને નાગરાજ ડોલી ઉઠે, તેમ તેમની વાણી

શ્રવણ કરતા જિજ્ઞાસુઓ અને પિપાસુઓ સી કોઈ ડોલી ઉઠે છે ઘડીભર સ્તબ્ધ વની જાય છે નિજમા ઓવાઈ જાય છે અને પરમ શાંતિનો અનુભવ કરે છે

આ ભારત વર્ષમા શ્રી તીર્થંકર દેવોના ઉપ-દેશનો પડઘો સમગ્ર જગતમા પડ્યો હૈતો

જ્યારે આ ભારત વર્ષમા ચિની સત ફાહ્યાન આવ્યા હતા ત્યારે આ દેશની પરિસ્થિતી નિહાળી તેમણે આશ્ચર્ય અનુભવ્યુ હતુ તેઓ લખે છે કે .

Fa-hien-the Chinese monk who visited Magadha in 399 A D during the golden rule of the Guptas has stated in his travel dairy that, throughout the Country no one killed any living being ate meat and drank wine Only the chandalas go hunting for flesh What a contrast between the old and the new The new food policy of the Bihar Government for promoting meat eating stands condemned in the light of Magadha, It violates the Gandhian Ideas of life, Society and Government and is a curse on humanity

એજ સી જિન શાસનની આરાધના કરી જીવનને અજવાલો એજ એક કામના

લી

પૂ. પાદ ગુરુદેવ વિજય લક્ષ્મણ સૂરીશ્વરજી

ચરણ રેણુ

કીર્તિચંદ્ર સૂરીશ્વરજી

વિ સ ૨૦૨૫

આસી વદ ૫

જેન જ્ઞાન મંદીર, દાદર

॥ श्री जगवल्लभ पार्ष्वनाथाय नम ॥

श्री कुंभोजगिरी यात्रा संघ

- गीत -

(सरत नृप भावसुंभे-अै राग)

बेंगलोर नगरथी नीकळ्याअे, लेई लेई सघ अशेव कुंभोजगिरी जातराअे-
आवे आवे शासन सेवा सघ कुंभोजगिरी जातराअे.. कुं.

साथे लावे गामो गामना संघ कुंभोजगिरी जातराअे
शेठ शाहुकारो अति भला अे, साथे आवे बाराधन काज...कुं.

सचित्त परिहारीने अेल आहारी, शुद्ध समकितना धारी
भूमी शायन सह नित्य करे अे, ब्रह्मचर्य व्रतधारी.. कुं.

आवश्यक दोय वार करीअे, तरवा भवजल पार
पोस वदी षळि प्रयाण करीअे, आदिजिणंद पसाय.. कुं.

मरुदेवा नंदन भेटोने अे, श्री चौकपेठ मोक्षार
गांधीनगर जुहारीअे अे, श्री शामळीया पास कुं

यात्राळु सवि तोंहा मळ्या अे, वस द्वारा सघ प्रयाण
चीतलदुर्ग पधारतां अे, भेट्या श्री गोडी पास . कुं

आंगी पूजाने प्रभावना अे, भक्ति करी चित्त लाय
पोसवदी सप्तमि आवीयाअे, हुबली नगर मोक्षार...कुं.

બેજિન-મંદિર સોહામણા એ, શાંતિનાથ જયકાર
અજીતપ્રભુને મેટતાં એ, દારિદ્ર દૂર પલાય...કું.

ઘારાધના સુંદર કરીએ, સંઘે કીધ પ્રયાણ
નિપાળીનગર વદ અષ્ટમિએ, જિનઘર સોહે ત્રણ...કું.

શશિ લંછન શ્રી ચદ્રપ્રભુએ, બાવન જિનાલય સાર
મુનિ સુવ્રતને રૂપમજીએ વંદતા જય જય કાર...કું.

વદી નવમિ કુંભોજગિરીએ, સંઘ આવે મનમોહ
જગ વલ્લભ શ્રી પાસનાએ, વશન કરે ફરજોડ...કું.

આનંદ અંગ ઝરમાં ઘળોએ, પ્રભુ મેટયાથી થાય
આંગી પૂજાને એકાસણાએ, સંઘની મક્તિ કરાય...કું.

પોસ વદી દસમી દિનેએ જન્મ કલ્યાણક શ્રી પાસ
ગામો ગામના સંઘ મલીએ, ઝજવતાં બહુઠાઠ...કું.

પૂજા આંગી નવકારસીએ, થાયે જિહા સાલો સાલ
એહ્વા ગિરિને ફરસતાએ, આનંદ મંગલ થાય...કું.

સંવત બેહુજાર પચ્ચિસમાંએ યાત્રા કરી સંઘ સાથ
ગિરિવર જિનવર મેટતાંએ આવઠ ભવની જાય...કું.

પાપ પડલ દૂરે ટળે એ, નાસે દુઃખ વંદોલ
વદ જિનેદવર વદતાએ, મવોભવ નાવે સોળ...કું.

. રચનાર .

શ્રી માસ્તર પાનાચંદ કુંભાસાઈ
વગલોર

जैन धर्मियांचे भारतातील स्थान

लेखक :- डॉ. र. रा. दोसी

M A, Ph D.

उप-प्राचार्य, देवचंद कॉलेज, अर्जुननगर.

धर्मानुसार लोकसंख्येचे विभाजन (१९६१ च्या खानेसुमारीप्रमाणे)

धर्म	विभाग	लोकसंख्या		लोकसंख्येची प्रमाण	१९५१-६१ या काळातील वाढ
		पुरुष	स्त्रिया		
१ बौद्ध	ग्रामीण शहरी	१,२८७,४९९ ३५२,३१९	१,३०१,६०१ ३०८,७८८	० ७४%	१६ ७१%
		३,२५०,२२७			
२ गिरवचन	ग्रामीण शहरी	४,०९३,८४१ १,२९९,५३८	४,०९३,१९६ १,२३९,६१५	२ ४४%	२७ ३८%
		१०,७२६,१९०			
३ हिंदू	ग्रामीण शहरी	१५५,८७५,११० ३२,८५४,५०३	१५०,२९१,८८१ २७,४८१,३८४	८३ ५१%	२० २९%
		३,६६,५०२,८७८			
४ जैन	ग्रामीण शहरी	४७१,६०२ ५८१,९४९	४६१,९६३ ५११,७५३	० ४६%	०७ १७%
		२,०२७,२६७			
५ मुसलमान	ग्रामीण शहरी	१७,४४६,८६३ ६,८१४,९६२	१६,७९५,०९८ ५,८८२,४३४	१० ६९%	२५ ६१%
		४६,९३९,३५७			
६ शीख	ग्रामीण शहरी	३,४४०,१०२ ८०१,७७६	२,९६३,६९८ ६३९,५९४	१ ७९%	२५ १३%
		७,८४५,१७०			
७ इतर	ग्रामीण शहरी	७११,३१० ८४,०६०	७२७,६६५ ८३,९२९	० ३७%	१३ ०७%
		१,६०६,९६४			

सद्यस्थितीत जैन समाज भारताच्या एकूण लोक सस्येत कोणत्या स्थानावर आहे ह्याचा विचार मार्गदर्शक म्हणून उपयोगी ठरेल. इ. सन १९५१ च्या खानेसुमारीनुसार, जैन धर्मियांची सख्या साधारणतः १६ लाखापर्यन्त होती. एकूण लोकसख्येशी त्याचे प्रमाण केवळ ०.४५% एवढेच होते त्यानंतरच्या पुढील दहा वर्षांच्या काळात, म्हणजे १९५१ ते ६१ ह्या मुदतीत, ह्या सख्येत २७.१७% वाढ होऊन १९६१ मध्ये ती २० लाखापर्यन्त गेली आणि त्यावेळी एकूण लोकसख्येशी असणारे प्रमाण ०.४६% एवढे राहिले

लोकसख्येच्या ग्रामीण व शहरी विभागातील विभाजनाचा विचार केल्यास ४६% लोक ग्रामीण भागात राहणारे आणि ५४% लोक शहरी भागात राहणारे आहेत असे दिसते

हाच विचार लिंगभेदानुसार केल्यास, पुरुष वर्गाचे प्रमाण ५२% असून स्त्रीवर्गाचे ४८% आहे असे आढळते.

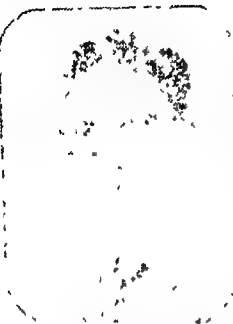
लोकसख्येच्या राज्यवार विभाजनाकडे दृष्टिक्षेप टाकल्यास असे दिसते की, जवळजवळ ९०% लोकसख्या ही महाराष्ट्र (२३.९३%), गुजरात (२०.२३%), राजस्थान (२०.२२%), मध्ये प्रदेश (१२.२३%), म्हैसूर (८.६०%), आणि उत्तर प्रदेश (६.०२%) या सहा राज्यात केंद्रित झालेली आहे राहिलेली १०% लोकसख्या इतर राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये अत्यंत अल्पसख्येने विखुरलेली आहे

सद्यस्थितीचा विविधांगी विचार केल्यानंतर भारतासारख्या खंडप्राय देशात जैन धर्मीय किती अल्पसख्येत आहेत याची पूर्ण कल्पना येईल ही २० लाखांची सख्या श्वेतावर, दिगवर, स्थानकवासी व तैरापथी अशा सर्व पंथांच्या लोकांची मिळून आहे ह्याकडे मुद्दाम लक्ष वेधावेसे वाटते आजच्या परिस्थितीत जैन धर्मियांची सख्या ही प्राचीन काळातील परिस्थितीप्रमाणे धर्म बदलामुळे घाढण्याची शक्यता बरीच दूर राहिलेली आहे -सख्येत होणारी वाढ ही केवळ आता नैसर्गिक वाढ एवढ्यापुरतीच

जैन धर्मियांचे राज्यवार विस्तार (१९६१ च्या खानेसुमारीनुसार)

राज्य - प्रदेश	विभाग	लोकसंख्या			एकूण	टक्केवारी
		पुरुष	स्त्रीया	एकूण		
१ आंध्र प्रदेश	ग्रामीण	९२६	६१४	१,५४०	९,०१२	०.४५
	शहरी	३,८७१	३,६०१	७,४७२		
२ आसाम	ग्रामीण	२,३६५	१,७५२	४,११७	९,४६८	०.४५
	शहरी	३,६१०	१,७४१	५,३५१		
३ बिहार	ग्रामीण	३,५०५	३,११८	६,६२३	१७,५९८	०.८७
	शहरी	६,१६१	४,८१४	१०,९७५		
४ गुजरात	ग्रामीण	७९,६२८	९१,२५९	१७०,८८७	४०९,७५४	२०.२३
	शहरी	१२१,२५२	११७,६१५	२३८,८६७		
५ जम्मू-काश्मीर	ग्रामीण	४०१	४	४०५	१,४२७	०.०७
	शहरी	८६५	१५७	१,०२२		
६ केरळ	ग्रामीण	७१६	६६३	१,३७८	२,९६७	०.१४
	शहरी	८३४	७५५	१,५८९		
७ मध्य प्रदेश	ग्रामीण	५३,३९०	४९,६८३	१,०३,०७३	२४७,९२७	१२.२३
	शहरी	७७,२७९	६७,५७५	१४४,८५४		
८ मद्रास	ग्रामीण	५,९६२	६,२३८	१२,२००	२८,३५०	१.३९
	शहरी	९,५४४	६,६०६	१६,१५०		
९ महाराष्ट्र	ग्रामीण	१०१,१०६	९४,२८१	१९५,३८७	४८४,६७२	२३.९३
	शहरी	१५९,५३६	१३०,७४९	२९०,२८५		
१० म्हैसूर	ग्रामीण	६५,०५९	५९,७८८	१२४,८४७	१७४,३७०	८.६०
	शहरी	२६,८७९	२२,६४४	४९,५२३		
११ ओरिसा	ग्रामीण	४४७	३९५	८४२	२,२९५	०.११
	शहरी	८०८	६४५	१,४५३		
१२ पंजाब	ग्रामीण	६,०२१	५,६८२	११,७०३	४८,७५४	९.४०
	शहरी	१९,४७९	१७,५७२	३७,०५१		
१३ राजस्थान	ग्रामीण	११९,५५६	११९,१०२	२३८,६५८	४०९,४१७	२०.२२
	शहरी	८७,११५	८३,६४४	१७०,७५९		

राज्य - प्रदेश	विभाग	लोकसंख्या			एकूण	टक्केवारी
		पुरुष	: स्त्रिया	: एकूण		
१४ उत्तर-प्रदेश	ग्रामीण	२९,८६७	२७,७५५	५७,६२२	१२२,१०८	६०२
	शहरी	३३,७२०	३०,७६६	६४,४८६		
१५ पश्चिम बंगाल	ग्रामीण	२,२४४	१,२५७	३,५०१	२६,९४०	१३३
	शहरी	१४,९२१	८,५१८	२३,४३९		
१६ दिल्ली	ग्रामीण	९४	९१	१८५	२९,५९५	१.४६
	शहरी	१५,४७२	१३,९३८	२९,४१०		
१७ अवधान	ग्रामीण	२	—	२	३	—
निकोबार बेटे	शहरी	१	—	१		
१८ हिमालय प्रदेश	ग्रामीण	१५	३	१८	९५	—
	शहरी	४४	३३	७७		
१९ लखदीव, मिनिकॉय, ग्रामीण	ग्रामीण	—	—	—	—	—
अमिनदीव बेटे	शहरी	—	—	—		
२० मणिपुर	ग्रामीण	१७१	१९१	३६२	७७८	—
	शहरी	२४४	१७२	४१६		
२१ त्रिपुरा	ग्रामीण	२९	२१	५०	१९५	०.०८
	शहरी	८८	५७	१४५		
२२ बांद्रा-नगर हवेली	ग्रामीण	६८	५२	१२०	१२०	—
	शहरी	—	—	—		
२३ गोवा, दमण, दीव	ग्रामीण	११	९	२०	६८	—
	शहरी	२७	२१	४८		
२४ पाण्डिचरी	ग्रामीण	—	—	—	७६	—
	शहरी	४२	३४	७६		
२५ नागालॅंड	ग्रामीण	६	—	६	२६३	—
	शहरी	१६१	९६	२५७		
एकूण	ग्रामीण	४७१,६०२	४६१,९६३	९३३,५६५	२,०२७,२६७	१००.००
	शहरी	५८१,९४९	५११,७५३	१,०९३,७०२		

डॉ. रविन्द्र रा. दोशी

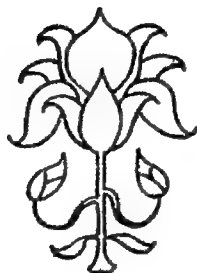
M A Ph. D

सर्व पथीयाचा मिळून असलेला जैन समाज सध्याच्या दृष्टीने अत्यल्प असला तरी मुद्धा आजतागायत त्याने भारताच्या सांस्कृतिक जडणघडणीत महत्वाचा वाटा उचललेला आहे एवढेच नव्हे तर भविष्यकाळात देखील जैन धर्माचे तत्त्वज्ञानही सांस्कृतिक परंपरा जतन करण्यासाठी बहुमोल ठरणार आहे अखिल भारतीय पातळीवरून आणि सरकारी स्तरावर याची दखल घेतली जाते ही एक जैन धर्माच्या दृष्टीने गौरवास्पद गोष्ट आहे इ सन १९७४ मध्ये भगवान महावीराच्या निर्वाणाची २४ वी शताब्दी देशभर आणि परदेशातही साजरी करण्यासाठी भारताच्या राष्ट्राध्यक्षांच्या आश्रयाखाली आणि पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यक्रमाची आखणी चालू आहे हे त्याचेच प्रत्युत्तर आहे

दुसरे, जैन समाज मुख्यत व्यापार-उदीमाच्या क्षेत्रात दीर्घ कालापासून गुंतलेला असल्याने काहीसा सधन आहे त्यामुळेही हा समाज आपले अस्तित्व इतरांच्या नजरेत सहजपणे भरण्याइतपत टीकवू शकला आहे ही आणखी एक समाधानाची गोष्ट आहे. परंतु एवढ्यानेच आम्हीं आत्मसंतुष्ट राहून चालणार नाही, तर आपल्या ह्या आर्थिक वैभवाचा उपयोग आपल्या समाजाच्या विकासासाठी आणि पर्यायाने राष्ट्राच्या विकासासाठी कशा रीतीने केला पाहिजे याचा विचार आणि त्यासाठी प्रयत्न होणे आवश्यक आहे बदलत्या काळाने आणि परिस्थितिने निर्माण केलेली ही गरज आहे त्याकडे दुर्लक्ष होऊ नये

सरतेशेवटी, विविध कारणांमुळे आपले जे थोडेफार जाणवणारे अस्तित्व आहे ते सुस्थितित टिकवावयाचे असले तर पथभेदाच्या कारणांमुळे आणि हक्क-बहिष्वादीच्या निमित्ताने निर्माण होणाऱ्या अतर्गत दुराव्याला कोठे ना कोठे मर्यादा घातल्या गेल्या पाहिजेत मुळातच अल्पसंख्य असलेला समाज ह्या कारणाने पुन्हा विभागत गेला तर त्यामुळे कोणचाच फायदा होणार नाही हे लक्षात घेतले पाहिजे तात्त्विक दृष्ट्या भिन्नता राखूनदेखील सर्व पथीयाना सलोख्याच्या वातावरणातून जैन समाजाचे एकसंध अस्तित्व निर्माण करता येईल त्यासाठी विधायक स्वभावाची पाऊले उचलणे आवश्यक आहे एकंदर जैन समाजाचेच भवितव्य ह्यावर अवलंबून आहे.

जिन्होके दर्शनमात्रसे अनन्ते पापोंका क्षय हो जाता है
ऐसे श्री देवाधिदेव पार्श्वनाथप्रभूको प्रणाम

शा. अमृतलाल मोहनलाल अँड कंपनी

✽ कोल्हापुरी चांदी माल के होटलसेल बेपारी ✽

६०, दागीना बजार, मुंबादेवी रोड, बंबई २.

With best compliments from

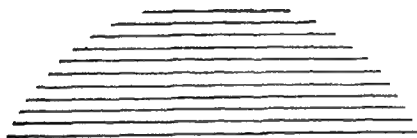
DATES MERCHANTS

Faverchand Nagshi and Co.

310-A, Narshi Natha Street, Bombay 9 BR.

Phones : Office 321538 • Resl 441235 • Grams : SILVERDATE

With best compliments from :

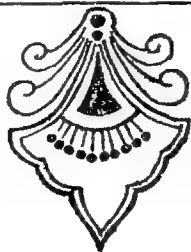

Valabhdas Liladhar & Co.

Grain Seeds Kariana Merchants & Commission Agents

79, KHAND BAZAR, MANDVI, BOMBAY, 3. BR

Phone 324664   *   *   Resi 443539   *   *   Grams JUSTRIGHT

गतादि महोत्सव प्रगणे
हार्दिक अभेच्छा.

श्री महावीर ज्युवेलर्स

कोल्हापुरी, शहापूरी चांदीमाल के

होलसेल बेपारी

धोबीतलाव १ ली गल्ली बवई २.

मेसर्स
भेरुलाल अंबालाल अँड कं.

दुकान नं. ६३, दागीना बाजार,

मुंबादेवी रोड, मुंबई २. B.R.

Deepak Fabrics

Dealers in Powerloom Fabrics

289, Mangalwar Peth.

Madhavnagar Dist Sangh

(S C Rly)

Phone 1007

FABRICS

INSIST ON OUR QUALITY

With
best compliments
from

32
75

SHAMJI RAJPAL

Dealers in Powerloom Fabrics.
Post Box No. 56, Vakharchhag.
SANGLI, (S. C Rly)

Phone 156 + 965 + 615

શાંતાબાઈ મહોત્તયવ પ્રસંગે
અમારા હાર્દિક અભિનંદન

ડીસ્ટ્રીબ્યુટર અને રિપ્રીન્ટ :

એશીયન પેન્ટસ, કેપસ્ટન ચાટર મીટર્સ.

B P F. સેન્ટ્રીફ્યુગલ પમ્પ. 'કલોસ્ટર' લાયનગ પીસ્ટન

ગ્રાસીએન્ટલ વાલીંગ તથા લીક્ષા બ્રેન્ડ હોમ પાર્કપ,

સ્નોગેમ, સીમેન્ટ કલર તથા ટાટા પામ્પ અને પાર્કપ ફીટીંગ્સ

અમુલખ એન્ડ કંપની

[૧૯૬૫ - ૧૯૭૦]

[સેવાતાં ૨૫ વર્ષ] સાંગલી, (મહારાષ્ટ્ર)

શુભેચ્છાઓ સાથે

જયંત ઓટો સ્ટોર્સ

૨૦, બનામહોલ લાઇન, મુંબઈ.

ડીસ્ટ્રીબ્યુટર

પ્લાન્ટીક ટયુબીંગ, "વીનોલ ઇટે" તથા

પાંચાતીયર ઓર્બલ સીલના ગ્રોહીંગટ :

અમુલખ એન્ડ કંપની

સાંગલી, (મહારાષ્ટ્ર)

શુભેચ્છાઓ સાથે :

કે. આર. ગાંધી

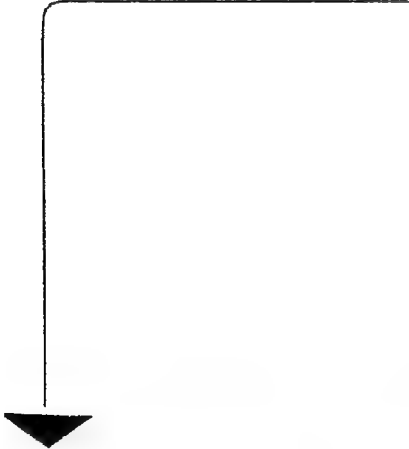
અડલોકેટ

ગણપતી પેઠ, સાંગલી (મહારાષ્ટ્ર)

सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी अेवा पुरुषादानीय
श्री पार्व्वप्रभुता चरणारविंदे

मेसर्स
चतुरभाई पितांबर
शाह

कल्चर्ड मोत्याचे व्यापारी
सांगली, (महाराष्ट्र)

प्रकाश केमीकल एजन्सी

कॉस्टीक सोडा, वॉशिंग सोडा, हेड्रोसल्फाईड ऑफ सोडाचे

हो ल से ल डि ल सं

सांगली, (महाराष्ट्र)

गुनाद्री महान्वयाम
गुमच्छा

खास वैशिष्ट्य
'विन्नी' व 'सेहूनसीज'
कापण्याचे शर्ट व बुशशर्ट
मिळतील

गारसैंट सेन्टर

हरभट रोड, सागली.

आमचेकडे

शर्ट्स, बुशशर्ट, बाबासूट, फॉक, पेट्स, टॉब्लेस, प्रेसियर्स व
उलन, कॉटन अद्यावत फॅशनचा होजीयरीचा माल मिळेल

श्री ०६१ गरीरमय प्रसंग
अभारगु हातीं प्रजित हन

हाल साधरलाल वेणीयंद

श्री ०६१

महाराष्ट्र न्याय विभागाची

हालमंडल अर. सांगली. (महाराष्ट्र)

१९८८ • • • • • १९८९

गुनाद्री महान्वयाम गुमच्छा

सेसर्स

फुलचंद सरदाराला सेहता

किराणा व भुसार मालाचे व्यापारी

झेणोली, (जि सातारा)

अनंत ज्ञान तथा शक्तिना अधिनायक जेवा
श्री जगवल्लभ पार्व्वप्रभुना चरणे
कोटी कोटी वदना

मे. कानजी घेलाभाई भाटे अॅन्ड सन्स

फॅन्सी कापडाचे व्यापारी

भाऊसिंगजी रोड, कोल्हापूर (महाराष्ट्र)

फोन . १२१२

गताब्दि प्रयास शुभेच्छा

कल्याणकर आणि कोरडे

फॅन्सी कापडाचे प्रसिद्ध व्यापारी

भाऊसिंगजी रोड, कोल्हापूर.

फोन : १२१

શાહ વીરચંદ ગુલાબચંદ

માર્કેટ યાડ, સાંગલી.
હળદર, મર્યાં ગોળના કંમીશન એજન્ટ
ફોન : ૪૨૯ * * * આમ : સંતોષ
પો. બો નં. ૬૭
શાખા : જયશિંગપુર.

મહોત્સવ પ્રયોગે વખેચ્છા

શા. વજિંગજી હુકમાજી
આળિ કંપની

હોલસેલ કાપડાલે લ્યાપારી
કરાડ. (જિ. સાતારા)

જેમના પાલન પગલે સર્વ પ્રકારના
જમનુ શમન થયું એવા શ્રી વામાન દનને પ્રથામ

મે. અરવીંદકુમાર એન્ડ કું.
મે. કીરિટકુમાર એન્ડ કું.

સીંગ, ગાળ, હળદર, બોળના વેપારી અને કંમીશન એજન્ટ
માર્કેટયાડ, કરાડ. જી. સાતારા. ફોન : ૪૧૩ * તાર : લોટસ

With best compliments from

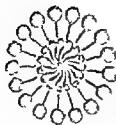
SHAH AMICHAND MANAJI & CO.

Timber Merchants and Government Suppliers

56 A-B, New Timber Market, Poona 2.

PHONE . 22686

जताब्दी महोत्सव
शुभेच्छा .

पेरिल स्टोअर्स

[प्रा . एदनमल हिमनमल जन्म सन्म]

• • फॅन्सी कापडाचे व्यापारी • •

शिवाजी चौक, कोल्हापूर . फोन . १२६६

शुभेच्छा मागे

शा. हुकमीचंद फुलचंद ओसवाल

प्रोप्रायटर्स

शा फुलचंद खगारजी

शा हजारिमल खगारजी

बुलियन आणि चांदी मालाचे ठोकवंध व्यापारी

गुजरी बजार, कोल्हापूर.

શુભેચ્છાઓ સાથે :

♦
♦
♦
♦
♦
♦
♦
♦
♦
♦
♦

અમારો ટ્રેડમાર્ક •

“ પો પટ છા પ ”

(રજી. ટ્રેડ. નં. ૨૧૪૮૦૦)

ગોળ વાપરવા હ મેશા આગ્રહ રાખો.

પટેલ ખોડીદાસ હેમચંદ

✽ ગોળના વેપારી અને કમિશન એજન્ટ ✽

શાહુપુરી, કેાલ્હાપુર.

આમ • મની જા હસ

♦ ♦ ♦ ♦

ફોન • ૩૫૭

कुंभोजगौरी शताब्दी
महोत्सवास अभिनन्दन .

शास्त्रोक्त पद्धतीने तयार केल्या जाणाऱ्या आणि मशिनिंगसाठी सुयोग्य
अशा बीडाच्या लहान - मोठ्या विविध मालाचे उत्पादन

फलायव्हीलचे स्पेशालिस्ट

स्पेसिफिकेशन प्रमाणे लागणारे

ग्रे डेड कास्टिंग व क्लिअर पूरवू

संपर्क साधा .

हिन्द कास्टिंग अँड आयर्न वर्क्स

१५०-१५, शिवाजी उद्यमनगर, कोल्हापूर. (महाराष्ट्र)

नागरेचा पत्ता हिन्द • • दूरध्वनी ७३९

महोत्सव प्रसंगे शुभेच्छा :

राष्ट्रीय उद्योग के प्रगती पर तराजू ब्रॅन्ड
अल्युमीनीयम बर्तनो के निर्माता.

फोन : २२४७

श्री महावीर मेटल इंडस्ट्रीज

नॉन्-फेरस शीट, सर्कल और बर्तनोके निर्माता एव थोक विक्रेता

१२२९ ई, बागल चौक, कोल्हापूर.

With best compliments from

SANGHAVI STORES

Bhausingji Road, Kolhapur

Sanghavi Nathmal Punamchand

41/43, Champa Gali, 3rd Flor, Bombay

Phone 312159

Devichand Nathmal Sanghavi

Harilal Harivallabhdas Trust Bldg . Cross Lane,

AHMEDABAD

Sanghavi Punamchand Nathmal

WHOLESALE CLOTH MERCHANT -

Bhausingji Road, Kolhapur.

PHONE 240

लेखक प्रा. माधव ज. कशाळीकर

M A (Sanskrit), M A (A I C), M A (His-Socio)

जैन

संस्कृतिचा वारसा

देवचंद कॉलेज, अर्जुननगर

संस्कृती म्हणजे एखाद्या राष्ट्राचे किंवा समाजाने केलेले कार्य किंवा प्रगती भारताने प्राचीन काळापासून आजतागायत निरनिराळ्या क्षेत्रात केलेल्या महत्त्वपूर्ण प्रगतीला भारतीय संस्कृती असे म्हणता येईल. भारतात अनेक धर्मांचे, पथांचे व विचारांचे लोक राहतात, या सर्व प्रकारच्या लोकांनी केलेल्या कार्यातूनच भारतीय संस्कृतीची धडण झाली आहे. म्हणूनच भारतीय संस्कृती ही इतर कोणत्याही देशाच्या संस्कृतीपेक्षा विंगल, व्यापक व सर्वसमावेगक आहे. समृद्धता, प्राचीनत्व, अखंड परंपरा, एक जिनसीपणा, अध्यात्मिक अधिष्ठान, आणि अनेकतेतून एकता हे भारतीय संस्कृतीत जैन तीर्थंकर आणि समाजाने फार मोलाची भर घातली आहे.

जैन धर्माचे प्राचीनत्व :

सनातन जैन परंपरेनुसार जैन धर्म अनादी कालापासूनचा आहे. चालू अवसर्पिणी काळातील तीर्थंकर चौवीसीपैकी चौवीसावे तीर्थंकर महावीराच्या पूर्वी पार्वनाथ तीर्थंकर ख्रि. पू. ८ व्या शतकात होऊन गेले हे आता सिद्ध झाले आहे. त्यापूर्वीच्या तीर्थंकराविषयी मात्र प्राचीन पुरावा फारसा आढळत नाही. याला ऋषभदेव

(प्रथम तीर्थंकर) आणि नेमिनाथ प्रभू (२२ वे तीर्थंकर) यांचा मात्र अपवाद आहे. ऋषभदेवाचा उल्लेख वैदिक वाङ्मयात स्पष्टपणे केलेला आहे. नेमि किंवा अरिष्टनेमि हे यादवकुळातील आहेत हेही स्पष्ट आहे. एकदरीत उपलब्ध पुराव्यावरून खास म्हणता येते की जैन धर्म हा महावीरांनी अथवा पार्वनाथांनी स्थापन केलेला नसून तो त्यापूर्वीच कित्येक शतके अस्तित्वात होता. त्याकाळाचा ऐतिहासिक पुरावा आज उपलब्ध नाही. पण त्याचे सशोधन कार्य चालू आहे.

तीर्थंकरांचा लोकोत्तर आदर्श :

सर्वच तीर्थंकरांचे जीवन परोपकार वृत्ती, अहिंसा पालन, आत्मसंयम, ऐहिक सुखावद्दल पूर्ण उदासीनता, अपरिग्रह वृत्ती, देहदमन यासारख्या आदर्शांचे उदात्त दर्शन घडविते. ऐतिहासिक मानल्या गेलेल्या पार्वनाथ आणि महावीर यांच्या जीवनाचाच अभ्यास केल्यास हे दिसून येते. पार्वप्रभूंनी सतत ८४ दिवस कडक तपश्चर्या केली आणि ज्ञानप्राप्ती आल्यानंतर म्हणजे वयाच्या १०० व्या वर्षापर्यंत साधू जीवन व्यतीत करीत आपल्या ज्ञानाचा लाभ इतरांना करून देत ते सतत विहार करीत राहिले. तीर्थं-

कराचा हा आदर्श इ.स. पूर्व ६ व्या शतकात होऊन गेलेल्या महावीराच्या जीवनावरून विशेष प्रतीत होतो. साधुदीक्षा घ्यावी अशी इच्छा असूनही आपल्या मात ताताना दुःख होऊ नये म्हणून महावीरानी त्याच्या स्वर्गवासानंतर सर्व-स्वाचा त्याग केला. त्यावेळीही त्यानी आपले ज्येष्ठ वधू नन्दीवर्धन आदी सर्व कुटुंबियांची अनुमती घेतली होती.

जिन म्हणजे जेता-इन्द्रियावर ज्यानी विजय मिळविला तो-किवा जितेन्द्रिय-जिन हा शब्द सर्वच तीर्थकरांना लागू आहे, कारण सर्वच तीर्थकरानी राग, द्वेष यावर विजय मिळविला आहे. म्हणूनच ते आदर्श आहेत. जिनानी सांगितला तो जैन धर्म जैन धर्मात इन्द्रियनिग्रहाला प्राधान्य आहे. बौद्ध धर्मग्रंथात जैन धर्मीयाना 'निर्ग्रंथ' म्हणजे वधन विरहित असे म्हटले आहे. ऐहिक सुख समृद्धि, त्याविषयीची आसक्ती, ससार याचे वधन ज्यानी तोडले आहे ते निर्ग्रंथ होत. हा तीर्थकराचा आदर्श असामान्यच आहे. म्हणूनच जिनानुयायी केवलज्ञान प्राप्त करून घेतलेल्या तीर्थकराची मनोभावाने पूजा करतात. त्याचा आदर्श नजरेसमोर ठेऊन प्रत्येक प्राणिमात्राने केवलज्ञानी व्हावे, अनंत दर्शन, अनंत ज्ञान व अनंत वीर्य हे आत्म्याचे मूळ गुण प्राप्त करून त्याला मोक्ष मिळवून द्यावा असे ध्येय वाळगावे.

जैन धर्माची शिकवण :

सम्यग् दर्शन, सम्यग् ज्ञान आणि सम्यग् चरित्र ही रत्नत्रयी प्राप्त करून घेण्यासाठी पच-याम किवा पचमहाव्रते पालन करावीत हे जैन शिकवणुकीचे सार आहे असे म्हणता येईल. तीर्थंकर परमात्म्याच्या वचनावर संपूर्ण श्रद्धा ठेवणे म्हणजे सम्यग् दर्शन त्याची शिकवण

संपूर्णपणे जाणून घेणे म्हणजे सम्यग् ज्ञान आणि त्यानुसार आचरण करणे म्हणजे सम्यग् चारित्र्य. श्रद्धेला जीवनात महत्वाचे स्थान आहे. कारण चुकीच्या कल्पना वाळगून आचरण कितीही चांगले ठेवले तरी त्याच्यामार्गाची शक्ती लुप्त होते. जैन धर्मात नुमते ज्ञान किंवा नुमते आचरण याला महत्त्व नसून ज्ञानासह आचरणाला महत्त्व दिलेले आहे. जैन धर्म आणि तत्त्वज्ञान याचे योग्य आकलन महत्वाचे आहे. निदानपक्षी योग्य आचरण करावेच. त्यामुळे जीवाभिवृत्ती पडलेले कर्माचे दृढ वधन तुटू शकते आणि तो कैवल्य प्राप्त करून घेऊ शकतो. ज्ञानामहित आचरण या कारणाने कैवल्यप्राप्ती दळकर वा विलवाने असे अंतर राहावे इतकेच.

अहिंसा आणि जैन धर्म या दोन गोष्टी अवि-भाज्य आहेत. किंवा अहिंसेवरच जैन धर्मातील गृहस्थ आणि साधू या दोहोच्याही आचरणाचा मार्ग आधारलेला आहे. अहिंसेचा मूळम अभ्यास समजायला अवघड वाटतो. सर्वच धर्मात या ना त्या स्वरूपात अहिंसेचा उपदेश केलेला आहे. परंतु जैन धर्मात अहिंसेचा पुरस्कार कोणी केलेला नाही. जीवमात्राला इजा पोहोचविणारे शारिरिक, मानसिक किंवा वाचिक असे कोणतेही हिंसात्मक कृत्य जीवमात्राने करता कामा नये. असे जैनधर्माने आवर्जून सांगितले आहे. न कळत घडणारी व्यवसायांमुळे करावी लागणारी, सरक्षणसाठी करावी लागणारी आणि हेतुपूर्वक केलेली असे हिंसेचे चार प्रकार सांगण्यात आलेले आहेत. या पासून अल्प राहण्याची जास्तीत जास्त दक्षता घ्यावी. ससारपरिभ्रमणात न कळत हिंसा होतेच पण काटेकोरपणाने वागण्याचा प्रयत्न करावा व त्यातूनही हिंसा घडते त्याचे प्रायश्चित्त

लेखक प्रा. माधव ज. कशाळीकर

ध्यावे म्हणून तपश्चर्या सामाइक, प्रतिक्रमण करून क्षमामागणीचे मार्ग सांगितले आहेत

गृहस्थानी पालन करावयाची जी पंचव्रते त्यास 'अणुव्रते' म्हणतात या अणु व्रतामुळे आत्मसयमाची सवय होते याबरोबरच दिग्व्रत, भोगोपभोग परिणाम व्रत आणि अनर्थ दण्डवत अशी तीन गुणव्रते आचरणाने आणून त्यापुढे सामाइक, देशावगाशिक, पौषधोपवास आणि अतिथीसविभाग अशी चार शिक्षाव्रते पाळावीत असे सांगितले आहे साधूनी ज्या पंचव्रताचे सर्वथैव काटेकोरपणाने पालन करावयाचे त्यास 'पंचमहाव्रते' म्हटले जाते

जैन तत्त्वज्ञान :

जीव, अजीव, आस्त्रव, बध, सवर, निर्जरा व मोक्ष अशा जैनमताने सांगितलेल्या सात तत्त्वांचा अभ्यास करून त्या दृष्टीने आचरण करावे असा जैन तत्त्वज्ञानाचा सारांश सांगता येतो जीव आणि अजीव ही दोन स्वतंत्र तत्त्वे आहेत, अजीव तत्त्वापैकी कर्म तत्त्वाचा जीव-

तत्त्वाशी संयोग झाला आहे म्हणून पुन पुन्हा जन्ममरण आणि तदनुपगिक सुख दुःखे भोगावी लागतात त्यातून सुटका करून ध्यावयास ही तत्त्वे निश्चित मार्गदर्शक आहेत

चैतन्य हा जीवाचा गुण आहे त्यायोगे प्रत्येक सजीव द्रव्याच्या ठिकाणी ज्ञान सभवनिय आहे (१) मतिज्ञान (२) श्रुतज्ञान (३) अवधिज्ञान (५) मन.पर्यवज्ञान आणि (५) केवळज्ञान असे ज्ञानाचे पाच प्रकार आहेत

अजीव तत्त्वाचे पुद्गल, धर्म, अधर्म, आकाश आणि काल असे पाच प्रकार आहेत पाच अजीव आणि जीव अशी सहा द्रव्ये होतात या द्रव्याविषयी तीन प्रकारे विधान करता येते उत्पत्ती विनाश आणि चिरतनत्व (उत्पादव्यय ध्रौव्य-लक्षण सत्) कोणतेही द्रव्य मूळ स्वरूपात चिरतन आहे, परंतु पर्याय दृष्टीने पाहायचे झाल्यास त्याला उत्पत्ती आहे आणि विनाशही आहे जीव मूलतः चिरतन आहे परंतु पर्याय दृष्टीने त्याचा शरीराशी येणारा सबध विचारात घेतल्यास त्याला जन्म आणि मरण (उत्पत्ती-विनाश) ही दोन्हीही आहेत हीच गोष्ट प्रत्येक द्रव्याविषयी आहे.

कर्म सिद्धांत :

सृष्टीची उत्पत्ती करणारा परमेश्वर आहे हे जैनमत मानीत नाही जीव आणि अजीव ही दोन्ही तत्त्वे आनादी आणि अनंत आहेत जीव आणि शुभाशुभ कर्मांचा सबध नाहीसा केला असता मोक्ष मिळतो, जीव आणि कर्म यांचा सबध अनादि काळापासूनचा असून त्या कर्मांच्या प्रकृतीप्रमाणे शरीराची उत्पत्ती होते मानसिक वाचिक आणि शारीरिक संयम ठेवल्यास नवीन कर्मबध होण्याचे थावते व तप, इन्द्रियदमन

इत्यादी आचारणाने जीवास सलग्न असलेल्या कर्माचा क्रम क्षय (निर्जरा) करता येतो असे झाल्यास जीवाला आपल्या शुद्ध ज्ञानमय मूळ स्वरूपाची जाणीव होते व क्रमाक्रमाने तो सिद्धपदाला पोचतो

जैनांच्या अशा प्रकारच्या तात्त्विक भूमिकेतील आणखी दोन सिद्धांत विशेष उल्लेखनीय आहेत ते म्हणजे अणुवाद आणि स्याद्वाद हे होत

अणुवाद :

‘अणु’ हा शब्द उपनिषदात आढळतो, परंतु विश्वाची उत्पत्ती अणुपासून झाली हे वेदात तत्त्वज्ञानाला मान्य नाही वैशेषिक तत्त्वज्ञान अणुवाद मानते किंवा अणुपासून विश्वरचना कशी होते हे सांगणे हाच वैशेषिक दर्शनाचा मुख्य विषय आहे जैनांचा परमाणुवाद नि सगळ्या अतिप्राचीन आहे सर्व प्रकारचे परमाणु सारखेच आहेत पृथ्वी, जल, वायू यांचे परमाणु मूलतः भिन्नभिन्न नसून एकाच प्रकारचे आहेत त्यांच्या ठिकाणी भिन्न भिन्न गुण नंतर निर्माण होतात व त्यामुळे जगात वेगवेगळे पदार्थ निर्माण होतात जैन मताने जगाच्या मुळाशी अनन परमाणु आहेत व त्या परमाणूंच्या समूहाने बनलेल्या पुद्गलानी जडस्वरूप सृष्टी निर्माण झाली आहे असे सांगितले आहे

स्याद्वाद :

कोणत्याही वस्तूचे संपूर्ण ज्ञान सामान्यांना होणे असंभवनीय असल्याने सत्याच्या वास्तविकतेत त्यात अनिश्चितता वाटू लागते. विविध दृष्टिकोनातून एखाद्या वस्तूकडे पाहिले असता तिच्याविषयी या विविध प्रकारांची विधाने

करता येतात. याचा अर्थ असा की वस्तूचे स्वरूप सापेक्ष आहे म्हणून या सिद्धांताच्या सापेक्षतावाद असेही म्हणतात एकाच व्यक्तीकडून ‘तो पिता आहे’ आणि ‘नां पिता नाही, परंतु आजोबा आहे’ अशी परस्पर विरोधी विधाने मित्र भिन्न व्यक्ती करू शकतील म्हणून म्हणेल तो माझा पिता आहे तर मनु म्हणेल की तो माझा आजोबा आहे दोन्ही कल्पना एकाच शब्दाने सांगण्यामागच्या नमून्याने त्या विषयी ‘अवस्तव्य’ असे म्हटल्यास तेही चुकीचे ठरत नाही कोणत्याही तत्त्वाविषयी, विचारविषयी खालीलप्रमाणे मान प्रचारानी बोलता येते त्यास जैन परिभाषेत ‘मध्यमगी’ असे म्हणतात (१) अस्तित्वात आहे (२) अस्तित्वात नाही (३) अस्तित्वात आहे आणि नाहीही (४) त्याच्याविषयी बोलण्यामागचे नाही (५) अस्तित्वात नाही आणि बोलण्यासारखे नाही (६) अस्तित्वात आहेही, अस्तित्वात नाहीही आणि बोलण्यासारखेही नाही

सत्य चिरंतन आहे पण दृष्टीभेदाने त्या विषयी अनिश्चितता वाटते ते होऊ देता कामा नये या सिद्धान्ताला ‘अनेकान्तवाद’ असेही नाव आहे

एककद जैन मताचा विचार केल्यास त्याचे मुख्य ध्येय विश्वाच्या स्वरूपाचे विज्लेपण करण्यापेक्षा ससारी जीवांचा उत्कर्ष साधून त्यांना सिद्धपद मिळवून देणे हे आहे आश्रव आणि सवर हा जैनधर्माचा गाभा आहे आणि वाकी सर्व त्याच्या स्पष्टीकरणासाठी मांडलेला पसारा आहे

“आश्रवो भवहेतु स्यात् सवरमोक्ष कारणम् इतियमहिती दृष्टिरन्यदस्या प्रपन्नम्”

जैन वाङ्मय :

भारतीय भाषांच्या विकासात जैन लेखकानी मोलाचा हातभार लावला आहे वैदिक आणि पौराणिक काळात हिंदूंचे सर्व धार्मिक वाङ्मय संस्कृत भाषेत होते बौद्ध काळात गौतम बुद्धाच्या प्रेरणेमुळे धार्मिक वाङ्मयाची रचना पाली भाषेत झाली कारण या काळात संस्कृत ही बोलभाषा म्हणून सामान्यजनाना अवगत होत नव्हती पण पुढे बौद्धाना संस्कृतचाच सरास आश्रय केलेला दिसतो जैन लेखकानी याबाबतीत बरेच व्यावहारिक धोरण स्वीकारले धार्मिक प्रचार आणि ज्ञानाचा संप्रदय या दोहोसाठी त्या त्या काळातील आणि त्या त्या प्रदेशातील प्रचलित भाषांचाच अवलंब जैनानी केला त्याबरोबर त्यांनी संस्कृतचा त्याग केला नाही म्हणूनच संस्कृत, प्राकृत आणि काही वर्षांचीन भारतीय भाषांच्या विकासात जैन लेखकानी महत्वाची कामगिरी बजावली आहे

भगवान महावीरानी आपला उपदेश अर्ध-मागधी भाषेत दिला अर्धमागधी ही मागधी आणि गौरसेनी भाषांचे मिश्रण असल्याने ती भाषिकाना समजत असे महावीरानी सांगितलेल्या तत्त्वज्ञान उपदेशाची गणधर भगवतानी बारा अंगामध्ये सूत्रमय रचना केली तिलाच 'द्वादशांगी' असे म्हणतात त्या काळी ती लिपिवद्ध न करता मौखिक पाठातरे करून जतन करण्यात आली. पुढे दुष्काळ पडल्याने स्थलांतर करावे लागणे, स्मरण शक्ती कमी होणे इत्यादी कारणांनी इ. स. ४५४ मध्ये ती लिपिवद्ध करण्यात येऊन तेव्हापासून ग्रंथाची रचना होऊ लागली ते जे ग्रंथ आज उपलब्ध आहेत त्यास स्वतःच पथीय 'आगम' म्हणतात व श्रद्धेने

त्यांचे वाचन मनन करतात दिगंबर संप्रदायास हे ग्रंथ मान्य नाहीत

अलीकडे अपभ्रंश भाषेत लिहिलेले जैनांचे समृद्ध वाङ्मय उपलब्ध झाले आहे. भारतीय भाषेत अपभ्रंश भाषेला अतिशय महत्त्व आहे. कारण अलीकडच्या सर्व संस्कृतोद्भव प्रादेशिक भाषांचा विकास अपभ्रंश भाषेतूनच झाला आहे विशेषत हिंदी, गुजराती व मराठी या भाषा अपभ्रंशापासून उत्पन्न झाल्या आहेत हे लक्षात घेतल्यास अपभ्रंश भाषेतील वाङ्मयाचे महत्त्व पटते जैन ग्रंथांच्या अभ्यासावरून संस्कृत-प्राकृत-अपभ्रंश-आधुनिक-हा भाषा विकासाचा क्रम चटकन लक्षात येतो

या गिवाय तामिळ आणि कन्नड या दक्षिण भारतीय द्रविड भाषांच्या विकासातही जैन लेखकांचा महत्त्वाचा हातभार लागला आहे. सुरुवातीच्या तामिळ वाङ्मयाच्या काळास 'सगम युग' म्हणतात सुरुवातीच्या 'सगम' साहित्यापैकी फारसे ग्रंथ आज उपलब्ध नाहीत. मात्र इ. स. दुसऱ्या शतकातील तामिळ वाङ्मय आज उपलब्ध आहे हा काळ तामिळ साहित्याचे सुवर्णयुग मानला जातो या काळात पाच प्रसिद्ध महाकाव्ये रचण्यात आली त्यापैकी 'श्रीवर्ग-गिन्दामणि' किंवा 'जीवक चिन्तामणि' हे जीवकाच्या साहसकथा वर्णन करणारे सुंदर महाकाव्य तिरुत्तकदेवार या जैन कवीने लिहिले आहे याशिवाय काही खडकाव्येही जैन कवींनी लिहिली आहेत.

कन्नड साहित्याची खरी भरभराट राष्ट्रकूट सम्राट वर्ष याच्या काळात झाली यापूर्वी सहाव्या शतकात समतभद्र व सातव्या शतकात पूज्यपाद हे प्रसिद्ध जैन लेखक होऊन गेले पण

त्याचे साहित्य आज नष्ट झालेले आहे. प्राचीन कन्नड साहित्यात शिवकुट्टाचार्यांचे 'बोद्धा-आराधन', गुणवर्म्यांचे 'शूद्ररु' व 'नेमिनाथ-पुराण', पपाचे 'आदिपुराण', पुष्पाचे 'जाति-पुराण', रण्णाचे 'अजितपुराण' व 'चामुण्ड-रायपुराण' इ. ग्रंथ अतिशय प्रसिद्ध आहेत.

ज्याप्रमाणे सर्व भारतीय भाषांच्या विकासात जैन लेखकांचा हातभार दिसतो त्याचप्रमाणे भारतीय साहित्यक्षेत्रातील सर्व प्रकारात जैन लेखकांच्या कृतीचा समावेश आहे. धार्मिक, ललित आणि शास्त्रीय असे सर्व प्रकारचे लिखाण जैन लेखकांनी केले आहे.

जैनांचे धार्मिक बाड्मय समृद्ध आहे. त्यात ४५ आगमग्रंथ उपलब्ध आहेत. यापैकी ११ अंगे प्रमुख आहेत. याशिवाय महाकाव्ये, पुराणे, नितिकथा, भवितपर काव्ये, नाटक, आख्यायिका इत्यादि अनेक प्रकारचे ललितबाड्मय जैन लेखकांनी निर्माण केले आहे. अगबाड्मय आणि त्यावरील टीका बाड्मयात अनेक उपदेशपर कथांचा समावेश आहे. 'कालकाचार्य कथानक', 'उत्तमचरित्र कथानक' यासारखे स्वतंत्र कथा-ग्रंथही आहेत. विमलसूरीचे 'पद्मचरित्र', रविषेणाचे 'पद्मपुराण' इ. रामायणाची जैन संस्करणे प्रसिद्ध आहेत. त्याचप्रमाणे जिनसेताने 'हरिवंशपुराण' हे महाभारताचे जैन संस्करण लिहिले आहे. हेमचंद्राचार्य हे प्रख्यात लेखक १२ व्या शतकात होऊन गेले व त्यांनी विविध विषयावर लिखाण केले आहे. अनेक लेखकांनी तीर्थंकरांची चरित्रेही लिहिली आहेत.

अनेक शास्त्रीय ग्रंथांची भरही जैन लेखकांनी घातली आहे. 'सूर्यपण्णत्ति' यामध्ये खगोलशास्त्राची चर्चा आहे. अलंकारशास्त्रावर

जैनांनी विपुल लिखाण केले आहे. वाग्मटाचा 'वाग्मटालंकार' प्रसिद्ध आहे. 'जनेन्द्रव्याकरण', 'आकटायनव्याकरण', 'गिद्धहेमचंद्र' या सारखे व्याकरण ग्रंथ 'अभिधान-विनामणी' सारखे कोष, 'न्यायावतार' किंवा 'न्यायार्था-विगमसूत्रा' सारखे तर्कशास्त्रावरील ग्रंथ, 'पटुदर्शनममुच्चया' सारखे नत्वज्ञान-विषयक प्रबंध इ. कितीतरी उदाहरणे देता येतील. मेरुतुगाच्या 'रमाध्याय' वरील टीकेत पाण्याचे औषधी उपयोग वर्णिले आहेत. 'योग-विनामणी' मध्ये अनेक रोगावर उपाययोजना संग्रह आहे.

कलेच्या प्रागणानही जैनांनी हातभार लावून भारतीय नसकृती समृद्ध बनविण्याचा प्रयत्न केला आहे. दगड, घातू आणि काही रत्नांच्या असंख्य प्रतिमा मूर्तिकलेचा विकास दाखवितात. मयूरा आणि भुवनेश्वरजवळील हाथीगुफा या ठिकाणी प्राचीन शिलालेख आहेत. जैन शिल्पकलेचे नमुने राजगीर, उदयगिरी, देवगड, चंदेरी, खजुराहो, आवुदेलवाडा, राणकपूर, श्रीशत्रुजय पर्वतावरील असंख्य मंदिरे, गणेश्वर पाषाणाथ तारणा इत्यादी आणि दक्षिणभारतात असंख्य ठिकाणी पाहावयास सापडतात. तीर्थंकरांच्या प्रतिमा, स्तूप, लेणी, स्तंभ इत्यादी सर्व बाबतीत जैन कलेचे विशेष नमुने दिसतात. एलोरा येथील इद्रमभा आणि जगन्नाथ सभा हे लेण्यातील शिल्पांचे विलोभनीय नमुने आहेत. कांचीपुरा आणि तिरुमलाई येथे रगकलेचे कामही केलेले आहे. जैन मंदिरे आणि लेणी निसर्गाच्या साक्षि-ध्यात आणि शांत व रम्य वातावरणाच्या पार्श्वभूमीवर उभारण्यात आलेली दिसतात. म्हैसूरमधील श्रवणबेळगोळ येथील बाहुवली गोमटेश्वराची भव्य प्रतिमा आणि अबूच्या

पहाडावरील नयनरम्य सगमरवरी मदिरे ही तर विश्वविख्यात आहेत पार्श्वनाथ टेकड्या, पावापुरी, राजगीर, गिरनार, अबूचे पहाड, श्रवणबेलगोळ इ जैन तीर्थक्षेत्रे प्रसिद्ध आहेत हजारो यात्रेकरू व हीसी प्रवासी तेथे नेहमीच येत असतात

एकदरीत, सस्कृतीच्या सर्वच प्रागणात जैनानी आपली कर्तवगारी दाखविली आहे इ. स पू तिसऱ्या शतकापासून इ स १० व्या शतकापर्यंतचा काळ म्हणजे भारतीय सस्कृतीच्या

परमोत्कर्षाचा काळ या काळात भारतात अनेक धर्माचे आणि विचाराचे लोक एकत्र नादले. परंतु विशेष हा की त्याच्यामध्ये धार्मिक कलह कधीच झाले नाहीत हिंदू, बौद्ध किंवा जैन या सर्वांनीच आपले वैशिष्ट्य दाखविले पण हे दाखविताना विशाल भारतीय सस्कृतीपासून अलगपणा कोणाच्याही मनास शिवला नाही. विविधतेतून ऐक्य हे भारतीय सस्कृतीचे महत्वाचे वैशिष्ट्य आहे आजच्या भारतीयांनी नेहमी हे डोळ्यासमोर ठेवणे आवश्यक आहे.

* गणधर देवोअे जिनवचनने सूत्रथी गुयेलु छे अने तेना उपर तीर्थकरोअे सत्यनी महोर छाप भारेली छे

* हे जीव, रागद्वेष, मान, माया, लोभ, हिंसादि पापो अने आश्रवादि अशुभ क्रियाओमा प्रवर्तता जीवोना आ अने परलोकमा थता अनेकविध नुकशानोनों-दु खनो-पीडाओनो स्थिर विचार कर !

* हे जीव ! मोक्षमार्ग तारे आधीन होवा छता, तू कुमार्गपर चालीने, तारा हाथेज तारा पग पर कुहाडी मारी, हवे वेदनानी वूमो कम पाडी रह्यो छे ?

मुधांसु, औदुंबर

श्री पार्श्वनाथ प्रभूची

उज्वल कथा

सहस्रावधी वर्षे झाली-धडली उज्वल कथा
धाराणसि नगरीत देखिला कल्पवृक्ष डोलता ।

अश्वसेन ईश्वराकू नृपवर
वामादेवी वनिता सुंदर
त्यांच्या सदनी अवतरला प्रभु त्रैलोक्याचा पिता ॥ १ ॥

प्रमुदित झाले देव मुनीवर
गाती निर्भर नारद तुंदर
अमित युगांच्या दिव्य तपांची होय सुखद सांगता ॥ २ ॥

पादर्वकुमार सु-नाम पावला
प्रजाजन मनी मोद दाटला
राजमदिरि स्वर्ग सुखाचा नित्य दिसे बहरता ॥ ३ ॥

बालवयो तो अघटित घडवी
कालिगाधिपति शौर्ये दिपवी
शौर्ये शांति युति घडवि, सोडवी प्रभावती नृपमुता ॥ ४ ॥

वामासति अश्वसेन नृपती
सुत सामर्थ्ये हर्षित होती
आणि लग्नमागल्य ठरविती होय प्रजा हर्षिता ॥ ५ ॥

प्रसेनजित कन्यका मनोहर
पार्श्वकुमारहि उचित तिला वर
सुवर्णसि जणु सुगंध सुंदर, अमृतास चारुता ॥ ६ ॥

पादर्वकुमारा दिसे तपस्वी
 सिद्धिबळे जो जगास भुलवी
 दंभनाश प्रभु करी, कसा तम उरेल रवि देखता ॥ ७ ॥
 पादर्वनाथ परि होय विचारी
 कशास नृपपद सुख न मंदिरी
 सत्य ज्ञानावीण मानवा-नच जीवित सफलता ॥ ८ ॥
 माय पित्या नम्रत्वे बोधुन
 निघे तपाला नृपाल नंदन
 दुःखित नगरी-विशा, कापती दुःखाने तरुलता ॥ ९ ॥
 मति श्रुत अवधि मनःपर्यव
 प्राप्त कुमारा होती अभिनव
 मनःज्योत पादर्वनाथ उजळी, तनु तेजाची लता ॥ १० ॥
 सत्य अहिंसा अस्तेयादिक
 दिव्य व्रते बोधी भवतारक
 परमात्मा आत्माच, जगाते तीर्थकर बोधिता ॥ ११ ॥
 सत्य ध्वज फडकवीत गगनीं
 येई सस्मेत शिखर स्थानी
 निमग्न होउनि निर्गुण ध्यानी, पावे चिरज्ञांतता ॥ १२ ॥
 पादर्व प्रभूची असंख्य स्थानें
 अमोल कीर्ती, अपार कवने
 यशडिडिम कुंभोजगिरीवर, ये श्रवणी गर्जता ॥ १३ ॥
 त्याच ध्वनींचे सूर येउनी
 अपितसे काव्यांजलि चरणी
 सत्य शांतिचा अंत करणी असो क्षरा वाहता ॥ १४ ॥

वसंत पंचमी स १९५६

औदुवर-जिल्हा सांगली

—सुधांशु

धर्म समाजवादाला

पूरक आहे

ले. पं. वर्धमान पाठवनाथ शास्त्री

मारक नाही

(विद्यावाचस्पति, व्याख्यानक्रेसरी, समाजरत्न, धर्मालंकार, विद्यालंकार, न्याय-काव्यतीर्थ)

धर्माचे नाव काढले की, काही लोकाना तिरस्कारभाव उत्पन्न होतो. धर्म आर्यसंस्कृतीचे अति प्राचीन पावन पद असल्याकारणाने आर्य-परंपरेत त्याविषयी आत्यंतिक आदरभाव आहे. आधुनिक काळात पुष्कळ ठिकाणी त्याचा अनादर होत असल्याचे दिसून येत आहे. आजचे शासन स्वतःला धर्मनिरपेक्ष म्हणविते त्या-कारणानेहि धर्माविषयी अनादरभाव असू शकेल परंतु हा विपर्यास आहे. धर्मनिरपेक्ष शासन याचा वास्तविक अर्थ असा आहे की, शासनाचा कोणता एक विशिष्ट धर्म नाही. धर्माचा प्रश्न उपस्थित झाला तर सर्वधर्मसमभाव हाच शासनाचा त्या वावतीतील दृष्टिकोन आहे. धर्मनिरपेक्षतेचा खरा अर्थ हाच आहे आणि तसाच असणे योग्यहि होय कारण धर्मामुळे कोणाला कसलाच अपाय व धोका होत नाही. निरपेक्ष वृद्धीने त्याला जर आपल्या जीवनात स्थान दिले तर त्याने कल्याणच होईल, अपाय तर नाहीच नाही. ज्यायोगाने सर्व जीवांचा उद्धार उत्थान, उन्नति आणि उदय होनात त्यालाच धर्म ही सज्ञा प्राप्त होते. ज्यामध्ये सर्वांच्या

विकासाला वाव नाही त्याला धर्म म्हणता येणार नाही

भगवान महावीरांच्या एक प्रभावक आचार्य समतभद्रानी या धर्मास सर्वोदय तीर्थ असे म्हटले आहे. खरोखरी ते सार्यच होय

सर्वातवत्तद्गुणमुल्यकर

सर्वान्तशून्यच मियोनपेक्षम् ।

सर्वापदामन्तकर निरन्त सर्वोदय

तीर्थमिव तवैव ॥

हे नाथ, आपले हे तीर्थ प्रवचनरूप शासन सामान्य, विशेष, द्रव्य पर्याय, नित्य-अनित्य, विधि-निषेध आदि अनेक धर्मांनी युक्त आहे. या सर्व धर्मांची व्यवस्था त्याच्यामध्ये गौण किंवा मुख्य या विवक्षेने केली जाते म्हणून ते सुव्यवस्थित आहे. जे शासन-कथन वस्तुनिष्ठ अनेक धर्मांच्या अपेक्षारहित आहे, ते सर्व धर्म-शून्य आहे आणि म्हणून अव्यवस्थित आहे म्हणून हे प्रभो, आपले शासन सर्व आपत्तीचा नाश करणारे, कोणत्याहि तर्कवितर्कांनी खंडित

ले : पं वर्धमान पाडवनाथ शास्त्री

न होणारे आहे. म्हणून ते समस्त प्राणि-मात्रांच्या अभ्युदयाचे, उत्कर्षाचे कारण आहे यासाठी त्याला 'सर्वोदय तीर्थ' म्हटले आहे

विश्वव्यापी सर्व जीवमात्राला उन्नत अवस्थेस पोचविण्याचे साध्य साधनारे तेच यथार्थ सर्वोदय तीर्थ होय त्यासच 'धर्म' असे म्हटले जाते

हे मूळ सूत्र लक्षात घेऊन प्रत्येकाने आपल्या उन्नतीसाठी वाटचाल करित राहिले पाहिजे आज आपले भारतीय शासन आपल्या राष्ट्राच्या उत्थानासाठी प्रयत्नशील आहे राष्ट्राचे उत्थान म्हणजे राष्ट्रातील प्रजेचे उत्थान समाजाला व्यापून राहिलेल्या दारिद्र्याचे उच्चाटन करणे, श्रीमंती व गरीबी यातील अंतर कमी करणे, मानव-मानवातील विपमतेचा लोप करणे व सर्व ठिकाणीं मुख आतिथ्य समृद्ध जीवन निर्माण करणे हे आजच्या राज्यशासनाचे उद्दिष्ट असून त्यासच समाजवादाला पोषक राज्य शासन

प्रयत्नशील आहे हर तऱ्हेच्या उपायानीं, कायदे कानू यांच्या जोरावर, कर भाराच्या प्रयोगाने त्यांचा तसा प्रयत्न चालू आहे. परंतु भारतीय इतिहासपरंपरेचे परिशालन केले तर असे दिसून येते की, कोणताहि अनिच्छनीय विषय जनमानसावर भावी काळात घडून येणाऱ्या विपरीत परिणामाच्या प्रभाव पाडल्याशिवाय दूर होऊ शकत नाही-त्याची नष्टता कायदेकानू करू शकत नाहीत, कारभार, दड वा नियंत्रणे इत्यादीत ते सामर्थ्य नाही फक्त धर्म हेच असे एक तत्त्व आहे की जे लक्षावधि लोकांचे मन बदलू शकते, तेच लोकशाहीस सहाय्यक होऊ शकते व हेच नेमके समाजवादाला पूरक आहे

या विषयाचा अधिक स्पष्टिकरणासाठी थोडे खोल अवलोकन करू वर्तमान युगाचे महान् स्वरूपे व द्रष्टे महात्मा गांधींनी भारताच्या उत्थानासाठी लोकांची मने सत्य व अहिंसा याकडे आकृष्ट केली अहिंसेचे सूक्ष्मातिसूक्ष्म विवेचन जन मताने केले आहे अहिंसेचे पोषण व्हावे म्हणून सत्य, अस्तेय, अपरिग्रह आणि ब्रम्हचर्य याची आवश्यकता सांगितली आहे अहिंसेच्या पालनासाठी मद्य, मांस, मधुसेवन इत्यादींचा निषेध केला आहे महात्माजींनी दारूबंदीवर भर दिला व अहिंसेसाठी मांससेवन त्याज्य मानले मद्य सेवनाचा त्याग करण्यावर त्यांनी तितकासा भर दिला नाही, कारण मद्य निर्माण करताना हिंसा होत नाही अशी त्यांची धारणा असावी सर्व प्रकाराच्या मद्याची उत्पत्ति लाखो किंवहुना कोट्यावधि जीवांच्या हिनेनेच होत असते अहिंसक म्हणून मिळत असलेल्या मद्यासवधी जरी विचार केला तरी तो भक्षणीय नाही मूलत मद्याची उत्पत्तीच अगा तऱ्हेने

होते की मधमाशा फुलावर वसून त्यामधील रसाचे यथेच्छ ग्रहण करतात त्यानंतर तोच रस ओकून मधार्ची पीळी बनवतात. मधमाशानी वमन केलेला रस म्हणजेच मध होय. मग तो मध मधमाश्यांना मारून अगर हाकलून देऊन काढलेला असला तरी दोन्ही अवस्थामध्ये तो वमन-रसच आहे त्या उष्ट्या रसाचा कोणता सूत्र माणूस स्वीकार करील ? विचारवतानी या विषयाचा अधिक विचार करावा.

महात्माजींनी दूरदृष्टीने मध सेवन व मासा-
शन याचा निषेध करून अहिंसा, सत्य यावर
भर दिला त्याच्या अनुपगाने अस्तेय, ब्रम्हचर्य,
आणि अपरिग्रह हेहि लोककल्याणाच्या साध-
नात समाविष्ट होतेच जैन मतानेहि लोक-
कल्याणासाठी याचा प्राचीन काळापासून गृह-
स्थाचे मूळगुण या नावाने उल्लेख केलेला आहे

“ मध मास मधु त्यागै सहानुव्रतपचकम् ।

अष्टौ मूलगुणावाहु-गृहिणा

श्रमणोत्तमा ॥ ”

मध, मास आणि मध याचा त्याग, पच
अनुव्रत हे गृहस्थाचे आठ मूल गुण आहेत या
आठ गुणांचे किमान पालन करणाऱ्याला गृहस्थ
म्हणवून घेण्याचा देखील अधिकार नाही

मध सेवनाने हिंसा अवश्य होतेच त्यामध्ये
रसज जीव असंख्य असतात त्याची हत्या
क्षाल्याने मद्यप्राशन करणाऱ्याच्या मनात विकार,
मद, मूच्छी (मूच्छी) मोह निर्माण होतो ते
सर्व दुर्गतीचे कारण आहे त्यामुळे या जगात
नाना अनर्थ निर्माण होतात विवेक, सयम, ज्ञान,
सत्य, दया, क्षमा, शुचिता इत्याहि सर्व सद्गुण
मद्यपी माणसाचा त्याग करतात काम, क्रोध,
भय, भ्रम इत्यादि दुर्गुण त्याच्या ठिकाणी वास

करतात अशा स्थितीत विवेकी जीव मद्याला
स्पर्श तरी कसा करू अकेल ?

याच प्रकारे मासाशनाने देखील जीवांमध्ये
तामसी विचार उत्पन्न होतात तो अविवेकी,
उद्धट व क्रूर बनतो कारण हिंसा करून निर्माण
झालेल्या मासाचे तो सेवन करीत असतो तो
स्वतः एखाद्या प्राण्याला मारेल अथवा न
मारेल पण मासागनात हिंसा अवश्य
सामावलेली आहेच मासामध्ये कोणत्याहि
अवस्थेत असंख्य जीवांची उत्पत्ति होत असते
वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून ही गोष्ट सिद्ध झालेली
आहे यासाठी जैन मताने या तीन ‘म’ काराचा
सर्वप्रथम त्याग करा असे सांगितले आहे या-
पासून जीवाच्या उत्थानाचा प्रारंभ होतो

महाभारतात देखील या निंद्य वस्तूचा त्याग
करण्यावर भर देऊन सांगण्यात आले आहे

मद्यमासान रात्रि भोजन कदमक्षणम् ।

ये कुर्वन्ति वृथा तेपा तीर्थयात्रा जपस्तप ॥

चातुर्मास्ये तु सम्प्राप्ते रात्रिभोज्य करोति य ।

तस्य बुद्धिर्न विद्येत चान्द्रायण शतैरपि ॥

मासाशकाचे समर्थन करणारे काहीं लोक
म्हणतात की, मास आणि अन्न यात काही फरक
नाही मास जसे प्राण्याचे अंग आहे तसेच अन्नही,
दोहोमध्ये समानता आहे परंतु या बाबतीत
एक गोष्ट समजून घेतली पाहिजे की, त्या
दोहोमध्ये प्राण्यगत्व असले तरी एक असेव्य व
दुसरे सेव्य आहे ज्याप्रमाणे मात आणि पत्नी
या दोहोमध्ये स्त्रीत्व असुन माता असेव्य आहे,
समाजाच्या उत्थानासाठी मद्य, मास व मधु
याचा अवश्य त्याग केला पाहिजे.

या तीन ‘म’ काराच्या त्यागावरवरच पाच

अणुव्रताचे पालन करण्याचा आदेश आहे. ही पंच अणुव्रतेदेखील समाजाच्या उत्थानासाठी कशी आवश्यक आहेत ते पाहूया

अहिंसाणुव्रत :

स्यूल हिंसेचा सर्वथैव त्याग व सूक्ष्मातिसूक्ष्म हिंसेपासून अलिप्त राहण्याचा प्रयत्न करणे याला अहिंसाणुव्रत म्हणतात (या ससारात सर्वत्र सूक्ष्म जीवमात्र पसरलेले आहेत येथे वावरताना जाणून अगर अजाणतेपणीं हिंसा होतेच तथापि जास्तीतजास्त जागरूक राहून अहिंसक राहावे व या ससार परिभ्रमणातून सुटका करून अंतिम मोक्ष मिळवावा यासाठी अहिंसाव्रत म्हत्वाचे आहे) आपला स्वार्थ साधण्यासाठी हेतुपूर्वक इतर प्राण्यांची हिंसा न करणे यासच अहिंसाव्रत म्हणावयाचे ससारात वावरणाऱ्या, आरभ उद्योगाच्या निमित्ताने, आक्रमणाचा प्रतिकार करावयासाठी अपरिहार्यपणे हिंसेचे अवलंबन करावेच लागते तथापि दुसऱ्या जीवाला कष्ट होऊ नयेत म्हणून सर्वथैव विवेक ठेवून वागणे अत्यंत आवश्यक आहे आपल्या व्यवहाराने इतर कोणत्याहि जीवाला कष्ट होऊ नयेत या भावनेने वागणारा साधकच या लोकांतील महापुरुष होय अहिंसेच्या पोषणासाठीच पाणी गाळून वापरणे, रात्री भोजन न करणे, मद्य, मांस, मधु याचा त्याग करणे इत्यादि नियम जैन मताने सांगितले आहेत

मनुस्मृतीमध्ये देखील या गोष्टीस पुष्टि दिलेली आहे

“ दृष्टिपूत न्यसेत्वाद् वस्त्रपूत जल पिबेत् ।

सत्यपूत वदेद्वाक्य, मन पूत समाचरेत् ॥ ”

कोणत्याहि जीवजंतूस धोका पोचणार नाही

अनुवादक शांतिलाल लिलाचंद शाह, रेठरेकर.

यासाठी जमिनीकडे पाहून पाऊल टाकावे, जीवजंतूची हत्या होऊ नये म्हणून पाणी वस्त्राने गाळून घेऊन वापरावे (यापासून दुसराही फायदा हा की त्या जीव-जंतुसुळे वापरणाऱ्यास इजा पोचत नाही), सत्य वचनच बोलावे, मनाचे पावित्र्य राखून सदाचरण करावे

ही सर्व जीवन उत्थानाची साधने आहेत या सर्व गोष्टी लक्षात ठेवून अहिंसेचे पालन केले तर आपले सर्व बाधव सुखी होणार नाहीत काय? आपापसातील सघर्ष अगर अशांति याचे कारणच राहणार नाही म्हणून ‘अहिंसा ही विश्वशांतीची जननी आहे’ ही ऋतिशयोक्ति नाही

सत्याणुव्रत :

जगातील सर्व व्यवहार बोलण्यानेच होत असतात बोलणे तर आवश्यक आहे परंतु ते हितकारक, मित व मधुर करण्याचा प्रयत्न

हवा कटु बोलण्याने केवळ अप्रियताच नाही तर मोठेमोठे सघर्ष उद्भवतात, राष्ट्रांमध्ये युद्धे होतात दुसऱ्याच्या हृदयावर आघात, वेदना किंवा दुःख होणार नाही असे बोलण्याच्या वावरीत दारिद्र्य नसावे अहिंसेच्या पोपणासाठी सत्याचा आश्रय घेतलाच पाहिजे ज्याच्या जीवनात सत्याचे अधिष्ठान आहे त्याच्या हातून इतरांना कष्ट दिले जाणार नाहीत अशी व्यक्ति कधीच स्वार्थपराण असू शकत नाही जेथे स्वार्थ आहे तेथे विसवाद आहे असतोप आहे

अस्तेयानुब्रत :

जी वस्तु आपली नाही किंवा जी घेण्याचा आपणास अधिकार नाही, ती वस्तु आपण घेणे म्हणजे 'स्तेय' होय यासवधीचा विवेक माणसाने पाळला नाही तर सर्वत्र अनीति, अन्याय याचे प्राबल्य माजते आज दिसत असलेल्या चोऱ्यामोऱ्या, दरवडे, धूसबोरी, काळा वाजार, गिरजोरपणा, आक्रमणे इत्यादी अनीतीच्या गोष्टी अविवेकाची फळे होत अहिंसेच्या पोपणासाठी 'अस्तेय' आवश्यकता आहे आणि प्रस्थापनेसाठी याची नितात गरज आहे

ब्रम्हचर्य :

बाह्य विकाराचा प्रभाव अंतरगात्र पडत असतो त्यामुळे मन विकृत होते व त्यायोगे मानव आत्मस्वभावापासून पतित होऊन, विवेकभ्रष्ट होऊन दुराचार करतो यासाठी गृहस्थ-जीवनात आपल्या पत्नीशिवाय इतर स्त्रियांना माता वा भगिनी मानणे हे गृहस्थाश्रमीचे ब्रम्हचर्य होय मानवाने या जीलाचे विवेकपूर्ण पालन केले तर समाजाने अनीति, असतोप,

सघर्ष, असमाधान इत्यादीचे दर्शनमुढा होणार नाही

अपरिग्रह :

प्रत्येक मनुष्य सामान्यतः वाह्य परिग्रह हे मुखाचे साधन आहे असे मानत असतो धन, कनक, स्त्री, पुत्र, बगले, महाल, मोटार इत्यादि वस्तुपासून सुखप्राप्ति होते अशी एक भ्रामक कल्पना माणसाच्या मनात हजुन गेलेली असल्याने, तो त्याच्या प्राप्तीसाठी उचित, अनुचित असे नाना प्रकारचे मार्ग अनुसरत असतो त्याची प्राप्ती होणे किंवा न होणे देवाधीन आहे परंतु या लोभाची मात्रा काही केल्या कमी होत नाही.

“ आगार्त प्रतिप्राणि यास्मिन्विश्वमणूपम् कस्य किं कियदायति वृथा वै विपयीपिता ”

प्रत्येक प्राण्याजवळ एक एक आगारूपी खड्डा आहे व तो इतका प्रचंड आहे की, सान्या विद्वत्तील सपत्ति त्यात भरली तरी एकाद्या अणू-प्रमाणे त्या खड्ड्याच्या कोपऱ्यात वसेल. असा लोभ जर प्रत्येकाजवळ आहे तर ती सपत्ति कोणाच्या आणि किती वाटणीला येणार ? म्हणून हे भद्रजीवा, तुम्ही ही अभिलाषा व्यर्थ आहे हे तत्व समजावून घेऊन, स्वतःसाठी जितके आवश्यक असेल तितकेच धनादींचा परिग्रह करावा त्या वस्तु आवश्यकतेपेक्षा जास्त झाल्या तर त्यांच्यावरचा मोह सोडून देऊन सद्ब्रययात खर्च कराव्यात आपल्या लोभी वृत्तीला लगाम घालून सपत्ती परिग्रहाची मर्यादा निश्चित करावी अगामुळे जगातील सर्व सपत्ती-विपयीचा लोभ आपोआपच दूर होईल ती एकच ठिकाणी संचित न होता अनेक क्षेत्रात विभागली जाईल मर्यादेपेक्षा अधिक सपत्ति एकत्र ज्ञात्यास माणसाने विवेक ठेऊन त्या

सपत्तीचा दान, परोपकारादि पवित्र कार्यांमध्ये विनियोग करावा यामुळे ती संपत्ति अनायासे गोरगरिवांच्या हाती जाईल सपत्तीला मर्यादा पडल्याने श्रीमंत हे अधिक श्रीमंत होणार नाहीत. व गरिवांच्या हाती ती संपत्ति आल्याने ते गरिबही राहणार नाहीत व दारिद्र्याचे सहजच उच्चाटन होऊन जाईल समाजवादाचे ध्येय हेच आहे, या मार्गाने समाजवादाची सिद्धी सुलभतेने व सामंजसपणे होऊ शकते

वर केलेले विवेचन जैन मताप्रमाणे मूलभूत व सामान्य श्रेणीतील आचरणीय गुण होत ते सुमुत्र व सुवद्ध जीवन निर्मितीस मूलाधार आहेत. आजच्या काळीं सर्वांनी या गुणांचे पालन केले तर कोणत्याच क्षेत्रात असतोष, विपमता राहणार नाही हल्लीचे राज्यशासन समाजवाद आणि त्याचा आपल्या सिद्धान्ताना मूर्त स्वरूप देण्यासाठी नाना तऱ्हेचे प्रयत्न करीत आहे अनेक प्रकारच्या करांचे ओझे लादले जात आहे. त्यामुळे सर्वत्र असतोष निर्माण होत असल्याचे स्पष्टपणे दिसून येत आहे हे प्रयोग साध्य करण्यासाठी कोट्यावधि रुपयाचे नुकसान सोसावे लागत आहे राज्यशासनाने त्यापेक्षा या तत्वाचा सूक्ष्म अभ्यास करून प्रयोगांवातर् काहीं काळपर्यंत प्रयत्न केले, माणसामाणसामध्ये या सद्गुणासदधाने प्रेम निर्माण केले तर नितिमान समाजवादाचे साक्षात् दर्शन विनासायास

घडू शकेल यासाठी सुद्धा काही व्यय करावा लागेल पण त्याचे यश आणि फळ चिरस्थायी असेल कारण सत्ता, जबरदस्ती इत्यादिकांच्या वापराने निर्माण होणाऱ्या प्रभावापेक्षा आंतरिक प्रेरणेचा प्रभाव हा अधिक सुदृढ व चिरस्थायी असतो या गोष्टीकडे राज्यकर्ते आणि समाजधुरीणानी लक्ष दिले पाहिजे

यासाठी धर्माच्या नावाने धास्ती घेण्याचे कारण नाही ज्यापासून भय वाटते तो धर्मच नव्हे !

वर सांगितलेल्या तत्वांना आत्मसात करावे. त्यायोगे आपले राष्ट्र वैभवशाली होईल आपले बाधव सुखी व संपन्न होतील राष्ट्रांराष्ट्रांतील समस्यांचा अंत होऊन 'वसुधैव कुटुंबकम्' हे प्राज्ञजनांचे उद्गार सार्थ होतील

यावरून धर्म हा समाजवादाला संपूर्णतया पूरक आहे, तो त्यास कधीच मारक ठरणारा नाही हे लक्षात येईल

ज्या ज्या वेळी शासनाने धर्माची अवहेलना केली, तिरस्कार केला त्या त्या वेळी तेथे अनेक-विध अशांतता माजली, राज्येच्या राज्ये डळमळली, कोसळली अशी शेकडो उदाहरणे इतिहास सागत आहे

••

જ્ઞાન સાથે ગમ્મત

લેખક : ચંદુલાલ શીવલાલ ગાંધી, કોલ્હાપૂર

સાજ સમયે હમેશા હરિલાલ, મગનલાલ, છગનલાલ વિગેરે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ ગામના ચોકમા ભેગા થાય છે તે સમયે અનેક પ્રકારના વાર્તાલાપો થાય છે કોઈક સમયે ઇતિહાસનો, તો કોઈક સમયે ગણિતનો, કોઈક સમયે વ્યાકરણનો આ પ્રમાણે પરસ્પર વાર્તાલાપદ્વારા જ્ઞાનગોષ્ઠી કરી જ્ઞાનસાથે આનંદ પ્રાપ્ત કરે છે. “સામ્રાજ્યો, આજે એક અજાયબભરી વાર્તા લાવ્યોછું ” એમ હરિલાલ બોલ્યો

“વોલ ખાઈ, વોલ જલ્દી જળાવ ” એમ જિજ્ઞાસાવૃત્તિથી મગનલાલે જણાવ્યું

“મગન, તીર્થંકર ભગવાનોમાથી એક ભગવતનું નામ તારા મનમાં ધાર ” હરિલાલે મગનલાલને કહ્યું

“મેં ભગવાનનું નામ મારા મનમાં ધાર્યું હવે ?” મગનલાલ બોલ્યો

“જો આ કોપ્ટક, તેમાં પાંચ જાના છે હરેક જાનામાં ચોવીશ તીર્થંકર ભગવાનોમાથી કેટલાક ભગવાનોના નામો છે વોલ, તે ધારેલ ભગવાનનું નામ પાંચ જાનામાંથી કયા કયા જાનામાં છે તે જણાવ ” હરિલાલે પૂછ્યું “પહેલા, વીજા, શ્રીજા અને ચોથા જાનામાં ” મગનલાલે કહ્યું

“મગન, તે ત્રેવિસમા પાર્શ્વનાથ ભગવાન તારા મનમાં ધારેલા છે, કેમ વરાવરાને ?” “હરિલાલ, આ તો ગજવ કહેવાય ! મને તો કંઈ સમજણ પડતી નથી મ્હેર કરી મને આની રીત સમજાવ ” મગનલાલે જિજ્ઞાસાવૃત્તિ વતાવી હરિલાલ —આતો કોયડો કહેવાય નીચેની રીત ધ્યાનમાં રાખ પ્રથમ નીચે લખેલ દુહો યાદ રાખવો

પહેલાના નવ ગુણ કહોજે, વીજે આઠ ગુણ લીજેજી ”

ત્રીજે ચાર, ચોથે ત્રે જાણો પાંચમે એક ગણીજેજી ॥ ૧ ॥

અર્થ —પ્રથમ જાનામાં ધારેલા તીર્થંકરનું નામ હોય તો નવ આક, વીજામાં હોયતો આઠ, ત્રીજામાં હોયતો ચાર, ચોથામાં ત્રે અને પાંચમા મા હોય તો એક આક જાણવો હવે જેટલા નવ-રત્ના જાનામાં ધારેલ તીર્થંકર ભગવત નું નામ હોય તેટલા જાનાના અકોનો સરવાલો કરતા જેટલો આકડો આવે તેટલામાં તીર્થંકર ભગવાન ધારેલા સમજવા

દા ત પાર્શ્વનાથ પ્રમુનું નામ પહેલા, વીજા, ત્રીજા અને ચોથા જાનામાં હોવાથી અનુક્રમે ૯-૮-૪-૨ અકોનો સરવાલો કરવાથી ૨૩ થવાથી પાર્શ્વનાથ ભગવત ધારેલા છે

तीर्थकर भगवंतनुं नाम शोधी काढवा माटेनुं कोष्टक

९ श्री सुविधिनाथ	८ श्री चंद्रप्रभस्वामि	४ श्री अभिनंदनस्वामि
१० श्री गिनलनाथ	११ श्री श्रेयांसनाथ	५ श्री सुमतिनाथ
१२ श्री वामुपूज्यस्वामि	१३ श्री विमलनाथ	६ श्री पद्मप्रभु
१५ श्री धर्मनाथ	१४ श्री अनंतनाथ	७ श्री सुपार्व्वनाथ
१६ श्री गांतिनाथ	१७ श्री कुयूनाथ	१३ श्री विमलनाथ
१७ श्री कुयूनाथ	१८ श्री अरनाथ	१४ श्री अनंतनाथ
१८ श्री अरनाथ	१९ श्री मल्लिनाथ	१५ श्री धर्मनाथ
१९ श्री मल्लिनाथ	२० श्री मुनिमुव्रतस्वामी	१६ श्री गांतिनाथ
२२ श्री मुनिमुव्रतस्वामि	२१ श्री नमिनाथ	२१ श्री नमिनाथ
२१ श्री नमिनाथ	२२ श्री नेमनाथ	२२ श्री नेमनाथ
२२ श्री नेमनाथ	२३ श्री पार्व्वनाथ	२३ श्री पार्व्वनाथ
२३ श्री पार्व्वनाथ	२४ श्री महावीरस्वामि	२४ श्री महावीरस्वामि
२४ श्री महावीरस्वामि		

२ श्री अजितनाथ	१ श्री ऋषभदेव
३ श्री सभवननाथ	३ श्री संभवनाथ
६ श्री पद्मप्रभु	५ श्री सुमतिनाथ
७ श्री सुपार्व्वनाथ	७ श्री सुपार्व्वनाथ
११ श्री श्रेयांसनाथ	१० श्री गीतलनाथ
१२ श्री वामुपूज्यस्वामि	११ श्री श्रेयांसनाथ
१४ श्री अनंतनाथ	१२ श्री वामुपूज्यस्वामि
१५ श्री धर्मनाथ	१३ श्री विमलनाथ
१६ श्री गांतिनाथ	१६ श्री गांतिनाथ
१९ श्री मल्लिनाथ	१८ श्री अरनाथ
२० श्री मुनिमुव्रतस्वामि	२० श्री मुनिमुव्रतस्वामि
२३ श्री पार्व्वनाथ	२२ श्री नेमिनाथ
२४ श्री महावीरस्वामि	२४ श्री महावीरस्वामि

ધર્મ કલા

લે . પૂ. પા. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વીજય જવસુરીશ્વરજી
મ. ના શિષ્યરત્ન મુનિરાજશ્રી સિદ્ધાચલ વિ મ.

સવ્વાકલા ધમ્મકલા જિણાઈ, સવ્વાકહા
ધમ્મકહા જિણાઈ । સવ્વ વલ ધમ્મવલ જિણાઈ,
સવ્વ સુહ ધમ્મ સુહ જિણાઈ ॥ ૧ ॥

સર્વ કલાઓને ધર્મ કલા જીતે છે, સર્વ
કથાઓને ધર્મ કથા જીતે છે, સર્વ વળને
ધર્મ વળ જીતે છે, સર્વ સુખીને ધર્મ સુખ જીતે
છે.

જીવનમા પ્રાણિમાત્ર 'શ્વાસોચ્છવાસ, હવા
પાણી' આદીની અનિવાર્ય આવશ્યકતા માને છે,
પરંતુ જેમાથી સંપૂર્ણ સામગ્રીયુક્ત માનવ દેહાદિ
મળે છે તે ધર્મને પ્રમાદી જીવ, જીવનમા
ઝતારતો નથી દુર્ગતિમા પડતા જીવને ધર્મ
ધારણ કરે છે, ઝઢરે છે ।

જીવન વ્યવહાર સુખપૂર્વક ચાલે તે માટે
આધુનિક શિક્ષણ ગ્રહણ કરવા, કરાવવા, પ્રેરણા
પ્રચાર કરવામા આવે છે વ્યવહારમા વ્યાવ-
હારિક જ્ઞાનની આવશ્યકતા હોય, અને તેને માટે
શિક્ષણ ગ્રહણ કરવું પડે તે જુદી વાત છે પરંતુ
જે શિક્ષણ-કેળવણીથી જીવનમાથી ધર્મને
તિલાંજલી મળે તે શિક્ષણ-કેળવણી શા કામની?
વિચાર કરીએ તો અત્યારના આધુનિક પાશ્વત્ય
શિક્ષણ-કેળવણી જીવનમા ધર્મને સ્થાન આપતા
નથી પણ ધર્મના કાઈક સંસ્કારો હોય તો તેને

પણ નિર્મૂલ કરનારા થાય છે પૂર્વના પાઠ્ય-
પુસ્તકોઆદિમા દેવગુરુ ધર્મનું સ્થાન હતું પરંતુ
આધુનિક પાઠ્યપુસ્તકો જોડાઈ તો દેવ-ગુરુ
ધર્મનું નામશેષ 'થંક ગયું છે હૃદયમાથી દયા-
દાન-ધર્મ આદિના સંસ્કારો નાશ પામે એવી
યોજનાઓ પદ્ધતિસર ચાલી રહેલી છે. આ વધા-
માથી વચવા માટે સર્વ કલાઓમા ઉત્તમમા ઉત્તમ
જો કોઈ હોય તો ધર્મકલા છે ધર્મકલા વિનાના
માનવો, દાનવો સમાન થઈ જાય છે ધર્મકલા
જીવનને કેવું આદર્શ બનાવે છે તે દૃષ્ટાંતદ્વારા
જોડાઈ

એક ગામમા એક પતિ-પત્નીને ૧૨ અને
૧૬ વર્ષના બે બાળકો હતા એક સમયે તે બન્ને
બાળકો ગામ બહાર તલાવમા ન્હાવા ગયા પેહલા
નાના બાળકે ન્હાવા માટે તલાવની પાઠી ઉપ-
રથી કુદકો માર્યો, તે બાલક કાદવમા ખુંચી
ગયેલો જોઈ, તેને કાદવમાથી લેતી કાઢવા
માટે મોટા ભાઈએ પણ પાઠી ઉપરથી કુદકો
માર્યો, તે પણ કાદવમા ખુંચી ગયો
થોડીજ વારમા બન્ને ભાઈઓ મરણને શરણ
થઈ ગયા-ઘણીવાર થઈ, બાળકો ઘેર ન આવ્યા
ત્યારે એમની માતાએ તપાસ કરી તેને લેવર
પડી કે બાળકો તલાવમા ખુંચી મરી ગયા છે તે
સમયે બાલકોના પિતા બહાર ગામ ગયા હતા

માતાએ વસ્ત્રે વાઢકોને તલાવમાથી કઢાવી પોતાને ઘેર લાવી, એક ચટ્ટાઈં ઉપર સુવાડી કપડુ ઢાકી દોઘુ, અને જાણે કઈં થયુ જ નથી, એવુ એના વર્તનથી જણાયુ

વાલકોના પિતા જ્યારે વહારગામથી ઘેર આવ્યા ત્યારે વાલકોની માતા ઉડાસીન, ક્રોધિષ્ઠ હ્રેરાવાલી, ઘરના એક સુનામા બેઠી હતી. તે જોઈં પતિએ પત્નીને પુછયુ, ‘કેમ આજે ઉડાસીન ક્રોધિષ્ઠ દેખાઓ છો ?’ પત્નીએ કહયુ ‘શુ કરુ ? મેં પાડોશીના વે રત્નકકળો પહેરવા લીધા હતા, તે પાછા માગે છે મને તે સૂવજ ગમી ગયા છે આપવાની ઇચ્છા થતી નથી મેં પાછા ન આપ્યા તેથી, તેની સાથે કજીઓ થયો ’

પતીએ કહયુ, ‘પારકી વસ્તુ હોય તો તે તેના માલિકને પાછી આપવીજ જોડા, એમા રોપ શો કરવો ? આપણી વસ્તુ હોય અને તે ન આપીએ તો તે જુદી વાત છે ’

પત્નીએ કહયુ, ‘જુઓ ! આ મારા વે રત્ન કકળો !’ તે જોઈંને પતી તો મૂર્છા ખાઈં જમીન ઉપર પડી ગયો મૂર્છા દૂર થતા પત્નીએ પતીને કહયુ કે, ‘તમેજ હમણા કહયુ હતુ કે, પરાઈં વસ્તુ હોય તો તેને પાછી આપી દેવી જોઈંએ. તો આ આપણા વે પુત્રરૂપી રત્નકકળો પારકા હતા તે ચાલ્યા ગયા તેમા શોક શો કરવો ?’ શું આ વાઈંને પોતાના વસ્ત્રે વાલકો વહાલા નહીં હોય ? ના, ના, એમ નહીં પણ તેણીએ પોતાનુ મન વાન્ધુ

કે ગયેલા વાઢકો પાછા આવવાના નથી, તો રડવુ, કુટવુ, શોક કરવો એ શા માવે ?

ઈષ્ટ વસ્તુનો વિયોગ થતા જે દુઘ્વ્યાન થાય છે, તેને શાસ્ત્રકાર ભગવતો આર્તધ્યાન કહે છે અને તે તિર્યંચ ગતિને અપાવે છે

આ વાઈંનો દૃષ્ટાંત ધ્યાનમાં લેવામા આવે તો ઇષ્ટના વિયોગ સમયે પણ આર્તધ્યાન કરવાનો પ્રસંગ ન આવે. જરૂર, મોહવશ ઇષ્ટવિયોગ આત્માને સાલે, પણ સયોગ તેનો વિયોગ થાય છે એવુ આત્મજ્ઞાન થાય, ત્યારે, આ વાઈંની માફક ઇષ્ટ વિયોગ સમયે દુઘ્વ્યાનથી વચી શકાય—ઘણી વસ્તુ જ્ઞાની ધ્યાની એવા આત્માઓ પણ આવા સમયે દુઘ્વ્યાને હાડી જઈ આત્માનું અહિંત કરી નાખે છે

આત્માની વહિરાત્મદશા “કાયા, કુટુબ, કન્ન અને કામિનીરૂપ” જે ચાર કક્કાને પોતાના ન હોવા છતાં આત્મા પોતાના માને છે, પણ જ્યારે આત્માને અતરાત્મદશા પ્રગટ થાય છે, ત્યારે આ ચારેય વસ્તુ મારા આત્માથી પર છે, અને તે વાસ્તવિક રીતે મારી નથી એવુ જ્ઞાન થાય છે. આવી અતરાત્મદશામાથી ક્રમે કરી વિકાસ થતા આત્મા પરમાત્મા દશાને પામે છે

આ રીતિએ સર્વ કલાઓમા ધર્મકલા શ્રેષ્ઠ હોવાથી જીવનમા ધર્મકલા, ઉતારવી જોઈએ

♦♦

મૌનનો મહિમા

લેખક મુનિરાજ ચિત્રભાનુ મહારાજશ્રી

આજે રાજાધિરાજ શ્રીકૃષ્ણ વિચારમગ્ન હતા પોતાના વાઘવ અને મિત્ર શ્રી નેમ એમને સાંભરી આવ્યા હતા એમની સાથે વિતાવેલા દિવસો ચલચિત્રની જેમ એમની દૃષ્ટિ આગળથી પસાર થઈ રહ્યા હતા, અને વહી ગયા પ્રત્યેક દિવસમાં કોઈને કોઈ સ્મરણની માધુરી ભરેલી હતી મૂતકાળના આ મધુપડામાંથી આજે સ્મરણના રસવિદૂં ટપકી રહ્યા હતા

શ્રી નેમ શ્રીકૃષ્ણના પિતરાઈ ભાઈ થાય યદુ-વંશના ગયનના સૂર્ય અને ચંદ્ર એટલે શ્રી નેમ અને શ્રીકૃષ્ણ! વસ્ત્રના પથ જાળે જુદા-એક ત્યાગ-રાજ તો વીજા રસરાજ એકનો ત્યાગ શ્રીગિરનારજીના શિખરે પહોંચ્યો હતો તો વીજાનો રાગ ગોવર્ધનની ટોચે રમતો હતો, તેમ છતાં જીવનની ઘાંત પઢીમાં તો શ્રીકૃષ્ણનું હૈયું ગિરનારની ત્યાગમત્ત શાહીઓમાં જ વિહરતું

શ્રી નેમે રાજેમતી જેવી સુદર અને શાળી, સસ્કારી અને શીલવતી સુદરીનો ત્યાગ કરી, સયમનો પથ લિધો, ત્યારથી શ્રી કૃષ્ણના હૃદયમાં મથન જાગ્યું હતું શ્રીકૃષ્ણ રસિક હતા પણ વીરતાના પૂજક હતા યુદ્ધની વીરતા કરતા, જીવનમાં છલોછલ ઝમરાતા મધુરસને તજવામાં વધુ વીરતા જોઈએ આ સત્ય સારી રીતે જાણતા હતા

ઈતિહાસના પાને પણ જગતને જીતનાર લાખો રમે છે, પણ કામને જીતનાર તો વિરલાજ!

અને તેથીજ શ્રીનેમ-વિરક્ત નેમ, શ્રીકૃષ્ણને માલ્યા હતા

દિલની દુનિયાનો પણ એક વૈજ્ઞાનિક અફર નિયમ છે દિલ એકાગ્ર થઈ, પવિત્ર ભાવથી કોઈ પણ વસ્તુને સ્મરે તો એને એ મળેજ મળે-

અને તેથી શ્રીકૃષ્ણ જેના વિચારમા મગ્ન હતા તે શ્રીનેમના આગમનનાં વધામણાં વનપાલે આવીને આપ્યાં.

‘પ્રભો, ઉદ્યાનમા શ્રી નેમિનાથ પધાર્યા છે ! શ્રીકૃષ્ણે આ વધામણાં આપનારને સુવર્ણથી સત્કાર્યો અને રથ હાજર કરવા સુચના કરી

શ્રીકૃષ્ણ પોતાના પરિવાર સાથે શ્રીનેમને વાદવા ચાલ્યા, પણ એમના હૈયામા હર્ષ માતો નથી રથના અર્ધ પવનવેગે દોડી રહ્યા છે, પણ એ તો ભાવસમાધિમા અચલ છે.

દારિકા નગરીનું ઉપવન છે. તે ઉપવનમા ઘટાદાર એક વડલો છે વડલાપર પક્ષિઓ પ્રેમ-ગીત ગાઈ રહ્યા છે એ વડલાની શીતલ છાયામાં પોતાના જ્ઞાતી પરિવારની વચ્ચે શ્રીનેમ પદ્મા-સને વિરાજ્યા છે

મુઠ્ઠા ઉપર શાંતિ છે આશ્વોમા અમૃત છે દેહ-પર દિવ્યતા છે વાણીમા સુધા છે અને ભાવોમા મૈત્રી છે

શ્રીકૃષ્ણ તો આ મધુર મૂર્તિના દર્શને એટલા મન વન્યા કે, નથી તો એ બોલતા કે નથી એ હસતા; નથી એ કાંઈ કહેતા કે નથી એ કાંઈ સાંભળતા, એમની પ્રેમમીની આજ્ઞોજાણે વધુ કહેતી હતી અને સાંભળતી હતી

શ્રી કૃષ્ણજીએ મૌન તોડ્યું, “આપને જોઠુ છું અને હૃદય કોઈ અગમ્ય ભાવોથી ઉમરાઈ જાય છે મેઘના નાદથી મધૂર નાચે એમા મારા ભાવો નાચી રહ્યા છે, અને મૂર્ચના દર્શને કમલ વિકસે તેમ મારું હૃદય વિકસી રહ્યું છે અત્યારે તો એમ થાય છે કે તમારા સાન્નિધ્યમાજ રહું તમારા આ વિશ્વવાત્સલ્યના પ્રકાશમા ન્યાયાજ કરું પણ શું તે મારા માટે શક્ય છે ? જીવનમા ગનિમાન

કરેલા આ અનંત ચક્રો વચ્ચે નિત્યની આ શાંતિ શક્ય છે ?”

“નિત્ય ન વને તો કોઈક દિવસ તો શક્ય વને ને ?” ઘટકી જેવો મધુર રણકાર કરતો બોલ પ્રગટ્યો.

“હા—કોઈક દિવસ તો જરૂર વને એવો કોઈ શ્રેષ્ઠ દિવસ ચિંધો, જે આપણા કલ્યાણકની પાવન સ્મૃતિથી ભર્યો હોય, જીવનનું મંગલગાન જેમા ગુજતું હોય અને પોતાની પવિત્રતાથી અમારા આત્માને અજવાળતો હોય” વાતા-વરણને ભાવનાથી ભરતાં શ્રી કૃષ્ણે કહ્યું

“શ્રીકૃષ્ણ ! દિવસ તો વધાજ પ્રકાશપૂર્ણ છે, પણ કેટલાક દિવસ મહાપુરુષોના કલ્યાણ-કની પાવન સ્મૃતિથી સંભર છે. એવા દિવસમા મૌન એકાદશીનો દિવસ શ્રેષ્ઠ છે દોઢસો કલ્યાણકોથી એ દિવસ અક્તિ છે. અને સુવ્રત શેઠ જેવા ભદ્ર આત્માએ પણ એ દિવસોમા આત્માની મંગલ સાધના મૌનદ્વારા કરી છે”

વસરીના મધુર સૂરને સતત ગુજતો રાક્ષતા શ્રીકૃષ્ણે મૌનની વાત આવતા, સૌના મનમા ઘુટાતો પ્રશ્ન પુછ્યો : “પ્રભો ! આપ મૌનનું કહો છો, પણ મૌન તો ઘણીવાર અસહ્ય થઈ પડે છે માનવી એકલો હોય, પડેલો કોડ બોલ-નાર ન હોય, નીરવતા, છવાયેલી હોય, વેમચાંદ વિગાળતા પથરાણી હોય, ત્યારે માનવી વાચા-દ્વારા એ નિરવતાને ન ભરે તો એમ લાગે કે આ અળદીઠ અગોચરની વિગાળતા હળમાજ મિની દેશે અને પોતાની મૌનભરી વિગાળતામા દવાદો દેશે. એવી વચ્ચે માનવીએ કંઈ નહિ તો ગીત ગાઈને કે વન્સીના સૂરોને ગુજતા રાગીને પણ એ અવકાશને ધરવુંજ રહ્યું, અને ગમીર મૌનની એ વિગાળનાને તોડી, અવાજોની ડુનિયા મર્જવી રહી”

“कृष्ण देव, हु पण एज कहेवा मागु छु, मानवी एकलताथी घबराय छे, कारण के अ विशाल एकलताना मौनमाज जीवनना गूढ प्रश्न अनी सामे उपस्थित थाय छे आज सुधी जेनी सामे आख मिचामणा कर्या होय, जेने इद्रियोनी लोलुपताए थोडी क्षण माटे दूर धकेल्या होय, ते सनातन प्रश्न ए निरवतामा ए एकलतामा, ए विषयनाना मौनमा, साकार थाय छे जीवन जीवता कयो हेतु सिद्ध कर्यो तेनो गभीरतापूर्वक ए उत्तर मागे छे”

“माणस वधेज उत्तरवाळी गके पण पोताना जीवनाज केन्द्रस्थानमाथी स्वयभू रीते प्रगटता आ प्रश्ननो उत्तर आपवा जता, एनु समय अस्तित्व हली उठे छे, अवाजोनी दुनिया गर्जो कोलाहलमा आत्माना ए प्रश्नने रूधी नाखे छे

‘रुमझुम रुमझुम’ निनाद करतु कोई मधुर गात भरणु वहेतु होय तेम श्री नेमनी वाणीमा मौननी मधुरता बही रही ।

आत्माना अतरमा सत्यने प्रगट करती प्रभूनी आ रस भरती वाणी साभळता कृष्णजु हैयु भयं भयं वनी गयु

“तो शु ! मौन ए आत्माना द्वारने उघाड-नार गुरु चाबी छे ?”

“हा, ए द्वारने उघाडनार गुरु चाबी छे जो एकोड मुन्नत जेवा पूज्य पुरुष के कोड चिन्तक मयमानर हाथमा होय तो !”

सयमी नेमना गुरुमुखमाथी भरती चट्टिका जेवी शीतल कथा साभळता एमना हैयाने नृप्ति नथी एमने एमके ए वधारे कडक कहै तो केवु मात्र ।

एमणे पुछथु, “आपे मुन्नतनो उल्लेख कर्यो,

जेणे पोताना मौन द्वारा आत्माना मगल साधना करी, ते मुन्नत कोण ?”

“श्री कृष्णदेव ! युगो पहेलानी वातछे । मानवीमा रागद्वेष आजना जेटला उग्र न हता समयनी आ सोहामणी वात छे

विजयपुरना स्वामी पृथ्वीपालनी राजसभानी धवल किर्ति सर्वत्र प्रसरेली हती एनी सभामा अनेक रत्नो हता जेमने लिधे अे इन्द्रसभा कहै-वाती ए सभामा सूरचन्द्र आवतो त्वारे तो ए सभानो रगज पलटार्ड जतो हतो तो ए वणिक, पण एना जौर्य आगळ तो अत्रियो पण नमतु मुक्ता अनी प्रतिभा अने शौर्यभरी युद्धकलाने लिधे पृथ्वीपाले केटलाय अहेरो मेळव्या हता राज्यनी नृपति पृथ्वीपाल हतो, पण स्वामी तो सूरचन्द्र ज कहैवातो एनी शक्तिते सौ नमता अने ए पोते पण पोतानी अद्भुत वृद्धिगति उपर मुस्ताक हनो धीमे धीमे एना मदनी पारो वधी रह्यो हतो

एवामा एना आ गर्वने गाळे एवा शक्ति अने सामर्थ्यथी सभर एवा मुनिराजनो भेटो थयो ए प्रतापी माधुने जोता सूरचन्द्रनो गर्व ओगळी गयो ओगळ्यो ते एवो ओगळ्यो के जाणे सीण जोड लो वालो तेम बळो अने ढाळो त्या ढळे

‘मुनिअे प्रेमभरी वाणी उच्चारी ’ वीरा ! नारी आ अद्भुत प्रणिभा अने शक्ति राज्यो जिताडवामा अने रागद्वेष बधारवामाज चापरीय । आत्मा माटे काइज नहि ? सहिनानो एक दिवसपण शु तु आत्मा माटे न आपी गके ?”

आ प्रेमभर्या वचनो मूरना हैयामा सोसरा उतरी गया

एणे कह्यु, जरूर एक दिवस मारा माटे 'हुं' काढी गकुं, अने ए दिवस आपना चिध्या मार्गे 'हु' वितावी गकु

'प्रत्येक महिनानी 'एकादशी' ए तमारा साधनानी दिवस हो। ओ दिवस तमारे ब्रम्ह-चर्य पाळवु, उपवास करी पौषध लेवो अने मौनमा चित्तन करवु '

हैयाना उमळकापूर्वक सतनो आ उपदेश एणे स्वीकार्यो. लावी जीवनयात्रामां एणे आ दिव-सने पोतानु जीवन-पाथेय मानी, आराध्यो अने जीवनयात्रा पूर्ण करी, स्वर्गना मुख माण्या सूर-चन्द्रे गौर्यपूरना गेठ समृद्धिदत्तना पत्नी प्रीति-मतीनी कुळे जन्म लिखो गर्भमां हतो त्यारे प्रीतिमतीने सुदर व्रत पाळवानो दोहलो जाग्यो, एटके एतु 'सुव्रत' अर्बु नामाभिधान कर्तु

सुव्रत केवो भाग्यवाली! एना माता-पिताना सुदर सस्कारनो वारसो एना देहने मळयो, अने एना आत्माने गतजन्मना धर्मनो वारसो मळयो गिक्षण अने सस्कारथी तेनु जीवन मघमघी रह्यु

सुव्रत बाल्यकाळ वटावी यौवनने आगणे आव्यो पण तेनी इन्द्रियो ज्ञान छे वैभवना फुवारा तेना जीवनमा उछळी रह्या छे परनु तेनु मन साधु जेवु सनोपी छे तेने काडज आकर्षणु नथी एनी प्रिया श्रीकान्ता सोहमणा आभुपणो लावी एने पेहरावे छे तो ए कहै छे, "सखी आ तो भार छे, प्रिये! आ देहनी माटीने आ खाणनी माटीथी मढवा करता, भव्य भावनाथी मडिण तो सारू नहि?"

ममृद्धिदत्त अने प्रीतिमती पोताना उच्च सस्कारी पुत्रने जोईने राजी थाय छे पण कोडक वार ए ज्यारे दूरदूरनी क्षितिज उपर नजर

माडीने वेठो होय। अने तेनी भावभरी आंखोमां काड अणजकेल्या उडा भावो रमता देखाय त्यारे तेओने क्षणभर क्षोभ पण थाय के रखेने आ पिंजरनु पखी मुक्त गगनमा उडो जाय!

एक साजे उपवन-विहार करी सुव्रतकुमार पाछो वळी रह्यो हतो त्या मार्गमा एने आचार्य-श्री धर्मधोष भेट्या एमने जोताज सुव्रतनु मन आनदथी उभरावा लाग्यु। "हु जे शोधतो हतो ते आ ज छे. माणसनु मन मागे अने ए मळे पछी तो पुछवुज जु?"

आचार्यश्री पण मानवीना मनना भोमिवा हता एमणे मुवतने भावतु ज कह्यु, 'जन्ममा मौन एकादशीनी आराधना द्वारा एणे केवी समाधीपूर्वक जीवनयात्रा वितावी हती?' तेनुज वर्णन चित्रात्मक रीते कर्तु एमना शब्दे शब्दमाथी जिवत चित्र उभु यतु हतु

आ साभाळता सुव्रतने जातिस्मरण ज्ञान ययु अने आ स्मरणनी पगदडीअे चालतां चालना एणे पोताना पूर्व जन्मनो समग्र भूतकाळ निहाळ्यो।

गत जन्ममा पोते मुरचन्द्र हतो, प्रतापी अने प्राणवान। महिन्यामा आवता मात्र एकादशीना एकज उज्ज्वल दिवसे तेना जीवनने केवु मगल-मय वतावी दीधु।

सुव्रतने जाणे हवे वधारे उपदेशनी जरूर न हती रूना ढगलामा अग्निनो एक सणखो पण पुरतो होय छे।

धर्मलाभना पावन आशिर्वाद आपी आचार्य वनभणी आगळ वध्या सुव्रत आचार्यने वदन करी घेर आव्या पण एना दिलनी दुनिया आज फलटाई गई स्वप्नघेली आखीमा जाणे काग-ण्यनु काव्य रचाय हतु।

માગસર સુદ એકાદશીનો દિવસ આવ્યો. સુવ્રતે ઉપવાસ કર્યો, પૌષ્ઠ લિઘો, મીન આદર્યું, જ્ઞાનચાલામાં વેસી આત્મચિત્તનમા લાગી ગયા ।

દિવસ પુરો થયો રાત્રી જામતી ગઈ રૂપેરી હૂલ્લી ચાદનીમા આતિ પ્રસરી સર્વત્ર નિરવતા છવાઈ અને શ્રી સુવ્રત મીનના મહા સગીતમા મસ્ત બન્યા

આવી ગાત રાત્રી યોગીઓનેજ પ્રિય હોય છે, એવું થોડું જ છે ? ચોરોને અને કામોઓને પણ આવી નિરવતા ગમતી હોય છે સુવ્રત જ્યારે આત્માના ગાનમા મસ્ત હતા ત્યારે એનીજ હવેલીમાં પાંચ ચોર પહેરા તોડી, સોના રૂપાના અલકારો ચોરી, ગાસડી વાધી, ભાગી છુટવામા મસ્ત હતા

એ વહાર નિકળવા જતા હતા, ત્યા એમની નજર ધ્યાનમગ્ન સુવ્રત પર પડી અને એ ત્યાજ થમી ગયા ‘ચાલવું છે પણ તે ચાલતા નથી, ભાગવું છે છતા તે ભાગી જવતા નથી શું એ સુવ્રતના પુણ્ય તેજમા અજાઈ ગયા ?’

રાતના પ્રહરીઓએ તેમને પકડ્યા અને રાજાના મૈનિકોને આઘોન કર્યા

વારસનું પ્રભાત ઉઘડ્યું સુવ્રતે પૌષ્ઠ અને મીનને પૂર્ણ કરી, સ્નાન કરી, પ્રભૂની પૂજા આદરી, પૂજા કરી એ ઘેર આવ્યા ત્યારે એમને સમાચાર મળ્યા એમને ત્યા રાત્રે ચોરી કરવા આવેલા ચોરોને રાજાએ દેહાન્ત દડની સજા ફરમાવી છે

શ્રી સુવ્રતને વિચાર આવ્યો, ‘હું પૌષ્ઠ કરું, મીન પાલું, ઉપવાસ કરું અને એના પારણાના દિવસે, મારાજ ઘરમાં આવેલા માણસોને દેહાન્ત લખડ ધવાનો છે, એ સામલું છતા હું ઉપેક્ષાપૂર્વક વેંમી રહું, એ શું મારા ધર્મને છાંજે છે ? મારા

મૌનની પુર્ણાહુતિ-મારા વ્રતનું ઉદ્યાપન શું ફાશીથી થાય ? રક્તપાતથી થાય ? ધર્મી માણસની સાધનાની કલમી અપરાધોને દડ દેવામા છે કે ક્ષમા આપવામા ?

‘અને અપરાધી કોણ ? વધારે સગ્રહ કરનાર કે સગ્રહ વિનાનો નિર્ધન ? એ ચોરવા કેમ આવ્યો ? મારે ત્યા વધારે હતું તો ને ? એને ચોરી કરી, એની પાસે ન હતું તેથી ને ? તો જેની પાસે નથી તે, જેની પાસે વધારે હોય તેની પાસેથી લઈ જાય, એ અપરાધી ?’

‘અને જેની પાસે ધનું છે, છતા સતોપના અભાવે જેની પાસે થોડું છે એને નીચોવી લે, એ શું શાહુકાર ? દુનિયા પણ કેવી છે ? નાના ચોરોને સજા કરે છે અને મોટા ચોરોને સલામ ભરે છે ?

શ્રી સુવ્રતે પૂજાનાં કપડા વદલ્યા રાજદ્વારે ગોમે એવા વસ્ત્રોનું પરિધાન કર્યું રથરૂઢ થઈ રાજમહેલ પ્રતિ જતા જતા એને મનમાજ નિર્ણય કર્યો

‘પણ દુનિયા ગમે તે કરે મારે મારી રીતે જીવવું છે આજ સુધીમા મેં કેટલીય વાર મૈત્રી અને પ્રેમના મગલ સુવ્રત રટણ કર્યું છે, પણ એનો પ્રયોગ સસારની આ પ્રયોગશાલામા મેં કદી કર્યો નથી આજ એનો પ્રત્યક્ષ પ્રયોગ કરવાની ઘડી આવી છે શાહુકારને જોતા તો પ્રેમ અને મૈત્રીએ મારામા અનેક વાર ઘર્ષન દીધા છે, પણ આજ તો મારે ચોરના દર્શને પણ એ ભાવ જ જગાડવો છે એમને જોતા જો હૈયામા ડહી મૈત્રી પ્રગટે, ક્ષમાનો પ્રકાશ પથરાય તો, જાણું કે, આજ સુધી મારા મુઠ્ઠે ઉચ્ચારેલા ધર્મસુત્રો, એ મારા આત્માનાજ વોલ હતા’

ए विचारीज रह्या हुता त्या रथ दरवार आगळ जईने उमो रह्यो सुव्रत साथे सुदर भेट लाव्या हुता ते लेई ए राजा पासे गयो

भेट घरी नमन कर्तु

राजाअे पण एमनु सन्मान कर्तु अने पुछ्यु, 'कहो, सुव्रत शेठ, आज अत्यारे आटला व्हेला केम आववु थयु ?'

सुव्रतनी आखमा करुणा हती मुखपर भाव-माथी प्रगटेली प्रसन्नता हती, अने श्वेत वस्त्रोमा गोभतो एमनो उज्ज्वल देह एमना जीवनमा वणाएली उज्ज्वल भावनानी जाणे उद्घोषणा करतो हतो !

"राजन ! आपणा कारागृहमा मारे घेर आवेला अतिथी पुराएला छे तेमनी मुक्तिनी याचना माटे आपने द्वारे आव्यो छु "

"अतिथी ? ए अतिथी वळी कोण ?" मंत्री सामे राजाअे प्रश्नार्थ दृष्टि फेकी

बेडीओमा जकाडाएला अने सळिया पाछळ वेठेला चोरो सामे आगळी चिधता, मंत्रीए कटाक्ष कर्चो, तमारे त्याथी चोरी करता एकडाएला चोरो शिवाय अमारा कारागृहमा कोई छे नही शु तमे आ अतिथीओनी शोधमा नीकळचा छो ?

'ह, आ चोर एज मारा अतिथी ! तिथी नक्की कर्चा विना आवे ते अतिथी ! गद्द काले एकादशीनु पर्ब हतु एमा मारे मौनपूर्वक पौषध हतो मौन अने मंत्रीना आ पर्बना दिवसे मे जगवुना जीवोने अभय वचन आप्यु छे मारा व्रतनी कसोटी करवाज जाणे ने आव्या होय ? आ पावन दिवसे मारे द्वारे आवनारा मारा अतिथी गणाय, पछी ते चोर होय के आहुकार '

सुव्रत शेठे वधुमां कह्यु

'ए शिवाय मारा निमित्ते नानामां नाना जीवने वेदना थाय तोय मारो अभयधर्म दवाय, ज्यारे आ तो मनुष्य छे, मनुष्योने मारा निमित्ते मोतनी सजा थाय, तो पछी मारो अभयधर्म जीवे केम ? अने धर्म न जीवे तो पछी मारा जीवननो पण अर्थ शो ? तो कृपा करी आ लोकोने मुक्तीनी वक्षीस करो '

राजा अने मंत्री श्रेष्ठिवर्यनी सद्भावना अने प्रेमधर्मथी मुग्ध वन्या. कोई श्रेष्ठ कविए पण राजा आगळ मंत्रीनी आवी उत्कृष्ट भावनानु वर्णन कर्तु होत तो ए न मानत पण एने नजरो नजर सुव्रतना अणुए अणुमा नर्तन करतो मंत्रीभाव जोयो अने ए अहोभावथी नमी पड्या

चोरोने मुक्त करता राजाए कह्यु सुव्रतशेठ, आज लागे छे के धर्म ए चर्चानो विषय नथी, पण आचरणनो विषय छे लाख युक्तिओथी पण मंत्रीनु आ महाव्रत मने कोई न समजावी शकत, ते तमे मूक संगीत थी मारा रोमरोममां रमतु कर्तु छे मौनना संगीतमा गुजता तमारा आचारने हु नमन कळं छु '

चोरोए आ जोयु, साभाळ्यु अने ग्रीष्ममा वरफ ओगळे तेम एमना हैया ओगळवा लाग्या

शेठे रथमा एमने साथे बेसाड्या घेर लावी एमने स्नानागारमा मोकल्या, अने सुदर वस्त्रानु परिधान करावी तेपने पोतानी साथेज जमवा बेसाड्या

श्रेष्ठीनी आ करुणापूर्ण रीत ए न सही शक्या एमनी चैर्यवृत्ति, एमनी दुष्टता वधुज शेठना प्रेमप्रभावमा घोवाइ गया हुता ए उभा थया अने गेठना पगमा पड्या

“देव । तमारो आ प्रेम, आ उदार मीत्र-
भाव अमारार्थी नथी जिरवातो अमे जाणे दवाइ
रह्या छिए आप मानव नही, पण महामानव
देव छो आपे दुष्टो सामे प्रेम धर्यो, दुर्जनो सामे
सज्जनता धरी, अधकार सामे प्रकाश धर्यो—
अमे प्रतिज्ञा करिए छिए मानवने नही छाजतु
कार्य अमे गमे तेवा कपरा सयोगोभा पण नही
करिए

एक साजे सुव्रतगेठ झरुल्लामा वेठा हता
मीठो पवन वही रह्यो हतो सरिताना प्रवाहनी
जेम सुंदर विचारो एमना मनमा पसार थई
रह्या हता त्या सूर्य नम्यो सूर्य क्षितिजना गर्भमा
डुब्यो, अने अंधकार प्रसरी गयो

आ दुष्य जोई ए विचारवा लाग्या, ‘खरे,
जिदगी पण आवी ज छे. आ सूर्य डुबे तो पहेला
जिदगीना प्रकाशमा जे करवानु छे ते करी लऊ
नहि तो अधकार घेराया पछी कइज नहि थाय
वस्तु देखागे नही अने अथडा मण वधी जशे’

आ सुंदर विचार सरी जाय ते पहेला एमणे
अमलमा मुक्यो. आचार्य श्री जयशेखर सुरी-
श्वरजीनु तेमणे धरण लिधु सयमनी साधना
आदरी अने अरिहूतना ध्यानपूर्वकना मौनमा
मग्न वनी, अनेक उपसर्गो मह्या, अने महान्
निर्वाणने पाम्या

“कृष्ण देव, सुव्रत गेठनी आ कथा एटले
‘मौन एकादशीनु महान् पर्व ।’ ए पुण्यात्मा जे
आ पर्वने जीवनमा एबु तो बण्यु के, एनु जीव-

नज आ पर्वनु एक महाकाव्य वनी गयु”

श्रीनेम प्रभुए जीवनना ब्रह्मज्ञानने शुष्क
रीते न मुकता, एक मधुर कथामा वणीने
रज्जु कर्क्यु वालकथी ते वृद्धसुधी सां आ ज्ञान
कथाथी प्रसन्न हता, पण श्रीकृष्णना हृदयमा तो
आजे कोइ दिव्य सगीत गुजी रह्यु हतु एमणे
कह्यु, “प्रभो ! आपनी ज्ञानगंगामा लुभझुम
कर्तु, वही रहेलुं मौननु सगीत मारा उरतत्रने
मग्न वनावे छे सुव्रतनी साधना अने आराधना
तो मारा माग्यभा कथाथी होय । छता हु ए
एक दिवसनी आराधना तो जरूर करी शकु
आप धर्मना लाभपूर्वक आशीर्वाद आपो के मारा
आ प्रवृत्तीमय जीवनमा मौन एकादशी निवृ-
त्तीनी गाथा वनी रहो घमालनी गोघाटमय
जिदगीमा आ कल्याणकोनु चित्तन एक मूक
काव्य वनी रहो युद्ध अने राज्यना झम्मावातमा
आ दिवस एक परमगाति वनी रहो ।”

श्रीकृष्णना आ भावद्गार पूर्ण थया, अने श्री
नेमिनाथजीनी दृष्टिमायी जीवन्तना सद्भावोने
अमर करती जाणे अभिधारा बर्पवा लागी.

चक्षुना कटोरामा आ अभिभाव भरी श्रीकृष्णे
नेमिनाथजीनी विदाय लिधी अने श्री नेमे गिर-
नारना शिखरो भणी पगला माडघा

यदुकुलना सूर्य अने चन्द्रनो आ भावपूर्ण
वार्तालाप मानव हृदयमा मौननी अमरगाथा
रची रह्यो

♦♦

એક મહા સંયમી આત્માની કથા—

શાંદરિયા મુનિવર

લે : પં. શ્રી. રંજનવિજયજી ગણિવર

વધા ધર્મોમા શીલ અને ત્યાગનુ મહત્વ ગાયુ છે શીલ અને ત્યાગ સિવાય આત્માનો વિકાસ થવો અશક્ય છે શીલ અને ત્યાગ માટે મહાપુરુષો સ્વજીવનનુ વલિદાન આપતા પળ અચકાતા નથી પતન પ્રસંગો અને ઉપસર્ગ દ્વારાજ મહાપુરુષોની કસોટી થાય છે જેમ સુવર્ણની પરીક્ષા અગ્નિદ્વારાજ થાય છે કોઈ કોઈ વાર તો આવા પ્રસંગો સ્વ ઉપકારની સાથે પર ઉપકાર કરનારા પળ વને છે આવા દૃષ્ટાંતો જૈનશાસનમા મઢવા ધર્નાંજ સુલભ છે. એવાજ એક મહાસયમી મુનિવર્યની કથા આપણને પ્રેર-ગાનુ અમૃત પાઈ જાય છે

ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત નામના નગરમા ન્યાયપ્રિય, ધર્માનુરાગી મકરધ્વજ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને મહાસેના નામની શીલાદિગુણે બલકૃત પટ્ટરાણી હતી તેમને રૂપસપન્ન, કલા-ગુણે મુશોભિત પ્રતિમાશાલી ગુણગણ ભંડાર વ્રહ્મદત્ત નામનો પુત્ર હતો રાજાએ યોગ્યવચ્ચે ઉત્તમ કુઠ્ઠમા ઉત્પન્ન થયેલી, સસ્કાર શાલી વત્રીશ રાજ કન્યાઓ સાથે તેનુ પાળિ ગ્રહણ કરાવ્યુ પુણ્યોદયે પ્રાપ્ત થયેલ પાંચ ઇન્દ્રિયજન્ય વિષય મોગો સ્વસ્ત્રીઓ સાથે મોગવવામા કુમાર મસ્ત વન્યો

નગરજનોને આનંદ પ્રમોદના સાધનરૂપ દ્વર-મહોત્સવનો પ્રસંગ છે એ મહોત્સવનુ સ્થાન છે મનોહર ઉદ્યાન સર્વ નગર લોક ઉદ્યાનમા મહો-ત્સવની ઝળખીમા મસ્ત છે નૂપનદન વ્રહ્મદત્તકુમાર પળ યૌવનપૂર્ણ વત્રીશ સ્ત્રીઓ સાથે મહોત્સવ ઝળવવા પધાર્યા છે.

જ્યારે એજ ઉદ્યાનમા એક માગમા એક મહા-તપસ્વી, સયમી મહાત્મા સયમ સાધનામાં લીન છે. ઉદ્યાનના એક માગમા સયમનુ અને વીજા માગમા મોહનુ સામ્રાજ્ય છે ઉદ્યાનમા ફરતા ફરતા અચાનક વ્રહ્મદત્ત કુમાર મુનિવરની સમીપમા આવે છે મુનિરાજને જોતાજ કુમારનુ હૈયુ વિકસ્વર વને છે અને તરતજ કુમાર મુનિની પાસે વેસે છે કુમારની યોગ્યતા જાણી મુનિરાજે ધર્મદેશના દેતા જણાવ્યુ કે આત્મા અનાદિનો, કર્મ અનાદિના, કર્મ અને આત્માનો સયોગ પળ અનાદિનો સસારસુખની લાલાસાએ આત્માએ આ સસારમા અનંતવાર જન્મ-મરણ કર્યા તરક, તિર્યંક આદિ દુર્ગતિમા અનંતવાર ભયકર દુઃખો આત્માએ સહન કર્યા પરંતુ આત્મા સત્ય સુખને પામી શક્યો નથી. સત્યસુખ-આત્મસુખ તો સસાર સવધો છોછી સયમ ગ્રહણ કરી આત્મસાધના કરી કર્મલપાવામા રહેલુ છે. મનુપ્યંચ સિવાય

આવી સાધના આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિમાજ સાધી શકાતીજ નથી માટે મહાન્ ભાગ્યોદયે મઠેલ મનુષ્યજન્મને સાર્થક કરો

આવી વૈરાગ્યરસ ઈરતી મુનિવર્યની દેશના માભઠ્ઠી કુમાર બ્રહ્મહત્તનો આત્મા મોહનિદ્રા-માથી જાગી ઊઠ્યો. માતાપિતાની સમતિ લઈ સસાર બઘનનોને તોડી નાઁવી પૂ મુનિવર્ય પાસે શ્રમણ ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો પાંચ નુ પાલન, પાંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિનુ આરાધન, વિવિધ-તપનુ સેવન કરતા કરતા બ્રહ્મદત્ત મુનિ ગીતાર્થ વચ્ચા, અને ગુરુ આજ્ઞાપૂર્વક ઇકાકી વિહાર કરવા લાગ્યા અને અનુક્રમે ઇક સમય ત્રવાવતી નગરીમા પધાર્યા

આ નગરમા ઇક મહા ધનાઢ્ય ઝેઠ છે ઘનોપાર્જન માટે પરદેશ ગયા છે પતિનો વિયોગ ધનની વિપુલતા, યૌવનાનસ્યા, અને અવિવેકપણુ ઇ ચારે શીલ પતનના સ્થાનો છે આવા અવસરે ભાગ્યશાલી આત્માજ શીલધર્મમા ટકી શકે છે દાસ, દાસી તો પરાધીન ગણાય દાસાદિ સિવાય ઘરમા બીજુ કોઈ ન હોવાથી ઝેઠાળીને વિષય-રાગ મતાવવા માડ્યો તેથી વિષય લાલસાની દૃષ્ટિથી ગોઁલમા વેસી ઝેઠાળી નગરદૃશ્ય નિહાળે છે

આ વાજુ બ્રહ્મદત્ત મુનિ પળ ગોચરીનો સમય થતા પોરિમિ ભણાલી પાત્રાનુ પડિલેહણ કરી મિથા માટે નગરીમા જાય છે ગોચરી માટે નીકળેલા ડ્યાર્સમિતિ પૂર્વક નગરીમા જતા મુનિને જોનાજ ઝેઠાળી અતિશયરૂપવાન મુનિના-રૂપ પ્રત્યે અત્કર્ષ, અને મુનિમાયે વિષયભોગની તેળીની માવના પેટા થઈ દામીદારા વહોરવાના ચાનાથી મુનિને મઠેલમા ચોલાવ્યા અને મુનિ પળ નરઁલ માયે મઠેલમા વહોરવા ગયા

મુનિરાજને જોતાજ ઝેઠાળીઇ અનેક પ્રકારના હાવભાવ દ્વારા લલચાવવાનો પ્રયત્નકર્યો, પરંતુ મુનિવર્ય તો પોતાના સત્ત્વમા અચલ રહ્યા અતે ઝેઠાળીઇ પ્રગટ પળે વિષય ભોગની માગળી કરી, ત્યારે સમતાના સાગર પરમ વૈરાગી મુનિવર્ય ઝેઠાળીને સમજાવવા લામ્યા કે

તુ જરેજર અજ્ઞાન છે મુનિ આગલ આવા વચનો બોલવા તે તને શોભતા નથી વિષયભોગ-દ્વારા અનતભવો ડપાર્જન કરી આત્માઇ અનત ડુલ્હો ભોગવ્યા છે અનત કાઁલસુધી વિષય ભોગ-વવા છતા જીવને તૃપ્તિ યઈ નથી વિષયો કિપાકના ફલ જેવા છે કિપાક ફલ જેમ દેલાવમા સુદર અને લાવામા મીઁડુ હોય છે, પરંતુ ઇ ફલ લાનાર મૃત્યૂ પામે છે તેમ વિષયો પળ દેલાવમા સુદર અને ભોગવવામા થોડો સમય સ્વાદ આપનાર પરંતુ પરિણામે ડુર્ગતિમાં ભયકર ડુલ્હા આપે છે ઉત્તમ કુલમા જન્મ પામી આવુ આચરણ કરવુ યોગ્ય નથી આલોક તેમજ પરલોકમા આ કૃત્ય નિઁલ છે વર્ષા સમયે મહે-લને મૂકી ડપાઢામા કોળ રાવે ? તેમ શિયલ જેવુ ચિતામળીરત્ન છોડી વિષયકાચમા કોળ રાવે ? ઇ પ્રમાણે મહાત્મા મુનિઇ ઝેઠાળીની માગળી ધૂતકારી કાઢી

વિષયી આત્માઓ સ્વધારણામા જ્યારે નિષ્ફલ જાય છે ત્યારે વૈરાગી આત્મા ડપર કલક વઢા-વતા પળ વિચાર કરતા નથી તેજ પ્રમાણે જ્યારે મુનિશ્રીઇ ઝેઠાળીની માગળી ધૂતકારી કાઢી ત્યારે ઝેઠાળીઇ પોતાના પળનુ આજર સીફતથી મુનિના પળમા પહેરાવી મુનિ પર પોતાના શિયલ-ભગનો આરોપ મૂકી ડીધો લોકો પળ મહા-મુનિની નિદા કરવા લામ્યા મહામુનિ તો સ્વ-કર્મનો ડોપ જાળી સમભાવે સહન કરતા કચન-પુર તરફ તેમળે વિહાર કર્યો પરંતુ પાપ છુપાવ્યુ

કદી પણ છુપાવ્યું રહેતું નથી તેમ આ વધો વૃતાત રાજાએ પોતાના ગોલ્લેથી પ્રત્યક્ષ જોયો હોવાથી મુનિની નિર્દોષતા જાહેર કરી અને સ્ત્રીને દેશ બહાર જવાનો હુકમ કર્યો પરંતુ મુનિના પગમા જ્ઞાણર હોવાથી જ્ઞાણરીયા મુનિવર તરીકે આ મહાત્માની પ્રસિદ્ધિ થઈ

કચ્છનપુર એ મુનિની વ્હેનનુજ ગામ છે. રાજા રાણીસાજ સમયે જરૂરનામા બેસી આનંદ પ્રમોદની વાત કરી રહ્યા છે એટલામા યોગાનુયોગે મુનિ પણ જરૂરનાની નીચે થઈ જઈ રહ્યા છે રાણીની દૃષ્ટિ પડતાજ મુનિને ઓઢાલી લે છે માર્ડમુનિની કાયાપર નજર પડતાજ આજમા અશ્રુ આવી જાય છે આ મુનિ પોતાની સ્ત્રીનો (રાણીનો) માર્ડ છે એવી ઓઢાલ ન થવાથી રાણીની આજમા અશ્રુ જોતા રાજાના હૃદયમા અન્ય કલ્પના આવવાથી જરૂર એ મારી પત્નીનો પૂર્વપ્રેમી હોવો જોઈએ એમ માની રાજાએ એ જ્ઞાણરીયા મુનિને મારવાનો નિશ્ચય કર્યો

બીજા દિવસે રાજા રથવાડી નિમિત્તે ઉદ્ધાનમા જાય છે પછી કોટવાલ દ્વારા એ મુનિને બોલાવી એક લાડો લોદાવી તેમા મુનિને બેસાડયા મુનિવર્ય તો મરણાત ઉપસર્ગ ને કર્મ નિર્જરાનો મહોત્સવ માની ચાર શરણાનો સ્વીકાર કરી, સર્વ જીવોને સમાવી, આત્મધ્યાન મા લીન બની

આત્મસ્વરૂપ વિચારવા લાગ્યા કે

હે આત્મનુ આ શરીર અનિત્ય છે, આત્મા નિત્ય છે. શરીર તારુ નથી આત્મા તથા આત્મ-ગુણનો નાશ ન થાય માટે સાવધ બની ઉદય આવેલ કર્મોને સમભાવે ભોગવ, આવી વિચાર શ્રેણિમા ચઢી ગયા એટલામા તો રાજાએ લખ-ગથી હળતાજ ક્ષણક શ્રેણીએ ચઢી ઘાતિ કર્મનો નાશ કરી કેવલજ્ઞાન મેઢવી જ્ઞાણરીયા મુનિનો આત્મા શિવવધૂનો ભોક્તા બની ગયો.

આવાજુ મુનિશ્રીનો ઓઘો તેમજ ઉપકરણો લોહીએ રગાવાથી ઓઘાને માસનો લોચો સમજી સમઢીએ ઓઘો ઉપાડચો અને રાણીના મહેલની અગાસીમા ફેંકી દીધો ઓઘાપર નજર પડતાજ રાણી સમજી ગઈ કે રાજાએજ વ્હેમના કારણે મારા માર્ડનો ઘાત કરાવ્યો છે એટલે વૈરાગ્ય આવાવાથી રાણીએ અણસણ અગીકાર કર્યું રાજાએ પણ જ્યારે સત્ય હકીકત જાણી ત્યારે રાજાના પશ્ચાત્તાપનો પાર ન રહ્યો અને પાપ પશ્ચાતાપ અગ્નિ રાજાના હૃદય કમલમા એટલો પ્રજ્વલિત બન્યો કે તેમા રાજાએ પોતાના ઘાતિ-કર્મો વાઢી નાશી કેવલજ્ઞાન પણ મેઢવી લીધું અને સિદ્ધિગતિ પણ પામ્યો. ધન્ય ધન્ય વીર જ્ઞાણરીયા મુનિવરને, ધન્ય ધન્ય પાપ પશ્ચાતાપ દ્વારા કેવલી બનનાર નૂપ વીરને

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दि महोत्सव ग्रंथ प्रकाशन गीत

रचयिता ' धर्म रसिक ' रसिकलाल भोगीलाल शाह. (अमदावाद)

(राग .—भरतने पाटे भूपतिरे .....सलुणा)

कुंभोजगिरिने बंदिये रे,
तारक ए गिरि भेटतारे,

आनंद उर उभराय रे सनेहा,
जय मंगल वरतायरे सनेहा ॥ १ ॥

महाराष्ट्रदेश रळीयामणोरे,
वंदन पूजन भावथीरे,

तीरथ त्यां पकायरे सनेहा,
भवनां पाप खपायरे, ॥ २ ॥

सवत ओगणी छन्वीसमारे
महा शुद्ध मन्तमि दिन रूडोरे

प्रतिष्ठा उत्सव उजवायरे,
ए गिरि प्रभुपधराय रे, ॥ ३ ॥

जग वल्लभ छे पार्व प्रभूरे,
श्री जिनवर भक्ति थकीरे,

मूलनायक सोहायरे,
भवनां पार पमायरे, ॥ ४ ॥

ओगणी चोराणुं सालमारे,
रामचंद्र सूर्यस्वर साहेबारे,

कराडथी श्री सघ जायरे,
साथ सोहे समुदायरे, ॥ ५ ॥

छजरी पाळता संघ सहितरे,
तीरथ माळा महोत्सवेरे

आवे ए गिरिराय रे,
सघने हरख न मायरे, ॥ ६ ॥

जिनवर चैत्यना दर्शने रे,
ध्यान धरो गिरिराजनुरे,

समकित निर्मल थाय रे,
ज्योतिमां ज्योति मिलायरे, ॥ ७ ॥

संघ चतुर्विध आवती रे,
लब्धिसूत्र उपदेशयौरे,

धर्मना रंग रंगाय रे, .
जिर्णोद्धार कराय रे, .. ॥ ८ ॥

धर्मशाळा अति शोभतीरे,
उपघाम तप आहिआं थयारे,

यात्रिक लोभ लेवायरे,
भुक्तिविजय पसायरे, .. ॥ ९ ॥

एकसो वर्षनी पूर्णाहुतिरे,
अट्टाई महोत्सव आदर्यो रे,

कनकनो सूर्य सोहायरे, .
विविध पूजाओ भणायरे, .. ॥ १० ॥

रंजन विजय पंन्यासजोरे
गिरि महिमा समजावतारे,

भाव अनेरा जगायरे, ...
जेहनी शीतळ छांयरे, ... ॥ ११ ॥

ग्रय शताब्दी प्रकाशने रे,
शेठ कस्तुरभाईना हस्तयीरे

भयित सुधारस पायरे, ...
संघना करमां धरायरे, .. ॥ १२ ॥

जैनेतरौ पण उमंगमारे
जिनमूर्ति ने जिनागमयीरे,

अनुमोदे गिरिरायरे, ...
भवसागर तरायरे, ... ॥ १३ ॥

शामन देवो स्वीकारजोरे,
तीर्यतणी सेवा मळोरे,

अरज करु सुखदायरे, .
आ भव सफळो थाय रे ॥ १४ ॥

जन्म कृतारथ तेहनी रे,
“धर्म रसिक” जन सायमारे,

अवसर पुन्ये पमाय रे, ...
प्रेमे गिरि गुण गाय रे, .. ॥ १५ ॥

धर्मनो

प्रभाव

लेखक - पृ. पा. शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय
कीर्तिचंद्रसूरीश्वरजी महाराज.

एक वखत एक राजानी राजसभामा अष्टाग निमित्तनो जाणनार एक निमित्तिओ आवी चढ्यो. राजाअं तेनो योग्य सत्कार कयौ निमित्तिओ पण राजाने प्रणाम करी यथोचित स्थाने वेठो

सौने भविष्य जाणवानी उत्कठा होय छे राजाने थयु के हु पण निमित्तिआने कडक पुछु । निमित्तिआनु ज्ञान अगाध हतु अने एनी भविष्य वाणी साची पडती हती तेथी तेनी ख्याति खूबज हती आथी राजाए प्रश्न कयौ के, 'निमित्तज्ञ ! आ वपें दुकाळ पडणें के मुकाळ ?

निमित्तिआअे वारकाईथी विचार करी जवाव आप्यो के, " राजन ! आ वपें भयकर दुकाळ पडणें, पाणीनु एक टीपु पण नही पडे "

राजाए ए वात साभळी अने एने कह्यु के, 'निमित्तज्ञ ! तमारी वात साची, पण कदाच ते जुठी पडे तो ?

निमित्तिआअे कह्यु, 'राजन् ! जो हु जुठो पडु तो मारी जीभ खेची काढजो '

राजाए निमित्तज्ञने एक खास स्थानमा उतारो आप्यो अने तेनी आसपास गुप्त चौकी राखवामा आवी

बीजी तरफ चारे वाजूथी अन्ननो सग्रह कर-वामा आव्यो, जेथी वरसाद न पडे तोय वाधो आवे नहि. पण भवितव्यता कडक ओरज सर्जाणी हती थोडा दिवस पछी अचानक आका-शमा वनधोर वादळा चढी आव्या अने मुमुळ-धार वरसाद वरस्यो, जेथी ढगलावध अनाज पाव्यु

सौने थयु के विचारा निमित्तिआनु आवी बन्नु क्यारे पण एनी भविष्य वाणी जुठी पडती नहीती, अने आम केम बन्नु । राजा पण रोपे भराणो कारण के निमित्तिआना कहेवाथी मो माग्या दाम आपी अनाजना कोठारो भरी राख्या हता एथी मोटी खोट पडे तेम हतु राजाए नक्की कयुं के निमित्तिआनी जीभ खेची काढवी

अटलामा आ नगरीमा एक अतिशय ज्ञानी महामुनिवर पधाय्या, जे भूत भविष्य अने वर्त-मान एम त्रण काळना वनावोने भावोने पोताना ज्ञानथी हस्ताकमलवत् जाणता हता आवा ज्ञानी भगवतनी वाणी साभळवा लोकोना टोळे टोळा उभराया राजा अने प्रजा तेमनी वैराग्य रस झरती वाणी साभळी परम प्रभुदित बन्त्या छेल्ले उभा थई, वे हाथ जोडी राजाए ते ज्ञानी भग-वतने प्रश्न कयौ के, 'भगवत आप महाराजानी छो मारा एक प्रश्ननु समाधान करो प्रश्न ए छे के,

“થોડા દિવસ પહેલા અહિયાં એક નિમિત્તિઆને આ વર્ષે સુકાલ પડશે કે દુકાલ પડશે એમ પ્રશ્ન પુછતા, ભયંકર દુકાલ પડશે એમ જવાબ આપ્યો વધુમા તેણે કહ્યું હતું કે, જો આ વાત ઓટી પડે તો મારી જીભ લેંચી કાઢજો આ વખતે એની ભવિષ્યવાણી ઓટી પડી આમ કેમ બન્યું ? ”

ભૂપતીની વાત સાંભળી લડને તે જ્ઞાની મુનિ-વરે સમાધાન કર્યું કે, તે નિમિત્તિઓ સાચો છે આ વર્ષે જરૂર દુકાલ પડવાનો હતો, પણ આ નગરીમા એક મહાન પુણ્યાત્માનો જન્મ થયો છે એના પ્રભાવે સુકાલ થયો છે ”

આ વાત સાંભળી સૌને ભારે અચ્ચો થયો. તેઓને એ જાણવાની જિજ્ઞાસા થઈ કે, કયા ભાગ્યશાલીના ઘેર એ ભાગ્યવાનનો જન્મ થયો છે ?

તે મહા મુનિવરે એનું નામ ઠામ આપ્યું અને કહ્યું કે, ‘પૂર્વ કાલમા આ એક ભિક્ષુકનો જીવ હતો, અને એ એક વક્ત જૈન સાધુસમાગમમા આવ્યો સાધુ મહારાજે એને ધર્મની આરાધના કરવા ઉપદેશ આપ્યો અને કહ્યું કે, ભાઈ ! ધર્મના પ્રભાવે સુલ સાહ્યવી અને સમૃદ્ધિ ચરણોમા આઢોટે છે -સ્વર્ગ અને મોક્ષના સુલો પણ ધર્મના પ્રભાવથી પ્રાપ્ત થાય છે આજથી એવી પ્રતિજ્ઞા કર કે, મને જે મલ્લશે તેનો ઓથો ભાગ હુ દાન પુણ્યમા અને ધર્મમા લર્ચી નાલ્લીશ ’

ભિક્ષુકે કહ્યું ‘ગુરુદેવ, મારી પાસે કાઢજ નથી હુ તો ભિક્ષા માગી મારુ પેટ ભરુ છુ ’

મહારાજશ્રીએ તેને સમજાવ્યું કે, ‘તને ભિક્ષામા એક રોટલી મલ્લે તો તેનો ઓથો ભાગ બીજાને આપી દેજે, ચાર રોટલી મલ્લે તો એક આપજે, જે મલ્લે તેનો ઓથો ભાગ આપી દેજે ’

‘જી મહારાજ ! જરૂર હુ આજથીજ આ પ્રતિજ્ઞા આગીકાર કરુ છુ ’ ભિક્ષુકે કહ્યું, અને તે નિયમ વરાવર પાલન કર્યો

લોકોએ વિચાર્યું, આ ભિક્ષુક ભલો, ઢીલનો દયાલુ છે પોતાનામાથી બીજાને આપે છે આથી લોકો તેને વધુ આપવા લાગ્યા. લોકોએ તેને ભલો અને સત્યવાન જાણી થોડી રકમ ઢીરી તેથી તેણે ઘણો શરુ કર્યો પાસા સવલ્લા પડ્યા, પુણ્ય તપવા લાગ્યું અને લક્ષ્મીની પૂરી મહેર થઈ. ધર્મ અને પ્રતિજ્ઞાના પ્રભાવે એક ભિક્ષુક પણ સારો સુલ્હી થઈ ગયો

આવા વલ્લે નિયમ પાલવો ઘણો મુલ્કેલ હોય છે છતા તે નિયમ પાલવામા અડગ રહ્યો. નિયમ મુજબ તે કમાણીમાથી ઓથો ભાગ લર્ચી નાલ્લે છે તેની કીર્તિ ઓમેર પ્રસરી,

દાન-પુણ્યના પ્રભાવે એ આત્મા એક શેઠને ત્યા જન્મ્યો છે આવા મહાન પુણ્યશાલી આત્માનો આ નગરીમા જન્મ થવાથી, દુકાલ પડવાનો હતો પણ સુકાલ થયો છે

રાજા અને પ્રજા આ વાત જાણી અત્યત્ત પ્રમુદિત થયા રાજાને વિચાર થયો કે, આપણા વારસદાર તરીકે આવા પુણ્યશાલી આત્માને રાજગાદીએ વેંસાડિએ, તો એના પ્રભાવથી પ્રજા આનંદ-વમન કરશે અને સુલ્હી થશે,

રાજાએ તે શ્રેષ્ઠિ પુત્રને લૂંક ધામધુમથી રાજ્યાભિષેક કરી રાજા બનાવ્યો જ્યા સુધી એણે રાજ્યનું પાલન કર્યું ત્યા સુધી કોઈ વલ્લત દુકાલ પડ્યો નહિ પ્રજા સુલ્હ શાંતિથી જીવન ગુજારતી હતી

આ બધો મહિમા છે ધર્મનો, પુણ્યનો ધર્મના પ્રભાવે અને પુણ્યના પ્રભાવે આ લોક અને પરલોક સુધરે છે, જીવન આવાદ અને ઉત્તત બને છે માટે ધર્મની આરાધનામા જરાય પ્રમાદ કે આલ્સ કરવો નહી

દુકાળમા જેનાથી આત્માનો વિકાસ થાય, આત્માનો અધ્યુદય થાય અને આત્માની પ્રગતિ થાય તેવા કાર્યો કરવા તત્પર રહેવું

નવકાર મંત્રના પ્રભાવને દર્શાવતી શ્રીમતીની કથા

લેખક -

પૂ. પા. જ્ઞાતાવધાની આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય કીર્તિચંદ્રસૂરીશ્વર મહારાજ

પોતાનૂર નગરમા મુવ્રત નામનો શ્રાવક વસતો હતો તે દશર્ષની અને ઉત્તમ આચાર વિચાર ધરાવનારો હતો તેને એક પુત્રી હતી, જેનું નામ શ્રીમતી હતું. શ્રીમતીને માવાપ તરફથી ઉત્તમ મસ્તકારો મળ્યા હતા તે દરરોજ નિયમિત શ્રદ્ધાપૂર્વક તત્ત્વાકાર મંત્ર ગણતી હતી તેણી ડમર ત્રાસ થતા એક મિથ્યાદૃષ્ટિ શેઠના પુત્રે તેની માંગી કરી મુવ્રત શેઠ તેની સ્વીકાર કર્યો જેથી શ્રીમતીના એની સાથે લગ્ન કરવામા લાગ્યા શ્રીમતીને વલ્લવવામા આવી અને તે ચાલે ગઈ

શ્રીમતી પોતાની ફરજ પુરેપૂરી વજાવતી હતી મીનો ચિનય સાચવતી હતી સામૂનો પડ્યો ઘોલ ઝીઝી લેતી હતો આવી તે મન્કારી અને ઘાળી હતી ધીજાનું મારુ તપની જાણવું એ કંઈ સામાન્ય જ્ઞાન નથી મારી દ્રવ્યની પર નફેજે ઈર્ષ્યા થાય છે અહિંતા પણ એમજ વળ્યું શ્રીમતીની નળદે એના પત્નીને નમેમો, એટલે એનો પતિ હવે એની નામુસ જાંતો નથી અને ઘીજી સ્ત્રી પરણવાની નેરુમા હતી પણ આ ઝીજી હોય ત્યાં મુઘી

ઘીજી સાથે કેમ પરણવું? એટલે એના પતિએ તેણીને મારી નાશવાનો વિચાર કર્યો તેણે એક ગાઈક દ્વારા મધકર ધોરિગને મગાવ્યો, અને ઘડામા મૂકી તેના ઉપર ઢાકળું ઢાકી અદરના અધારા ઓરડામા મૂકી ઘીજો આ ઘાતની કોઈને મધ પણ ન આવે એવી ચતુરાઈથી તેણે આ કામ કર્યું હતું પછી તણ પોતાની પત્ની-શ્રીમતીને આદેશ કર્યો કે, 'જા, અદરના ઓરડામા ઘડો છે, તેમા ફૂલ પડ્યા છે ત તુ લઈ આવ'

પતિવ્રતા સ્ત્રી પતિની આજ્ઞા થતા ક્રાંત તેનું પાલન કરે છે શ્રીમતી આજ્ઞાપાલક હતી તેથી તે ત્યાંથી ઊઠીને અદર ઓરડામા ગઈ તેણીએ નિષ્ઠાપૂર્વક નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કર્યું, અને ફૂલ લેવા માટે ઘડામા હાથ નાસ્યો, અને ફૂલનો હાર વહાર કાઢ્યો કેવું આશ્ચર્ય! વાત એમ વની કે, નવકાર મંત્રના પ્રભાવે શાસન દેવીનું મિત્રામન કપી ડઠ્યું અને તત્કાલ તે શ્રીમતીનો મદદે આવી પહોંચી, મર્પને દૂર કરી, દેવીએ તે સ્પર્શ ફુલોની માઢા મુકી ઘીજી

પતિને તો ઘાત્રી હતી કે આ ઘડામા હાથ નાશવે

एटले सर्प डख देशे, तेणी चीस पाडशे अने एना प्राण चाल्या जशे पण, एम जो कोइना मननी मुराद पार पडती ह्यो तो कोइ धरती उपर पग न मुकी शके ।

श्रीमती तो हाथमा फूलनी माळा लइ वहार आवी अने तेणीए पोताना प्राणनाथने अर्पण करी, पतिने तो अनहद नवाइ लागी के आ शु बन्धु । मे तो घडामा सर्प मुक्त्यो हतो अने फूलनी माळा क्याथी आवी ।

ते अदर गयो अने घडाने प्रकाशमा जोयो तयारे ते खाली देखायो पण सुवासथी ते मघ-मघी रह्यो हतो तेनो पति वातने पामी गयो के आ वधो प्रभाव मारी पत्नीनो छे एना शिय-लना प्रभावे सर्प पण फूलनी मालामा फेरवाई गयो लागे छे तरतज तेणे भूलनी माफी मागी

श्रीमती समजी गई के मने मारी नाखवानो पेतरो रचायो हतो पण ते निष्फळ गयो नवकार मन्नना प्रभावथी मारी बचाव थई गयो.

सौ आ वात जाणी स्तब्ध बनी गया अने पोतानी भूलनो अफसोस करवा लाग्या श्रीमतीए कह्यु, 'हवे गई गुजरी भूली जाव. जाग्या त्यारथी सवार. तमो सौ आजथी नवकार मन्ननु अनन्य मने एकाग्रता पूर्वक स्मरण करो अने जीवन सार्थक करो एटले मने आनद थगे आ छे परमात्मानी प्रार्थनानो अपूर्व प्रभाव

श्रद्धा अने आस्थापूर्वक पवित्र थईने शुद्ध बुद्धिए टेक पूर्वक जो नवकार मन्ननु स्मरण करवामा आवे तो बेडो पार थई जाय

एक वखत अयोध्याना राजमहेलोमा विधिविध वैभवोमा महालती राजराणी सीताने गर्भिणी अवस्थामां हिसक पशुओथी भरेला महाविकट जगलमा, अंकली निराधार अवस्थामा मुकाइ जवु पड्यु ते कर्मनी क्रूर मक्करी नथी तो शु छे ?

महापराक्रमी, महायोद्धाओ, महासाम्राज्यना धणी एवा पाच पाडबोनी पत्नी सती द्रौपदी राणीना, दुष्ट दुर्योधने, भरसभामा, पाचे पाडबोना देखता चीर खेच्या ते कर्मनी मक्करी नथी तो शु छे ?

सत्यवादी हरिश्चन्द्र राजाने चडळाने त्या बेचावानो अने महाराणी तारामतीने मजूर तरीके पाणी भरवा पड्या ते कर्मनो प्रताप ज ने ?

न्याय संपन्न विभव

लेखक - पू. पा. शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय कीर्तिचंद्रसूरीश्वरजी महाराज

एक नगरमा हेलक नामना श्रेष्ठि वसता
हता लोकोने केम ठगवा, वस्तुओ केम भेळसेळ
करवी खोटा माप, खोटा तोल वगेरे राखवा,
चोरीना मालनो सग्रह करवो, भोला लोकोने
केम छेतरवा, बताववु कइ अने आपवु कइ,
हिसावमाय गोटाळो, बोलवानी चतुराई वगेरे
असद् व्यवहारथी आ शेट धनोपार्जन करतो
हतो भले ते वीजाने आ रीते ठगतो हणे । पण
जानीओ कहे छे के ए पोतानी जातनेज ठगी
रह्यो छे वीजानी वचना करनारा पोतानेज वचे
छे

आ शेटनी स्त्रीनु नाम हेली हतु, अने तेने
एक पुत्र हतो, जेनु नाम चालक हतु, हेलक
शेटे अन्याय अने अनीतिथी घणी मिलकत भेगी
करी पण मरवाळे मोडुज हतु कारण के केट-
लुक चोरो चोरी जता, अवानक आग लागे अने
भारे नुकमान यनु अने राजा पण ठीक ठीक
पडावतो हतो

चालक धीरे धीरे मोटो थयो युवान वये
चालकने दाजना एक गामनी कन्या साथे धाम-

धूमथी लग्न कर्या पुत्रवधु अत्यंत धर्मात्मा हती
अने धर्मनी जाणकार हती

शेटनी दुकान घर पासेज हती ज्यारे कोइ
ग्राहक आवे त्यारे शेटे चालकने प्रथमथीज सम-
जावी राखेलो हतो तेथी सकेतानुसार
पुत्र पण अमुक जातना तोल माप लावे आप-
वाना तोल माप जुदा हता अने लेवाना तोल-
माप जुदा हता ग्राहकने आपवामा शेरना बदले
पोणो शेर आपे अने कोईना पासेथी माल
लेवामा शेरनु सवाशेर ले पण पाप क्या सुधी
ढाक्यु रहे ।

पाप छुपाया न छुपे, छुपे तो मोटु भाग ।
दावी दूवी ना रहे, रूइ लपेटा आग ।

लोको जाणी गया के शेट तो महाठगारो छे
एटले सौए तेनु नाम वचक शेट राख्यु

पूत्रवधुए पोताना पतिदेवने पुछ्यु 'पतिदेव'
भारा ससराजीनु नाम तो हेलक शेट छे अने
लोको तो वचक श्रेष्ठि कहीने बोलवो छे तेनु
कारण ?' चालके पोतानी पत्नीने सत्य हकीकत

कही दीधी के पिताजी लोकोने ठगे छे एटले लोकोए तंमनु बीजु नाम वचक श्रेष्ठ राख्यु छे

धर्मात्मा पुत्रवधूने आ वात न गमी तेंणीए पोताना ससराने बे हाथ जोड़ी विनती करी के, “बापूजी, आप अनीति करीने, बीजाने ठगीने अने भोळा लोको छेतरिने धनोपार्जन करो छो पण आ धन टकणे नही. आडे मार्गें चाल्यु जणे आथी तो महान पापना भागी वनवु पड़गे माटे आप अनीतिनो मार्गें त्यजी दई, नीतिनो—न्यायनो मार्गें अपनावो, जेथी आपणे सुखी थईथु नीतिनु थोडु धन पण सारू सुपात्रमा आपेलु नीतिनु धन अनन्य फळ आपे छे अने महान लाभ थाय छे ‘आहार तेवो ओडकार ए कहेवत अनुसार अनीतिनु धन पेटमा पड़े तो बुद्धि वगडे, धर्मकार्यमा चित्त लागे नहि भगवाननी माळा फेरवता चित्त चगडोळे चडे माटे आप मारी विनती स्वीकारी आजथी नीतिनो मार्गें स्वीकारो’ अने अनीतिने तिलाजली आपो—आप छ महिना मारी वात मानो, अने जो विश्वास न बेसे तो पछी शु करवु तेनो विचार करजो ”

पुत्रवधूनी डहापण भरेली अने विनय विवेकथी भरेली वाणीनी असर वचक श्रेष्ठ उपर घणी सारी पडी अने तयारथीज तेओए व्यापार व्यवसायमा न्याय नीतिथी गुजरान चलाववानु नक्की कर्क तेनी लोकोमा सारी छाप पडी लोको विश्वास राखवा लाग्या. शेंठनी कीर्ति चोफेर प्रसरवा लागी अने ग्राहको मोदी सख्यामा आववा लाग्या आ रीते न्यायनीतिथी कमावता शेंठे घणु धन भेगु कर्क्यु शेंठे आ वधा धननु सुवर्ण खरीयु

न्यायथी मेळवेल्ला धननी परीक्षा लेवा माटे शेंठे सोनानी एक पाच शेरी करावीने पुत्र वधुने आपी पुत्रवधुए ए पांचशेरीने चामडाथी मढावी एना उपर शेंठनु नाम लख्यु तेना उपर शेंठनी महोर मारीने पुत्रवधुए ते ससरानीने आपी अने कह्यु ‘बापूजी, आ पाच शेरी बजार वच्चे मुकी देजो’

शेंठनो जीव शाल्यो न रह्यो पण परीक्षा करवी हती एटले ते रस्ताना वच्चे मुकी दीधी त्रण दिवस सुधी ते त्या ने त्या पडी रही पण कोडए ते लीधी नही शेंठने घणु आश्चर्य थयु. फरी पाछी ए पांचशेरी जलाशयमा नाखी दीधी. त्या एक माछलाए ए गळी लीधी तेज समये माछलाओ पकडवा माटे माछीमारे जाळ पाणीमा नाखी तेमा तेज माछलु आव्यु माछीमारने थयु के आना पेटमा कईक होवु जोडए तेणे ते माछनी चोरी जोड तो तेमाथी पाच शेरी निकळी एना उपर शेंठना नामनी महोर हती माछीमार गरीव हतो छता तेने ते सोनु पचावी पाडवानु दिल न थयु ते शेंठनी छे माटे शेंठने आपी देवी जोडए एम विचारी माछीमारे ते शेंठने आपी दीधी जलाशयमा नाखेली पाच शेरी आम घेर बेठा मळता शेंठना आश्चर्यनो अवधि न रह्यो अने खूबज खुशी थइ तेमने पुरो विश्वास आव्यो के नीतिनो अजब प्रभाव छे शेंठने पुत्रवधु उपर खूबज बहुमान थयु. अनीतिनु फळ अने तेनु परिणाम तो जौयु हतुज कोई रीते आंति न होती, अचानक उपाधिओ घेरी वळती अने पापना भागीदार थवु पडतु ते जुदु.

वचक शेंठे फरी नामना मेळवी पोतानु नाम हंलाक हतु ते नामथीज हवे सी तेमने बोला-

लेखक —

श्रीमद्विजय पू. पा. शतावधानी आचार्यदेव
कीर्तिचन्द्र सूर्येश्वरजी महाराज

ववा लाग्या तेमनो यग चोमेर प्रमयीं हेलाक
शेठनु उदाहरण जोड लोको पण नीतिमार्गे
वळया लक्ष्मीने मुपात्रमा म्दव्यय करवानु
दिल यय

मुसाफरीए जनाग लोको शेठ पामेथी द्रव्य
पैमा लट्टे जना ह्ता ए समजता ह्ता के शेठनु

धन नीतिमार्गथी कमावेलु छे एटले ए जवानु
नथी अने आपणी मुसाफरी अने कामकाज
निविघ्न पार पडशे. वहाण चलावती वखते खला-
शीओ शेठनु नाम मगळरूप होवाथी, ए नाम
लईने वहाण चलावीशु तो आपणी सफर सुदर
रीते थशे ए भावनाथी, वहाण चलावती वखते
'हेलासा' 'हेलासा' कहेवा लाग्या आ रीते
हेलाक शेठ विख्यात वन्या.

आपणे पण धनी वार बोलीए छीए, 'नीतीनु
धन कइ जवानु नथी अने अनोतिनु होय ते टका-
वानु नथी तेमा नवाई शी !'

थावकनो प्रथम गुण 'न्याय सपन्न विभवा'
थावक केवा होय ? न्यायोपाजित धनवाळा
नीतिकारो पण एज वातनी पुष्टि करे छे के,
अन्यायोपाजित वित्त, दण वपाणि तिष्ठति ।
प्राप्तेत्वेकादशे वर्षे, समूल तद्धिनव्यति ॥

अन्यायथी उपाजन करेलु धन बहु बहुतो
दम वरस मुधी टके छे अग्यारमा वर्षे तो ते
धन मूळ मुडीने लड एन-केन प्रकारे चाल्यु
जाय छे माटे नीतिनु मूल्य समजी आपणे पण
नीतिमान वनीए

शाह खेमा देदाणी

मूळ लेखक

श्रीमान् मानचंदजी भडारी, जोधपूर.

जैन शास्त्रामधून दानाचे पाच प्रकार वर्णन करण्यात आले आहेत

१) अभयदान—कोणत्याही जीवमात्राला न मारणे, मरत असलेल्यास वाचविण्याचा प्रयत्न करणे, निदान त्यास सद्गति मिळावी म्हणून प्रयत्नशील राहाणे

२) सुपात्रदान—सत्पात्री, साधु, साध्वीजी यांना कपडे, ग्रंथ, अन्न इत्यादि देणे

३) अनुकपादान—अशक्ताना, अडचणीत असलेल्यांना मदत देणे

४) उचितदान—व्यावहारिक दृष्टिकोनातून जे जे आवश्यक द्यायचे ते देणे

५) किर्तिदान यश मिळविण्यासाठी द्यावयाचे ते

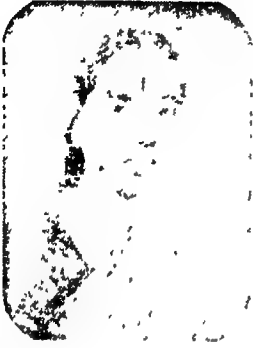
सम्यक्त्वाच्या तिसऱ्या लक्षणात अनुकपादानाचे महत्त्व वर्णिलेले आहे. आकस्मिक भक्ते येऊन अडचणीत मापडलेले, रोगराई ग्रस्त,

महापूर येऊन निराश्रित झालेले, दुष्काळग्रस्त झालेले, अशाना अनुकपादानवृत्तीने ऐन वेळी उभे ठाकून कित्येक जैन श्रेष्ठिवर्यांनी धनाचा सद्व्यय करून, 'शाह' ही पदवी सार्थ केली आहे. त्यांपैकी श्रेष्ठिवर्य खेमा देदाणी एक होत

महमूद बेगडा महागुजरातचा बादशहा होते, त्यावेळची गोष्ट आहे. त्याच्या चापानेर या राजधानीच्या गावी नगर शेठ चापसीभाई मेहता हे एक जैन श्रेष्ठिवर्य होते व सादुल्लाखान नामक एक मीठ उमराव होते

एके दिवशी चापसीभाई आणि मादुल्लाखान बादशहाला भेटण्यासाठी राजकचेरीकडे चालले असताना एक भाटचारण म्युतिपाठक समोसून आला त्याने त्या अभयनांना नमस्कार करून

जननी जण तो भक्तजन, का दाना, मा धूर
नहि तो रेहेजे वाझणी, मत गुमावीन नूर।

अनुवादक -

सौ ज्योति प्रकाशचंद्र भंडारी, पुणे.

हा दोहा म्हणून, चापसीभाई यांना उद्देशून,
"तुमच्या पूर्वजानी विपुल दानधर्म करून पूष्क-
ळांना सकटमुक्त केले आहे व 'शाह' ही पदवी
मिळवली आहे" शाह पुरुषाची अशी स्तुति
करून नंतर वादशहाची थोडी स्तुति करून,
'भले भले शाह-वादशहा' असे म्हणून तो
चालता झाला

सादुल्लाखानाला हे आवडले नाही-ते दिव-
मूढ झाले पण त्याच्या हृदयात ईर्ष्याची आग
उसळली त्याने वादशहाचे कान भरले

वादशहाने भाटास बोलावून विचारले,
"कायरे ! तू आमचे अन्न खातोस आणि स्तुति
मात्र त्या शाह लोकाची करतोस ?"

भाट म्हणाला, "खाविद, ज्याच्या कर्त-
वगारीनुसार स्तुति करणे हा आमचा पेशाच
आहे मी आपलीहि स्तुति केली आहेच "

"पण तू प्रथमचा मान त्यांना दिल्यास !"

"खाविद ज्या ज्या वेळी देशावर प्रसंग
आले, प्रजेवर सकटे कोसळली दुष्काळ पडले,
त्या त्या वेळी या "शाह" लोकानी तन मन
आणि धनाने त्या सकटावर मात केली आ हे"

"यास प्रमाण ?"

"हुजूर, विक्रम सवतापूर्वी ३३० व्या वर्षी,
वि स ११४, ३५७ ते ३५९, ५९८, ११७५
या वर्षी, या देशात दुष्काळ पडले त्यावेळी या
जेन मंडळींनी विपुल धनव्यय करून अनुकपा-
दानाचा आदर्श निर्माण करून ठेवला आहे.
त्याचे वर्णन निरनिराळ्या ग्रंथातून, रासातून
आलेले आहेच

वि स १३१२ ते १३१५ या चार वर्षांच्या
सर्वव्यापी दुष्काळसमयी भद्रस्वर येथील श्रेष्ठि-
वर्ग जगडुशाह यांनी सिंध, काशी, गुजरात
इत्यादि भागात धान्य पाठवून मदतकेंद्र उघडून
लोकाना भरीव साहाय्य केले आहे

वि स १३७६-१३७७ या वर्षांच्या दुष्का-
ळात गुर्जर समाजाने विपुल साहाय्य केले असा
उल्लेख राज्य पद्यावली मध्ये आहे.

वि स १४८८-१४९-७० अशी तीन वर्षे
दुष्काळाची गेली, त्यावेळी रामा आणि पर्वत
या श्रेष्ठींनी साहाय्य करून जनतेची अनमोल
सेवा केली व पेशडशाह याच्या प्रपौत्रानी अन्न-
धान्य वाटून भरपूर साहाय्य केले याचा उल्लेख
'ऐतिहासिक प्रगप्ति' मध्ये मिळतो अशी
अनेक उदाहरणे आहेत "

पुढच्याच वर्षी वि स १५३९ मध्ये गुजरात
मध्ये मोठा दुष्काळ पडून अन्न पाणि न मिळा-
ल्याने हाहाकार उडाला असताना, वादशहाने

आठवणीने भाटास बोलावून त्यास “ गाहू चे कर्तृत्व दाखव, नाहीपेक्षा तुला कडक शासन केले जाईल, ” असे वजावले भाट घावरला परंतु हे कार्य होईलच असे वाटून तो नगरभेड याच्याकडे गेला, त्याने त्यांना घडलेली सर्व हकीकत सांगितली व तो म्हणाला, “ श्रेष्ठिवर्य, अशा या वेळी आपण औदार्य दाखवले नाही तर बादशहा मला देहदंड देईलच पण आपले ‘गाहू’ हे विरुद्ध राहणार नाही ”

चापसीभाईनी त्यास बादशहाकडे एक महिन्याची मुदत मागून घेण्यास सांगितले

चापसीभाईनी गावातील अग्रणी पंचमहाजनाना बोलावून घेतले या दुष्काळाच्या समयी आपण काही केले पाहिजेच अशी कित्येकांची भावना होती, तर कित्येकांची राज्यशासनाने हे कार्य केले पाहिजे अशी इच्छा होती काहीनी आपल्यापुरते पहाणेच जड असताना हे कार्य कसे पार पडणार अशी शका प्रदर्शित केली भाट तेथे हजर होताच त्याने उभे राहून सांगितले

“ श्रेष्ठिवर्य प्रसंग निघून जातात पण त्याच्या गोष्टी मागे राहातात आपण सर्वजण वाणिजे आहात

‘ आगळ बुद्धि वाणियो, पाछळ बुद्धि ब्रम्ह ।
तर्क बुद्धि तरकडो, गोदो मेले घम्म । ’

हे लक्षात घ्या प्रत्येक वावतीत आपण दूर-दृष्टीने विचार करणारे आहात आपल्या पूर्वजानी केलेल्या कर्तृत्वाचा, पुण्य मिळविण्याच्या भावनेने केलेल्या कार्याचा विचार करा. संपत्ति नश्वर आहे यासाठी तिचा आपल्या हाताने सद्व्यय करून तिला स्तकारणी लावा असे शास्त्र सांगते गिवाय तुमच्या ‘गाहू’ या विरुद्धाला बादशहाने आव्हान दिले आहे ”

चापसीभाईनी कार्य करावयाच्या दृष्टीने योजना मांडली एक एक तिर्थाच्यासाठी होणाऱ्या खर्चाचा आकडा ठरवण्यांत आला. चापानेरच्या महाजनानी चार महिन्यांच्या खर्चाची व्यवस्था आपल्यावर घेतली पुढील कामासाठी पाच लोकांची एक समिती नेमण्यात आली

समितीने ठिकठिकाणी फिरावयाचे व साहाय्य मिळवावयाचे ठरवले. प्रत्येक दिवस येत होता, जात होता पाटण शहरात दोन महिन्यांच्या खर्चाची व्यवस्था झाली धोळका येथे दहा दिवस नोदले गेले एकूण एकशेनव्वद दिवसाची सोय झाली एक महिन्यात बादशहाला कळवावयाचे, ती मुदत पाच दिवसावर येऊन ठेपली होती चिंतातुर अवस्थेत मडळी धोळक्यातून धुधुकाकडे निघाली असता रस्त्यात हडाळा हे खेडेगाव लागले गावाच्या वेशीतून वाहेरच्या वाहेर मडळी निघाली तेथे विहिरीवर म्हशीला पाणी पाजण्यासाठी अगावर मळके कपडे असलेला एकजण आला होता त्याने मडळीला हाक मारून, “ भाग्यशाली श्रेष्ठिवर्य, आपण या गावातून परभारे निघाला आहात, मध्यान्हीची वेळ झाली आहे आपणास हरकत वाटत नसेल तर कोणीकडे आणि कोणत्या कामासाठी आपण निघाला आहात ते सांगावे सांगावेस नाटत नसेल तर मला काही विचारावयाचे नाही परंतु आपण सर्वांनी मजकडे भोजन घेऊन पुढे जावे अशी माझी विनंती आहे, ” असे नम्रतेने सांगितले

काळजीत असलेल्या श्रेष्ठिजनाना ही काय पीडा मध्येच आली असे वाटले त्यांना त्या मनुष्याच्या कपड्यांवरून त्याचेकडे जेवावयास जाणे प्रगल्भ वाटेना कामासाठी निघालो

आहोत तर याने भोजनाचे नाव काढले काय करावे ते त्यांना सुचना हा एकादा वेडा तर नसावा असाहि विचार त्यांना डोकावून गेला

“श्रेष्ठिवर्य, मी खेमा देदाणी शाह, येथील एक सामान्य श्रावक आहे स्वामिभाई भक्ति करीत असावे अशी मला शिकवण मिळाली आहे आपणास जास्त वेळ मी थाववून घेत नाहीं घरापर्यंत येण्याची तसदी घ्यावीच” खेमाने सांगितले

खेमा देदाणी स्वामिभक्तीच्या गोष्टी घोलतो आहे तर न जाणो एकादी दुमरी तिथी तो देईल असे चापसीभाईंना वाटून त्यांनी आपल्या सहकाऱ्यांना समजाविले खेमाच्या अवतारावरून इतरांना त्याच्याकडे जावे असे वाटत नव्हते तरी पण भोजन ओलाडून होणारा अप-
शकून टाळण्यासाठी सर्वजण खेमाबरोबर त्याच्या घरी गेले

खेमा देदाणीचे घर जेमतेम होते त्याने सोप्यात एक जुनाट पालपट्टी आथरून त्यावर पाहुणे मंडळींना बसविले त्याच्या पत्नीने लगवगीने सुंदर स्वयंपाक करून सर्वांना जेवावयास बसविले. देदाणी शाहने सर्वांची चौकशी करून कोणत्या निमित्ताने ही मंडळी बाहेर पडली आहेत याची चौकशी केली, चापसीभाई यांनी दुष्काळी परिस्थिती, बाद-
शहचें आव्हान, आपल्या पूर्वजानी अशा सकट-समयी पुढाकार घेऊन मिळविलेले ‘शाह’ पद याची माहिती सांगून, पाच दिवसात १७० तिथी नोंदवून बादशहाला भेटावयाचे आहे हे प्रयोजन सांगितले

खेमाने देदाणीच्याकडे नजर टाकली देदाणी

विचाराने दिसले

भोजन झाल्यावर सर्व मंडळी पुढे जाण्याची घाई करू लागली. तोपावेतो खेमाने आपल्या पिताजीशी व आपल्या कुटुंबियांशी विचार-
विनिमय केला महाजन मंडळींना एक एक क्षण गमावणे वगे वाटत नव्हते

“श्रेष्ठिवर्य तुमची निकड मला समजते परंतु आपण जाण्याची घाई करू नये,” खेमाने बाहेर येत सांगितले “आपणास १७० दिव-
साची सोय करावयाची आहे परंतु सर्वच वर्षाचा खर्च करण्याची संधि मग मिळाली असे मी आपणास विनवितो”

आता खेमा खराच वेडा आहे असे सर्वांना वाटले एक वर्षाचा खर्च लक्षावधि रूपाचा होणार याची याला कल्पना आलेली दिसत नाही, त्याला समजवावे व एक दोन तिथीची सोय त्याने करावी म्हणून चापसीभाई काही बोलणार इतक्यात देदाणी गेट बाहेर आले आणि म्हणाले, “आपल्यासारख्या थोर लोकांचे पाय आमच्या घरास लागले हे आमचे महद्-
भाग्य आहे पूर्वपुण्याईने आणि आपणासार-
ख्याच्या आशीर्वादाने आमच्याकडे घनाची वाण नाही आम्ही काटकसरीने राहून, गाठीला गाठ बाधून अल्पस्वरूप धन साठवले परंतु त्या नग्नवर सपत्तीला पुढील जन्माच्या शिंदोरी-
साठी कामास लावले नाही तर तिचा काय उपयोग आहे ? हे आम्ही परमोक्तारी गुरुच्या-
कडून ऐकलेले आहे आपणासारखी थोर मनाची मंडळी शहरागावातून राहात असताना, आप-
णास वारंवार मोठ्या प्रमाणाने लक्ष्मीचा सद्-
व्यय करण्याचे योग येतात आज आमच्या घरी गमा चालून आली आहे तिचा उपयोग करण्याची संधी आम्हाला याच असे आमचे

मागणे आहे. ”

“पण, शेठजी हे काम सामान्य नाहीं लाखो रुपये खर्चाचा अदाज आहे ” चापूसीभाई म्हणाले

“होय आपण आजवर केलेल्या प्रहल्लानी नोदवलेल्या तिथीत १७० कमी आहेत हें ऐकून त्या सर्व आपणच नोदवाव्यात असे मला वाटले होते परंतु खेमाला सर्व वर्षाची जवाबदारी आपण पत्कारावी अशी इच्छा झाली आत आम्ही सर्वांनी विचार केल्यानंतरच खेमा आपणास बोलला आहे ” देदाणी बोलले.

“कोट्याधीन असलेल्या उदारधीना जे शक्य होत नाहीं, ते काम आपण करू इच्छित आहात ”

“खेमा, परस्पराची ओळख नसलेल्या श्रेष्ठीना आपल्याविषयी खात्री कोण देणार ? त्यांना तळघरात घेऊन जा व तेथील काहीं मूल्यवान वस्तु आताच त्यांना देऊन ठेव ” देदाणींनी सांगितले

सर्व महाजन मडळी खेमावरोवर तळघरात जाऊन परत आली खेमा देदाणीचे अनेकविध रत्नानी तळपण आणि त्याचा सद्ब्यय करावा म्हणून विलसत असलेली आग्रीही अपेक्षा पाहून सर्वजण दिडमूढ झाले देदाणींनी पुन्हा विनती केली की, ‘आज येथेच मुक्काम करून उद्या पुढे जाण्याचे करावे ’

बादगहानी स्तुतिपाठकास बोलवून पाच दिवसाचा अवधि राहिल्याची जाणीव दिली होती चापानेरातील अग्रणी मडळी बाहेरगावी गेलेली होती त्यांनी काय काय केले आहे याची त्या भाटास कल्पना नव्हती तो बारवार नगरशेठच्या घराकडे हेलपाटे घालत होता

त्याने वादशहाला सांगितलें, “कृपाळु. माझे शब्द खरे होणार अशी मला खात्री वाटते एक-तिसावा दिवस आमचा नाही याची मला जाणीव आहे ”

दोन दिवसांनी खेमा शाह यास वरोवर घेऊन सर्व महाजन मडळी चापानेर मधील नागरिकांसमवेत दरवारात हजर झाली.

“शेठजी, पंचवीस दिवस उलटून गेले. आपण आपली अर्धू राखू शकता काय ? ” बादगहानी विचारले

“हुजूर, ‘गाह’ जमात आपल्या अब्रूसाठी प्राणहि पणाला लावून प्रयत्न करील नगर-शेठनी ताडकन पण नम्रतेने उत्तर दिले “दुष्काळाची तीव्रता वाढत चालली आहे आम्ही हवालदिल झाले आहोत आपण काय करावयाचे ठरवले आहे ? ” बादगहानी विचारले

“या दुष्काळसमयी सर्व जातिजमाती पशुपक्षी यांना अन्न व पाणी याची कमतरता पडू द्यावयाची नाही, यासाठी लागणारा सर्व खर्च हडाळा येथील उदारदिल दातृत्वान गाह खेमा देदाणी हे एकटेच करणार आहेत त्या-कामी आम्ही सर्व त्यांना सहकार देऊन पण जरूर पडेल तेथे आपण, आपला अधिकारी वर्ग यांनी सहाय्य द्यावे म्हणून विनती करावयास ते येथे आले आहेत ” नगरशेठनी सांगितले.

बादगहानी परम सतोप झाला सर्वांना वसावयाम सागून त्यांनी खेमा गाह यांना विचारले, “शेठजी, आमच्या राज्यात अशी झाकलेली रत्ने आहेत याची आम्हाला कल्पना नाही ’ सकटकाळात लक्षावधि रूपांचा खर्च करावयास आपण एकटे नयार झालत हे

आपल्या कुटुंबाला, जमातीला आणि राज्य-शासनालाहि भूपणावह आहे वादग्रहाला जे करता येत नाही ते एकटा शाहू करीत आहे, याबद्दल आम्ही आपणास धन्यवाद देतो शका म्हणून नव्हे परंतु खुलासा म्हणून सांगा, आपल्या ताब्यात किती गावे, किती जहागिरी आहेत ? ”

“ पळी आणि पायली हीं माझी दोन गावे आणि काटकसर करून, सतोपवृत्तीने राहून थोराचे अनुकरण करावे ही माझ्या परमपूज्य पिताजीची शिकवण ही माझी जहागीर आहे सरकार । ” खेमा शाहूनी सांगितले

“ याचा अर्थ ? ” वादग्रहा

“ पळी हे तेल विकण्याचे साधन असून पायली हे धान्य मापण्याचे साधन आहे याच्या साहाय्याने आम्ही सचोटीने व्यापार करतो काटकसर करून, गाठीला गाठ वाधून सपत्ती साठवतो. परंतु ती चंचल स्वभावाची असल्याने कोणाकडे स्थिर राहात नाही, त्याचप्रमाणे निचा कितीहि मोह ठेवला तरी शेवटी वरोवर येत नाही ही हकिकत आहे धर्मशास्त्रातून तो विचार आला आहे म्हणून आपल्या पूर्वजानी मिळालेल्या सपत्तीचा सद्व्यय करून पुण्यप्राप्ति करावयाचा प्रयत्न केला सर्व जीवमात्राचे ठायी

सद्भाव ठेवावा या अनुकंपा वृद्धीने या दुष्काळ-समयी आमचे धन उपयोगात यावे म्हणून येथील श्रेष्ठिबर्वांना आम्ही विनंती केली आपणांहि तशी परवानगी देऊन मला जरूर ते महकार्य द्यावे अशी विनंती करतो ” खेमाने याप्रमाणे सामून वादग्रहास काही रत्नाचा नजराणा भेट म्हणून दिला

वादग्रहाने प्रसन्न चित्ताने “ दानवीर खेमा शाहू ” असे म्हणून, दरवार भरवून खेमा देदाणी आणि सर्व शाहू लोकांचा सरकार केल्या भादाचे वचन सत्य आहे याबद्दल वादग्रहाने सतोपाने त्यासहि भरपूर इनाम दिले

दुष्काळग्रस्त गुजरातचा खेमा देदाणी यानी एक वर्षभर साहाय्य देऊन मकटमुक्त केले वादग्रहा, प्रजानन आदि सर्वांनी त्यांना धन्यवाद दिले सर्वांच्या शुभ भावनेने पुढे त्याची वरकत होत गेली नंतर त्यानी तीर्थयात्रादि अनेक शुभकार्यातून विपुल प्रमाणात धनव्यय केला

खेमा देदाणी यानी केलेले धर्मकार्य सुवर्णाक्षरानी लिहिले गेले असून ते सर्वांनी प्रेरणा देणारे आहे

खेमाशाह, धन्य आहे आपल्या दानशूरतेची आणि साहमाची !

With
best compliments
from

Distributors :

Tata Oil Mills Co, Ltd.

Parle Products Pvt. Ltd.

Deccan Sales Corpn. Ltd.

Shah Rasiklal Manilal

General Merchant and Commission Agent.

TAKARI STATION, DIST. SANGLI, (S Rly.)

With
best compliments
from

M/s.
Shah
Premchand
Lalchand

Distributors : Indo Burma Petroleum Co. Ltd.

SANGLI ♦ Phone . 509

ISLAMPUR ♦ Phone 29

M/s. Pratapji Narsingmal & Co.

Wholesale Cloth Merchants

RAVIWAR PETH, KARAD. + + PHONE 272

**मे. हिंमतलाल
लालचंद शहा
आणि कंपनी**

जनरल मर्चेंट आणि कमिशन एजेंट
इस्लामपूर, जि. सांगली

**शाह
हिंमतलाल पुनमचंद**
इस्लामपूर, जि. सांगली.

ગુજરાતી મહોત્સવ પ્રસંગે
અમારા હાર્દિક અભિનંદન

મે. મોહનલાલ તુકારામ શાહ

સ્ટેશનરી - કટલરી સ્ટોર્સ

રહીમતપુર, (જી. સાતારા).

મેસર્સ

આત્મારામ મોતીચંદ

શાહ

જનરલ મર્ચન્ટ

વિદા, જિ. સાંગલી.

મે. શાહ

તુકારામ વાલચંદ

સરાફી દુકાન

તાસગાંવ, જિ. સાંગલી.

ડૉ.

કમલાકર ટી. શાહ

હેલ્થ સર્જન

થાહા નર્સિંગ હોમ

તાસગાંવ, જિ. સાંગલી.

With best compliments from .

Artwood

358, NANA PETH, POONA 2

Gram ARTWOOD Phone : 26286

Distributors

Woodcraft Assam , Decorative & Commercial Plywoods,
Flush Doors Etc.

♦♦

Assamply

94 B, New Timber Market, Poona 2.

Phone 28940

Distributors Woodcraft Assam

Dealers in Decorative & Commercial Plywoods, Flush Doors,
Blockboard. Sewing Machinetop & Decolame

♦♦

Plywood Centre

P F Resin Bonded Flush Doors Plywood and Door Fittings

94/B, New Timber Market, Poona 2, ♦♦ Phone 28940

श्री कृष्णगिरिनीयं धनाब्धौ नटोग्मव प्रसर्गा
श्री जगन्नाथ पात्रनाथ प्रभना कान्तिश वदना

मे मलाराम नेमचंद व गणपतलाल जीवराज मेहता, निपाणी
मे डाह्यालाल नेमचंद मेहता, निपाणी
मे व्ही डी मेहता आणि कंपनी, निपाणी व भद्रास
मे ए डी मेहता आणि कंपनी बॅंकर्स, निपाणी.
मे मेहता भगिनी, धॅकर्स, निपाणी
मे रावजी जयचंद मेहता, निपाणी
मे मुमाष सेटल इंडस्ट्रीज, रोलिंग अँड स्प्रिंटिंग मिल्स, निपाणी
मे सखाराम नेमचंद मेहता, निपाणी
मे सखाराम नेमचंद मेहता आणि कंपनी, निपाणी
मे एच एम मेहता आणि कंपनी, निपाणी.
मे. बी डी मेहता आणि कंपनी, निपाणी व खडकलाड.
मे मेहता अँड मेहता, निपाणी व भद्रास

मेसर्स मेहता ब्रदर्स

५६५, ई व्यापारी वेठ, शाहूपुरी, कोल्हापूर.

फोन : ७३०

• •

ग्राम : मेहताश्रीस

शाखा . म द्रा स, फोन ३२३८४

हे ओ. : नि पा णी, फोन ८८

With
best compliments
from

*Sha
Bhormal
Adaji*

CLOTH MERCHANT
AND COMMISSION AGENT

Sidheshwar Market,
Sholapur 2.

Phone 777

With
best compliments
from

M/s.
Shah Kisanlal Shivrul

Cloth Merchants
& Commission Agents

Sidheshwar Market,
Sholapur 2.

Phone 3508

*With best
compliments from*

Rikhavdasji

**M/s.
Ratnaji Raghunathji
and Co.**

**Timber Merchants &
Govt Contractors**

PHONE 24024

Head Office -

**195. BHAWANI PETH,
POONA 2**

Branch

**139 BHAWANI PETH,
POONA 2**

With best compliments from

Dalpatray Dharamshi Shah

Turmeric, Chillies, Jaggery & Grain Merchants & Commission Agent,
High School Road, Sangli, (S. C. Rly.)

P. B. No 52 * Phone : 172 * Tel ARIHANT

शताब्दि ग्रंथास शुभेच्छा

मे. चौगुले वसा अँड सन्स

जनरल मर्चन्ट अँड कमिशन एजन्ट

१०३, मार्केट यार्ड व ६०, वखार भाग, सांगली (S.Rly.)

फोन ७३१, ७३६

तीर्थ शताब्दी महोत्सवास
आमच्या शुभेच्छा .

देनंदिन गरजेची वस्तु
मॅचिस
अनिल व रटार

वा प रा

ॐ ॐ

प्रमुख विनंते

मे. पोपटलाल शिवराम शाह अँड कंपनी

✽ साखर, मॅचिस, हळदचे होलसेल व्यापारी ✽

कागवाडकर विल्डींग, सागली ✽ फोन दुकान १०९, ७८१, घर ३०९ • तार अरुण

With
best compliments
from

Daily Service

Maharashtra, Gujarat, M. P., U P.
Rajasthan, Mysore, Madras & Kerala

Branches

• Kolhapur • Baroda • Anand
• Ahmedabad • Unjha

Shah Transport Company

HIGH SCHOOL ROAD, SANGLI

Phone : 214, 434 • • Grams LUGGAGE

श्री घटाकरण महावीरय नमः

जेना मधुर अने मस्त सुवासथी आप मन्त्रमुग्ध बनी जशो अेवी सुगधनी राणी

“सुगंधसागर”

अगरवती आप कायम वापरजो

ते म ज अ मा री

निर्वाण दरवार, काश्मीर दरवार, कन्याकुमारी वगैरे अनेक नमुना छे.

प्रमुख वितरक

मे. आर. टी. शहा

जथाबद साबु, अगरवती, सेंटना बेपारी

९३६, थियेटर, रोड, सांगली. (महाराष्ट्र)

महार्वाचम मथास शुभेच्छा

संजय शीट मेटल वर्क्स

इंडस्ट्रीयल इस्टेट प्लॉट न. १३।१४

ऑफिस - गणपती पेठ, सांगली.

*

मे. चंद्रकांत रतनचंद शहा

अॅन्ड कंपनी

वारडीचे कारखानदार, हाडवेअर मर्चन्ट

७५६, गणपती, पेठ. सांगली.

मर्वज अने मर्वदर्शी अेवा पुरुषादानीय
अी पार्थ्वप्रभुता चरणारविदे

मनसुख ड्रेसेस
चेतना ड्रेसेस
मनोज ड्रेसेस
पुणं व
भावना गारमेट क.चे
डिलर्स

से. शाह लखमीचंद जेताजी

रेडीमेड क्लॉथ मर्चन्ट

इस्लामपूर, जि. सागली + फोन ४१ P P

श्री जगद्वल्लभ पार्श्वनाथाय नमः
श्री कुम्भोजगिरी तिर्थनी प्राप्तायाः शताब्दि महोत्सव
प्रसंगे शृङ्खेच्छा

कमिशन एजन्ट्स

पॅरीस कन्फेक्शनरी लि. मद्रास

[दक्षिण महाराष्ट्रा करिता]

डीस्ट्रीब्युटर्स

दि इम्पीरियल टोबॅको कं. इंडिया लि. मुंबई

हिंदुस्तान लिक्वर लि. मुंबई

दि ब्रिटानिया बिस्कीटस् क. लि., मुंबई.

शहा कुमारपाल पदमसी आणि कंपनी

२०४, शनिवार पेठ, कराड. जि. सातारा.

टेलिफोन : २१०

* * * *

टेलिग्राम : कुमार

अनंत ज्ञान तथा शक्तिना अधिनायक अर्थात्
श्री जगवल्लभ पार्वप्रभुना चरणे
कोटी कोटी वदना

मणि लाल मंगल लाल शाह, इस्लामपूर व नेनेल्ले.

मे. सुंदरलाल अमृतलाल आणि कंपनी

सिगारेट, वेस्ट रवाळ व धस, गुजरात पेडी
आणि फर्मासचे होलसेल व्यापारी
नेनेल्ले, (जि. सांगली.)

यनाचरी
महोन्मवाय
अ भि न द न

फोन ४१

शाह युवराज मल्लाजी

लोकचंद व किरकोळ कापडाचे व्यापारी

आणि

शाह नैसचंद चंदनमल

पिरामिड ब्रॅड पोर्टलंड सिमेंटचे व्यापारी

इ म्ला म पू र, (जि. सांगली.)

अक्षरावली स्तुति

(राग चोपाई)

संग्राहक नरेन्द्रकुमार बाबुभाई परमार

कक्का कर्मनो करशो न लेप, रहेजो कमळ परे निल्लेप;
 खख्खा क्षण क्षण आयुष्य खरतु, माथे मोतनु चक्कर फरतुं ॥ १ ॥

गग्गा गुरुदेव भव कप्तान, सद्गुरु सेवामां रहो सावधान;
 घग्घा घरघरमी घणी व्याधि, तेना शीरपर मोटी उपाधि ॥ २ ॥

डडा अगथी करो म विखुटी, ज्ञान-दर्शन-चरित्र त्रिपुटी;
 चच्चा चार कषायनी चोकी, रह्या पंथ पंचम गति रोकी ॥ ३ ॥

छछ्छा छरी मुकवानु छोडो, नही तो कर्मनो पडशे हथोडो;
 जज्जा जर जमीन ने जोरु, जेना परिणामे हाथ सकोरु ॥ ४ ॥

झझझ झुरी कर्या ज्ञाज्ञा झगडा, तेना नाशी गया जण त गडा;
 जज्ज निलाटे लखीया लेख, तेमां कोई न मारी शके मेख ॥ ५ ॥

ढढा टपटपनी टेव टाळो, जेथी श्रोताने आवे कंटाळो;
 ठढा ठर्यो नहि कोई ठाम, ठाली रखडचो तुं स्थान तमाम ॥ ६ ॥

डडा डोळ करी काढचा डोळा, देखी कडक सपडाया भोळा;
 दढदा दुढी कर्या धन ढगला, ढोगे घरथी गया रमा पगला ॥ ७ ॥

णण्णा ण्ण करी ण्णमा न खळचो, मुको राग रिपुघर पूळो;
 तत्ता तप तलवार ल्यो ताती, कापो कर्म घाती अघाती ॥ ८ ॥

थथ्या थरथर कपे छे काय, तोय हंयामा हाय न माय,
 दढा दान दयाने दमनता, अे त्रिगुणीने सुरनर नमस्तां ॥ ९ ॥

धध्धा धर्मनो जाण्यो न भेद, तेने आखी खलकमां खेद;
 नन्ना नारीनी थारी नठारी, न्याय नीतिने मुकवनारी ॥ १० ॥
 पप्पा पुन्य ते पर उपकार, पर पीडा ते पाप अपार;
 फफा फर्या चोरीसीना फेरा, फरी मरभव मळवा अछेरा ॥ ११ ॥
 धध्धा बहु बोलवानुं न राखी, हित-मित-वचन सत्य भाखी;
 भभ्भा भण्यो वेद आगम पूराण, पण पररंजनमां कीधु उहापण ॥ १२ ॥
 मम्मा मारु मारु करी ममता, तेओ आखी आलमने नमता;
 यय्या योनियंत्रकमां पीलाणा, जेणे यमनियमादि न जाण्य ॥ १३ ॥
 रर्रा राज्य रतन रमा रमणी, भवसागरमाहे लोखंड तरणी;
 लल्ला लोभमां राख्यो न थोभ, लाभ लोभे टूटी पड्यो मोभ ॥ १४ ॥
 बब्बा ब्रत बिनयादि विवेक, वीरवचनथी तरीया अनेक,
 शशशा शमदम सौम्य आकार, तेतो पामे न वर विकार ॥ १५ ॥
 पप्पा पट् रिपुकढो अंतरना, केम संग करो परघरना,
 मरसा सान व्यसने सुखनासे, व्यसनथी सह दूरे नासे ॥ १६ ॥
 ह हा हर्ष तरंग उछळीया, आजें सद्गुरु नाचिक मळीया,
 लळळा लळी लळी लागजो पाय, भेदा भेद जेनाथी जणाय ॥ १७ ॥
 भध्धा क्षणे क्षणे पुद्गल क्षरता, जो जो तेमा विश्वास न करना,
 जज्ञा सूरज छे बीजो नेत्र, गुरुयी ज्ञान अमृत नित्य पीजो ॥ १८ ॥
 ज्ञान गुण कह्यु त्रीजु नेत्र, ज्ञानेथी थाय प्राणी पवित्र;
 हेय ज्ञेय उपादेय होय, सर्व ज्ञानथी आरि साथी जोय;
 गुरु निति विजय सूरि राय, तेना उदय विजय नमे पाय ॥ १९ ॥

શ્રદ્ધા

શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ એ જીવનમા અગત્યનો ભાગ મળવે છે. દુનિયાના સઘળાંય વ્યવહારમા વિશ્વાસ વગર કામ ચાલતુ નથી. વિશ્વાસથી જ વ્યવહાર ચાલે છે.

દર્દીને ડૉક્ટર ઉપર વિશ્વાસ રાખવો પડે છે. પછી ભલે તે તૈ વાટલીમા ફક્ત પાણી જ ભરી આપે. દર્દી તેને શ્રદ્ધાથી દવા માની પી જાય છે અને સારો થઈ જાય છે. અસીલને વકીલ ઉપર વિશ્વાસ રાખવો પડે છે. તોજ કેસનુ ધાર્યુ પરિણામ આવે છે. વિદ્યાર્થી ગિશ્કક ઉપર વિશ્વાસ રાખે તોજ તે આગલ વધી શકે છે. વ્યાપારી હજારો લાલ્હોની રકમ વિશ્વાસથી મુનિમ-મહેતાને મુપ્રત કરે છે.

અરે ઘરની સ્ત્રી ઉપર પળ વિશ્વાસ રાખવામા ન આવે તો તેણીની વનાવેલી રસોઈ પળ માણસ આરોગી શકે નહિ. ત્યા પળ શકા થાય કે કદાચ એળે ખોજનમા વિષ નાલ્હુ હશે તો ? એમ ઘરવાઢી પર શકા કરવામા આવે તો ખૂલ્હાજ રહેવુ પડે. એટલે ત્યા પળ વિશ્વાસ રાખવો પડે છે. આમ જ્યારે દુનિયાના સઘળાંય વ્યવહારમા સર્વત્ર માણસ વિશ્વાસ રાખે છે તોજ તેનો વ્યવહાર ચાલે છે. ત્યારે આપણા જ્ઞાની મગવતો ઉપર આપણા સદ્ગુરુઓ ઉપર અને આપણા ધર્મ ઉપર આપણને કેવો વિશ્વાસ હોવો જોઈએ ?

દુનિયામા માણમોમા વિશ્વાસ રાખવાથી કેટલીક વાર ડલદુ પરિણામ આવે છે. કારણ કે જગત સ્વાર્થી છે. વિશ્વાસવાત કરતા વાર લાગતી નથી. પળ જેને રાગ અને દ્વેષનો લેશ નથી સ્વાર્થ જેવો કોઈ વસ્તુ નથી. કેવલ પરમાર્થ દૃષ્ટિએ જગતના જીવોનુ કેમ ખલુ થાય તેજ દૃષ્ટિએ પોતે ધોર તપસ્ચર્યા દ્વારા કઠીન કપ્ટો સહી કેવલજ્ઞાન મેલ્હવી જગતને સન્માર્ગે વાઢવા પ્રયાસ કરે છે, શ્રાવા મહાન પરમાર્થી પરમાત્મા ઉપર કેવો અટલ અને અજોડ વિશ્વાસ હોવો જોઈએ. દુનિયાના કાર્યોમા પળ જો શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ ન હોય તો દુનિયાના કાર્યો પળ સિદ્ધ થતા નથી. મત્ર-તત્ર પળ સિદ્ધ થતા નથી. તો ધર્મના પ્રરુપક એવા પરમાત્મા ઉપર વિશ્વાસ કે શ્રદ્ધા રાખવામા ન આવે તો ધર્મ કેવી રીતે ફલે ?

જે જમાનામા યત્રો નહોતા, એવી સાધન સામગ્રી નહોતી, એમળે શોધલોઢ કરી નહોતી છતા આજે વિજ્ઞાન દ્વારા જે વસ્તુઓ સિદ્ધ થઈ રહી છે. એ વધી વસ્તુઓ હજાર વર્ષ પહેલા લલાપુલા ધર્મગ્રન્થો ગાસ્ત્રો અને આગમોમાથી આપળને મલ્હી આવે છે. અહીતો એક વૈજ્ઞાનિક વર્ષોની મહેનત પછી લાલ્હો કોઢો રૂપીયાના વ્યય પછી પ્રાપ્તના ખોળે એક વાત સિદ્ધ કરે છે. વીજો વીજીવાત સિદ્ધ કરે છે. એમ વનેક વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા જે વસ્તુઓ આજે પ્રકાશમા

આવી છે તે વધી વાતો એકજ વ્યક્તિએ કથન કરેલા ગાસ્ત્રોમાં વાચવામા આવે છે તેથી સિધ્ધ થાય છે કે આપણા મહાપુરુષો મહાજ્ઞાની હતા જેને આપણે સર્વજ્ઞ સર્વદર્શી અને સર્વશક્તિમાન કહીએ છીએ એ પરમાત્મા અને ઋષિ મહર્ષિઓને આત્મ અનુપમ જ્ઞાન હતું વળી તેઓ એ જ્ઞાત પણ જાણતા હતા કે જડના વિકાસમા ભૌતિક વાદમા જગતનું બલુ નથી એમા અતે વિનાશ છે માટે આપણી સમક્ષ તેઓ ભૌતિકવાદની ઘોલઘાલા ન ગાતા આત્મવિકાસનો અનુપમ માર્ગ ચીધ્યો કે જેથી જગતના જીવો હમેશા માટે સુખ શાંતિ અને સાચી આવાદી પ્રાપ્ત કરી શકે

આવા આપણા અનન જ્ઞાની પરમાત્મા ઉપર આપણો કેવો અટલ વિશ્વાસ હોવો જોઈએ ? જ્ઞાનીના કથનમા ત્રણે કાળમા કદી પરિવર્તન થતું નથી, ધર્મનો પ્રરૂપણા એવા જ્ઞાની ભગવતોએ કરી છે માટે ધર્મ ઉપર પણ અટલ વિશ્વાસ રાખી તેની આરાધના કરવામા આવે તો તેનું નુકર પરિણામ આવે અને અતે આત્મા કર્મમુક્ત વની મુક્તિ ધામમા સીધાવે

પ્રાચીન કાળની આ વાત છે એક નગરીમા બે વ્યાપારીઓ રહેતા હતા તેઓ જન્મથીજ ઘરિદ્રી હતા ધન કમાવવા માટે તેઓ પરદેશ તરફ ચાલી નીકળ્યા રમ્તામા આ વસ્ત્રને એક સિધ્ધ પુરુષ નો મેંટો થયો વ્યાપારીઓએ વિચાર્યું કે આ સિધ્ધ પુરુષની સેવા કરશું તો મેંવા પામીશું મતલબ સુખી થઈશું એટલે વસ્ત્રે જણાવે સિધ્ધ પુરુષની સેવા કરી કહેવત છે ને ' કરે ચાકરી મળે ભાકરી ' અહીં પણ એમજ વન્યુ. સિધ્ધ પુરુષ આ વસ્ત્રે વ્યાપારીઓની સેવાથી

ખૂબ પ્રસન્ન થયો અને તેણે વસ્ત્રે વ્યાપારીઓને મન્ત્રેલી બે કથા આપી મતલબ બે વસ્ત્રો આપ્યા અને કહ્યું કે છ માસ સુધી આ કથા કઠમા રાખજો છ માસના અતે તમને આ કથા દ્વારા હરરોજ પાચસો સોનામહોરો પ્રાપ્ત થશે

વસ્ત્રે જણાવે કથા લઈ ત્યાંથી રવાના થયા પણ તેમાનો એક વ્યાપારી શકાશીલ હતો વાણિયાની જાત સ્ટેજે શકાશીલ હોય છે આ વ્યાપારીએ વિચાર કર્યો કોણ જાણે છ મહિને સોનામહોર મળશે કે તહિ ? શી જાત્રી ? અને કથા ગાળમા નાંખવી એમાતો શરમ આવે એના કરતા મૂકને પડતી, એટલે આ વ્યાપારીએ કથા નાંખી દીધી વીજા વ્યાપારીને સિધ્ધ પુરુષ ઉપર શ્રદ્ધા હતી, પૂરી આસ્થા હતી. એટલે તેણે તો સિધ્ધ પુરુષના કહ્યા મુજબ કથા કઠમા છ મહીના વરાબર રાખી મૂકી, સિધ્ધપુરુષના કથન મુજબ હરરોજ એને ૫૦૦ સોના મહોર મળે છે આમ દરરોજ ૫૦૦ સોનામહોર મળતા શ્રદ્ધાઢૂ વ્યાપારી મહાન ધનાઢક વની થયો અને લીલાલહેર કરવા લાગ્યો પેલા શક્તિ વ્યાપારીને સ્વર પડતા તેને ઘણુજ દુઃખ થયું, પણ રાઢ્યા પછીનું ડહાપણ શા કામનું ? ' સશયાત્મા વિનય્યતિ ' વ્યવહારમા પણ હરેક કાર્યમા શ્રદ્ધા રાખવી પડે છે અને વિશ્વાસ રાખવો પડે છે, તો ધર્મ જેવી અપૂર્વ અને અમૂલ્ય વસ્તુ ઉપર જો શ્રદ્ધા રાખવામા ન આવે તો ધર્મ કેવી રીતે ફઢે ? વાતવાતમા આપણે શકાકુશકા કરીએ છીએ માટે જે કઈ ધર્મક્રિયા કરો કે પરમાત્માનો જપ કરો તે પૂર્ણ આસ્થાથી કરો પૂરા વિશ્વાસથી કરો અને પછી જુઓ ધર્મનો કેવો પ્રભાવ છે

धर्मश्रद्धालु

शेठश्री मोतीशाह

• • • • • लेखक मानचन्दजी भंडारी, जोधपूर • • • • •
• • • • • स्वैर अनुवाद शांतिलाल लिलाचंद शाह, रेठरेकर सागली • • • • •

सामान्य परिस्थिती असताना, दूरदृष्टि ठेऊन, मार्ग शोधून, लक्षावधि रुपयांची कमाई करून ती धर्मकार्यांती खर्च करून 'शाह सौदागर' ही पदवी प्राप्त करून घेणाऱ्या एका स्वावलंबी, प्रज्ञासंपन्न, वाणिज्य विगारदाची ही सत्य कथा आहे

स्तभन तीर्थातील रहिवासी शेठ अमीचंद साकरचंद व त्याच्या पत्नी रूपाबाई हे वि. स १८१४ मध्ये व्यापाराच्या निमित्ताने मुंबईस आले. त्यांना नेमचंद, मोतीचंद व देवचंद असे तीन पुत्र झाले यापैकी मोतीचंद हेच पुढे मोती-शाह म्हणून प्रसिद्धि पावले त्याचा जन्म स १८३८ मध्ये झाला

एक भारतीय विद्वान म्हणतो की, 'प्रत्येक मनुष्य स्वतः ग्रंथरूप आहे गर्भावास हे त्या ग्रंथाचे मुखपृष्ठ आहे वाल्यावस्था व युवावस्था हे त्या ग्रंथाचे अध्याय आहेत त्या मनुष्याचे पूर्वजन्माचे सचित्त कर्म हे या ग्रंथाच्या विषयाचे विंगल क्षेत्र आहे या जन्मात पारमायिक-अभ परोपकारी कार्य करीत राहाणे हे त्याचे समर्पण पत्र आहे थोडक्यात जगावर उपकार करणारा, जगाला बोध देणारा तो उत्तमोत्तम ग्रंथरूप

होय. जो जीवनाचें सार्थक करा असा उपदेशच देतो पण स्वतः काही करीत नाहीतो व्याकरण-रूप होय.

मोतीशाह शेठचे जीवन ग्रंथरूप आहे. त्यांनी धर्मदृष्टीने परहिताची, परोपकारी, दयावुद्धीने अनेक कार्ये करून आपले जीवन सार्थ केले इतरांना प्रेरणा दिली. त्याची कथा जैन वासनात एक अमर गाथा ठरली आहे

शेठजीच्या वयाच्या वत्तीसाव्या वर्षी त्याच्या कुटुंबातील अनेक मंडळी अवघ्या दीड वर्षात मरण पावली. आता स्वतः शेठजी, त्याच्या पत्नी सी दिवाळीवाई आणि दहा वर्षे वयाचा पुत्र खीमचंदभाई एवढाच त्याचा परिवार राहिला. लोकांचे देणे माण्यावर होते या वेळी गागरून न जाता त्यांनी आपल्या यशस्वी जीवनाची वाटचाल कुणलगणे सुरू केली

त्या काळी स्वतःची जहाजे ठेवून भाड्याचे काम पत्करून परदेशी पाठवणे, त्याचप्रमाणे हिंदुस्थानातून निरनिराळ्या प्रकाराचा माल परदेशी रवाना करणे हे भरपूर नफा देणारे धंदे होते त्या वेळी चीन देशाशी मोठा व्यापार चाले. इंदूर, भाळवा, पंचमहाल या विभागात

भरपूर उत्पादन होत असलेली अफू चीनला मोठ्या प्रमाणात निर्यात होई व परतीत सोने रूपे याची आयात होत असे गेठजीनी आठ मोठी जहाजे आणि अनेक लहान होड्या आपल्या मालकीच्या केल्या या ध्यात ते महेश्वर व्यापारी आले. त्यांना विपुल धन मिळू लागले.

मोतीगाह गेठच्या पूर्वजन्मीच्या मुसस्कारामुळे आणि माततातांच्या शिकवणुकीमुळे धन मिळवावे पण त्याचा सर्व जीवमात्राच्या हितासाठी, स्वधर्माची शान वाढविण्यासाठी व्यय कराना व त्यायोगे अधिकाधिक पुण्योपार्जन होऊन पुढे सद्गति मिळणार अशी त्यांची धारणा बनली होती

मुंबई येथील पायधुनीवरील श्री गोडीजी पावर्ननाथ, झुलेश्वर येथील श्री चिंतामणि पावर्ननाथ, कोट आणि भिंडी वाजार येथील श्री गतिनाथ प्रभु इत्यादि मंदिराची प्रतिष्ठा करण्यात त्यांचा अग्रभाग होता जीवदयेच्या दृष्टिकोनातून ते मुंबई पाजरपोळचे आद्य सस्यापक झाले गह्वरातील वेवारक्षी कुत्र्यांना गोळ्या घालून मारण्यात येऊ लागले तेव्हा त्यांनी सरकार-दरवारी प्रयत्न करून सरकारने ती कुत्री पकडून घावीत असे ठरवून घेऊन ती बाहेर नेऊन सोडण्याची व्यवस्था केली पालीताणा येथे यात्रेकरूंच्या व त्याचवरीवर साधु-साध्वींच्या सोयीसाठी एक विंगाल धर्मशाळा बांधली भायबळा येथे एक विंगाल जागा घेऊन एक दर्शनीय जिनमंदिर उभारले त्याच्या प्रतिष्ठामहोत्सवाच्या वेळी सौराष्ट्रातील श्री गन्धर्व गिरीवर स्थापत्य आणि शिल्पकला पूर्ण मंदिरे बांधण्याचा त्यांनी सकल्प केला ज्या ज्या गावी त्यांचे पूर्वज राहिले होते, त्या

सोजित्रा, खमात, आगासी वदर इत्यादि ठिकाणी त्यांनी अनेक जिनमंदिरे बांधली

अशा कामांत लक्ष ठेवून व्यापारात प्रगति करताना त्यांनी मुंबई, अहमदाबाद येथील नामवंत नागरिकांशी संवध जोडले हाताखाली काम करणाऱ्या साध्या कर्मचाऱ्यापासून भूमिमापर्यंत, स्नेही, सोवती यांना सुखी करण्याचा व त्यांना मुसस्कार देण्याचा भरघोस प्रयत्न केला. इतिहासप्रसिद्ध होऊन गेलेले जैन सृष्टीतील तेजपाल, जगदुगाह, भामागाह, विमलशाह, पेथडगाह यांच्याप्रमाणेच इसवीसनाच्या एकोणीसाव्या शतकात इतिहासाने मोतीगाह गेठचे नाव सुवर्णाक्षरांनी नोंदले आहे

सौराष्ट्रातील श्री गन्धर्व पर्वत है जैनाचे सिद्धक्षेत्र आहे ते शाश्वत तीर्थ असून तेथील खड्या खड्या गणिक अनतानत आत्मे तप-तपश्चर्या करून मोक्षास गेले (काकरे काकरे अनता सिद्धा) म्हणून त्यास सिद्धगिरी असेहि म्हणतात कित्येक श्रावकश्रेष्ठिनी या पर्वतावर घनाचा सद्बुध्द करवायाच्या दृष्टीने अनेक मंदिरे बांधली त्यायोगे त्यास मंदिर-नगरी असेहि म्हटले जाते या तीर्थाचे पावित्र्य कटाक्षाने पूर्वापारपासून पाळले जात आहे व्यवस्था उत्कृष्ट आहे. वातावरण रम्य आहे. या गिरीचे दोन भाग पडलेले व मध्ये एक खोल दरी असलेली असे जुन्या नकाशावरून स्पष्ट दिसून येते. म्हणून यास 'दोन पंखी तीर्थ' असेहि म्हटले जाते. एक वाजूस श्री आदीश्वर भगवताचे विंगाल मंदिर आणि दुसऱ्या वाजूवर पुष्कळ लहान लहान मंदिरे (ज्याम टुका असे म्हणतात) असून या पक्षावरून त्या पक्षावर जाण्याम अत्यंत अरुद अशी एक लहानगी वाट होती त्या रस्त्याने जातायेताना फार जपून यावे जावे

लागत असे

या तीर्थावर प्रदक्षिणा घालण्याची सोय असलेली पाच विशाल जिनमदिरे, तेथे स्नानाचो सोय, आकर्षक मूर्ती अगासह गिल्प आणि स्थापत्यपूर्ण वाधकाम करावयाची मोतीगाह शेट यांना इच्छा झाली म्हणून बदर येथील श्री महावीर स्वामीच्या मदिराप्रमाणे नमुनेदार वाधकाम, तेथे श्री आदीश्वर प्रभूची, स्थापना रायणवृक्ष व दादाच्या पादुका (रायण पगला) हे सर्व काही विराट प्रमाणात करावयाचे होते सकल्प झाला होता, सिद्धीची वाटचाल सुरू करावयाची होती

त्याच्या कल्पनेप्रमाणे मदिराच्यासाठी दिशाल जागा हवी होती त्यासाठी रामजी सूत्रधार, वाला पारेख इत्यादींना पालिताणा येथे पाठवून शेटजी तिकडे गेले अहमदाबाद-हून हेमाभाई शेट तीर्थयात्रेच्या निमित्ताने आले होते भायखळा येथील मंदिर वाधणी कामात रामजी सूत्रधार होना त्यास शेटजीचे औदार्य, विशाल दृष्टिकोण, धर्मश्रद्धा याची कल्पना होती शेटजीची कल्पना प्रत्यक्षात उतरवावयाची तर दोन पखी तीर्थामधील दरी जिला कुनासरचा तलाव म्हटले जात होते तो भरून काढून त्यावर हे काम व्हावे असे रामजीचे मत होते इतरांच्या दृष्टीने ते मानवाच्या आढोक्यावाहेरचे काम होते इतरत्र विशाल जागा उपलब्ध नव्हती शेटजींना एक भव्य आणि दिव्य काम करावयाची हौस होती, उत्साह होता जमाखर्च याचा हिशोब त्यांना नको होता कुतासर तलाव भरून काढून त्यावर मदिरे वाधावयाचे ठरविण्यात आले

रामजी सूत्रधाराने या कामासाठी मूहूर्त पाहिला तो वन्याच दिवसानंतरचा निघाला.

शेटजींना तेवढा धीर निघाला नाही सद्भावनेने धर्मकार्य करावयाचे त्यास विलंब नको म्हणून रामजीने नाराज होऊन काढून दिलेल्या एका माध्या मुहूर्तावर तलाव भरून काढावयाच्या कामाम सुरुवात केली गेली शेटजींनी पाया भरताना शकुनाचे म्हणून वरेच रांप्यनाणे पाया भरताना त्यात भरले रात्री शेजारच्या कोळी लोकानी तो खड्डा उकळून ते नाणे काढून नेले पुष्कळाना त्याचा भावी परिणाम बरा वाटला नाही

काम जलद व्हावे म्हणून ठिकठिकाणचे आकराणे कारागीर (सलाट) व तीन हजार मजूर कामास लागले वगळे हवेत्या वांधणे आणि मंदिर वाधणे यात आत्यंतिक अंतर असते मदिराच्या पायाखालची जागा केस हाडे वगैरे वस्तुविरहित करून, पवित्र करून, त्याचे वाधकाम हजारो वर्षे टिकेल अशा तऱ्हेचे, त्याच-बरोबर प्रत्येक उबरा, दरवाजा, चौकी रागमंडप, गिखर हे सर्व मापशीर करावे लागते मदिरांच्या वाधकामा बरोबरच त्यात स्थायन करावयाच्या मूर्तीच्यासाठी शेटजींनी जयपूर, मकराणा येथील निष्णात कामगार भरपूर पगार देऊ करून आणवले मकराण्याच्या खाणीतून लहान मोठे पापाण उच्चा प्रतीचे आणवले शास्त्रसंप्रदायाप्रमाणे मापवार मूर्ती तयार करताना त्या सुवक, आकर्षक, सौंदर्यपूर्ण धडवण्यास सांगितले मूर्ती धडणाऱ्या कामगारानी स्नान करून, धुतलेले स्वच्छ कपडे परिधान करून मुखकोश बांधून काम करावयाची ताकीद दिली. वास्तविक मूर्तीची प्राणप्रतिष्ठा (अजन-शलाका) झाल्यानंतर ती वदनीय, पूजनीय ठरते. परंतु मोतीगाह याचे विचार असे होते की, 'आज ना उद्यां, आपण त्या मूर्तीचे पूजन

वदन करणार आहोत म्हणून अथपासून इति-
पर्यंत त्याचे पावित्र्य सांभाळलेच पाहिजे

कुंतासरचा तलाव भरून काढून मदिराचे
वाधकाम पुरे व्हावयास सात वर्षांचा कालावधि
लागला हजारां मजुरांना शेतजीच्या उदारधी
वृत्तीचा ओतप्रोत लाभ झाला वाधकामाचें
दगड पर्वतावर चढवण्यासाठी ऐशी हजार
रुपयांचे दोरखड लागले पाण्याची टर्चाई
भासली म्हणून शत्रुजय नदीतून दर घागरीस
चार आणे प्रमाणे दर देऊन हजारां रुपये खर्ची
घालून काम अव्याहत सुरू ठेवले गेले

या कामाची प्रगति पाहून शेतजींना आनंद
होत होता परंतु काम लौकरात लौकर पुरे
होऊन आपल्या हस्ते अजनशलाका, प्रतिष्ठा-
महोत्सव विवप्रवेश व्हावे ही त्यांची तळमळ
होती त्यांनी ज्योतिषाच्याकडे विचारणा केली
माघ शुद्ध १० सवत १८९३ चा मुहूर्त निघाला
यावेळी शेतजींना उतावीळ असूनहि त्यांनी
मुहूर्ताच्या वावतीत काही गडबड केली नाही

सवत १८९२ च्या वैशाख महिन्यात मोती-
गाह याची प्रकृति विघडली मोतीवसही प्रति-
ष्ठापनेचें काय होणार हे त्यांना समजेना
त्यांनी आपल्या पत्नी, पुत्र, आप्तेष्ट यांना बोला-
वून, 'प्रतिष्ठा करावयाच्या मुहूर्तास वराच
अवधि आहे श्री गोडीजी महाराजांची कृपा
असेल तर माझ्या हस्ते ते काम होईल कदा-
चित् काही अघटित घडले तर खीमचदभाईंनी
ते काम ठरलेल्या मुहूर्तावर पुरे करावे, उमगाने
उल्हासाने करावे. माझ्या वावतीतील शोक
सर्वांनी आवरून घ्यावा ही माझी इच्छा आहे '

असे सांगितले त्याची प्रकृती ढासळतच गेली व
पर्युषण पर्वत श्री महावीर जन्म वाचनाच्या
दिवशी भाद्रपद शु॥ १, १८९२ या महापुरुषाचे

निधन झाले

मोतीगाह्या अकाली दुःखद निधनाने सर्वांना
दुःख झाले हजारां लोक या पुण्यात्म्याच्या
दर्शनाकरता त्याच्या कोट (फोर्ट) येथील निवास-
स्थानी येऊन गेले आख्या मुंबई नगराने दुःख
प्रदर्शनार्थ हरताळ पाळला त्याच्या पांथिव
देहाच्या अत्य सस्कारास लाखावर लोक जमले
होते त्या व्यापार कुणल, धर्मरत, उदार श्रावक-
श्रेष्ठीला अनेकानी भावपूर्ण श्रद्धाजली अर्पण
केली

मोतीगाह याच्या घरी तीन महिने शोक
पाळला गेला शेतजीच्या आप्तेष्टांना त्याच्या
शेवटच्या इच्छेचे महत्त्व अधिक वाटत होते
माघ महिन्यातील मुहूर्त साधावयाचा म्हणून
त्यांनी दिवाळीवाई, खीमचदभाई यांना समजा-
वले काही सग्यांना इतक्या लौकर शोक सप-
वणे वरे वाटले नाही परंतु खीमचदभाईंनी
आपल्या पित्याचे जीवन, विचार, उद्दिष्ट
यांचा विचार करून मुंबई पासून पालिताण्या-
पर्यंत छ "री" पाळणाऱ्या सधासह जाऊन,
चतुर्विध सधासह थाटाचा उत्सव करून 'मोती
वसही' ची प्रतिष्ठा करावयाचे ठरविले

सधाची तयारी सुरू झाली नगरोनगरी
आमत्रणे गेली ठिकठिकाणाहून सध पालि-
ताण्यास यावेत अशीहि योजना झाली

पौष शु॥ ७ सवत १८९३ रोजी खीम-
चदभाईंच्या सधाने मुंबईहून प्रयाण केले हत्ती,
घोडे, वाजंत्री आदिबरोबर गहरातील निर-
निराळ्या थरातील, जातीजमातीचे लोक मिर-
वणुकीत सामील झाले खीमचदशेठ हत्तीब-
बसले होते त्याच्या पत्नी गुळाववाई यांनी
लामण दिवा धरला होता अनेक मुद्रामिनींनी
मूल्यवान रंगीबेरंगी साड्या परिधान करून

डोक्यावर मंगल कलश धारण केले होते. शेठ मोतीशाह आणि खीमचदभाई यांच्या स्वजनस्नेह्यानी चादले दिले. मोतीशाह शेठचे जीवघ्न कण्ठघ्न स्नेही जमशेदजी जिजिभाई यांनी एक लाख रुपये चादला दिला.

त्यावेळीं पालिताणा गावची लोकसंख्या व्हा हजार असेल. शेठ मोतीशाह यांची धर्मशाळा पाच हजार यात्रेकरू सामावून घेईल. इतकी मोठी होती. या प्रतिष्ठासहोत्सव निमित्ताने मुंबई, गुजरात, सौराष्ट्र, कच्छ, हालार, गोरू-बाड, पूर्व व दक्षिण माळवा, मारवाड वगैरे ठिकाणाहून आलेले यात्रेकरू आणि सध याची सख्या दीड लाख माणसाहून अधिक अमावी.

पालिताणा गावावाहेर श्री शत्रुजय गिरीच्या पायथ्याशी माडव, तबू, राहट्या, चादण्या वाधून निवासाची सोय, जवळच विपुल पाण्याची उपलब्धता, एका वाजूस सडाम मुठ्या वगैरेची सोय असे एक साचेबंद आखीव नगर वसवले होते. ज्यांना आधरूण पाधरूण याची निकड असेल तेहि देण्याची व्यवस्था होती साफ. सुफीची व्यवस्था प्रशसनीय होती सकाळपासून दिवस मावळेपर्यंत जेवणखाण्याची वर्दळ चालू असे निरनिराळीं मिष्ठाने वाढली जात खीमचदशेठच्या सधाचा पालिताण्यात अठरा दिवस मुक्काम होता. यात्रेकरूबरोबरच पालिताणा गावातील सर्व घरातील आणि थरातील लोक तेथे जेवावयास जात असत 'खीमचदभाई आपे चोखा मुक्या' असे म्हटले गेले म्हणजे त्या अठरा दिवसात पालिताण्यात कोणाच्याहि धरी चूल पेटलेली नव्हती सर्वांची भोजन व्यवस्था प्रसन्न चित्ताने आणि मुक्त हस्ताने खीमचदशेठ याच्यामार्फत झाली.

श्री शत्रुजय तळेटीच्या पूर्व वाजूस एक मोठा चौथरा आहे त्याच्या सभोवार विशाल माडव

उभागून त्यात अजनशलाका (प्राणप्रतिष्ठा) व्हावयाच्या पान हजार जिनमूर्ती गंगेने माडून ठेवण्या होण्या एका वाजूस पूजार्थी लोकांना पूजा करता यावी म्हणून त्याही मूर्ती ठेवून त्यापुढे फळ नैवेद्य ठेवण्यासाठी पाट ठेवण्यात आले होते त्या पुढे हजारो लोक वसून गंगीत पूजा, वाचना नम्र घडनीत भग्नी दगदग्या इनके मोठे मंडप उभागून केली होती ते मंडप ध्वजा तोरणे, पनाफा, कमानी, चदग्वे आदींनी सुशोभायमान केलेले होते.

लागो लांकाच्या या यात्रेन चोरीचपाटी की कमला गुन्हा नोदला गेला नाही की कमली रोगराई झाली नाही ही शान्तदेवताची वृषाच मानावी लागेल बंदोबस्तासाठी खीमचदशेठनी मुंबईहून लफ्फरी पलटण आणवली होती. पालिताणा येथील ठाकोराची मदनही झाली. ते या महोत्सव स्थानी वारवार येऊन गेले. या महोत्सवान एकच दुर्घटना घटली व ती म्हणजे खीमचदशेठजीच्या मातोश्री दिवाळीबाई याचे निधन! मोतीशाह शेठजींच्या सर्व कार्यात सहभागी असणारी ही त्यांची धर्मनिष्ठ महोत्सव चारिणी आपल्या पतीची इच्छा पूर्ण करीत असलेल्या पुत्राचे दिलावर दिल पहाता पहाता कुम स्थापना होण्याआगोदर गेली खीमचदशेठचे राहिलेले एकमेव छत्र गेले परंतु एका उदान कार्याच्या पूर्वीसाठी खीमचदशेठनी ते दुखहि आवरते घेतले.

या महोत्सवसमयी अजनशलाका म्हणजे प्राणप्रतिष्ठा विधी होऊन ती जिनविदे डोगरावर बाधलेल्या नव्या मदिरात स्थापित करावयाची होती. शेठ खीमचदभाई यांनी खडतर गच्छाचे आचार्य जिनमहेद्रपूरीना अत्याग्रहाने बोलाविले होते. मोतीशाह शेठचे प्रधान सल्लागार शेठ अमरचंद खीमचद यांनी तपा-

गच्छाचें आचार्य घनेश्वरसूरीना आमत्रण पाठविले होते शेठ हठिसिंग केसरीसिंगयांच्या आप्रहाच्या निमत्रणाने आचार्य आतिसागर आले होते यागिवाय पुष्कळ साधुसाध्वी महाराज तेथे एकत्र आले होते. त्यांत मुप्रसिद्ध कविवर्य पंडित वीरविजयजी म हि होते तीन गच्छाच्या आचार्यांची नावे घेतांना पू. वीरवि म म्हणतात, 'तपगच्छ खडतर सागरू रे, सुरवर व्रण मीलाय सलुणा' या तीन आचार्य देवांच्या शुभ छायेत आणि इतर विद्वान साधु साध्वीजींच्या सानिध्यात अजनगलाका व्हावयाची होती.

जैन जमात पापाणाची पूजक नाही पापाणाच्या घडविलेल्या मूर्तीना केसर चन्दनादि सुगंधी द्रव्याचा लेप देऊन त्यावर रेगमी कपडे गुंडाळून त्या आडव्या ठेवावयाच्या व सात दिवसांपर्यंत गृद्ध मन्त्राचे पठन तेथे करावयाचे, अखंड दीप तेवत ठेवावयाचा, धूप वगैरे सुगंधी द्रव्याचा वापर करावयाचा प्रभावी आचार्यांच्या मन्त्रोच्चारणाने त्या मूर्ती आपोआप उठून वमल्या तर त्यात प्रभुत्व उतरले आहे असे समजावयाचे. यालाच प्राण प्रतिष्ठा म्हणण्यात येते एवढ्याने भागले नाही तर पुन सात दिवस तोच प्रकार करावयाचा जोपर्यंत प्रभुत्व त्या मूर्तीत उत्पन्न होत नाही. तोपावेतो ती मूर्ती पूजनीय होत नाही त्याच-प्रमाणे शिल्पगोस्त्राच्या अनुरोधाने जोपर्यंत अजनगलाका होत नाही तोपर्यंत त्या मूर्ती पूजनीय नव्हेत 'अजनगलाका' याचा अर्थ असा आहे की, मोठ्याची सळई घेऊन तिने मूर्तीच्या डोळ्यात अजन घालणे हे काम साधारण नव्हे हे कार्य विद्वान, त्यागी तपस्वी आचार्य भगवानाच्या हुस्तेच व्हावे लागते या कृतीने मूर्तीमध्ये प्रभुत्व उतरते ही परंपरा पूर्वीपासून चालू आहे परंतु चारणे वर्षांपूर्वी ज्या प्रकारे हे कार्य होत असे तसे ते हल्ली होत नाही

हल्ली केवळ अजनाची एक रेष ओढली जाते

पूर्वाचार्यांनी शास्त्रशुद्ध रीतीने अजनगलाका केलेल्या मूर्ती पुष्कळ चमत्कार आजच्या वेळीहि दाखवतात. केसरियाजी, सखेश्वरजी, नाकोडाजी, कापरडाजी, मक्षीजी अशा जुन्या तीर्थस्थानी अनेक यात्रेकरू येतात त्यांच्या मन कामना पूर्ण झाल्याचें अनेक दाखले आलेले आहेत, येत आहेत

अजनगलाका करून मोतीवसहीत विवप्रवेश हे धर्मानुष्ठान अठरा दिवस चालू होते खर्चाचा हिशोब नव्हता तो पहावयाचाहि नव्हता शेठ मोतीगाह आणि दिवाळीवाई या आपल्या जन्मदात्याच्या आकाक्षा पुन्या करावयास खीमचदगेठसारखा पितृ व मातृभक्त पुढे झाला होता शालिमद्रजीना जी ऋद्धि प्राप्त झाली होती तशी ऋद्धि या प्रतिष्ठाकामापुरती खीमचदगेठना प्राप्त झाली होती. कोठेहि कसलीहि कमतरता नव्हती, काटकसर नव्हती सर्वत्र भक्तिभावाचा सागर उफाळून राहिला होता

अदवजीच्या टुकमधून पाहिले असता देवविमान अवतरले आहे अशी 'गेठ मोती-शानी टुक' अगर मोतीवसही मोतीगाह गेठनी निर्माण करून जैन इतिहासात आपले नाव नोंदवून ठेवले. तेथे वावन जिनालय आहे कवीनी मोतीगाह शेठ यांच्या वर्णनात्मक कविता केल्या, रास रचले, लेखकांना त्याचे वर्णन करताना शब्द तोकडे पडले.

मोतीगा टुक वांधकाम आणि प्रतिष्ठा महोत्सवासाठी अदाजे एकोणीस लाख रुपये खर्च झाले त्यानी गुप्तपणे केलेल्या धर्मादायाचे आकडे उपलब्ध नाहीत. जाहीरपणे झालेला धर्मादाय अठ्ठावीस लक्ष रुपयाचा आहे त्यावेळी भाणसी मजुरीचे दर चार ते सहा आणे होते

आज मोतीगाह ससारात नाहीत परंतु त्याचे उज्वल चरित्र त्याचे नांव अमर करीत आहे मोतीगाची टुक त्याच्या गौरवगाथेचे प्रतीक आहे

* * *

श्री मृगापुत्र

एकदा श्रमण भगवान् महावीर स्वामी पृथ्वीतलने पावन करता मृग नामना गाममा समवसर्या परमात्मानो आज्ञा गिरसावद्य करी गीतमस्वामी भगवान् गीचरी माटे नगरमा पधार्था तेओ भगवानना वडा जिष्य हता जाति ना ब्राह्मण हता, अनेक विद्याओमा पारगत हता, दीक्षा लीधी त्थारथी वव्वे उपवासना पारणे वव्वे उपवासना पचकखाण करता

आजे वे उपवासनु पारणु हनु तेथी तेओ जातेज निर्दोष गौचरी लेवा माटे ३॥ हाथ जमीन जोईने चालता हता के जेथी नाना मोटा कोईपण जीवनी भूले चूके हिसा न थाय गौचरी लई ज्यारे तेओ पाछा फरता हता त्थारे तेमनी नजर एक महान दुखी, वृद्ध पुरुष उपर पडी ए वृद्ध पुरुषनी हालत भलभलाना हृदयमा कमकमाटी पेदा करे तेवी कठण अने दुखी हती मुखपर मावीओ वणवण करी रही हनी वळी ते शरीरे कोडीयो हनो अने चक्षुरहित एटले के आधळो हतो तेभज पगले पगले ए न्खल्लिन थतो अने गाढ वेचना भोगवी रह्यो हतो. गीतम स्वामी भगवान् आ दुखमय कर्णजनक दृष्य निहाळी घडीमर थर्मी गया अने विचारमा तन्मय बनी गया अहहा आ विचारो केवो दुखी छे आबो दुखी माणम

आज सुधी मारा जोवामा आव्यो नथी. उपा-थयमा पधार्था पछी परमात्माने त्रण प्रदक्षणा आपी बदना करी विनयपूर्वक वे हाथ जोडी नतमस्तके तेमणे भगवान् महावीर देवने पूछ्यु “भते ! आज मे एक एवो दुखी वृद्ध पुरुषने निहाळ्यो के तेना जेवो दुखी पुरुष बीजो कोई भाग्येज हुने ! गणधर भगवत श्री गीतम-स्वामीनी बात साभळी भगवान् महावीरे जणाव्यु के, गीतम ! ते जे दुखी पुरुषने आजे निहाळ्येयो छे ते ए कई एवो दुखी नथी पण आज नगरमा आयी पण अधिक महादुखी एवो अत्रेना महाराजा विजय अने मृगावती राणीनी कूक्षीए प्रथम जन्मेलो मृगालोदीया नामनो पुत्र छे आ मृगालोदीयाने जन्मथीज नथी आख, नथी कान, नथी नाक पण ते ते स्थळे मात्र काणाज छे तेने नथी हाथ, नथी पग, फन्नत मासनो एक पिंड जोई लो ! एना शरीरमाथी दुर्गंध दुर्गंध सर्वत्र पसरे छे शरीरमाथी लोही अने पर सतत वही रह्यु छे तेने मुख न होवाथी तेनी माता राणी मृगावती राव वगैरे करीने तेना शरीर उपर रेडे छे ते आहार छिद्रो द्वारा अदर प्रवेजे छे अने थोडी बारमा लोही अने पर थई पाछी वहार नीकळे छे तेनी विभल्य घृणाजनक आकृति भलभलाने कम-कमाटी पेदा करे तेवी छे अनेक रोगोथी

घेरायेली काया द्वारा ए भयकर यातना, तीव्र-वेदना अने महादुःख भोगवी रह्यो छे ज्यारथी ए जन्म्यो छे त्यारथी एने भोयरामा राखवामा आव्यो छे आ बधी हकीकत भगवान महावीर स्वामी ना मुखकमळथी श्रवण करी गौतम स्वामी तेज वखते भगवाननी आज्ञा लई मृगा लोडियाने जोवा माटे राजमहेलमा विजय राजाने त्या पधार्था गणधर भगवत जेवा महा-पुरुषना पनोता पगला थता कोने आनद न थाय । गौतम स्वामीने निहाळताज सौना हैया हर्षथी हिलोळ चडया अने स्हेजे वोली जवायु के धन्य भाग्य आज अमारा के कल्पवृक्ष कामधेनु अने जितामणी रत्न करता पण अधिक एवा आप-श्रीना पवित्र पाद कमळथी अमार आगणु आजे पावन वन्यु राणी मृगावती पण अदरना खड माथी वहार आव्या अने सौए गुस्देवने भाव-भर्या प्रणाम कय। हर्षथी पुलकित बनेली राणी मृगावतीए वे हाथ जोडी अजलिपूर्वक गणधर भगवतने विनवणी करी के फरमावो प्रभु । क्षी आज्ञा छे ? आज अचानक केम आपश्रीनु आगमन थयु ? त्यारे श्री गौतम स्वामी भगवान जणाव्यु के मृगावती । आजे हु अही तमारा पुत्रने जोवा माटे आव्यो छु गौतम स्वामी भगवाननी बात कर्ण गोचर थता मृगावती राणी स्हेजे आश्चर्यमा डूबी गया तरतज मृगावती राणीए पोताना पुत्रोने वस्त्रालंकारथी सजी अलंकृत करी प्रभुनी समक्ष हाजर कर्या पण गौतम स्वामी भगवाने जणाव्यु राजराणी हु तमारा आ पुत्रोने जोवा माटे नथी आव्यो पण जेने तमे भूमिगृहमा राख्यो छ तेने जोवा माटे हु अही आव्यो छु. भगवतना आ श्रवण करता मृगावती राणीना आश्चर्यनो पार न रह्यो कारण के आ पुत्रनी आ बात केई जाणतु नथी तदन गुप्त राखवामा आवी छे, तेओश्रीए केवी रीते जाण्यु ? मृगावती राणीने

भारे अचंबो थयो. त्यारे भगवान गौतम स्वामीए खूलासो कर्यो के महाराणी । एमा आश्चर्यनु काईज कारण नथी देवाधिदेव सर्वज्ञ भगवत महावीर स्वामी साक्षात विराजता होय, एमना अलौकिक ज्ञान आगळ शु छुपु रही शके । परमात्मा तो त्रिकाळवेत्ता होय छे अने त्रणे काळना ज्ञाता जाणकार होय छे.

तरतज मृगावती राणीए भगवतने विनती करी के आप वस्त्रथी मुख बाधी लो, कारणके भोयरामा रहेला मारा ए पूजना शरीरमाथी असह्य दुर्गंध प्रसरे छे, आटली बात थया पछी राणी मृगावतीए एक नानी हाथगाडीमा भोजन सामग्री लई चालवा माड्यु, भोयराना द्वार उघाडी अदर प्रवेश कर्यो गौतम स्वामी भगवान पण पाछळ पाछळ जता हता अने तेमणे पण भूमि गृहमा प्रवेश कर्यो मृगा लोडियानी महादुखी परिस्थिति निहाळता गौतम स्वामी भगवान कर्म विपाकने विचारवा लाग्या तेमना हृदयमा उडी व्यथा-वेदना उद्भवी अतरमा कमकमाटी छूटी अने हैयामा पारावार दुख थयु अ हा हा । आ केवो भयकर दुखी छे । मृगापुत्र जन्मथीज नपुसक हतो, वहेरो हतो अने मुगो हता आघळो अने कोडियो हतो दुसह वेदना भोगवी रह्यो हतो शरीरनी धमनीओमाथी सतत लोहो अने पर वही रह्यु हतु जाणे साक्षात दुखमूर्ति जोईलो ।

राणी मृगावतीए विनयपूर्वक वे हाथ जोडी गौतम स्वामी भगवानने पूछ्यु, भते । कथा कर्मना उदये अही आ जीव नारकीना जेवी घोर वेदना भोगवी रह्यो छे ?

चार ज्ञानना वणी गौतम स्वामी भगवान ज्ञानथी जाणीने एना पूर्वभवनु वर्णन करता राणी मृगावतीने जणावे छे के मृगावती । पूर्व जन्ममा आ जीव जनद्वार नामना नगरमा

ધનપતિ નામનો રાજા હતો અને એ રાજવીનો અકઘાઈ રાઠોડ નામનો એક માડલિક હતો તે રાઠોડનો જીવન તમારો પુત્ર છે, આ અકઘાઈ રાઠોડ ૫૦૦ ગામનો અધિપતિ હતો સાતે વ્યસનમા (દાહ, માસ, માટી, શિકાર, પરસ્ત્રી સેવન, વેશ્યા ગમન અને જુગાર) એ મગ્ગુલ હતો તેમજ પ્રજાને રજાડવામા એણે વાકી નહોતું રાહ્યુ આકરા કરવેરા નાહી પ્રજાને એ પીડી રહ્યો હતો તેમજ લોકોના નાક-કાન વગેરે અગોપાંગ કાપી નાહી પરેશાન કરતો હતો આવા ધોર પાપકર્મનું પરિણામ આજે એજ જન્મમા ઉદયમા આવ્યું હોય તેમ તે અકઘાઈ રાઠોડના શરીરમા સોઠ સોઠ ભયકર વ્યાધિ-રોગ ઉત્પન્ન થયા જવર દાહ, હાસી, ઉદરગૂઠ ભગંદર, અર્ષ, અર્જીઈ નેત્રભ્રમ, મુઝસોપ, અન્ન દ્વેષ, નેત્રપીડા, કર્ણ પીડા, શૂજલી, જલોદર અને કોઢ આવા પ્રાણઘાતક અનેક રોગોથી એની કાયા ઘેરાઈ ગઈ

માટેજ જાનીઓનું કથન છેકે દુષ્ટ દુર્જન, પાપી, ક્રૂર, અને અનાચાર જેવી અધમ પ્રવૃત્તિ કરનારા પુરુષોને તેજ જન્મમા માઠા ફઠ ભોગવવા પડે છે માટે જાનીઓ કહે છે કે મહાનુભાવો ! ' હસતા વાઘ્યા કર્મ જે રોતા પણ નવિ છૂટે રે ' હસીહસીને વાઘેલ; એ કર્મો હજારો વર્ષો સુધી ભોગવતા-રડતા-રડતા પણ નહીં છૂટે, પછી માયા કુટે કઈ નહીં વઢે માટે પ્રયમથીજ કોઈપણ કાર્ય કરતા પહેલા કે પગલુ ભરતા વિચાર કરો

ગૌતમસ્વામી ભગવાન મૃગાવતી રાણીને કહે છે હે મૃગાવતી ! આ અકઘાઈ રાઠોડે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભમા મગ્ગુલ વની વિષય વિકારમા પાગલ વની અનેક અધમકૃત્યો આચર્યા હતા આ રીતે જીવનભર તેણે ધોર પાપકર્મો કર્યા હતા તે વચ્ચે તેનું આયુષ્ય ૨૫૦ વર્ષનું હતું. આયુષ્ય પૂર્ણ થયે ધોર પાપકર્મોના પ્રતાપે ત્યાંથી એ મૃત્યુ પામી પ્રથમ નારકીમા ઉત્પન્ન

થયો નારકીના સાત વિભાગો છે ત્યા અત્યંત દુઃખ ભોગવી એ અકઘાઈ રાઠોડ તમારી કુક્ષિએ ઉત્પન્ન થયો છે ૩૨ વર્ષ સુધી આવી વેદના ભોગવી અહીંથી મૃત્યુ પામી સિંહનો જન્મ લેશે, ત્યાંથી નોઢિયા તરીકે જન્મશે, ત્યાંથી વીજી નારકીમા પેદા થશે વચ્ચે વચ્ચે એક જનાવરનો જન્મ પામશે અને ૨-૩-૪-૫-૬ અને સાતમી નારકીમા ઉત્પન્ન થશે નારકીની એક ક્ષણ માત્ર પણ ભયકર દુઃખ આપનારી હોય છે ત્યાંથી જુદી જુદી યોનિમા, ગતિઓમા પરિભ્રમણ કરતા એનો આરો નહિ આવે અસહ્યાત કાઠ પછી અકામ નિર્જરા દ્વારા કર્મથી કડક હલકો થઈ પ્રતિષ્ઠાનપુર નામના નગરમા એક ઘનાડચને ત્યા પુત્રપણે ઉત્પન્ન થશે ત્યા તેને જૈન સાધુ મહાત્માનો સમાગમ થશે ત્યાંથી પાછો મનુષ્ય જન્મ મેઢવી અને થોડા વચ્ચત પછી મોક્ષમા જશે ગૌતમ સ્વામી ભગવાનના મુખથી પોતાના પુત્ર મૃગાલોદિયાની પૂર્વજન્મની વિકલકથા સામઢી રાણી મૃગાવતી સ્તબ્ધ થઇ ગયા અને કર્મની અપારલીલાનો વિચાર કરવા લાગ્યા ગણધર ભગવત ત્યાંથી પાછા ફર્યા

આ કથાનક કરેલા કુકર્મોના કેવાં કડવા ફઠ, કેટલા કાઠ સુધી આત્માને ભોગવવા પડે છે, તે આપણને કહી જાય છે માટે કર્મ કરતા પહેલાં વિચાર કરો કર્મને શરમ નથી જે કરશે તેને અવગ્ય ભોગવવા પડશે, એવું નથી કે "ભીમ હાયા અને શકુનિ હાથી જાય " કર્મ કોઈ કરે અને ભોગવવા વીજાને પડે એમ નથી એમ હોય તો કર્મ કરતા કોઈ અટકે નહિ પણ કર્યા કર્મ પોતાનેજ ભોગવવા પડે છે એ યાદ રાખો અને નોઘપોથીમા નોઘી લ્યો

" કડાણ કર્મમાનન્તિ મોક્ષો "
" કૃત કર્મ ક્ષયો નાસ્તિ "

श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या परिसरातील आणि इतर काहीं जैन श्र्वेतांबर मूर्तीपूजक संघांचा परिचय

सकलन - डॉ. रविन्द्र रा. दोसी, निपाणी
M A. Ph. D
(उप-प्राचार्य, देवचंद कॉलेज, अर्जुननगर)

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव ग्रंथ तयार होत असताना तीर्थाच्या परिसरातील व इतर जैन श्र्वे मू संघांचा परिचय करून देण्याची कल्पना पुढे आली माहिती मिळविण्यासाठी एक प्रश्नावली ठिकठिकाणी पाठविण्यात आली स्मरणपत्रे पाठवूनहि जेवढी माहिती आली ती या ठिकाणी सकलित केलेली आहे काही सगानी माहिती पाठविलीच नाही तर अनेक

संघाकडून आलेली माहिती अपुरी होती. या गोष्टीचा येथे उल्लेख केल्यास परिचय वर्णनातील त्रोटकपणाचा उलगाडा होईल सोईसाठी गावाची माडणी जिल्हानिहाय करून दोन्हीचाहि क्रम अकारविले लावण्यात आला आहे महाराष्ट्र आणि म्हैसूर राज्यातील सद्य परिचय हा उपक्रम दक्षिण भारतात प्रथमच होय

प्रत्येक संघामध्ये चाललेल्या धार्मिक, शैक्षणिक व सामाजिक कार्याची, प्रवृत्तीची नोंद संघाकडे असावीच प्रत्येक संघानें प्रतिवर्षी आपल्या साधर्मी बंधूंची शिरगणती करून, तेथील सर्व क्षेत्रातील कार्याचा वार्षिक अहवाल तयार करणे योग्य होईल असे आवर्जून सुचवावेसे वाटते

या उपक्रमामुळे प्रत्येक संघाला ठिकठिकाणाच्या संघांची सर्वांगीण कल्पना उपलब्ध होऊन एकदर समाजाचें चित्रही निर्माण होईल

* * * या लेखांत 'स' अगर सवत' हा शब्द विक्रम सवत यासाठी वापरला आहे

सरकारी रीत्या दर दहा वर्षांनी जी शिरगणती होते त्यात धर्म या सदरांत आपल्या समाजाने 'जैन श्र्वे मू' व इतर फिरक्यानी आपापले पंथ लिहावयास लावणे आपले कर्तव्य होय

१. जिल्हा अहमदनगर

अहमदनगर.—अदाजे दीड लाख लोकसंख्या असलेल्या या ऐतिहासिक शहरात र्वे मू गुजराती व राजस्थानी श्रावक समाजाचो ७७ घरे असून ते कापड, सराफा, वडत वगैरे धंद्यात आहेत येथे दोन शिखरबंद जिनालये, व दोन उपाश्रय आहेत पाठशाळा चालू आहे

२. जिल्हा उस्मानाबाद (महाराष्ट्र)

लातूर— (तालुका लातूर)

भुसार मालाची मोठी बाजारपेठ म्हणून प्रसिद्धीम आलेल्या या शहराची लोकसंख्या ५० हजार आहे जैन र्वे श्रावक संख्या ३०० आहे सवत २००० या वर्षी श्री शातिनाथ प्रभू मंदिराची स्थापना झाली ते शिखरबंद करावयाचे बांधकाम चालू आहे येथे एक उपाश्रय आहे इ सन १९६० पासून पाठशाळा चालू असून ४५ मुले आणि मुली धार्मिक अध्ययन करतात

३. जिल्हा कोल्हापूर—महाराष्ट्र

१. इचलकरजी (तालुका हातकणगले)

दक्षिण—मध्य (S C Rly) रेलवेच्या मिरज कोल्हापूर लाईनवरील हातकणगले रेल्वे स्टेशन-पासून सहा मैलावर हे गाव असून येथील लोकसंख्या पाऊण लाखावर आहे पातळे आणि कापड याचे उत्पादन हा येथील प्रमुख धंदा असून हे 'महाराष्ट्राचे मॅनेस्टर' असे ख्याति पावले आहे. श्रावक समाजाची संख्या ६०० असून ते सर्व प्रामुख्याने व्यापारी क्षेत्रात आहेत सर्व समाज धर्मपरायण व एकमताने वागणारा आहे

येथे श्री मनमोहन पार्श्वनाथ प्रभूचे दुमजली मंदिर गुजरी पेठेंत असून, शेजारीच उपाश्रय

आहे. या मंदिराची स्थापना स १९८० मध्ये झाली आहे स २०२५ मध्ये येथे पाठशाळा मुद्द झाली असून धार्मिक अध्ययनासाठी १०० मुलामुलीची उपस्थिती असते

श्री मनमोहन पार्श्वनाथ मंदिर (इचलकरजी)

येथील 'माळ भाग' येथे शेट कृष्णचंद उर्फ अमीचंद भाडचंद शाह, लाटकर यानी श्री वासुपूज्य भगवताचे एक दुमजली गृहमंदिर स २०२४ मध्ये स्थापन केले आहे

श्री कुंभोज तीर्थ संस्थापक फत्तेचंद शेंतजीचे वारस श्री गणपतलाल केशवलाल शाह माळ भाग याचे घरी एक अतिप्रगचीन श्री शातिनाथ भगवताची घातूची प्रतिमा आहे

समाजाच्या कामासाठी येथे अद्यावत सर्व सोयींनी युक्त एक पंचाचा बाडा आहे

हातकणगले रेल्वे स्टेशन जवळच एस् टी मोटार स्टॅंड आहे तेथून उत्तरेस ४ मैलावर श्री कुंभोजगिरी तीर्थ आहे. कोल्हापूर, सांगली, इचलकरजी, पेठ वडगाव इत्यादीकडून येणाऱ्या या तीर्थाच्या यात्रेकरूंना हातकणगले स्टॅंड समोरील रस्त्यानेच यावे लागते

२. कुशंदवाड (तालुका-शिरोळ)

जयसिंगपूरपासून सात मैलावर कुशंदवाड हे गाव पंचगंगा आणि कृष्णा नदीच्या संगमाजवळ वसलेले आहे. लोकसंख्या पंधरा हजार असून शेव समाजाची संख्या ७५ आहे. व्यापार हा प्रमुख व्यवसाय आहे. सन १९६७ च्या माघ शुद्ध ५ ला श्री चिंतामणी पादवर्नाथ प्रभूच्या एका मनोहर मंदिराची प्रतिष्ठा झाली. येथे एक उपाश्रय आहे.

३. कोडोली तालुका पन्हाळा

दहा हजार लोकसंख्येच्या या गावात, शे. धावकाची संख्या १० आहे. या गावानजिकच चारणानगर सहकारी साखर कारखाना आहे.

४ कोल्हापूर

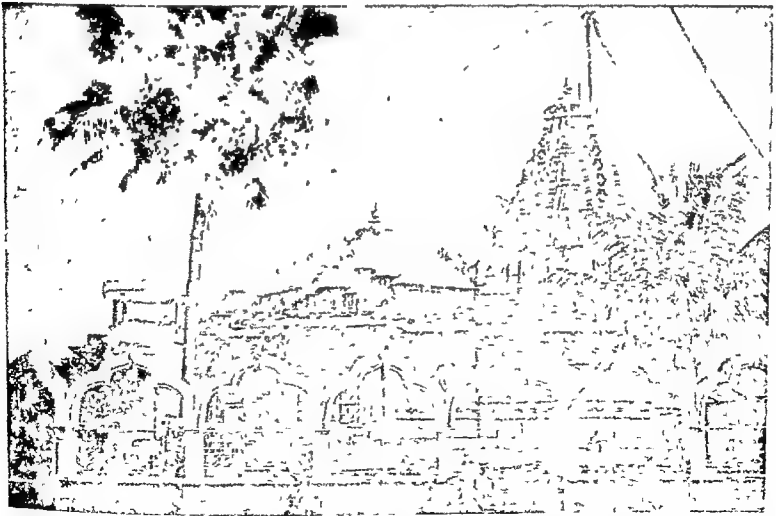
दक्षिण महाराष्ट्रातील एक विख्यात शहर—

श्री मुनिमुवत नदीवर, लक्ष्मीपुरी

दक्षिणची काशी—छत्रपती शिवाजीराजे राजधानी गुळाची प्रख्यात बाजार पेठ, विविधकला आणि सर्व प्रकारच्या शिक्षणाचे केंद्र—येथे शिवाजी विद्यापीठ स्थापन झाले आहे. पंचगंगा नदीच्या तीरावर असलेल्या या करवीर नगरीत श्री अवावाईचे सुप्रसिद्ध देवस्थान आहे. शहर प्रेक्षणीय आहे. येथील लोकसंख्या तीन लाख असून जैन श्रवतावर मू समाजाच्या सोईने ते लक्ष्मीपुरी, गाहुपुरी व गुजरी अशा तीन सधात विभागलेले आहे. येथे राजस्थानी आणि गुजराती समाजाची ३०० घरे असून कापड, सराफी, अडत धडा असा त्याचा प्रमुख व्यवसाय आहे. येथील सर्व सध धर्मपरायण व धार्मिक कार्यात पुढाकार घेणारे आहेत.

(अ) लक्ष्मीपुरी जैन श्रव सध

येथील सधाचा परिचय करून द्यावयाचा तर

तेथील श्री मुनिसुव्रत जिनप्रासादाचीच ओळख करून घ्यावी लागते

पू पा सिद्धांतमहोदधि आ श्री प्रेमसूरी-
श्वरजी म व त्याचे पट्टर पू पा व्याख्यान
वाचस्पति आ श्री रामचंद्रसूरीश्वरजी म
आपल्या विंगल गिष्यप्रशिष्यासह दक्षिण
महाराष्ट्रात आल्यापासून सर्वत्र धर्मभावनेची
ज्योत तेवती झाली. स १९९६ या वर्षी ते
कोल्हापुरी आले येथील श्रावकानी स्वतःसाठी
विंगल बगले उभारले आहेत परंतु सम्यग्दर्शन-
दायक एकहि जिनमंदिर नसावे याबद्दल त्यांनी
विवेचन केले पूज्यश्रीच्या वैराग्यमय व्याख्यान
उपदेशाने भारावून गेलेल्या श्रावक समाजापैकी
सर्वगंठश्री बाबुभाई परमार, हुकमीचंद डुगाजी
राठोड, हिंदुमलजी राठोड, आणि साकळचंद
दौलाजी गांधी यानी आपल्या स्वर्चने एक
गिल्पकलामय, रमणीय, आनू देलवाडा येथील
मंदिराची आठवण करून देणारा प्रासाद बांधून
तेथे विसावे तीर्थपति श्री मुनिसुव्रत स्वामि
याची स्थापना करावयाची, त्या निमित्ताने
अजमगलाका, प्रतिष्ठा महोत्सव करावयाचा
ठरविले हे सर्व काम पौष वद्य १ स १९९६
ते स १९९७ फाल्गुण शु॥ ३ या चौदा महि-
न्यात करावयाचे होते जागा मिळविण्यापासून
मुल्कात व्हावयाची होती

सर्व प्रजाजनावर पुत्रतुल्य भाव ठेवणारे कोल्हा-
पूर संस्थानचे नरेश श्रीमद् राजाराम महारा-
जानी लक्ष्मीपुरीतील मोक्याची जागा अल्प किम-
तीत दिली-अहमदाबाद येथील गेठ चिमणलाल-
भाई कडिवा यांच्या भार्गदर्शनाखाली भगवानदास
मिश्रश्रीमार्फत ज्या वांधकामाचे जोडकाम दिस-
णार नाही अशा कलामय वास्तूचे काम अहर्निश
चालू झाले. छत्रपति महाराजांच्या स्वाऱ्या हे

काम पाहण्यास अधून मधून येत असत दर-
म्यानच्या काळात महाराजांचे निधन झाले
वांधकाम पूर्ण होत आले होते प्रजाजनावर
दुखाचा डोंगर कोसळला होता परंतु पू
मातोश्री ताराबाई महाराणीसाहेब व त्या वेळेचे
दिवाण मा मुर्वेसाहेब यांच्याहि नजरेसमोर हा
प्रासाद होनाच त्यांनी ठरलेल्या मुहूर्तावर कार्य
पुरे करण्याची अनुज्ञा दिली. राजचिन्ह सोडून
वाकी दरवारी साहाय्य देऊ केले

वांधकाम पुरे झाले गुजरी, गाहुपुरी लक्ष्मी-
पुरी येथील सघानी एकत्रित येऊन हा धर्म
उत्सव उमगाने व अप्रतिम असा करावयाचे
ठरविले राजाराम नगर, ताराबाई उद्यान अशी
आपल्या राजघराण्यातील मडळीची नावे देऊन
कामास प्रारंभ झाला अष्टाष्टिका महोत्सवसह
शांतिस्तत्रपुर्वक अजमगलाका व प्रतिष्ठा महो-
त्सव करावयाचे ठरले पू पा आ प्रेमसूरी-
श्वरजी म आणि पू पा आ रामचंद्रसूरी-
श्वराजी म व त्याचा गिष्यसमूह यांच्या निश्चेत
प्रातः परप्रातातून आलेल्या श्रावक श्रेष्ठिवर्ग्यांच्या
सानिध्यात विधिविधानासह उत्सव होऊन
ठरलेल्या फाल्गुण शु॥ ३ दिवशी विमानातून
पुष्पवृष्टि करून प्रतिष्ठा महोत्सव संपन्न झाला
येथील कैद्यांना सधामार्फत मिष्टान्नाचे जेवण
देण्यात आले गाहुपुरी सघाने मंदिर उभा-
रणान्या श्रावक चतुष्टयांना मानपत्र दिले या
समयास मंदिर उभारणारे चार श्रावक श्रेष्ठि,
शेलाजी वन्नाजी सधवी व इतर श्रावकवर्गाने
विपुल साहाय्य करून ही संस्था स्थिर पायावर
उभी केली

या मंदिराच्या बाजूसच मनसतुष्ट प्रासाद
नामक उपाश्रय, वर्धमान तप आयाविल खाते
जितराज ग्रंथ भांडार असून पाठशाळा चालू

आहे धर्मकार्यार्थे लागणारी सर्व उपकरणे येथे उपलब्ध आहेत श्री आत्मानंद जैन सेवा समिती ही सघटना या सस्थेची व्यवस्था पहाते श्री कुंभोजगिरी तीर्थचि कोल्हा-पूर येथील ऑफिस येथेच आहे

या निमित्ताने जे श्रेष्ठिवर्य येथे आले त्यांपैकी गेठ माणेकलाल चुनिलाल मुवई यानी श्री कुंभोजगिरी तळेटी धर्मशाळेस सक्रिय उत्तेजन दिले.

लक्ष्मीपुरी सघातील गेठ शेलाजी वनाजी सघवी (श्री सभवननाथ भगवान) आणि गेठ बाबुभाई परमार (श्री मुनिमुन्नत स्वामी) व गेठ जिमराज हिंदुमल राठोड (श्री शातिनाथ भगवान) यांची तीन दर्शनीय गृहमदिरे आहेत

(ब) गुजरी संघ

गुजरी नावाने सवोधल्या जाणाऱ्या या सराफ वाजारात पूर्वीपासून वातूची प्रतिमाजी

श्री
सभवननाथ
मंदीर,

गुजरी
पेठ,
कोल्हापूर

व्हे. श्रावक समाज मध्या २११ आहे. धान्य व्यापार मोठा चालतो. श्रावक गण सराफा, कापड, भाडी या व्यापारात प्रामुख्याने आहे. येथे दोनमजली श्री शान्तिनाथ मंदिर गिखरवड असून त्याची प्रतिष्ठा साध झाली. १० स १९६९ ला झाली तळमजल्यावर श्री मुमनिनाथ, धर्मनाथ, शीतलनाथ, नेमीनाथ भगवताच्या मूर्ती असून दुसऱ्यावर शि रान चंद्रप्रभु, धर्मनाथ आणि मुनिमुद्रत प्रभूच्या मूर्ती स्थानात आहेत या सर्व प्रतिमा सगमरवरी असून सम्राट मप्रति महाराजाच्या काळाने, ल आहेत त्यावर तने झिलालेव आहेत मदिगाची वाधणी मन वेधून घेते एक मुद्र उपाश्रयहि आहे पुण्यात कोल्हापुरास जाताना अगर श्री कुमोजनीथीस जाताना साधुमाध्वी महाराजांचे येथे वान्तव्य हान असते सर्व श्रावक वर्ग धर्मपरायण व मुमन्धन आहे

१२. गिरोली पुलाची (तालुका हातकणगले)

सात हजार लोकसंख्या असलेल्या या गावी श्रावक मध्या ८० आहे श्री बादीश्वर भगवान विराजित एक दुसरा मंदिर असून त्याचा प्रतिष्ठा महोत्सव फाल्गुण झाली ११ स २०१८ ला १६।३।१९६० गंजी झाला त्याशिवाय श्री पाश्वनाथ भगवताची प्रतिमा असलेले एक गृह-मंदिर येथे आहे

१३. हमूर चपू (तालुका गडहिंगलज)

गावाची लोकसंख्या २ हजार त्यात जैन व्हे श्रावक मध्या दहा आहे येथे श्री प्रकाश नाराचंद याह यांचे एक गृहमंदिर आहे

४ पुणे जिल्हा (महाराष्ट्र)

१. आळंदी स्टेशन (दक्षिण मध्य रेल्वे)

रेल्वेच्या पुणे-वराणसी रेल्वेवर हे स्टेशन असून नेथून एक मैलावर हे गाव आहे स्टेशन-जवळच मोनगड नामक एक प्रसिद्ध किल्ला दोंगरावर आहे आपल्या समाजाची चार घने येथे आहेत.

२ ओतूर येथे आपल्या समाजाची २० घने आहेत ते सर्व व्यापारव्यवसायी आहेत स. २००८ साली प प प प्रांथन विजयजी गणि-वर्य, युवकजन प्रतिबोधक महिमासपन्न महिमा-विजयजी महाराज यांच्या प्रेरणेने व निश्चैन दुसऱ्या जिनमदिगाची उमागणी झाली येथे एक उपाश्रय आहे

३ खेड (जिल्हा पुणे) पुणे-नाशिक रेल्वे-वरील या गावाची लोकसंख्या ५००० असून श्रावकांची ८ घने आहेत येथे एक उपाश्रय आहे

४ घोटनदी (तालुका गिहूर) या गावाची लोकसंख्या ६११५ असून आपल्या समाजाची ३० घने आहेत. येथे श्री मुनिमुद्रतस्वामींचे गिखरवड मंदिर असून त्याचा प्रतिष्ठा महोत्सव प पा आ. यशोदेवमूरीश्वरजी महाराजांच्या निश्चैन वैशाख झाली ७ स २०२५ गुरुवार दि २८ एनील १९६९ रोजी झाला येथे दोन उपाश्रय आहेत

५. घोडेगांव (ता. आंबेगाव) दहाहजार लोकसंख्येच्या या गावी आपल्या समाजाची संख्या २०० आहे श्री सभवनाथ भगवतांचे गिखरवड मंदिर असून त्याची प्रतिष्ठा साध झाली १ स. १९८५ ला झाली येथे एक उपाश्रय

आहे पू. ललित विजयजी महाराज दीक्षापूर्व-स्थितीत येथीलच होत

६. चाकण (ता हवेली) २५०० लोक-वस्तीच्या या गाळी श्रावकसख्या ४० आहे येथे एक ऐतिहासिक शिखरवद जिनालय असून एक उपाश्रय आहे.

७. जुन्नर (ता जुन्नर) गावातील लोक-सख्या २५ हजार असून गुजराती, राजस्थानी श्रावकांची सख्या दोनशे आहे या ठिकाणी अडीचशे वर्षांपूर्वीचे श्री गातीनाथ मंदिर आणि शंभर वर्षांपूर्वीचे श्री अमीशरा पार्वनाथ मंदिर अशी दोन शिखरवद मंदिरे आहेत दोन उपाश्रय आहेत धार्मिक शिक्षण देणारी पाठ-शाळा गेली पन्नास वर्षे चालू आहे तेथे हल्ली साठ मुलेमुली शिक्षण घेतात श्रावक समाज प्रामुख्याने व्यापारी असून धर्मरत आणि समाज कार्यात लक्ष घालणारा आहे येथे अखिल भारतीय जैन श्वेतावर कॉन्फरन्सचे अधिवेशन पन्नास वर्षांपूर्वी भरले होते येथे श्री महाराष्ट्रीय जैन विद्याभुवन हे वसतीगृह असून तेथे शंभर मुलांची सोय आहे येथे मुलांच्या व्यावहारिक शारीरिक, शिक्षणावरोवरच धार्मिक शिक्षणाकडे तत्परतेने लक्ष पुरविले जाते या वसतीगृहाने विकासाची वाटचाल चालू केली आहे छत्रपती शिवाजी महाराजांचा जन्म शिवनेरी किल्यात आता त्यांच्या पायथ्याशी हे गाव आहे

८. तळेगाव (दाभाडे) (ता मावळ) पुणे-मुंबई रेल्वे लाइनवर हे स्टेशन आहे स्टेशनवर नवीन वसाहत आहे येथे ताराचद भेरुजी यांचे गृहमंदिर आहे येथून एक मैलावर तळेगाव हे गाव असून घोरवाडी रेल्वे स्टेशन पासून ते

फक्त दोन फलांगावर आहे येथील लोकसख्या पंधरा हजार असून, गुजराती व राजस्थानी श्रावकसख्या पाचशे आहे त्याचा शेती व व्यापार असा व्यवसाय आहे बाजार पेठेत श्री जिराउला पार्वनाथांचे एक दुमजली शिखरवद मंदिर वैशाख शु॥ १० स १९६४ ला प्रतिष्ठा झालेले आहे एक उपाश्रय आहे

९. तळेगाव डमढेरे (तालुका शिरूर)

पुणे-अहमदनगर रस्त्यावरील १५०० वस्तीच्या या गावात श्रावक सख्या ४०० आहे व्यापार व शेती असा त्याचा व्यवसाय आहे मेन रोडवर श्री सुपार्वनाथांचे दुमजली एक शिखरवद जिनालय आहे येथे १७ जिन प्रतिमा असून मंगभद्रजी आदी मुर्ती आहेत. या मंदिराची प्रतिष्ठापना माघ शु॥ १३ स १८९२ (सन १८३६) ला झाली येथे एक उपाश्रय आहे सन १९४४ पासून येथे पाठशाळा सुरू असून ४५ मुले मुली तेथे शिक्षण घेतात

१०. देहू रोड (ता. हवेली) पुणे-मुंबई रेल्वे लाइनवर हे स्टेशन असून स्टेशनवर २०,००० वस्तीची नवीन वसाहत झालेली आहे येथे गुजराती व राजस्थानी श्रावकांची १० घरे असून दोन गृहमंदिरे आहेत श्री पार्वनाथ ट्रस्टच्या वतीने श्री पार्वनाथ गृहमंदिर म २००३ ला स्थापन झाले व श्वेतावर ट्रस्टच्या वतीने श्री विमलनाथ गृहमंदिर ०६-४-६१ ला स्थापन झाले

येथून ४ मैलावर देहू हे गाव इद्रायणी नदीच्या तीरावर असून सत तुकारामाची ही भूमी होय १२५ वर्षांपूर्वी प्रतिष्ठा झालेले १३ वे तीर्थपती श्री विमलनाथ प्रभूचे जिनालय आहे

पुणे शहर आणि त्याचा उपनगर विभाग यांचे संकलन या लेखानंतर शेवटी देण्यात आले आहे

११ मंचर (ता आंबेगाव) पुणे-नाशिक मोटार मार्गावरील १०,००० लोकसंख्येच्या या गावाने श्रावक संख्या २२५ आहे ते व्यापार व्यवसाय करताना येथे मूळनाथक श्री मुमतिनाथ भगवताचे गिखरवद मंदिर वैशाख शु॥३ स १९६० ला स्थापन झालेले आहे दोन उपाश्रय आहेत येथे पू महिमानपत्र महिमा विजयजी महाराजांच्या उपदेशाने स २००८ मध्ये श्री लक्ष्मिप्रवीणमहिमा जैन पाठशाळा सुरू झाली तेथे तीन विद्यार्थी धार्मिक अध्ययन करतात या गावाचा विशेष असा की, येथे बहुसंख्य मुस्लीम समाज आहे तो येथे वारंवार येणाऱ्या सवेणी माधुजनाच्या नपकात येतो व त्यायोगे कित्येकांनी मामाहार त्यागाची व्रते घेतलेली आहेत.

१२ यवत (ता डोंड) पुणे-सोलापूर रेल्वे-लाईनवर हे स्टेशन आणि गाव असून येथील लोकसंख्या ५००० आहे येथे वाजार फार मोठ्या प्रमाणात भरतो येथे भुलेस्वर महादेवाचे स्थान प्रसिद्ध आहे येथे धावकाची १० घरे असून ते शेती, व्यापार करताना १६ वे तीर्थपति श्री धानिनाथ प्रभूचे गिखरवद जिनालय असून एक उपाश्रय आहे

१३ मगमनेर (जि अहमदनगर) प्रवरा नदीच्या तीरावर वसलेल्या या शहराची लोकसंख्या २०,००० आहे श्रावकांची संख्या ३०० आहे ते वैशाखवसारी आहेत येथे एक गिखरवद जिनालय असून त्यानंतर प्रवरा नदीतून मिळालेली अमीरग पाटवंतायाची पर रमणीय मूर्ती आहे एक उपाश्रय आहे पाटशाळा आहे

१४ सुपा (ता. वारामती) ६००० वस्तीचे गाव छत्रपती श्री गिवाजी महाराजांच्या वेळी हे परगण्याचे गाव होते येथे ज्वे मूर्तीपूजक श्रावकांची संख्या ७५ असून त्याचा व्यापार व शेती असा व्यवसाय आहे श्री कुंथुनाथ भगवताचे जिनालय असून, एक उपाश्रय आहे

१५. शिगोली (ता आंबेगाव) पस्तीस हजार संख्येच्या या गावी आपल्या समाजाची संख्या ४५ आहे येथे स १८९० मध्ये झालेले श्री गोडीजी पाटवंताय मंदिर असून, एक उपाश्रयहि आहे

५. जिल्हा बेळगांव (म्हैसूर राज्य)

१ उगार बुद्रुक (ता अथणी) ५५०० वस्तीच्या गावात श्रावक संख्या ५१ आहे

२ एकसंवा (ता चिकोडी) चिकोडीपासून सात मैलावर असलेल्या या गावाची लोकसंख्या १० हजार आहे हल्ली येथे ज्वे मू श्रावकांची चार घरे आहेत श्री वासूपूज्य स्वामीचे गिखरवद दुमजली रमणीय मंदिर आहे या मंदिराची प्रतिष्ठापना स १९६४ च्या माघ महिन्यात झाली त्यावेळी मूर्तीस्थापना कोल्हापूर निवासी स्व पानाचंद मोतीचंद गाह यांच्या हस्ते झाली व ध्वजा दंडाचा चढावा स्व भिमलाल माणिकचंद मेहता यांनी घेतला होता त्यानंतर निपाणीनिवासी श्री दत्तात्रय गणपतलाल कोठडिया, जगताडकर यांनी आपल्या पत्नी स्व मी चंपाबाई यांच्या स्मृतिप्रित्यर्थ रु सात हजार खर्च करून फाल्गुण शु॥ १० स २०१८ रोजी जीर्णोद्धार करविला त्यानंतर या मंदिराला 'चंपापति विहार' असे संबोधिले जाते.

स्व रेवचंद तुळजाराम गाह निपाणी याच्या प्रयत्नाने श्री दक्षिण महाराष्ट्र जैन ध्वे प्रातिक परिषदेची स्थापना व पहिले अधिवेशन ११, १२, १३, जून १९२१ या दिवशी येथेच झाले. त्याचे अध्यक्षस्थान स्व प फत्तेचंद कर्पूरचंद लालन यानी भूपविले होते या अधिवेशनाला जोडूनच महिला परिषद झाली सागली येथे सन १९१५ मध्ये स्थापन झालेले श्री जैन ध्वेतावर विद्यार्थी वसतिगृह पुढे या परिषदेकडे सोपविण्यात आले या परिषदेचे एक अधिवेशन १९२८ साली श्री कुभोजगिरी तीर्थावर काशीचे यतिश्री हिराचंदजी महाराज यांच्या अध्यक्षते-खाली झाले होते एकसंवा येथे एक पचाचा वाडा आहे

३ कर्णगले (ता. हुकेरी) पुणे वगलोर हमरस्त्यावर श्री स्तवनिध्नी डोगराच्या पायथ्यास रस्त्यालगत असलेल्या ५ हजार वस्तीच्या या गावात श्रावकश्राविकांची संख्या ४० आहे श्री दिपचंद बापूचंद शाह याचे स २००२ मध्ये स्थापन झालेले गृहमंदिर असून श्री मुविध्नीनाथ प्रभूची धातूची प्रतिमा तेथे आहे

४ खानापूर (जि. वेळगाव)

पुणे वगलोर हमरस्त्यावर निपाणीपासून वेळगावकडे २१ मैलावर असलेल्या या गावात श्रावकांची घरे पाच आहेत परंतु सर्वजण धर्म-परायण असून धार्मिक उत्सव होतात आणि तपाराधानात नेहमीच ते सहभागी होतात पू पा आ विजयरामचंद्र सूर्येश्वरजी महाराज आपला हुबळी येथील चातुर्मास पुरा करून सवत १९९७ ला कोल्हापूरकडे जाताना त्यांनी आपले नूतन शिष्य पू महाप्रभ वि म याना वडी दीक्षा येथेच दिली येथील दोसी जिवराज मंगनचंद यांच्या कुटुंबातील कु आक्काताई

आणि कु इंदुबाई यानी स २०१३ मध्ये सवेगी दीक्षा घेतली आहे येथील एकूण एक श्रावक श्राविकांनी अठराई, सोळा उपवास वर्धमान तप अशा तपतपश्चर्या केलेल्या आहेत, करीत आहेत प्रत्येक घर धार्मिक आचार विचाराची गाळा बनलेले आहे

येथे श्री नमिनाथ भगवताची प्रतिमा असलेले एक गृहमंदिर आहे

काही वर्षांपूर्वी येथील मदिरातील जिन-मूर्तीची चोरी झाली तेव्हा ती मूर्ती मिळेपर्यंत घरोघरी आयविलतप सुरू झाले एक वर्षाने त्या मूर्ती मिळाल्या तप, श्रद्धा व उच्च भावनेचा हा साक्षात्कार होय.

५ गोकाक (ता. गोकाक) सदर्न सेट्रल रेल्वेच्या गोकाक स्टेशनपासून अगर पुणे वगलोर रस्त्यावरील सकेव्वर पासून गोकाक येथे जाता येते घटप्रभा नदीच्या तीरावर गोकाक असून नदीचा धबधबा व झुलता पूल पहाण्यासारखा आहे तेथे एक सुताची गिरणी आहे वस्तीस हजार लोकवस्तीच्या या गावात श्रावकांची संख्या २५१ आहे येथे सवत २०११ वर्षी गृहमंदीर स्थापन झाले पुढे स २०२२ या वर्षी पू प रजन वि गणिवर्य आदींच्या निश्चेत प्रतिष्ठा महोत्सव झाला मूळ नायक श्री नेमिनाथ भगवान व त्याच्या उजव्या बाजूस ऋषभदेव भगवान आणि डाव्या बाजूस श्री महावीर स्वामि यांच्या प्रतिमा विराजमान आहेत एक उपाश्रय आहे स २०२४ पासून पाठगाळा सुरू झाली असून एकतीस विद्यार्थी धार्मिक पाठ घेतात श्रावकजनाचा व्यवसाय सराफी, मूत, भुसार इत्यादीचा व्यापार आहे

६ चिकोडी (ता. चिकोडी) लोकसंख्या अठरा हजार श्रावकांच्या १२ कुटुंबात ७०

सख्या आहे सन १९४९ मध्ये श्री विमलनाथ भगवानाचे एक गृहमंदिर स्थापन झाले आहे श्रावकांचा व्यवसाय व्यापार आहे

७ जुगुळ (ता. अथणी) सुमारे ४८०० लोकवस्तीच्या या गावात अवे श्रावक सख्या २० आहे श्री आदिनाथ भगवानाची दोन जिनमदिरे असून एकाची स्थापना ई सन १९१३ मध्ये व दुसऱ्याची ई सन १९५८ मध्ये झाली गिवाय एक गृहमंदिर आहे एक उपाश्रय आहे श्रावकजन व्यापार व्यवसायी आहेत

८ नवलिहाळ (ता चिकोडी) निपाणीहून चिकोडीकडे जाण्याच्या रस्त्यावर कोयळी या गावापासून पश्चिमेस दोन मैलावर या गावात लोकसख्या २०६८ आहे श्रावक सख्या १३ आहे

९ निपाणी (ता चिकोडी) कोल्हापूर पासून वेळगाव मार्गार हे शहर २५ मैलावर आहे पूर्वीपासून व्यापारासाठी प्रसिद्ध असल्यामुळे जैन समाजाची वस्ती मोठ्या सख्येने जवळजवळ दीडशे वर्षांपासून आहे गावची लोकसख्या ४० हजार विडी तवाळूच्या व्यापारासाठी निपाणी गाव ख्यातनाम आहे

जिन मदिरे येथे तीन जिनमदिरे आहेत त्यापैकी मोठे श्री चंद्रप्रभु महाराज मूळनाथक असलेले गिखरवदी बावन जिनालय अति विशाल आहे श्रीमती दिवाळीवाई सखाराम शाह सदलगेकर यांनी सवत १९४९ मध्ये या मंदिराची स्वखर्चाने प्रतिष्ठा केली सवत १९७९ मध्ये ते ५२ जिनालय करण्यात आले दक्षिण भारतात हे एकमेव ५२ जिनालय आहे हे मंदिर वाघनाना विशाल दृष्टिकोन समोर ठेवलेला असल्याने मोठा गाभारा, दोन विशाल रंगमंडप,

प्रदक्षिणेची विस्तृत जागा व सभोवार वावत्र मूर्ती, बाहेरच्या रंगमंडपात समवसरण रचना, असे सर्व भव्य व आकर्षक असे हे मंदिर झालेले आहे या मंदिराच्या शेजारीच वाजूस जेवण-खाण्याची सोय करता येण्याजोगे वाधणीकाम व एक वाजूस पंचाचा वाडा आहे तो श्रीमती उज्ज्वीवाई पदमती नवलिहाळ यांनी सधास अर्पण केला आहे. दुसरे मंदिर श्री मुनिसुव्रत स्वामीचे दीडशे वर्षांपूर्वीचे व तिसरे श्री आदि-श्वर भगवन्ताचे आहे गावात तीन श्रावक श्रेष्ठिवर्यांनी आपापल्या घरी तीन गृहमदिरे केलेली आहेत

श्री चंद्रप्रभूंच्या मंदिरासमोरच ज्ञान मंदिर व उपाश्रय म्हणून एक दुमजली भव्य वास्तु पू पा. दक्षिणदेशोद्धारक आ श्रीमद् लक्ष्मणसूरीश्वरजी महाराजांच्या प्रेरणेने त्यावेळचे कार्यकर्ते स्व शेट मोहनलाल वालचंद, वडुलाल लखमीचंद रेवचंद तुळजाराम इत्यादींच्या परिश्रमाने सधाने भक्तिभावाने दिलेल्या ६५ हजार रुपया-मधून उभारली जाऊन त्याचे उद्घाटन स. २०११ मध्ये पूज्यश्रीच्या निश्रेत झाले आहे

पाठशाळा—पूर्वी जैन श्राविकाश्रम आणि पाठशाळा श्रीमती रंगुबेन चुनिलाल मेहता व सौ भागिरथीवाई रेवचंद शाह यांच्या पुढाकाराने चालू होती पुढे स्व रेवचंद तुळजाराम शाह यांच्या सक्रिय पुढाकाराने ती नियमित सुरू असून ७१ विद्यार्थी तिचा लाभ घेतात

तपसाधनेतील उल्लेखनीय व्यक्ति

श्री दत्तुभाई जत्राटकर यांनी १०० वर्षमान तप ओळीची पूर्तता, त्यापैकी ६१ व्या ओळीन मासक्षमण तपश्चर्या पूर्ण करून आजन्म एकासण व्रत घेतलेले आहे

श्रीमती आतावेन शिवलाल शाह चिखलीकर यांनी वारवार तपाराधना करीत करीत मास-क्षमण, दोडमासी, व चालू वर्षी ४८ उपवास तप केले आहे.

सवेगी दीक्षा

पू. पा. आ. श्रीमद् प्रेमसूरीश्वरजी म आणि त्याचा शिष्यगण याच्या निपाणी येथील चातुर्मासात लिगायत समाजातील गुरलिंग गिवाळापा हाळभावी या तरुणावर पूज्य-श्रीच्या ससाराच्या असारतेच्या उपदेशाचा व सर्व साधुजनांचे पवित्रतम आचरण इत्यादींचा खोल परिणाम होऊन त्यांनी जैन धर्म स्वीकारून साधु दीक्षा ग्रहण केली त्याचे नाव गुणानंद विजयजी महाराज असे ठेवण्यात आले गेल्या तीस वर्षांच्या त्याच्या साधु जीवनात जैन तत्वज्ञानाचा खोल अभ्यास करून आतां ते विद्वत्ताप्रचूर व्याख्याने देतात

प्रपचात राहूनहि त्यागी जीवन जगणाऱ्या येथील श्रीमती रगुबेन चुनिलाल मेहता यांनी वेगळ शु। ८ स २०१३ रोजी आ श्रीमद् लक्ष्मिसूरीश्वरजी म श्रीच्या आज्ञावर्ती साध्वी महाराज पू त्रसाश्रीजी यांच्या शिष्या पू रजन-श्रीजी म्हणून सगमनेर येथे दीक्षा घेतली पाच वर्षेपर्यंत उत्कृष्टरीत्या साधुधर्माचे पालन करून त्या स २०१८ मध्ये भावनगर येथे काळधर्म पावल्या

उल्लेखनीय देणग्या

१ श्री दत्तुभाई गणपतलाल कोठडिया जत्राटकर यांनी चादीची एक कमलाकार गातिचंद्र गिविका तयार करून स २०२३ मध्ये श्री सवास अर्पण केली आहे.

श्री देवचंद छगनलाल शाह यांनी चादीचा एक देवविमानतुल्य रथ तयार करून आपले वडील स्व. छगनलाल उगरचंद शाह यांच्या स्मरणार्थ स २०२५ मध्ये श्री सघास अर्पण केला आहे

श्री वेणीचंद मोहनलाल दोसी यांनी चादीचा इन्द्रध्वज आपले वडील स्व मोहनलाल नागरचंद दोसी यांच्या स्मरणार्थ अर्पण केला आहे

श्रावक वर्ग निपाणी येथे गुजराती, राज-स्थानी अशीं श्वे मू श्रावकाचे १४१ घरे असून सख्या ८७१ आहे सर्वजणाचा तवाकू, सराफी, कापड असा व्यापार व्यवसाय आहे सर्व सघात एकोप्याची दूद भावका आहे साधुजनांचे चातु-र्मास, त्यांच्या निश्रेव उपधान तपाराधना, अजन-गलाका व प्रतिष्ठामहोत्सव झालेले, यायोगे धर्मभावना प्रवळ आहे येथील जैन युवक मडळा-तर्फे धर्मकार्य व समाजकार्य यात प्रमुखत्वाने भाग घेतला जातो

१० बेळगांव (जिल्हा बेळगांव) दोन लाख वस्तीच्या या शहरात श्रावक सख्या जवळ जवळ एक हजार आहे गुजराती, राजस्थानी, सौराष्ट्र इकडील लोकांचा सव बनलेला असून कापड व्यापार, सराफी, कारखानदारी हा त्याचा व्यवसाय आहे

श्री चंद्रप्रभू महाराज मूळ नायक असलेले शिखरवद मंदिर सुमारे ७५ वर्षांपूर्वीचे आहे सवत २०२३ मध्ये या मंदिरालगत दोन मजली भव्य आणि प्रगल्भ उपाश्रय बांधण्यात आला. सवत २०१२ पासून येथे धार्मिक शिक्षणासाठी पाठशाळा चालू आहे

येथील सुप्रसिद्ध नागरिक शेट चतुरदास निगिनदास शाह यांच्या टिळकवाडी येथील बंगल्यात २० वर्षांपूर्वी स्थापन केलेले श्री महावीर स्वामि विराजित गृह मंदिर आहे. इडिया क्लॉथ स्टोअर्स मार्केट भाग येथे पुखराज वरदीचंद यांनी पाच वर्षांपूर्वी आपले घरी एक गृहमंदिर निर्माण केले. दोन वर्षांपूर्वी रामदेव गल्लीत सधवी सिल्क पॅलेस या ठिकाणी एक गृहमंदिर झाले.

११ मुळजोड (ता. रायवाग) गावाची लोकसंख्या ९८६१ जैन श्वे मू श्रावक २९ आहेत व्यापार व्यवसाय आहे

१२ सोलापूर (ता हुकेरी) कणगळे आणि सकेश्वर यांच्या दरम्यान असणाऱ्या पाच हजार लोकवस्तीच्या या गावात श्रावकाची चार घरे असून सध्या १२ आहे व्यापार व्यवसाय आहे येथे श्री कुथुनाथ भगवानाचे सवत १९६७ मध्ये स्थापन झालेले शिखरवद जिनालय आहे एक उपाश्रय आहे पचाची जमीन आहे

१३ सकेश्वर (ता हुकेरी) गुणे बंगलोर हमरम्यावराल या गावाची लोकसंख्या २५ हजार असून जै श्वे श्रावक सध्या १५ आहे श्रीमती हिंराबेन हिंराचंद शाह यांचे मूनिमुन्न स्वामीचे गृहमंदिर आहे

६ बंगलोर (म्हेंसूर राज्य)

म्हेंसूर राज्याच्या राजधानीच्या या जहान लालन्या १८ लाख असून त्यामध्ये जैन श्वे मू श्रावक सध्या १८ हजार आहे मच्छ, पाठदाट, गुजगत, राजस्थान वगैरे भागातून श्रावक समाज व्यापाराच्या निमित्ताने १०० वर्षांपूर्वी आले येथे म्यायिक झालेल्या

आहे कापड आणि सायकल हे त्यांपैकी बहुतेकांचे मुख्य व्यवसाय आहेत.

या शहरात एकूण पाच जिनमंदिरे आणि पाच गृहमंदिरे आहेत चिकपेट येथील श्री आदिनाथ प्रभूचे मंदिर सं. १९७५ मध्ये व विदेगपुरम येथील श्री श्रयासनाथांचे मंदिर स १९८४ मध्ये स्थापन झाले गाधीनगर येथे स २०१० मध्ये श्री पार्श्वनाथ प्रभूचे, कॅन्टोन्मेंट भागात मूनिमुन्न स्वामीचे स २०१२ या वर्षी आणि जयनगर येथे स २०१९ मध्ये श्री महावीर स्वामीचे अशी सधमालकीची पाच मंदिरे असून त्यांपैकी दोन शिखरवद आहेत

येथे तीन पाठशाळा चालू असून चिकपेट येथील श्री लक्ष्मिसूरीश्वरजी पाठशाळा स. १९८३ पासून चालू असून तेथे हल्ली १६५ मुले १७५ मुली व ६० महिला धर्मपाठ घेतात चिकपेट येथील शेट श्री ताराचंद गाडालाल जैन पाठशाळा ही दुसरी पाठशाळा सवत १९९१ मध्ये स्थापन झालेली आहे तेथे ८१ मुले आणि १११ मुली पाठ घेतात तिसरी गाधीनगर येथील पाठशाळा स २०११ मध्ये स्थापन झाली सध्या तेथे ५५ मुले, ८५ मुली आणि २७ महिला धार्मिक अध्ययन करतात उत्तम अध्यापक वर्ग असल्याने भरीव अभ्यासक्रम चालू आहे

चिकपेट येथे एक व गाधीनगर येथे एक असे दोन उपाश्रय आहेत चिकपेट येथे वर्धमान तप आयविल खाते, जैन भोजनालय, जैन धर्मशाळा आहेत येथे शेट ताराचंद गाडालाल जैन पाठशाळेची नवीन व अद्यावत इमारत तयार होत आहे

गाधीनगर मंदिराच्या शेजारीच ' जैन मघन '

उभारण्याचे काम चालू आहे त्या ठिकाणी वाडी, धर्मशाळा, हॉस्टेल व भोजनशाळा याची सोय होणार आहे

कॅटोन्मेंट भागातील मदिराशेजारीच एक धर्मशाळा बांधलेली आहे जयनगरमध्ये विद्यार्थी बोडिंगसाठी जागा सरकारतर्फे मिळालेली आहे

पू पा. आ श्रीमद् गभीरमूरीश्वरजी म आणि पू पा आ लक्ष्मणसूरीश्वरजी म यांच्या प्रेरणेने शासनसेवेची कार्ये अखंडितपणे चालू आहेत साधू साध्वी महाराजांच्या चातुर्मासाचे योग वरेच वेळा येथे येऊ लागले आहेत सर्व समाजामध्ये धर्मभावना प्रभावी आहे

बगलोर हे आधुनिक कारखानदारीचे मोठे केंद्र असून विधान सभा, गीशमहाल आदि ठिकाणे हौशी प्रवागाना आकर्षून घेतात

७. जिल्हा रत्नागिरी, (महाराष्ट्र)

रत्नागिरी कोकण भागातील हे जिल्ह्याचे ठिकाण असून लोकसंख्या चाळीस हजार आहे येथे जैन श्वे श्रावक सख्या अदाजे ७५ आहे एक गृहमंदिर सन १९४९ मध्ये स्थापन झाले असून तेथे मुनिसुव्रत स्वामि याची प्रतिमा आहे श्रावकांचा मुख्यत्वे कापड व सराफी व्यापार आहे

८. जिल्हा विजापूर, (म्हैसूर राज्य)

विजापूर आदिलगाहीच्या राजधानीचे आणि सध्या जिल्ह्याचे ठिकाण असलेल्या या गावाची लोकसंख्या एक लाख असून त्यामध्ये मूर्तीपूजक श्वे श्रावक अकरावे आहेत गुजरात, राजस्थान, कच्छ काठेवाड या भागातून व्यापाराच्या निमित्ताने आलेले लोक येथे स्थायिक झालेले आहेत येथील वाजार पेठेतील श्री पार्श्वनाथ

रस्त्यावर श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूचे दुमजली आणि तीन शिखराचे एक भव्य जिनालय आहे सवत १९८४ मध्ये स्थापन झालेल्या या मदिराच्या तळमजल्यावर श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ आणि दुमजल्यावर श्री आदीश्वर भगवानाची प्रतिमा आहे सधवी गुलाबचंद गोविंदजी यांचे गृहमंदिर असून तेथे श्री पार्श्वनाथ प्रभूची धातूची प्रतिमा आहे येथे पाठशाळा स २०२० पासून सुरू असून दहा मुले व पंधरा मुली तेथे धार्मिक अध्ययन करतात, येथे दोन उपाश्रय आहेत स २०११ पासून वर्धमान तप आयविल खाते चालू आहे

येथील श्रावकवर्ग धर्मपरायण असल्याने वार-वार साधुमहाराजाचे चातुर्मास करवणे, उपधान आदि तप करवणे, धार्मिक उत्सव करणे चालू असते

येथील श्रेष्ठ रामजीभाई देवसी व सी नेनबाई रामजीभाई यांची मुकन्या कु. हेमलता यानी स २०२५ मध्ये सवेगी दिक्षा घेऊन त्या सूर्यमालाश्रीची गिण्या स्थितप्रज्ञाश्री झाल्या तसेच प पू प रजनवि गणिवर्य यांचे गिण्य राजेगविजयजी येथेलेच व त्यांचा दीक्षाविधीहि विजापुरच्या प्रागणात झाला

येथील गोलघुमट, जामा मगीद, इत्यादि ऐतिहासिक वास्तू व काही ऐतिहासिक अवशेष पाहाण्यासाठी प्रवाशांची नेहमी गर्दी असते

९. जिल्हा सातारा (महाराष्ट्र)

१. ओगलेवाडी (ता कऱ्हाड)

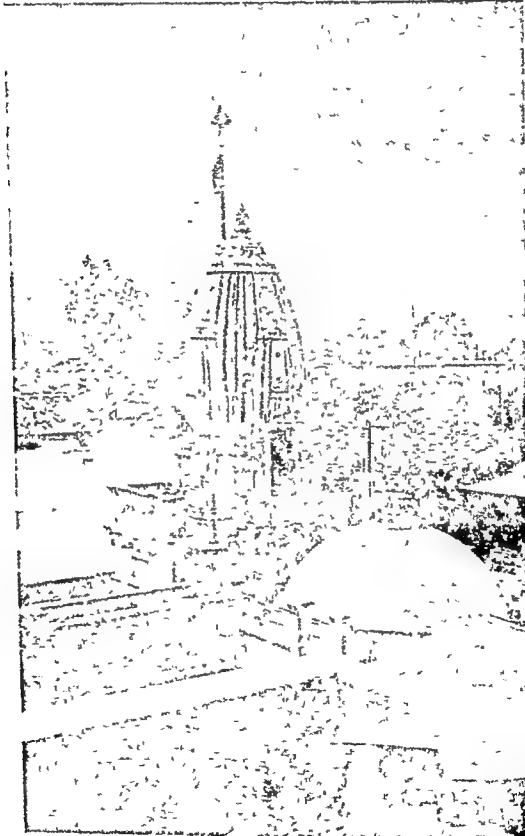
एकूण २ हजार वस्तीच्या या गावात जैन श्वे श्रावक ८१ आहेत प्रामुख्याने ते कच्छ देशचे असून किर्गणा भुनार मान हा त्यांना

प्रमुख व्यवसाय आहे जैन सधाचे श्री वावुपूज्य
स्वामीचे एक गृहमंदिर सन १९३५ ला येथे
स्थापन झाले गाह गिवजी वेलजी याच्याकडील
गृहमंदिरात श्री पार्श्वनाथ भगवनाची प्रतिमा
आहे येथे विविध प्रकारचे काच सामान तयार
करण्याचा कारखाना आहे.

२. कराड (ता कराड)

पूणे वगलोर हमरस्त्यावरील या गावाची
लोकसंख्या ५० हजार असून शे मू श्रावकाची
संख्या १५०० आहे कापड व सराफी आणि
किराणा व्यापार हा श्रावकाचा प्रमुखत्वाने
व्यापार आहे सन १९०० च्या आसपास येथे

श्री
संभवनाथ
प्र म

प्रा सा द,
क रा ड

आपल्या समाजाची १०११ घरे होती व श्री चिंतामणि पार्श्वनाथ विराजित एक गृह-मंदिर होते. श्री सभवनाथ प्रभू मूळ नायक असलेल्या शिखरवदी भव्य मंदिराचा प्रतिष्ठा महोत्सव वैशाख शु॥ ६ स १९६२ सोमवार ता ३०/४/१९०६ रोजी झाला. हे मंदिर कराड येथील हाथीभाई मलुकचंद यांनी बांधून दिले असा मंदिराच्या प्रवेशद्वारावर झिललेख आहे त्यांचे चिरजीव हिराचंद हाथीभाई यांनी प्रतिष्ठा करविली व ध्वजा चढवण्याचा चढावा आपणच घेतला. हल्ली त्यांचे चिरजीव प्रभुलालभाई ही ध्वजा प्रतिवर्षी चढवीत असतात त्यानंतर या मंदिराचे मागिल भागांत माघ शु॥ १० स. १९८९ रविवार रोजी श्री शांतिनाथ भगवतांच्या चौमुखजी देरासरची प्रतिष्ठा येथील शाहू खेमचंद नारायणजी यांच्या मार्फत होऊन त्या मंदिरावरील ध्वजेचा चढावाही त्यांनीच घेतला आहे त्यांचे चिरजीव चुनिलालजी हल्ली ती ध्वजा चढवतात

गुरुवार पेठेत शाहू हिराचंद राजाराम यांचे श्री पार्श्वनाथ भगवान गृहमंदिर आहे.

कराड गावाला शासन प्रभावक महान आचार्यदेव साधू आणि साध्वीजी महाराजांचा अनेक वेळा लाभ झाला कराड येथील सघाने त्यांचे स्वागत करून, चातुर्मास करवून, विध-विध तपाराधना करवल्या व त्यानिमित्ताने आपण धर्मरत राहून, धर्मोत्सवांत विपुल धनव्यय करून, दूरदूरच्या साधर्मी वधुभगिनींची भक्ति केली आहे

येथे एक उपाश्रय आणि सर्व सोयींनी युक्त अशी दुमजली धर्मशाळा आहे. सवत २००२ पासून येथे पाठशाळा मुरू करण्यात आली

असून १५० मुलामुलीना धार्मिक पाठ दिले जातात.

कलिकडेच जैन मतानुसार धार्मिक विधि विधान करणारे एक मंडळ येथे स्थापन झाले असून त्याचा या भागांतील धर्मोत्सवात फार उपयोग होत आहे.

कराड संघाची शासनभक्ति, सामाजिक कार्याविषयी अनुराग, साधुसाध्वीजींच्या ठायीचा भक्तिभाव, साधर्मी भक्तीची हीस प्रशसनीय आहे

३. कोरेगांव (ता कोरेगाव)

दहा हजार लोकवस्तीच्या या गावात जैन इ.व. श्रावक घरे ६० असून सख्या अदाजे ५०० आहे किराणा, अडत, कारखानदारी असा त्यांचा व्यवसाय आहे गुजरात व कच्छ देशातील श्रावकगण आहे

एका विशाल जागेवर स २०२४ मध्ये श्री मुनिमुन्रत स्वामींचे शिखरवदी मंदिर बांधून झाले आहे ते रमणीय आहे येथे दोन उपाश्रय आहेत

४. खटाव (ता खटाव)

येथील लोकसंख्या ६०० असून जैन इ.व. श्रावक घरे ८ व सख्या ६० आहे. येथील जिनमंदिर १०० वर्षांपूर्वीचे जुने असून तेथे स १६६४ मधील धातुची चौवीसी आहे.

५. चितळी (ता खटाव)

या गावाची लोकसंख्या ५,५०० असून जैन इ.व. श्रावकांची संख्या २५ आहे येथे श्री पार्श्व-नाथ मंदिर सन १९४० मध्ये स्थापन झाले आहे

६ ममूर (ता कराड)

एकूण पाच हजार लोकवस्तीमध्ये श्रावकाची सख्या अडीचशे आहे. गुजराती कच्छी व राजस्थानी श्रावक समाज असून प्रामुख्याने व्यापार व्यवसायी आहे. व्यापारी पेठेत श्री सुमतीनाथ भगवान मूळ नायक असलेले मंदिर स १९७४ मध्ये स्थापन झालेले आहे. एक उपाश्रय आहे म २०२५ च्या पर्युषण पर्वापासून येथे पाठशाळा मुक्त झाली असून ५० मुलेमुली धार्मिक अध्ययन करतात समाजात धर्मवृत्ती जागृत आहे

७ म्हांसुर्ण (तालुका खटाव)

मुमारे चार हजार वस्तीच्या या गावात श्रावकाची सख्या १५ आहे येथे एक गृहमंदिर असून तेथे श्री पार्श्वनाथ भगवानाची प्रतिमा आहे

८ रहिमतपूर (ता कोरेगाव)

येथील लोकसख्या अदाजे १६ हजार आहे येथे गुजराती आणि ओसवाल समाज मिळून १५० श्रावकाची मख्या आहे किराणा, म्हेशनरी, भुमार, सराफी अशा व्यवसायात श्रावक समाज आहे येथे मूळनायक श्री महावीरप्रभु असलेले मंदिराची प्रतिष्ठा जेष्ठ शु॥ २ नवन १९४३ ला झाली आहे गाभाऱ्यात मूळ नायकच्या वाजूम श्री आदीश्वर आणि नेमिनाथ प्रभु विराजमान असून बाहेरील रंगमंडपात श्री कृष्णनाथ आणि मुमनिनाथ भगवान विराजमान आहेत एक उपाश्रय आहे

९. राजापूर (तालुका-खटाव)

दोन हजार लोकसख्या श्रावक मख्या नऊ एक गृहमंदिर असून श्री महावीर स्वामि विराजमान आहेत

१०. जिल्हा सांगली (महाराष्ट्र)

१. आष्टा सवालाखी (ता वाळवा)

सांगली इस्लामपूर मार्गावरील या गावात लोकसख्या जवळजवळ १६ हजार असून गुजराती व राजस्थानी श्रावक सख्या ३० आहे. व्यापार व शेती हा त्याचा व्यवसाय आहे.

२. आरग (ता मिरज)

मिरजेच्या ईगान्येस बारा यैलावर असलेल्या या गावात बारा हजार लोकवस्ती आहे जैन श्रावकाची आठ घरे असून सख्या ७५ आहे विशेषेकरून शेती व अल्पांमते व्यापार हा व्यवसाय आहे येथे श्री वासुपुज्य स्वामीचे मंदिर स २०२५ (इ सन १९६९) मध्ये स्थापन झाले मात्र त्याची तयारी २५ वर्षांपासून चालली होती स २००० मध्ये पू भुवनवि आणि पू जवूवि महाराज (पूर्वाश्रमातील पितापुत्र) या गावी आले होते मानवाचे कर्तव्य, जिनेश्वर भगवतांची पूजा, जिनमंदिराची आवश्यकता अशा विषयावरील त्याच्या प्रभावी उपदेष्टाने येथे जिनमंदिर करावयाचेच म्हणून श्रावकसमाजाने तीन हजार रु वर्गणी जमविली स २००५ मध्ये पू प. प्रवीण वि गणिवर्य, युवकजन प्रतिबोधक महिमासपन्न महिमा वि म व मुगिल वि म यांच्या येथील मुकामात मंदिर बांधणीच्या कामास पुन्हा चालना मिळाली यावेळी आणि चार हजार रु ची वर्गणी आणि श्री गातिलाल बडूचद आहे याचे नाक्यावरील घर याचा लाभ झाला परंतु मंदिराच्या पूर्णावस्थेचा योग नियतीने एकोणास वर्षे पुढे ढकलला । शेवटी मंदिर व उपाश्रयाचे बांधकाम पुरे होऊन स २०२५ मध्ये पू प रजन वि गणिवर्य

आदि आणि पू सूर्यमालाश्री आदि गुरुजनाच्चा निश्चेत माघ शु॥ १ ते शु॥ ५ पर्यंत पंचान्हिका महोत्सव, शांतिस्नान करून श्री वासुपूज्य स्वामि आदि तीन प्रभूमूर्तींची प्रतिष्ठापना झाली, त्याच दिवशी पूज्यश्रींचे नूतन गिण्य पू राजेश वि म ची वडी दीक्षा झाली माघ शु॥ १३ या दिवशी उपाश्रयाचे उद्घाटन सागली निवासी शेट् रतनमीभाई जेठाभाई गांढ याच्या हस्ते झाले

श्रावकसमाजाची धर्मभावना प्रवळ असून येथील श्राविका श्री चपादेन तुकाराम शाह यांनी स २०२५ च्या पर्युपण पर्व समयी सागलीमुक्तांनी मासक्षमण तपश्चर्या केली

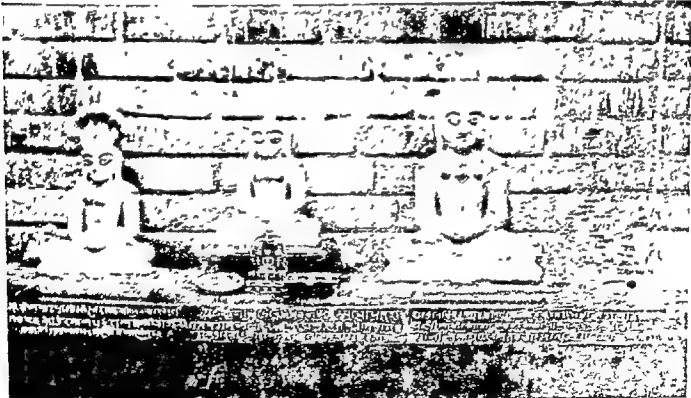
३ इस्लामपूर (ता वाळवा) सुमारे २८ हजार लोकसंख्येच्या या गावात जैन ध्वे श्रावक

६१८ आहेत राजस्थानी आणि गुजराती असे मिळून ८६ घरे आहेत. कापड, सराफी, किराणा व्यापार हा त्याचा व्यवसाय आहे. बाजार पेठे-तील श्री वासुपूज्य भगवान मूळ नायक असलेले दुमजली शिखरवद मंदिर ज्येष्ठ शु॥ ५ स २००६ दिनाक २२ मे १९४० या दिवशी प पू प नवीनवि गणिवर्य (हल्ली पू पा आचार्यदेव) यांच्या निश्चेत स्थापन झाले एक गृहमंदिर आहे एक उपाश्रय आणि एक पंचाचा वाडा आहे येथील श्रावकगण धर्म परायण आहे

४ कौलापूर

सागली तासगाव रस्त्यावर दोन्ही गावा-पासून सात मैलावर असलेल्या या गावची लोकसंख्या १२ हजार आहे १५० वर्षांपूर्वी येथे श्रावकाची १५।१६ घरे सुखी, सधन अशी

कौलापूर येथील जिनालयांतील प्राचीन जिनमूर्ती

श्री पार्श्वनाथ प्रभु
(स. १५३९)

श्री आदीश्वर भगवत
(स १२६१)

श्री चंद्रप्रभू स्वामि
(स १७४५)

होती सध्या दोन घरे असून थावकसख्या ६ आहे

येथील श्री आदीश्वर भगवन्ताचे मंदिर पश्चिम महाराष्ट्रात सर्वात जुने असून त्याची प्रतिष्ठा माघ शु॥ १३ स १९२१ रोजी झाली श्री कुंभोजगिरीवर जगवल्लभ पार्वनाथाची प्रतिष्ठा स १९२६ मध्ये झाली कौलापूर येथे मुळनायक आदीश्वर (स. १२६१) श्री पार्वनाथ (स १५३९ व श्री चंद्रप्रभू (स १७४५) अशा प्राचीन प्रतिमाजी असून श्री चक्रेश्वरी माताजी व गोमुखयक्ष या सर्व सगमरवरी मूर्ती आहेत येथील एक सुश्रावक स्व लालचंदभाई यानीं गाव सोडून जाताना आपली ९॥ एकर जमीन या मंदिरास अर्पण केली आहे मंदिराच्या भोवताली खुली जागा असून सभोवताली तट बांधलेला आहे दरवाज्यावर एक दुमजली उपाश्रय आहे

या मंदिराच्या जीर्णोद्दारासाठी सागली निवासी श्री शातिलाल लिलाचंद गाहू रेठरेकर यानी प्रयत्न केले सागली येथील श्री सोमचंद मानचंद शाहू यांच्या नेतृत्वाखाली एक समिती स्थापन होऊन या कार्याला चालना मिळाली निपाणीचे श्रेष्ठिबयं दत्तुभाई गणपतलाल जत्राटकार यानी ४००१ रु. देऊन या कार्यास सक्रिय उत्तेजन दिले. या कामी ठिकठिकाणच्या जैन मंदिराच्या कडून व तसेच काही श्रावकाचे-कडून भरीव मदत लाभली आहे हे मंदिर सागली येथील श्री पार्वनाथ देरासरजी ट्रस्ट-कडे बहिवादीस देऊन त्या ट्रस्टमार्फत लौकरच प्रतिष्ठा महोत्सव होईल

कौलापूर गावागेजारी विमानतळ असून तेथे लहान विमाने उतरू शकतात

५ कामेरी (ता. वाळवा) इस्लामपूरपासून ४ मैलावर हे गाव असून तेथील लोकसख्या ८ हजार आहे जैन श्रवकसख्या २० आहे

६ कासेगाव (ता. वाळवा) पच्चाहत्तर वर्षांपूर्वी येथे श्रावक समाजाने अभिनंदन स्वामीचे एक रमणीय शिखरबंद देवालय बांधले हल्ली तेथे श्रावकाची ६ घरे असून व्यापार व शेती असा त्याचा व्यवसाय आहे

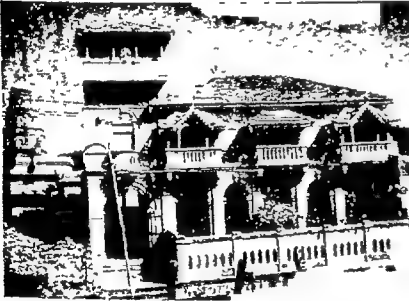
७ खानापूर (ता. खानापूर) सुमारे ६ हजार वस्तीत श्रावकाची सख्या ५० आहे शेती व व्यापार हा त्याचा व्यवसाय आहे श्री कातिलाल गणेशचंद गाहू याचे श्री अजितनाथ भगवानाचे गृहमंदिर आहे

८ खेराडे बुद्रुक (ता. खानापूर) लोकसख्या ३५०० श्रावकाची घरे २ आहेत त्याचा व्यापार व्यवसाय आहे

९ ताकारी (ता. वाळवा) मिरज पुणे रेल्वे मार्गावरील रेल्वे स्टेशन आहे तसेच तासगाव कराड मार्गावर मोटार रस्त्याने येथे जाता येते लोकसख्या २२११ त्यात जैन श्रव समाजाची घरे ९ व लोकसख्या ६२ आहे त्याचा किराणा व्यापार प्रामुख्याने आहे श्री शातिनाथ भगवानाची धातुची प्रतिमा असलेले गृहमंदिर श्री रतनचंद मंगनचंद पेठकर यानी स १९९० मध्ये स्थापन केले आहे

१० तासगांव (ता. तासगाव) या गावाची लोकवस्ती २० हजार असून जैन श्रव मू श्रावकाची सख्या २०० आहे त्याचा व्यवसाय व्यापार व शेती आहे श्री ऋषभदेव प्रभूचे शिखरबंदी मंदिर स १९४९ मध्ये झाले चौफेर विशाल जागा, त्यात विहीर बगीचा असून रस्त्याच्या कडेस एक दुमजली सुंदर

उपाश्रय आहे मंदिरात श्री ऋषभदेव, शांति-
नाथ, अजितनाथ व श्री महावीर
स्वामि यांच्या लोभस प्रतिमाजी विराजमान
असून या मंदिराची वाघणी पाहून श्री
भोगणीजी तीर्थाची आठवण यावी असे वाघकाम
झालेले आहे. धार्मिक समारंभ व समाजाची
कार्ये या दृष्टीने दोन प्रशस्त दालने, रसोडा घर,
भोजनाचा व्यवस्था, पाणी, दिवावत्ती याची सोय
अलिकडेच करण्यात आली आहे येथे नुकतेच
'जैन मित्र मंडळ' स्थापन झाले असून त्याचे
सर्व सभासद दररोज साय आरतीच्या वेळी
जमतात धर्मकार्य आणि समाज कार्य यांच्यात
हे मंडळ सहभागी असते. श्रावकगण धर्मपरायण
आहे

श्री ऋषभदेव जैन मंदिर व उपाश्रय तासगांव

११ दुधगांव (ता. मिरज) सुमारे ७ हजार
लोकवस्तीच्या या गावात सध्या श्रावकांची
वस्ती १६ आहे

१२ दुधोडी (ता. तासगांव) सुमारे ४
हजार लोकसंख्येच्या या गावात श्रावक सख्या
१० आहे श्रावकामध्ये धर्मभावना प्रवळ आहे

दुधोडी येथील शकरलाल छगनलाल शाह यांच्या
कन्येने ३० वर्षांपूर्वी दीक्षा घेऊन त्या कैवल्यश्री
साध्वीजी झाल्या आता शकरलालभाईंची नात
कु कैलास लीकरच दीक्षा घेणार आहे.

१३ भवानीनगर (ता. वाळवा) लोकसख्या
१७०० श्रावकांची सख्या ४१ असून व्यापार व
शेती हा त्याचा व्यवसाय आहे

१४ भनैराजुरी (ता. तासगांव) येथे हल्ली
श्रावकांचे एकच घर असून सख्या ९ आहे

१५ माघवनगर (ता. मिरज) सागलीपासून
तीन मैलावरील या गावाची ११ हजार वस्ती
असून जैन श्वे मू श्रावकांची ३१ घरे आहेत
त्याचा प्रमुख व्यवसाय मुख्यत व्यापार आणि
यंत्रमागावर कापडाचे उत्पादन आहे

येथे मंदिर बांधण्यासाठी सचाने घेतलेल्या
जागेवर कोल्हापूर येथील गेनमलजी राठोड

श्री अमीक्षरा वासुपूज्य स्वामी मंदिर माघवनगर

आणि त्याच्या पुत्रपरिवाराने श्री वासुपूज्य स्वामीचे गिखरबद देवालय स्वखर्चाने वाधून ते सधास अर्पण केले. त्याच्या परिवारातील १३ च्या सख्येस अनुलक्षून त्यांनी १३ जिनिविवे तयार करवून पू पा आ यशोदेव-मूरीश्वरजी म च्या निथेत अजनशलाका करून त्याची प्रतिष्ठापना पू प रजनवि गणिवर्य, ज्योतिषशास्त्र विशारद पू भद्रानंद वि म याच्या निथेत आपाढ जु॥ २ स २०२३ ता ९-७-६७ ला केली त्यावेळी अमी झरली (अमृत स्तोत्र झाला) म्हणून अमीझरा वासु-पूज्य मंदिर असे म्हणतात या मदिरालगतच एक उपाध्य असून पाठशाळाहि आहे ४५ विद्यार्थ्यांना धर्मपाठाचा लाभ होतो

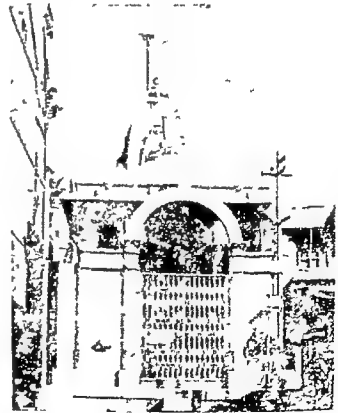
१६ मिरज (ता. मिरज) साउथ वेस्टर्न रेल्वे पुणे बंगलोर लाईनवरील हे जक्कन आहे येथील वानलेस हॉस्पिटल व तेथून ४ च मैलावर असलेले वानलेसवाडी येथील हॉस्पिटल महंगूर आहे देशपरदेशचे रुग्ण उपचारासाठी येथे येतात येथील हवाहि उत्तम आहे वानलेस हॉस्पिटलसमोरच एक हिंदु धर्मशाळा मर्व मोयीनी युक्त अशी वाघलेली आहे

अदाजे ६० हजार वस्तीच्या या गहरात जैन दवे श्रावकाची ३५ घरे व सख्या १७५ आहे. व्यापार उदीम हा त्याचा व्यवसाय आहे.

मनेराजुरी येथील स्व. बाळाराम पुरुषोत्तम गाह यांनी अण्णाबुवा या माधूचे मंदिर म्बखर्चाने अनिवार पेठेन वाघले तेथेच दुपजरा-वर मिरज येथील औपधोपचार निमित्ताने वाहंगावाहन येणाऱ्या श्रावकाच्यामाठी कोला-पर येथून धानूची प्रतिमा आपून आपाढ जु॥ १ मयत १९७२ रोजी जैन मठिगची स्थापना केली. नंतर श्रावकाची नव्या वाढ लागली मजी

मदिराच्या विस्ताराची गरज भासली नंतर येथील श्रावक सधाने त्या मदिराची पुनर्रचना करून श्री वासुपूज्य, शांतिनाथ आणि पावर्धनाथ भगवन्ताच्या सगमरवरी मूर्ती आपून त्याची प्रतिष्ठापना केली यक्ष यक्षिणी, मणिभद्रजी याची स्थापना केली या मदिराची सर्व व्यवस्था सन १९५२ पासून मिरज सधाकडे सोपवण्यात आलीअसून त्याच्या विश्वस्त मडळावर स्व बाळारामभाई याच्या घराण्यापैकी एक विश्वस्त असावयाचाच असे ठरविले आहे. हल्ली सागली येथील आर टी गाह त्या विश्वस्तपैकी एक आहेत

१७ विटा (ता. विटा) सुमारे २० हजार लोकसख्या, श्रावक सख्या २६० विशेष करून व्यापार व्यवसायी येथे पू ललितविजयजी म श्रीच्या उपदेशाने श्री सभबनाथ भगवानाने गिखरबद जिनालय स २०११ मध्ये झाले

श्री सभबनाथ मंदिर, विटा

त्या मागे एक उपाश्रय आहे येथील श्री वर्ध-
मान सेवा समिती समाजाच्या सर्व कार्यात सेवा
देत असते सर्व विटेकर श्रावक पू ललित वि
म याचे उपकार विसरू शकत नाही

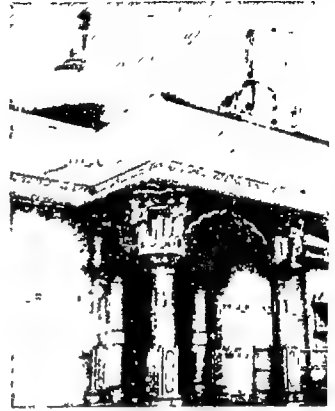
१८ शाळगाव (ता. विटा) ४५०० लोक-
वस्तीच्या या गांवी श्रावकाची २ घरे असून
सख्या १० आहे शेती व व्यापार हा व्यवसाय
येथे दोन गृहमदिरे श्री अनंतनाथ भगवानाचे स.
२००७ व गांतिनाथ भगवानाचे स २०२१
मध्ये स्थापन झालेली आहेत येथे पू पा आ
रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज आपल्या शिष्यासह
येऊन गेले आहेत

१९ बत्तीस शिराळा (ता. शिराळा) नाग-
पचमीच्या उत्सवासाठी विशेष विख्यात अस-
लेल्या ८ हजार बत्तीच्या या गावात श्रावकाची
११ घरे असून सख्या ९० आहे व्यापार आणि
शेती असा त्याचा व्यवसाय आहे येथे पू. प
नविनविजयजी गणिवर्य, (हल्ली आचार्यदेव)
याच्या उपदेगाने श्री पार्वनाथ प्रभूचे गृह-
मंदिर सन १९४८ साली स्थापन झाले त्यांचे
शिष्य पू हिमानु वि महाराज याची दीक्षा
याच गावी झाली येथे तळमजल्यास उपाश्रय व
दुमजल्यावर जिनालय बांधण्याची योजना
आखून थोडेबहुत काम झाले आहे

२० सांगली (ता. मिरज)

जिल्ह्याचे ठिकाण हळद, गेग, गूळ, मिरची,
तवाकू इत्यादी शेती माल तसेच किराणा,
कापड, सराफी, हार्डवेअर वगैरे मालाची मोठी
वाजार पेट औद्योगिक व इतर सहकारी
प्रवृत्तीचे माहेरघर शिक्षणक्षेत्रातील प्रगतिपा-
वरील गाव हे गाव श्री कृष्णा नदीच्या तीरावर
वसले असून लोकसख्या १ लाखापर्यंत पोचली

श्री पार्वनाथ मंदिर वखार भाग सांगली

आहे जैन स्वे मू श्रावकाची २५० घरे असून
हा समाज निरनिराळ्या व्यापार प्रवृत्तीत आहे

जिनमदिरे ३-(१) ज्या वेळी सांगली येथे
श्रावकाची ८।१० घरे होती तेव्हा येथील स्व.
गंठ रतनचंद साकळचंद यांनी अहमदाबादहून श्री
पार्वनाथ प्रभूची धातूची प्रतिमा आणून श्री
गणपती पेठेतील आपल्या स्वतंत्र अणा दुमजली
घरात एक गृहमंदिर ता १।१२।१९०५ रोजी
महाच्या उपयोगासाठी स्थापन केले स्व गंठ
वापूभाई रतनचंद यांनी हयातभर ते साभाळले
व हल्ली ते मंदिर त्याचे वि श्री मोहनलाल
वापूभाई शाह यांनी श्री पार्वनाथ जैन स्वे
देरासर, वखारभाग, सांगली याचेकडे सोपविले
आहे

(२) सध मंदिर येथील श्रावक सख्या व ग्रह-
राचा पसारा वाढत गेला तेव्हा सर्वशेठश्री स्व
कालिदास रवचंद, मानचंद गुलाबचंद, तुकाराम

देवचंद, तुकाराम बाळाराम, चूनिीलाल पोपट-
लाल (फर्म), फकिरचंद छेनाभाई, हिरालाल
मोतीलाल परीख, ताराचंद कस्तुरचंद आदी
नानावटी घराणे, भिकूभाई बापूचंद इत्यादींच्या
प्रयत्नाने वखारभागात हायस्कूल रोडवर जागा
घेऊन तेथे एक दुमजली विंगाल उपाश्रय
बाधण्यांत आला. संप्रति महाराजकालीन श्री
पार्वनाथ, कुथुनाथ आणि फणाधारी पार्व-
नाथाच्या मूर्ती आणल्यानंतर मंदिर बाधून
प्रतिष्ठा वैशाख वद्य ६ स २००५ रोजी पू
पा कविकुलकिरीट व्या वा आचार्यदेव श्रीमद्
लब्धिसूरीश्वरजी महाराज व त्याच्या गिष्य-
वराच्या निश्चेत झाला त्यावेळी विमानातून
पुष्पवृष्टि करण्यात आली होती

या मंदिराची घटना व कामकाजाचे नियम
श्री शातिलाल रेठेरकर यांनी तयार केले व ते
पू महिमासपन्न महिमा वि म याच्या वाढ
दिवशीं भाद्रपद वद्य १२ स २००५ रोजी
सधाने मजूर करून त्याप्रमाणे कामकाज चालू
आहे

या मंदिरात श्री पार्वयक्ष, श्री पद्मावती
देवी यांच्या मुर्तीचीहि प्रतिष्ठापना झाली असून,
कोल्हापूर येथील चूनिीलाल कृष्णचंद यांच्या
मार्फत आलेले श्री सिद्धचक्रयत्र आहे रगमडपात
काचकामाने केलेले श्री शत्रुजयगिरी पट स्व.
रावजी केशवजी आणि श्री अष्टापदजी व पावा-
पुरीजी पट श्री शातिलाल रेठेरकर यांच्या
मार्फत केलेले आहेत धार्मिक उपकरणे, पाण्या-
साठी बोअरिंग वगैरे सर्व सोयी उपलब्ध आहेत
या मंदिराच्या विकासकार्यात स्व शेट फकिर-
चंद छेनाभाई याचा मोठा भाग होता

(३) श्री जैन श्वे पानाचंद वसतिगृहाच्या
तिसऱ्या मजल्यावर श्री सुपार्व्वनाथ मंदिर

म २०२३ ला स्थापन झाले असून त्याचीहि
व्यवस्था सध मंदिराकडेच आहे

उपाश्रय-वखारभागातील सध मंदिरालगत
एक दुमजली मोठा उपाश्रय, आतील भागात
दुमजल्यावर एक लहानसा उपाश्रय आहे.

पाठशाळा-श्रीमद् लब्धिसूरीश्वरजी पाठ-
शाळा स २००५ पासून चालू आहे तिला स्वैर्य
प्राप्त ल्हावे व तिचे कार्य अखंडितपणे चालावे
म्हणून स २०११-२०२० मध्ये येथे चातुर्मास-
स्थित पू प. शुभकर वि गणिवर्य (हल्ली पू
पा आचार्यदेव) याच्या उपदेशाने कायम
निधीची सुरुवात झाली गेल्या ६।७ वर्षांत हा
निधी ३८ हजारापर्यंत गेला आहे श्रावक
सघानी या योजनेस उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला
याकामीं श्री रतनसीभाई शामजीभाई राजपाल,
जयतिलाल मणिलाल व इतर कार्यकर्ते प्रयत्न-
शील आहेत

वाडी-धर्मशाळा-सागलीचा वाढता पसारा
घ्यानी घेऊन येथील श्रावक सघाने धार्मिक
सामाजिक वगैरे कार्यात उपयोगासाठी एक
वाडी बाधावयाचे ठरविले सागलीचे श्रीमत
स्व. राजेसाहेब यांनी स्व शेट चतुरभाई
पितावर आदींच्या प्रयत्नाने आवराईच्या
नाक्यावर एक मोठी जागा अल्पशा किमतीस
दिली या कामास सक्रिय सुरुवात म्हणून
शेट रतनसी जेठाभाई शाह यांनी आपले
पिताजी काका आदि परिवाराच्या वतीने रु
३०५०१ ची देणगी दिली सघानेहि उदार
वृत्तीने हातभार लावला असून अदाजे २।२।
लाख रु चे हे काम लौकरच पुरे होईल

श्री जैन श्वे बोडिंग

सन १९१५ मध्ये येथे श्री जैन श्वे बोडिंग

सुरू करण्यात येऊन नंतर ते श्री दक्षिण म. जै. श्वे प्रा. परिषदेकडे सोपविण्यात आले ५० विद्यार्थ्यांच्या सोयीसाठी अदाजे सव्वा लाख रु खर्चून एक तीन मजली इमारत बांधण्यात आली असून त्यास शेट पानाचद मुळचद वसतिगृह असे नाव देण्यात आले आहे तिसऱ्या मजल्यावर जिनमदिर असावे म्हणून अकलूज निवासी श्री. भाईचद हेमचद व्होरा यांच्या सक्रिय सहकाराने श्री सुपार्श्वनाथ मंदिर झाले. त्याचा प्रतिष्ठांमहोत्सव पू प रजनवि. गणि-वर्षाच्या निश्चेत आषाढ शु। २ स २०२३ ला झाला. या कामी सधाच्या श्री पार्श्वनाथ देरासर-जीची विपुल मदत झाली त्या मदिराची व्यवस्था या देरासरकडेच आहे

उल्लेखनीय देणग्या

स्व. शेट बालचद रामचद यांच्या मुपुत्रानी माधवनगर येथील त्याचे सर्व सोयीनी युक्त असे घर माधवनगर जैन सधाच्या उपयोगासाठी सागली सधास अर्पण केले आहे

बखारभागातील मदिराच्या पूर्वं वाजूस देवद्रव्यातून बांधलेल्या इमारतीमधील दुमजल्यावरील भाग साधारण द्रव्याचा होऊन त्याचा चतुर्विध श्री सधास उपयोग व्हावा म्हणून शेट रतनसीभाई जेठाभाई शाह व त्यांच्या परिवाराने रु १५१११ रु दिले

याकामी पू ललितवि महाराज यांचा उप-देण उपकारकारक झाला

इतर प्रवृत्ती

धार्मिक विधि विधान करणारे 'श्री पार्श्व-नाथ मंडळ' येथे स्थापन झाले असून शान्तिस्नात्र प्रनिष्ठांमहोत्सव, सिद्धचक्रपूजन अगा वेळी

त्याचा उपयोग होतो. स्व. शेट फकिरचद छेनाभाई गांधी यांचा या कामीचा ग्रंथसंग्रह या मंडळास मिळाला आहे.

महिला मंडळ, युवक मंडळ, कच्छी समाज मित्रमंडळ अशा संघटना येथे आहेत.

श्री गुजराती सेवा समाज, सांगली

सागलीतील सर्व गुजराती भाषिकांनी एकत्र येऊन ही संस्था सन १९५४ साली स्थापन करून तिच्या मार्फत शेट रतिलाल वि. गोसलिया बालमंदिर, शेट शिवाजी पुजा कोठारी प्राथ-मिक विद्यालय, मातोश्री गगाबाई शिवजीभाई माध्यमिक विद्यालय, सी. कचनमाला र. गोस-लीया ग्रंथालय व वाचनालय त्याचबरोबर महिला मंडळ, युवक मंडळ चालवले आहे अल्पावधीतच या संस्थेने ३ लाख रुपयांची तीन मजली भव्य इमारत व एक मोठे क्रीडागण केले बालमंदिर पासून एस् एस् सी. पर्यंतचे सर्व शिक्षण विनाशुल्क देण्यात येते हा येथील विशेष आहे हल्ली येथे ७०० विद्यार्थी शिकतात प्रतिवर्षी सर्व गुजराती भाषिकांचे स्नेहसंमेलन होते सेवा समाजातर्फे येथे एस् एन्. डी टी विद्यापीठ पुणे याच्याशी संलग्न असे महिला महाविद्यालय चालू करावयाचे ठरविले असून त्यासाठी येथील दानशूर स्व. बालचद रामचद यांच्या सुपुत्रानी आपल्या मातोश्रीच्या नावे १ लाख ५१ हजार रुपये द्यावयाचा मनोदय व्यक्त केला आहे. संस्था विकासाचे टप्पे गाठीत असून येथील थावक वर्ग त्यात सहभागी आहे.

११ जिल्हा सोलापूर (महाराष्ट्र)

१ अकलूज (ता. माळशिरस) ३० हजार

लोकवस्तीचें हे गाव चौफेर साखर कार-
खान्यानी वेढलेले आहे गुजराती व राजस्थानी
आणि स्थानकवासी अशी १५० श्रावक सख्या
आहे. ते सर्व व्यापार आणि शिक्षण यात
आघाडीवर आहेत येथून ११ मुले परदेशी
जाऊन उच्च शिक्षण संपादन करून आली
आहेत.

येथे मेनरोडवर श्री वामुपूज्य भगवानाचे
जिनालय वैशाख शुद्ध ३ म २००० ला
स्थापन झाले एक उपाश्रय आहे

२ बार्शी (ता. बार्शी) व्यापार व उद्योग
याची वाढ होत असलेले साठ हजार वस्तीचे हे
गाव सोलापूर जिल्ह्यातील एक महत्त्वाचे
ठिकाण आहे जैन ध्वेतावर याची १७५ कुटुंबे
व सख्या १३०० आहे सोमवार पेठेत भव्य व
शिखरवद श्री ऋषभदेव जिनालय स. १९४१
(सन १८८५) स्थापन होऊन त्याचा प्रतिष्ठा
महोत्सव स. १९७६ (सन १९२०) मध्ये झाला
चालू वर्ष त्या मंदिराचे सुवर्ण महोत्सवी
वर्ष आहे येथील एस् टी स्टॅडसमोर वदामिया
भुवन मध्ये श्री मनमोहन पार्वनाथाचे एक
गृहमंदिर आहे

सन १९३३ पासून गेठ मुळचद जोयताराम
पाठशाळा चालू असून १२५ मुले मुली तेथे
अध्ययन करतात मुंबई व पुणे येथून जैन
नव्यज्ञान विषयक परीक्षा घेतल्या जातात

उपाश्रय, धर्मशाळा, सामाजिक कार्यासाठी
मंगल कार्यालय, शेठ दिपचंद उर्फ बाबुमाई
वखारिया याच्या देणगीनून त्याचे पिताश्री स्व

शेठ-रामचंद मुळचद वखारिया जैन विद्याभुवन
(वसतिगृह), शिवनाथ लुवाजी पोरवाल जैन
पुस्तकालय, श्री आदीनाथ महिला मंडळ, गेठ
रामचंद आणि स्व सी चपावाई रामचंद गाह
आयविल साते, श्री जैन महावीर मंडळ इत्यादि
संस्था आणि संघटना सघातगर्त कार्यप्रवण
आहेत

आपला समाज सार्वजनिक कार्यातही मागे
नाही त्याच्या उदार देणग्यामुळे विविध
संस्था बार्शीमध्ये यगस्वीपणे कार्य करीत
आहेत गेठ मुळचद व जबाहरमल प्रायमरी
स्कूल, गेठ नेणसी नरसी शाह आयुर्वेदिक दवा-
खाना, गेठ धारमी जीवन मॉडेल हायस्कूल,
गेठ आगरचंद कुकुलोन प्रगाला, सौ. हिराबाई
नेणसी कन्या प्रगाला यांचा उल्लेख या सदर्भात
अटळ आहे

बार्शी सघातील श्रावक शिक्षणाच्या क्षेत्रा-
तही मागे नाहीत. त्याच्या नोबवहीत ७
डॉक्टर्स, ६ इंजिनियर्स, ३ चार्टर्ड अकौंटन्ट्स,
८ बी कॉम, ५ बी एस्सी १ एम् ए पी
एच् डी, ३ अँडव्होकेटस् इत्यादि विविध क्षेत्रा-
तील उच्च पदवीधरांचा निर्देश आढळतो जैन
समाजाने शिक्षणाच्या क्षेत्राची उपेक्षा करू नये

हाच एक सदेश जणू या मधून बार्शी सघ देत
आहे

३ माढा (ता. माढा) ७ हजार वस्तीच्या
या गावान श्रावक सख्या ८३ आहे व्यापार व
शेती हा त्याचा व्यवसाय आहे येथे श्री मल्लि-
नाथ भगवानाचे एक मंदिर व चंद्रप्रभूचे एक
गृहमंदिर आहे

४ सोलापूर (जिल्हा सोलापूर)

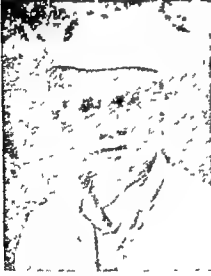
महाराष्ट्रातील कापड उत्पादनाचे एक मोठे केंद्र, सेट्रल रेल्वे व सदर सेट्रल रेल्वेचे जवळून स्टेशन येथील जनसंख्या अंदाजे ३ लाख असून, येथे गुजराती, राजस्थानी कच्छी अशा श्रावक समाजाची १५० घरे आहेत, १००० समाज

वाधव आहेत प्रामुख्याने त्यांचा कापडाचा व्यापार आहे

येथील मंगळवार पेठेत श्री आदीश्वर भगवत विराजित एक भव्य शिखरवद मंदिर आहे त्यास लगतच उपाश्रय आहे येथे पूर्वीपासून आयविल खाते चालू असून त्यासाठी एक नवीन इमारत बांधली आहे

पुणे शहर व त्याचा उपनगर विभाग

सकलन — सोमचंद भाईचंद शाह, पुणे.

येथील श्री जैन श्वे मू सघाने निरनिराळ्या क्षेत्रात सर्वांगीण लक्ष पुरविलेले असून, अनेक कंपनानी युक्त अशा पुष्कळ संस्था उभारलेल्या आहेत त्यांपासून आपल्या ठिकठिकाणच्या समाजास पुष्कळ तऱ्हेने मार्गदर्शन मिळेल असे वाटते

इतिहास कालापासून आतापर्यंत धार्मिक, सामाजिक, शैक्षणिक, औद्योगिक, राजकीय अशा सर्व क्षेत्रात नावाजलेले, अनेक विद्वान, अनेकविध कला, शास्त्रे इत्यादींचे अ ग्रॅमर केन्द्र असलेले पुणे हे महाराष्ट्रातील प्रमुख शहर

मुठा नदीच्या तीरावर वसलेले आहे हे रेल्वेचे जवळून, एस् टी मोटरीचे मोठे स्टेशन असून येथे विमानतळ आहे

छत्रपति शिवाजी महाराजांच्या अनेक पराक्रमांशी या गावाचा निकटचा संबंध आल्यानंतर, त्याचे पतप्रधान पेणवे यांनी येथे आपली राजधानी केली त्यानंतरच्या सर्व राजकृत्यांनाही या शहराबद्दल आपुलकी वाटत आलेली आहे येथे इतिहास कालातील व आधुनिक कालातील अनेक प्रेक्षणीय वास्तु आहेत येथील लोकसंख्या १२ लाख आहे

पूर्व काळापासून येथे जैन श्वे श्रावकांची घरे बोटार मोजण्याइतकी होती पेणव्यांनी येथे व महाराष्ट्रात व्यापार धवा याची वाढ होऊन, आपल्या राजधानीची वाढ व्हावी, जरूरीच्या प्रसंगी आपणासही पूरक व्हावे म्हणून देशोदेशीच्या घनाढ्य, व्यवहार आणि व्यापार कुशल व्यापाऱ्यांना येथे आणविले त्यात गुजरात, राजस्थान येथून आपल्या समाजहि मोठ्या मध्येने आला त्याने व्यापार उदीमाची वृद्धि करून समाज व दरवारात आदरणीय स्थान मिळविले

थावक ममाजाची धर्मभावना नेवती होती. यति—गोरजी महाराजाचे येथे येणे जाणे असे चानुमांनाने हे थावक स्व-प्राप्ती जाऊन तेथे धर्मांगवना, तार्थयात्रा करून, चातुर्मास सपत्यावर इकडे येत येथे दैनंदिन देव दर्शन पूजन होत नाही यामाठी हा यमाज वेचून अमे

श्री गोडीजी पाव्वनाथ जैन ध्वे मंदिर वेनाळ पेठ—गुरुवार पेठ, पुणे २

मुमारे १७५ वर्षांपूर्वी येथील सद्याने पुणे येथे एक जिनमंदिर बांधण्यासाठी पेठवे याच्या-मार्फत त्याचे धर्मगुरु शंकराचार्य यांना भेट—नजराने देऊन परवानगी मागितली “हे मंदिर गावापासून दूर असावे, तेथील घटारव बाहेर एकावयास येऊ नये म्हणून ते भुयारात बांधावे, त्याचे शिखर कळय, ध्वज येणाऱ्या जाणाऱ्यांना दिसू नयेत” इत्यादी अटी घालून परवानगी द्यावयाची नसू या, असे शंकराचार्यांनी पेठ-व्याना कळविले

त्यावेळी पुणे लहान होते हल्ली फुले मार्केट आहे तेथे बोद्धा होना त्याच्या पलिकडे वेना-ळाचे मंदिर होते त्या टापूत जिनमंदिर बांधा-वयाचे तर वाश्वा असे मागण्यात आले यति महाराजांनी ‘जगलान सगल’ असे समजावून, तेथे भुयार करवून, त्या चिनामणि पाव्वनाथ प्रभू आदि विशालकाय प्राचीन पाच जिन-विवाची प्रतिष्ठापना श्री सच समवेत स १८५८ मध्ये करून भाविकाळामाठी धर्म वारा-धनेचे द्वार खुले करून दिले कालानुराने तळ-मजत्यावर श्री शंखेवर पाव्वनाथ व त्या वरील मजत्यावर श्री गोडीजी पाव्वनाथ प्रभू व इतर प्रतिमाजींची स्थापना झाली

पुढे या मंदिरामोर्ग्व श्री ऋषभदेव भगवत गजे मंदिर बांधणे जाऊन त्याची प्रतिष्ठा धर्मांग द्या। ६ म १८९६ ला झाली म २०१० मध्ये या मंदिराचा जीर्णोद्धार झाला श्री गुरु-

जय गिरीवरील ‘दादाची टुकच जणु !’ असे ते एक देवविमानतुल्य मंदिर झाले आहे या मंदिराचे वाधकाम जैन शिल्पशारदाप्रमाणे असून, येथे प्रत्येक ठिकाणी जैन इतिहास दर्शन घटविणारे कोरीव काम प्रेक्षणीय झाले आहे

आता हे मंदिर पुणे शहराच्या मध्यवर्ती ठिकाणी असून, येथील चौकास ‘श्री पाव्वनाथ चौक’ असे नाव आहे. अलिकडेच येथील ‘वेनाळ पेठ’ हे नाव बदलून त्याम ‘गुरुवार पेठ’ असे नामाभिधान झाले आहे

उपाश्रय—या मंदिरागत श्री लालजी महा-राज उपाश्रय व भगिनी वर्गासाठी एक उपाश्रय असे दोन उपाश्रय आहेत याशिवाय या मंदिरा-जेजारी असलेल्या श्री जैन दसाश्रीमाठी धर्म-शाळेचा जल्म पडेल त्यावेळी उपाश्रय म्हणून उपयोग केला जातो

पाठशाळा—येथे गेली ९० वर्षे पाठशाळा चालू आहे मन १९३७ साली तिचे ‘लेडी लिलावता किकाभाई प्रमचद’ असे नामकरण झाले या पाठशाळेत जैन धार्मिक अभ्यासामह इयत्ता १ ते ७ वी पर्यंतचे शिक्षण मोफत दिले जाते जैन व जैनतर ६०० विद्यार्थी येथे शिक्षण घेतात या सर्व विद्यार्थ्यांना जैन एज्युकेशन बोर्ड मुंबई याच्या कडून घेतल्या जाणाऱ्या परिक्षा बाव्या लागतात या शिवाय दररोज रात्री मूल्याच्यासाठी श्री जैन तत्त्वज्ञानोत्तेजक मंडळ येथे पाठशाळा चालविते. येथे २०० विद्यार्थी धर्म पाठ घेतात

आयविल खाते—येथे लेडी लिलावती किकाभाई आयविल खाते ‘सच्चामार्फत कायम चालू आहे

लायब्ररी—मंदिराच्या प्रवेशद्वारात श्री बाबानंद जैन लायब्ररी’ आहे येथे विपुल ग्रंथ संग्रह आहे

श्रीऋषभदेव जिन मंदिर, वानवडी — १००
वर्षापूर्वीचे मंदिर असून त्याची व्यवस्था या
ट्रस्टमार्फत केली जाते

श्रीं गोडीजी पार्श्वनाथ मंदिराचा श्री जैन
ऋ मू सघातर्गत काही सस्था

गेठ श्री कातिलाल गगलभाई गहा वैयावच्च
फड — हा फड या सघ मंदिराकडे असून त्यातून
साधु, साध्वीजी महाराज यांचे वैयावच्च
(व्यवस्था, सेवा सुथुपा) करण्यात येते

गेठ छगनलाल वालचंद गांधी जैन भोजन-
शाळा।—जैन ऋ मू मध्यमवर्गीय व्यक्तीच्या
साठी, त्यांना परवडावे व जैन आचारधर्मास
अनुसरून भोजन व्यवस्था व्हावी म्हणून
ही भोजनशाळा चालू आहे

गेठ मणिलाल व केसवलाल माणकचंद सघवी
व मणिलाल चुनिलाल शाह जैन सहाय्यक फड

जैन ऋ मू श्रावक श्राविकाना त्यांच्या
परिस्थित्यनुसार 'साधर्मि भक्ति' या तत्वा-
नुसार या फडातून आर्थिक साहाय्य केले जाते
श्री जैन ऋ युवक मंडळ, १११, गुरुवार
पेठ

म २००१ मध्ये प पू प. बद्र वि म श्रीच्या
सदुपदेशाने धार्मिक, सामाजिक व राजकीय
दृष्ट्या सघटनात्मक कार्य बराबरासाठी हे
मंडळ स्थापन झाले यातील सभापदाचे 'प्रोड'
व 'स्वयमेवक' असे दोन विभाग करण्यात
आले येथील सघातील अग्रगण्य व्यक्ति व
उत्साही तरुण मिळून अदाजे २२५ ममासद
अहेत त्यांनी आजवर पुष्कळ सेवाकार्य केले
आहे

जैन विवाह विधी मंडळ — या युवक मंडळा-
तील काही सभासदानी सन १९३० पासून आदि
तीर्थंकर श्री ऋषभदेव प्रभूच्या पूर्वाश्रमी, त्याचा
च्या पद्धतीने विवाह झाला होता त्या जैन
पद्धतीप्रमाणे आपल्या समाजात विवाह व्हावेत
असा प्रचार केला, तसे विवाह विधी करणारे
कार्यकर्ते तयार केले यात श्री सुमतीलाल
मणिलाल (हल्ली मुंबई), प्रस्तुतचे सकलक
वंगरेनी पुढाकार घेतला हल्ली ही
पद्धति समाजात सर्वत्र रुढ होत चालली आहे
समाजबध्नींनी निरलसपणाने चालविलेल्या या
कार्यासाठी बर व वधु या पक्षानी विवाह समयीच्या
उत्साहाने देण्या द्यावयास मुहवात केली या
देण्या 'जैन सहाय्यक फड' या सस्थेस घेऊन
तिच्या मार्फत निराधार, पगु, वृद्ध, श्रावक
श्राविका, विद्यार्थी यांना गुप्तपणे सहाय्य
देण्याचे कार्य चालू आहे

श्री वीर वनिता मंडळ १११ गुरुवार पेठ

म २००८ मध्ये ही स्वयसेविकाची सघ-
टना स्थापन झाली त्यांनी पूजा गरवा नृत्य,
जैन कथानकावरील नृत्य नाटिका याची तयारी
केली ठिकठिकाणी होत असलेल्या धार्मिक
उत्सवान त्यांनी ही कला सादर करून सर्वत्र
प्रशंसा मिळविली आहे—भगिनीवर्गात स्वावलंबी
व्हावे म्हणून शिबणकलेचे शिक्षण या मंडळा-
मार्फत देण्यात येते या मंडळाने खाकरे, पापड
मसाले इत्यादि समारोपयोगी सामान तयार
करून ते विक्रीसाठी उद्योग व विक्री केंद्र
चालविले असून तेथे दररोज अदाजे ७५ भगिनी
काम करतात.

इच्छा आहे पण अनुकूलता नाही अशा
सुश्राविका आणि म्नीना या मंडळामार्फत नार्थ-
यात्रा करविल्या जाताना

म्वाश्रय केन्द्र —

म २०१५ या वर्षी समाजातील ७।८ अग्र-
णीनी प्रत्येकी १००० रु देऊन, त्यातून फोटो,
पाट, भाडी वगैरे साहित्य घेऊन, त्याच्या
भाड्याच्या उत्पन्नातून साधर्मीना माहाय्य
देणारे हे केन्द्र मुरू केले आहे

श्री जैन श्वे मू दसाश्रीमाळी ज्ञाति मंडळ

या ज्ञाति मंडळाची १७५ कुटुंबे सभामद
असून त्यानी गुरुवार पेठेच 'श्री दसाश्रीमाळी
धर्मशाळा वाधून भाडी ठेवलेली आहेत मगल
कार्यासाठी भाड्याने देतात ही धर्मशाळा सध
मंदिराच्या जवळ असल्याने सध कार्यास फार
उपयोगी होते

श्री वखारिया पंच महाजन।—

दसाश्रीमाळी व विसा पोरवाल ज्ञाति मंड-
ळीचे हे महाजन असून त्याची ४०० कुटुंबे येथे
आहेत. या महाजनाची भाडी मोठ्या प्रमाणात
आहेत

**शेठ बेचरदास भानचंद विसाश्रीमाळी महा-
जन वाडी**

या विसाश्रीमाळी महाजनाचे २००
सभासद असून त्याची ही वाडी शुकवार
पेठेन आहे

श्री गुजराती जैन विसा ओसवाल पंच
महाजन १४९, गज पेठ, पुणे २

या महाजनाचे २५० सभासद असून त्याच्या
या ज्ञाति सघटनेने जैन श्वे मू समाजाच्या
उपयोगी व्हावी म्हणून एक वाडी-धर्मशाळा
केली आहे येथे भाडी भरपूर आहेत

श्री पार्व्वनाथ चौकात विसा पोरवाल
या ज्ञातीने वाधलेले तीन मजली
'श्री ऋषभदेव भगवन्त' जिनमंदिर आहे.

श्री पार्व्वनाथ चौकाच्या पश्चिमेस श्री
आदिनाथ चौक असून येथे येथील श्रावक
समाजाने वाधलेले 'ओसवाल मंदिर' म्हटले
जाणारे 'श्री ऋषभदेव जिनमंदिर' आहे हे मंदिर
विशाल, तीन मजल्याचे, शिखरवद असून येथील
प्रतिष्ठा स १९११ मध्ये झालेली आहे तळ
मजल्यावर उपाश्रय आहे. या सघातर्गत 'श्री
पार्व्वनाथ जैन सेवा मंडळ' व श्री महावीर जैन
सेवा मंडळ या युवक सघटना आहेत

गृहमंदिरे (१) शेठ केशवलाल व
मणिलाल माणेंकचंद सघवी यांच्या लक्ष्मीरोड
वरील घरी 'श्री पार्व्वनाथ प्रभु' गृहमंदिर
आहे

(२) शेठ भिकुभाई रवचंद गाह यांच्या
बुधवार पेठेतील घरी श्री चित्तामणि पार्व्वनाथ,
वायुपूज्य स्वामि व चंद्रप्रभु स्वामि यांच्या
प्रतिमाजी असलेले गृहमंदिर आहे येथे उपा-
श्रय व ग्रथालय असून पाठशाळाही आहे
दररोज १०० मुले मुली धार्मिक अभ्यासाचे
पाठ घेतात

(३) शेठ मोहनलाल सखाराम शाह यांच्या
सदाशिव पेठेतील घरी श्री पार्व्वनाथ प्रभु
विराजित गृहमंदिर आहे

श्री जैन जापूति मंडळ

११६५ बुधवार पेठ पुणे २

श्री जैन श्वे समाजाच्या सर्वांगीण उन्नतीचा
प्रयत्न करावा म्हणून हे मंडळ स २०१४ मध्ये

स्थापन झाले रुग्णाना लागणारे साहित्य विना-
मूल्य वापरवायास देतात, आपल्या समाजबधू
भगिनी व विद्यार्थ्यांना अडचणीच्या वेळी साहाय्य
व्हावे म्हणून 'साधर्मि फंड' जमा करून, दिला
जातो,

**कला कल्पना सर्कल धार्मिक व
सामाजिक हितकेद्र**

१५८९ शुक्रवार पेठ पुणे २

३० उत्साही जैन श्वे युवकांनी ही संस्था
१५-८-६२ सुरू केली ही संस्था रु १५१-००
येथील सधाच्या साधारण खात्यास प्रतिवर्षी
देते संस्थेच्या हौशी कलाकारांनी 'कलकित
सत्य' नाटक येथील समाजास विनामूल्य
दाखविले 'जैन टेपल्स ऑफ इंडिया' हा
तीर्थयात्रा माहितीपट स्वखर्चाने तयार करून
सर्वत्र दाखविला त्यास जिनीव्हा परिषदेमध्ये
जागतिक प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले.
भगवान महावीराच्या जीवन चरित्रावरील
रागोळी प्रदर्शन भरवून विनामूल्य दाखविले
पुणे जिल्ह्यातील समाजाची शिरगणती करून
येथील सव मदिराकडे दिली

कोयना भूपर रिलीफ फंडाला, 'सुंदर भी
होणार' या नाटक प्रयोगापासून मिळालेले
रु ५०१ दिले गुजरात रिलीफ फंडाला रागोळी
प्रदर्शन भरवून मिळालेले रु ३५०० दिले
धार्मिक व नैसर्गिक सहली अत्यल्प खर्चात
करवण्याचा प्रयत्न चालू आहे

फ्रेन्ड्स सर्कल-श्री जैन सेवा मंडळ

प्लॉट न १८-१९ रविवार पेठ पुणे २

पू मुनिश्री महानंद वि म श्रीच्या प्रेरणेने
२८ जैन श्वे युवकांना सन १९६४ मध्ये ही
सघटना वाधली व लगेच जैन जनगणना केली,
सन १९६५ मध्ये आपल्या देशाच्या संरक्षण
निधीस नवेच वगैरे वस्तु विकून मिळालेली

रकम दिली, पुण्यातील ७०० हून अधिक
विद्यार्थ्यांना शालोपयोगी साहित्य अल्प
किमतीत व विनामूल्यहि पुरेवून तो उपक्रम
चालू ठेवला आहे, 'समाजनी सेवामां' या
विषयावर निबंध स्पर्धा ठेवून त्यापैकी निवडक
निबंधाची एक पुस्तिका प्रकाशित केली, सर्व
धार्मिक कार्यात ही संस्था भाग घेतेच, शिवाय
समाजोपयोगी अनेक योजना करावयासाठी ती
प्रयत्नशील आहे

भवानी पेठ, पुणे - या भागात श्रावक समाज
४००० असून त्याचा अडत काम व टिवरचा
धंदा आहे घर न २०३ भवानी पेठ येथे श्री
प,श्वर्नाथ भगवत मंदिर सन १९५५ मध्ये
स्थापन झालेले असून १ उपाश्रय आहे

शेठश्री बालचंदजी शाह यांचे एक गृहमंदिर
आहे येथे श्री जैन तत्वज्ञान मुलांच्या पाठशाळे-
मध्ये ४० मुले व स्त्रियांसाठीच्या पाठशाळेमध्ये
५० भगिनी धर्मपाठ घेतात

लष्कर, पुणे १. - या भागात श्रावक
संस्था १२०० आहे घर न ६५७ साचा पीर
स्ट्रीट येथे दुमजली शिखरबंद मंदिरात श्री
वासुपूज्य स्वामि मुळनायक आहेत या मंदिरात
सुंदर असे काच काम केलेले आहे मंदिराच्या
समोर एक उपाश्रय, व मंदिरालगत नवीन
बांधकाम केलेला भव्य उपाश्रय असे दोन उपा-
श्रय आहेत शेठ ईश्वरलाल गुलाबचंद पाठशाळा
चालू असून १२५ विद्यार्थी धर्माध्यायन करतात
येथे जैन सहायक फंडाचे कार्य चालू आहे

सोलापूर बाजार, पुणे १. - पुण्याच्या या
उपनगर विभागात श्रावकांची २२ घरे असून
ते राजस्थानी आहेत त्याचा प्रामुख्याने सराफी
व्यापार आहे मुख्य पेठेत मूळनायक श्री शांति-
नाथ प्रभु व बाजूस श्री अजितनाथ व धर्मनाथ
प्रभूच्या प्रतिमाजी असलेले एक दुमजली जिन-

मंदिर आहे लगतच उपाश्रय आहे पाठशाळा अमून ६० मुले धर्म पाठ घेतात या सघातर्गत 'श्री आतिनाथ सेवा मंडळ' ही युवक सघटना आहे

येरवडा, पुणे — या उपनगराची लोकसंख्या १० हजार अमून श्रावक संख्या १५० आहे हे सर्व राजस्थानी असून सराफी कापड वगैरे व्यापार करतात येथे श्री मुविधि नाथ भगवत विराजमान एक लहानसे मंदिर आहे येथील सघाने एक जागा घेतली असून, तेथे मंदिर, उपाश्रय, पाठशाळा यासाठी तीन मजल्याच्या इमारतीचे बांधकाम सुरू होत आहे जागेच्या अभावाने ५० मुले गिक्त असलेली पाठशाळा हाली बंद आहे येथे 'श्री जैन अमोलक मंडळ' नावाचे युवक मंडळ आहे

खटकी, पुणे ३. — या विभागात लोकवस्ती ७० हजार असून श्रावक संख्या ७०० आहे येथील जुना बाजार या विभागात श्री मुनिमुद्रत स्वामि विराजित काच काम केलेले दुमजली मंदिर स १९८८ मध्ये स्थापन झालेले आहे एक उपाश्रय आहे स २०११ पासून पाठशाळा चालू असून तेथे २५।३० मुले पाठ घेतात या शिवाय शा दलितचंद धर्माजी जैन याचे श्री गखेडवर पार्वनाथ गृह-मंदिर आहे

जिवाजीनगर, पुणे ५ — येथे श्री वी जे गाह याचे घरी श्री आतिनाथ प्रभू गृहमंदिर आहे पाननेन घरण फुटले त्या महापुराने या मंदिराचे वरचे नुकसान झाले पण येथे पाटावर अमण्या तांदुळाच्या स्वस्तिकाचा एक कणहि न्पावेळीहाळ्या नाही हा चमत्कारच नव्हे काय ?

येथील श्राविका वर्गाने दोन वर्षांपूर्वी उत्साही महिला मंडळ स्थापले असून जैन मासृनिक कार्यक्रम उत्तम रीतीने वमविले आहेत

दादावाडी, पुणे २. — स्वारगेट जवळ निसर्ग रमणीय परिसरात 'दादावाडी मंदिर' असून येथे श्री शत्रुजय गिरीची भव्य रचना, पाटुका व्यायामशाळा, विहीर व वगीचा असून जागा विजाल आहे. येथील व्यवस्था उत्तम आहे

श्री जैन तत्वज्ञान विद्यापीठ

२१५।१६ बुधवार पेठ, पुणे २

प पू मुनिराज जितेन्द्रविजयजी महाराज यांच्या प्रेरणेने व त्यांच्या हस्ते या विद्यापीठाची स्थापना दि १४।५।१९४८ रोजी पुणे येथे झाली

जैन तत्वज्ञान व धार्मिक अभ्यासासाठी सोप्या व जनप्रिय भाषेतून पाठ्य पुस्तके प्रकाशित करणे, प्रातोप्राती प्रचार करून आवश्यक सूत्राच्या अर्थसिंह परिक्षा घेणे व गुणवत्तेनुसार शिष्यवृत्त्या देऊन ज्ञानपिपासू आवाल-वृद्धांना धर्माभ्यासासाठी उत्तेजन देणे असे धोरण असून या विद्यापीठाच्या ध्येयधोरणास सर्वत्रचे जैन वे. सघ व ज्ञानप्रेमी श्रेष्ठिद्वय हीमचंद्रभाई कपुरचंद गाह याचे सर्वांगीण साहाय्य लाभले आहे

विद्यापीठाने एकूण ६ परीक्षांचा अभ्यासक्रम आखलेला असून प्रतिवर्षी जुलै महिन्यात भारतातील तसेच परदेशातील नायरोबी, मोम्बासा, एडन, दारुसलाम, टागानिका, हरगेंसा अशा १६५ केंद्रातून अदाजे ५००० ते ५५०० विद्यार्थ्यांच्या परिक्षा घेऊन विद्यार्थ्यांना हजारो रुपयांच्या शिष्यवृत्त्या दिल्या आहेत तीस पेक्षा जास्त पाठ्यपुस्तके तीन भाषेतून प्रसिद्ध केली आहेत

परिक्षा देणाऱ्यात जैन जैनतर विद्यार्थी आहेत या सखेंगी अदाजे ५०० पाठशाळा व विद्यार्थी वसतिगृहे सलम आहेत

धार्मिक शिक्षणाच्या प्रचारासाठी या विद्या-

श्री गोडीजी पार्श्वनाथ मंदिरांतर्गत
श्री आदीश्वर मंदिर पुणे २.

पीठाच्या सुई, वडोदा, जामनगर व देवास येथे गाखा असून सुरत, दहेगाम आणि हिंमत-नगर येथे प्रचार केंद्रे आहेत.

मुलुड — मुंबई येथे विद्यापीठाने 'विद्यापीठ भवन'चे वाघकाम मुरू केलेले असून तेथे कन्या छात्रालय, गृह उद्योग, वाल मंदिर, लायवरी वगैरे विभाग सुरू करून तेथे अखंड 'श्री नव-कार मंत्र जप' मुरू ठेवावयाचा असे ठरविले आहे.

ही संस्था ट्रस्ट अँड ट्रामाणे रजिस्टर असून तिला दिलेल्या देणगीस इन्कम टॅक्स कायद्या-प्रमाणे माफी मिळते.

श्री महावीर जैन विद्यालय, पुणे शाखा
भारत सेवक समाज पथ, डेक्कन जिमखाना, पुणे ४.

येथील श्री जैन डेक्कन मध्याने फर्ग्युसन कॉलेज जवळ एक विशाल जागा घेऊन 'श्री भारत जैन विद्यालय' हे ४० विद्यार्थी राहतील असे

वसतीगृह स्थापन केलेले होते पुढे या वसतिगृहाचा विकास व्हावा या साठी ते श्री महावीर जैन विद्यालय मुंबई याच्याकडे सोपविले गेले येथे नवीन दुमजली इमारत बांधून नव्या व जुन्या इमारतीत महाविद्यालयीन शिक्षण घेणारे १२० विद्यार्थी राहतील अशी सोय झाली आहे येथे राहाणाऱ्या विद्यार्थ्यांना जैन धार्मिक अभ्यास करून परिक्षा द्याव्या लागतात येथे श्री पार्श्वनाथ प्रभूंचे गृह मंदिर आहे येथे प्राथमिक शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांपासून सगळे व्हावी असे पुष्कळजना वाटते.

श्री आदिनाथ सहकारी गृहरचना संस्था मर्यादीत पुणे.

पुणे सातारा रस्त्यावर सहकारी तत्वानुसार एक आदर्श वसाहत

उभारण्याचे एक प्रचंड काम या संस्थेमार्फत चालू आहे या संस्थेचा अभ्यास करण्यासाठी आपला देण तसेच परदेशातील अनेक व्यक्ति प्रतिनिधी मंडळे या संस्थेस भेट देऊन गेली आहेत. यात आपल्या समाजाने मोठा भाग घेतलेला आहे.

श्री पुना गुजराती बंधु समाज

ही येथील सर्व गुजराती भाषिकांची संघटना येथील सांस्कृतिक, सामाजिक क्षेत्रात सन १९१३ पासून कार्य करीत आहे या संस्थेने श्री त्रिवेदी अतिथीगृह, श्री मधुकात आमूलख छात्रालय, पोपटलाल स्मारक इत्यादि इमारती उभारून भरीव कार्य केले आहे पुणे येथे गुजराती शाळा, हायस्कूल पुष्कळ आहेत यानिहा आपल्या समा-जाने मोठ्या प्रमाणात सक्रिय भाग घेतलेला आहे.

पुण्याच्या सर्वांगीण विकासात इतिहास काळापासून गुजराती भाषिक समाज भरीव कार्य करीत आला आहे.

चोवीस तीर्थकरांची माहिती

तीर्थकर	पिता	माता	जन्मठिकाण	जन्मनक्षत्र	उंची
१ श्रद्धाभदेव	नाभीराजा	मरुदेवी	अयोध्या	उत्तराषाढा	५०० धनुष्य
२ अजितनाथ	जितशत्रु	त्रिजयादेवी	,,	रोहिणी	४५० ,,
३ मभचनाथ	जितारी	सेना	श्रावस्ती	पूर्वाषाढा	४०० ,,
४ अभिनवन	मवर	सिद्धार्था	अयोध्या	पुनर्वसु	३५० ,,
५ सुमतिनाथ	मेघप्रभ	सुमगला	,,	मघा	३०० ,,
६ पद्मप्रभ	श्रीधर	सुमिमा	कौशावी	चित्रा	२५० ,,
७ सुपाण्डवनाथ	सुप्रतिष्ठ	पृथ्वी	काशी	विशाखा	२०० ,,
८ चद्रप्रभ	महामेन	लक्ष्मणा	चद्रपुरी	अनुराधा	१५० ,,
९ नुविधीनाथ	सुग्रीव	रामा	काकंदी	मूळ	१०० ,,
१० शीतलनाथ	दृढस्थ	नदा	भद्रिकापुरी	पूर्वाषाढा	९० ,,
११ श्रेयामनाथ	त्रिगु	त्रिष्णु	मिहपुरी	श्रवण	८० ,,
१२ वामनपूज्य	वसुपूज्य	विजया	चपापुरी	शतभिषा	७० ,,
१३ विमलनाथ	वृन्वर्मा	श्यामा	कापिल्य	उत्तराषाढा	६० ,,

डॉ. रविंद्र रा. दोसी, अर्जुननगर (निपाणी)

रंग	आयुष्य	गणधराची संख्या	निर्वाणस्थळ	पुढील तीर्थंकरा- मधील कालावधी	लंछन
सोनेरी पिवळा	८४ लाख पूर्व	८४	अष्टापद पर्वत	५० कोडा कोडी सागरोपम	वृषभ
"	७२ "	९०	समेत गिखर	३० "	हत्ती
"	६० "	१०५	"	१० "	घोडा
"	५० "	१०३	"	९ "	वानर-कपि
"	४० "	१०६	"	९० हजार कोटी सागरोपम	श्रौच
लाल वर्ण	३० "	११६	"	९ "	लाल कमळ
पिवळा	२० "	९५	"	९०० कोटी सागरोपम	स्वस्तिक
गौरवर्ण	१० "	९३	"	९० "	चंद्र
"	२ "	८८	"	९ "	मगर
सोनेरी पिवळा	१ "	८१	"	अदाजे १ "	श्रीवत्स
"	८४ लाख वर्षे	७७	"	५४ सागरोपम	गेडा
लाल	७२ "	६६	खपापुरी	३० "	पाडा
सोनेरी पिवळा	६० "	५५	समेत गिखर	९ "	वराह

तीर्थंकर	पिता	माता	जन्म ठिकाण	जन्म नक्षत्र	उंची
१४ अनन्तनाथ	सिंहमेन	सुयशा	अयोध्या	रेवती	५० धनुष्य
१५ धर्मनाथ	भानु	मुवता	रत्नपुरी	पुष्य	४५ "
१६, शातिनाथ	विश्वमेन	अचिरा	हस्तिनापूर	भरणी	४० "
१७ कुयुनाथ	सूर्य	श्रीदेवी	"	कृत्तिका	३५ "
१८ अरनाथ	मुदर्शन	मित्रादेवी	"	रोहिणी	३० "
१९ मल्लिनाथ	कुश	प्रेभावती	मथुरा	अश्विनी	२५ "
२० मृनिमुद्रन	मुमित्र	पद्मावती	राजगृही	श्रवण	२० "
२१ नमिनाथ	विजय	वप्रा	मथुरा	अश्विनी	१५ "
२२ नमिनाथ	समुद्रविजय	शिवादेवी	गौरीपूर	चित्रा	१० "
२३ पादार्थनाथ	अश्वमेन	वामादेवी	काशी	विशाखा	९ हात
२४ महावीर	मित्रार्थ	त्रिशङ्कादेवी	अश्विनकुंड	उत्तरा फाल्गुणी	७ "

रंग	आयुष्य	गणधराची संख्या	निर्वाणस्थळ	पुढील तीर्थकरां-मधील कालावधी	लछन
सोनेरी पिढळा	३० लाख वर्षे	५०	समेत शिखर	४ सागरोपम वर्षे	सिचाणो
"	१० "	४३	"	३ सागरोपमला ३ पत्योपम कमी	वज्र
"	१ "	३६	"	१ पत्योपम	हरीण
"	९५ हजार वर्षे	३५	"	१ पत्योपमला ६ हजार कोटी वर्षे कमी	वकरा
"	८४ "	३०	"	१ हजार कोटी वर्षाला ६५, ८४, ००० वर्षे कमी	तदावर्त
निळा	५५ ,	२८	"	५४ लाख वर्षे	कुभ
व्यामल	३० "	१८	"	९ "	कासव
सोनेरी पिढळा	१० "	१७	"	५ "	नीलकमल
व्यामल	१ "	१८	गिरनार	८४ हजार वर्षे	शख
निळा	१०० वर्षे	१०	समेत शिखर	२५० वर्षे	सर्प
सोनेरी पिढळा	७२ "	११	पावापुरी	—	सिंह

- श्री पंचासर पार्श्वनाथ स्तवन -

(श्री जिनेद्र स्तवनादी काव्य सदोहमांथी) (सारग)

कानमां, कानमा, कानमा,	तारी कीरति सुणी मे कानमा तारी ॥६॥
घडी घडी मेरे दिलयी न विसरे,	चित्त लाग्युं तुज ध्यानमां .. तारी
प्रतिहारज आठ अनुपम,	सेव करे अंक तानमां, . तारी
बाणी पात्रीस अतिशय राजे,	वरसे समकित दानमा, .. तारी
तुम सम देव अवर नहिं बुजो,	अवनीतल आसमानमा, . तारी
देखी बेवार परम सुख पायो,	मगन भयो तुम ज्ञानमां, . तारी
वामानंदन पास पचासर,	परगट सकल जहानमा, .. तारी
जिन उत्तम पदसुं रग लाग्यो,	चोळ मजीठ जिन ध्यानमां, .. तारी

श्री पार्श्वनाथ प्रभुनी आरती

कर्ता- प पू उदयरत्नजी महाराजश्री (एक माचीन आरती)

जय जय आरती पार्श्व जिणंदा,	प्रभु मुख सोहे पूनसचदा . जय
पहेली आरती अगर कपूरा,	झगमग झगमग, ज्योति सनुरा . जय
बीजी आरती पार्श्व प्रभुनी,	सौ मली कीजे भक्ति सलुणी जय
आरती कीजे अति उजमाला,	झलहल झलहल झाक जमाला .. जय
मोहन मूरति नव करवाने,	निरुपम ओपम नीलवाने .. जय
नव नव नाद मृदग न फेरी,	वागत झलरी भृगलमेरी .. जय
वामा के सुत हृदयमा बसिया,	आरती करता मन उलहसीया ... जय
घट मनोहर मंगलिक बाजे,	सामळतां सौ सकट भाजे जय
आरती अरती दूर निवारे,	मंगल मंगलदीप वधारे .. जय
अश्वसेन कुल दीपक पास,	सेवकने दीयो संपकित वास जय
धूप दीप धरता प्रभु आगे,	परम उदयरत्न प्रभुता जागे जय

(मग्राहक- मोदी जयतिलाल नागरदास राघनपूरवाळा, कोइमनुर)

*Best wishes to the Jagvallabh
Parshwanath, Kumbojgiri centenary*

SHAH CHHOTALAL VELSIBHAI

Jaggery, Grain Merchants & Commission Agents

P. B. No. 109, Shahupri Peth, Kolhapur. (S. Rly.)

Phone Offi, Resi 679 * * Grams : BESTGOL

With best compliments from

SHAH DAMYALAL BHAI CHAND

Jaggery, Grain, Tea, Sugar, Oil Merchants & Commission Agents

P. B. No. 184, Shahupuri, Kolhapur

Phone • 28 Extn 28, A " Grams : BHAGWAN

ગ્રામ : નોખલ કોન • એડ્રીસ ૨૭૦ રેસી. ૨૯૨

શા. જાદવજી શીવજી એન્ડ કંપની

ગાળના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ
માર્કેટયાર્ડ, કરાડ, જી. સાતારા.

: શાખાઓ .

કોન : ૩૩૩૯૪૨ તાર : Saliabros

મે અશોકકુમાર મુલચંદની કું.

૧૮૭, ભાતમજર, મુંબઈ ૯.

તાર : Ashok Co.

અશોક ટ્રેડર્સ

૧૨, બીગથેટી સ્ટ્રીટ, ત્રીચિનાપલ્લી.

અશોક ટ્રેડર્સ

૧૮૭, ભાતમજર, મુંબઈ ૯.

તાર : Ashok Co.

કોન : ૨૫

અશોકકુમાર મુલચંદ એન્ડ કું.

બારસી, જી. સોલાપુર.

તાર : Ashok Co.

કોન : ૬૯

શ્રી ભાગ્ય લક્ષ્મી દાલમીલ

બારસી, જી. સોલાપુર

શા. અશોકકુમાર મુલચંદની કું.

• • • જનરલ મર્ચન્ટસ અને કમીશન એજન્ટસ • • •

૬૧૫, શાહુપુરી ૧ લી ગલી, ઠાલ્હાપુર.

Office & Rest 694 • Gram AMUL

Telegram THINKWELL • • Phone 1008

M/s. Amratlal Harivalavdas & Co.

Jaggery and Sugar Merchants and Commission Agents

P. B No 193, Shahupuri, Kolhapur S. C. Rly.

Patel Hargovandas Ambaram

Jaggery Merchants & Commission Agents

Post Box No. 205, Shahupuri, Kolhapur.

Gram : Sardar • Phone 375

Dave Kisandas Gordhandas

JAGGERY, SUGAR MERCHANTS & COMMISSION AGENTS

Post Box No. 180, Shahupuri, Kolhapur.

Phone Office & Rest. : 471 • Gram : Dave

Dalsukhbhai Narsidas Patel

Jaggery Merchant and Commission Agent

Post Box No 165, Shahupuri, Kolhapur. (S. C. Rly)

Grams Jaybhawani • Phone - 607

M/s. Jethalal Nansha

Jaggery Merchants & Commission Agents

Post Box No 189, Shahupuri Kolhapur, (S C. Rly)

Gram : VIJAY • Phone 547

सर्वविघ्नहरस्वामी, सर्वसिद्धिप्रदायक ।
सर्वसच्चहितो योगी, श्रीकर परमार्थद. ॥

नव नवीन तऱ्हेचा माल मिळण्याचे ठिकाण

सुर्य कलॉथ स्टोअर्स

फॅन्सी कापडाचे व साड्यांचे व्यापारी

नगरपालीके समोर, कोल्हापूर.

फोन : ८०३

मेसर्स सुभाष भुरमल शाह

तांबा, पितळ, स्टेनलेसस्टील, अल्युमिनियम भांड्याचे होलसेल व्यापारी

२० सी वॉर्ड, गुजरी, कोल्हापूर.

शा. खेमचंद गुलाबचंद शाह

सांड्याचे व्यापारी

गुस्वार पेठ, चिकोडी जि. वेलगांव.

हे पार्श्वनाथ भगवन्त, आपले गुण ऐकताना कान पवित्र होतात,
ध्यान धरताना हृदयात निर्मळ प्रकाश पडतो :-

फोन : ४७८

लग्न मुंजी इत्यादी

संगल कार्याकरिता जागणारे

भरजरी बनारसी शालू, दंडिये, खंदायत
चंदेरी, इंदोरी, कोईमतूर, मदुरा, बेंगलोर
इत्यादी विविध पेठांचा माल व नेहमीच्या
उपयोगासाठी टेरेलीन, टेरीकाँट, शर्टींग,
कोटिंग बगोरे माल मिळण्याचे प्रमुख केंद्र
दक्षिण महाराष्ट्रातील आलिशान बस्त्र महाल

वैभव कलॉथ सेंटर

लक्ष्मीपुरी, कोल्हापूर.

स्वस्त दरांत माल मिळण्याचे एकच दुकान

[प्रोप्रायटर शा. शातीलाल हुकमीचंद राठोड, शा. लल्लुभाई राईचंद]

साकारच्च निराकार, सकलो निष्कलोऽव्यय ।
निर्ममो निर्विकाराच्च, निर्विकल्पो निरामय ॥

शाह शांतिलाल वाडीलाल आणि कंपनी

प्रो शांतिलाल आणि जयंतिलालभाई, श्रेयांसकुमार शांतिलाल, जितेंद्रकुमार जयतिलाल

भु सार व्या पा री

कराड, जि. सातारा. • फोन : ३५२

सर्वज्ञ सर्वग सर्वतोमुख ।
सर्वात्मा सर्वदर्शी च, सर्वव्यापी जगद्गुरु ॥

शाह पोपटलाल गणपतलाल

एस्सो डिलर, इन्डुअरन्स एजन्ड, मोटार पार्ट्स विक्रेते व एक्साईड बॅटरी स्टॉकिस्ट

श नि वा र पे ठ, करा ड जि. सा ता रा.

शुभेच्छासह .

**शाह
प्रभुलाल हिरालाल**

वर्तमान मर्चन्ट

गुरुवार पेठ, कराड.

हार्दिक शुभेच्छा :

मे.

शिरचंद हुकूमचंद

आणि कंपनी

(शाह ऑईल मिल)

जनरल मर्चंट आणि कमिशन एजन्ट

हेड ऑफिस कोरेगांव फोन . ७० व ५१

ब्रंच ऑफिस सातारा फोन २३८

तार संदेश

कुभोजगिरी महोत्सवास शुभेच्छा

मे. कुबेरचंद फुलचंद

आणि कंपनी

जनरल मर्चंट . कोरेगांव जि. सातारा.

स्टॉकिस्ट

टाटा फायबरन रॅलीज इंडिया लि., मुंबई.

मे टाटा ऑईल मिल्स, मुंबई

फोन ३७

शुभेच्छासाथे .

भायचंद सपाराम

जनरल मर्चंट ^{निकट} ऑईल मिल्स

कोरेगांव

हे जगबल्लभ पार्श्वनाथ । आपले दर्शन घेताना आमचे
अंतःकरण उल्लासित होते, शरीर पुलकित होते !

भरघांस पीक भरपूर उत्पन्नाकरीतां

अधिकांश प्रमाणांत पोषकतत्वे असलेली

यशोधन दाणेदार मिश्रखते वापरा.

निमति .

डेक्कन सेल्स कॉर्पोरेशन लि.

वांद्रे, मुंबई ५०.

एकमेव वितरक :

मे सर्स एम. असो सी एट्स

‘मोरे हाऊस’, २ रा माळा, स्वामी निवेकानंद रोड,

वांद्रे मुंबई ५०.

With best compliments from

Sha Narayanji Kanaji

Cotton, Bardan, Gunny, Coir. Twine Merchants

New Cotton Market, Hubli.

Gram ENKANJI

Phones New Cotton Market 4124, Bardan Shop 3309, Res 3124

With best compliments from :

Sha Tarachand Shankerlal

BANKERS, Hire Peth, Hubli

Phone Off. 3173 • Res 3723

+

SHANTI STORES

Wholesale & Retail Cloth Merchants

BELGAUM GALLI, HUBLI • Phone 4111

-

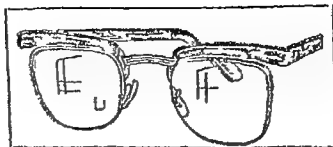
Sha Tarachand Shankerlal & Co.

Cotton and Seeds Merchants and Commission Agents

NEW COTTON MARKET, HUBLI Phone 3705

With best compliments from :

Branch
Khade Bazar,
Belgaum
Phone . 1903

Factory :
Industrial Estate,
Hubli - 21
Phone : 2573

Manufacturers of

"Best - E - LITE" Ophthalmic Lenses.

"HIRSON" spectacle frames. Wholesale & Retail

Estd. . 1953

Hubli Opticians

61, Broadway, HUBLI - 20.

Phone 2410

With best compliments from :

Grams JAIBOOKS

Office 2806
Phone : Factory 3806

Jain Book Manufacturers

- * Manufacturers of Quality books & Files
- * Dealers in papers & boards

Factory Jigalur Old Mill (compound)

Office Market, HUBLI - 20

नागराजनी सहस्रफणाथी मडित जेमनु मस्तक
अलौकिक गोभा धरावे छे एवा श्री दीनदयाळु
पार्श्वनाथ भगवन्ने अननान्त वदना

ब्राच .

मे. सुदर्शन सिमेंट पाईप इंडस्ट्रीज

गांधीनगर, आबू रोड, राजस्थान.

हमारे यहां :

आर. सी सी ह्यूम पाईप, सब तन्हेंके छोटेवडे
न्यू टाईप गटार, बाऊंड्री पोल, हाफ राऊंड गटार
बेंचेम, चेअर्स, सैप्टिक टैंक, डी गार्डस् वगैरे मिलते हैं

मेसर्स शा. पुनमचंद दौलाजी गांधी

स रा फ अँ न्ड जु ए ल र्स

हमारे यहाँ सब तन्हेंके सोने चांदीके दागिने तैयार मिलते हैं

गुजरी. कोटहापूर २.

हादिक शुभेच्छा

मे. माणिकचंद जवारमल

कापड दुकान

भेंडी बजार, वेळगाव.

कुम्भोजंगीरी महोत्सवास शुभेच्छा

मेहता सिरमल पुनमचंद

कापड व्यापारी

भेंडी बाजार, वेळगाव. .. फोन : १०९७

Jayantilal & Co.

WHOLESALE CLOTH MERCHANTS

(Dealers The Tata Mills Ltd., Bombay)

KHADE BAZAR, BELGAUM • Phone 1656

मुख्यकार :

विठ्ठल
राज पेंडरी

५२०, कापारी रोड, साह्यपुरी,
कोल्हापुर.

जन्म : १९०२

रक्षक अने अधीन शुभम मणि--

महाराष्ट्र (R. K.)

कथा

रत्न शिवाजी

साह्यपुरी कापारी.

मध्य प्रदेश साह्यपुरी

मध्य प्रदेश.

म. प्रदेश मध्य प्रदेश

साह्यपुरी, कोल्हापुर.

मध्य प्रदेश मध्य प्रदेश

Phone Vinodchandra 2049

11/5.

Vinodchandra
Dachand Shah

Sticks, Grain, Sugar, Jaggery Merchants
and Commission Agents

Post Box No 134, Sahaypuri,
Kolhapur (S. C. K.)

Phone : O.E. P.O. 369 Gram. Naypur

Branch :
Farnello Building, Jaysingpur.

Phone 293

मुख्यकार :

मध्य प्रदेश मध्य प्रदेश

मध्य प्रदेश मध्य प्रदेश

साह्यपुरी, कोल्हापुर.

मध्य प्रदेश मध्य प्रदेश

मध्य प्रदेश

मध्य प्रदेश

मध्य प्रदेश मध्य प्रदेश

मध्य प्रदेश

નાગરાજની સહસ્રકળાપી મહિત જોમનુ મસ્તક
અલૌકિક શોભા ધરાવે છે એવા શ્રી દીનદયાલુ
પાર્શ્વનાથ ભગવન્તને અનતાનત વદના

સાગર એમ્પોરિયમ

કૅલીક્લૉથ શો રુમ

લુહે વઝાર, બેઢગાંવ

શા. વરદીચંદ રકબચંદ

ક્લૉથ મર્ચન્ટ

લુહે વઝાર, બેઢગાંવ. ફોન : ૧૬૨

स्व. श्री ताराचंद रावजी दोशी सस्थापित

दि कॅनरा सोप इंडस्ट्रीज

उत्तम प्रतिष्ठा स्थापनाये कारखानदार

रविवार पेठ, वेल्लगाव.

तार : कॅनरा सोप * फोन : ऑफिस ५५७, एक्स फॅक्टरी ५५७

With best compliments from

SAKARIA BANDHU

Merchants, Engineers and Contractors and Approved Suppliers to

All Government Departments

12/13, Cantt Buildig, Fort Road, Belgaum.

Phone 679

Janata Hardware & Paints Stores

Dealers in : Aluminum Sections, Copper Rivets,

Fort Road, Belgaum.

Phone Off 1017, + Res 1600

With best compliments from :

Shah Amritlal Maneklal

Jaggery Merchant & Commission Agent,

Post Box No. 192, Shahupuri-Kolhapur.

(S. C. Rly.)

Phones : Office & Resi 305 ♦ M. Yard 749 ♦ Tel. Add VASANT

Shah Kirtilal Shantilal

Jaggery, Sugar, Grain Merchant and Commission Agent

Post Box No. 139, Shahupuri, Kolhapur.

Phones : Office 521 ♦ Resi. 2152 ♦ Grams KIRTI

Other Concernes -

Senatkumar Kirtilal

Jana Mudhijira, Ahmednagar.

Grams Garbhandar Phone . 25694 P P.

✽

Kirtilal Shantilal

J.ysingpur Dist. Kolhapur (S. C. Rly.)

शुभेच्छामह

शा. हिराचंद भलाजी
ओसवाल

प्रोप्रायटर :

गाह हंजारीमल भलाजी

गाह लखमीचंद हिराजी

स रा फी दु का न

गुरुवार पेठ, कराड.

शा.

सरूपचंद गणेशमल मंडारी

प्रोपरायटर :

धरमचंद गणेशमल मंडारी

मोहनलाल धरमचंद मंडारी

(राजस्थानमधील लेटावाला)

होलसेल कापड व्यापारी

कराड (जि. सातारा)

फोन २८२

शुभेच्छासह :

शा.
सरूपजी लालचंद ओसवाल
आणि कंपनी

प्रो : सोगालाल रत्नाजी

ऑफ व्हॅन्ड मॅनिलेडर्स

३७/३८ गुरुवार पेठ, कराड (जि. सातारा)

शुभेच्छासह :

जादवजी शिंदेजी
आणि कं.

गुळ व्यापारी

कराड (जि. सातारा)

फोन २७० व २९२

With best compliments from :

M/s. Popatlal Harichand

General Merchant & Commission Agent

KOREGAON DIST. SATARA, Maharashtra.

Phone : 34

मेसर्स विरचंद फुलचंद अंतर्गत सत्या

तं बा लू चे हो ल से ल व्या पा री

कोरेगांव, जि. सातारा.

वेंचेसू :

कांतीलाल विरचंद भंडारी
सातारा. • फोन : ६५०

कांतीलाल विरचंद भंडारी
लोणंद. • फोन : ३७

श्रीकांत विरचंद भंडारी
वडूज व विटा वडूज फोन ३६

With
best compliments from .

Shah Chhanlal Nathalal

Jaggery Merchant & Commission Agent

POST BOX NO. 105, SHAHUPURI, KOLHAPUR.

Phones . Shahupuri 373 M Yard 2002   ♦   ♦   Gr-as VIJETA

ब्रेव .

शाह सुभाषचंद्र भिकुलाल

जोडभावी पेठ, सोलापूर २. फोन ४४५७

शा. जोड़िताराम सखाराम

गूळ व साखरेचे कमिशन एजंट

पो. बो. न. २२०, शाहूपुरी, कोल्हापूर. फोन : ३१५

बेतार थॉर्डिल इंडस्ट्रीज (अकोला) यांचे सुप्रसिद्ध

साधूरी वनस्पतीचे डिस्ट्रीब्यूटर्स

दि न : १८२१

श्री. श्री. जे. जे. जे. श्री. श्री. श्री. श्री.

आपना बेगारी अने इशियाचें अल्लो
पो. ओ. नं. २३६ शाहुपुरी, कोल्हापूर.

बहुजीवनीची महोत्सवाय अभिनवा

आमचेकडे गालील प्रमाणे माल मिळेल :

- गॅल्वनाइज पनाली पत्रे
- फर्नीचर करीतां स्टील प्लेन पत्रे
- चॉटरप्रूफ ताडपत्र्या
- ज्यूटकॅनवास
- कॅनवास होजपाईप

जिगेरे होलसेल व रिटेल योग्य भावाने मिळण्याचे
कोल्हापूराला एक मंडळ ठीकाण :

श्री. चिंतमन ददा हरवाडे औसवाल

सी. १९५४ लक्ष्मी रोड, कोल्हापूर.

Gram . Jaybhavat * * Phone Offi 156 & Yard 2359

M/s. Chintaman Dada Herwade & Co.

Seeds, Jaggery Merchants and Commission Agents
B. P. No. 200, Shahupuri, Kolhapur S C Rly.

With best compliments from .

H. T. Porwal & Sons.

Distributors and General Merchants.

RAVIWAR PETH, BELGAUM

Phone : 289 . . . Branch PIRANWADI.

Distributors :

Ogale Glass Works Ltd.

Ravalgaon Sugar Farm Ltd.

Remy Products

Asian Paints (I) Pvt. Ltd.

Bengal Potteries Ltd.

Union Carbide India Ltd.

Tiger Group of Industries, Aligarh.

Raja Pen Products, Bombay.

B. M. Industries, Utran.

सागरमन्द विद्यालय, सागर, वि.प्र.पु.पु.पु.
निर्ममो विद्यालय, निर्ममो विद्यालय

शाह शंकरलाल सनशाला

मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

रा.इ. च.रा.र, वे.छ.रा.च.

फोन : १९४

मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

शाह मोहनलाल उमेदमल

मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

मि.स. सैलिंग

- मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग
- मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग
- मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

मि.स. सैलिंग ए.ए.ए. सैलिंग

With best compliments from

M/s. Bhikajirao Laxmanrao

JAGGERY MERCHANTS

P. O. No. 132, Shahupuri Kolhapur.

Phone : 229 + Gram : EXPERT

With best compliments from

Shah Harilal Manilal

Seeds, Grain, Sugar, Jaggery Merchants & Commission Agents

P. O. Box No. 208 Shahupuri. Kolhapur

Phone . Offi 389 + Resi 389 A, 2239 . Gram NITEE

शुभेच्छासह

पादरीशुभ्र ठाणेदार साखर निर्मितीसाठी
अल्पावधित लोकप्रिय ठरलेला.

कुंभी-कासारी सहकारी
साखर कारखाना लिमिटेड,
कुडित्रे.
पॉस्ट कुडित्रे, ता करवीर, जि कोल्हापूर
(महाराष्ट्र)

Shri Seeta Laxmi Hall

Fancy Cloth Merchants

3165 Khade Bazar,
BELGAUM

Phone 738

M/s.

Bharat Watch Co.

Dealers in

Radios, Watches & Electrical appliances
3106 Khade Bazar, Belgaum

Phone 1251

शुभेच्छासाथे

जेत म दिने, हजेर प्रसारण शुनिताग,
तीर्थक्षेत्रा पट तथा तेनी ग्यन. तम
म दिगते लगत ६-६ तम ६-६-६६

भीखी

महिपतलाल लक्ष्मण

निवेदी

शुभेच्छासह. १२ शुभेच्छासह १२-१२-१२
६ सने. १२-१२-१२. १२-१२-१२

प्राणा पवित्रभावने प्रणाम केल्या की
पापान्ता प्रलय होतो व पुण्यसमूहाची
शोध होतो व दयामाग्न प्रभूच्या चरणा.

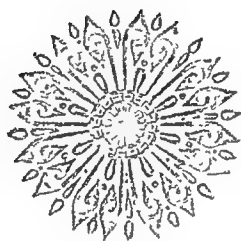

साहब कुमिलाल हरिचंद राठोड

वापड व्यापारी व मनी लेउर्स

गोलाक, जि. देवभांद.

सर्वज्ञ सर्वग सर्वतोमुख ।
 सर्वान्मा सर्वदर्शी च, सर्वान्यामी जगत्पते ॥

शाह बाबुलाल नरैन्द्रदुसार आणि कं.

♦ ♦ कॉटन मर्चन्ट अँड कमिशन एजन्ट ♦

पोस्ट बॉक्स न. ३, गोकक, जि. तेळगांव.

नार राठोड ♦ फोन रेसिडेन्स १४६ ♦ आफिस १० ♦ फॅक्स ७४

શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથને વદના

શાહ ભીખાભાઈ રવચંદની કું.

જોડાણા. કાન ૪

શાહ ભીખાભાઈ રવચંદની કું.

માલ ગોડાઉન ઉપર, મહેસાણા.

કેન દુકાન ૪૩ ઘર ૫૭૬

શાહ કાન્તિલાલ ચંદુલાલ

આંબડીયાસણ, કેન ૭

With best compliments from :

**Sha Hirachand Vanechand
and Co.**

Cloth Merchants, HUBLI

Phone : 3174

With best compliment from .

SENIOR Cycle Exporting Co.

IMPORTERS OF HIGH GRADE CYCLES & ACCESSORIES

P B. No. 622 Arcot Srinivasachar Street, Bangalore 2.

Phone Ofis 238*3 • Resi 71971 • Grams SENIOR

Branches HUBLI AND DAVANGERE

Gram Guneymurt * Phone 3053

**Shah
Narayanji Shyamji**

Bengali Bardan, Gunny Bags, Jute
Twine, coir yarn, Rope and oil seeds
merchants

Bardan Galli, HUBLI

Phone : 3902

**Sha
Laxmichand Dhanji
and Co.**

Bengali Bardan, Gunnies, Jute
Twine, Coir yarn Merchants,
HUBLI - 20.

**Shah Anraj Parasmat
and Co.**

- * Agents 'Tiger' Locks.
- * Distributors . 'Modi' Thread,
'Sun' Torches, 'Hammer Master'
Thermos Flasks
- * Manufacturers . Paper Bags.

Kubsad Galli, 1st Floor,
HUBLI.

Phone office : 3718   Factory 2816

With Best Compliments From

R. Nemichand & Co.

Electrical & General Merchants

Ponbazar, HUBLI-20   Phone 2418

Show room   Belgum Galli, HUBLI

Phone : 7056

Rikabchand Shivdanji Shah

SARAFF MERCHANT.

Rviwar Peth. Gokak, Dit. Belgaum

साकारच्च निराकार, सकलो निष्कलोऽव्यय ।
निर्ममो निर्विकाराच्च, निर्विकल्पो निरामय. ॥

शाह फुलचंद दनजी

स्टेशनर्स अँड जनरल सर्वन्ट

१०१९-१०२०, सुपली बिल्डिंग, रविवार पेठ, गोकक जि वेळगांव.

शा. हंसाजी बाबुलाल परमार

क्लॉथ मर्चन्ट,

मार्केट गोकक, जि. वेळगांव

ज्याना पवित्रभावाने प्रणाम केला की
पापाचा प्रलय होतो व पुण्यसमूहाची
वृद्धि होते ते दयासागर प्रभूच्या चरणी

मे. ओंकारमल भगवानजी राठोड

पा न ब्लोकर्स अँड सराफ

गोकाक जि. बेळगांव.

फोन न. : २२

શા. ફોનદાલ ગંગલભાઈ
સાહુપુરી, કોલ્હાપુર.

ब्रोड रेंपर्स, जजां लेवल्स, विडी लेवल्स
डिझाईन व लिथो प्रिंटिंग करिता

स्वास्तिक लिथो अँड

ट्रेडिंग कॉर्पोरेशन

५२५ ई, शाहुपुरी व्यापारी पेठ,
पाच बगल्या जवळ, कोल्हापूर फोन : ९३९

કચ્છ, સીંગધૃ, ગુજરાત તથા મુળ્યવત્ કમીશનથી ગાળવું કામકાજ
સંતોષકારક અમારી પેઠી ઉપર વરસેાથી થાય છે.

୧୮. ସୁରାଈର ଧୀମତ

એણ, મગફળી, રીંછા, હાલદી, આડ વીગેરના જનરલ મર્ચ ટસ
એન્ડ કંપીઝન એજન્સ

ખા. યો. નં ૨૧૧, રાણપુરી, કોલ્હાપુર, મહારાષ્ટ્ર

તા. ૩૦/૦૮/૨૦૨૦ : રા.કા.મ.ના ૧૬૬ માર્ગદર્શક અનુસાર અપનાવેલ - ૧૯૬૧

With best compliments from

L. U. GUNDESHA

BANKERS

KARAD DIST SATARA

Phone Offi Rest 267

RAJPUTANA GOLD STORES

144, GANDHI ROAD, KARAD Dist Satara

PRAKASH AGENCIES

KARAD. Dist. Satara.

महाराष्ट्र गवृजयसमा श्री कुभोजगिरी
तीर्थने शतकोटि कोटी वदना

शाह रतनसी खिमजी आणि कं.

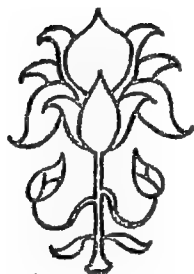
(प्रा विमनजी शामजी शाह)

गोंग, हळद, गुळाचे व्यापारी

मसूर जि. सातारा

फोन नं. २

दक्षिण महाराष्ट्रना शत्रुंजयसमा
श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ स्थित श्री कुंभोजगिरी
तीर्थ शताब्दि महोत्सवने अमारी अनेकश वंदना

शाह रसिकलाल कुंदनमल

फिराणा व मुसार माताचे व्यापारी

म सूर जि. सा ता रा.

श्री शताब्दी मोहोत्सव को हमारी शुभ कामनाएँ

शाखा

शा. बी. टी. अँड सन्स

चांदी माल के होलसेल विक्रेता

सरफा बाजार, घण्टाघर, उदयपुर, (राजस्थान)

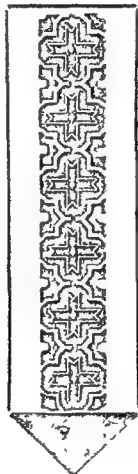
**शा. भवरलाल तोलाराम
अँड कंपनी**

चांदी माल के होलसेल विक्रेता

मुंबादेवी रोड, दागीना बाजार, दुकान नं. २७, बम्बई २- B. R.

फोन ३२४८८७

With best compliments from :

DHIRAJLAL NARAYANDAS METAWALA

Jaggery Merchant and Commission Agent

Post Box No. 219, Shahupuri, Kolhapur (S. C. Rly.)

Phones Day 2212 • Night 2331 • • Grams : METAWALA

स्व. शा. खुबचंद शिवलाल
तथा
लिलाचंद वाडीलाल

: तरफ थी :

हा. शा. बाबूलाल खुबचंद
अने

शा. महेंद्रकुमार लिलाचंद

घिणोजवाला

मुंबई

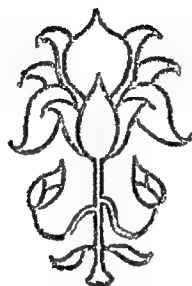
धर्मचक्रना प्रवर्तन वडे समस्त जगतपर उपकारती
असाधारण वर्षा करनार जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभूने
आमागी कोटि कोटि वदना

फोन P P : ७६२

मे. कांतीलाल मंछालाल ओसवाल

✽ सोने चांदीके दागीनेके होलसेल सप्लायर्स ✽

२११ बी, गुजरी बाजार, कोल्हापूर २.

With best compliments from

M/s.

Kantilal

Ashokkumar

Jain

Manufacturer & Wholesale

Dealers in Gold & Silver Ornaments

602 1 D AZAD GALI, KOLHAPUR 2

With best
compliments from

Shah

Narayanmal Gerupji Bafna

KIRANA, JAGGERY MERCHANT.

BIJAPUR (Mysore State)

अनंत ज्ञान तथा शक्तिना अधिभायक भेवा
श्री जगवल्लभ पार्वप्रभुना चरणे
कोटी कोटी वदना

शा. खुमचंद लुंबाजी

मूल, मिरची, पेंड व मुसार मालाचे व्यापारी व कमिशन एजंट्स
७६ भवानी पेठ, पुणे २.

फोन : २४२७५

गताब्दि ग्रंथास शुभेच्छा

**शा.
हुकमीचंद माणिकचंद व्होरा**

कॉटन मार्केट

मुंधोळ, • फोन : ३७

श्री कुभोजगिरीतीर्थ गताब्दी तहोत्सव प्रसंगी
श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूना कोटिश वदना

मे. सखाराम नेमचंद व गणपतलाल जीवराज मेहता, निपाणी.

मे. डाह्यालाल नेमचंद मेहता, निपाणी.

मे. व्ही. डी. मेहता आणि कंपनी, निपाणी व मद्रास.

मे. ए. डी. मेहता आणि कंपनी बँकर्स, निपाणी.

मे. मेहता भगिनी, बँकर्स, निपाणी.

मे. रावजी जयचंद मेहता, निपाणी.

मे. सुभ. घ. मेटल इंडस्ट्रीज, रोलिंग अँड स्पिनिंग मिल्स, निपाणी.

मे. सखाराम नेमचंद मेहता, निपाणी.

मे. सखाराम नेमचंद मेहता आणि कंपनी, निपाणी

मे. एच. एस. मेहता आणि कंपनी, निपाणी.

मे. बी. डी. मेहता आणि कंपनी, निपाणी व खडकलाह

मे. मेहता ब्रदर्स, निपाणी, कोल्हापूर, मद्रास.

मे. मेहता अँड मेहता, निपाणी व मद्रास.

मे. सखाराम नेमचंद

व

गणपतलाल जीवराज मेहता

स रा फ व बँ क र्स

निपाणी, जि. बेळगाव. फोन : २७

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ,
कुभोजगिरी शताब्दि महोत्सवने
अ मा री व द ना

शांतीलाल धोडीचंद शाह   कातीलाल धोडीचंद शाह
प्रेमचंद धोडीचंद शाह   रतनलाल धोडीचंद शाह
रिखवदास धोडीचंद शाह

मे. कांतीलाल धोडीचंद शाह

जनरल मचंट अँड कम्पिशन एजन्ट

निपाणी, जि. बेळगाव. + फोन . ६८

मे. के. डी. शाह सोलापुरकर
फॅक्सी का पडाचे प्रमुख विज्ञेते
गुरुवार पेठ, निपाणी.

जेमणे कषायनी कालीमा दूर करी,
मोहराजने म्हात कर्यो एवा
वीतरागी श्री पार्श्वनाथ जयवता वतें

हिराचंद चतुरचंद दिवाणी
दीपक हिराचंद दिवाणी
अजितकुमार हिराचंद दिवाणी

हिराचंद चतुरचंद दिवाणी

अ ड त वु कान

दलाल पेठ, निपाणी (जि बेळगाव)

गताब्दि महोत्सवास शुभेच्छा .

मे. शा. गुलबाजी पुनमचंद ओसवाल

ॐ कापड, सराफी दुकान व मनिलेडर्स ॐ

मु धो ल.

फोन : २८

۱۰۰

•

The Release Certificate Awarded To
 "Indische Rubber Merchants and General Contractors
 at 1-1-1900 Rubber Market, Bhowanipet, Pondicherry"

With best compliments from

DALDA WHOLESALERS

Distributors
Hindustan Lever Ltd
National Tobacco Co.

MANILAL MOTICHAND & SONS

Cigarettes, Matches and General Merchants

1644 Shukrawar Petb, Poona 2.

Phone 22918 • Estd 1920

With best compliments from

Phone • 22441

Kantilal Gagalbhai

Cloth Merchants

RAVIWAR PETH, POONA 2

જોમના પાવન પગલે સર્વ પ્રકારના
ભયનું શમન થયું એવા શ્રી વામાનદત્તને પ્રણામ

સ્તોત્રીકૃત :

ડાયમન્ડ ઍન્ડ, મહેશ્વર સીમેન્ટ
અને મોમે મિશ્રખાતર અને સલ્ફેટ

ગાંધી ફકીર ચંદ છેનાભાઈ

ગોળ, હળદરના કમીશન એજન્ટ

ગાંધી મેન્શન, સાંગલી.

પ્રાઈટ બોક્સ નં ૭૬ * ફોન : ઓફીસ ૭૫ * માર્કેટ વાર્ડ : ૫૮૭

गतावि महोत्सवास बुभेच्छा

शा. धुपाजी फुलचंद राठोड

चांदीच्या फॅन्सी मालाचे होलसेल व्यापारी

भेडे बाजार, कोल्हापूर.

तीर्थ शताब्दी महोत्सवको
हमारी शुभेच्छा :

सोने - चांदी के
गोल मणियों के
थोक विक्रेता

केसरीमल अमीरचंद ओसवाल
भेंडे बाजार, कोल्हापूर.

शताब्दी महोत्सवास
शुभेच्छा :

शताब्दी
महोत्सवास
अ भि न द न

शाह
गिरधरलाल मंगनलाल
कापड व सराफचे व्यापारी
पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर.

शाह
नेमचंद खुशालचंद L.L.B.
कापडाचे व्यापारी
पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर

शताब्दी प्रयास शुभेच्छा .

महावीर जनरल स्टोअर्स

गुफसेलर्स अँड स्टेशनर्स
पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर (महाराष्ट्र)

२

शा. भगवानजी जेसाजी गांधी
शा. पु. लखद भगवानजी गांधी

With best compliments from

**Shankarlal Mohanlal
Kothari**

Phaltan Galli, Sholapur 2

Mahavirchand Kothari

CLOTH MERCHANTS

Phaltan Galli, Sholapur 2

Gambhirmal Shankarlal Kothari

Cloth Merchants

Phaltan Galli, Sholapur 2.

Phone Shop 4040 * Resi 4445 + Grams KOTHARICO

गतावदी
 महोन्मवाच
 अ म न द न
 वेणीचद मोहनलाल दोशी
 दानद वेणीचद दोशी

मे. दोशीभाऊ

तामरचंद दोशी अँड कंपनी

नवागू कमिशन एजेंट

नियामी (जि. बेळगाव)

फोन ५५

दरबार जिंडी वर्ल्स

प्र. दोशी मानवी स्टेट आणि कंपनी

नियामी (जि. बेळगाव) • फोन ३१

मे. दोशी मानवी अँड कंपनी

नवागू कमिशन एजेंट

नियामी, (जि. बेळगाव)

With best
compliments from

Sha Motilal Gulabchand

Wholesale Cloth Merchant

15 A, Sidheshwar Market, Sholapur 2.

Sha Prakashchand Motilal

CLOTH MERCHANT

15 A, Sidheshwar Market, Sholapur 2

Phone Shop 3519 - Resi 4438

*With best
compliments from*

Phones

3689 Colour Shop

3676 Pedhi & Rest

M/s.

*Keshavlal
Deerchand
Shah*

Dealers in DYES & CHEMICALS

261 62, Sakhar Peth, Sholapur 2.

Distributors For

M/s. Amar Dye-Chem Ltd., Bombay

M/s. Amritlal & Co. (P) Ltd. Bombay

M/s. K. C. A. (P) Ltd. Bombay

M/s. Power Cables (P) Ltd. Bombay

M/s. Industrial Oxygen Co. (P) Ltd.
Poona

M/s. Saurashtra Chemicals, Porbander

FROM JAFFE MARKET And Gunj Kirana Bazar Rd. Gulbarga (Mysore)

With
best compliments
from

M/S.

R. K. SHAH

Wholesale & Retail Cloth Merchants

PHONE · 390

BIJAPUR. (S C Ry)

अभेच्छा साथे

अभेच्छा साथे

शा.
साकलचंद छगनलाल
पोरवाल

विद्याचंद्र डाह्यालाल शहा
एकसंबेकर

जनरल मर्चेंट अँड कमिशन एजन्ट

टोवेंको मर्चेंट अँड जनरल कमिशन एजन्ट

ब्रि जा पु र.

निपाणी, (जि. वेळगाव)

ता. ३० एप्रिल • पान १०१

पान २९

से. शिवराम बापूचंद शाह
आणि कंपनी

टोवेंको जंगरी मर्चंट अँड कमिशन एजन्ट

निपाणी, (वेळगाव.)

ता. २१ • १८० पान १०५ • १८० • ता. ३० एप्रिल

अशोक टिबर डेपो

मोहम्मद निपाणी, जि. वेळगाव.

ता. १८

यतान्दि महोत्सव प्रसंगी
हार्दिक शुभेच्छा.

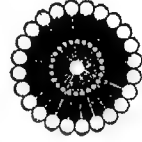
मे. संघवी शेठ मोहनलाल वालचंद अँड कं.

का प हा चे व्या पा री

गुरुवार पेठ, निपाणी, जि. बेळगाव.

फोन : १२०

શતાબ્દિ મહોત્સવાસ શુભેચ્છા

શહા રિખવચંદ પુનમચંદ

વર્લ્ડ મર્ચન્ટ એન્ડ કમિશન એજન્ટ

૬૮૫, ચાટીગલ્લી, સોલાપુર ૨ • ફોન ૪૨૦૭

શતાબ્દિ મહોત્સવ પ્રસંગે
અમારા હાર્દિક અભિનંદન

અમારો રજીસ્ટર્ડ ટ્રેડમાર્ક નં.

૨૪૨૪૪૬ B અમૃતખંડુ અને

એટ્રીકીંગ છાપ ગોળ વાપરે.

શાહ હરીલાલ ચંદુલાલની કું.

ગોળ, ખાંડના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ

પો બો નં. ૧૩૬, શાહુપુરી, ઠાકહાપુર.

કોન પર ૭ • ગ્રામ હરીકે

गताब्दि महोत्सव प्रसंगी
हार्दिक शुभेच्छा.

खेमचंद हरजीजी गांधी
रिखवचंद खेमचंद गांधी
रतनचंद खेमचंद गांधी
रमणलाल खेमचंद गांधी

मे. रिखवचंद खेमचंद गांधी

जनरल मर्चेंट अँड कमिशन एजन्ट

निपाणी, जि. बेळगाव. ** फोन : १०७

शाखा

मे. खेमाजी हरजीजी गांधी

इ स्ला म पू र, जि. सांगली.

गताब्दी

महोत्सवात्

अ भि न द न

संतकुमार भोगीलाल गुजर

अशोक बंडुलाल गांधी

प्रसन्न संतकुमार गुजर

गांधी लखमीचंद रेवचंद लाटकर

तंवापू कमिशन एजन्ट आणि जनरल मचॅन्ट

निपाणी, जि. बेळगाव.

गांधी बंडुलाल लखमीचंद लाटकर

वॅकर्स • • निपाणी, जि. बेळगाव

फोन आफिस २४ • घर ७२

सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी अवा पुरुषादानीय

श्री पार्वप्रभुना चरणारविदे

केशवलाल दादुलाल शाह

मुभाप केशवलाल शाह

सुरेश केशवलाल शाह

हिराचंद केशवलाल शाह

अशोक केशवलाल शाह

चमन केशवलाल शाह

शहा हिंदुजी डायजी आणि कंपनी

टोवॅको मर्चंट अँड कमिशन एजंट

निपाणी, (बेळगाव.) • फोन १०५

श्री कुभोजगिरीतीर्थ गताब्दी प्रसंगी

श्री जगवल्लभ पार्वनाथ प्रभुना कोटिश वदना

रेवचंद महादेवचंद दोशी

भिकुलाल रेवचंद दोशी

दादुलाल रेवचंद दोशी

मे. रेवचंद महादेवचंद दोशी अँड सन्स

टोवॅको मर्चंट अँड कमिशन एजंट

निपाणी, (जि. बेळगाव) • फोन : ६४

शुभेच्छा सह

अजब पुस्तकालय, कोल्हापूर

अजब स्टोअर्स, निपाणी

जनरल स्टोअर्स, निपाणी

अजब पुस्तकालय

कोल्हापूर, निपाणी.

शुभेच्छा सह :

**लालचंद चतुरचंद दिवाणी
आणि बन्धु**

तवाखु मर्चन्ट आणि कमिशन एजन्ट

निपाणी, जि. बेळगाव

फोन ८५

With best compliments from

Sha. Waghaji Ukchand & Company

Kirana, Jaggery, Sugar, Coconut Oil Wholesale Merchants

BIJAPUR (S Ry.)

Phone : 71 + Grams SUGARKING

